

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЄВРОПЕЙСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
ПРЕДСТАВНИЦТВО В УКРАЇНІ
АСОЦІАЦІЯ ЮРИДИЧНИХ ВУЗІВ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ГОСПОДАРСЬКОГО, ЦИВІЛЬНОГО ТА ТРУДОВОГО ПРАВА
КАФЕДРА КОНСТИТУЦІЙНОГО, АДМІНІСТРАТИВНОГО
ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

**СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ ТА
ПРАВOTВОРЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ**

**Збірник матеріалів
III Міжнародної науково-практичної конференції
студентів, аспірантів і молодих вчених**

14 березня 2014 року

*За загальною редакцією
члена-кореспондента НАПН України, доктора політичних наук, професора
К.В. Балабанова*

МАРІУПОЛЬ - 2014

УДК 34(063)
ББК67Я431

Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених: Зб. тез наук. праць / За заг. редакцією К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2014. –465с.

Редакційна колегія:

Голова – Балабанов К.В., д. політ. н., проф., член-кор. Філологічного товариства «Парнас» Афіньської академії

Члени колегії: Ніколенко Л.М., д.ю.н., проф.(заступник редакційної колегії); Іванюта Н.В., к.ю.н., доцент; Дмитрієва К.І.,ст. викладач; Василенко С.І., ст. викладач.

Збірник містить матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених, яка відбулася 14 березня 2014 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлено актуальні питання сучасного державотворення та право творення в умовах становлення та розвитку правової системи в галузях господарського, цивільного, сімейного, трудового, екологічного, аграрного права.

Видання адресовано науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць, опублікованих у збірнику.

Маріупольський державний університет, 2014

СЕКЦІЯ СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Алексєєв Д. Е.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ НЕЙТРАЛІТЕТУ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

В міжнародному праві інститут нейтралітету посідає далеко не останнє місце, оскільки він невід'ємно пов'язаний з веденням широкого кола взаємовідносин між різними суб'єктами міжнародного права. Більше того, нейтралітет являє собою один з найважливіших та найстарших елементів ведення міжнародних відносин загалом. Існує досить велика кількість визначень терміну нейтралітету. Наприклад, Лукашук І.І. говорить, що нейтралітет - один з найдавніших інститутів права війни. Однак у сучасному міжнародному праві він знайшов чимало нових рис. Як інститут міжнародного гуманітарного права він розглядається, насамперед, як інструмент, покликаний захистити населення держави від лих, пов'язаних із збройним конфліктом[1,421 с.].

Нейтралітет – це юридичний і політичний статус держави, яка зобов'язується не брати участі у війні між іншими державами, відмовляється від військової допомоги конфліктуєчим сторонам, а в мирний час відмовляється від участі у військових блоках [2,179с.]

Існують й інші визначення. Так, Статут ООН визначає нейтралітет у міжнародному праві як один з інститутів міжнародного права, побудований на визнанні прав нейтральної держави [3]. Цими правами фактично окреслено кілька кваліфікуючих рис нейтралітету: 1) на територіальну недоторканність і цілісність держави; 2) на власні збройні сили, чисельність яких не перевищує потреб самооборони; 3) на надання нею притулку біженцям і постраждалим внаслідок конфліктів; 4) на економічну допомогу інших держав, якщо це не порушує її нейтралітету; а також її юридичних обов'язків: 5) здійснювати миролюбну зовнішню політику, розвивати дружні взаємини з усіма без винятку державами, сприяти зміцненню загальних миру та безпеки; 6) на практиці доводити готовність здійснювати міжнародне співробітництво з вирішення економічних, соціальних, культурних і гуманітарних проблем, сприяти та розвивати повагу до прав і основних свобод усіх без винятку людей, незалежно від раси, статі, мови та релігії; 7) вирішувати міжнародні спори мирними засобами, спрямованими на зміцнення миру, безпеки і справедливості, утримуватися в міжнародних відносинах від погроз силою і від її застосування.

На жаль, жодне з наведених визначень не може повністю відкрити зміст Інституту нейтралітету. Сам нейтралітет є дуже динамічним явищем, яке знаходиться у постійному розвитку, кожного разу змінюючись під конкретні дипломатичні та міжнародні обставини. Більше того, кожне з наведених визначень так чи інакше вказує саме на військову сферу та застосування збройних сил, але ж існують чимало інших засобів тиску на того чи іншого суб'єкта міжнародних відносин. Так, є політичні (союзи, асоціації), економічні (торгівля, транзит), релігійні (релігійний тиск на віруючих), інформаційні (дезінформація, шпигування) та інші види впливу, проте регулювання у цих сферах ігнорується або використовується на користь окремих суб'єктів у шкоду іншим. Звісно, існують різні Конвенції, Договори, Домовленості та звичаї, які регулюють ці питання, проте їх просто не вистачає, а інколи їх застосування є некоректним. Тобто виникає питання трактування поняття нейтралітету у міжнародному праві та його правового регулювання у певних сферах.

Основними міжнародними нормативно-правовими актами, які складають основу правового регулювання інституту нейтралітету, є Головні акт Віденського конгресу 1815 року [4, 48 с.], конвенція Другої Гаазької конференції, а також статут ООН. Головні акт Віденського конгресу встановлює норму, що тільки внутрішній правопорядок кожної держави може забезпечити їй нейтральний статус. На думку деяких дослідників, саме на Віденському конгресі був заснований інститут міжнародно-правової гарантії нейтралітету, що, напевно, є одним із основних принципів нейтралітету. На Другій Гаазькій конференції 1907 року було затверджено ряд конвенцій, у яких були запропоновані права та обов'язки нейтральних держав [5, 17 с.]. Генеральна Асамблея ООН на сьогодні займає положення головного суб'єкта регулювання статусу нейтралітету, а також Рада Безпеки ООН має обов'язком підтримувати та регулювати міжнародний мир та безпеку.

У міжнародному праві існує декілька форм нейтралітету:

- постійний нейтралітет - неучасть у будь-яких воєнних конфліктах, у воєнних блоках і союзах, діяльність яких спрямована проти інших держав;

- воєнний нейтралітет - неучасть у воєнному конфлікті; цей статус визначає позицію держави стосовно конкретного конфлікту;

- нейтралітет неприєднання - відмова від вступу до воєнних союзів без будь-яких гарантій або міжнародного визнання такого статусу іншими державами.

Виділяють й інші види нейтралітету. Так, Лукашук І.І виокремлює ще й традиційний нейтралітет, та розуміє під ним принцип, дотримуваний певною державою протягом тривалого часу його існування, розвитку, тобто який став традицією. Інші автори пропонують й інші класифікації.

У сучасному світі інтерес до міжнародно-правового інституту нейтралітету обумовлений багатьма факторами. Сама поява поняття «нейтралітет» має корені ще з періоду античності. Спочатку під нейтралітетом розумілось просте невтручання тієї або іншої держави або племені в війну інших, проте надалі він розвивався паралельно з розвитком цивілізації та міжнародних відносин загалом. У період античності нейтралітет представляв собою неприйняття державою жодної зі сторін у певному конфлікті: не надавати військової допомоги, не постачати ресурси та провіант, не допускати на свою територію військових частин держав, що знаходяться в стані війни або протистояння. Це спостерігалось не лише у Європі, а й далеко за її межами, наприклад, у стародавньому Китаї, точніше між роздробленими китайськими королівствами, які знаходились у стані постійного конфлікту. Прикладами нейтралітету цього періоду можуть слугувати нейтралітет Грецьких полісів по відношенню до Філіпа II, від якого у 340 році до н.е. вони відмовились і спільно виступили проти Македонії.

Наступним періодом після античності у розвитку інституту нейтралітету можна вважати період Середньовіччя. Цей період характеризується різким зростанням ролі Релігійних організацій, які здобули велику вагу на міжнародній арені. Більше того, деякі з них офіційно були визнані за самостійних суб'єктів міжнародних відносин, а також були наділені чималими нормативно-правовими повноваженнями. Найпростішим прикладом такої організації є Ватикан. На перший погляд, ситуація стосовно інституту нейтралітету не отримала помітних змін. Різні правителі продовжували ведення війн, а інші спостерігали, не бажаючи приймати в них участь або вичікуючи момент для нападу. Наприклад, у Тридцятирічну війну саксонський герцог Іоанн-Казимир спочатку дотримувався нейтралітету, а потім прийняв сторону Густава-Адольфа. Проте, з'являється такий новий вагомий фактор як релігія. Так починається вирізнятися новий вид впливу на іншого суб'єкта міжнародних відносин. Тепер розповсюдження того чи іншого вірування на певній території було основним фактором міжнародних відносин, а саме застосування збройних сил (Хрестові походи) або їх стримання (доктрина єдності та миру віруючих у Європі). У

релігійному світі нейтралітет також проявлявся у формі терпимості або ігнорування іншої релігії.

Наступним періодом можна вважати час від середньовіччя до кінця промислової революції. На фоні падіння минулої значимості церковних цінностей, підвищенням виробництва та зміцненням економіки почали змінюватись і міжнародні відносини. Велику роль отримала міжнародна торгівля. У цей період спостерігається підвищення активності різноманітних економічних договорів та посилення експансії на країни і народи, які відставали від наукового прогресу, з метою захоплення нових територій, відкриття ринків та отримання вигідних пільг для торгівлі або видобутку ресурсів. Починають чітко вирізнятись різні форми прояву нейтралітету. Так, 1793 р. - Джордж Вашингтон обнародує Декларацію про нейтралітет США у війні європейських країн проти революційної Франції. Швейцарія актами Віденського конгресу і актами Швейцарського Сейму у 1815 проголосила постійний нейтралітет. Посилюється такий прийом міжнародного тиску, як економічна та технологічна залежність. Цей період також є важливим, оскільки саме з ним пов'язують виникнення основ сучасного Інституту нейтралітету. Були проведені Віденський конгрес 1815 та Друга Гаазька конференція, про які говорилось раніше.

Сучасний етап характеризується врахуванням причин та наслідків Першої та Другої Світових війн, прискоренням всесвітньої інтеграції, а також підвищенням попиту на інформацію. Нині чітко помітні кроки в сторону поваги та врахування позицій нейтралітету різних учасників міжнародних відносин для запобігання озброєних конфліктів, проте також помітні сліди різноманітного контролю та тиску, які змушують того чи іншого суб'єкта до прийняття певного рішення навіть на шкоду собі. Нині йде період всесвітньої інтеграції, постійно з'являються та трансформуються різні міжнародні організації та об'єднання, звісно, цей процес складний та тривалий. Разом з цими процесами розвивається й інститут нейтралітету, застосовуються засоби як перевірені часом, так і експериментальні. Наприклад, у 1995 році Туркменістан проголосив постійний нейтралітет.

Незважаючи на всі досягнення світової спільноти на шляху об'єднання світу у єдине ціле, таке явище, як дотримання нейтралітету деякими державами, у певних питаннях може стримувати процеси інтеграції. Однак нейтралітет не є лише негативним явищем, оскільки в першу чергу він покликаний захистити того чи іншого учасника міжнародних відносин від світових процесів, які можуть завдати шкоди йому.

Підводячи підсумок, можна сказати, що Інститут нейтралітету представляє собою невід'ємний елемент міжнародних відносин, який не є постійним, а навпаки динамічно розвивається відповідно до часу та провідних чинників існуючої реальності. У різні часи він змінювався та перетворювався, залишаючи лише те, що є його основним призначенням, а саме - захист суб'єкта міжнародних відносин від наслідків окремої ситуації, яка склалась у той чи інший час. Існує кілька основних форм нейтралітету: воєнний нейтралітет, постійний нейтралітет неприєднання, а також велика кількість інших форм, видів та класифікацій. Основними проблемами інституту нейтралітету ж є те, що його офіційне тлумачення не повністю відповідає його змісту, охоплюючи лише сферу застосування збройних сил та приєднання до воєнних об'єднань. Допомогти тут може доопрацювання його тлумачення з врахуванням різних сфер міжнародних відносин, таких, як політичні, економічні та інші. Іншою проблемою є недостатня нормативно-правова база, яка б регулювала не лише питання зовнішньої озброєної агресії. Також окремого розгляду потребує місце інституту нейтралітету у сучасному світі, а саме в умовах всесвітньої інтеграції.

Список використаних джерел:

1. Лукашук И.И.. Международное право: особенная часть: учебник для студентов юридических факультетов и вузов. - Изд. 3-е, перераб. и доп. - М.: ВолтерсКлувер. 2005. - 517 с.

2. Додонов В.М. Международное право: Словарь-справочник / В.М. Додонов. – М., 2007. – 220 с.
3. Статут Організації Об'єднаних Націй від 26 червня 1945.
4. Дмитрієв А.І. Міжнародне публічне право: навчальний посібник / А.І. Дмитрієв, В.І. Муравйов. – К.: Юрінком Інтер – 2000. – 186 с.
5. Тиунов С.И. Международное гуманитарное право: учебное пособие/ С.И. Тиунов. 1998 - 86 с.
6. Кисіль В.І. Міжнародне приватне право: питання кодифікації / В.І. Кисіль. - К.: Україна, 2000 - 196 с.

Баймуратов М.О.,

Маріупольський державний університет
доктор юридичних наук, професор кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Заслужений діяч науки і техніки України

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ І РОЛІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У МИРНОМУ ВИРІШЕННІ СПОРІВ

Визначення місця та ролі міжнародних організацій у мирному вирішенні спорів на сучасному етапі потребує, перш за все, комплексного дослідження юридичного змісту міжнародно-правової категорії «спір» та класифікувати міжнародні спори за певними критеріями, адже у кожному конкретному випадку вбачається доцільним використовувати різний міжнародно-правовий інструментарій, притаманний універсальним та регіональним міжнародним міжурядовим організаціям (а далі в роботі під міжнародною організацією мається на увазі саме міжнародна міжурядова організація як похідний суб'єкт міжнародного публічного права).

Аналізуючи питання про визначення терміну «спір» у міжнародному публічному праві, можна констатувати факт використання у відповідних положеннях Статуту ООН [1] як основного міжнародно-правового документу, що визначає загальні принципи мирного вирішення спорів, термінів «спір» та «ситуація»; деякі статті Статуту містять словосполучення «спір або ситуація» (п.1 ст. 1, п. 1 ст. 12, ст. 34, п. 1 ст. 35, п. 1 ст. 36). В той же час, не дає чіткого визначення вказаних понять.

Виваженою в цьому відношенні вбачається точка зору М.Н. Кайорані, який пропонує наступний метод розмежування спору від ситуації: «спір – це зіштовхнення інтересів між двома та більше державами, що породжує розходження між ними», а «ситуація може мати загальний характер та не обов'язково торкається інтересів певних держав, а, навпаки, вона може торкатися інтересів всього міжнародного співтовариства загалом» [2].

З іншого боку, Статут жодним чином не роз'яснює, чи слід насправді поводити таке розмежування або зазначені визначення розуміються головними органами ООН як ідентичні в частині застосування міжнародно-правових норм в кожному окремому випадку.

Як вбачається, практичне значення має класифікація будь-яких спорів і ситуацій виключно за одним критерієм, що полягає їх здатності загрожувати міжнародному миру та безпеці у разі продовження, адже від зазначеного чинника залежить, зокрема, приналежність такого спору або ситуації до компетенційної сфери міжнародних організацій та їх органів щодо мирного розв'язання спорів, визначеної у ст. ст. 34 і 35. Нормативний аналіз вказаних статей дозволяє зробити висновок про те, що міжнародні організації та їх органи можуть бути наділені повноваженнями означеного характеру щодо: а) спорів, продовження якого могло б загрожувати підтриманню міжнародного миру та безпеки; б) ситуацій, що можуть

привести до міжнародних непорозумінь або викликати спір, здатний загрожувати підтриманню міжнародного миру та безпеки.

Усі держави, вступаючи у світове співтовариство, беруть на себе зобов'язання здійснювати свою міжнародну діяльність відповідно до основних принципів міжнародного права. Одним із таких принципів є обов'язок держав вирішувати свої «міжнародні спори мирними способами таким чином, щоб не піддавати загрози міжнародний мир і безпеку і справедливість» (п. 3 статті 2 Статуту ООН).

Проте з моменту закінчення Другої світової війни на планеті спостерігалось більше 100 збройних конфліктів, включаючи такі великі, наприклад, як війни Ізраїлю із сусідніми арабськими державами, участь СРСР у громадянській війні в Афганістані, війна західних країн проти Іраку, збройне втручання країн Заходу в громадянську війну в Югославії, а також збройні конфлікти в Закавказзі, Молдові і Чечні.

Водночас міжнародне співтовариство напрацювало і використовує певні механізми у збереженні міжнародного миру і безпеки. Сукупність цих механізмів називається правом міжнародної безпеки. Воно містить у собі правові способи, що відповідають основним принципам міжнародного права, спрямовані на забезпечення миру і застосування державами колективних заходів проти актів агресії, що загрожують миру і безпеці.

Традиційно поняття «міжнародний мир та безпека» розглядалось як стан відсутності війни між державами. Зокрема, на думку Г. Кельзена, «міжнародний мир слід відрізнити від «внутрішнього» миру, миру, що існує всередині однієї держави. Отже, метою Об'єднаних Націй не є підтримання або поновлення внутрішнього миру шляхом втручання у громадянську війну, що відбувається у будь-якій державі. Це тлумачення може бути підтвержене положенням п. 7 ст. 2, що забороняє будь-яке втручання з боку Організації у справи, які по суті входять до внутрішньої компетенції будь-якої держави» [3]. Подібної точки зору дотримувалася радянська міжнародно-правова доктрина [4].

У зазначеному контексті важливим завданням є пошук правильного доктринального визначення категорії «міжнародна безпека», що має суттєве теоретичне і практичне значення у сучасних міжнародно-правових умовах.

Список використаних джерел:

1. Устав ООН от 26.06.1945 г. – Режим доступу: <http://www.un.org/russian/document/basicdoc/charter.htm>

2. Кайорани М.Н. Роль Совета Безопасности ООН в урегулировании международных конфликтов / М.Н. Кайорани // Автореф. дисс...канд. юрид. наук. Специал. 12.00.10 – М., 1985. – С. 8.

3. Kelsen H. The Law of the United Nations. A Critical Analysis of its Fundamental Problems / H. Kelsen. – L., 1951. – P. 19.

4. Див., наприклад: Михеев Ю.Я. Применение принудительных мер по Уставу ООН / Ю.Я. Михеев. – М., 1967. – С. 7-13.

Бойко Ю.В.,

Маріупольський державний університет
асистент кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ У ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

Фундаментальні принципи демократії, верховенства права і свобод людини, визнання місцевого самоврядування, а також акумульований досвід організації та функціонування місцевої влади знайшли своє закріплення у міжнародно-правових стандартах місцевого

самоврядування, які відіграють значну роль у процесах становлення правової держави та реалізації місцевого самоврядування у державах-членах ЄС. Тому у дослідженні актуальних проблем становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні неможливо оминати питань становлення і формування міжнародних стандартів такої діяльності, правової природи цих стандартів, а також практичних питань приєднання України до розроблених стандартів та їх реалізації у процесі становлення місцевої демократії в нашій країні.

Проведення в Україні широкомасштабної реформи місцевого самоврядування та реформи адміністративно-територіального устрою, повинно відбуватися на засадах та принципах європейського стандарту. Використання європейських правових стандартів побудови місцевого самоврядування, що прийняті і застосовуються у країнах Європи, можуть бути використані для впровадження найбільш прийнятної моделі місцевого самоврядування в Україні [1]. Тому цілком слушно постає питання про те, які джерела європейського права, під якими розуміємо джерела права Європейського Союзу, містять у собі зазначені стандарти.

Фундаментальні принципи демократії, верховенства права і свобод людини, визнання місцевого самоврядування, а також акумульований світовий досвід, знайшли своє закріплення у так званих міжнародно-правових стандартах місцевого самоврядування, які відіграють значну роль у процесах становлення конституціоналізму, муніципальної демократії, правової державності та реалізації місцевого самоврядування у зарубіжних країнах [2, с.138].

Становлення стандартів місцевого самоврядування в рамках ЄС пов'язане з європейською інтеграцією. Це істотно впливає на розвиток місцевої демократії, основи побудови та функціонування місцевого самоврядування, а також на те, як визначається й реалізується державна політика на національному, регіональному й місцевому рівні. Одним із критеріїв децентралізації є інститут місцевого самоврядування. Кінець ХХ – початок ХХІ століть ознаменувалися реформою майже у всіх країнах у даній області. Основна проблема при здійсненні реформ місцевого самоврядування полягає в тому, щоб установити оптимальний баланс між централізацією (одним з головних елементів якої є місцеве самоврядування) і децентралізацією[3].

При дослідженні проблем реалізації Україною міжнародних стандартів місцевого самоврядування неможливо не торкнутися проблеми становлення і формування самих міжнародних стандартів такої діяльності, юридичної природи таких стандартів [4, с. 442].

Зближення правових систем у рамках європейського співтовариства свідчить про формування європейської системи місцевого самоврядування, у якій діють відповідні міжнародні стандарти місцевого самоврядування [5]. Міжнародні стандарти – це норми міжнародного права, які містяться у міжнародних договорах, що розробляються державами у рамках міжнародних міжурядових організацій [6]. На процеси розроблення таких норм впливають глобальні тенденції інтернаціоналізації міжнародного життя. Вони опосередковано впливають на внутрішньодержавні й міждержавні відносини, в результаті чого суб'єкти міжнародного права розробляють стандартизовані правила поведінки і визнають їх юридично обов'язковими [7].

З точки зору права, під «міжнародними стандартами місцевого самоврядування» розуміють міжнародні норми, що регламентують муніципальну діяльність і прийняті державами в рамках міжнародних міждержавних організацій [8]. Такими стандартами виступають міжнародно-правові норми, що регламентують основні принципи, форми і методи здійснення муніципальної діяльності, прийняті державами світу в рамках міжнародних міждержавних організацій. Вони регламентують спільно вироблені державами підходи і принципи становлення і функціонування інституту місцевого самоврядування. На цьому наголошує О.В. Батанов «Особливостями міжнародних стандартів у цій сфері є те, що вони регламентують спільно вироблені державами концептуальні підходи і міжнародно-

легальні принципи становлення, формування і функціонування інституту місцевого самоврядування на території конкретних держав» [9, с.136]. Закріплення таких положень за допомогою рамкових норм міжнародного права свідчить про роль цього інституту у міжнародному масштабі, що характеризується актуалізацією і глобалізацією предметів правового регулювання.

Європейський Союз дедалі частіше звертає увагу на проблеми місцевого самоврядування в країнах, які входять до його складу. Відповідно до Римського договору у ряді сфер суспільних стосунків законодавство ЄС знаходиться на більш високому рівні по відношенню до національних законодавств, унаслідок чого можливі ситуації, в яких прямо або побічно закони ЄС ущемлюватимуть права місцевих і регіональних органів влади в окремих країнах. Щоб уникнути подібної практики, керівним органам ЄС пропонується офіційно визнати Європейську хартію про місцеву самоврядність як складова частина загальноєвропейського законодавства. Із цим погоджується М.О. Баймуратов, який зазначає що, стандарти місцевого самоврядування у державах-членах ЄС фактично співпадають з міжнародними стандартами локальної демократії, які були розроблені в межах РЄ, оскільки, по-перше, всі держави члени ЄС одночасно є членами РЄ; по-друге, всі держави-члени ЄС, підписали та ратифікували Європейську хартію місцевого самоврядування та інші міжнародні угоди, які містять міжнародні стандарти локальної демократії.

Офіційне визнання Європейської хартії про місцеву самоврядність на рівні ЄС залишається одним з головних завдань, що стоять перед Постійною конференцією місцевих і регіональних властей Європи.

Метою Хартії є встановлення загальноєвропейських стандартів щодо визначення і захисту прав територіальних громад і органів місцевого самоврядування, що забезпечує їх активну участь у вирішенні питань місцевого значення.

Ратифікована Україною ця хартія відповідно до ст. 9 Конституції України є частиною національного законодавства, її положення мають обов'язкову юридичну силу. Конституція певною мірою конкретизує частину принципів Європейської хартії місцевого самоврядування щодо національних особливостей. Визнається місцеве самоврядування як засада організації публічної влади на місцях, втілюючи ст. 2 хартії (статті 5. 7.). Отже, взаємовідносини центральних і місцевих органів влади мають будуватися не на основі жорсткої централізації чи так званого демократичного централізму, а на принципах правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності (автономії) місцевого самоврядування.

Правова автономія цих органів полягає в тому, що вони є юридичними особами і наділяються власними повноваженнями, у межах яких діють самостійно і несуть відповідальність за свою діяльність згідно з законом. Відповідно до ст. 4 хартії, ці повноваження мають бути повними та виключними, тобто не повинні належати одночасно іншим органам.

Організаційна автономія полягає в тому, що основні суб'єкти місцевого самоврядування - територіальні громади та їх органи - не є елементами державного апарату. Тому вони повинні мати можливість самостійно визначати власну структуру відповідно до місцевих потреб і закону, будь-який адміністративний контроль за їх діями можливий лише для забезпечення законності. Матеріально-фінансова автономія місцевого самоврядування полягає в праві територіальних громад та утворених ними органів на володіння, користування і розпорядження майном, яке перебуває в комунальній власності, а також власними фінансовими коштами, достатніми для здійснення повноважень місцевого самоврядування та його органів (ст. 9 хартії).

У хартії «місцеве самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою

суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення». Таке визначення частково закріплено в ч. 1ст. 140 Конституції України та ст. 2 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні». Проте останнім часом виявлено невідповідність офіційного перекладу Європейської хартії місцевого самоврядування українською мовою англomовному оригіналу. Деякі вчені вважають, що офіційний переклад не адекватний, бо зводить значення повноважень органів місцевого самоврядування лише до загальнодержавних питань.

У частині 2 ст. 3 хартії перелічені суб'єкти місцевого самоврядування, які реалізують безпосередньо чи опосередковано самоврядні повноваження громад: «Це право здійснюється радами або зборами, члени яких вільно обираються таємним голосуванням на основі прямого, рівного, загального виборчого права і які можуть мати підзвітні їм виконавчі органи. Це положення жодним чином не заважає використанню зборів громадян, референдумів або будь-якої іншої форми прямої участі громадян, якщо це дозволяється законом». Слід зазначити, що дали положення в основному відповідають статтям 140,141,143 Конституції України і статтям 2, 5, 7, 8, 10 закону 1997 р., але 1998 р. КМРВС рекомендував Україні забезпечити радам усіх рівнів можливість мати не лише підзвітні, але й власні, підпорядковані їм адміністративні органи.

Отже, міжнародні стандарти функціонування місцевої демократії належать до міжнародних конвенцій спеціального порядку, що встановлюють правила, визнані більшістю держав.

Список використаних джерел:

1. Копиленко О., І.Демченко І. Система джерел європейських правових стандартів місцевого самоврядування/ О. Копиленко, І.Демченко. – Режим доступу: <http://radnuk.info/home/24190-2013-05-09-16-02-24.html>
2. Батанов О.В. Муніципальне право України: Підручник/ Відповідальний редактор М.О. Баймуратов. – Х.: «Одісей», 2008. – 528.
3. Лозовська Л.І. Механізми взаємодії місцевого самоврядування країн Європейського Союзу з наднаціональними структурами[Електроний ресурс]/ Людмила Іванівна Лозовська. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/26_NII_2009/Gosupravlenie/52135.doc.htm
4. Муніципальне право України.: навч. посібник / За редакцією В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. К. Юрінком Інтер. 2006. - 590с.
5. Там само.
6. Муніципальне право України: Підручник / В.Ф.Погорілко, О.Ф.Фрицький, М.О.Баймуратов та ін.; За ред. В.Ф.Погорілка, О.Ф.Фрицького. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 352 с.
7. Баймуратов М.О. Міжнародні зв'язки і стандарти в системі місцевого самоврядування України //Муніципальне право України: Підручник/ За ред. Погорілка В.Ф., Фрицького О.Ф. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – С.315-348.
8. Муніципальне право України: Підручник / В.Ф.Погорілко, О.Ф.Фрицький, М.О.Баймуратов та ін.; За ред. В.Ф.Погорілка, О.Ф.Фрицького. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 352 с.
9. Батанов О.В. Муніципальне право України: Підручник/ Відповідальний редактор М.О. Баймуратов. – Х.: «Одісей», 2008. – 528.

Василькова Є.А.,
Маріупольський державний університет
к.ю.н., старший викладач
кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ РЕГІОНАЛЬНОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ДЕКЛАРАЦІЇ АСАМБЛЕЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ РЕГІОНІВ ПРО РЕГІОНАЛІЗМ В ЄВРОПІ

Європейський регіоналізм, у зв'язку з нинішнім розвитком міждержавних відносин, став свого роду певною концепцією, тенденцією прогресу цих відносин. Нині регіоналізм отримав політичне визнання і є інтегративним елементом побудови і функціонування європейської системи безпеки, економічного і культурного співробітництва. У цьому статусі він включається в зовнішньополітичну діяльність держав і стає важливою частиною дій багатьох міжнародних організацій, у тому числі ОБСЄ, РЄ, ЄС та ін. Як стверджує професор М.В. Ліхачов, європейський регіоналізм – це об'єктивний процес розкриття державного, адміністративного і міжнародного потенціалу суб'єктів різних європейських держав, формування і розвитку різноманітних зовнішніх зв'язків і контактів між ними в рамках і кордонах юридичних повноважень, які встановлюються самими центральними органами влади або за їх участю у відповідності з діючими конституційними актами, а також з урахуванням міжнародних зобов'язань самої держави як суб'єкта міжнародного права [1].

Враховуючи нинішній курс, який взяла Європа для свого розвитку, – «Європу регіонів» (теоретично вперше була обґрунтована в праці французького вченого Відаль де ла Блаша «Східна Франція» (1917), де він запропонував неконфліктну ідею перетворення спірних прикордонних земель Ельзас і Лотарингія в зону взаємного співробітництва між Францією та Німеччиною [2]), хотілося б звернути увагу на один із найважливіших нормативних актів, прийнятих наприкінці ХХ ст. – Декларацію Асамблеї європейських регіонів про регіоналізм в Європі [3] (далі – Декларація), яка, як вже зазначалось вище, була прийнята 4 грудня 1996 р. в м. Базель Асамблеєю європейських регіонів (АСР) на засіданні своєї Генеральної Асамблеї.

У контексті архітектоніки, даний документ складається з Преамбули, 13 статей та одного додатку до частини 1 статті 3. Декларація по своїй суті відображає основні напрями формування політичних та економічних прагнень регіонів. У цьому документі його творці закріпили головні організаційні аспекти, що регулюють відносини регіонів з різними видами влади (державна, місцеві громади, Європейський Союз і т.п.).

Преамбула Декларації складається з 14 пунктів, в яких закріплюються основні принципи існування в сучасному суспільстві: демократичність, рівність, пошана до історичної та культурної спадщини і т.д. У другому пункті зазначається повага до різноманітності і констатується, що регіони, які входять до складу АСР (а їх більше 300 /п.1 Преамбули/) мають різні статuti, що склалися в залежності від ходу історичного і культурного розвитку, а також конституційні принципи, що відображають територіальну організацію кожної держави. Так само вказується, що дана спільна декларація висловлює прагнення регіонів до нових досягнень у справі регіоналізації в інституційних рамках їх країн, що мають федеральну структуру або складаються з автономій чи місцевих політичних влад. У пунктах 3 і 5 підкреслюється важливість процесу інтеграції для Європи і акцентується увага на тому, що безпосередньо перше місце в цьому процесі займають регіони. Пункти 4 і 6 повертаються до згадки про різноманітність регіонів.

З 7 по 12 пункти в Декларації розкриваються основні позитиви регіоналізму в Європі як для самих регіонів, так і для держав у які вони входять:

- держави, що включають сильні політичні регіональні структури, які мають відповідні законодавчі повноваження і фінансування, можуть знаходити оптимальні рішення поставлених перед ними соціально-економічних проблем (п. 7 Преамбули);

- в рамках законодавства держави, регіони являють собою необхідний елемент демократії, децентралізації і самовизначення, даючи можливість населенню ототожнювати себе в якості спільності і створюючи йому більше можливостей для участі в політичному житті (п. 9 Преамбули);

- регіони і відповідно їх населення, мають широкі можливості для налагодження і розвитку політичного, економічного та культурного співробітництва, яке буде вигідно для них (п. 10 Преамбули);

- участь регіонів в процесі прийняття рішень в європейських інститутах, спираючись на принцип субсидіарності, сприяє більшій прозорості дій Європейського Союзу для громадян (п. 12 Преамбули).

Стаття 1 даного акту дає практично системне визначення поняття «регіон». Отже, регіон є державним територіальним утворенням з відповідним рівнем, що безпосередньо передує рівню держави, що має уряд, який має у своєму розпорядженні відповідні політичні повноваження, так само регіон повинен бути визнаний у конституції або в законі, який йому гарантує автономію, ідентичність, повноваження та форму влаштування, регіон повинен мати власну конституцію, статут автономії або закон, які є частиною правової структури держави на найвищому рівні, що визначає, як мінімум, його устрій і повноваження. В залежності від демократичного волевиявлення населення кожного регіону, він вправі обрати той тип устрою, який він сам воліє, регіон сам забезпечує свою адміністрацію персоналом, а також відповідним майном і має свої представницькі.

Систематичний аналіз ознак регіону, що закріплений в Декларації, свідчить, що документ фактично закріплює відповідний автономний рівень публічної влади, що діє на відповідній території, від імені її населення, володіє відповідними владними повноваженнями, є легітимним у розумінні Конституції держави та її законів, має свою правову систему, що є частиною правової системи держави, володіє самостійністю у виборі типу адміністративного устрою регіональної влади, в кадровому та матеріальному забезпеченні, а також в сфері регіональної символіки.

Стаття 2 Декларації присвячена закріпленню інституційної організації регіонів. Суть даної організації полягає в тому, що регіон:

1) має права юридичної особи у повному обсязі (тобто, згідно цивільного законодавства України – Цивільного кодексу України [4] (далі – ЦК) він є юридичною особою, тобто організацією, створена та зареєстрована у встановленому законом порядку (ст. 80 ЦК). Крім того, для того, щоб регіон було визнано юридичною особою, він повинен мати такі ознаки:

а) організаційну єдність, тобто юридична особа повинна мати певну структуру, яка характеризується наявністю системи соціальних взаємозв'язків членів юридичної особи та їх структурною і функціональною диференціацією (органи управління, структурні підрозділи тощо). Переважно зазначена організаційна структура закріплюється в установчих документах організації;

б) реєстрацію у встановленому законом порядку, тобто юридичну особу має бути легалізовано державою, шляхом засвідчення факту її створення. Державна реєстрація юридичної особи здійснюється на підставі Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» [5]. Дані державної реєстрації вносяться до єдиного державного реєстру, відкритого для загального ознайомлення;

в) наявність цивільної правоздатності та дієздатності, тобто юридична особа повинна мати соціально-правову можливість бути визнаною учасником цивільних правовідносин;

г) майнову відокремленість, тобто юридична особа повинна мати в наявності відокремлене майно. При цьому, вказане майно має бути відокремлено як від майна колективу, так і від майна держави, АРК, територіальної громади та інших юридичних осіб, в тому числі й вищого рівня. Це майно може перебувати в особі як на праві власності, так і на інших речових правах (право господарського відання або оперативного управління);

г') нести самостійну майнову відповідальність за зобов'язаннями, тобто юридична особа повинна нести самостійну відповідальність за зобов'язаннями всім своїм майном. При цьому, учасник (засновник) юридичної особи не відповідає за зобов'язаннями юридичної особи, а юридична особа не відповідає за зобов'язаннями її учасника (засновника), крім випадків, встановлених установчими документами та законом;

д) виступати у цивільному обігу та при вирішенні спорів в судах від власного імені, тобто кожна юридична особа виступає в правовідносинах від свого імені. При цьому, найменування юридичної особи має містити інформацію про її організаційно-правову форму та характер діяльності. Крім повного найменування юридична особа може мати скорочене найменування. Найменування юридичної особи вказується в її установчих документах і вноситься до єдиного державного реєстру. Юридична особа не має права використовувати найменування іншої юридичної особи (ст. 90 ЦК).

2) базова структура регіону утворюється представницьким зібранням, члени якого обираються на основі загального виборчого права, на рівних і вільних виборах шляхом прямого і таємного голосування, і виконавчим органом влади, який несе політичну відповідальність перед органом представницької влади в рамках і обсягах передбачених внутрішнім законодавством. Важливо зазначити, що члени представницького і виконавчого органів влади не можуть бути об'єктами контрольних заходів з боку центральних властей, які могли б завдати шкоди вільному виконанню ними покладених на них обов'язків.

Повноваження регіонів вказуються в статті 3 Декларації. Ця стаття містить низку основоположних принципів, реалізація яких в публічному управлінні дає можливість говорити про наявність власних повноважень регіонів та їх співвідношення з повноваженнями інших рівнів публічної влади. Так, зазначається, що розмежування повноважень між державою і регіоном відбувається на підставі принципів політичної децентралізації та субсидіарності та повинно регулюватися конституцією або певним законом, тобто з обов'язковим урахуванням цих принципів, проблеми повинні вирішуватися на рівні найбільш близькому до громадянина.

Необхідно зауважити, що Декларація містить сфери компетенції в яких реалізуються відповідні повноваження регіонів в Додатку до частини 1 статті 3, а саме регіональна економічна політика; освоєння території, політика в галузі будівництва, у тому числі житлового; інфраструктура телекомунікацій і транспорту; навколишнє середовище; сільське господарство і рибальство; освіту всіх рівнів, університети і наукові дослідження; культура і ЗМІ; охорона здоров'я; туризм, відпочинок, спорт; поліція і громадська безпека і т.д.

Вважаємо, що таке закріплення предметів відання регіональної влади є досить вдалим прийомом юридичної техніки, бо для кожного предмету відання повинні бути надані відповідні повноваження, а це фактично створює компетенційну базу регіонального самоврядування.

Дуже важливий принцип, який торкається механізму, що протидіє дублюванню повноважень містить п. 4 ст. 3 Декларації – якщо держава має децентралізовану адміністрацію на регіональному рівні то, вона, з тим, щоб уникнути дублювання передає органам регіону кадри і відповідні фінансові ресурси.

Представляє прагматичний інтерес принцип закладений у п. 5 ст. 3 Декларації, який містить положення про те, що регіон здійснює повноваження, які були передані йому в індивідуальному порядку. Однак всередині однієї держави регіони домовляються при

необхідності про узгодження дій, які вони роблять в рамках своїх власних повноважень та розробляють для досягнення цих цілей відповідні процедури.

Крім того у п. 6 ст. 3 міститься важливе положення, що закріплює роль регіону у здійсненні державного управління – рішення або заходи держави, які зачіпають повноваження або інтереси регіонів не можуть прийматися без попереднього узгодження з регіонами, яких вони стосуються, в особливості, якщо мова йде про заходи, що впливають на фінансове положення регіонів або місцевої влади, або рішеннях, що змінюють межі їх законодавчих повноважень, якщо регіони ними володіють.

У статтях з 4 по 6 Декларації регулюються досить складні та вельми важливі питання фінансування. Авторами документу зафіксовано, що регіон повинен мати фінансову автономію та власні ресурси, що є достатніми для того, щоб повністю виконувати свої повноваження. Він повинен дотримувати, зокрема, керуючи своїми ресурсами, наступні принципи: економії, ефективності, оптимального витрачання коштів, турботи про громадянина та прозорості при прийнятті рішень бюджетного характеру. Всі питання фінансового та бюджетного характеру встановлені державою, повинні бути закріплені в конституції або в законі. Слід підкреслити, що фінансові ресурси регіону складаються головним чином з податків, що повністю або частково передаються йому державою із власних податків. Доходи регіону повинні бути достатніми і однаково сконцентрованими на невеликій кількості фіскальних джерел для полегшення управління бюджетом та забезпечення економічної політики, заснованої на сталому розвитку. Якщо кілька територіальних співтовариств мають одне джерело фіскальних доходів (загальний податок), частина, що належна кожному з них і метод їх розподілу, повинні бути обов'язково зафіксовані в законодавстві. Так само, у межах, визначених законом, регіон може робити запозичення для фінансування власних інвестицій.

Остання стаття Декларації (ст. 13) містить в собі заключні положення, що мають пряме відношення до правової природи досліджуваного документу. У ній вказується, що дана Декларація не носить обов'язкового характеру, а буде служити регіонам в якості керівництва, що встановлює деякі фундаментальні норми і цілі регіоналізму. Разом з тим, незважаючи на факультативний характер Декларації, вона закріплює систему телеологічних домінант регіоналізму в ЄС та його державах-членах і виступає в якості програмного документу для наступної реалізації.

Необхідно зазначити, що Декларація Асамблеї європейських регіонів про регіоналізм в Європі увібрала та кодифікувала багаторічний розрізнений управлінський досвід різних окремих країн і Європи в цілому, автори за її допомогою систематизували і закріпили на міжнародному рівні в межах МНУО основні принципи, напрями і цілі регіоналізму. Як зазначено в п. 5 ст. 13 Декларації, зміцнення і поглиблення регіоналізму спирається на прикордонне співробітництво, так само як і розвиток регіональної ідентичності спирається на прикордонне співробітництво, яке сприяє політичній та соціальній стабільності. А це є двома основними факторами до яких прагне сучасне міжнародне співтовариство держав.

Україна не є державою-членом ЄС, але входження до європейської спільноти народів і держав є одним з найважливіших пріоритетів її зовнішньої політики, тому запозичення принципів, що закладені в Декларації, допоможе розробці її державної регіональної політики та забезпечить побудову регіонального самоврядування на засадах його міжнародно-правових стандартів.

Список використаних джерел:

1. Лихачев В.Н. К Европе регионов/ В. Н. Лихачев// Независимая газета. – 2000. – 29 сентября [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ng.ru/ideas/2000-09-29/8_europe.html

2. Дергачев В.А. «Европа регионов»// Геополитика. Русская геополитическая энциклопедия. 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dergachev.ru/Russian-encyclopaedia/06/20.html>

3. Декларация Ассамблеи европейских регионов о регионализме в Европе (Ассамблея европейских регионов, г. Базель, 4 декабря 1996 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mid.ru/bdomp/sbor.nsf/fe3845c0f6d9b35443256c8a004e8835/0bb87e3076058a9443256c8a0047bc02!OpenDocument>

4. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40-44. – Ст. 356.

5. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15 травня 2003 року// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31-32. – Ст. 263.

Веремеско О.В.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ МІЖНАРОДНОГО І ВНУТРІШНЬОГО ПРАВА ДЕРЖАВ

Міжнародне право — це система юридичних принципів і норм договірної і звичаєвого характеру, які виникають у результаті погодження між державою та іншими суб'єктами міжнародного співтовариства і регулює відносини з метою мирного співіснування.[2]

Міжнародне право є правом міжнародного співтовариства, воно регулює стосунки в рамках цього співтовариства. Міжнародне право у певному сенсі являє собою результат процесів самоорганізації в цьому співтоваристві.

У міжнародно-правовій науці та практиці перелік джерел міжнародного права залишається дискусійним. Більшість діячів під формальними джерелами міжнародного права мають на увазі фактичний наявний на даний час матеріал, з якого можна визначити юридично обов'язкові правила, які можна застосувати до конкретної ситуації. Такий матеріал поділяють на п'ять основних категорій, або форм, які закріплені у ст. 38 Статуту Міжнародного Суду ООН. ст.38 зазначає, що суд, який зобов'язаний вирішувати передані йому спори на підставі міжнародного права, застосовує:

а) міжнародні конвенції як загальні, так і спеціальні, встановлюючи правила, признані державами яку сперечаються;

б) міжнародний звичай як доказ загальної практики, визнаної у якості правової норми;

в) загальні принципи права, визнані цивілізованими націями;

г) із застереженням, зазначеної у статті 59, судові рішення та доктрини найбільш кваліфікованих фахівців з публічного права різних націй як допоміжний засіб для визначення правових норм.

Ця постанова не обмежує право Суду дозволяти справа, якщо сторони з цим згодні[1]

Що ж до ст. 59 Статуту Міжнародного Суду ООН, то вона встановлює, що рішення суду є обов'язковим лише для сперечаючихся сторін та лише по даній справі.

Слід зазначити, що міжнародне право суттєво відрізняється від національного права.

Щодо національного права, то основними джерелами національного права є закони та підзаконні акти, а міжнародного – насамперед звичаї та міжнародні договори. Водночас

низка держав дотримується принципу «міжнародне право – частина національної системи права», що знаходить віддзеркалення в їхніх конституціях.

Згідно ст.9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України. [3]

Стосовно ж предмета регулювання, то в обох системах права він може бути таким самим, бо питання, що традиційно вважалися виключною компетенцією національного права (наприклад, щодо правового статусу особи), згодом було включено до сфери регулювання міжнародного права.

Міжнародне та національне (внутрішнє) публічне право має деякі суттєві спільні риси, завдяки яким ці дві різні системи норм і принципів визнаються правовими: норми міжнародного та національного публічного права забезпечені юридичною силою, тобто їх виконання гарантоване авторитетом і силою держав, які діють індивідуально чи колективно.

Нормам і принципам міжнародного та національного публічного права властиві:

- чітка визначеність;
- додержання певної форми висловлення (*formalegalis*, *formaessentialis*, що їх встановили юристи Стародавнього Риму);
- виконання усталеної процедури ухвалення та набуття чинності;
- забезпечення виконання норм засобами відновлення права та приборкання свавілля (*ubi ius, ubi remedium* — «де право, там і засоби його захисту») [4]

Однак міжнародне право має низку особливих характеристик, які роблять його цілком відмінним від національних правових систем, пов'язаних з існуванням сучасної держави та її апарату. Сучасна держава зосереджується на використанні сили, встановлюючи на її застосування державну монополію, утримує постійну армію та порівняно ефективний апарат управління.

Особливостями міжнародного права, які відрізняють його від національного, є:

- Порядок нормотворчості. Норми та принципи міжнародного права поступово формуються та належним чином закріплюються основними суб'єктами цього права - суверенними державами.
- У системах національного права діє принцип обов'язкової юрисдикції, згідно з яким позивач передає спір на судовий розгляд незалежно від волі відповідача. У міжнародному праві діє принцип факультативної юрисдикції. Той чи інший засіб мирного врегулювання (переговори, міжнародний арбітраж, медіація, міжнародний суд тощо) сторони обирають на основі взаємної згоди.
- Основні суб'єкти національного права - фізичні та юридичні особи, яким притаманні правоздатність і дієздатність. Ці особи перебувають під владою та виконують закони держави.
- Суверенна (найвища) влада держави діє в межах її території та здійснюється її державними органами. Дія національних законів може поширюватися за межі її території, у тому числі на її громадян, які тимчасово чи постійно перебувають на території іноземної держави, але застосування засобів владного примусу на іноземній території забороняє і національне, і міжнародне право. Норми міжнародного публічного права - регулятор міждержавних відносин.
- Додержання норм національного права забезпечує спеціальний апарат державного примусу. Додержання норм міжнародного права здійснюється шляхом застосування засобів індивідуального (силами держави, права якої порушено) або колективного примусу, межі та форми якого визначені принципами та нормами міжнародного права.

Таким чином, можна констатувати, що в сучасному світі існують дві взаємозалежні системи права: право внутрішнє, яке обіймає системи національного права окремих держав, і міжнародне право, обов'язкове до виконання всіма державами - суб'єктами та творцями цього права. Системи внутрішнього права багатьох сучасних держав не відповідають міжнародним стандартам. Але, певна річ, мають місце і проникнення, і взаємовплив принципів і норм цих систем одна на одну. [4]

Список використаних джерел:

1. http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_010/page2
2. http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B5_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE
3. <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80%D0%BE>
4. Буроменський М. В. Міжнародне право. Навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 336 с.

Волошин Ю.О.,

Маріупольський державний університет
доктор юридичних наук, професор кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права

МОДЕЛЬНА ПРАВОТВОРЧІСТЬ ЯК ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ

В науці міжнародного та конституційного права свого широкого комплексного дослідження набули категорії уніфікації, трансформації, апроксимації, як правові засоби зближення правових систем в умовах міждержавної інтеграції. Набагато рідше предметом розгляду стають випадки вироблення одноманітних норм за допомогою спеціально підготовлених моделей. Тим часом, різні модельні нормативні акти використовуються достатньо широко при здійсненні правової інтеграції і в міжнародному, і в національному праві. У цьому зв'язку варто зазначити, що на теренах пострадянського правового простору у практиці правотворчої роботи органів міждержавних інтеграційних об'єднань, в останній час приділяється значна увага модельним нормативно-правовим актам. Незважаючи на те, що існують різні дефініції такого роду джерел – типовий (модельний) законодавчий акт [1], типовий проект [2], нормативний правовий акт [3] – дані джерела стали предметом не тільки наукових дискусій, а й широко використовуються у законотворчій роботі законодавчих органів влади держав СНД. Можна погодитися з думкою Б.Н. Лапіна, що Міжпарламентська Асамблея накопичила той досвід, що не має аналогів у практиці міжнародних співтовариств, досвід створення модельних законів, використовуваних парламентами СНД для уніфікації і розвитку різних галузей внутрішнього права своїх держав. Нею прийнято й рекомендовано до використання понад 100 типових нормативно-правових актів [4].

Слід зазначити, у науковому обороті з'явилося поняття міжнародної модельної норми та модельної нормотворчості [5]. У вітчизняній доктрині конституційного права під модельним законом (нормативно-правовим актом – авт.) розуміють законодавчий акт рекомендаційного характеру, що містить типові норми і дає нормативну орієнтацію для певної кількості національних законодавців [6]. Також у науковій літературі зазначається, що під міжнародною модельною нормою визначають норму, яка зобов'язує державу або інші суб'єкти розробити та прийняти правовий акт або окремі норми (міжнародні чи внутрішньодержавні) відповідно до змісту. Модельна правотворчість при цьому виступає частиною міжнародної правової уніфікації, яка розуміється як правотворчий процес, що спрямований на створення єдиних або одноманітних правових норм не тільки з метою виключення протиріч та відмінностей між національними правовими системами чи між міжнародно-правовими нормами, але й з метою створення нових норм, які заповнюють

існуючі прогалини у регулюванні відповідних питань. При цьому Ю.С. Безбородов при співвідношенні категорій «правова уніфікація» та «модельна правотворчість» виокремлює наступні критерії. Так, результатом уніфікації є уніфікований акт, що містить уніфіковані норми, а результатом модельної правотворчості виступає уніфікований акт, який містить модельні норми, на основі яких створюється уніфікований акт, закріплюючий уніфіковані норми. Таким чином, на думку науковця, модельна правотворчість є першою стадією у процесі правової уніфікації – міжнародно-правової чи внутрішньодержавної [7].

Більш широкого використання як у науковій літературі [8], так і на законодавчому рівні набули модельні закони, які розглядаються як важливий засіб гармонізації. Крім того, Ю. А. Тихомиров, в якості особливої форми модельних актів називає доктринальні законопроекти, що підготовлено науковцями та їх колективами, окремими спеціалістами [9].

Нормативне визначення модельного закону (рекомендаційного законодавчого акту) подається у ст. 15 Регламенту Міжпарламентської Асамблеї СНД. Там під ним розуміється зразковий законодавчий акт, що приймається Асамблеєю з метою орієнтування погодженої законодавчої діяльності Сторін Угоди, тобто в широкому розумінні з метою узгодження правової політики та зближення законодавства. Структура модельного закону складається з систематизованих норм, що покликані регулювати відповідну галузь суспільних відносин, та містить загальні принципи, базові засади, основні умови. У свою чергу, Ю. А. Тихомиров в якості різновидів модельних актів називає загальні принципи, основні засади, зразковий закон, модель кодексу, основні умови, основні положення [10].

Водночас на сьогодні певну популярність набула практика розробки модельних (типових) міжнародних договорів. В цілому, при розгляді питання про механізми здійснення правової інтеграції (уніфікації й гармонізації), на наш погляд, слід враховувати, що укладання міжнародних конвенцій і прийняття модельних законів є головними та ефективними засобами зближення правових систем.

Список використаних джерел:

1. Основные положения программы модельного правотворчества в Содружестве Независимых Государств // Информационный бюллетень Межпарламентской ассамблеи СНГ. – М., 1997. – Вып. 12. – С. 97–100.
2. Договор об учреждении Евразийского экономического сообщества // Бюллетень международных договоров Российской Федерации. – 2000. – № 5.
3. Устав Союза Беларуси и России // Информационный бюллетень Парламентского Собрания Союза Беларуси и России. – 1998. – № 1.
4. Лапин Б. Н. О проблемах межгосударственной интеграции гражданско-процессуального законодательства / Б. Н. Лапин // Актуальные проблемы международного гражданского процесса: тез. докл. междунар. конф., 10–11 окт. 2002 г. / гл. ред. Л. Н. Галенская. – СПб., 2002. – С. 22.
5. Безбородов Ю. С. Международные модельные нормы: автореф. канд. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 Международное право, Европейское право / Ю. С. Безбородов. – Казань, 2003. – С. 2.
6. Колодій А.М. Використання розроблених у СНД модельних законів як засіб вдосконалення законодавства України // Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом. Матеріали науково-практичної конференції. Гол. ред. кол. В.Ф. Опришко. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 1998. – С. 284.
7. Безбородов Ю. С. Международные модельные нормы: автореф. канд. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 Международное право; Европейское право / Ю. С. Безбородов. – Казань, 2003. – С. 5.
8. Бахин С. В. Модельное право / С. В. Бахин // Правоведение. – 2003. – № 1. – С. 170–185; Бахин С. В. Понятие и механизмы международно-правового сближения правовых систем / С. В. Бахин // Российский ежегодник международного

права, 2001. – СПб. : Россия-Нева, 2001. – С. 79–83 ; Безбородов Ю. С. Международные модельные нормы : автореф. канд. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 Международное право; Европейское право / Ю. С. Безбородов. – Казань, 2003. – 29 с.

9. Тихомиров Ю. А. Курс сравнительного правоведения / Ю. А. Тихомиров. – М. : Инфра-Норма, 1996. – С. 88.

10. Регламент Межпарламентской Ассамблеи государств-участников Содружества Независимых Государств. – Ресурс доступа: <http://www.iacis.ru/data/normdoc/regl-ipa.doc>

Годованик Є.В.,
Маріупольський державний університет
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Необхідно констатувати значну актуальність на сучасному етапі дослідження міжнародно-правових проблем, що пов'язані з необхідністю вдосконалення та підвищення ефективності виконання Радою Безпеки ООН (далі: РБ) своїх функцій шляхом реформування її складу, структури, методів роботи та порядку прийняття рішень, що викликало міжнародну дискусію на найвищому міждержавному рівні, яка може бути розв'язаною лише на основі норм та принципів міжнародного права.

Слід відзначити, що зазначена проблематика досить ретельно розглядається як у вітчизняній, так й у західній міжнародно-правовій літературі. Так, протягом останніх років щодо вказаних питань висловлювалися такі українські і російські науковці, як М.О. Баймуратов, В.Н. Денисов, К.О. Савчук, В.О. Карташкін, М. Тахер, М.В. Андрєєв. Крім того, можна назвати західних вчених, зокрема, П. Кеннеді, С. Доуса, Я. Воутерса, Б. Сімму та інших.

Аналізуючи джерельно-монографічну базу, можна зробити загальний висновок про досить високий рівень наукової розробки міжнародно-правових питань реформування РБ на сучасному етапі. В той же час, жодне з наявних профільних досліджень не вирішує питання комплексного аналізу існуючих концептуальних основ такого реформування, враховуючи основні інституціональні проблеми у діяльності РБ як фактичну підставу будь-яких змін та доповнень до Статуту ООН, що характеризує важливе методологічне та загальнонаукове значення такого дослідження, а також його безпосередній зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями.

Основною організаційно-правовою проблемою у функціонуванні РБ як інституції вбачається її нездатність до прийняття рішення у ситуаціях, що об'єктивно вимагають реагування у відповідності до регламентованих статутними нормами функцій і повноважень, нормативні передумови до чого закладені у механізмі голосування (прийняття рішень) з непроцедурних питань, встановленому п. 3 ст. 27 Статуту. С.В. Додонова розглядає зазначену проблему з точки зору більш ширшого нормативного підходу, вказуючи на дві обставини: 1) в основі системи колективної безпеки знаходиться Статут ООН; 2) основні цілі та принципи права міжнародної безпеки є одночасно і цілями та принципами міжнародного права в цілому, що об'єктивують актуальність постановки питання про здатність міжнародного права адекватно вирішувати своє головне завдання – підтримання міжнародного миру та безпеки [1]. З таким зауваженням слід погодитися, адже, як визнають О.Н. Барабанов, В.О. Голіцин і В.В. Терещенко, «ситуації, коли Рада Безпеки опиняється «заблокованою» одним або низкою постійних членів і не може прийняти жодного рішення щодо застосування сили, іноді

інтерпретуються як його нездатність реагувати належним чином на серйозні міжнародні кризи, що...примуше держави або групи держав діяти самостійно, у тому числі силовими методами» [2] (зокрема, у 1998 р. Північноатлантична асамблея прийняла резолюцію з питань євроатлантичної безпеки, у якій відзначається, що НАТО «має бути готова діяти у випадку, якщо Рада Безпеки ООН не зможе здійснювати свої функції з підтримання міжнародного миру та безпеки» [3]). Деякі автори оцінюють таку ситуації з радикальних позицій, вважаючи, що у разі відсутності резолюції РБ про використання силових заходів для виконання його власних вимог щодо підтримання міжнародного миру та безпеки необхідно констатувати юридичний факт невиконання РБ своїх обов'язків відповідно до глави VII Статуту, внаслідок чого статутні положення втрачають свою чинність щодо конкретної ситуації [4]. Подібна позиція, як вбачається, суперечить міжнародно-правовим нормам, оскільки прийняття рішення про вжиття примусових заходів є виключною компетенцією РБ. В той же час, у повній мірі важко погодитися з С.В. Черніченко, на думку якого «...краще, щоб не було прийнято жодного рішення, ніж прийнято таке рішення, що провокує загострення таких протиріч (з приводу застосування примусових заходів – Є.Г.), проти якого виступає один або декілька постійних членів Ради Безпеки» [5], адже за подібного трактування, з одного боку, суттєво знижується ефективність РБ як головного органу спеціальної компетенції у сфері підтримання міжнародного миру та безпеки у частині реагування на загрози, що реально виникають та існують, а з іншого – розв'язує руки постійним членам РБ щодо дій політичного і воєнно-політичного характеру, що суперечать нормам і принципам міжнародного права, втіленим у Статуті ООН. Зокрема, на користь такого висновку свідчить вже наведена офіційна статистика ООН про використання постійними членами РБ права вето загалом 263 рази на протязі періоду існування цієї міжнародної організації та сотні разів неофіційного застосування «прихованого вето», що в результаті у своїй сукупності призвело до ситуації, за якої значна кількість серйозних воєнних конфліктів, що за основними ознаками становлять безпосередню загрозу міжнародному миру та безпеці, ніколи навіть не обговорювалися на засіданнях РБ через неодмінне негативне голосування щонайменше одного постійного члена у разі включення відповідного питання до порядку денного виключно з мотивації переваги національних інтересів даної держави перед інтересами світового співтовариства у сфері підтримання міжнародного миру та безпеки (також слід враховувати ту обставину, що подібна ситуація склалася навіть при фактичному трактуванні утримання постійного члена від голосування або його неучасті у голосуванні таких, що юридично не впливають на наявність «співпадаючих голосів всіх постійних членів Ради», що, у свою чергу, як вбачається, суперечить положенню п. 3 ст. 27 Статуту). Так, серед інших, мається на увазі проблематика Чечні (правом вето могла скористатися Російська Федерація), Тибету і Синьцзяня (Китай), Північної Ірландії (Великобританія), Судану (Китай), Уганди (США, Великобританія, Франція), Колумбії (США); не були предметом розгляду РБ такі значні міжнародні конфлікти, як війна у В'єтнамі, колоніальна війна у Алжирі, вторгнення радянських військ до Чехословаччини і т. д.

Таким чином, узагальнюючи наведений фактичний матеріал, можна прийти до загального висновку про необхідність внесення нормативних та інституційних змін відносно юридичного механізму прийняття рішень (голосування) РБ з непроцедурних питань, адже проблема організаційно-правової нездатності РБ до прийняття рішення має нормативно-інституційний характер, зумовлений статутним положенням, що міститься у п. 3 ст. 27, з чого випливає недостатність політичних висновків як з боку урядів й глав держав-постійних членів РБ, так і найвищих посадових осіб ООН, включаючи Генерального секретаря для її вирішення, що вбачається можливим виключно міжнародно-правовими засобами, тобто на основі норм міжнародного права, що, у свою чергу, передбачає необхідність внесення змін і доповнень до Статуту ООН як єдиного міжнародно-правового документу, що встановлює юридичний механізм забезпечення міжнародної безпеки на універсальному рівні, основну

інституційну роль у якому в силу своєї спеціальної компетенції та головної відповідальності у сфері підтримання міжнародного миру та безпеки відіграє РБ.

Список використаних джерел:

1. Див.: Додонова С.В. Международно-правовые основы укрепления системы коллективной безопасности: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: специал. 12.00.10 «Международное право» / С.В. Додонова. – М., 2006. – С. 3.
2. Барабанов О.Н., Голицын В.А., Терещенко В.В. Глобальное управление / О.Н. Барабанов, В.А. Голицын, В.В. Терещенко. – М.: МГИМО-Университет, 2006. – С. 93.
3. 1998: NATO in the 21st Century. Senator William V. Roth, Jr. President, North Atlantic Assembly 2 October 1998. Points: 76, 81. – Режим доступу: <http://www.nato-pa.int/Default.asp?SHORTCUT=340>
4. Див., наприклад: Murase Shinaya. The Relationship Between the UN Charter and General International Law regarding Non-Use of Force: The Case of NATO's Air Campaign in the Kosovo Crisis of 1999 / Murase Shinaya // Liber Amicorum Judge Shigeru Oda. Edited by Nisuke Ando, Kluwer Law International. – 2002. – Vol. 2. – P. 1543-1554.
5. Черниченко С.В. Гуманитарная интервенция: международная противоправность / С.В. Черниченко // Актуальные международно-правовые и гуманитарные проблемы: Сборник статей. – Выпуск 2. – М.: Дипломатическая академия, 2001. – С. 139.

Квач С.С.,

Мариупольський державний університет
старший викладач конституційного,
адміністративного та міжнародного права

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Під впливом глобалізації у світі відбуваються інтеграційні процеси що призводять до зближення різних країн, долаються економічні, політичні, мовні кордони. Найбільш привабливим, з погляду інтеграційних пропозицій, об'єднанням на континенті Євразія, на сьогодні є Європейський Союз. За рівнем життя, соціальними стандартами та по багатьом іншим показникам Євросоюз безумовно є своєрідним еталоном для всіх без виключення країн пострадянського простору.

Дослідження проблематики функціонування муніципальної влади в Україні, а також питань впливу міжнародних стандартів на національну систему права має місце в роботах багатьох науковців, зокрема: М. О. Баймуратова, О.В. Батанова, Ю.О. Волошина, В.А. Григор'єва, М.П. Орзіха, В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького, В.В. Кравченка, В.Л. Федоренка, В.М. Шаповала, Н.М. Пархоменко та інших учених.

Проте дослідженню ролі міжнародних стандартів у процесах формування та функціонування інституту транскордонного співробітництва територіальних громад в Україні увага майже не приділяється.

В рамках нашого дослідження розглянемо міжнародні договори України, що регулюють питання транскордонного співробітництва та проаналізуємо ступінь їх імплементації в національне законодавство.

Право органів місцевого самоврядування на свободу асоціації закріплено в статті 10 Європейської хартії місцевого самоврядування[1]. Зміст її положень зобов'язує кожну державу, яка приєдналась до документу визнавати право органів місцевого самоврядування на співробітництво з органами місцевого самоврядування інших країн, а також право створювати з ними консорціуми та асоціації. Вказана норма також визначає цілі такої співпраці, це здійснення своїх повноважень, виконання завдань, що становлять спільний

інтерес, а також захист та просування загальних інтересів органів місцевого самоврядування. Умови такого співробітництва можуть бути визначені національним законодавством.

Відповідна норма знайшла своє відображення в статті 15 профільного закону «Про місцеве самоврядування в Україні» [2], відповідно до якої органи місцевого самоврядування з метою більш ефективного здійснення своїх повноважень, захисту прав та інтересів територіальних громад можуть об'єднуватися в асоціації органів місцевого самоврядування та їх добровільні об'єднання. При цьому, заборонено утворюваним об'єднанням брати на себе владні повноваження органів місцевого самоврядування. До того ж Закон наділяє як органи місцевого самоврядування так і їх асоціації правом входити до відповідних міжнародних асоціацій та об'єднань. Саме прийняття цієї норми започаткувало процес законодавчої легалізації транскордонного співробітництва, адже до цього моменту у місцевих рад була повністю відсутня міжнародна правосуб'єктність а будь які спільні міжнародні проекти вони могли здійснювати лише в явочному порядку.

Більш детальна регламентація порядку створення та діяльності асоціацій комунальних органів управління була закріплена у Законі України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» від 16 квітня 2009 року[3]. Серед іншого Закон визначає принципи побудови асоціацій: законності, добровільності, рівноправності членів, самоврядності, самостійності у визначенні напрямів своєї діяльності, відкритості і публічності.

Заявлені принципи в першу чергу обумовлюють виключну самостійність місцевого самоврядування та неможливість втручання в їх діяльність органів місцевого самоврядування за винятком контролю за дотриманням принципу законності. Крім того, в Законі передбачена взаємодія асоціацій з органами державної влади при розробленні та здійсненні державної політики у сфері місцевого і регіонального розвитку з метою узгодження загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів.

Наведені законодавчі положення показують, що в Україні сьогодні йде активний процес становлення та розвитку муніципальної влади в якому важливе місце приділяється параметрам її взаємодії із державними органами. Можемо констатувати, що паралельно з цим процесом відбувається певне суперництво між державною та муніципальною владою. З одного боку, ратифіковані міжнародні документи вимагають ширших комунальних повноважень, з іншого надто жорстка централізація влади не допускає послаблення повноважень її місцевих органів.

Міжнародні документи зобов'язують держави до всебічної підтримки розвитку комунальної влади як внутрідержавного інституту так і суб'єкта міжнародних зв'язків. Так, відповідно до європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями від 21 травня 1980 року[4] (далі мадридська конвенція), кожна країна повинна усувати будь-які юридичні, адміністративні або технічні труднощі, які можуть затримати розвиток та безперешкодне здійснення транскордонного співробітництва. Конвенція зобов'язує державні органи різних країн, у разі необхідності проводити консультації для усунення будь-яких перешкод співробітництву їхніх комун.

Крім того, мадридська конвенція зазначила, що країни розглядають питання про доцільність надання територіальним общинам або властям, які беруть участь у транскордонному співробітництві, такого самого режиму, який їм надається у співробітництві на національному рівні.

Міжнародне співробітництво територіальних громад юридично оформлюється у формі угод та договорів. Створювані асоціації можуть встановлювати свої локальні правила, які оформлюються у формі статутів. Мадридська конвенція також запропонувала типові форми таких угод, договорів та статутів, що призначаються для суто для керівництва і не мають сили договору.

Слід зазначити, що останнім часом, правотворчої діяльності суб'єктів транскордонного співробітництва приділяється особлива увага. Так, прийнята 19 січня 2005

року Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам вказує, що якщо державна конституція дозволяє, держава повинна визнавати, рішення, які прийняті в рамках угод про прикордонне співробітництво як такі, що мають ту ж саму юридичну силу і ті ж наслідки, що і акти територіальних громад або місцевих органів влади, згідно з національним законодавством. Крім того, Комітет міністрів Ради Європи рекомендує[5]:

- піддати ретельній перевірці з правової точки зору, бажано ретроспективно, угоди в області прикордонного співробітництва, укладені територіальними громадами або владою;
- обговорити і без зволікання підписати двосторонні і багатосторонні угоди, якщо реалізація Мадридської конвенції є предметом таких угод.

У відповідності із додатковим протоколом до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями[6], угода про транскордонне співробітництво спричиняє обов'язки тільки для територіальних общин або властей, які її уклали. Рішення, спільно ухвалені в рамках угоди про транскордонне співробітництво, виконуються територіальними общинами або властями в межах їхньої національної правової системи із дотриманням їхнього національного законодавства.

В Конвенції також закладено право суб'єктів транскордонного співробітництва для реалізації своїх проєктів створювати відповідні органи транскордонного співробітництва. Виключною прерогативою сторін-учасників транскордонних угод є встановлення порядку створення та діяльності таких органів визначення повноважень і наділення їх правосуб'єктністю. З урахуванням завдань, покладених на такий орган, та положень національного законодавства в угоді зазначається, суб'єктом якого права, державного чи приватного, він є в національних правових системах, до яких належать територіальні общини або власті, що укладають угоду.

Правове положення органу транскордонного співробітництва визначається у відповідності до національного законодавства країни, на території якої розташована його штаб-квартира. Відповідно до українського законодавства вони можуть утворюватися як юридичні особи. В окремих випадках їхні функції можуть покладатися на відповідні виконавчі органи місцевого самоврядування та структурні підрозділи місцевих органів виконавчої влади.

Протокол №2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво[7] вказує, що до транскордонного співробітництва можуть залучатися не тільки общини суміжних територій, але й ті, що мають спільні інтереси, або проблеми розв'язання яких потребує спільних зусиль. Найбільш поширеним видом такої співпраці є міжтериторіальна співпраця в рамках поріднення міст. На сьогодні така співпраця відбувається здебільшого під егідою Всесвітньої федерації об'єднаних і споріднених міст (Federation of United and Twinned Towns), яка представляє інтереси місцевих і регіональних органів самоврядування понад 80 держав світу.

Таким чином можна констатувати, що під впливом міжнародних (переважно європейських) стандартів створений потужний та дієвий наддержавний механізм вирішення питань місцевого значення, крім того міжнародні документи зобов'язують держави всебічно підтримувати розвиток комунальної влади не тільки як внутрідержавного інституту, але і як суб'єкта міжнародних відносин. При цьому, мають місце деякі проблеми імплементації норм та принципів міжнародного права до національного законодавства, зокрема принципу децентралізації влади.

Список використаних джерел:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування [електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_036
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1997.- №24. – Ст.170.

3. Законі України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» від 16 квітня 2009 року // Відомості Верховної Ради України. - 2009 р. - № 38, Ст. 534.

4. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями від 21 травня 1980 року [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_106

5. Рекомендація N R (2005) 2 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам "Про добру практику прикордонного та міжтериторіального співробітництва територіальних спільнот та об'єктів" [електронний ресурс]. – режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_667

6. Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями від 9 листопада 1995 року [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_099

7. Протокол №2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва від 5 травня 1998 року [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_520

Ніколенко Т.І.,

Маріупольський державний університет
старший викладач кафедри міжнародної економіки

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МІЖДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА РЕСПУБЛІКОЮ КІПР

Сучасний етап взаємовідносин України з Республікою Кіпр характеризується тісними зовнішньоекономічними зв'язками, основним напрямком яких є інвестиційна діяльність, проте, міждержавне регулювання Українсько-Кіпрських відносин сьогодні потребує вдосконалення.

Основним міжурядовим документом, який сьогодні регулює інвестиційну діяльність між Україною та Республікою Кіпр є Угода між Урядом СРСР та Урядом Республіки Кіпр про уникнення подвійного оподаткування доходів та майна від 29.10.1982р, яка була підписана на взаємовигідних умовах. Ця Угода дала змогу Радянському союзу вирішити проблему з імпортом іноземних товарів та експортом радянських товарів за кордон, Кіпру – отримати більшу частину прав, щодо оподаткування у відношенні фірм, які ведуть діяльність в радянській і кіпрській юрисдикціях. [2]

З набуттям України статусу незалежності, урядом неодноразово робилися спроби не тільки обмежити бізнес-діяльність в рамках дії Угоди, але і укласти нову Угоду з Кіпром. Переговори щодо укладення нової Українсько-Кіпрської Конвенції ведуться з квітня 1997р.

Республіка Кіпр була віднесена до офшорних юрисдикцій, згідно з переліком офшорних зон Кабінету Міністрів України, і тільки в 2006 році, після виключення Кіпру з переліку офшорних зон та спроби КМУ денонсувати існуючу Угоду (Проект Закону N 27 від 14.07.2006р.), були розпочаті переговори між Україною та Республікою Кіпр щодо законодавчого регулювання зовнішньоекономічної діяльності загалом, і інвестиційного співробітництва зокрема.

У 2007 році в ході діючих переговорів було узгоджено проект нової Українсько-Кіпрської Конвенції про уникнення подвійного оподаткування. Проект Конвенції,

розроблений і запропонований Українською стороною, був типовим, так як Українсько-Кіпрська Конвенція – одна з багатьох аналогічних угод, підписаних Україною. Нова Конвенція передбачала ставку 10% на роялті, а також диференційовану ставку на дивіденди: 5% - якщо одержувачу доходів належить не менше 25% статутного капіталу підприємства, що виплачує доходи, і 15% - якщо інвестор володіє менше 25% статутного капіталу.

Новий проект Конвенції було схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України (№ 65-р.від 21.02.2007р.). Уряд Республіки Кіпр також схвалив текст цієї Конвенції і був готовий її підписати, про що офіційно повідомив Міністерство закордонних справ Кіпру. Проте з різних причин підписання Конвенції відкладалося. Останній раз проект Конвенції між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр про уникнення подвійного оподаткування розглядалось у ВРУ 15.06.2011р., проте депутати не набрали достатньої кількості голосів для денонсації існуючої Угоди з Кіпром.

Під час візиту Президента України до Республіки Кіпр (08-09 листопада 2012 р.) були підписані ряд двосторонніх документів, серед яких і Конвенція про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи. Таким чином, Україна зможе відмовитись від 30-річної практики надання податкових пільг компаніям зареєстрованим у Республіці Кіпр.[2]

Нова угода дозволить Україні стягувати податки з підприємств, зареєстрованих на Кіпрі, згідно з українським законодавством. Набуття чинності конвенції має збільшити надходження до державного бюджету України та зупинити неконтрольований відтік капіталу. В Угоді будуть невеликі відхилення за чотирма позиціями – це роялті, відсотки, дивіденди та відчуження майна.

Складність аналізу Конвенції про уникнення подвійного оподаткування обумовлюється ще і сучасними подіями у Республіці Кіпр. Нестабільність її економіки потребує введення Кіпром обмежень, тож, у найближчий час, ймовірно, обговорення Конвенції буде призупинене.

Українсько-Кіпрська Конвенція про уникнення подвійного оподаткування – це лише один з перспективних напрямків вдосконалення міждержавного регулювання інвестиційної діяльності між Україною та Республікою Кіпр. Іншим напрямом стимулювання Українсько-Кіпрської інвестиційної діяльності може стати підписання двосторонньої Угоди між Кабінетом Міністрів України та Республікою Кіпр про сприяння та взаємний захист інвестицій. На сьогодні ця Угода знаходиться на стадії активного опрацювання [2].

Подібні угоди укладені Україною із Великою Британією, Грецією, Данією, Естонією, Канадою, Китаєм, Литвою, Монголією, Нідерландами, Польщею, США, Угорщиною, Фінляндією, Францією, ФРН, Чехією, Швейцарією та іншими державами.

Аналіз змісту укладених угод про заохочення і взаємний захист інвестицій свідчить, що в них розглядається питання щодо визначення: термінів «інвестиція», «інвестор», «доходи», «територія» та ін.; сфери застосування договору; умов сприяння та захисту іноземних інвестицій; умов надання іноземним інвестиціям національного режиму та режиму найбільшого сприяння; порядку вирішення спорів тощо. Тобто, міждержавні Угоди «Про сприяння та взаємний захист інвестицій» є гарантом надання справедливого статусу інвестиціям і захисту їх на території іншої держави [1].

Крім підписання двосторонніх угод та конвенцій між Україною та Кіпром, підвищенню ефективності їх інвестиційної діяльності сприяла б систематизація та спрощення нормативно-правової бази, що регламентує інвестиційну діяльність в Україні. Для України є необхідною розробка єдиного документу, який би регламентував усі аспекти інвестиційної діяльності. За основними статтями цей документ має бути уніфікованим з європейським законодавством, що спростить взаємовідносини у інвестиційній сфері не тільки України з Кіпром, але і з іншими європейськими державами. Також Україні слід переорієнтувати напрямки взаємовідносин з Кіпром у інвестиційній сфері на залучення

реальних капіталовкладень у економіку нашої держави, замість того, щоб використовувати головного інвестиційного партнера у якості офшорної зони. Це може бути досягнуто шляхом підвищення привабливості інвестиційного клімату держави та висування умов щодо реального інвестування пріоритетних сфер економіки України.

Як підсумок можна зазначити, що сучасний стан міждержавного регулювання Українсько-Кіпрської інвестиційної діяльності знаходиться у відносній стабільності, що витикає з існування Угоди про уникнення подвійного оподаткування між ЄС і Кіпром, діючої вже протягом 30 років, та слабкої сучасної співпраці України з Республікою Кіпр в цій галузі. В стадії активного опрацювання знаходяться такі двосторонні угоди, як Конвенція між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр про уникнення подвійного оподаткування та Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр про сприяння та взаємний захист інвестицій. Підписання цих угод та автоматична денонсація Угоди між ЄС і Кіпром надасть можливість вийти на якісно новий рівень інвестиційної взаємодії України з Республікою Кіпр, а також дозволить зробити цю взаємодію більш прозорою та регульованою.

Список використаної літератури:

1. Гаврилюк Ю.М. Умови здійснення іноземного інвестування / Ю.М. Гаврилюк – В.: Знання-Прес, 2002. – 406 с.
2. Офіційний сайт посольства України в Республіці Кіпр: Двосторонні політичні відносини: [Електронний ресурс] / Режим доступу до статті: <http://www.mfa.gov.ua/cyprus/ua/3599.htm>

Петриченко А.С.,
Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЄС

Туризм в останні десятиріччя зі сфери доступу небагатьох обраних став найбільш динамічною індустрією, що поряд з ІТ-технологіями став трендом початку ХХІ століття. Враховуючи той факт, що дана галузь суспільних відносин має досить недовгу історію – перші прояви туристичної діяльності з'явилися у другій половині ХІХ століття, – вона потребує детального та всебічного нормативного регулювання.

Особливий випадок нормативного регулювання туристських відносин на міжнародному рівні – досвід такого регулювання в Європейському Союзі. Цінність цього аспекту дослідження полягає в тому, що Україна останнім часом намагається інтенсифікувати зв'язки, в т.ч. туристичні, з цим інтеграційним об'єднанням.

Єдиний ринок туристських послуг в ЄС здійснюється через свободу заснування господарських суб'єктів і наділення їх правом надавати послуги в будь-якій державі-члені ЄС. Ці свободи, які гарантуються Договором про ЄС, і є основою єдиного внутрішнього ринку ЄС в сфері туристичної діяльності. Крім того, загальний внутрішній простір передбачає вільний рух фізичних осіб – одержувачів туристських послуг. Розглянемо ці свободи докладніше.

Насамперед розглянемо свободу заснування і свободу надання послуг. По-перше, положення про свободу заснування не застосовуються до діяльності, пов'язаної з виконанням офіційних обов'язків. По-друге, держави ЄС можуть самостійно обмежувати свободу започаткування і ведення економічної діяльності, виходячи з міркувань громадської безпеки, громадського порядку та охорони здоров'я.

Рішеннями Суду ЄС встановлено пряме застосування положень установчих договорів, що стосуються свободи заснування і свободи надання послуг [1]. У відповідності з цими

рішеннями кожен громадянин ЄС має право, гарантоване Договором про ЄС, на заснування і ведення індивідуальної діяльності в будь-якій державі ЄС на тих же умовах, що і громадяни цієї держави. Таким чином, критерієм розмежування свободи заснування і свободи переміщення послуг є їх здійснення на тимчасовій основі.

Директива Європейського Парламенту та Ради про послуги на внутрішньому ринку була прийнята і вступила в дію 2006 року [2]. У сферу дії даної Директиви входять і туристські послуги. Згідно зі ст. 5 Директиви держави ЄС повинні спростити адміністративні формальності, що застосовуються відносно доступу до сфери надання послуг (в тому числі і в сфері туризму). Всі необхідні процедури у відповідності зі ст. 6 Директиви повинні відбуватися в єдиних «контактних пунктах». Крім того, надається можливість проведення операцій по установі постачальника туристських послуг електронним шляхом (ст. 8). Згідно з Директивою схема авторизації до доступу в сферу надання туристичних послуг може застосовуватися лише у випадках:

- коли схема авторизації не дискримінує особу, яка бажає надавати послуги;
- якщо необхідність застосування схеми авторизації обґрунтована суспільним інтересом;
- якщо встановленої мети неможливо досягти менш обмежувачими заходами.

Директивою також були позначені умови, які не можуть бути встановлені державами-членами ЄС у якості вимог до постачальників послуг, бажаючих здійснювати свою діяльність на їх території.

Директива встановлює, що держави ЄС повинні поважати право постачальника послуг надавати послуги в іншій державі. Держава, в якій надається послуга, гарантує свободу доступу до сфери надання туристичних послуг та діяльності у цій сфері і не може висувати в якості умови доступу, відповідність вимогам, що порушує принципи неприпустимості дискримінації, необхідності і пропорційності. Національне законодавство було приведене у відповідність до положень Директиви про послуги на загальному ринку до кінця 2009 року.

Держави-члени ЄС встановлювали різні вимоги до репутації, до практичних і теоретичних навичок, підтверджуються дипломами, сертифікатами або іншими кваліфікаційними документами [1]. Відмінності в таких вимогах створювали перешкоди для здійснення свободи заснування і надання послуг. З метою усунення таких перешкод у сфері туризму було прийнято низку директив. Зокрема, були прийняті Директива щодо діяльності індивідуальних підприємців у сфері обслуговування (ресторани, кафе, готелі, мебльовані кімнати), Директива про заходи щодо спрощення ефективного здійснення свободи заснування та свободи надання послуг у різних сферах діяльності, положення якої застосовуються до представників туристських бюро та до гідів-перекладачів. Представник туристичної компанії повинен підтвердити свою кваліфікацію відповідно до законодавства приймаючої держави-члена ЄС. Однак, згодом ці директиви були скасовані.

Проте вже в 2001 році з метою подальшої лібералізації ринку послуг, створення системи автоматичного визнання кваліфікацій і спрощення адміністративних процедур Комісія розпочала реформу існуючої системи визнання кваліфікацій. Багато держав ЄС визнавали, що основна система визнання може бути спрощена за допомогою прийняття нової директиви введення класифікації регульованих професій, встановлення процедури співробітництва компетентних властей, гарантованого процесу оновлення даних [1]. Таким чином, в 2005 році була прийнята Директива Європейського Парламенту та Ради про визнання професійних кваліфікацій, яка консолідувала всі попередні директиви в цій сфері (вузькогалузеві директиви Ради ЄС та директиви щодо загальної системи визнання кваліфікацій). Ця Директива замінила їх після закінчення терміну, відведеного для її імплементації державами-членами ЄС.

Одним із напрямків діяльності ЄС є регламентація діяльності туроператорів як юридичних осіб. Згідно зі ст. 44 Договору про ЄС, Рада та Комісія у випадку необхідності

координують захисні приписи, адресовані компаніям в державах-членах, в інтересах компаній і третіх осіб, щоб забезпечити рівноцінність таких приписів. Більшість учених дотримується широкого тлумачення поняття «захисні приписи». Так, говориться, що будь-яка правова норма носить захисний характер, а ст. 44 Договору про ЄС наділяє ЄС компетенцією гармонізувати будь-яку область корпоративного права. Як зазначається, основною метою гармонізації корпоративного права є реалізація принципу свободи переміщення юридичних осіб[3].

У той же час Комісією був розроблений проект так званої Десятої Директиви (Директиви про транскордонне злиття акціонерних товариств). Остаточний варіант Директиви був прийнятий Радою в 2005 році.

Таким чином, прийняття ЄС Директиви про транскордонні злиття заповнило прогалину в корпоративному праві. Закріплення положень про транскордонні злиття відповідає потребам сфери туризму на сучасному етапі розвитку права ЄС.

Список використаних джерел:

1. Калашников Г.О. Правовое регулирование слияния и поглощения компаний по праву ЕС / Калашников Г. О. – М., 2005. – С. 17.
2. Council Directive 2006/123/EC on services in the internal market // Official Journal. – 2006. – L 376.
3. Дубовицкая Е. А. Европейское корпоративное право: Свобода перемещения компаний в Европейском Сообществе/ Е. А. Дубовицкая. – М. :Волтерс Клувер, 2004. – С. 90.

Савка О.В.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

ОСНОВНІ МІЖНАРОДНІ ДОКУМЕНТИ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ПРАВА НА БЕЗКОШТОВНУ ЮРИДИЧНУ ДОПОМОГУ

Потреба в отриманні юридичної допомоги виникає постійно і повсюдно. Практично немає такої сфери життя чи людської діяльності, в якій кожній людині, а не тільки юристу необхідно знати і вміти застосовувати ті чи інші правові норми. Чи йде мова про роботу або навчання, придбання або продаж товарів, отримання послуг, необхідності звернення в державні або інші органи, участі у діяльності громадських організацій, вибори до парламенту і так далі - скрізь може знадобитися кваліфікована допомога юриста. Для цього й існує юридична допомога, яка надає населенню допомогу в розумінні, осмисленні законодавства і допомагає використовувати його на благо людини, яка потребує цієї допомоги.

Міжнародно-правові документи розглядають право на отримання безкоштовної юридичної допомоги як обов'язок держав з її надання в контексті реалізації права на справедливий судовий розгляд.

Міжнародно-правові договори спеціально обумовлюють право на доступ до юридичної допомоги осіб, які притягуються до кримінальної відповідальності. Наприклад, ст. 37 і ст. 40 Конвенції про права дитини [1] обумовлюють право затриманого неповнолітнього, який притягається до кримінальної відповідальності на доступ до правової допомоги. Деякі міжнародні договори прямо вказують, що реалізація права на захист може припускати надання юридичних послуг на безоплатній основі. Зокрема, ст. 14 Міжнародного Пакту про громадянські і політичні права [2] вказує, що якщо притягається до кримінальної відповідальності особа, яка не має захисника, то вона має право «мати призначеного йому

захисника в будь-якому такому випадку, коли інтереси правосуддя того вимагають, безплатно для нього в усякому такому випадку, коли у нього немає достатньо коштів для оплати цього захисника». Аналогічним чином ст. 6 Європейської Конвенції про захист прав людини та основних свобод [3] вказує, що обвинувачений «за браком достатніх коштів для оплати послуг захисника, вправі користуватися послугами призначеного йому захисника безоплатно, якщо цього вимагають інтереси правосуддя».

Закріплюючи право на безкоштовну юридичну допомогу в якості способу реалізації права на захист, міжнародні договори, як правило, не містять прямої вказівки на доступ до безкоштовної юридичної допомоги з не кримінальних справ. При цьому ряд міжнародних договорів, присвячених захисту прав тієї чи іншої вразливої групи (дітей, осіб без громадянства та ін..) Або усунення того чи іншого виду порушень прав і свобод людини (тортур, дискримінації і т.д.), вимагають забезпечувати доступ до правосуддя для представників уразливих груп або постраждалих від того чи іншого виду порушень. Зокрема, ст. 6 Конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації [4] вимагає забезпечити ефективні засоби правового захисту від дискримінації. Ст. 14 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських і принижуючих гідність видів поведінки і покарань [5] зобов'язує держави забезпечити жертвам тортур доступ до процедур компенсації.

Ст. 9 Конвенції про права дитини вимагає забезпечити всім зацікавленим особам можливість участі в процедурах, що стосуються вилучення дитини з сім'ї і позбавлення батьківських прав. Стосовно перерахованих ситуацій вимога забезпечити доступ до правосуддя може мати на увазі обов'язок держави надавати юридичну допомогу.

Слід також звернути увагу на те, що ст. 16 Конвенції про статус біженців [6] і ст. 16 Конвенції про статус апатридів [7] вказують, що біженцям і апатридам повинні надаватися ті ж умови доступу до правосуддя, що і громадянам країни, включаючи доступ до юридичної допомоги.

Міжнародні органи, уповноважені тлумачити положення міжнародних договорів, що стосуються доступу до правосуддя, розробили більш детальні стандарти, що стосуються безкоштовної юридичної допомоги. Зокрема, Європейський Суд з прав людини (далі - ЄСПЛ) у постановках, що розглядають реалізацію права на справедливий судовий розгляд, встановив не лише стандарти надання юридичної допомоги особам, які притягаються до кримінальної відповідальності, а й основні принципи надання безкоштовної юридичної допомоги у не кримінальних справах.

Документи рекомендаційного характеру, прийняті різними міжнародними організаціями, містять більш детальні вказівки щодо того, які заходи можуть вживатися державами для забезпечення права на юридичну допомогу.

Зокрема, в рамках ООН були створені Основні принципи про роль юриста [8], в яких розглядається участь юридичної спільноти в правовій освіті населення та наданні безкоштовної юридичної допомоги нужденним, а також надання юридичної допомоги особам, які залучаються до кримінальної відповідальності. Крім того, деякі питання надання безкоштовної юридичної допомоги розглядаються в таких документах як:

- Принципи захисту психічно хворих осіб і поліпшення психіатричної допомоги [9];
- Правила ООН, що стосуються захисту неповнолітніх, позбавлених свободи [10].

Велику увагу питанням надання безкоштовної юридичної допомоги приділяє Рада Європи. У рамках цієї організації було прийнято кілька спеціалізованих документів з зазначеного питання:

- Рекомендація № R (93) 1 «Про ефективний доступ до права і правосуддя малозабезпечених верств населення» [11];
- Резолюція (78) 8 «Про юридичну допомогу і консультації » [12];

• Резолюція (76) 5 «Про правову допомогу у цивільних, комерційних і адміністративних справах» [13].

Крім того, деякі аспекти, пов'язані з якістю юридичної допомоги, розглядаються в Рекомендації № R 2000 (21) «Про свободу здійснення професії адвоката» [14].

Європейський Союз також має звід стандартів, що стосуються юридичної допомоги. Так, ст. 47 Хартії Європейського Союзу про основні права [15] вказує , що право на ефективний засіб правового захисту та доступ до правосуддя включає в себе право вдатися до допомоги юриста і призначити собі представника. Ст. 47 обумовлює, що особи, які не володіють засобами, звільняються від судових витрат в тій мірі, в якій це звільнення необхідно для забезпечення ефективного доступу до правосуддя. Обов'язковою для всіх членів ЄС є Директива 2003/8/ЄС «Про поліпшення доступу до правосуддя в трансграничних спорах, встановлення загальних мінімальних правил, що стосуються надання юридичної допомоги» [16].

Таким чином, міжнародно-правова база у сфері надання безкоштовної юридичної допомоги є досить розвиненою та забезпечує правовий захист соціально незахищених верств населення, у тому числі неповнолітніх і апатридів.

Список використаних джерел:

1. Прийнята резолюцією 44 / 25 Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1989
2. Прийнята резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1966
3. Прийнята 4 листопада 1950
4. Затверджена резолюцією 2106 (XX) Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1965
5. Затверджена резолюцією 39 / 46 Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1984
6. Прийнята 28 липня 1951 Конференцією повноважних представників з питання про статус біженців і апатридів , скликаній відповідно до резолюції 429 (V) Генеральної Асамблеї від 14 грудня 1950
7. Прийнята 28 вересня 1954 Конференцією повноважних представників , скликаній відповідно до резолюцією 526 А (XVII) Економічної і Соціальної Ради від 26 квітня 1954
8. Прийнята восьмим Конгресом ООН з попередження злочинності та поводження з правопорушниками , Гавана , 27 серпня - 7 вересня 1990
9. Прийнята резолюцією Генеральної Асамблеї 46 / 119 від 17 грудня 1991
10. Прийнята резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 45 / 113 від 14 грудня 1990
11. Прийнята Комітетом Міністрів 8 січня 1993 на 484 -му засіданні Представників Міністрів.
12. Прийнята Комітетом Міністрів 2 березня 1978 на засіданні Представників Міністрів.
13. Прийнята Комітетом Міністрів 18 лютого 1976 на 254 -му засіданні Представників Міністрів.
14. Прийнята Комітетом Міністрів 25 жовтня 2000 на сімсот двадцять сьомого засіданні Представників Міністрів.
15. Прийнята 7 грудня 2000
16. Прийнята Радою ЄС 27 січня 2003

Сидоренко О.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БОРОТЬБИ З ПІРАТСТВОМ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Морське піратство – одна з актуальних проблем сьогодення, що стоїть перед світовим співтовариством і потребує свого негайного вирішення. Ця проблема привертає до себе міжнародну спільноту взагалі та Україну, як морську державу, зокрема. З найдавніших часів і по сьогоднішній день піратство залишається однією з найбільш гострих проблем міжнародного морського права

За останні десятиліття піратство з різним ступенем активності проявляло себе в Карибському басейні, водах Західної Африки, Малаккском і Сінгапурській протоках, Південно-Китайському морі та інших районах Світового океану. Сьогодні найбільше розповсюдження проблема піратства отримала в районі Аденської затоки. Пов'язано це, перш за все, з тим, що одна з найбільших прибережних держав регіону Сомалі фактично позбавлена можливості брати участь в охороні морських акваторій зважаючи на повний розвал державної системи.

Щоб уникнути піратських нападів багато судновласників направляють свої судна в обхід небезпечних, але найбільш зручних судноплавних маршрутів. Це з неминучістю призводить до збільшення експлуатаційних витрат і, як наслідок, загального подорожчання морських перевезень на 25 - 40%. Беручи до уваги розміри викупів, виплачуваних за звільнення захоплених суден, збитки судноплавної компанії можна оцінити в сотні мільйонів доларів. З позицій забезпечення міжнародної безпеки можна сміливо говорити про те, що поширення піратства створює ситуацію, здатну підірвати мир і стабільність в регіоні в даному плані особливу небезпеку становить проблема піратизації тероризму, вирішення якої вимагає ретельного вивчення та аналізу всіх можливих зв'язків піратства з іншими формами організованої злочинності.

Величезну небезпеку становить захоплення суден з небезпечними вантажами – ядерні матеріали, хімікати, озброєння і вибухові речовини. Передача таких вантажів від піратів до терористів або членам повстанських угруповань також створює реальну загрозу збереженню миру. У плані екологічної безпеки доводиться констатувати, що піратське захоплення суден істотно підвищує ризик виникнення аварій, які можуть набути характеру екологічної катастрофи – якщо учасником такої аварії стане судно з небезпечним вантажем на борту.

Говорячи про забезпечення безпеки мореплавання від загрози піратських нападів необхідно відзначити проблему реалізації права моряків на безпечні умови праці і проблему збереження людського життя на морі. Для попередження і ліквідації цих та багатьох інших негативних наслідків поширення морського піратства, нормативно- правові основи боротьби з даним злочином були закладені в Конвенції ООН з морського права 1982 р. Прийняття даної конвенції стало важливим кроком на шляху кодифікації звичайних норм про морське піратство. На сьогоднішній день Конвенція 1982 вважається не тільки ядром міжнародного морського права, а й унікальним кодифікаційним документом, який фіксує сформовані і формулює нові міжнародно-правові звичаї.

Конвенцію 1982 р. ратифікували 160 держав і Європейський союз. Разом з тим, сучасна практика організації та здійснення піратських нападів на судна в різних регіонах світу досить швидко виявила неспроможність, а в окремих випадках і відверте безсилля закріплених у Конвенції 1982 р. правових інструментів, спрямованих на боротьбу з піратством.

Розглядаючи проблеми, нормативного відображення питань співробітництва держав у боротьбі з піратством, доводиться констатувати, що без винятку всі конвенційні положення співпраці носять декларативний характер. Конкретний механізм міждержавного співробітництва взагалі не знайшов у Конвенції 1982 р. свого відображення: не були закріплені ні основні напрями взаємодії держав та міжнародних організацій, ні форми співпраці на міжнародному та регіональному рівнях. У деталізації потребують такі правові

інструменти, як попередження і припинення актів піратства, як патрулювання піратських акваторій, огляд підозрілих суден, конвоювання гуманітарних і торгових караванів і багато інших. Цілий блок правових проблем пов'язаний з питаннями залучення до відповідальності за вчинення морського піратства, і причин появи цих проблем багато в чому стала існуюча нормативно-правова база. Так, на національному рівні в законодавстві переважної більшості держав відзначається або повна відсутність такого складу злочину як піратство, або наявність дефініцій, які не узгоджуються із закріпленням у Конвенції 1982 р. визначенням. На міжнародному рівні можна говорити про неповноту і, як наслідок, неефективність закладеного в Конвенції 1982 р. механізму притягнення до відповідальності на основі принципу універсальної юрисдикції, який, крім іншого, також не знаходить свого відображення в національному законодавстві більшості держав.

Необхідно зазначити, що проблема піратства давно вже торкнулася й нашої держави. В результаті комерціалізації українського флоту українські моряки, які частіше плавають під прапором не своєї держави, знаходяться в регіонах, де є велика ймовірність піддатися нападу з боку піратів. У січні 2002 року судно M.V. Princess Sarah, що належить українсько-ліванському підприємству «Азов Сі Старий Ейдженсі», з екіпажем з 18 осіб, серед яких 8 українських моряків було захоплено бандою піратів у територіальних водах

Сомалі. У серпні 2002 року до рук сомалійських морських розбійників потрапило британське судно з українським екіпажем. За звільнення людей лиходії зажадали 11 мільйонів доларів. У жовтні 2005 року судно «Панагія», що йшло під прапором Ліберії, екіпаж якого складався з 22 громадян України, також було захоплене піратами. І тільки через 38 днів компанія-власник судна виплатила піратам за судно з українськими моряками 700 тисяч доларів. Трагічний випадок було зафіксовано три роки тому в бразильському порту Сантус, коли в результаті озброєного пограбування українського судна «Капітан Васков» загинув старший помічник і ще одного члена екіпажу було поранено.

Сьогодні Україна виступає за визначення морського піратства як факту прояву міжнародного тероризму. Про це заявляв А. Кінах, коли був на посаді Секретаря Ради національної безпеки й оборони України. За його словами, Україна пропонує створити міжнародні сили швидкого реагування в тих регіонах світу, де найбільше поширене піратство. Секретар РНБО також виступив з ініціативою створення національного механізму реагування на факти піратства на основі існуючого в Україні антикризового центру. Вищевикладене, безумовно, засвідчує те, що піратство являє собою істотну загрозу для безпеки як українських, так і іноземних суден, членів їх екіпажів і пасажирів, а також завдає значної шкоди міжнародним відносинам. Це також є свідченням потреби активізації заходів з боку міжнародного співтовариства щодо протидії цьому явищу. Однак, слід зазначити, що складність і специфіка боротьби з піратством обумовлені різним міжнародно-правовим статусом і правовим режимом морських просторів, особливостями географічних умов регіонів, де скоюють злочини пірати, а також різним рівнем сил, засобів і способів здійснення піратської діяльності. Саме це не дає змоги розглядати цю проблему в рамках діяльності окремої держави, будь-якого окремого її органу чи групи органів виконавчої влади, а об'єктивно вимагає комплексного підходу до її вирішення. Тому поряд з важливістю розвитку національного законодавства держав та міжнародного морського та міжнародного кримінального права вбачається необхідним поглибити використання потенційних можливостей, закладених у нормах міжнародного права, в інтересах підтримки правопорядку на морі.

Зважаючи на важливість вирішення проблеми морського піратства для держав Причорноморського регіону та України в цілому, що мають розгалужену систему міжнародних морських шляхів, збільшення ефективності міжнародно-правового та національно-правового регулювання протидії морському піратству важко та навіть неможливо переоцінити, насамперед, через величезну суспільну небезпеку цього злочину.

Резюмуючи, слід відзначити, що морське піратство поступово та перманентно набуває характеру однієї з глобальних проблем людства, тому що зазіхає на найбільші загальнолюдські та державні цінності, публічні та приватні інтереси. Це об'єктивно зумовлює й актуалізує розгляд необхідності нормативно-правової регламентації та регулювання цієї проблеми не тільки на рівні окремої держави, а й у контексті діяльності всього світового співтовариства держав. Бо саме таким чином можна з якісно нових позицій оцінювати як питання національної безпеки, так і статуарний і перспективний стан міжнародного співробітництва в цій сфері. Вважаємо, що вирішення проблеми протидії морському піратству в сучасний період можливе лише завдяки загальним та об'єднаним зусиллям держав у системі міжнародного світового співробітництва.

Список використаних джерел:

1. Сидорченко В. Ф. Морское пиратство / В. Ф. Сидорченко. – СПб. : Издат. Дом С.-Петербург. гос. ун-та : Изд-во юрид. фак. С.-Петербург. гос. ун-та, 2004;
2. Конвенция Организации Объединенных Наций по морскому праву (LTNCLOS). Заключена в Монтего-Бее 10 декабря 1982 г. // Собрание законодательства Российской Федерации. 1997. № 48. Ст. 5493;
3. Уголовный кодекс Украины [Электронный ресурс] // Meget: информационно-аналитический портал. Электрон. дан. Киев, 2012. URL: <http://meget.kiev.ua/kodek5/ugolovnikodeks>. Режим доступа: свободный (дата обращения: 20.04.2012.);
4. Баймуратов М. А. Международное публичное право: учебник / М.А. Баймуратов – Х.: Одиссей.

Тихомирова Г. Є.,

Мариупольський державний університет
к.ю.н., старший викладач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права

ВЗАЄМОДІЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА З ВНУТРІШНІМ ПРАВОМ ДЕРЖАВ: ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ

В теорії міжнародного права питання щодо співвідношення міжнародного права з внутрішнім правом намагаються вирішити в контексті багатьох концепцій. До класичних концепцій щодо такого співвідношення відносяться дуалістичний та моністичний напрями.

Відстоює єдність системи міжнародного права з національним правом моністична концепція, що визначає тільки один правопорядок – міжнародний, якому підпорядковуються національні правові системи. Національні системи обмежені територіальними сферами та чітко визначеним колом громадян держави. А тому, вважають моністи, міжнародне та національне право на умовах підпорядкування можуть співіснувати. Представники даної концепції вважають, що обидві системи права є елементами загальної системи права. Проте серед моністів немає єдності з приводу того, чи завжди міжнародне право є приматом щодо національного. У підходах до співвідношення міжнародного права з національним правом вони припускають і верховенство національного права.

Примат національного права щодо міжнародного права став ідеєю, що активно розвивалася в працях Г. Гегеля: «норми міжнародного права є частиною національного права і проявляють себе саме як підпорядкований системі елемент» [1, с. 60]. Видатний філософ Г. Еллінек підтвердив цю думку своїм відомим висловлюванням: «міжнародне право існує для держави, а не держава для міжнародного права» [2, с. 562].

Серед вчених, що підтримували ідею примату національного права щодо міжнародного, були німецькі автори А. Цорн та М. Венцель. Міжнародне право розглядається ними тільки як проекція правил, що належать до внутрішнього права, а сума

внутрішніх правил різних держав вирішує міжнародні конфлікти та регулює міжнародні відносини. У монографії «Головні моменти міжнародного права» А. Цорн розглядає міжнародне право як зовнішньодержавне, включене у національне право. М. Венцель у роботі «Основні проблеми юриспруденції», дотримуючись аналогічної думки, додає, що війна є єдиним засобом вирішення міжнародного спору, користі в цьому від міжнародного права мало [3].

Теорію примату внутрішнього права щодо зовнішнього радянський вчений В. Г. Буткевич активно критикував та зазначав, що така теорія є пережитком буржуазних відносин, нігілістична за своєю суттю [4, с. 127]. Схожа думка у І. І. Лукашука, який доповнює її тим, що теорія примату внутрішнього закону з'явилася свого часу як знаряддя зовнішньої політики агресивних держав [5, с. 29].

Протилежна ідея примату міжнародного права щодо національного права виникла не випадково. Підставою для її популяризації стали події у Європі у першій чверті ХХ ст., які ознаменувалися тяжкими наслідками Першої Світової війни. Необхідність пошуку мирних форм компромісу між країнами обумовила напрямки політичної та правової думки країн Західної Європи, створення першої міжнародно-правової інституції – Ліги Націй, яка діяла в період з 1919 р. по 1946 р.

Поєднувало представників концепції про примат міжнародного права те, що система права – це ієрархія правових норм, в якій нормам міжнародного права відведено першу роль, нормам національного права, рішенням суду – другорядну. Завдяки суворо вертикальній побудові правових норм всі можливі конфлікти вирішуються на основі відносин підпорядкування нижчих норм вищим.

Одним із теоретиків – моністів, що підтримували напрямок пріоритету міжнародного права, був Г. Кельзен, який об'єднував національне та міжнародне право у одну систему, джерелом якої був правовий принцип міжнародної поваги одних держав до інших [6].

Французький представник ідеї примату міжнародного права щодо національного права Ж. Сель вважав, що норма міжнародного права може скасувати норму національного права, оскільки ці норми не сумісні [7, с. 101].

Ідеї пріоритету міжнародного права щодо національного права стали особливо популярні в ХХ ст., що дає підстави припустити можливість їх поглиблення та посилення найближчим часом у майбутніх наукових розвідках авторів.

Прихильники дуалістичної теорії, на відміну від моністів, категорично заперечували нерівність положень міжнародного права та національного, проголошуючи їх рівність та безконфліктність. Дуалістична концепція робить акцент на відмінностях між національним та міжнародним правом. Дуалісти вбачають можливим та необхідним перевід міжнародного права у національне.

Один із засновників дуалістичної концепції співвідношення міжнародного права з внутрішнім правом Д. Анцилотті зазначав, що такі системи права є окремими правопорядками, рівновидаленими одна від одної, але взаємопов'язаними і такими, що знаходяться у стані взаємодії [8, с. 66].

У своїй монографії «Міжнародне та внутрішньодержавне право» прихильник дуалізму німецький вчений Х. Трипель вказував, що і те, і інше право не тільки різні галузі права, але і різні правопорядки: «це два кола, які тісно не стикаються і ніколи не перехрещуються. Для того, щоб міжнародне право змогло виконувати свої функції, воно об'єктивно потребує допомоги внутрішнього права» [9, с. 19].

Представники радянського дуалізму А. С. Гавердовський, Р. А. Мюллерсон, М. В. Миронов, вважали існування відносної автономії міжнародного права від національного. Вони висловлювалися за зв'язок між національним та міжнародним правом, в

якому національне право регулює юридичні відносини всередині країни між громадянами та державою з одного боку, а з іншого боку – між громадянами. А міжнародне право регулює відносини між державами, що є членами родини народів [10, с. 45].

Аналіз дуалістичної та моністичної теорій дозволяє сформулювати наступні висновки: основою для обов'язкової сили внутрішніх положень закону виступає Конституція, в той час як основу для міжнародного права складає принцип «*pacta sunt servanda*»; правові засоби обох доктрин можуть бути затверджені тільки на їх відповідному рівні; зв'язки між двома системами можливі, але тільки конкретні процедури для кожної системи повинні бути застосовані. Моністичний та дуалістичний підходи відмінні за джерелом права: національне право виникає за волею самої держави, в той час як міжнародне право ґрунтується на загальній волі суб'єктів конкретних відносин. Автор статті дійшов висновку про неможливість віддання переваги тій чи іншій концепції через широкі теоретичні сфери дослідження. Крім того, практика не схиляється до застосування у чистому вигляді однієї чи іншої концепції, тому нерідко суди виносять рішення із формулюваннями на кшталт «це обов'язок кожної держави привести своє внутрішнє законодавство у відповідність з нормами міжнародного права» чи «частина національного законодавства не може розглядатися як підстава для порушення зобов'язань, наданих міжнародним правом».

Законодавство Європейського Союзу дотримується постулатів монізму та нав'язує його дотримання в рамках єдиної системи інтеграції. Норми міжнародного права пріоритетні щодо норм внутрішнього права, обов'язкові для держав, які повинні виконувати вимоги міжнародного права і переносити норми міжнародного права у внутрішнє законодавство. Держави – члени ЄС мають можливість дотримуватися і дуалістичної концепції відносно міжнародного права, але з точки зору ЄС дуалізм норм неможливий. Норми міжнародного права безпосередньо застосовуються у відповідності з національним порядком членів ЄС. Тому законодавство ЄС інтегроване у національні правові системи держав; правила ЄС мають своє місце в національних правових системах, як право ЄС; національні суди зобов'язані застосовувати закони ЄС.

Щодо України, то як зазначив В. Н. Денисов, до цих пір не існує достатньої ясності щодо застосування загальновизнаних міжнародно-правових норм у правовій системі України. Зокрема, висловлюється слушна думка про те, що, «визнавши частиною національного законодавства міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою, Україна тим самим підтверджує свою прихильність і визнання принципів міжнародного права» [11, с. 21]. В Україні, у зв'язку з фактичною відсутністю узагальнень судової практики, в тому числі й у формі постанов Пленуму Верховного Суду України, а також рішень Конституційного Суду України, поки що завчасно робити висновки про роль звичасового права у вітчизняному правопорядку. Слушно наголошується в літературі, що потребує істотного реформування чинне процесуальне законодавство України, зокрема, в частині документального закріплення прав і обов'язків судді звертатися до міжнародного звичаю й застосовувати його [12, с. 53]. З формальної точки зору, той факт, що загальновизнані принципи і норми міжнародного права не включаються до переліку правових актів, на підставі яких вирішуються юридичні спори, значно ускладнює застосування суддею приписів міжнародного звичасового права.

Вибір між концепціями впливає не тільки на їх розуміння, але і на розуміння того питання, пояснити яке вони намагаються – про співвідношення міжнародного права з національним правом. Спір між теоретиками відбувається не тільки через докази реальності безпосереднього впливу міжнародного права, але і через інтерпретацію фундаментальних принципів міжнародного права.

І монізм, і дуалізм сьогодні в багатьох своїх положеннях не відображають реальність, проте продовжують виступати двома основними джерелами, що формують позицію

сучасних держав у відношенні застосування міжнародного права з національним правом. Наукові спори між представниками обох антагоністичних концепцій вже призвели до появи інших теоретичних течій, і стають підставою для пошуку компромісу, який формує ознаки майбутнього досконалого правового регулювання.

Список використаних джерел:

1. Гегель Г. В. Ф. Філософія права / Г. В. Ф. Гегель // Академія наук СРСР. Інститут філософії. – М.: Изд-во «Мисль», 1990. – С. 60.
2. Jellinek G. L'Etat moderne et son droit / G. Jellinek. – Paris: Girardet Briere, 1911. – P. 562.
3. Zorn A. Grundzüge des Völkerrechts / A. Zorn. – Leipzig: J. J. Weber, 1903; Wenzel M. Juristische Grundprobleme. Der Begriff des Gesetzes / M. Wenzel. – Berlin, 1920.
4. Буткевич В. Г. Соотношение внутригосударственного и международного права / В. Г. Буткевич. – К.: Высшая школа, 1981. – С. 127.
5. Лукашук И. И. Конституция России и международное право / И. И. Лукашук // Московский журнал международного права. – 1995. – № 2. – С. 29.
6. Чистое учение о праве Ганса Кельзена. Сб. переводов. Вып. 2 / Отв. ред.: В. Н. Кудрявцев, Н. Н. Разумович; Пер.: С. В. Лезов – М.: Изд-во ИНИОН РАН, 1988.
7. Scelle G. Dela pretendue inconstitutionnalite interne des traites. Revue de droit public et des sciences politiques / G. Scelle. – Paris, 1952. – P. 101.
8. Анцилотти Д. Курс международного права / Д. Анцилотти // Пер. А. Л. Саккетти, Э. М. Фабрикова; Под ред. Д. Б. Левина. – М.: Издательство «Иностранная литература», 1961. – С. 66.
9. Triepel H. Völkerrecht und Landesrecht / H. Triepel. – Leipzig, Anton Hain, 1899. – S. 19.
10. Абдулаев М. И. Примат международного права над внутригосударственным правом: история проблемы и современность (проблемы теории) / М. И. Абдулаев // Правоведение. – 1992. – № 4. – С. 45.
11. Денисов В. Н. Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України / За ред. В. Н. Денисова. – К.: Юстініан, 2006. – С. 21.
12. Євінтов В. І. Україна у міжнародному співтоваристві / В. Н. Денисов, В. І. Євінтов, В. І. Акуленко, О. Ф. Висоцький, С. В. Ісакович / Суверенітет України і міжнародне право. – К.: Манускрипт, 1995. – С. 53.

Хоббі Ю. С.,

Маріупольський державний університет
к.ю.н., старший викладач кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права

ПРАВО НА ОСВІТУ У КОНСТИТУЦІЯХ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС

Проблема дотримання та захисту прав людини завжди є вельми актуальною. Особливо під час діяльності Конституційної асамблеї України щодо розробки нового тексту Конституції України актуальним є вивчення досвіду країн-членів ЄС щодо закріплення прав

та свобод людини і громадянина, зокрема права на освіту, в Основних законах цих держав. З цією метою розглянемо, як право на освіту відображено в Основних законах деяких країн-членів ЄС. Зокрема, ми розглянемо Основні закони Бельгії, Болгарії, Данії, Греції, Італії, Іспанії, Ірландії, Кіпру, Литви, Люксембургу, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Португалії, Словачії, Словенії, Угорщини, Фінляндії, Хорватії, Чехії, Естонії.

Право на освіту відносять до так званого «другого покоління» прав. Комітет ООН з економічних, соціальних та культурних прав виокремлює чотири основні характеристики права на освіту: наявність, доступність (не дискримінація, фізична та економічна доступність), прийнятність і адаптованість освіти, а також вказує, що «право на освіту може здійснюватися лише за наявності у викладачів та учнів академічної свободи [1].

Право на освіту на міжнародному рівні було закріплено у статті 26 Загальної декларації прав людини 1948 року та більш конкретно розписано в статтях 13 та 14 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права 1966 року, статтях 28 та 29 Конвенції про права дитини, в статті 2 Першого протоколу Європейської Конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 року, в статті 17 Переглянутої Європейської соціальної хартії тощо.

Всі країни-члени ЄС є учасниками цих міжнародних конвенцій, що сприяло запровадженню їх основних положень у Конституції цих держав. Хоча всі міжнародні документи закріплюють наявність та доступність освіти, але обсяг права на освіту може бути різний для різних ступенів освіти - так, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права передбачає обов'язковість і безкоштовність початкової освіти, але тільки поступове введення безкоштовної вищої освіти.

Так, стаття 24 Конституції Бельгії наголошує, що всі учні підлягають обов'язковому безкоштовному шкільному навчанню та мають право на духовне та релігійне навчання за рахунок громади [2].

Стаття 7 Конституції Німеччини наголошує, що вся шкільна справа знаходиться під контролем держави та на обов'язковості релігійної освіти, де це не заборонено законом. Крім того вона гарантує право на відкриття приватних шкіл та забороняє підготовчі школи. Положення щодо доступності, обов'язковості або безкоштовності шкільної освіти відсутні [2].

Основний закон Грецької республіки пішов далі. Так, стаття 16 гарантує свободу мистецтва, науки, досліджень та викладання, академічну свободу, встановлює строк обов'язкового навчання не менше 9 років, а також майже безпрецедентне положення щодо права кожного грека на безкоштовне навчання на всіх його ступенях в державних учбових закладах (курсив наш – Ю.С.) та прирівнює професорів вищих навчальних закладів до державних чиновників. Крім того, забороняє створення вищих навчальних закладів приватними особами [2].

Стаття 76 Конституції Данського королівства наголошує, що всі діти шкільного віку мають право отримати безкоштовну початкову освіту, а батьки чи опікуни можуть самостійно навчати своїх дітей або дітей, взятих під опіку, відповідно до стандартів загальної початкової освіти [2].

Конституція Іспанського королівства, зокрема стаття 27 також визнає право кожного на освіту та свободу освіти, автономію університетів. Початкова освіта є безкоштовною та обов'язковою (від 6 до 16 років – Ю.С.) [2].

Стаття 34 Конституції Італії закріплює, що освіти відкрита для всіх, початкова освіти, не менш ніж 8 років, є обов'язковою та безкоштовною, та, що не мало важно, здібні і гідні учні, навіть якщо вони позбавлені засобів, мають право переходу на вищі щаблі навчання [2].

Стаття 23 Конституції Великого Герцогства Люксембург наголошує, що держава стежить за тим, щоб кожен здобув початкову освіту, яка є обов'язковою і безкоштовною. Для

цього держава відкриває безкоштовні середні навчальні заклади та необхідні курси вищої освіти [2].

Конституція Нідерландів, стаття 23, закріплює, що Уряд повинен приділяти постійну увагу освіті, забезпечити отримання початкової освіти за допомогою установи достатнього числа державних шкіл у кожному з муніципалітетів та Уряд представляє щорічні доповіді про стан сфери освіти Генеральним штатам. Крім того, всі особи можуть вільно отримувати освіту за умови контролю з боку державних органів за формами освіти, компетентністю і моральним обличчям викладачів у порядку, встановленому Актом парламенту, а вимоги до освіти, яка дається в державних освітніх установах, встановлюються з належним урахуванням релігійної приналежності і релігійних переконань кожного учня.

Що цікаво, приватні початкові школи, що відповідають вимогам встановленим Актом парламенту, підлягають фінансуванню з державних коштів на тих же підставах, що й державні школи [2].

Конституція Португалії гарантує свободу навчатися та навчати, право створення приватних і кооперативних шкіл. Державне навчання не може носити релігійний характер (стаття 43) [2].

§ 16 Конституції Фінляндії містить права у сфері культури, зокрема, всі особи мають право на безкоштовну базову освіту. Положення про обов'язковість освіти встановлюються законом (загальноосвітня школа передбачає дев'ять років навчання, а діти починають ходити до неї з семи років – Ю.С.). Влада повинна на основі більш детальних приписів закону забезпечувати рівну можливість для кожного відповідно до його здібностей і певними потребами на отримання іншої освіти, крім базового, і на заняття самоосвітою. Також встановлюється свобода заняття наукою, мистецтвом і отримання вищої освіти [2].

Цікавою в плані реалізації права на освіту є стаття 42 Конституції Ірландії, яка наголошує, що першим і природним вихователем дитини є сім'я, і гарантує повагу до невід'ємного права та обов'язки батьків відповідно до їх можливостей давати своїм дітям релігійне і моральне, інтелектуальне, фізичне і соціальне виховання. Батьки повинні бути вільні давати таке виховання вдома, у приватних школах або в школах, визнаних або заснованих державою. Також держава повинна забезпечити безкоштовну початкову освіту і повинна прагнути доповнити і надати розумну допомогу приватним і громадським освітнім ініціативам [2].

Конституція Болгарії, стаття 53, закріплює право кожного на освіту, те, що шкільна освіта до 16-річного віку є обов'язковою, початкова та середня освіта у державних та громадських школах є безкоштовною, а за певних умов і вища освіта у державних закладах є безкоштовною. Також дозволяється створення приватних навчальних закладів, а вищим навчальним закладам гарантується академічна автономія [2].

§ 70/F Конституції Угорщини гарантує для всіх громадян право на освіту (курсів наш – Ю.С.) шляхом розповсюдження народної освіти та безкоштовної і обов'язкової загальної шкільної освіти, середньої та вищої освіти, доступної для кожного на основі його здібностей, а також шляхом надання матеріальної допомоги учням [2].

Стаття 20 Конституції Кіпра встановлює, що кожен має право на освіту. На грецькі і турецькі громадські збори покладається обов'язок забезпечити безкоштовну початкову освіту у відповідних обцинних початкових школах. Початкова освіта є обов'язковою для всіх громадян починаючи з віку, встановленого відповідним обцинним законом. На грецькі і турецькі громадські збори покладається обов'язок забезпечити доступність не тільки початкової, а й подальшої освіти для осіб, гідних цього і які заслуговують підтримки, на умовах і в порядку, передбаченому відповідним обцинним законом [2].

Конституція Литви (статті 40-41) закріплюють світкість освіти, можливість створення недержавних навчально-виховних закладів, автономію вищих навчальних закладів. Крім того, навчання до 16 років є обов'язковим, а навчання у державних загальноосвітніх,

професійних школах є безкоштовним. Вища освіта доступна для всіх згідно їх здібностей і може бути безкоштовною [2].

Стаття 70 Конституції Польщі наголошує, що кожен має право на навчання. Навчання до 18-річного віку є обов'язковим. Навчання в публічних школах є безкоштовним. Громадяни та установи мають права засновувати школи основні, свержосновні і вищі, а також виховні заклади. Забезпечується автономія вищих шкіл відповідно до принципів, визначених законом [2].

Стаття 42 Конституції Словачки та стаття 33 Конституції Чехії схожі та закріплюють, що кожен має право на освіту. Відвідування школи обов'язково. Тривалість обов'язкового шкільного навчання і вік, до досягнення якого відвідування школи обов'язково, встановлюються законом. Також громадяни мають право на безкоштовну освіту в основних і середніх школах, а з урахуванням здібностей громадянина і можливостей суспільства - і у вищих навчальних закладах. Створення недержавних шкіл і навчання в них допускаються тільки на умовах, встановлених законом; навчання в недержавних школах може здійснюватися за плату. Крім того Закон встановлює умови, за яких громадяни в період навчання мають право на допомогу держави [2].

У Конституції Словенії освіта є вільною. Початкова освіта є обов'язковою та фінансується за рахунок громадських коштів (стаття 57) [2].

У Конституції Хорватії освіти стосуються статті 65, яка наголошує на обов'язковості і безкоштовності навчальної освіти, 66 – можливість створення приватних шкіл, та 67- автономія університетів [2].

Стаття 37 Конституції Естонії гарантує кожному право на освіту. Навчання дітей шкільного віку в межах, встановлених законом, обов'язково і в державних і комунальних загальноосвітніх школах безкоштовно. З метою зробити освіту доступною держава і місцеві органи самоврядування мають необхідну кількість навчальних закладів. Відповідно до закону дозволяється також відкривати і мати інші навчальні установи, в тому числі приватні. При виборі характеру освіти дітей вирішальне слово залишається за батьками. Кожен має право вчитися естонською мовою. Мова навчання у навчальному закладі для національної меншини обирає навчальний заклад. Держава здійснює нагляд за постановкою освіти [2].

Як ми бачимо, майже всі Конституції гарантують право кожного на освіту, деякі визнають це право лише за громадянами (Угорщина). Крім того у Конституціях Німеччини та Бельгії містяться положення щодо права на релігійне навчання. Приватні учбові заклади можуть створюватися у Болгарії, Ірландії, Литві, Нідерландах, Німеччині, Португалії, Словачки, Чехії, Хорватії, Естонії.

Освіта визнається обов'язковою та безкоштовною у Конституціях Бельгії, Болгарії, Данії, у Ірландії лише безкоштовною, Іспанії, Італії, Кіпру, Литви, Люксембурга, Польщі, Словачки, Словенії, Угорщини, Фінляндії, Хорватії, Чехії, Естонії.

Особливістю Конституції Греції є те, що вона визнає початкове навчання не менше 9 років обов'язковим, але безкоштовним лише за греками. Право на самовиховання дітей мають батьки чи опікуни у Данії, Ірландії.

Список використаних джерел:

1. право на образование [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Право_на_образование.

2. Конституции зарубежных государств [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://serii-knig.ru/pravo/kotstetutcii.html>

Шебаніц Д.М.,

Маріупольський державний університет
кандидат історичних наук, старший викладач

кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ МИРНОГО СПІВІСНУВАННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ ЛІГИ НАЦІЙ

Історико-правове дослідження діяльності Ліги Націй (далі – ЛН) у сфері підтримання міжнародного миру та безпеки вбачається вкрай актуальним для правильного розуміння сучасних тенденцій розвитку міжнародних організацій, оскільки дозволяє прослідкувати становлення політико-правової ідеї про мирне співіснування народів та міжнародне співробітництво як основу сучасних міжнародних відносин.

Статут ЛН[1, с. 7-15] як нормативну основу діяльності Ліги Націй було прийнято одноголосно 28 квітня 1919 р. учасниками Паризької мирної конференції, що проходила з 19 січня по 28 червня 1919 р. та включено як невід'ємну частину до мирних договорів з Німеччиною (Версальський від 28 червня 1919 р.), Австрією (Сен-Жерменський від 10 серпня 1920 р.), Болгарією (Нейїський від 27 листопада 1919 р.), Угорщиною (Трианонський від 4 червня 1920 р. та Севрський від 10 серпня 1920 р.), Турцією (Лозанський, що підписаний двома актами – від 30 січня та 24 липня 1923 р.), які у сукупності складають т.з. Версальську систему повоєнного устрою світу[2, с. 20].

Логічно, що найважливішою метою ЛН її засновники вважали підтримання післявоєнного *statusquo*, а тому, за оцінкою В.С. Бруза, «10 із 26 статей Статуту ЛН передбачали засоби щодо досягнення цієї мети»[3, с. 7]. Для забезпечення діяльності ЛН Статутом ЛН передбачалося створення Асамблеї ЛН (у деяких перекладах – Зібрання ЛН) (далі – Асамблея) та Ради ЛН (далі – Рада), при яких перебуває постійний Секретаріат (ст. 2), тобто названі три органи були головними органами ЛН.

Слід зазначити, що створення такого органу, як Рада в рамках ЛН є першим у світовій історії прикладом успішної реалізації ідеї про необхідність функціонування на універсальному міждержавному рівні спеціалізованого органу з підтримання міжнародного миру та безпеки. У цьому зв'язку можна погодитися з такою думкою В.М. Федорова: «...створення Ради в рамках Ліги Націй не було чимось новим, специфічним, що притаманне тільки структурі Ліги, як відзначали автори Статуту»[4, с. 13], але варто відзначити, що, на відміну від багатьох подібних органів, розроблених теоретично у різноманітних проектах на протязі минулих століть, саме Рада стала першим реально діючим спеціалізованим органом з підтримання міжнародного миру та безпеки на універсальному рівні (ознака універсальності, як вбачається, мала місце навіть за того факту, що дві потужні держави не приймали участі у діяльності ЛН та її головних органів від дати створення: СРСР вступив до ЛН за запрошенням 34 держав у 1934 р.[5, с. 183-185]; США, які були серед ініціаторів створення ЛН, не стали її членом через те, що Версальський мирний договір не був ратифікований Конгресом США[3, с. 8-9]).

Відповідно до Статуту ЛН, Рада несла відповідальність за підтримання миру та безпеки на рівних умовах з Асамблеєю, адже ст. 3, що визначає міжнародно-правовий статус Асамблеї та ст. 4, що визначає міжнародно-правовий статус Ради, закріпили абсолютне ідентичне формулювання «...відає всі питання, що входять до сфери дії Ліги або які стосуються загального миру», що стало одним з тих факторів, що нормативно заклали неспроможність ЛН до довготривалого та ефективного підтримання міжнародного миру та безпеки, адже Рада, що за задумом планувалася як спеціалізований орган у вказаній сфері, не був забезпечений власною виключною компетенцією і, як наслідок, позбавлений реальної правової можливості оперативно ідентифікувати державу-агресора та вживати ефективних заходів щодо встановлення миру, зокрема – приймати рішення з належною швидкістю (водночас, треба відзначити той факт, що, як зазначає Г. Шварценбергер, Рада виконувала деякі спеціальні функції, серед яких: формулювання планів скорочення озброєнь;

спостереження за мандатною системою; обов'язки, що покладалися мирними договорами та деякі інші [6, с. 534]), а тому важко погодитися з Р. Хеджесом, який вважає «мудрістю» авторів Статуту ЛН застосування подібного підходу до регулювання відносин між головними органами ЛН та визначення їх повноважень [7, с. 54].

Отже, підсумовуючи особливості діяльності ЛН та її Ради з під кутом аналізу історико-правових аспектів та вивчення закономірностей історичного процесу на відповідному етапі, слід констатувати наявність як позитивних, так й негативних характеристик такої діяльності з точки зору ефективності зазначених міжнародно-правових інститутів у сфері забезпечення миру та безпеки на універсальному рівні відповідно до норм Статуту ЛН.

До позитивних характеристик можна віднести наступні: 1. ЛН слід розглядати як першу історію універсальну міжнародну організацію безпеки, тобто принципово новий міжнародно-правовий інститут. 2. В рамках ЛН відбувався процес прогресивного розвитку міжнародного права щодо питань забезпечення міжнародного миру та безпеки, мирного врегулювання міжнародних конфліктів, заборони війни як нормального засобу національної політики держави, визначення агресії, тобто вперше на практичному рівні було реалізовано політико-правову ідею мирного співіснування держав без застосування сили у відносинах між собою 3. Внаслідок діяльності ЛН та, зокрема, Ради вдалося вирішити мирними засобами деякі досить серйозні міжнародні конфлікти.

В той же час, в цілому можна зробити негативний висновок про ефективність діяльності ЛН щодо забезпечення міжнародного миру та безпеки шляхом вирішення існуючих та недопущення нових міжнародних конфліктів юридичними засобами.

В історико-правовому вимірі такий висновок ґрунтується низкою недоліків, серед яких слід відзначити такі: 1. Недоліки, пов'язані з політичними та конкретно-історичними факторами, в першу чергу – нездатність провідних держав до спільних дій та позицій, а також наявність глибинних протиріч, як закладених у тексті Версальського мирного договору, так й детермінованих перманентним протистоянням груп держав з різними соціально-економічними та політичними системами, що позначалося на їх міжнародних відносинах. 2. Нормативні недоліки Статуту ЛН: а) відсутність виключної компетенції Ради з питань забезпечення міжнародного миру та безпеки, відмінної від компетенції Асамблеї; б) ненадання Раді статусу постійно діючого органу ЛН; в) особливості процедури голосування в Раді, що полягали у фактичній наявності права вето будь-якого члена ЛН, окрім сторін спору; г) відсутність у ЛН та Ради дієвих юридичних механізмів забезпечення міжнародного миру та безпеки, зокрема – рекомендаційний характер рішень про застосування санкцій.

Література

1. Устав Лиги Націй от 28.04.1919 г. // Версальский мирный договор / Полный перевод с франц. под ред. Ю.В. Ключникова и А. Сабанина. – М.: Литиздат НКВД, 1925. – С.7-15.
2. История дипломатии. – Т. III. – М.: Огиз, 1945. – 803 с.
3. Бруз В.С. ООН і врегулювання міжнародних конфліктів / В.С. Бруз. – К.: Либідь, 1995. – 111 с.
4. Фёдоров В.Н. Совет Безопасности ООН / В.Н. Фёдоров. – М.: ИМО, 1965. – 397 с.
5. Внешняя политика СССР. Сборник документов. – Т. IV. – М., 1946. – 900 с.
6. Schwarzenberger G. International Law. – vol. 1 / G. Schwarzenberger. – L., 1949. – P.116.
7. Hedges R. International organization / R. Hedges. – L., 1935. – P. 704.

СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Барегамян С.Х.

Маріупольський державний університет
асистент кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРАЦЮ ТА
СПРИЯННЯ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ

Проблеми регулювання зайнятості на сучасному етапі в умовах міждержавної інтеграції набувають першочергового значення для України, позаяк зайнятість населення віддзеркалює стан економіки країни загалом та окремих її сегментів. Вирішення цих проблем потребує раціональної соціальної політики, оновлення системи державного регулювання ринку праці. Один із напрямів державної політики щодо забезпечення зайнятості та запобігання безробіттю – правове регулювання суспільних відносин.

Низка проблем, пов'язаних із правовим регулювання відносин зайнятості, певною мірою піддавалася науковим розробкам. Зокрема, до висвітлення різних аспектів цієї проблеми зверталися такі дослідники як Н. Болотіна, В.Венедиктов, О.Волкова, С.Іванов, Р.Кондратьєв, Ю.Маршавін, Ю.Орловський, О.Пашков, З.Симорот, П.Ставинський, Н.Стадник, К.Уржинський, Н.Хуторян та ін.

Метою статті є дослідження наукових матеріалів, що мають теоретичне, законодавче та практичне значення з питань сприяння зайнятості населення в умовах глобалізації та демократизації, які відбуваються в Україні.

Статтею 43 Конституції України встановлено наступне: «кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується...»[1]. Саме завдяки праці, без якої не існувало і не може існувати жодне суспільство, людина задовольняє свої фізичні та духовні потреби. Однак людина не завжди може забезпечити себе працею. При цьому, дуже важливою є норма статті Конституції, якою на державу покладено створення умов для повного здійснення громадянами права на працю, держава гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб.

З 1 січня 2013 року набрав чинності Закон України «Про зайнятість населення». Цей закон було прийнято 5 липня 2012 року на заміну Закону України «Про зайнятість населення» від 1991 року. Прийняття Закону обґрунтовано нагальною необхідністю удосконалити механізми державного регулювання у сфері зайнятості населення, забезпечити ефективність використання страхових коштів, спрямованих на програми сприяння зайнятості.

Крім цього Закону, відносини у сфері зайнятості, регулюють Кодекс законів про працю (КЗпП) України, Закони України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.2000 р., «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05.02.1993 р., «Про соціальні послуги» від 19.06.2003 р., «Про соціальний діалог в Україні» від 23.12.2010 р., «Про професійний розвиток працівників» від 12.01.2012 р., постанови Кабінету Міністрів України, соціально-партнерські угоди та колективні договори. Важливу роль відіграють акти Міжнародної організації праці (МОП).

Згідно з Конвенцією МОП № 168 «Про сприяння зайнятості та захист від безробіття» від 21.06.1988 р. під повним безробіттям розуміють «втрату заробітків внаслідок неможливості одержати підходящу роботу особою, яка здатна працювати, готова працювати і дійсно шукає роботу» [3]. Стан безробіття базується на трьох критеріях, які повинні задовольнятися одночасно:

- «без роботи», тобто відсутність роботи за наймом чи самозайнятості;
- «готовність і здатність працювати у даний час»;
- «пошук роботи».

На практиці, в різних країнах критерії, рекомендовані МОП, тлумачаться неоднаково. Так, в Україні, виходячи з відповідних ознак, що визначаються чинним Законом України «Про зайнятість населення», безробітними визнаються працездатні особи віком від 15 до 70 років, які через відсутність роботи не мають заробітку або інших передбачених законодавством доходів як джерела існування, готові та здатні приступити до роботи.

Шукати роботу в нашій країні можна двома шляхами: через офіційну державну установу – державну службу зайнятості або самостійно. Державна служба зайнятості – єдина в українському суспільстві державна соціальна установа, яка на засадах соціального страхування щорічно надає на безоплатній основі широкий спектр соціальних послуг незайнятим і безробітним громадянам різного віку, статі, національності на всій території України. З 1 січня 2013 року максимальний розмір допомоги з безробіття складе чотири прожиткові мінімуми (на 1 січня 2014 року він складає 1176 грн. [4]).

Відповідно до Закону України «Про зайнятість населення» зайнятими вважаються громадяни України, які проживають на її території на законних підставах та виконують такі види робіт:

- працюють за наймом на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах;
- особи, які забезпечують себе роботою самостійно (у тому числі члени особистих селянських господарств);
- проходять військову чи альтернативну (невійськову) службу;
- на законних підставах працюють за кордоном та які мають доходи від такої зайнятості;
- особи, що навчаються за денною формою у загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах та поєднують навчання з роботою.
- непрацюючі працездатні особи, які фактично здійснюють догляд за дитиною-інвалідом, інвалідом I групи або за особою похилого віку, яка за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду або досягла 80-річного віку, та отримують допомогу, компенсацію та/або надбавку відповідно до законодавства;
- батьки – вихователі дитячих будинків сімейного типу, прийомні батьки, якщо вони отримують грошове забезпечення відповідно до законодавства;
- особа, яка проживає разом з інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу, який за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, та одержує грошову допомогу на догляд за ним відповідно до законодавства.

Заслужують уваги наступні норми Закону України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 р. А саме, ст. 14 розширено перелік категорії працездатних громадян працездатного віку, котрим держава забезпечує надання додаткових гарантій щодо працевлаштування, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних конкурувати на ринку праці. До категорій громадян, які мають додаткові гарантії в сприянні працевлаштуванню, належать не лише матері з малолітніми дітьми або самотні матері, а навіть один із батьків або особа, яка їх замінює. Також до цієї категорії відносяться ті, на чиєму утриманні є діти до шести років або що виховують без одного з подружжя дитину

віком до чотирнадцяти років або дитину-інваліда. За законом, співробітників, які відносяться до цих категорій, у компанії зі штатом від 20 осіб повинно бути не менше 5%. Недотримання працедавцем встановленої квоти призводить до штрафу за кожну необґрунтовану відмову в працевлаштуванні в дворазовому розмірі мінімальної зарплати, встановленої на момент виявлення порушення.

Закон забороняє в оголошеннях (рекламі) про вакансії зазначати обмеження щодо віку кандидатів, пропонувати роботу лише жінкам або лише чоловікам, за винятком специфічної роботи, яка може виконуватися виключно особами певної статі, висувати вимоги, що надають перевагу одній із статей, а також вимагати від осіб, які працевлаштовуються, надання відомостей про особисте життя (ст. 11).

Студенти вищих та учні професійно-технічних навчальних закладів, що здобули кваліфікацію за освітньо-кваліфікаційним рівнем «кваліфікований робітник», «молодший спеціаліст», «бакалавр», «спеціаліст» та продовжують навчатися на наступному освітньо-кваліфікаційному рівні, мають право проходити стажування спеціальністю, за якою здобувається освіта, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання, на умовах, визначених договором про стажування у вільний від навчання час. Строк стажування за договором не може перевищувати шести місяців. Запис про проходження стажування роботодавець вносить до трудової книжки (ст. 29).

З метою залучення до роботи за відповідною професією (спеціальністю) в селах і селищах молодому працівнику, який уклав трудовий договір на строк не менш як три роки з підприємствами, установами та організаціями, що розташовані у таких населених пунктах, надається житло на строк його роботи та одноразова адресна допомога у десятикратному розмірі мінімальної заробітної плати за рахунок коштів Державного бюджету України у порядку та за переліком професій (спеціальностей), затверджених Кабінетом Міністрів України. У разі якщо молодий працівник пропрацює в такому населеному пункті не менше десяти років, житло передається йому у власність (ст. 28).

Особи віком старше 45 років, страховий стаж яких становить не менше 15 років, мають право до досягнення встановленого статтею 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 р. пенсійного віку на одноразове отримання ваучера для підтримання їх конкурентоспроможності шляхом перепідготовки, спеціалізації, підвищення кваліфікації за професіями та спеціальностями для пріоритетних видів економічної діяльності. Вибір професії (спеціальності) із затвердженого переліку, форми та місця навчання здійснюється особою (ст. 30 ЗУ «Про зайнятість населення»).

На жаль, дослідження показало, що Закон України «Про зайнятість» містить цілу низку положень, які не дозволяють повною мірою розв'язати проблеми регулювання зайнятості, посилюючи небезпеку неефективного використання державних коштів на реалізацію політики зайнятості та ускладнюючи становище окремих груп і категорій учасників трудових відносин.

Таким чином, на основі вивчення юридичної наукової літератури та нормативної бази з питань регулювання зайнятості населення, можна зробити наступні висновки.

По-перше, об'єктивна потреба у гармонізації наявного масиву нормативно-правових документів у сфері зайнятості, соціального діалогу, соціальної політики, податків та регулювання економічного розвитку держави залишається не задоволеною. Внесенню змін до законодавства щодо зайнятості населення має передувати розробка цілісної стратегії розвитку ринку праці в Україні, узгодженої з інвестиційною, промисловою, податковою, демографічною та соціальною політикою.

По-друге, на сучасному етапі вбачається доцільним узгодження Закону України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 р. з Законом України «Про соціальні послуги», КЗпП,

Господарським кодексом України, Законами «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» іншими законами та підзаконними актами, які регулюють сферу зайнятості, соціального страхування та соціального забезпечення. Це дозволить підвищити дієвість механізмів практичної реалізації Закону України «Про зайнятість населення».

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. // Відомості Верховної Ради УРСР – 1971.
3. Конвенція МОП «Про сприяння зайнятості та захист від безробіття» № 168 від 21.06.1988 р.
4. Про Державний бюджет України на 2014 рік: Закон України від 16.01.2014 № 719-VII
5. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III
6. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI
7. Про професійний розвиток працівників від 12.01.2012 р. № 4312-VI
8. Про соціальний діалог в Україні від 23.12.2010 р. № 2862-VI
9. Про соціальні послуги: Закон України від 19.06.2003 р. № 966-IV
10. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 05.02.1993 р. № 2998-XII

Бобкова А.С.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

КОНСТИТУЦІЙНО ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Незалежність України пов'язується із запровадженням чималих новацій державно-політичного розвитку, зокрема й інституту президентства. Утворення інституту президентства має велике значення для політико-правового розвитку України як суверенної, незалежної, демократичної і правової держави, оскільки утворення на законодавчому рівні посади Президента кажуть про облік міжнародного досвіду функціонування демократичних інститутів, у яких головне місце займає саме президент. Протягом усього періоду існування незалежної України форма механізму влади суттєво змінювалася і набувала нового змісту. Процес зміни політико-правової сфери в Україні відбувається і зараз, пройшовши складні періоди становлення та реформування.

Дослідження цієї теми є актуальним тим, що інститут президентства є головною частиною політичного життя більшої частини країн світу. За ці роки з порядку денного не сходять проблеми ефективності його функціонування, взаємодії з іншими органами влади, складовими політичної системи. Україна є політико-нестабільною державою. В нашій країні вже встиг відбутися революційний переворот в ході президентських виборів 2004 року. Цей переворот відомий у світі як «Помаранчева революція».

Українськими науковцями, вченими інших держав зроблена спроба проаналізувати та зрозуміти практичну і теоретичну важливість інституту президентства. Протягом тривалого часу науковцями проведена робота з розробки проблем і підготовки відповідної теоретичної бази для формування засад стосовно утворення та функціонування голови держави. Дослідженням інституту президентства займалися такі вчені як, В.Бевзенко, Д. Белов, Ю.

Бисага, Ф. Бурчак, В. Головатенко, М.Кармазіна, Т. Кіс, І. Костицька, Л. Кривенко, А. Кудряченко, Б.Лазарєв, В. Лемак, В. Мельниченко, Н. Плахотнюк, А. Романюк, Ю. Стасюк, С. Серьогіна, В. Туманова, В. Шатіло та ін. [4]. Крім того, з'являються дослідження на рівні кандидатських дисертацій С. Агафонова, І. Батракової, О. Волошук, Р. Князевича, Н. Кононенко, Н. Плахотнюк, Ю. Стасюка та інших [5], у яких розглядаються важливі теоретичні і практичні проблеми інституту президентства. Сучасні автори здебільшого порівнюють, роблять аналіз практичної ефективності дій голови держави. Їх роботи містять переважно порівняльну характеристику, що є цікавим та важливим матеріалом.

Запровадження інституту президентства в Україні як складової суспільно-політичної трансформації відбулось в кінці 1980-х – початку 1990-х років. Політичне самовизначення Радянської України відбувалося в контексті загальносоюзних процесів. Але цей процес відбувався в кілька етапів, поступово радянські держави трансформувались. Влітку 1989 р., коли з пропозицією незалежності привселюдно виступив академік А. Сахаров, генсек її відхилив, а за ним йшла і партійна більшість народних депутатів СРСР.

Цей період в історії країн СНД ознаменувався революційними нахилами, динамічними подіями. Після проголошення державного суверенітету Росією народні депутати УРСР 16 липня 1990 р. приймають власну Декларацію про державний суверенітет України. Інституалізація президентури України відбулася 5 липня 1991 р. із прийняттям Закону «Про заснування посади Президента УРСР і внесення змін і доповнень до Конституції Української РСР» та Закону «Про вибори Президента України».

1 грудня 1991 року на референдумі народ країни віддав свої голоси за проголошення незалежності України й обрав першого президента вже суверенної української держави - Леоніда Кравчука. Також він є одним з трьох учасників Біловезьких угод, згідно з якими Радянський Союз припинив своє існування і було створено СНД. Всеукраїнський референдум, за результатами якого 90,32 % громадян України підтримали Акт проголошення незалежності України.

З прийняттям Конституції України 1996 р. Президент формально перестав бути главою виконавчої влади. Проте залишив за собою право призначати за згодою парламенту Прем'єр-міністра, а за його поданням призначати міністрів, за Президентом також збереглося право скасовувати акти кабінету міністрів. Така процедура призначення Прем'єр-міністра передбачала, що президент повинен був враховувати волю більшості у Верховній раді. Тому Новообраний президент Леонід Данилович Кучма маючи сумний досвід свого попередника здобував прихильність депутатів Ради другого і третього скликання та членів кабінету міністрів через приватизацію державних підприємств, доступу до магістральних нафто- та газопроводів, компромісами з фінансовими групами у парламенті та уряді.

Такі депутати, посадовці мали зобов'язання не тільки перед українським народом який вони представляли, але й перед президентом. Наприклад приватизація «Львівського лакофарбового заводу», «Черкаського деревообробного комбінату», в першому випадку членом кабінету міністрів в другому випадку депутатом ради третього скликання, доступ компаній які, опосередковано належали тодішньому Прем'єр-міністру до нафтогазової системи України, та транзиту російського газу на захід. З конституційною реформою 2004 року Україна стала парламентсько-президентською республікою у парламенті формувалась парламентська більшість її статус оформлювався змінами до Конституції України 1996 р. та постановою "Про регламент Верховної Ради України" від 2006 р. і парламентська опозиція (статус опозиції порядок розподілу комітетів Верховної ради, порядок формування Тіньового кабінету міністрів майже як у Великобританії передбачалося прийняти законом України «Про Парламентську Опозицію»). Парламентська більшість визначала особу Прем'єр-міністра і подавала його Президентові України, а той в свою чергу ще раз вносив кандидатуру Прем'єр-міністра для затвердження у парламент. Президент не вносив на розгляд до парламенту кандидатури міністрів, замість нього це робив визначений

парламентською більшістю Прем'єр-міністр. Президентів залишили право вносити на розгляд Верховної Ради України кандидатури Генерального прокурора, і Голови Служби Безпеки. Президент України з 1 січня 2006 р. позбавлений права довільно «припиняти повноваження прем'єр-міністра України та приймати рішення про його відставку» (такого повноваження не мав жоден президент у Європі). Повноваження, які належать лише українському главі держави роблять конституційний статус українського президента надзвичайно сильним.

Згідно з частиною другою ст.102 Конституції Президент України є гарантом не лише державного суверенітету, територіальної цілісності (як, наприклад, у Франції), а й «додержання Конституції України» [9] (в європейських державах таким гарантом є виключно судова влада – конституційний суд). Настільки розширене формулювання позицій президента як «гаранта» дозволяє йому вживати самостійних заходів щодо забезпечення «додержання Конституції України», самостійно визначати ознаки ситуації, в якій порушено (реально чи уявно) нормальне функціонування інститутів конституційної системи. З цього випливає, що президент наділений прерогативами вживати заходів щодо відновлення дії Конституції України. 30 вересня 2010 року Конституційний Суд України скасував дію конституційних реформ, що були прийняті в 2004 році. З цієї дати знову діє Конституція 1996 року.

Отже, згідно з Конституцією, Президент України є главою держави і виступає від її імені. Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Президент України не може мати будь-якого іншого представницького мандата, обіймати посаду в органах державної влади або в об'єднаннях громадян, а також займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю чи входити до складу керівного органу або наглядової ради підприємства, що має на меті одержання прибутку. Президент України користується правом недоторканності на час виконання повноважень. За посягання на честь і гідність Президента України винні особи притягаються до відповідальності на підставі закону. Звання Президента України охороняється законом і зберігається за ним довічно, якщо тільки Президент України не був усунений з поста в порядку імпічменту.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30
2. Про вибори Президента України: Закон України від 5 березня 1999 р. у редакції Закону України від 18 березня 2004 р. // Офіційний вісник України. -2004.-№14.-Ст. 959.
3. Про представництво Президента України в Автономній Республіці Крим: Закон України від 02.03.2000 № 1524-III // Голос України від 18.04.2000.
4. Бевзенко В. Форми реалізації владних повноважень президента України / В. Бевзенко. – К., 2000. – С. 65.
5. Агафонов С. Історичний розвиток інституту глави держави в Україні / С. Агафонов // Право Укр. – 2001.- № 7.- С. 102-104.
6. Бурчак Ф.Г. Президент України / Ф.Г. Бурчак. – К.: Ін Юре, 1997. – 24 с.
7. Козюбра М.І. Форма правління та повноваження Президента / М.І. Козюбра // Юридический вестник. – 1996. - № 1. – С. 51-55
8. Барабаш Ю.Г. Державно-правові конфлікти в теорії та практиці конституційного права / Ю.Г. Барабаш. – Х.: Право, 2008.
9. Конституція України. Текст Основного Закону з офіційними тлумаченнями Конституційного Суду / Огляд і коментарі В. Ф. Погорілка та В. Л. Федоренка. – К.: Наукова думка, 2006. – 212 с.

Богуцький І.О.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Сучасний етап українського державотворення відзначається низкою інституційно-правових проблем організації державної влади, що мають як теоретичне, так і практичне значення. З моменту проголошення незалежності України і до теперішнього часу дуже актуальною є проблема стабільного та ефективного функціонування державного механізму. В цьому контексті найбільш гостра полеміка розгортається навколо проблеми самостійності Уряду України та його фактичної залежності від глави держави.

Дослідженню зазначених проблем приділяли увагу такі вчені, як: В.Б. Авер'янов, І.І. Дахова, О.Д. Крупчан, М.М. Розумний, В.М. Шаповал та ін.

Серед гілок державної влади виконавча влада посідає, безумовно, значне місце. Це обумовлюється, головним чином, сутністю та характером виконавчої влади. Адже саме у процесі її реалізації відбувається реальне втілення в життя закріплених у Конституції, законах України та в інших нормативно-правових актах норм і принципів, управління найбільш пріоритетними сферами життя суспільства. Вищим органом у системі органів виконавчої влади в Україні є Кабінет Міністрів України (далі – КМУ), який очолює систему органів виконавчої влади, здійснює виконавчу владу безпосередньо та через міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Раду Міністрів АРК та місцеві державні адміністрації (далі – МДА), спрямовує та координує діяльність цих органів [1]. Визначення Кабінету Міністрів як вищого органу виконавчої влади відображає його роль і місце не лише у системі органів виконавчої влади, а й у системі державної влади України в цілому. Однак реальне місце уряду у системі органів держави обумовлене його відносинами з главою держави [2].

Аналізуючи конституційно-правові норми, що регулюють порядок формування КМУ та його відставку, можна зробити висновок, що повноваження Президента України з питань відставки КМУ, як і з питань його формування, значно ширші, ніж повноваження Верховної Ради України (далі – ВРУ), що ставить Уряд у фактичну залежність від глави держави. Так, Президент України призначає Прем'єр-міністра України за згодою більше ніж половини від конституційного складу ВРУ, однак така згода не вимагається при прийнятті рішення Президентом України про його відставку. Крім того, ні Конституцією України, ні профільним законом не встановлені підстави звільнення Прем'єр-міністра України.

Згідно ст.113 Конституції України і ст.1 Закону України «Про Кабінет Міністрів України», КМУ є вищим органом у системі органів виконавчої влади [3]. Це означає, що всі органи, які входять до структури цієї гілки влади, повинні бути безпосередньо чи опосередковано підпорядковані КМУ і його повноваження мають поширюватися без винятку на всі ланки системи органів виконавчої влади. Однак дійсний стан справ у системі виконавчих органів повною мірою не відповідає вказаним вимогам [4].

Розв'язання проблеми перетворення КМУ на єдиний центр управління об'єктивно ускладнюється тим, що встановлена Конституцією України форма державного правління змішаного типу зумовлює наявність «дуалізму» виконавчої влади [5]. Як свідчить практика, глава держави наділений більш вагомими повноваженнями у сфері виконавчої влади, ніж власне Уряд. Хоча відповідно до Основного Закону Президент не входить структурно до жодної з гілок державної влади, але фактично сьогодні главу держави функціонально можна віднести до виконавчої влади. Так, Президент України, крім зазначеного, призначає за поданням Прем'єр-міністра України членів Уряду України, керівників інших центральних органів виконавчої влади, а також голів місцевих державних адміністрацій та припиняє їхні

повноваження на цих посадах; утворює, реорганізовує та ліквідує за поданням Прем'єр-міністра України міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; скасовує акти Уряду та надає йому доручення.

Натомість Прем'єр-міністр України сьогодні повною мірою не відіграє ролі глави КМУ, хоча законодавець і зробив спроби наділити Прем'єра повноваженнями, які б підтверджували його статус як глави Уряду України, але обсяг цих повноважень є недостатнім для «справжнього» очолювання КМУ. Так, у Конституції закріплюється порядок, за яким Президент здійснює основні призначення на посади керівників органів виконавчої влади за поданням Прем'єр-міністра, але ж на звільнення з посад цих осіб конституційним законодавством не передбачено навіть згоди глави Уряду. Також Основний Закон містить норми, в яких передбачене обов'язкове скріплення актів Президента України з окремих питань підписами Прем'єр-міністра і міністра, відповідного за акт та його виконання (ч.4 ст.106 Конституції України). Вважається, що таким чином Прем'єр-міністр може впливати на зміст і реалізацію вказаних актів. Однак, на нашу думку, сьогодні ця можливість по суті існує лише у площині де-юре, а де-факто це повноваження нівелюється залежністю уряду від глави держави. Таку думку поділяє Р.С. Мартинюк, зазначаючи, що інститут контрасигнатури в умовах існуючого формату відносин між Президентом України та Прем'єр-міністром виконує суто формальну роль. Реального характеру даному інституту – пише автор – може надати лише конституційне і законодавче закріплення нормативних гарантій незалежності Прем'єр-міністра у відносинах з Президентом України, таких як: вилучення із компетенції Президента України права скасовувати акти КМУ; обмеження права Президента України припиняти повноваження Прем'єр-міністра шляхом закріплення процедури реалізації цього права за наявності заяви Прем'єр-міністра про відставку [6]. Остання теза, на нашу думку, потребує доопрацювання, оскільки реальне її впровадження «ослаблює» інститут відповідальності Уряду перед Президентом. Більш доцільним було б закріпити в Основному Законі підстави відставки Прем'єр-міністра Президентом України та необхідність надання згоди на це ВРУ.

Надання Президенту широкого кола повноважень у сфері виконавчої влади без його структурного входження до цієї гілки влади є негативним фактором при вирішенні питання про відповідальність за роботу КМУ, оскільки з Президента України, не зважаючи на те, що Програма діяльності Уряду базується на його передвибірній, знімається безпосередня політична відповідальність за наслідки діяльності уряду.

Відносно центральних органів виконавчої влади, доцільним вважається наділення саме КМУ правом створювати, реорганізовувати та ліквідувати міністерства, центральні органи виконавчої влади. Суперечливим є питання про надання Президенту права на призначення та звільнення з посад керівників центральних органів виконавчої влади. Але, виходячи з президентсько-парламентської форми правління в нашій державі, це право доцільно залишити за Президентом України. Однак необхідно внести деякі корективи у норми, що стосуються даного питання. Так, варто закріпити на законодавчому рівні перелік підстав звільнення з посади як членів КМУ, так і керівників інших центральних органів виконавчої влади, а також надання згоди глави Уряду на звільнення останніх з посад.

Що стосується повноважень Уряду України у відносинах з місцевими державними адміністраціями, то більшість експертів схилиються до думки про розв'язання проблеми відсутності достатніх важелів впливу КМУ на МДА. Уряд України, зокрема, не може скасовувати рішення голів МДА – цим повноваженням наділений Президент. Хоча, згідно ст. 118 Основного Закону, голови МДА при здійсненні своїх повноважень є відповідальними як перед Президентом, так і перед Урядом. На нашу думку, з огляду на право КМУ скасовувати акти міністерств та інших центральних органів виконавчої влади повністю чи в окремій частині (ч. 8 ст. 21 ЗУ «Про Кабінет Міністрів України»), варто наділити його відповідним правом і по відношенню до голів МДА. І.І. Дахова взагалі вважає доцільним наділення

КМУ правом призначати та звільняти голів МДА, оскільки належність таких повноважень Президенту, крім зазначеного, призводить також до руйнування вертикалі виконавчої влади [4].

В контексті посилення самостійності Уряду України вважається доцільним внесення коректив до його повноважень з розроблення і забезпечення виконання Державного бюджету України. Пропонується вдосконалити перелік суб'єктів законодавчої ініціативи та впровадити до Конституції України положення, за якими право вносити певні категорії законопроектів (особливо з питань внесення правок до Державного бюджету України після його прийняття) надається лише Уряду України, а не народним депутатам [4]. На нашу думку, така новація суттєво посилила б роль КМУ.

Підводячи підсумок, зазначимо: реальне місце Кабінету Міністрів у системі органів державної влади є значно нижчим, ніж зафіксоване в Конституції, а його роль – незрівнянно слабша, що спричинено фактичною залежністю КМУ від Президента України. Зважаючи на це, важко не погодитись з О.Д. Крупчан, яка зазначає, що, хоча у ст.113 Основного Закону прямо не фіксується стан «підконтрольності» або «підзвітності» Кабінету Міністрів главі держави, закономірність і доцільність реального існування такої залежності органічно випливають із загального характеру зв'язку Президента й Уряду [7]. Для підтвердження свого статусу як дійсно вищого органу в системі органів виконавчої влади Уряд України повинен бути наділений більш вагомими повноваженнями у сфері своєї діяльності, що дозволить йому більш ефективно керувати вертикаллю підлеглих йому органів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 07.10.2010 № 2591-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2591-17/page>.
2. Савчин М. В. Конституційне право України : підручник / відп. ред. проф., д.ю.н. М.О. Баймуратов. – К. : Правова єдність, 2009. – 1008 с.
3. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page>.
4. Дахова І. І. Розподіл повноважень між Президентом України і Кабінетом Міністрів України / І. І. Дахова // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 241–245 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11diikmu.pdf>.
5. Авер'янов В. Система органів виконавчої влади: проблеми реформування у світлі конституційних вимог / В. Авер'янов // Право України. – 2003 – № 9. – С. 24–30.
6. Мартинюк Р. С. Компетенційний дуалізм виконавчої влади: державно правовий досвід П'ятої Французької Республіки та України / Р. С. Мартинюк // Право України. – 2011 – № 1. – С. 200–208.
7. Крупчан О. Д. Організація виконавчої влади / О. Д. Крупчан. – К.: Вид-во Укр. акад. держ. управління, 2001. – 132 с.

Бойченко М.С.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Магістр»
спеціальність «Правознавство»

КОНСТИТУЦІЙНІ ПРИНЦИПИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПИТАННЯ ВІДПОВІДНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СТАНДАРТАМ ТА ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Волею історичних обставин на початку 90-их років ХХ століття Україна отримала нагоду скористатися в повній мірі європейським доробком у сфері місцевої демократії, який у концентрованому вигляді міститься у Європейській хартії місцевого самоврядування

(ЄХМС). Хартія є найважливішим європейським документом для будівництва в Україні демократичної держави із ефективною соціально-економічною системою.

В Україні визнається та гарантується місцеве самоврядування (ст. 7 Конституції України)[1]. Крім того, правовою основою організації та функціонування місцевого самоврядування в Україні є Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні»[3] від 21 травня 1997 року, «Про ратифікацію Європейської Хартії місцевого самоврядування»[2] від 15 липня 1997 року, «Про службу в органах місцевого самоврядування»[4] від 7 червня 2001 року тощо.

Принципи місцевого самоврядування встановлені Конституцією України та Європейською хартією місцевого самоврядування, а їхні деталізацію та конкретизацію здійснено в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні». Принципи місцевого самоврядування - це вихідні начала, відповідно до яких здійснюються організація та функціонування місцевого самоврядування. Згідно із законом «Про місцеве самоврядування в Україні» основними принципами місцевого самоврядування в Україні є принципи: народовладдя; законності; гласності; колегіальності; поєднання місцевих і державних інтересів; виборності; правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених цим та іншими законами; підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб; державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування; судового захисту прав місцевого самоврядування [6].

Наша держава 15 липня 1997 року зробила свій вибір на користь задоволення усіх 30 принципів Хартії. Тобто, взяла на себе зобов'язання реалізувати найбільш повну модель місцевого самоврядування. Це є дуже важке завдання. Тим більше, що воно ускладнюється тим, що в конституційній моделі місцевого самоврядування Україна намагається випередити Європу, оскільки головною діючою особою місцевого самоврядування в Україні проголошена територіальна громада, а не органи місцевої влади, як це проголошено у Хартії. Ці амбітні наміри України можна було б лише вітати. Але час показав, що завдання надто важкі. Тим більше, що як на момент ратифікації, так і сьогодні конституційна модель місцевого самоврядування в Україні не відповідає обраній Україною моделі місцевого самоврядування згідно із Хартією [7].

Актуальність питання про втілення принципів Хартії у законодавство і практику витікає і з того, що зараз Україна продовжує удосконалювати правовий фундамент свого майбутнього. З ухваленням Парламентом Конституції (29 червня 1996 року) і Закону «Про місцеве самоврядування» (21 травня 1997 року) в Україні створено правові підстави і сформовано українську національну модель місцевого самоврядування та засади для існування місцевого самоврядування в Україні. На жаль, ці законодавчі акти особливо в частині, що стосується місцевого управління і самоврядування, несуть в собі сліди компромісів між різними політичними силами, суперечливі і не в повній мірі відповідають ЄХМС. Аналіз, що був проведений декілька років тому (а правова ситуація щодо місцевого самоврядування з тих пір не змінилась) членом групи незалежних експертів Конгресу місцевих і регіональних влад Європи (КМРВС) з питань Європейської хартії місцевого самоврядування, показав безсумнівну відповідність нашого законодавства лише 11 з 30 пунктів Хартії і, в тому числі лише 5 з особливо важливих 14 пунктів. Можна стверджувати, що в свій час український парламент підійшов до ратифікації Хартії досить формально і кон'юнктурно не зваживши усі наслідки акту її ратифікації. Цим створено проблеми політичного і морального порядку, що не розв'язані ще й досі. Дійсно, при приєднанні України до Хартії були проігноровані, друга і третя частини Хартії, що надають можливість пом'якшити процес втілення Хартії в конкретній державі і обумовлюють процедури приєднання до ЄХМС.

Одним із шляхів усунення формальних суперечностей між цими моделями є внесення відповідних змін до Конституції України і приведення конституційної моделі місцевого

самоврядування до моделі, обраної при ратифікації Хартії. Але, процедура коригування Конституції є досить складною, а процес внесення поправок до Основного Закону вкрай політизований. В результаті, протягом 8 років, що пройшли після ухвалення Конституції, до неї не внесено жодних змін. Крім того, є великі сумніви, щодо доцільності зміни чинної конституційної моделі місцевого самоврядування, принаймні у деяких її аспектах. Розглянемо, хоча б, проблему відсутності у обласних та районних рад власних виконавчих органів, що вимагає п. 2 ст. 3 Хартії. При опрацюванні пропозицій щодо зміни ролі відповідних місцевих державних адміністрацій і передачі самоврядних повноважень обласним та районним радам зразу ж виникають пропозиції про зміни способу формування керівників областей [6]. А саме, пропонується обирати губернаторів населенням відповідних регіонів. Тобто, фактично пропонується поширити кримську модель устрою місцевої влади на всі 25 областей. А чи це доцільно, чи кримська модель показала свої переваги перед іншими регіонами? В економічній, політичній, соціальній площині? Ні. Прояви негативних рис спостерігаються зараз, коли губернатори призначаються центром і не мають іншого джерела легітимності ніж Указ Президента. Не важко собі уявити, що може статися у випадку їх прямого обрання населенням. Таким чином, спроби надати регіональним радам власних виконавчих структур, що вимагає Хартія, блокується пропозиціями про пряме обрання губернаторів, чого Хартія не вимагає і що несе певні небезпеки. Перенесення досвіду федеративної Росії в унітарну Україну є, м'яко кажучи, необґрунтованим [7].

Другий варіант усунення суперечностей між моделями місцевого самоврядування в Україні «по Хартії» і «по Конституції» міститься у самій Хартії. А саме, відповідно до ст. 13 Хартії, Україна по закінченню п'ятирічного терміну (стаття 17 Хартії) може висловити застереження щодо поширення дії Хартії на дві категорії органів місцевого самоврядування – обласні і районні ради. Тобто, є можливість скористатися механізмом денонсації Хартії для цих двох рівнів місцевої влади. Такого типу пропозиції можуть виникнути і щодо виведення з під дії Хартії двох особливих територій України - Києва і Севастополя. Таке є можливим на основі ст. 16 Хартії.

Звичайно, це найменш бажаний шлях. Оголошення Україною про такі наміри може викликати негативну реакцію у Європі і поставити ще одну пляму на іміджі України. Такий крок став би сигналом, що ступінь демократичних устремлінь України зменшується.

На наш погляд, більш перспективним напрямом дій є робота по більш повному втіленню принципів Хартії там де це є можливим в рамках української моделі. А тут велике поле діяльності. Особливо, в частині реалізації більшості положень чинного національного законодавства у повсякденній практиці територіальних громад.

Є також проблема відображення у Конституції України та Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» принципів місцевої самоврядності, визначених Хартією місцевого самоврядування. Хартією місцевого самоврядування визначено основні принципи місцевого самоврядування: правова, адміністративна (організаційна) і фінансова самостійність органів місцевого самоврядування. Повне відтворення цих принципів у вітчизняному законодавстві (у тому числі, на конституційному рівні) є умовою і способом виконання взятих на себе Україною зобов'язань з питань місцевої демократії. З цього приводу слід зауважити, що на рівні Конституції України (статті 140-147) та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», зокрема, визначено поняття місцевого самоврядування, загалом окреслено підзаконність діяльності цього інституту та викладено основні засади такої діяльності;

Хартією місцевого самоврядування встановлено ще низку інших важливих принципів, що мають важливе значення для формування демократичної моделі влади. Їх належна імплементація у нормативно-правове поле держави виступатиме запорукою збалансованого розвитку суспільства і його частини - місцевого самоврядування [2]. До них, зокрема, входить принцип реальності місцевого самоврядування (пункт 1 статті 3 Хартії місцевого

самоврядування). Цей принцип передбачає, що місцеве самоврядування є правом і здатністю місцевої влади в межах закону здійснювати регулювання й управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції в інтересах місцевого населення. Проте вимоги цього принципу не знайшли належної реалізації ні в законодавстві України, ні у практиці, оскільки в цьому плані виокремлюються дві практичні проблеми, зумовлені сучасною територіальною організацією влади, а саме - вона не дає змоги:

- 1) чітко визначити перелік питань місцевого значення;
- 2) розмежувати повноваження між місцевими органами виконавчої влади та місцевим самоуправлінням.

Деякі принципи все ж втілені у життя. Наприклад, принципове значення має ст. 4 Хартії, в якій закріплюється сфера компетенції місцевого самоврядування, а також відбиті процеси її становлення і динаміки: тут, по-перше, чітко проглядається залежність місцевого самоврядування і його повноважень від суверенної державної влади: «Основні повноваження місцевого самоврядування встановлюються конституцією або законом. Разом з тим це положення не виключає надання органам місцевого самоврядування відповідно до закону окремих конкретних повноважень». Слід нагадати, що ці вимоги в Україні дотримані. Конституція України закріплює основні повноваження місцевого самоврядування, вони деталізовані і конкретизовані в профільному Законі України від 21 травня 1997 р. Крім того, у поточних законах України закріплені окремі повноваження органів місцевого самоврядування (наприклад, у законах України «Про об'єднання громадян») від 16 червня 1992 р., Закон України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів».

Проведене дослідження стану правової реалізації положень Хартії місцевого самоврядування свідчить про їх неповне відтворення в Конституції України та чинних законах України. Якщо конституційне і законодавче визнання місцевого самоврядування, визначення його підзаконності знайшли своє відображення у правовому полі держави, то стан реалізації інших правових вимог європейської спільноти щодо місцевої демократії залишається недостатнім і частково незадовільним.

Зважаючи на курс європейської інтеграції України, слід пам'ятати, що регіоналізація і децентралізація є провідними принципами європейської політики. Загальновизнаним є й те, що у межах Європейського Союзу майбутнє мають тільки ті держави, які у своєму устрої реалізують концепцію регіоналізації. Наслідок децентралізації – місцева і регіональна автономії. Без вирішення цих питань важко наблизитися до європейських стандартів життя, і, тим більше, втілити їх у практику [8].

Список використаних джерел:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30;
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 // Відомості Верховної Ради України. – 2009р. – №452/97;
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997р. – № 24. – Ст.170;
4. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від № 2493-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001 р. – № 33. – Ст.175;
5. Закон України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 06.04.2004 №667-IV // Відомості Верховної Ради. – 2004 р. – (№№ 30-31);
6. Журавський В.С., Серьогін В.О., Ярмиш Н.О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: Підручник. – К.: Ін Юре, 2003;

7. Конституційне право: Підручник для студентів вищих навчальних закладів/ За ред. Академіка АпрН України, д.ю.н., проф. Тодики Ю.М., Жаравського В.С. – К.: Видавничий дом «Ін Юре», 2002. – 544 с;

8. Конституційне право України / За ред. доктора юрид. наук, проф. В. Ф. Погорілка. –К.: Наукова думка, 1999. – 735 с.

Бутенко Д.В.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА УЧАСТЬ В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНИМИ СПРАВАМИ

Демократія – це не тільки процес визначення суспільної політики, а також і результати цього процесу. На думку ліберальних західних вчених другої половини ХХ ст., якщо значна кількість людей бере участь у прийнятті державно-управлінських рішень, ці рішення породжують свободу, рівність і справедливість. Неучасть же перешкоджає сприйняттю цінностей демократії, засвоєнню правил дискусій, переговорів та компромісів. Вона сприяє розвитку почуття непотрібності й необізнаності, політичного цинізму, відчуженості.

Право громадян України брати участь в управлінні державними справами – це передбачена Конституцією і законами України можливість кожного громадянина, який досяг вісімнадцяти років і є дієздатним, відповідає спеціальним вимогам, встановленим законодавством для участі у відповідній сфері політичної діяльності, безпосередньо або через обраних представників брати участь у здійсненні безпосереднього народовладдя, державної влади, місцевого самоврядування шляхом участі у виборах і референдумах, рівного доступу до державної служби і служби в органах місцевого самоврядування, участі у здійсненні правосуддя з метою сприяння виконанню функцій суспільства і держави.

За структурою дане право є загальним, комплексним правом, яке включає політичні права, що мають самостійне значення: право брати участь у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраним до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, право рівного доступу до державної служби і служби в органах місцевого самоврядування, брати участь у здійсненні правосуддя.

За своїм змістом дане право є політичним – громадяни України, реалізуючи його, виступають у якості владарюючих суб'єктів – носіїв влади народу, здійснюють належну їм політичну владу. Право громадян брати участь в управлінні державними справами за своєю сутністю є їх правом на участь у здійсненні безпосереднього народовладдя, державної законодавчої, виконавчої і судової влади.

За формами реалізації – безпосереднім і представницьким.

За формою участі – індивідуальним (особистим) і колективним.

Право громадян України брати участь в управлінні державними справами пройшло складний історичний шлях становлення і розвитку, який відбувався на протязі сторіч в різних формах безпосередньої і представницької демократії відповідно до політичних режимів у загальному процесі українського державотворення. За всіх історичних періодів існування різних форм державності на українських землях населення брало участь в управлінні державними справами через окремі його форми, притаманні кожному з державних утворень відповідно до рівня їх історичного розвитку. Природа їх соціально-політичного устрою, а також світові демократичні процеси у сфері прав людини наклали свій відбиток на поступовому становленні і розвитку даного права, які можна поділити на три основних етапи: перший – від Київської Русі (IX-XII ст.) до відновлення національної

держави – Української народної республіки (1917-1918 рр.); другий – радянський – 1917 – 1991 рр.; третій – сучасна незалежна Україна.

Конституційне право громадян України брати участь в управлінні державними справами забезпечуються системою, як загальних, так і спеціальних гарантій, передбачених законодавством України. Особливості його гарантування обумовлені його політичним змістом, органічним зв'язком з безпосередньою демократією, інтегруючою складною структурою, в яких закладена ідея участі громадян в управлінні державними справами як владарюючих суб'єктів – носіїв народного суверенітету. Воно має складну систему гарантій, яка складається із гарантій, що забезпечують реалізацію права участі громадян України у здійсненні влади як конституційно-правового інституту і гарантій кожного з конституційних політичних прав, що входять до його складу.

Під гарантіями конституційного права громадян України брати участь в управлінні державними справами слід розуміти сукупність передбачених Конституцією і законами України умов, засобів та способів, що забезпечують безперешкодну реалізацію громадянами України права брати участь у здійсненні усіх видів публічної влади, вирішувати державні справи безпосередньо або через своїх представників в органах державної влади і місцевого самоврядування, обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, брати участь у референдумах, здійснення рівного права доступу до державної служби в усіх органах державної влади і місцевого самоврядування, його охорону і захист через правові форми діяльності держави, її органів, органів місцевого самоврядування, правозахисних організацій та самих громадян.

Усі гарантії права громадян України брати участь в управлінні державними справами за своєю правовою природою є конституційно-правовими, містяться в нормах-принципах, процесуальних нормах, нормах, що встановлюють обов'язки державних органів, органів місцевого самоврядування, суб'єктів виборчого та референдного процесів, передбачають юридичну відповідальність за порушення законодавства щодо політичних прав, що входять до його складу, і складають дві основні групи: нормативно-правові та організаційно-правові, які в свою чергу поділяються: на загальні і спеціальні; загальні та інституційні; матеріальні і процесуальні; міжнародні, національні, місцеві; установчі, регулятивні, відновлювальні, каральні; гарантії реалізації, охорони та захисту.

Правовий механізм гарантування права громадян України брати участь в управлінні державними справами являє собою систему встановлених Конституцією і законами України правових, інституційних та процесуально-процедурних засобів, спрямованих на забезпечення його реалізації органами державної влади, місцевого самоврядування, їх посадовими особами, іншими фізичними і юридичними особами шляхом створення умов для безперешкодного його здійснення кожним громадянином у передбачених законодавством формах, його охорони та захисту від порушень.

Зміст правового механізму гарантування права громадян України брати участь в управлінні державними справами складають нормативно-правові та організаційно-правові гарантії. У своїй сукупності вони утворюють складний конституційно-правовий інститут гарантій, спрямованих на утворення відповідних умов для реалізації даного права, здійснення його охорони і захисту за допомогою правових засобів і способів, передбачених законом.

Право громадян обирати й бути обраним стоїть у центрі всіх процесів формування органів держави, тобто має владоутворюючий характер. Загальні вибори органів державної влади та органів місцевого самоврядування надають народові унікальну можливість контролю за діяльністю цих органів, включаючи повну зміну влади. Вибори є вільним волевиявленням волі громадян і здійснюються на основі загального, рівного й прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Право обирати владних посадових осіб мають громадяни України, які на день проведення виборів досягли 18-ти років, за винятком

осіб, яких визнано судом недієздатними. Право бути обраними мають особи залежно від виду виборів, зокрема, народним депутатом може бути обраний лише громадянин України, який на день виборів досяг 21-го року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх п'яти років. Депутатом місцевої ради може бути обраний громадянин, який має право голосу і на день виборів досяг 18-ти років.

Таким чином, політичні права і свободи людини й громадянина, закріплені в Конституції України, їх чисельність, широта, реальність, гарантованість виражають не тільки фактичний та юридичний статус особи у суспільстві, а й суть діючої в країні демократії, соціальні можливості та гарантії, закладені в самому суспільному ладі. Увесь арсенал політичних прав і свобод, має служити подальшому розвитку демократії й соціальному розвитку України, бо незважаючи на великі труднощі та перешкоди, Україна рухається шляхом демократичних змін, будівництва соціальної держави.

Вельми актуальним є переосмислення участі громадян в управлінні державними справами із врахуванням сучасних соціально-економічних, історичних, національних, інституційних передумов такої участі, рівня політичної культури громадян та їх загального культурно-освітнього рівня, активності громадської думки. Це тим більш потрібно, бо одним із найважливіших у політичному відношенні аспектів розширення такої участі є необхідність підвищення поваги до державних інститутів з боку учасників цього процесу, тобто громадян України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 80 с.
2. Скібіна О. Розвиток ідеї участі громадян України в управлінні державними справами // Вісник академії правових наук. – 2004. – № 4 (35). – с. 299- 306.
3. Конституційне право України: Підручник / За заг. ред. проф. В.Ф. Погорілка. – К.: Наукова думка, 2005. – 732 с.
4. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Права людини і громадянина в Україні: Навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 336 с.
5. Конституційне право України / За ред. В.Я. Тація, В.Ф. Погорілка, Ю.М. Тодики. – К.: Український центр правничих студій, 2007. – 376 с.

Великодна К.І.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА. ЮРИДИЧНИЙ ПРОЦЕС. ЮРИДИЧНІ ПРОЦЕДУРИ.

Актуальність. В наш час все більше зростає роль юридичного процесу і все, що з ним зв'язано. Оскільки юридичний процес діє на основі закону, то особи, які працюють в органах правопорядку, повинні чітко діяти згідно з законом і своїми повноваженнями. Юридичний процес – дуже важливий, як процес, що підтримує порядок в країні. Такий процес дуже важливий в підтриманні правопорядку в суспільстві. Розглядається в роботі, як процес відношення між особами для вирішення питань. Термін практика має грецьке походження (praktikos — діяльний, активний). У широкому розумінні практику можна визначити як цілеспрямовану діяльність людини, опанування і перетворення об'єктивної дійсності, всезагальну основу розвитку людського суспільства і пізнання. Практика, на нашу думку, є багатозначним терміном. Вона може проявлятися як мотивована діяльність людини, яка спрямована на отримання певного результату або здобуття конкретного досвіду. З іншого

боку, практику можна охарактеризувати як підсумок діяльності, набутий досвід, який отримується внаслідок такої діяльності людини. Якщо говорити коротко, то юридична практика – це діяльність компетентних суб'єктів згідно з установленими законами в країні[2].

Переглянувши юридичну літературу, ми можемо зробити висновок, що вона також не має єдиного погляду на визначення цього терміну. Спираючись на думки деяких вчених (І. Дюрягін, В. Кнапп) під юридичною практикою вбачають саме юридичну діяльність. А інші дослідники, наприклад С. Алексєєв, визначають юридичну практику як результат юридичної діяльності. Також, існує третя група авторів, такі як В. Леушин розглядають юридичну практику як нерозривну систему правової діяльності, яка сформувалась в результаті юридичного досвіду.

Юридичний процес - це врегульований процесуальними нормами порядок діяльності компетентних державних органів, що складається у підготовці, прийнятті та документальному закріпленні юридичних рішень загального або індивідуального характеру[3].

Юридичний процес має свої характеристики, основою для цих характеристик є правова форма діяльності, тобто, механізм такого процесу працює на основі закону. Юридичний процес по – перше, - це така організаційна форма діяльності, яка завжди пов'язана з розглядом юридичних справ. По-друге – це форма діяльності, яка здійснюється виключно уповноваженими на те органами держави і по-третє, юридичний процес здійснюється на основі закону і вирок виноситься тільки суддею в судовому процесі. Якщо розглянути більше детально, то судовий процес є також частиною юридичного процесу. Існують також і принципи юридичного процесу, основним з яких є справедливість.

Юридичні процедури – це заздалегіть офіційно встановлена модель або програма, на основі якої розвивається врегульована поведінка суб'єктів. Юридична процедура регламентується відповідними процедурними нормами права та має офіційний правовий характер. Таку процедуру можна назвати правовідношенням, оскільки вона є правовою категорією. Вона висвітлює в собі поведінку суб'єктів, їх діяльність або бездіяльність. Юридичні процедури як і всі інші поняття мають головні ознаки. Юридичні процедури – це чіткі дії, що направлені для досягнення певної мети. Наприклад: розслідування кримінального злочину. Слідчий проводить допит свідків злочину, робить він це для того, щоб зібрати максимальну кількість інформації, для затримання злочинця. Все, що робить слідчий можна назвати юридичними процедурами.

Загалом, юридичний процес і юридичні процедури дуже схожі поняття. В рамках юридичного процесу існують юридичні процедури, при цьому юридичний процес і юридична процедура співвідносяться як загальне і часткове. Процесуальні правові приписи, як правило, можуть містити різні процедури - регламентувати окремі ділянки діяльності з реалізації права, установлювати різні варіанти досягнення передбачуваного матеріальними нормами результату. Так, цивільно-правовий процес, пов'язаний з винесенням рішення по конкретній суперечці, може здійснюватися в рамках процедури досудового розгляду, претензійної процедури, власне судового розгляду [1].

Список використаних джерел:

1. Юридичний процес, його співвідношення з юридичною процедурою. [Електронний ресурс] - Режим доступу: [http://www. http://pidruchniki.ws](http://www.pidruchniki.ws)
2. Марченко М. Н. Общая теория государства и права. Академический курс в 2-х томах. Том 2 теория права, Москва Зерцало, 1998 с. 343 – 360
3. Петришин О. В. Загальна теорія держави і права. Юридичний процес. Харків, 2011 с. 401 - 404

Геворкян Н.В.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ

Громадянство України - це стійкий, необмежений в просторі правовий зв'язок особи з Українською державою, заснований на юридичному визнанні державою цієї особи громадянином України, внаслідок чого особа і держава набувають взаємних прав і обов'язків в обсязі, передбаченому Конституцією і законами України.

Про актуальність даної теми свідчать і її численні дослідження у публікаціях багатьох спеціалістів з конституційного права, юристів-міжнародників, політологів, істориків, серед яких: В.В. Лазарев, В. І. Палько, В.Ф. Погорілко, Л.Рубач, М. І. Суржинський, Г. Тарасюк, О. І. Трегуб та інші.

Метою є висвітлення проблеми єдиного громадянства в Україні, аналіз чинного законодавства щодо набуття та припинення громадянства України. Національне законодавство в галузі громадянства спирається насамперед на Конституцію України, Закон України «Про громадянство України» від 18.01.2001р., Закон України «Про біженців» від 01.08.2003р. і Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 06.12.2003р. Основні положення закріплені в Конституції України та Законі України «Про громадянство України» передбачають, що право на громадянство є невід'ємним правом кожної людини, також регламентується принцип єдиного громадянства.

Громадянство України набувається:

- 1) за народженням;
- 2) за територіальним походженням;
- 3) внаслідок прийняття до громадянства;
- 4) внаслідок поновлення у громадянстві;
- 5) внаслідок усиновлення;
- 6) внаслідок встановлення над дитиною опіки чи піклування, влаштування дитини в дитячий заклад чи заклад охорони здоров'я, в дитячий будинок сімейного типу чи прийомну сім'ю або передачі на виховання в сім'ю патронатного вихователя;
- 7) внаслідок встановлення над особою, визнаною судом недієздатною, опіки;
- 8) у зв'язку з перебуванням у громадянстві України одного чи обох батьків дитини;
- 9) внаслідок визнання батьківства чи материнства або встановлення факту батьківства чи материнства;
- 10) за іншими підставами, передбаченими міжнародними договорами України.

Громадянство України припиняється:

- 1) внаслідок виходу з громадянства України;
- 2) внаслідок втрати громадянства України;
- 3) за підставами, передбаченими міжнародними договорами України.

Стаття 19 вищезазначеного закону передбачає підстави для втрати громадянства України. Однак, в Законі не врегульовано проблеми з подвійним громадянством, набутих особою за певних умов без особистого звернення (автоматично), та з відповідальністю за свідоме приховування подвійного громадянства .

Випадки подвійного громадянства мають місце внаслідок різноманітного вирішення законодавством окремих держав питань про набуття і втрату громадянства. Подвійне

громадянство (біпатризм,) — це перебування особи одночасно в громадянстві двох і більше держав. Цей стан виникає у разі колізії при застосуванні законів про набуття громадянства. Наприклад, дитина, яка народилася на території держави, що застосовує принцип «права ґрунту», від батьків, котрі є громадянами держави, що застосовує принцип «права крові», отримує з моменту народження подвійне громадянство. Понад 100 країн, серед яких Данія, Швеція, Єгипет, Індія, Індонезія, Китай, Монголія, Узбекистан та ін., забороняють або не визнають подвійного громадянства. Україна також знаходиться в ряді цих держав. Противники біпатризму переконані, що подвійне громадянство гальмує процес формування спільних цінностей, пріоритетів розвитку нації, єдності народу; нівелює міцність стійкого юридичного зв'язку, який існує між громадянином і державою, послаблюючи стрижневий інститут державної системи – інститут громадянства. Біпатризм часто використовується для ухилення від обов'язків громадянина перед державою (військова служба, сплата податків), для полегшення кримінальної відповідальності, уникнення судового переслідування або ув'язнення.

Серед аргументів, які наводяться на користь запровадження подвійного громадянства, найбільш поширеними є: біпатризм надасть можливість об'єднати українців усього світу; сприятиме посиленню впливу України в країнах другого громадянства та успішності процесу євроінтеграції; позитивно вплине на приток до України трудових ресурсів та залучення економічних можливостей країн другого громадянства українців; сприятиме спрощенню ведення бізнесу; покращить правовий та соціальний захист українців за кордоном, дозволить безвізовий в'їзд в країну.

Отже, подальший розвиток країни потребує удосконалення системи законодавства. Для її покращення необхідно прийняти на рівні законів певний ряд підзаконних нормативно-правових актів, які б конкретизували Закон України «Про громадянство України», враховуючи недосконалість та прогалини теперішнього законодавства; внести зміни до чинного законодавства, враховуючи міжнародний досвід, з метою недопущення формування загрози втручання однієї держави у внутрішні справи іншої під виглядом захисту інтересів своїх громадян. А також, для уникнення колізій та неузгодженості між національним законодавством та законодавством інших країн, вирішити питання щодо розробки механізмів виявлення та запобігання випадків подвійного громадянства в Україні.

Висновок. Дослідження правового порядку вирішення питань, пов'язаних із громадянством, в інших державах світу з подальшою інтеграцією закордонного досвіду стосовно громадянства у законодавство України є перспективним напрямком, оскільки дозволить покращити структуру законодавства України, яка регулює набуття і припинення громадянства України і наблизити його до світових стандартів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К. : Юрінком, 1996.
2. Закон України «Про громадянство України» від 18.01.2001 зі змінами та доповненнями / ВВР України №13. – 2001р.
3. Лазарев В.В. Система законодавства про громадянство України / Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – № 48. – 2010р.

Герасименко Л. О.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

ЕТАТИЗМ ТА АНАРХІЗМ В ТЕОРІЇ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Актуальність сучасного аналізу історичних типів політичної свідомості суспільства обумовлена тим, що воно виступає в якості активного початку в політиці. У ньому осмислюється досвід конкретного суспільства, пояснюються витoki, характер і особливості політичної системи, динаміка політичних змін. Одночасно політична свідомість здатна до конструювання і передбачення суспільного розвитку. Від її стану значною мірою залежить спрямованість і ступінь концентрації соціальної енергії, а, отже, доля держави і народу. Тому політичні ідеї, погляди, почуття є важливим детермінантом суспільно-історичного процесу.

Розуміння того, що в суспільстві протягом століть існує многотипність політичної свідомості, дозволяє правильно оцінити тенденції розвитку сьогоденних держав, неповторність і перспективи новітньої історії. Значення вивчення анархізму та етатизму як політичної свідомості полягає в тому, що їх сутнісні риси і сьогодні, в епоху перебудови багатьох державних укладів, коли маятник суспільного розвитку розгойдується від абсолютної анархії до етатическим проявів, проглядаються в сьогоденні.

В даний час у світі відбувається радикальне історичне зрушення - перехід у сучасну цивілізацію. У цей переломний момент активізуються всі раніше накопичені види політичної свідомості.

Етатизм та анархізм суспільної свідомості виступають і як форми відображення, і як форми відношення суб'єкта, що пізнає (окремого мислителя, великих і малих соціальних груп, суспільства в цілому) до пізнаваного об'єкту. З урахуванням тісного онтологічного й гносеологічного зв'язку політичної та правової свідомості з державою і супутньої йому такою формою права як законодавство, представляється плідним виділення такого критерію типізації політичної свідомості, як його ціннісне ставлення до цих явищ. В рамках ціннісного ставлення суб'єкта до об'єкта предмет може бути не тільки цінністю, але і антицінністю або нейтральним у аксиологічному сенсі. Для типів політичної свідомості такою цінністю і антицінністю виступають держава, законодавство і деякі інші явища. Наявність певного ціннісного знаку заряду ("плюсу" або "мінусу"), що позначають позитивне або негативне ставлення політичних ідей, теорій до державності, кристалізує внутрішню полярну структуру суспільної політичної свідомості, пояснює механізм його генезису і функціонування. Зазначене відношення і є та серцевина типу політичної свідомості, його інтегруючий фактор. У сучасній літературі виділяється два основних типи політичної свідомості за їх полярним відношенням до держави - «державницький» тип (етатизм) і «антидержавницький» тип (анархізм). Кожен з них має свою складну структуру, широкий спектр ідей і теорій, є підсистемою системи політичної свідомості.

Анархізм (від грец. «anarchia» - безвладдя) - теорія про необмежену свободу і рівність людей. Батьком цієї теорії називають П.Ж. Прудона, хоча зародження вона отримала у Ж.Ж. Руссо. У Росії М.А. Бакунін і П.А. Кропоткін виступали проти всякого примусу та дисципліни. Основними принципами даної теорії з'явилися положення про ліквідацію класів, зрівняння в правах усіх людей, відсутність уряду, заміну приватної власності на володіння, що означає, що кожен буде мати певне майно, яке не можна передавати або поступатися кому-небудь. У правовій свідомості анархізм також є певним полюсом-підсистемою ідей, теорій. Тут об'єкт його негативного ціннісного ставлення - законодавство держави. По відношенню до законодавства в анархічній правовій свідомості міститься значний негативний заряд. Різні варіанти правових ідей анархізму дуже співзвучні ідеалам

соціологічної і особливо психологічної шкіл в теорії права, а також доктрини природного права.

Етатизм (від франц. «etat» — держава) — напрям політичної думки, що розглядає державу як найвищий результат і мету суспільного розвитку. Ідеї етатизму історично простежуються в багатьох політичних доктринах. У докапіталістський період вони були пов'язані переважно з обґрунтуванням і захистом абсолютизму (наприклад, вчення про державу Гоббса). Гегель стверджував, що держава - «мета в собі» - вища з усіх цілей. В буржуазному суспільстві з його спочатку панувалими поглядами «мінімальної держави» (тобто його обмеженої ролі в житті країни) етатизм виступав головним чином як антиліберальна і антидемократична доктрина, як вимога сильної державної влади з позиції реакційних соціально-політичних сил (крайня форма етатизму - фашистська теорія і практика «тотальної держави»).

Анархізм та етатизм як типи політичної свідомості відображають, засвоюють політичну дійсність і до певної міри творчо сприяють формуванню і різнонаправленому розвитку суперечливих процесів у політичному житті, їх прискорення або уповільнення.

Список використаних джерел:

1. Тимочко Н. О. Економічна історія України: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — «Філософський словник» / За ред. В. І. Шинкарука. — 2.вид., перероб. і доп. — К.: Голов. Ред. УРЕ, 1986.
2. Плеханов Р. Ст. Анархізм і соціалізм // Соч. Т. 4. - М., 1925
3. Сталін І. Ст. Анархізм чи соціалізм? // Твори. Т. 1. - М.: ОГІЗ; Державне видавництво політичної літератури, 1946.
4. Ударцев С. Ф. Критика класичного анархізму // Політична і правова теорія анархізму в Росії: історія і сучасність. - М: Вища школа права «Форум», 1994.
5. Маркс К. Злиденність філософії // Маркс К., Енгельс Ф. Твори, 2 изд. Т. 4. - М: Державне видавництво політичної літератури, 1955.

Гоша І.О.,

Маріупольський державний університет
к.ю.н, старший викладач кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права

ІСТОРИЧНІ ТА НОРМАТИВНІ АСПЕКТИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС

Процес глобалізації, що знайшов свій вияв в кінці XIX століття в економіці, одразу дався взнаки і в сфері права. Особливо активно глобалізація в праві проявилась після II Світової війни, коли було створено глобальні (ООН) та локальні (ЄС) міжнародні організації. Співпраця в такого роду організаціях потребувала вироблення та сприйняття національними правовими системами, спочатку загальних стандартів права, а потім – більш детального регулювання відповідних областей співпраці. Таким чином стали затребувані організаційні та нормативні механізми, які б приводили національні правові системи до певного єдиного стандарту, який би дозволяв та полегшував співпрацю в межах таких організацій.

Україна з моменту проголошення нею незалежності однозначно задекларувала сприйняття європейських правових цінностей. В практичній площині цей потяг виявився в прийнятті принципово нової Конституції 1996 року, яка в значній мірі сприйняла європейський та світовий конституційний досвід, у вступі в Раду Європи та активні співпраці з Європейським Союзом. Починаючи з 1994 року і до сьогодні, відносини з цим інтеграційним утворенням мають принциповий характер для України.

З моменту укладення Угоди про партнерство і співробітництво з ЄС, проблемою що набула першочергової важливості стало приведення правової системи України у відповідність до європейських стандартів, оскільки саме це дозволяло активізувати та оптимізувати співпрацю. Не слід також забувати прагнення України до вступу в ЄС, що передбачає виконання одного з Копенгагенських критеріїв членства – відповідність законодавства.

Питання про гармонізацію законодавства набуває особливої актуальності через підписання та можливу ратифікацію Угоди про асоціацію, яка стала черговим кроком по зближенню України та ЄС. Однак асоціація вимагає більш тісної співпраці, а отже більшої відповідності законодавства. Саме тому питання гармонізації законодавства України та ЄС стає вирішальним фактором по практичній реалізації цього акту, та запорукою ефективної співпраці України та ЄС.

Починаючи з кінця 90-х років в Україні приділялась значна увага питанню гармонізації законодавства, про що свідчить ряд указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів, робота спеціалізованих установ на кшталт Центру європейського права та порівняльного правознавства. Створена певна нормативна база, яка відображає розуміння в необхідності проведення відповідної роботи. Однак евентуальний вступ в дію Угоди про асоціацію, вимагає інтенсифікації робіт у цьому напрямку.

Українські дослідники права неодноразово звертались до проблем співпраці України та ЄС, в т.ч. і в частині гармонізації законодавства, однак переважна більшість досліджень використовувала методологію та інструментарій міжнародного права. Конституційно-правові аспекти процесів гармонізації законодавства України та ЄС в якості самостійного дослідження не виступали.

Україна була однією з перших держав пост радянського простору, яка врегулювала відносини з ЄС підписавши Угоду про партнерство та співробітництво 1994 року, що свідчить про те, що європейський вибір став свідомим проявом в контексті українського державного будівництва. З цього часу, розвиток українського законодавства відбувався під дією невідомого досі чинника впливу на правову систему України – гармонізації [1].

З позицій дослідження гармонізації можна виділити два етапи пов'язані з гармонізацією законодавства України та ЄС. Перший – обумовлений дією Угоди 1994 року, і другий, що стане наслідком підписання і ратифікації Угоди про асоціацію. Таким чином принципова різниця етапів гармонізації законодавства України та ЄС, полягає в відмінностях характеру договірних відносин між цими правовими системами, що є наслідком відмінностей сфери та об'єму регулювання відносин у вказаних актах.

Доктринальний підхід до даної проблематики в ЄС полягає в тому, що гармонізація розглядається як спосіб досягнення певного рівня єдності законодавства. За допомогою гармонізації усуваються розбіжності між нормами національного права. Гармонізація як інтеграційний метод знайшла своє закріплення в римських (1957) та Маастрихтському (1992) договорах. Гармонізація таким чином, стала основою функціонування правової системи ЄС, та співробітництва ЄС з третіми державами. Саме така позиція ЄС визначає дискурс та основи його співробітництва з Україною.

Аналіз вектору гармонізації законодавства України та ЄС дозволяє стверджувати, що вона має одно направлений напрямок, і полягає в адаптації української національної правової системи, до вимог права ЄС з огляду на особливості співпраці України та ЄС визначених в відповідних угодах, що інституціоналізують ці відносини. Таким чином, рецепція і узгодження правових норм відбуваються лише в правовій системі України.

Таким чином, аналіз історії нормативно правового регулювання гармонізації законодавства України та ЄС, дозволяє розробити ряд рекомендацій та пропозицій для удосконалення цього процесу. В сфері законотворчості, можна запропонувати ряд заходів,

які забезпечать нормативно правові акти, що приймаються, від появи конфліктних з законодавством ЄС норм.

Зокрема, удосконалення нормативної сфери повинні включати в себе Конституцію України, норми якої в ході конституційної реформи, повинні бути максимально адаптовані до тісної співпраці з ЄС. В цьому плані цілком позитивним є досвід конституційних реформ держав нових членів ЄС (Польща, Болгарія, Румунія, та ін.).

Література:

1. Богачова О. Федорін М. До питання стратегії законотворчості: Україна та Європейський Союз // Законотворчість. Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним та європейським правом. Випуск 4. К.: 2005. - с. 9-12

2. Розвиток співробітництва Україна – Європейський Союз. К.: 2004. – с. 7

3. Методично-нормативний посібник з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. К.: 2000. – с. 23

4. Розвиток співробітництва Україна – Європейський Союз. К.: 2004. – с. 11

5. Муравйов В. Гармонізація законодавства як феномен європейської інтеграції // Український правовий часопис. Випуск 2 (7), 2003. – с. 3-23

Демидов О.О.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Актуальність теми. Розбудова української державності за принципами демократії об'єктивно викликала переосмислення місця й ролі місцевого самоврядування в системі громадянського суспільства, пошуку найкращого варіанту моделі організації влади, яка б цілком відповідала сучасним світовим і європейським стандартам, була спрямована на забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини. Вирішення цієї проблеми неможливе без сприйняття кращих традицій світової філософської та правової думки, урахування наукових досліджень і практики місцевого самоврядування демократичних країн світу. На сьогодні в місцевому самоврядуванні існує чимало проблем, які потребують дослідження й вирішення, а саме: впровадження чіткого розподілу влади між державними органами й органами місцевого самоврядування і передачі останнім значної кількості управлінських функцій; удосконалення системи і структури органів місцевого самоврядування; зменшення загального числа територіальних громад шляхом їх об'єднання й утворення спільних органів; створення належної законодавчої бази; впровадження механізмів фінансової незалежності місцевого самоврядування й урегулювання ступеня фінансової допомоги з боку держави; активізація участі населення у вирішенні питань місцевого значення через територіальні громади, їх представницькі органи й органи самоорганізації населення тощо. Метою роботи є комплексне визначення основних елементів інституту місцевого самоврядування в Україні, пошук шляхів створення ефективної моделі діяльності його суб'єктів, розробка питань їх взаємодії з органами державної виконавчої влади; втілення деяких прогресивних підходів системи місцевого самоврядування країн Західної Європи в практику державотворення України. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань: - визначити поняття місцевого самоврядування; - прослідкувати історію становлення й розвитку вітчизняного місцевого самоврядування; - охарактеризувати теорії місцевого самоврядування в Україні; - проаналізувати повноваження органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративного права; - розглянути гарантії місцевого

самоврядування. Об'єктом дипломної роботи є суспільні відносини, що виникають в процесі функціонування інституту місцевого самоврядування в Україні. Предмет складають соціальна та правова природа, сутнісні риси місцевого самоврядування, історія виникнення й розвитку інституту місцевого самоврядування в Україні, повноваження суб'єктів місцевого самоврядування. Методи дослідження. У процесі дослідження були використані загальнонаукові методи: формально-логічний, історико-правовий, системно-структурний, порівняльно-правовий, класифікаційний та інші.

Комплексне дослідження інституту місцевого самоврядування дозволило зробити ряд висновків. Один з невід'ємних атрибутів громадянського суспільства й інноваційним суб'єктом державотворення сучасних економічно і соціально розвинутих країн світу є місцеве самоврядування. Як виявилось, на сьогоднішній день це єдино можлива демократична і раціональна модель влади на місцях. Місцеве самоврядування, як складова частина єдиної публічної влади, є децентралізованим і організаційно відособленим інститутом державного механізму, що виступає в якості адміністративної організації по забезпеченню життєдіяльності населення муніципальних утворень відповідно до державних соціальних стандартів і загального політичного курсу органів державної влади. За своєю природою, своїми інститутами, формами діяльності, повноваженнями, правовим захистом і відповідальністю місцеве самоврядування, будучи специфічною формою реалізації публічної влади, відрізняється від державної влади, влади об'єднань громадян та інших форм здійснення публічної влади. Відмінності у сутності місцевого самоврядування від переліченого вище пояснюються тим, що в даній владі, в якій знаходить свій прояв зазначена інституція, одночасно поєднуються суспільний і державний аспекти. Тобто місцеве самоврядування має двоїстий характер: в інституційному аспекті це інститут громадянського суспільства, який протистоїть всевладності держави, і водночас це інститут публічної влади, що має низку спільних з державою ознак і виконує відповідні державні функції. Становлення місцевого самоврядування в Україні в його сучасному вигляді – це тривале явище, що має глибокі історичні корені, які сягають традицій ще часів полісної демократії античного світу, міських і сільських громад станового суспільства. У розвитку системи місцевого самоврядування в Україні можна виділити умовно декілька важливих етапів: 1) місцеве самоврядування Київської Русі (9-11 ст.); 2) місцеве самоврядування під час феодальної роздробленості (11-13 ст.); 3) місцеве самоврядування Польсько-литовської доби (14-16 ст.); 4) козацьке самоврядування часів Запорізької Січі (16-17 ст.); 5) функціонування системи органів місцевого самоврядування під час перебування України у складі Російської імперії та Австро-Угорщини (кінець 17 ст. - початок 20 ст.); 6) місцеве самоврядування в Україні в 1917-1920 рр. і на західноукраїнських землях у 1920-1930 рр.; 7) розвиток та становлення місцевого самоврядування в Україні на сучасному етапі (1990-2002 рр.). Отже, всі зазначені історичні етапи формування місцевого самоврядування в Україні є ланками єдиного безперервного процесу формування місцевого самоврядування в нашій країні, тому розгляд будь-якого етапу цього процесу ізольовано веде до неповноти розуміння такого складного історико-політичного явища, його сутності, елементів, функцій та системи в сучасній державі. Одним з основних елементів змісту організації та діяльності органів місцевого самоврядування є їхня система. Систему місцевого самоврядування виступає його організаційним підґрунтям і являє собою певне об'єднання взаємопов'язаних правових інститутів, що визначають принципи її побудови, види органів самоврядування, їх взаємовідносини між собою та з іншими органами влади і управління. Система місцевого самоврядування, яка існує зараз в Україні, дещо відрізняється від аналогічних за назвою систем минулих років. У теперішній час дана система не заперечує ані органи самоврядування, ані форми безпосередньої демократії, вона лише розширяє перелік суб'єктів, що входять до неї. Але сьогоднішня функціональна структура органів місцевого самоврядування в Україні ще далека від тієї, яку мають країни з розвинутою системою

місцевого самоврядування. Тому говорити про дійову ефективну систему місцевого самоврядування в Україні поки що рано. Це пояснюється тим, що дуже мало функцій реалізується самим населенням. Надто багато місцевих питань все ще вирішується державою – або через регіональні органи влади, або за допомогою фінансових важелів. Зміни же, що відбулися у системі місцевого самоврядування, на жаль, часто зводяться до перейменування назви структурних підрозділів, виникнення деяких нових, значного зростання штатів тощо. По суті, поки що можна говорити не про систему реального самоврядування, а скоріш, про систему управління на місцевому рівні. Місцеве самоврядування як багатогранне, складне явище, припускає наявність декількох основ його успішного функціонування. Під основами місцевого самоврядування слід розуміти об'єктивно сформовані в суспільстві економічні, соціальні, фінансові, правові й інші можливості й умови, сукупність яких утворює той базис, на якому будується вся система місцевого самоврядування. Провідне місце в структурі матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування займає комунальна власність. Однак питання комунальної власності залишаються недостатньо врегульованими, а це, в свою чергу, призводить до виникнення конфліктів між різними системами місцевої влади з приводу власності на той чи інший об'єкт. Так, наприклад, неврегульованими залишаються особливості реалізації права комунальної власності: не визначено переліку об'єктів права комунальної власності виключно громадського користування, що не підлягає приватизації, продажу, або відчуженню в будь-який інший спосіб; фактично не реалізованим залишається право комунальної власності на фінансові ресурси; неповністю визначеним є порядок вилучення (викупу) об'єктів цієї власності органами державної влади тощо. Усі ці прогалини практики потребують осмислення спочатку на теоретичному рівні із врахуванням того досвіду, що є вже на сьогодні, а потім стане необхідними апробація та впровадження тих наробок, що з часом будуть накопичені на рівні теоретичного осмислення. Одним з найважливіших джерел місцевого самоврядування в нашій державі є Європейська Хартія місцевого самоврядування, яка разом з Конституцією України та Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні” є тими трьома китами, на яких будується місцеве самоврядування в Україні. Однак між цими нормативно-правовими актами є певні розбіжності з питань місцевого самоврядування, що призводить до неоднозначного розуміння цього політико-правового явища на практиці. Тому в подальшому відповідними фахівцями має бути проведена значна робота з узгодження окремих принципових положень зазначених вище документів.

Список використаних джерел:

1. Лаврик В. Місцеве самоврядування в Україні: більше запитань, ніж відповідей // Право України. 1999. №7. С. 42-43
2. Философский словарь / Под ред. И.Т. Фролова. 5-е изд. М.: Политиздат, 1986. С. 371.
3. Кравченко В.В. Пітцик М.В. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні (основи муніципального права): Навч. посібник. Київ: “Арабат-Центр”, 2001. С. 5
4. Еллинек Г. Общее учение о государстве. Т. 1: Право современного государства. СПб., 1908. С. 475-477
5. Редлих И. Английское местное самоуправление. Изложение внутреннего управления Англии в его историческом развитии и современном состоянии: В 2-х т. СПб., 1907. Т. 1. С. 5
6. Воронов Н.П., Болдырев С.В. Понятие и основы местного и регионального самоуправления // Проблемы законности: Республ. межведомств. науч. сборник. Вып. 28. 1993. С.43-47; 104 Корнієнко М. Державна влада і місцеве самоврядування // Українське право. 1995. №1. С. 68-77; Куйбіда В., Чушенко В. Поняття місцевого самоврядування в Україні // Право України, 1998, №5. С. 17-21; Ольховський Б.І., Єрмолаєв В.М. Місцеве самоврядування в Україні: Навч. посібник. Х.: Рубікон, 1998; Стріха М. Місцеве

самоврядування в Україні // Українське слово. 1996. 7 лист. С. 2-4; Ясюнас В.А. Основы местного самоуправления: Учеб. пособие. М., 1998. С. 11-19

7. Свешников М.И. Основы и пределы самоуправления. 3-е изд. СПб., 1872. С.24

8. Нольде Б.Э. Основы теории местного самоуправления: происхождение и развитие. М., 1996. С. 13

9. Барабашев Г.В. Местное самоуправление – трудное дитя России. Местное самоуправление. Изд-во Моск. ун-та. 1996. С. 292; Градовский А.Д. Системы местного самоуправления на Западе Европы и в России. Сборник государственных знаний. 1883. Т.V. С. 12; Фадеев В.И. Муниципальное право России. М., Юристъ, 1994. С. 33

10. Баранчиков В.А. Право местного самоуправления. М., 1999. С. 8; Редлих И. Английское местное самоуправление. Изложение внутреннего управления Англии в его историческом развитии и современном состоянии. С. 462

11. Хоменець Р. Щодо визначення поняття місцевого самоврядування // Право України. 2002. №4. С. 31

12. Яворський В.Д. Основні напрямки удосконалення законодавства про місцеві вибори в Україні // Державне будівництво та місцеве самоврядування. Зб. наук. праць. Вип.1. Х.: Право, 2001. С. 119-124; Яценюк Т.Л. Проблеми удосконалення законодавства про місцеве самоврядування // Проблеми вдосконалення правового регулювання місцевого самоврядування: Мат. наук.-практ. конф. (Харків, 4-5 груд. 2001 р.). Х.: Нац. юрид. акад. України, 2002. С. 190-192; та ін

13. Покровский И.А. История римского права. СПб., 1913. С.113-114

Дереко О.В.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

МЕХАНІЗМ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ НОРМ У КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

З моменту проголошення незалежності, Україна, одночасно з проведенням внутрішньої політики, розпочала свою діяльність на міжнародному рівні. Як відомо, однією із форм домовленості між державами є договір, який приймається до системи внутрішнього права держави особливою процедурою ратифікації. Укладений договір має виконуватись згідно з загальновизнаним принципом *pacta servanda sunt*, який також проголошено Віденською конвенцією «Про право міжнародних договорів» 1986 року. Процес такого виконання положень договору має назву «імплементация».

Питання правильного визначення поняття «імплементация» та його застосування у правовій сфері діяльності довгий час розглядалися як зарубіжними, так і вітчизняними правознавцями. Серед представників наукових шкіл це питання досліджували В.Г. Буткевич, К.А. Бекашев, А.С. Гавердовський, В. Денисов, А. Дмитрієва, В. Євінтова, Д.Б. Левін, а також П.М. Рабінович, Н. Раданович, С.В. Черниченко, Е.Т. Усенко та інші.

Імплементация як науковий термін почала використовуватись практиками з кінця 90-х років ХХ століття, коли виникла потреба виконання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань. Поняття «імплементация» походить від латинського «*Impleo*» - здійснення, впровадження у життя, та має англійський аналог, яким користуємось і ми – *implementation*. [2, с. 133]

Серед науковців не має сталої думки стосовно того, чому цей процес необхідно називати саме імплементацией. На думку А.С. Гавердовського імплементация полягає в цілеспрямованій організаційно-правовій діяльності держави, яка здійснюється з метою

своєчасної реалізації прийнятих нею згідно з міжнародними договорами зобов'язань. Ми бачимо, що науковець розрізняє у своєму розумінні поняття «імплементация» та «реалізація», в той час як В.Я. Суворова висловлюється стосовно існування імплементации поруч із реалізацією як синонімічних понять, і вважає, що це по суті практичне здійснення нормативних приписів. [2, с.135]

На думку А.І. Зибайла термін «імплементация» використовується для позначення впливу норм міжнародного права на державні відносини через національне право країни, і тому тлумачить його як більш вужче поняття ніж здійснення, а реалізацію розуміє як тотожне здійсненню, але недопустиме для використання широкому загалу. Майже таку ж думку висловлює С.В. Черніченко, проте підкреслює, що змішання термінів може призвести до помилкового розуміння про те, що норми міжнародного права безпосередньо використовуються у національному праві. [2, с.135]

Ми погоджуємось з тим, що поняття не можна змішувати та розуміти їх як однакові. Імплементация, дивлячись на все вище сказане, процес прийняття країною на себе обов'язків по виконанню положень ратифікованих нею міжнародних договорів у формі внутрішньодержавних законів або шляхом відсилки до оригінального документу. Реалізація, в такому випадку, являє собою процес використання імплементованих норм у відповідній сфері життя держави. Здійснення, на нашу думку, має розумітись як синонім до поняття «реалізація».

Застосовуються різні способи імплементации: відсилка (загальна, спеціальна) та інкорпорація у вигляді рецепції або трансформації. Слід зауважити, що шляхом рецепції прописано більшість положень II Розділу Конституції України - «Права, свободи та обов'язки людини та громадянина» відповідно з Загальною декларацією прав людини 1948 р., Міжнародним пактом про громадянські та політичні права 1966 р., Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права 1966 р., а також Європейською конвенцією про захист прав людини та основних свобод 1950 р. Прикладом відсилки можна привести ст. 9 Конституції України, відповідно до якої чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. [2]

Ще з моменту створення перших міжнародних організацій проблема взаємодії та співвідношення міжнародного та національного права отримує чи не найважливіше місце в правовій науці та практиці. Їхня взаємодія полягає у поєднанні двох процесів – впливу національного права на загальні норми та принципи міжнародного права, та вплив останнього на еволюцію правової системи та правової думки кожної держави світу або їх об'єднань. Співвідношення полягає у пріоритетності застосування норм та принципів у кожній окремо взятій державі. Це означає, що при виникненні колізій держава самостійно вирішує на основі чого буде вирішений конфлікт - дотримання норм внутрішньодержавного права чи застосування положень міжнародного. Саме тут виникає необхідність використання поняття механізму імплементации міжнародних норм, який включає в себе сукупність правових та організаційних заходів, що використовуються на міжнародному та національному рівнях з метою впровадження в дію приписів міжнародних норм.

Механізм імплементации регулюється в Україні Декларацією «Про державний суверенітет України», Конституцією України, Законами України «Про міжнародні договори», «Про Конституційний Суд України», положеннями Віденської конвенції «Про право міжнародних договорів». Але приписи законів України залишають відкритим питання взаємодії та взаємозв'язку практичної діяльності органів, уповноважених у сфері імплементации міжнародних норм та конституційно-правових засад імплементации.

Тож, досліджуючи літературу, ми зіткнулись із таким терміном як «конституційна імплементация», який досить недавно увійшов у юридичну науку. Так, Н.М. Сергієнко точно не визначає його зміст, але використовує під час аналізу відображення в різних країнах на

конституційному рівні різноманітних джерел міжнародного права та визначенні їхньої ієрархії з джерелами національного права. [3, с. 133] В такому випадку можна провести своєрідну паралель, - так як Конституція є базовим підґрунтям для законодавства всієї країни, так і конституційна імплементація є основою національної діяльності держави в сфері імплементації міжнародного права.

Отже, можна спробувати дати визначення механізму конституційній імплементації як практичній діяльності уповноважених конституцією органів із застосування необхідних заходів та засобів, що регламентують процес реалізації Україною її міжнародно-договірних зобов'язань. Але таке поняття не буде повним, адже завдяки лише організаційній основі імплементації неможливо вирішити всі питання, які постають при реалізації договірних норм у національному просторі. Необхідне також правове регулювання, тобто законодавчий акт. На жаль, українське законодавство повною мірою не справляється з регулюванням стадії реалізації міжнародних норм.

Прикладом може бути надання Міністерству юстиції України права на проведення правової експертизи щодо відповідності проекту міжнародного договору Конституції та законам України, хоча це йде у розріз основним обов'язкам Конституційного Суду України. [3, с.133] Це говорить про те, що держава потребує єдиного кодифікованого нормативно-правового акту, який би регулював усі сторони національної імплементації.

Виходячи з цього, поняття механізму конституційної імплементації можна дати через розуміння дії трьох його складових: організаційної (як системи взаємодіючих компетентних органів), правової (законодавче забезпечення) та функціональної (взаємозв'язок між вищезгаданими). Отже, механізм конституційної імплементації – це динамічна практична діяльність уповноважених конституцією органів із застосування необхідних засобів та заходів, а також актів конституційного законодавства, що регламентують процес реалізації Україною її міжнародно-договірних зобов'язань.

Зважаючи на те, що згадане питання механізму імплементації вже досить довгий час розглядається зарубіжними та вітчизняними науковцями, в сучасних умовах українського конституціоналізму воно не втратило своєї актуальності, а навпаки вимагає більше уваги ніж коли-небудь.

Список використаних джерел:

1. Куц М.О. Особливості тлумачення терміну «імплементація». / М.О. Куц // Часопис Київського університету права – 2010 – №2 - С. 133-138.
2. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996.– № 30.– Ст. 141.
3. Терлецький Д.С. Поняття та механізм конституційної імплементації міжнародних договорів / Д.С. Терлецький // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 4 – С.132-137.

Довголевський О.В.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

СУДОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Ця тема є досить актуальною на сьогодні. З проголошенням державної незалежності України в корені змінилася судова система України. Стався перехід від командно-адміністративної до демократичної форми управління. Тому велике значення на цьому етапі побудови правової держави придається питанню реального захисту прав і законних інтересів людини і громадянина в нашій державі. Для цього потрібна реально діюча судова система.

Процеси, що відбуваються в Україні по реорганізації і демократизації економічного і політичного життя нашої держави, ставлять майже на перше місце завдання правового забезпечення, вдосконалення громадських стосунків, зміцнення законності і правопорядку, успішне рішення яких без істотних змін чинного законодавства практично представити неможливо. По суті, йдеться про перехід соціальної системи в якісно новий стан, що не може бути здійснений без відміни застарілих норм, які гальмують громадський розвиток, прийняття нових і внесення змін до старих.

Проблему судової системи України розглядали велика кількість як вітчизняних так і зарубіжних учених. Було розглянуто багато точок зору і багато концепцій вчених, таких як В.В. Молдована, О.В. Кононенко, В.Л. Федоренко, В.Т. Маляренко, І.Б. Михайлівською, Г.С. Семаковою.

Згідно ст. 124 Конституції України правосуддя в державі здійснюється судом [1, с. 37]. Судова влада є різновидом державної влади. Але суб'єктом, що здійснює судову владу, є не будь-який державний орган, а лише суд, який наділений повноваженнями відносно правової дії на суб'єктів відповідних правовідносин.

На сьогодні ні у кого не викликає сумніву твердження, що неодмінною умовою побудови в Україні правової держави і твердження в практичній діяльності принципу верховенства права являється становлення разом із законодавчею і виконавчею гілками влади сильної і незалежної судової влади. Ст. 62 Конституції України визначає, що особа вважається невинною і не може бути покараною, поки його провина не доведена в передбаченому законом порядку і не встановлена звинувачувальним вироком суду.

Потреби становлення і розвитку незалежної судової влади в Україні, розширення у зв'язку з тривалою судово-правовою реформою кількості і видів судових органів і посад суддів, їх подальшої спеціалізації, якісного підвищення рівня судового захисту конституційних прав і свобод громадян об'єктивно вимагають не лише оновлення відповідної матеріально-правової основи діяльності судових органів, але і модернізації і вдосконалення механізму управління судовою системою, створення необхідних організаційних передумов правосуддя в державі [5, с. 117].

Реалізуючи конституційні принципи відносно права на захист в законодавстві про судочинство, необхідно одночасно прийняти нормативні акти, якими б дійсно забезпечувалося надання підозрюваному, звинувачуваному, підсудному і потерпілому від злочину, які із-за малозабезпеченості звільнені від оплати юридичної допомоги, такої допомоги коштом держави [2, с. 11].

Незалежне судочинство - це одна з головних ознак демократії. Цей важливий принцип має бути чітко зафіксований в майбутній Конституції України. І віра в державу може сформуватися тільки у тому випадку, коли вона є демократичною і правовою країною, відноситься до громадян не як до об'єктів своїх дій, а поважає їх права і зміцнює юридичну надійність передбачуваністю своїх рішень. Якщо державна влада порушує права громадянина, він повинен мати можливість звернутися до незалежного суду. Ця гарантія права звернення до суду не повинна мати виключень, тобто тільки не охоплені правом ділянок існувати не повинно [3, с. 16].

Все виразніше визначається позиція деяких засобів масової інформації по захисту багатих злочинців, породжує невіру громадян в справедливість. Частішають випадки тиску на суддів шляхом загроз, шантажу і насильства. Суддів грабують, викрадають їх майно. Нерідкі випадки крадіжок і з самих судів. Такі явища негативно впливають на розгляд судами конкретних судових справ.

Аналіз роботи судів України по розгляду звернень народних депутатів, посадовців владних структур показав, що для деяких представників влади незалежний суд має бути (це по проголошуваними гаслами), проте від них залежати повинен (це на практиці). Виходячи з такої позиції, вони включають суди в органи, що ведуть боротьбу із злочинністю, і

визначають суди виконавцями певних заходів, спрямованих на посилення боротьби із злочинністю, зобов'язують Верховний Суд України узагальнювати судову практику, брати участь в розробці проектів законів, що не мають відношення до судової діяльності [4, с. 3-4].

Підсумовуючи увесь вищевикладений матеріал, на основі узагальнень праць учених конституційного права України і ближнього зарубіжжя, можна зробити ряд наступних висновків і узагальнень :

Судова влада є різновидом державної влади. Але суб'єктом, що здійснює судову владу, є не будь-який державний орган, а лише суд, який наділений повноваженнями відносно правової дії на суб'єктів відповідних правовідносин.

На сучасному етапі становлення української держави вимагають рішення такі проблеми вдосконалення судової системи в Україні, як:

1. Проблема незалежності судової влади в Україні. Вирішення цієї проблеми можливе через створення спеціального органу при судах, який би займався їх фінансуванням (наприклад, судовій адміністрації).

2. Формування інституту присяжних. Проблемним питанням залишається саме створення цього інституту, згідно Конституції він існує, а на практиці доки немає. Це пов'язано передусім з проблемами фінансового і правового характеру.

3. Державне управління в органах судової влади України. На сьогодні практично відсутні комплексні теоретичні опрацювання проблем державного управління судовою системою України, а сформульовані в радянський період положення не відповідають потребам функціонування цієї незалежної гілки державної влади.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: чинне законодавство станом на 10 жовтня 2013 р.: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. – 96с.

2. Мартынич Е. О судебной власти / Е.О. Мартынич // Право Украины. 1992. № 11. с.11.

3. Стефанюк В. Независимый суд - гарант прав человека и гражданина / В. Стефанюк // Право Украины. 1995. № 5. с.16.

4. Стичинский Б. Беспристрастное судопроизводство и юстиция: совместно к реальной защиты прав и свобод человека / Б. Стичинский // Право Украины. - 2001. - № 4. - С. 3-4.

5. Судоустрій України: підручник / С.В. Ківалов, Ю.Є. Полянський, М.В. Косюта, В.В. Долежан; за ред.С.В. Ківалова. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 384 с.

Дубіна А.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ЗАКОРДОННИХ УКРАЇНЦІВ

На наш час проблема взаємовідносин України з закордонними українцями залишається невирішеною. Закон «Про закордонних українців» розглядувався 7 років, в той час як на момент прийняття кількість іммігрантів становила 230 891 осіб. З 2008 року ця кількість стрімко росла по 10000-15000 в рік.

В літературі існує багато праць науковців по даній темі, таких , як П. Боднар, Б. Бабін, І. Лиска, В. Кисиль, А. Попок, О. Шокало, В. Білецький, О. Кислицин, І. Іванюк, Л. Руденко та інші.

Конституція, Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, Загальна

декларація ЮНЕСКО про культурне різноманіття, Рамкова конвенція Ради Європи про захист національних меншин, Європейська хартія регіональних мов або мов меншин, та основний закон «Про правовий статус закордонних українців» регулює відносини між Україною та закордонними українцями. В останньому установлюються основні засади співпраці із закордонними українцями, умови, порядок надання статусу закордонного українця, права, свободи та обов'язки закордонного українця, організація органів, які працюють із закордонними українцями, тобто основні засади взаємовідносин. Однак, українського законодавства недостатньо, щоб вирішити важливі соціально-правові проблеми, які являються слідством масового міграційного процесу.

За Ст. 12 Україна дбає про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави. Це єдина стаття в Конституції України в якій говориться про закордонних українців.

Серед найновіших документів, які стосуються державної підтримки закордонних українців - Державна програма співпраці із закордонними українцями на період до 2015 року, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України. Метою Програми є здійснення центральними та місцевими органами виконавчої влади заходів щодо забезпечення співпраці із закордонними українцями, збереження їх національно-культурної ідентичності, використання інтелектуального, культурного та духовного потенціалу для утвердження позитивного міжнародного іміджу України, а також забезпечення підтримки закордонних українських громад. Також збільшилися обсяги фінансування зазначеної програми із Державного бюджету України на весь її період (4 роки) і становитимуть 103 908 тис. гривень, тобто близько 13 млн. дол. США. В зрівнянні з іншими країнами, наприклад фінансування Російської Федерації щорічно приблизно 340 млн. дол. США, у Латвійській Республіці – 25 млн., в Угорщині – біля 150 млн.[1] Сума фінансування України не така вже й велика, але й це крок вперед.

Закордонний українець - це особа, яка є громадянином іншої держави або особою без громадянства, а також має українське етнічне походження або є походженням з України, тобто така особа або її предки належать до української нації та визнають Україну батьківщиною свого етнічного походження. Закордонний українець користується тими ж самими правами та обов'язками, які мають українці за виключенням державної служби та виборчого права. Україна забезпечує гарантії прав і свобод, здійснює їх національно-культурні та мовні потреби. Отримання статусу закордонного українця має ряд переваг. Закордонні українці - громадяни держав, з якими Україна має візовий режим, вони мають право на безкоштовне оформлення багаторазової візи для відвідання України без надання відповідного запрошення терміном дії на 5 років на підставі посвідчення закордонного українця. Також Закордонний українець може іммігрувати в Україну для постійного проживання за умови отримання в установленому законом порядку дозволу на імміграцію для постійного проживання поза межами квот на імміграцію. [2]

Доки готували й приймали Закон “Про правовий статус закордонних українців”, виникла четверта хвиля міграції, і тепер уже необхідний ще один закон – “Про правовий статус українських трудових мігрантів”. Найбільша частина українців, працюючих закордоном, так звані нелегали, не захищені ні соціально, ні юридично- це одна із найголовніших проблем. Українці, шукаючи краще життя за кордоном, не мають своїх прав, вони створюють напругу в суспільстві, але ,з іншого боку, вони вигідні іншим країнам. Закордонні українці становлять дешеву робочу силу. [3] По опитуванням СМІ основні сфери працевлаштування - будівництво, домашній догляд, господарство, готельний та ресторанный бізнес.[4]

Якщо проаналізувати причини слабого зв'язку України з закордонними українцями, то стають зрозумілі й внутрішні проблеми пострадянської держави. Те, що Україна не має сформованої власної стратегії ні в кадровій політиці, ні в культурно-інформаційній сфері

тягне за собою незмогу побудувати стратегію співпраці з іноземними українцями. Причиною цього являється не досить розвинуті політична, економічна, культурна системи.

Також велику проблему становить торгівля людьми. За оцінками експертів щорічно 1-2 млн. людей стають жертвами цього. Наша держава відома постачанням жінок закордон - в Туреччину, Польщу, Іспанію, країни колишньої Югославії, Угорщину, Чехію, Грецію, Російську Федерацію, Об'єднані Арабські Емірати, Ізраїль, Німеччину, Сполучені Штати Америки та інші країни. Існує концепція, що відповідальність за торгівлю людьми має нести держава. Важливим етапом у становленні такої концепції стала Всесвітня конференція з прав людини (Відень, 1993 р.), коли вперше насильство над жінками було визнано порушенням прав людини. З позицій захисту прав людини в останні роки розроблявся ряд міжнародних документів по боротьбі з торгівлею людьми (Гаазька Міністерська Декларація (1997 р.), Конвенція ООН по боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю (2000 р.), Брюссельська декларація (2002 р.)). [5] В Україні склалися певні умови, які тягнуть за собою виникнення такого явища. Можна виділити безробіття, що спонукає до пошуку кращого життя за кордоном, пропаганда наркотиків, алкоголю, антиморального життя, трудова міграція, низький рівень освіти, легкий спосіб виїзду за кордон. Найбільш впливова проблема – економічна. Адже багатьом працівникам, через те, що не вистачає заробітної плати, наприклад такі ,як вчителі, лікарі, не мають іншого вибору, як шукати роботу в межах іншої країни, що породжує типові негативні наслідки.

Серед іммігрантів тисячі кваліфікованих професіоналів, які б були корисні Україні. Для поліпшення життя та економічного рівню, що має одну із цілей знищення імміграційного процесу, потрібно докласти всіх зусиль. Але постає питання, як це зробити, якщо великий процент населення працює на благо інших держав. Згідно з даними, оприлюдненими в ООН, кількість українських трудових мігрантів, які постійно перебувають за межами країни, становить вісім мільйонів осіб.[6] Україна- п'ята країна у світі за кількості іммігрантів за кордон. Для вирішення основних проблем Україна повинна поставити для себе ціль покращити економічне становище в країні, зробити доступнішою та більш цінною освіту, аби українцям не доводилося збагачувати іноземні фінансові скарбниці та не бути недостатньо захищеними з боку Батьківщини в іноземних країнах.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Державної програми співпраці із закордонними українцями на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів від 18.07.2012 № -682
2. Конституційно - правовий статус закордонних українців: Закон України від 09.02.2012 № 4381-VI // Відомості Верховної Ради України. –2012, -№ 39, – ст.473.
3. Шокало О. Українська еміграція: причини й наслідки / О. Шокало // Віче. Журнал Верховної Ради України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/310/>
4. Свідоцтво про реєстрацію //СМІ. Эл № ФС77-39707 від 07.05.2010 г. -ISSN 1726-2887
5. Левченко К.Б. Торгівля людьми як проблема сучасності (соціально-правовий аналіз новітніх тенденцій) / К. Б. Левченко // Український соціум. - 2004. - № 2 (4). - С.34-39
6. Наконечний В.М. Світове українство в сучасних глобалізаційних процесах /В.М. Наконечний// Український інформаційний простір. – 2011. – № 5. – С. 68-75.

Єжижанський М.Є.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Як ми всі добре знаємо, згідно статті 6 Конституції України, то «державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову», що є однією з конституційно правових засад організації та діяльності законодавчої влади в Україні. Виходячи зі статті 75 конституції України маємо, що «єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України». Правовий статус Верховної Ради України визначено в розділі IV «Верховна Рада України». Верховна Рада України є однопалатною, оскільки двопалатний режим притаманний державам з федеративним устроєм, а Україна в свою чергу є унітарною державою. До складу Верховної Ради України згідно зі статтею 76 Конституції України входить 450 депутатів України.

Недавні події, а саме 16 січня 2014 року вказують про негаразди в Верховній Раді України. Як всім добре відомо, рішення верховної ради приймаються відкритим, або таємним голосуванням. Відкрите голосування здійснюється за допомогою спеціальної електронної системи яка фіксує проведене голосування – поіменно, в тому числі є можливість роздрукувати результати кожного депутата. Є також можливість голосування шляхом підняття руки, але лише в разі відсутності можливості голосування за допомогою електронної системи. Подачі іменних бюлетенів, в порядку встановленому парламентом. Саме в цей день 16 січня 2014 року в Верховній Раді України було затверджено державний бюджет України на 2014 рік та ще низку законів, наприклад: було встановлено заборону про рух автомобілів колоною без дозволу ДАІ, підвищення штрафів за участь в «неузгоджених» акціях протесту, були внесені зміни закону Україну про «Судоустрій та статус суддів» та ін. На час даного голосування в верховній раді нарахували 249 народних депутатів України з 226 необхідних для прийняття чи відміни закону. Більшість законів які було прийнято 16 січня 2014 року обмежували права громадян, та давали більш широкі можливості державі, частина законів була аналогом законів Російської Федерації, але навіть деякі з них були більш жорстокішими.

І хоча пізніше 28 січня 2014 року, більшість законів 16 січня 2014 року було скасовано. За рішення проголосувало 361 народний депутат з 226 необхідних. І хоча закони що були прийняті 16 січня 2014 Верховної Ради України формально захищали суддів, але фактично вони робили більш жорстоким законодавство від проведення мітингів до придбання сім-карт.

Як відомо, вночі 29 січня депутати 232 голосами підтримали проект закону №4021-3 про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, запропонований представником президента у парламенті Юрієм Мірошніченком.

На мою думку потрібно розглянути певний законопроект, який міг би впливати на народних депутатів України. Тобто за спробу узурпації влади яка була виконана 16 січня 2014 року у Верховній Раді України, щоб уникнути повторення даної події треба скасувати недоторканість народного депутата, а саме в плані кримінальної відповідальності за спробу узурпації влади в Україні. Оскільки зараз народний депутат за певне діяння може бути лише відправлений у відставку. Таким чином ми отримуємо парламент який буде працювати на благо народу та зникне проблема спроб узурпації влади.

Зенкіна Є.Г.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

ТЕОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Поняття «політична система» було введено в політологію в 50-х роках ХХ століття американським політологом Д.Істоном, який створив теорію політичної системи. Це поняття було покликане відобразити два моменти:

- цілісність політики як самостійної сфери суспільства, що представляє сукупність взаємодіючих елементів (держави, партій, лідерів);
- характер зв'язків політики із зовнішнім середовищем (економічною, соціальною, культурною сферами, іншими державами) [1].

Сучасна теорія держави і права приділяє велику увагу політичній системі суспільства, розглядає її як об'єктивну єдність різних соціальних інститутів, взаємних зв'язків певного характеру.

Політична система - це цілісна, інтегрована сукупність політичних інститутів, суспільних структур і цінностей, а також їх взаємодій, в яких реалізується політична влада і здійснюється політичний вплив [2].

Введення поняття «політична система» мало практичну спрямованість. Воно повинне було допомогти виявленню чинників, які забезпечують стабільність і розвиток суспільства, розкриття механізмів узгодження інтересів різних груп.

В політичну систему включаються не тільки політичні інститути, які беруть активну участь в політиці (держава, партії, лідери), але і економічні, соціальні, культурні інститути, традиції, цінності, норми, що мають політичне значення і опосередковано впливають на політичний процес. Призначення всіх вказаних політичних і суспільних інститутів (в їх політичному значенні) полягає в тому, щоб розподіляти ресурси (економічні, валютні, матеріальні, технологічні і т.д.) і спонукати населення до ухвалення цього розподілу як обов'язкове для всіх.

Поняття політична система носить багатоаспектний характер. Тим і пояснюється неоднозначність підходів в його аналізі:

- по-перше, якщо розглядати систему в інституційному плані, то її можна звести до сукупності державних і недержавних інститутів і норм, в рамках яких проходить політичне життя даного суспільства.

- в іншому варіанті підкреслюється владний аспект політичної системи і її визначення пов'язується, головним чином, з узаконенням державного примусу як засобу регуляції взаємин між людьми.

Також політичну систему розглядають як систему авторитарного (за допомогою влади) розподілу цінностей в суспільстві.

В науці відомі декілька основних теорій політичної системи. Істон Девід і Алмонд Габріель заклали основи різних варіантів концепції політичної системи. Суть підходу Істона полягає в розгляді політичної системи під кутом зору її складових підсистем, вивченні сукупності взаємодій і взаємозв'язків, які виникають всередині її. Тому він трактує політичну систему як «систему взаємодій структурних елементів, за допомогою яких у суспільстві авторитарно розподіляються цінності». Алмонд Габріель більше уваги приділяє загальним характеристикам, вивченню входів і виходів й зворотних зв'язків, які встановлюються між політичною системою та навколишнім середовищем. Алмонд визначає політичну систему як систему взаємодій структурних елементів, які виникають на вході або виході політичної системи та асоціюються « із загрозою застосування фізичного примусу».

Не менш важливою є - марксистська теорія, згідно з якою політична система, подібно праву, державі та інших політичних явищ і інститутам, являє собою об'єктивне явище. Її існування нерозривно пов'язано з існуванням і функціонуванням класового суспільства. Вона формується і видозмінюється разом з ним в силу розколу суспільства на класи і виникнення класових протиріч. З розвитком класового суспільства і переходом його в безкласове політична система, згідно марксистським поглядам, відмирає. Протягом усього свого існування політична система незмінно виражає і захищає інтереси і волю пануючого класу, а в соціалістичному суспільстві вона повинна виражати волю й інтереси народу. Політична система, зазнаючи в процесі свого розвитку прямому впливу з боку явищ ідеології, права і моралі, постійно на них зворотний вплив. Аналогічні двосторонні зв'язки також між політичною системою суспільства і економікою, всієї матеріальної базою суспільства, що утворює певну систему виробничих відносин [3].

Грунтуючись на даних теоріях, можна стверджувати, що політична система - це сукупність взаємодіючих між собою норм, ідей заснованих на них політичних інститутів, установ і дій, які організують політичну владу, взаємозв'язок громадян і держави. Основним призначенням цього є забезпечення цілісності, єдності дій і людей в політиці. Політичну систему суспільства утворюють різноманітні організації, інститути, установи боротьби за владу, за її утримання. Співвідношення громадянського суспільства і його політичної системи - це співвідношення змісту і форми. Які люди, які їхні потреби та інтереси, як вони задовольняють свої потреби, в які класи і групи входять і які інтереси лежать в основі природно-історичних утворень людей - все це відбивається на політичних інститутах. Завдяки дії політичних інститутів і структур, політична система робить вплив на різні сторони життя суспільства. Дія механізмів політичної системи заснована на здатності владним шляхом розподіляти цінності і ресурси всередині суспільства, наказувати населенню певні норми поведінки та стандарти. У зв'язку з цим, політична система включає в себе також і взаємодію головного і підвладного.

З усього зазначеного вище можна зробити висновок що, політична система - це універсальна керуюча система суспільства, компоненти якої пов'язані політичними відносинами і яка в кінцевому підсумку регулює взаємини між соціальними групами, забезпечуючи стабільність суспільства і певний соціальний порядок на основі використання державної влади.

Список використаних джерел:

1. Теорія держави і права: Підручник / За ред. Н.І. Матузов., А.В. Малько.-Харків, 2011
2. Теорія держави і права: Навч. Посібник / За ред. Мелехіна А.В.-Харків, 2010
3. Політологія у питаннях і відповідях: Навчальний посібник / За ред. Кур'янова М.А , Наумова М.Д.-Тернопіль, 2010

Зіпенко Р.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОВАДЖЕННЯ ТА ЇХ ВИДИ

Адміністративні провадження у наш час є найбільш поширеними. Вони охоплюють майже всі сфери нашого життя, діяльності установ, підприємств, організацій та насамперед держави. Але всеж таки, незважаючи на таке розповсюдження адміністративні провадження, а також адміністративний процес достатньо не розглянуті й понині. Велика кількість

адміністративно-правового матеріалу та його досить складна систематизація створюють ще більшу складність у його вивченні.

На мій погляд розгляд питання щодо провадження у справах про адміністративні правопорушення є дуже важливим, адже це провадження набуває все більшого розповсюдження й вимагає додаткового вивчення тих проблем та пробілів, що виявляються в процесі діяльності різних державних органів у вирішенні справ.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення – особливий різновид адміністративного процесу, який значною мірою врегульований нормами, що сконцентровані в розділах IV та V Кодексу про адміністративні правопорушення (глави 18-33).

Застосування під час провадження в справах про адміністративні правопорушення заходів державного примусу обумовлює високий ступінь формалізації процесу. Тут чітко визначені завдання провадження (ст. 245); обставини, що виключають провадження (ст.247); такі принципи, як рівність перед законом (ст. 249); законність, змагальність тощо; види доказів (ст.251); вимоги до найважливіших процесуальних документів, зокрема до протоколу (статті 254-257), постанови по справі (статті 283-286) тощо; заходи забезпечення провадження (ст. 260: адміністративне затримання, особистий огляд, вилучення речей та документів); права учасників провадження (статті 268-275); строки і порядок розгляду справ (статті 277-279); оскарження і опротестування постанов по справі (статті 287-297); виконання постанови (глави 25-33, статті 298-330).

Усе це до певної міри зближує провадження у справах про адміністративні правопорушення з кримінальним процесом.

Разом з тим, адміністративному провадженню не властива складна процедура розслідування справ, спрощено порядок порушення, а нерідко і розгляду справи. Можливі випадки, коли не складається протокол про адміністративне правопорушення (наприклад, ст.258 – порушення правил користування річковими і маломірними судами).

Строки розгляду справ про адміністративні правопорушення є короткими: 15, 7, 5, 3, 1 добу (ст. 277). Таке становище пояснюється тим, що адміністративні правопорушення здебільшого легко встановлюються і, як правило, не потребують багато часу для розслідування і розгляду порівняно з кримінальними справами.

Аналіз законодавства України дає змогу виділити два види провадження по справах про адміністративні правопорушення: звичайне та спрощене.

Звичайне здійснюється у більшості справ і детально регламентовано чинним законодавством. Воно передбачає складання протоколу: визначає зміст, запобіжні заходи і порядок їх застосування; права і обов'язки учасників провадження; порядок розгляду справ; факти, обставини, що є доказами.

Спрощене провадження застосовується щодо невеликої кількості правопорушень, прямо передбачених ст.258 КпАП. Таке провадження характеризується мінімумом процесуальних дій та їх оперативністю. Протокол про правопорушення не складається, посадова особа, що виявила правопорушення, приймає і виконує рішення про накладання і стягнення (штрафу або попередження).

Провадження у справах про адміністративні правопорушення визначається як ряд послідовних дій органів державного управління (посадових осіб), юрисдикційних органів, а в окремих випадках і інших суб'єктів, що відповідно до норм адміністративного законодавства здійснюють заходи, спрямовані на притягнення правопорушників до відповідальності і на забезпечення виконання винесеної постанови. Задачами провадження у справах про адміністративні правопорушення, у відповідності зі ст. 245 КпАП України, є: своєчасне, всебічне, повне й об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення його в точній відповідності до законодавства, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень,

попередження правопорушень, виховання громадян у дусі дотримання законів, зміцнення законності.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення здійснюється на основі суворого дотримання принципу законності і принципу презумпції невинуватості, що означає, що особа, притягнута до адміністративної відповідальності, вважається невинуватою до того моменту, доки зворотне не буде підтверджене і зафіксовано у встановленому законом порядку.

Поряд із загальними принципами, що характерні для усього адміністративного процесу (законність, об'єктивна істина, рівноправність громадян перед законом, оперативність тощо), провадження по справах про адміністративні правопорушення значною мірою більше, ніж по інших провадженнях, власний принцип економічності, тому що провадження по справах про адміністративні правопорушення (у порівнянні, наприклад, із карним або цивільним судочинством) обходиться державі значно дешевше. Проте це не означає, що справи повинні розглядатися поверхово.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення /Затверджений Законом від 18.12.1984 р./ВВС України. - Додаток до N51.-ст. 1122
2. Бенедик І.В., Погребной І.М.. Основы законодательства Союза ССР и союзных республик про административные правонарушения и процессуальная форма. /Производство по делам об административных правонарушениях в органах внутренних дел: Сборник научных трудов - К.,1983, с.13.
3. Битяк Ю.П., Зуй В.В. Адміністративне право України (Загальна частина). Навчальний посібник. – Х.,1999.
4. Колпаков В.К. Адміністративне право України: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – С. 335-346.

Качан О.В.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Для здійснення ефективної адміністративної реформи треба конструктивно і промірковано досліджувати і вивчати важливі питання адміністративного права. Не малу роль в цьому відіграє знання поняття та змісту суб'єктів адміністративних правовідносин.

Суб'єктами адміністративних правовідносин називають державні органи, фізичних та юридичних осіб, які наділяються адміністративно-правовими нормами певним обсягом повноважень у сфері державного управління.

Необхідно розрізнити суб'єкт адміністративного права і суб'єкт адміністративних правовідносин. Названі поняття близькі, але не тотожні. Суб'єкт адміністративного права може існувати абстрактно, але ніколи не вступатиме у правовідносини. А от суб'єкти адміністративних правовідносин завжди конкретні. Для того щоб суб'єкт адміністративного права став суб'єктом адміністративних правовідносин, необхідні такі три умови: а) наявність адміністративно-правової норми, що передбачає адміністративні права і обов'язки; б) наявність адміністративної правосуб'єктності (право-дієздатності); в) наявність адміністративного юридичного факту.

Суб'єкти адміністративних правовідносин повинні володіти правосуб'єктністю, тобто здатністю бути носіями прав і обов'язків, здійснювати їх від свого імені і нести юридичну відповідальність за свої дії.

Суб'єктами адміністративних правовідносин можуть бути: а) Президент України; б) державні органи виконавчої влади; в) державні службовці; г) громадяни України; іноземці й особи без громадянства; д) система місцевого самоврядування; е) об'єднання громадян та ін.

Учасники адміністративно-правових відносин реалізують свої права й обов'язки за допомогою відповідних дій. Обов'язковою умовою адміністративно-правових відносин є гарантованість із боку держави шляхом забезпечення їх силою примусу. Особливим елементом, який впливає на їх зміст, як зазначає Н. Нижник, є відносини влади, адже державний апарат є системою державних органів і їх важливою ознакою є наявність владних повноважень, його діяльність має ґрунтуватися на пріоритетах інтересів особи, реалізації прав і свобод громадян.

На сьогодні точиться чимало як політичних, так і правових дискусій, навколо проблем організації виконавчої влади в Україні. І це виправдано, адже стан функціонування цієї гілки влади, як пише В.Авер'янов, «зумовлює рівень реалізації державної влади в цілому, ефективність дії всього державного механізму», оскільки на долю саме цієї гілки влади випадає здійснення найбільш широкого спектру завдань.

Подальший розвиток і реформування діючої в Україні системи органів виконавчої влади має забезпечити дієвість виконавчої влади, її ефективний вплив на керовані сфери суспільного розвитку країни.

Існує чимало причин у тому, щоб продовжувати пошук кращого збалансування повноважень виконавчої влади у межах так званої змішаної форми правління. Це юридично більш складно, але з позицій недопущення самої можливості виникнення авторитарного політичного режиму – менш небезпечно.

Актуальність вивчення та детального аналізу адміністративно-правового статусу громадянина зумовлена рядом важливих моментів, які пов'язані з визначенням його змісту, його реалізацією та вступом громадянина з цього приводу в відносини з державою та її органами.

Одна й та сама людина в різних відносинах може виступати як різний суб'єкт: як представник влади, як посадова особа, як приватна особа. І в кожній конкретній ситуації вона наділена певними статусами, які різняться між собою.

Особливої уваги на сьогодні потребують суб'єкти адміністративної юрисдикції. Це пов'язано не тільки з численною кількістю різноманітних органів державної влади та місцевого самоврядування, які уповноважені на розгляд правових конфліктів, а й з відсутністю комплексного дослідження уповноважених суб'єктів у рамках адміністративної юрисдикції.

Отже, існуюча система суб'єктів адміністративної юрисдикції є складною та розгалуженою, що впливає на гнучкість механізму захисту прав і законних інтересів громадян у цілому. Вбачається доцільним провести реформування системи адміністративної юрисдикції та передбачити мінімум уповноважених органів із широкою компетенцією.

Важливою проблемою в контексті забезпечення прав людини в сфері адміністративного судочинства є забезпечення доступності та справедливості судочинства шляхом оптимізації розподілу компетенції судів щодо розгляду адміністративних справ. Адміністративно-правова реформа ще не закінчена, попереду має бути здійснено ще багато доопрацювань у системі адміністративного судочинства України.

Окреслені питання орієнтують на подальше наукове дослідження, вивчення та конкретизацію згаданих проблем, обговорення та врахування відповідних позицій учених з питань удосконалення.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України: Акад. курс / Гол. Ред.. В.Б.Авер'янов. – К., 2004. – с.60.

2. Колпаков В.К. Адміністративне право України: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 736 с.
3. Харітонова О.І. Адміністративно-правові відносини (проблеми теорії) . – Одеса: Юрид. літ., 2004. – с. 103-164.
4. Нижник Н. Г. Государственно-управленческие отношения в демократическом обществе. – К. : Ин-т государства и права НАН Украины, 1995. – 207 с.
5. Концепція адміністративної реформи в Україні. Державна комісія з проведення в Україні адміністративної реформи. – К., 1998.
6. Анохіна Л. С. Суб'єкти адміністративної юрисдикції в Україні: дис. канд.юрид. наук : 12.00.07 / Л. С. Анохіна – Харків, 2001. – 182 с.

Копыткова Н. В.

Гомельского государственного университета им. Ф. Скорины.
зав. кафедрой гражданско-правовых дисциплин
кандидат юридических наук, доцент

О ГЕНДЕРНОМ РАВЕНСТВЕ И ЕСТЕСТВЕННЫХ ПРАВАХ ЧЕЛОВЕКА

В последнее десятилетие вопросы гендерного равенства стали объектом активного обсуждения, как на страницах научных изданий, так и средств массовой информации, в законодательных органах и в общественных структурах. Понятие «гендерное равенство» появилось благодаря деятельности ООН, и сейчас его активно обсуждают почти во всех странах мира. Во многих государствах, в том числе и восточной Европы, разработано специальное законодательство по решению вопросов гендерного равенства. Надо сказать, что законодатель не однозначно подходит к данному вопросу, законы подобного рода встречают критику как со стороны общественности, так и самих законодателей. Например, в Российской Федерации принятие проекта Закона «О государственных гарантиях равных прав и свобод мужчин и женщин и равных возможностей для их реализации», население встретило демонстрацией протеста. В Республике Беларусь в 2004 г. разработан проект Закона "О гендерном равенстве", который так и не был принят, так как вызвал и до сих пор вызывает разногласия и непонимание его сути в парламенте. В сентябре 2005 году в Украине был принят Закон «Об обеспечении равных прав и возможностей женщин и мужчин», но до сих пор не прекращаются критические публикации и выступления в СМИ.

В странах Западной Европы этот вопрос решается не так болезненно. Известно, что законы о равных правах и равных возможностях для мужчин и женщин (или о гендерном равенстве) приняты в ряде стран, которые сегодня принято относить к наиболее комфортным с точки зрения социальной защищенности и социальной ориентации государства. Так, в Исландии такой закон был принят еще в 1976 г., в Дании - в 1978 г., в Норвегии - в 1979 г., в Швеции - в 1980 г., в 1987г. - в Финляндии. В 1998 году были одобрены законы о гендерном равенстве в Литве, Эстонии и Латвии. В странах Северной Европы и в Литве действует Институт Омбудсмена (Уполномоченного) по реализации гендерного равенства.

Однако, иногда, некоторые государства принимают такие юридические акты, которые выходят за рамки нашего славянского и христианского понимания. Так, Госдепартамент США с февраля 2011 г. больше не использует слова «мать» и «отец» в официальной документации. Вместо этого в документах указывается «родитель 1» и «родитель 2». В Госдепе такой шаг объяснили тем, что гендерная идентификация родителей просто напросто устарела. Концепция гендерного равенства, конечно же, затрагивает и сексуальную ориентацию человека, но к сожалению, без учета его биологических и анатомических признаков. Такая ситуация касается однополых пар, стремящихся построить сексуальные отношения, а законы европейских государств предусматривают возможность официального

бракосочетания двух мужчин или женщин. Кроме того, в США и странах Западной Европы с каждым годом растет число однополых семей, в которых воспитываются маленькие дети.

В жизни человечества понятие «гендер» появилось, благодаря предприимчивости американского психолога Джона Мани, который занимался коррекцией детей-гермафродитов, делая из них для удобства только девочек, и пришёл к выводу о психосексуальной нейтральности новорождённых и о том, что пол человека легко можно изменить, лишь меняя его установки [2].

Понятие «гендер» в 21 веке стало активно применяться при изучении психологических, социальных, политических и юридических явлений. Гёндер (англ. gender, от лат. genus «род») — социальный пол, определяющий поведение человека в обществе и то, как это поведение воспринимается [1].

Позиции ученых и практиков весьма неоднозначны в понимании данного вопроса, существуют различные подходы и концепции гендерного равенства, зачастую весьма противоположные. В общепринятом понимании, гендерное равенство подразумевает общество, в котором и женщины, и мужчины обладают равными возможностями, правами и обязательствами во всех сферах жизни. Равенство между женщинами и мужчинами – это когда представители обоих полов могут на равных иметь доступ к образованию и здравоохранению, управлению и власти, имеют равные возможности достичь финансовой независимости, работая на кого-то или управляя собственным бизнесом, реализации своих личностных и профессиональных потребностей и интересов. В Википедии читаем: Гендерная эгалитарность (гендерное равенство) — концепция, подразумевающая собой достижение равенства в правах между мужчинами и женщинами в семейных и других отношениях [3].

Равенство полов, как принцип, состоит в том, чтобы изучить и устранить все социальные барьеры, мешающие человеку проявиться как личности, а также создать равные социальные возможности для реализации личности мужчин и женщин во всех сферах жизнедеятельности в зависимости от предпочтений автономной личности.

Политический деятель XIX века Алексис де Токвиль пишет в своем известном трактате «Демократия в Америке»: Есть люди, которые стремятся не только к равенству, но и тождеству мужчины и женщины. Наделяя обоих одними и теми же правами, они возлагают на них одни и те же обязанности. Они хотят, чтобы мужчины и женщины вместе одинаково и трудились, и развлекались. Ясно, что из подобной «уравниловки» ничего хорошего не выйдет, а приведёт всё это к обоюдной деградации, к «слабым мужчинам и неприличным женщинам» [4].

Современные исследователи также обращают внимание на невозможность «уравниловки полов». Профессор МГУ имени Ломоносова, российский философ и социолог А. Г. Дугин указывает, что в структуре общества мужчинам и женщинам отводятся принципиально разные статусы. Статус мужчины и статус женщины в обществе являются самыми фундаментальными из социальных статусов. В большинстве обществ они считаются врожденными и не подлежат изменению [2]. В публицистической литературе можно встретить и весьма агрессивную реакцию на концепцию гендерного равенства. Так, А. Пастернак пишет, что мужчина и женщина устроены отлично друг от друга, причём не только физиологически, но и ментально, то ни о каком «равноправии» и речи идти не может, поскольку мужчина не может быть счастлив, если общество принудит его делать то, что любят женщины: ходить по магазинам, покупать нарядную одежду, украшать лицо косметикой, заботиться о детях, наводить уют в доме. Женщина, в свою очередь не будет счастлива, если общество принудит её выполнять сугубо мужскую работу: валить лес, ремонтировать машины, управлять бульдозером, работать ассенизатором. Равенство полов есть возможность развития женщины как женщины, а мужчины как мужчины, поскольку нет

ничего более противоположного и одновременно нет ничего, что лучше бы дополняло друг друга, как мужчина и женщина [5] .

Многие исследователи данной проблемы не без оснований обращают внимание на то, что внедряя идеи гендерного равенства надо помнить о национальных устоях общества, каковыми являются традиционная семья, воспитание, культура, нравственность, вера. Нельзя кардинально изменить веками формировавшиеся системы ценностей. Как пишет украинский юрист, адвокат О. А. Миронов: «Самосознание каждого отдельного народа и существует до тех пор, пока существуют традиционные устои жизни этого народа» [6]. Соглашусь с О.А. Мироновым, что в основе верховенства права лежит признание человечеством естественного происхождения основных прав личности. Естественными правами мы называем те, что возникают в силу факта рождения человека, неотъемлемы от природы человека, то есть возникают независимо от желаний и воли, как самого конкретного человека, так и других людей [7]. Естественными правами человек наделяется в силу самого факта своего появления на свет. Эти права являются «природными», или «прирожденными», то есть абсолютными и неизменными.

Из вышесказанного можно сделать вывод: история народов, населяющих территорию нынешней Беларуси, Украины, большей части России на протяжении тысяч лет свидетельствует о развитии духовности и культуры на основе и в тесной связи с христианской православной традицией. Идеология гендерного равенства не должна вступать в противоречие с естественным правом, и не должна разрушать самобытность, традиции и культуру отдельных народов ради достижения лишь одной цели - «стать как вся «просвещенная Европа». Надо развиваться и совершенствоваться в качестве нации, а не «крашеных кукол европейского просвещения», как называл это В.О. Ключевский. Никто никому не должен подражать. Женщины должны оставаться женщинами, нельзя делать из них плохую копию мужчин. Женщина может быть успешной, но оставаясь при этом женщиной.

1. Рябиченко Л. Настоящая правда о гендере. Русское Агентство Новостей [Электронный ресурс]. – 2012. Режим доступа: http://ru-an.info/news_content.php?id=1944. - Дата доступа 24.12.2013 г.

2. Дугин А. Г. Социология пола (Структурная социология) // «Структурная социология». — М., 2010.

3. Равенство полов [Электронный ресурс] / <http://ru.wikipedia.org/wiki/>. - Дата доступа 24.12.2013.

4. Алексис де Токвиль. Демократия в Америке // Весь мир, 2000.

5. Постернак А. Равенство мужчин и женщин. Ещё одна утопия? // Интернет-газета «Единый мир» [Электронный ресурс]. – 2010. Режим доступа: <http://www.globosfera.info/>. - Дата доступа: 26.10.2013 г.

6. Миронов О.А. Гендерное равенство? [Электронный ресурс]. – 2013. Режим доступа: <http://www.ataka.ua/news/1020.htm>. - Дата доступа 26.12.2013 г.

7. Миронов О.А. Гендерные преобразования в Украине. Юридический аспект» [Электронный ресурс]. – 2013. Режим доступа: http://a-nrav.narod.ru/gender/gendernaya_i_gizn/. - Дата доступа 26.12.2013г.

Корнієнко О.Є.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

ЗАКОН ЯК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АКТ

Актуальність теми. На сучасному етапі питання розвитку закону як нормативно-правового акту є суперечливим і підлягає масі дискусій. Враховуючи модернізаційні процеси сучасних держав, як усього світу так і України зокрема, варто відзначити, що Закон по своїй природі є найбільш стійким регламентом відносин громадян і держави, більше того варто сказати, що саме Закон виражає волю держави з найважливіших питань країни. Так само слід зауважити, що будь-який нормативно-правовий акт в державі видається тільки на підставі законів, в слідстві чого можна припустити певне верховенство закону над будь-яким нормативно-правовим актом. Однак, Закон в найбільш вузькому розумінні, сам є нормативно-правовим актом в слідстві чого і виникає казус правової дійсності який приводить до усвідомлення того, що відносини громадян і держави регулюються законами і лише ними, і розмова про яких або нормативно-правових актах, тим більше стоячих нижче закону, бути не може.

Можливо саме тому дане питання є одним з найбільш дискусійних і в той же час суперечливих в колах правознавців які займаються цією проблематикою .

Проблема співвідношення закону та нормативно-правового акта сформувала певний історичний шлях з часів становлення перших правових держав. Яскравим прикладом є закони Хаммурапі або Ману, а також безліч теорій щодо народного суверенітету або поділу влади, що в кінцевому підсумку сформувало якесь розуміння верховенства закону над нормативно-правовим актом і їх відносини між собою в цілому.

Радянські історики та правознавці досить таки часто помічали безліч протиріч між законами та нормативно-правовими актами. Однак вони як правило виникали в слідстві протиріччя між вищими і нижчими органами влади. Існує думка, що в радянський час для конституційної ідилії досягалось практично повне співвідношення законів і нормативно-правових актів, але винятками могли служити лише закони Верховної Ради Радянського союзу.

Таким чином, роблячи не великий підсумок з даного історичного прикладу варто відзначити виразну початкову перевагу закону над будь-яким нормативно-правовим актом, але не можна і заперечувати той факт, що закон як правило не здатний діяти без багатогранної системи нормативно-правових актів.

Так само можна привести в приклад роботу Віктора Володимировича Пузанова який дає характеристику древніх джерел права періоду становлення Київської Русі, розповідає та наводить різні точки зору о правових відносинах перших князів, на мій погляд саме у цій роботі можна прослідкувати певні відношення перших законів та нормативно-правових актів. [4 ; с. 5-45].

Роблячи висновок можна сказати що, на сучасному етапі держави намагаються знайти ідеальне співвідношення законів і нормативно-правових актів, в слідстві чого буде придбано якесь узгодження даних норм. Більш детальний аналіз різних видів законів і нормативно-правових актів має показати, що не завжди вдало досягаються точки співвідношення цих двох об'єктів. Ми маємо розуміти, що при встановленні цього зв'язку дуже важливо не порушити ієрархічну будову системи нормативно-правових актів. Тільки єдина система діючих нормативних правових актів може виступати ефективним регулятором суспільних відносин. Пошук ідеального співвідношення є певним завданням, рішення якого допоможе досягти єдиної, стабільної, правової системи.

Список використаних джерел:

1. Тихомиров Ю.А Теория закона: Отв. ред.: /Казимирчук В.П. - М.: Наука, 1982. - 257 с. [Электронный ресурс], режим доступа:<http://www.lawlibrary.ru/izdanie3756.html>
2. Муравский В.А. Закон и актуальное право в правовых системах стран древнего мира: / Муравский В.А.; Отв. ред.: Гайда А.В. - Екатеринбург: Изд-во УрО РАН, 1996. - 80с. [Электронный ресурс], режим доступа:<http://www.lawlibrary.ru/izdanie3756.html>
3. Давид Р. Основные правовые системы современности:Муравский В.А., Отв. ред.:/ ГайдаА.В.[Электронный ресурс], режим доступа:<http://lib.ru/PRAWO/rene.txt>
4. Пузанов В.В. У истоков восточнославянской государственности // История России: народ и власть /Сост. Ю.А.Сандулов. СПб., 1997. С. 5-48. [Электронный ресурс], режим доступа: http://podelise.ru/tw_files2/urls_171/10/d-9577/7z-docs/1.pdf

Кудрявцева І.А.

Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»

спеціальність «Менеджмент організацій та адміністрування»

ПРОТИДІЯ НЕЛЕГАЛЬНІЙ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ (АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

Протягом останніх десятиліть транснаціональна міграція набула рис глобальної та універсальної проблеми сучасності, яка пов'язана з питаннями внутрішньої та зовнішньої безпеки держав і потребує широкого міжнародного співробітництва щодо регулювання міграційних процесів. Зазначена тенденція зумовлює наукову актуальність проблеми міжнародно-правової регламентації міграційних процесів на універсальному та регіональному рівнях і реалізацію державами, зокрема Україною, зобов'язань щодо приведення міграційного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів.

На сучасному етапі розвитку державно-управлінських відносин зміст і характер державно-правового впливу на міграційні процеси в Україні залишається недосконалим. Це положення стосується організації системи уповноважених державних органів, правового врегулювання їхнього статусу та діяльності, реалізації принципу законності.

За таких умов виникає потреба у розробці науково-практичної моделі адміністративно-правового регулювання міграційного процесу в Україні, в якій значне місце посідали б норми, що встановлюють засади організаційної побудови системи уповноважених державних органів, їх правовий статус, а також механізм реалізації прав та свобод мігрантів, відповідальність за порушення загальнообов'язкових правил у сфері міграційного процесу. Таким чином, глибоке дослідження проблем адміністративно-правового регулювання міграційних процесів набуває особливого змісту і актуальності.

Слід звернути увагу на те, що в Україні, було опубліковано значну кількість робіт, в тому числі з адміністративного права, присвячених проблематиці нелегальної міграції. Відзначимо праці таких учених, як: О. Г. Бабенко, О. О. Бандурка, В. І. Банниха, В. Г. Буткевич, В. Н. Денисов, А. С. Довгерт, В. І. Євінгов, О. В. Кузьменко, О. А. Малиновська, В. І. Олефір, О. М. Овсюк, Н. В. Плахотнюк, О. І. Піскун, Ю. І. Римаренко, І. І. Серова, Н. П. Тиндик, Ю. М. Тодика, Ю. С. Шемшученко, М. О. Шульга, С. Б. Чехович та ін.

Мета дослідження – на основі аналізу наукових праць, чинного законодавства та правозастосовної практики визначити структуру і зміст адміністративно-правового механізму регулювання міграції, масштаби і тенденції міграції в сучасних умовах розвитку держави і суспільства, а також сформулювати пропозиції, рекомендації щодо вдосконалення адміністративно-правового механізму регулювання міграції в Україні.

Зазначимо, що механізм протидії нелегальній міграції з точки зору адміністративного права був запропонований О. В. Кузьменко, яка визначила, що адміністративно-правовий механізм протидії нелегальній міграції містить у собі: систему правових актів; організаційно-структурні формування механізму (тобто суб'єкти, що здійснюють протидію); організаційно-правові способи (тобто види діяльності суб'єктів протидії) [2; 101-106].

Нелегальна міграція характеризується тим, що її суб'єкти залишають країну свого постійного проживання і опиняються на території інших держав без офіційного дозволу.

Нелегальна міграція включає ряд характерних рис, які у міжнародних документах визначаються так:

1) наявність посередника, контрабандиста, який організовує перетин кордону, але не надає такого широкого кола послуг, як торгівці людьми (у деяких окремих випадках нелегальне перетинання відбувається самостійно);

2) мігрант може повністю уникнути контактів з владою під час перетинання кордону, надати фальшиві чи справжні документи чи повідомити неправдиві відомості про свої наміри;

3) переміщення людей відбувається цілком добровільно;

4) прибуток отримується з тих коштів, які нелегальний мігрант сплачує контрабандисту, а боргова кабала майже не практикується [5; 344].

Причини нелегальної міграції можуть бути представлені у вигляді двох блоків: а) що зумовлені соціально-економічними та іншими особливостями країни громадянства; б) що зумовлені соціально-економічними та іншими особливостями країни, з якої вони вибувають або через яку прямують транзитом.

До першого блоку належать: політичні переслідування; різноманітні дискримінації (расова, етнічна, релігійна); стихійні лиха; реформи в державі; причини інтелектуального, культурного та економічного характеру.

До другого блоку належать: специфіка географічного розташування; економічна нестабільність; недосконалість механізму протидії нелегальній міграції («прозорість» кордонів; недоліки в нормативному регулюванні; прорахунки у формуванні управлінських структур та визначенні їхньої компетенції; не завжди правильний вибір форм і методів впливу на нелегальну міграцію; відсутність методик протидії конкретним видам нелегальної міграції); дешеві соціальні послуги; відсутність мовної та культурної ізоляції; організований характер нелегальної міграції [2].

Нелегальний мігрант не може бути обмежений певними віковими рамками. Ним може бути неповнолітня дитина, людина середнього або похилого віку. Це може бути людина чоловічої або жіночої статі. Але адміністративна відповідальність за вчинені ними дії настає з 16 років.

На законодавчому рівні права та обов'язки мігрантів закріплено в нормативно-правових актах, в яких врегульовано ті чи інші питання, що стосуються їхнього правового статусу. До них належать: Конституція України, закони України, акти Президента України, постанови Верховної Ради України, постанови Кабінету Міністрів України, міжнародні договори та угоди, акти центральних органів виконавчої влади, акти місцевих органів виконавчої влади, акти місцевого самоврядування.

Для регулювання міграційних потоків та подолання негативних наслідків міграції формується міграційний режим. Формування і підтримка цього режиму забезпечується за допомогою різних механізмів, серед яких ми виділяємо механізм протидії нелегальній міграції. Цей механізм складається з трьох компонентів, одним з компонентів якого є організаційно-структурні формування протидії нелегальній міграції.

Організаційно-структурні формування протидії нелегальній міграції – це суб'єкти, які здійснюють протидію нелегальній міграції.

Суб'єкти, які здійснюють протидію нелегальній міграції, можна класифікувати на:

1. Державні органи;
2. Органи сфери місцевого самоврядування;
3. Громадські організації;
4. Міжнародні представництва [3].

В наш час у протидії порушенням міграційних та реєстраційних правил міліція наділена правом застосовувати чотири види адміністративних стягнень: попередження, штраф, видворення за межі України та додатково до осіб, до яких застосовано адміністративне видворення, заборону на певний термін в'їзду в Україну.

У сфері протидії нелегальній міграції попередження складається з діяльності:

- а) по виявленню та усуненню умов та обставин, що їй сприяють;
- б) по виявленню осіб, по-перше, які можуть перейти до категорії нелегальних мігрантів, по-друге, посередників (третіх осіб) і вжиттю до них необхідних заходів.

Разом ці два поняття утворюють єдине поняття «профілактика правопорушень». Саме на цьому ґрунтується профілактика явища нелегальної міграції.

Спеціальна профілактика у боротьбі з нелегальною міграцією являє собою комплекс передбачених правовою нормою заходів, здійснюваних уповноваженими на те органами, спрямованих на нейтралізацію і недопущення адміністративних порушень цієї системи, а також на викорінювання причин та умов, що сприяють учиненню конкретних порушень.

Серед заходів адміністративного примусу, що застосовуються міліцією у протидії порушенням міграційних та реєстраційних правил, найбільш численними є заходи припинення. Припиненням є застосування до нелегальних мігрантів заходів, що припиняють їх протиправний стан, найчастіше це адміністративне доставлення, адміністративне затримання, вилучення підроблених документів.

В Європі прагнення поєднати питання міграції з проблемами безпеки не раз виникало в політичній та суспільній свідомості у період великих воєн, соціальних катаклізмів і масштабних економічних змін, що призводили до масових переміщень населення в позаминулому столітті. В англійській літературі навіть уживається спеціальний термін – *securitization migration*, який українською перекладається як «введення міграції у безпечне русло» [6].

Сутність угод про реадмісію складають взаємні зобов'язання держав приймати назад своїх громадян, громадян третіх країн, а також осіб без громадянства, які незаконно прибули на територію договірної сторони або залишилися там без законних підстав, якщо дані особи прибули з території цієї договірної сторони. Договори про реадмісію також передбачають створення технічних можливостей для управління процедурою та операціями щодо переміщення нелегальних мігрантів, а також установлення правил щодо повернення витрат, захисту інформаційних даних і дотримання інших міжнародних прав та зобов'язань.

Системний аналіз наукової літератури, норм чинного законодавства, яке регулює правовідносини у сфері міграційного процесу, дав змогу здійснити комплексне дослідження проблем адміністративно-правового регулювання міграційного процесу.

Нормативна база України стосовно питання протидії нелегальній міграції за останні роки збільшилась, однак продовжує проходити складний та конструктивний процес гармонізації з міжнародно-правовими та загальноєвропейськими стандартами у сфері протидії нелегальній міграції. Систематизацію законодавства слід розглядати як один із засобів поліпшення міграційно-правового регулювання.

Важливим моментом, щодо протидії нелегальній міграції є розвиток наукових досліджень міграційних процесів, підготовка спеціалістів для міграційних служб на юридичних відділеннях провідних вузів України, розбудова системи підвищення кваліфікації працівників міграційних служб з використанням української навчальної бази, а також навчання за кордоном.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 43.
2. Кузьменко О. В. Адміністративно-правова протидія нелегальній міграції в Україні: Навчальний посібник / О. В. Кузьменко. – Д.: Наука і освіта, 2001. – 252 с.
3. Кузьменко О. В. Суб'єкти нелегальної міграції / О. В. Кузьменко // Вісник Української Академії державного управління при Президенті України. – 2000. – № 3. – С. 306-312.
4. Олефір В. І. Адміністративно-правове регулювання протидії нелегальній міграції та торгівлі людьми: Монографія / В. І. Олефір. – К.: Друкарня МВС України. 2004. – 308 с.
5. Серова І. І. Доктринальні підходи до вивчення міжнародно-правової протидії нелегальної міграції / І. І. Серова // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 1. – С. 343-346.
6. Тиндик Н. П. Світовий міграційний процес: теорія, практика, державне регулювання: монографія / Н. П. Тиндик. – К.: Атіка, 2006. – 532 с.
7. Хараберюш О. І. Протидія нелегальній міграції в Україні: координація та взаємодія: монографія / О. І. Хараберюш, І. Р. Шинкаренко, І. Ф. Хараберюш. – Донецьк: Вебер, 2009. – 213 с.

Ліповицький М.А.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

ПОХОДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Актуальність теми. Держава і право в суспільстві існували не завжди. Основною причиною виникнення держави і права були розпад первісного ладу, потреба у здійсненні управління людьми у нових умовах, поява соціально-неоднорідного, класового суспільства, суперечностей між класами, що не могли бути подолані суспільною владою первісного ладу.

Держава є політичною організацією всього населення країни, його загальним надбанням і справою. Без держави неможливі суспільний прогрес, існування і розвиток цивілізованого суспільства. Як форма організації суспільства, держава призвана забезпечувати його цілісність, виконує функції, зумовлені потребами суспільства, а відповідно, служить його інтересам.

Держава відрізняється низкою ознак від суспільної влади, звичаїв, традицій і моралі первісного ладу.

Термін „держава” в юридичній та іншій науковій літературі тлумачать по-різному. Його розглядають у субстанціональному, атрибутивному, інституційному та міжнародному значеннях.

У субстанціональному значенні держава – це організоване в певні корпорації населення, що функціонує в просторі і часі.

В атрибутивному значенні – це устрій певних суспільних відносин, офіційний устрій певного суспільства, його оформлення.

В інституційному значенні – це апарат публічної влади, державно-правові органи, що здійснюють державну владу.

У міжнародному значенні державу розглядають як суб'єкт міжнародних відносин, як єдність території, населення і суспільної влади.

Крім того, історія держави невід'ємна від історії суспільства, елементами якого є кожен з нас. Вона разом з суспільством проходить довгий історичний шлях від нерозвинутого до розвинутого, набирає на цьому шляху нові риси і властивості.

Питання про походження держави займає важливе місце в теорії держави. Серед науковців-юристів, істориків, філософів, етнографів та інших вчених немає одностайності в поглядах на причини виникнення держави і права, тому це важлива тема для досліджень.

Людство пройшло у своєму розвитку ряд етапів. Найбільш тривалим етапом у житті людського суспільства були часи, коли не існувало держави і права в сучасному змісті слова. Цей період охоплює перше тисячоріччя від появи людини на землі, до виникнення класових суспільств і держав. У науці за ним закріплена назва первісного чи суспільства общинно-родового ладу.

Основоположником процесів виникнення держави було первісне суспільство. Суспільна влада при первісному ладі була ефективною й авторитетною. Вона спиралася на свідомість усіх членів роду і моральний авторитет старійшин.

Первісні люди виконували соціальні норми добровільно, без спеціального примусу, що притаманний державі.

Загальними причинами виникнення держави стали:

1) три великі поділи праці (відокремлення скотарства від землеробства, відокремлення ремесла від землеробства, відокремлення торгівлі від виробництва);

2) поява надлишкового продукту, патріархальної сім'ї, приватної власності та майнової нерівності;

3) утворення класів, як великих груп людей з протилежними інтересами й виникнення міжкласових конфліктів;

4) неспроможність суспільної влади первісного ладу врегулювати класові суперечності та конфлікти, виникнення публічної влади.

Формування держави - тривалий процес, який у різних народів йшов різними шляхами.

Сьогодні домінує думка, що одним із основних є східний шлях виникнення держави, "азіатський спосіб виробництва" (спочатку - Древній Схід, потім - Африка, Америка, Океанія). Східний (азіатський) варіант виникнення державності відрізняється від інших головним чином тим, що тут родоплемінна знать, яка виконувала суспільні потреби плавно трансформувалась в державні органи (державно-чиновницький апарат), а суспільна (колективна) власність також поступово перетворюється в державну. Приватна власність тут не мала суттєвого значення.

Дуже часто в нашому суспільстві ми зустрічаємося зі словом "право", прекрасно уявляючи собі, коли мова йде про моральне або юридичне право. Юридичні права чітко визначені, записані в законі, сталі, що захищаються особливими державними органами.

Під терміном "право" розуміється обґрунтована, виправдана воля або можливість поведінки, що визнається в суспільстві. Сутність права полягає в регулюванні суспільних відносин в умовах цивілізації, у досягненні на нормативній основі такої стабільної організації, організованості суспільства, при якій регулюється демократія, економічна воля, свобода особи.

Вище суспільне призначення права - гарантувати в нормативному порядку свободу в суспільстві, стверджувати справедливість, створювати оптимальні умови для розвитку в суспільстві економічних і духовних факторів, виключаючи сваволі й свавілля в суспільному житті. Держава забезпечує розвиток всієї системи джерел права. Погоджуючись із соціально-економічними потребами, політичною ситуацією в суспільстві, держава значною мірою впливає на вибір типів, методів правового регулювання, державно-юридичних засобів забезпечення правомірного здійснення. У цьому значенні можна сказати, що держава керує правовим середовищем суспільства, забезпечує його відновлення відповідно духу часу.

На сучасному етапі розвитку Української держави і суспільства проблема забезпечення прав і свобод особи набуває особливого значення. Це виявляється як у певних складнощах в практичній реалізації деяких прав і свобод, закріплених в Конституції України, так і в незадовільному стані їх захищеності. Існуючий розрив між проголошеними в Конституції України правами та свободами людини і громадянина, а також закріпленими в ній гарантіями цих прав і свобод, та повсякденною практикою їх реалізації і захисту можна пояснити тим, що головні передумови ефективного забезпечення прав і свобод особи, якими є вільне громадянське суспільство і демократична правова соціальна держава в Україні, ще не сформовані. Доказом цього являється становище у столиці нашої країни. Масові протести, мітинги, які розпочались 21 листопада 2013 року як реакція на рішення Кабінету Міністрів України про призупинення процесу підготування до підписання Угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом та значно поширилися після силового розгону демонстрації в Києві вночі 30 листопада і продовжуються по цей час. Як наслідок, Верховна Рада України на позачерговій сесії 28 січня 2014 року відмінила 9 законів прийнятих „ручним голосуванням” 16 січня 2014 р. Держава та право є важливим, об'єктивно закономірним надбанням людської цивілізації.

Мамедова А.І.,
Маріупольський державний університет
асистент кафедри господарського,
цивільного та трудового права

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ КОНФЛІКТІВ В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Витоки історії місцевого самоврядування сягають періоду XI-XV століть, коли ще у феодальній Європі існували князівства, міста, приходи та інші місцеві форми урядування. Розвиток торгівлі приводив до становлення міських громад, багато з яких отримували статус напівсуверенних одиниць і таким чином закладали основу виникнення місцевої автономії. Що ж стосується виникнення перших конфліктів, то, аналізуючи міфологію та релігію інших народів, ми бачимо, що витоки перших протиріч пов'язані зі стародавніми часами.

У ході подальшої розбудови суверенних держав-націй у XVI-XVII ст. відбулося підпорядкування міст та інших менших форм місцевого самоврядування центральній державній владі, після чого місцева влада почала набувати форм адміністративних підрозділів центрального уряду. Цей попередній автономний розвиток міст заклав підґрунтя для вирішення прав місцевих громад та розвитку їх самоврядування, а процес утвердження домінування центрального уряду окреслив роль самоврядних органів як таких, що надають місцеві послуги та вирішують місцеві проблеми. Саме в цей час англійський філософ Френсіс Бекон (1561-1626 рр..) Вперше піддав ґрунтовному теоретичному аналізу сукупність причин соціальних конфліктів усередині країни, докладно розглянув матеріальні, політичні, психологічні умови соціальних заворушень, а також можливі способи їх подолання.

Місцеве самоврядування в його сучасному розумінні з'явилося в середині XIX ст., і сам термін "місцеве самоврядування" вперше ввів в користування німецький юрист Рудольф Гнейст для визначення такого виду управління на місцях, за якого територіальні громади, що історично склались, законодавчо були наділені правом самостійного вирішення місцевих проблем. При цьому діяльність самоврядних громад була вільна від державної адміністрації та її чиновників на місцях. У XVIII-XIX ст. з різкою критикою збройних конфліктів починають виступати англійські демократи (Д. Прістлі), французькі просвітителі (Д. Дідро, Ж. Ж. Руссо, Вольтер), німецькі філософи (І. Кант, Г. Гегель). Імануїл Кант (1724-1804 рр..) Вважав, що стан миру між людьми, що живуть по сусідству, не є природний стан ... останне,

навпаки, є стан війни, тобто якщо й не безперервні ворожі дії, то постійна їх загроза. Отже, стан світу має бути установлено. Пор думку Георга Гегеля (1779-1831 рр.), Головна причина конфліктів криється в соціальній поляризації між накопиченим багатством, з одного боку, і прив'язаним до праці класом, - з іншого. Він вважав, що держава повинна представляти інтереси всього суспільства і регулювати конфлікти.

Європейська Хартія місцевого самоврядування народних депутатів. Але шлях до демократичних реформ був невідомий. Відсутність достатнього власного історичного досвіду, правового регулювання питань місцевого самоврядування, децентралізації державної влади, нерідко призводила до конфлікту з іншими владними структурами (як виконавчої, так і місцевої влади різних рівнів). Як впливає з вищевикладеного, переважно емпіричне сприйняття конфліктів трималося довго. По-справжньому науковий підхід до них виявився тільки з другої чверті XIX ст. Саме з того часу конфлікти висунулися в ряд предметів для соціального вивчення. Формування конфліктології як особливої області такого роду досліджень відбувалося разом з розвитком соціології, права, етики, психології та інших соціальних наук.

Перші кроки щодо регулювання конфліктних питань в органах місцевого самоврядування зроблено завдяки Законові України "Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве самоврядування" від 7 грудня 1990 року. Саме тут визначено основні принципи побудови місцевого самоврядування. Період від грудня 1990 року до червня 1996 року визначався серйозною роботою в царині державного устрою та місцевого самоврядування, які знаходили своє відображення в складному конституційному процесі. Прийняття Конституції та Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" зробило важливі кроки на шляху становлення та конституційного закріплення основ місцевого самоврядування в нашій державі. Ці принципи виступають значним кроком з боку Держави у питанні регулювання внутрішніх та зовнішніх конфліктів. Вже в XIX ст. починаються дослідження конфліктів у рамках двох основних дисциплін - психології та соціології. Цей етап характеризується тим, що всі дослідження орієнтовані на вирішення завдань у рамках однієї конкретної науки.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку суспільства, питання конфліктів займає важливу роль, але вирішення цього питання належить більш соціальним наукам. Конфлікти органів місцевого самоврядування не виняток. Аналізуючи сучасний стан масової свідомості, як стверджував К. Левін, причинами виникнення конфліктів виступають взаємодії лідера і групи. Тобто, неможливість та нездатність організувати взаємовигідні відносини між лідером та групою призводить до виникнення протиріч та підвищення рівня агресії з боку громадян. Російська влада приводить синонімічне поняття «толерантність», низький рівень якої призводить до активних соціальних протиріч. В даний час ми знаходимося всередині даного етапу, що ускладнює об'єктивність аналізу. З усією очевидністю можна сказати тільки одне, що не випадково переплелися ці два напрями: конфлікт і толерантність. Спочатку (в давнину) вони змінювали один одного, а сьогодні опинилися поруч, як би представляючи людству вибір - куди йти, як розвиватися, зрозуміти, що хоча конфлікт і відіграє дуже важливу роль в нашому житті, він не може бути метою нашого життя, нормою існування .

Мельник С. Я.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

КОНСТИТУЦІЙНО–ПРАВОВА ПРИРОДА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Основоположні права людини на сьогодні слугують свого роду системою вихідних критеріїв для законодавства та юридичної практики держав сучасного співтовариства - критерії, котрі не вправі ігнорувати жодна з них. З огляду на зростання корпусу міжнародного звичаєвого права за рахунок збільшення прав людини, які отримують статус універсальних, сьогодні жодна держава не може виправдовувати порушення основоположних прав і свобод людини, посилаючись на неприєднання її до міжнародних нормативно-правових актів.

Україна стала перед необхідністю створення національної системи застосування міжнародних норм з прав людини у внутрішньому правопорядку. В Конституції 1996 р. проголошено утвердження і забезпечення прав і свобод людини головним обов'язком держави, однак гострою залишається проблема невідповідності юридичних гарантій та практичного забезпечення дотримання і захисту прав людини. Таке реальне забезпечення прав і свобод сприятиме становленню та зміцненню демократії в Україні. Та не слід забувати, що прийняття законодавства щодо прав людини та ратифікація відповідних міжнародно-правових актів – це тільки перший крок до гарантування прав людини. Оскільки практика з реалізацією прав людини значно відстає від самих задекларованих прав, виникає необхідність нагляду за дотриманням прав людини та їх захисту.

За весь час існування людства поняття «права людини» під впливом філософських поглядів приймало різноманітні форми інтерпретації. Ця обставина обумовлена подвійним характером природи прав людини, що оформилось у природно-правову та позитивістську теорії. Слід зазначити, що ідеї рівності всіх людей можна знайти на перших кроках формування теоретико-правових ідей про права і свободи людини. Адже природна свобода людини є мірилом визначення всіх форм стосунків. За цієї обставини раціоналізація громадського життя можлива на умовах розумного законодавства. Обидві ідеї притаманні концепції правової держави [1, с. 5–27].

Вперше латинський термін «*jus*» (право) зустрічається в працях римського філософа Цицерона. Він стверджував, що згідно законів природи, право та справедливість логічно повзані між собою поняття. Тому саме те, що відповідає закону природи є справжнім (істинним) правом [2, с. 329, 342–344]. Аналогічні думки з цього приводу викладені у збірнику творів римських юристів – Дигестах Юстиніана. Зокрема, в збірнику приділяється увага історії права та визначення поняття «право». За твердженням Ульпіана, право отримало свою назву від «справедливість», а згідно висловлювань Цельса, право є наукою про добре та справедливе. Також римські юристи вбачали сутність свободи полягає у природній можливості робити те, що не заборонено правом. Сила права полягає в заборонах та дозволах певних дій та покаранні в разі їх порушення. При цьому закон являє собою загальнообов'язковий припис держави. Тлумачення окремих норм права має здійснюватися лише юристами під час дискусій у суді. А правосуддя є незмінна та постійна воля надавати кожному його право. Наявність особливих привілеїв свідчать про відхилення від загальних норм з метою забезпечення власних потреб [3, с. 291–340].

Дискусії представників «юридичного світогляду» Нового часу також включали поняття природних прав. На думку голландського правника та філософа Гуго Гроція, взаємозв'язок особистості та держави обумовлений суспільним договором, що свідчить про необхідність появи держави як потреби захисту приватного середовища людини. При цьому, дотримання правил співіснування людей виступає проявом людського розуму, виток розуміння права. Адже свобода людини – природне прагнення до спокою та захищеності. Право розмежується на право природне та право закону. Сутність природного права полягає у приписах здорового глузду. А волеустановлене право має своїм джерелом волю людей. Природні права незмінні та вимагають від людини певної самодисципліни [4, с. 46–

48, 56, 71–74]. Слід зазначити, що окрім зарубіжних філософів дослідженням питання прав людини займалися також й вітчизняні. Наприклад, Григорій Сковорода вважав основними невідчужуваними правами людини право на свободу, рівність та щастя [5, с. 412–461].

Поняття «права людини» є родовим поняттям, яке поділяється на видові поняття і конкретизується та реалізується через них. В свою чергу, класифікація прав і свобод людини та громадянина може здійснюватися за різноманітними підставами, що обумовлює її умовність. Зокрема, права людини можна класифікувати за характером потреб людини, що їх забезпечують права, за суб'єктами захисту прав, за ознакою ресурсів, необхідних для їх здійснення тощо. Так, одне й теж право або обов'язок може одночасно належати до двох або навіть більше груп. Як прийнято вважати, основними складовими елементами прав, свобод та обов'язків людини є: індивід, держава та власність. Слід зауважити, що обсяг прав і свобод безпосередньо залежить від наявності від належності особи до громадянства певної держави.

Це дає змогу визначити загальні критерії будь-якої наукової класифікації:

- вихідний пункт систематизації та класифікації – єдність та однорідність;
- в кожній групі мають бути однорідні за змістом права незалежно від їх позиції в Конституції;
- відповідність логіці історії становлення та розвитку.

Так, останньому критерію принципу науковості відповідає класифікація прав людини на «три покоління», яке запропонував французький правник Карел Васак [6, с. 452–453].

Та свобода не може існувати там, де законодавча, виконавча та судова влада здійснюються однією особою. Судова влада захищена від зловживань з боку виконавчої та законодавчої гілок. Трактувати закони – це компетенція і обов'язок судової влади. Наприклад, у США окрім Верховного Суду такі повноваження надаються судам нижчого рівня. Суди можуть карати за неповагу до суду, та застосовувати це положення до законодавчої та виконавчої гілок влади. Таким чином забезпечується принцип «стримувань та противаг». Судова справа виникає лише тоді, коли одна зі сторін обстоює свої права в установленому законом порядку. В Україні повноваження гілок влади перетинаються – перешкоди до незалежності судової влади. Судова система є частково уніфікованою. Судам загальної юрисдикції не вистачає важелів, щоб діяти як окрема гілка влади. Вони не можуть давати тлумачення законам. З цією метою необхідно впровадити правові бар'єри, які б запобігали утискам судової гілки влади. Незалежність та рівність судової гілки влади в підсумку залежить від самих суддів, їхньої совісті та відваги. Тільки в єдності судової системи є запорука рівності всіх гілок влади в Україні [7, с. 113 - 126].

Слід зазначити, зміст права на судовий захист полягає у єдності процесуального та матеріального аспектів. Інститут права на судовий захист притаманний всім галузям процесуального права, що дозволяє констатувати його міжгалузевий характер [8, с. 7–30]. Реалізація права обумовлена рівнем розвитку суспільства, місцем та значенням судової влади, забезпеченням державою доступу до механізму судового захисту. Механізм захисту прав і свобод людини передбачає систему правових засобів, спрямованих на захист прав людини при скоєнні певного правопорушення чи об'єктивно-протиправного діяння. Право на захист означає можливість використання примусової сили держави. Важливу роль відіграють такі атрибути захисту прав і свобод людини, як наявність конституції, надійне законодавство, конституційне закріплення основних прав і свобод людини, незалежність судової влади, наявність органу конституційного контролю тощо.

Одним із найбільших досягнень у гарантуванні прав і свобод є передбачена Конституцією система організаційно-правових гарантій, з-поміж яких особливо значна роль відведена Президентові України, Верховній Раді України, органам виконавчої влади та місцевого самоврядування, судам, прокуратурі та Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини. Здійснюючи конституційний контроль, Конституційний Суд України

справляє значний вплив на діяльність органів державної влади в сфері додержання та захисту прав людини і громадянина, передусім у сфері нормотворчості (законодавства), приймаючи рішення про невідповідність тих чи інших правових актів або їх окремих положень Конституції, даючи тлумачення конституційних норм при розгляді конкретних справ і здійснюючи офіційне тлумачення Конституції і законів України, яке стає обов'язковим для всіх суб'єктів права.

Узагальнюючи вищезазначене, можна констатувати, що гарантування прав людини потребує нагального вдосконалення. Також повинні активно діяти не тільки правові гарантії захисту прав і свобод людини та громадянина, які закріплені нормами права, але й гарантії, які закріплені соціальними нормами моралі, корпоративними нормами, нормами-звичаями тощо. Правові гарантії не в змозі у відриві від інших соціальних норм створити достатньо сприятливих умов для повного забезпечення прав і свобод людини. Потрібен певний час для того, щоб суспільні відносини відповідали вимогам моралі і, поряд з тим, вимогам закону. Повинен існувати комплекс правових гарантій прав і свобод громадян, тобто створення можливості, за якої стала б реальною реалізація кожною людиною і громадянином своїх прав та обов'язків. Для надійного захисту прав людини важливе значення має співробітництво держав у цій галузі і створення системи міжнародного контролю за втіленням у життя взятих ними юридичних зобов'язань.

Список використаних джерел:

1. Гуренко М. М. Розвиток політико-правової думки про гарантії прав і свобод людини та громадянина [Текст] : монографія / М. М. Гуренко. – К. : Логос, 2002. – 252 с.
2. Марк Туллий Цицерон О самодовлеющей добродетели [Текст] ; перевод с латинского / Марк Туллий Цицерон ; под ред. М. Гаспаровой, С. Ошеровой, В. Смириной // Избранные сочинения. – М. : Библиотека античной литературы. Рим., 1975. – 456 с.
3. Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран [Текст] : в 2-х т. / Под ред. Н. А. Крашенинковой. Т. 1: Древний мир и средние века / Сост. О. Л. Лысенко, Е. Н. Трикоз. – М. : Норма, 2004. – 816 с.
4. Гроций Г. О праве войны и мира [Текст] : три книги, в которых объясняются естественное право и право народов, а также принципы публичного права / Г. Гроций ; перевод А. Л. Саккетти – М. : Ладомир, 1994. – 868 с.
5. Сковорода Г. С. Разговор, называемый алфавит, или букварь мира [Текст] / Г. С. Сковорода ; под ред. И. В. Иванько, М. В. Кашубы // Сочинения в 2-х т. – М. : Мысль, 1973. – Т. 1. – 511 с. – (Серия «Философское наследие»).
6. Загальна теорія держави та права [Текст] : підручник / За ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина, Л. В. Авраменко. – Х. : Право, 2011. – 584 с.
7. Футей Б. Становлення правової держави в Україні : 2-ге вид., допов. і перероб. [Текст] : доповідь / Б. Футей. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 352 с.
8. Шило О. Г. Теоретико-прикладні основи реалізації конституційного права людини і громадянина на судовий захист у досудовому провадженні в кримінальному процесі України [Текст] : монографія / О. Г. Шило. – Харків : Право, 2001. – 470 с.

Мироненко М.І.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

**ПРАВА І СВОБОДИ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ У ПЕРІОД
НАДЗВИЧАЙНОГО І ВОЄННОГО СТАНУ**

На початку своєї роботи ми вважаємо, що потрібно розкрити основні поняття даної теми, щоб дедалі розуміти про що йдеться мова.

Актуальність даної теми визначається в тому, що у будь який момент у нашій державі може статися непередбачена ситуація, яку буде треба стабілізувати за допомогою введення надзвичайного або воєнного стану. Тому треба вивчати та розуміти цю тему як одну із найважливіших у Конституційному праві.

Основною проблемою даної теми, на нашу думку, є – важкість розуміння ситуації, яка може трапитися у державі, визначення обсягу повноважень, які можуть надати відповідним органам, для урегулювання ситуації. Також тяжко зрозуміти і виділити права і обов'язки, які можуть бути обмежені.

Дослідженням цієї теми займалися такі вчені, як: Головченко, Кузьменко, Магновський, Васковська та інші.

По перше треба розкрити сутність поняття «Права і свободи громадян».

У конституції України говориться, що: «Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними.

Громадяни мають рівні конституційні права і свободи і є рівними перед законом. [1; с. 8].

Почнемо з поняття громадянство України :

Громадянство України – це постійний правовий зв'язок між фізичною особою і Українською державою, що проявляється у їх взаємних правах і обов'язках.

Наявність у особи громадянства дає їй можливість користуватися всіма правами і свободами і нести всі обов'язки .

Громадянство – це постійний, а не тимчасовий правовий зв'язок. Він проявляється у просторі і в часі. Змістом громадянства є взаємні права і обов'язки громадянина і Української держави.

Таким чином, громадянство в Україні характеризується:

А) стійким характером зв'язків Української держави і особи;

Б) індивідуальним, документально юридично оформленим громадянством кожної людини

В) двостороннім зв'язком держави з людиною, що проявляється у їх взаємних правах і обов'язках;

Г) поширенням на громадянина суверенної державної влади як всередині країни, так і за її межами. [4; с. 96, 98].

З цього випливає, що:

Громадянин – це особа, яка належить до постійного населення певної держави, має нормативно закріпленій статус, користується захистом держави як у межах її території, так і поза нею. Зв'язок громадянина та держави визначається у процесі характеристики ознак держави.

Права людини — це природні можливості індивіда, що забезпечують його життя, людську гідність і свободу діяльності у всіх сферах суспільного життя.

Свободи людини — негативні повноваження фізичних осіб, як індивідуальні, так і колективні. Свободи реалізуються шляхом усунення державного регулювання з тієї чи іншої поведінки особи. Свободи, таким чином, виражають незалежність індивіда від влади держави у певних діях і визначають межі державного втручання у сферу особистості.

Розібравшись з основними поняттями треба роз'яснити різницю між правами людини і правами громадянина.

Правовий режим — це особливий порядок правового регулювання, який виражається у певному поєднанні юридичних засобів і який створює бажаний соціальний стан та конкретний ступінь сприятливості чи несприятливості для задоволення інтересів суб'єктів права.

Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державної незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. [2, с. 1].

Надзвичайний стан – це особливий правовий режим, який може тимчасово вводиться в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних витрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб їх зазначенням строку дії обмежень. [3, с. 1].

Співвідношення прав і свобод людини і громадянина.

Права людини є:

- Територіальними – існують незалежно від державного визнання, закріплення в законі і поза зв'язком їх носія з конкретною державою
- Загально-соціальними – належать людині за фактом народження як природні, невідчужувані права (апатриди, біженці не мають громадянства, але мають права людини)
- Природно – залежними – залежать від природи людини, належать їй від народження, задовольняючи природні потреби
- Невизначено – зобов'язальними – не залежать від виконання будь-яких обов'язків. Зобов'язаною стороною виступають сама держава, її органи, посадові особи
- Не мають чітко окресленої форми вираження і сфери реалізації – первинно закріплені в міжнародних актах, і їх реалізація здійснюється у сфері будь-якого громадянського суспільства, де б не перебувала людина.

Права громадянина є:

- Територіальні (національні) – передбачають наявність громадянства, тобто юридичний зв'язок людини з державою
- Спеціально-соціальні (юридичні) – закріплюються в законодавстві, нормативно-правових договорах, судових прецедентах і перебувають під захистом держави, громадянином якої є особа
- Політично-залежні – залежать від політики держави, державного (політичного) режиму задовольняють як природні потреби, так і політичні та інші інтереси
- Є визначено зобов'язаними – залежать від виконання обов'язків, які мають громадянин держави
- Мають чітко окреслену форму вираження і сферу реалізації – первинно закріплені в конституції певної держави, і їх реалізація охоплює сферу відносин індивіда з державою.[5, с. 195].

Отже зараз ми можемо сказати, що чітко розрізняємо грань між правами людини і правами громадянина.

Таким чином можна дійти наступних висновків. За допомогою дослідженого матеріалу ми можемо зрозуміти що таке: правовий режим, громадянство, громадянин, права і свободи людини, надзвичайний та воєнний стан, почути різницю між правами людини і громадянина.

Також за допомогою даного матеріалу можна зрозуміти актуальність даної теми, її проблеми та визначити вчених які займалися вивченням цієї теми.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 06.04.2000 № 1647-III// Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 28. – Ст. 224.
3. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 23. – Ст. 176.
4. Тодика Ю.М. Конституційне право України / Ю.М. Тодика, В.С. Журавський. – К. : Ін Юре, 2002. – 544 с.
5. Скакун О.Ф. Теорія держави і права / О.Ф. Скакун. – Х.: Консум, 2000. – 704 с.

Нефьодова Д.І.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

КОНСТИТУЦІЙНО - ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Актуальність звернення до правових засад формування громадянського суспільства визначається низкою вирішення певних питань. Зокрема, проблема громадянського суспільства відноситься до числа найосновніших наукових проблем, яка хвилювала протягом багатьох літ різних вчених людства.

Громадянське суспільство з'явилося з появою держави і поділу суспільства на державну и недержавну сферу життєдіяльності. Тому як наслідок виникнення державної та недержавної сфер життєдіяльності країни, воно часто призводить до конфліктів, політичних переворотів і революцій.

Ще одна проблема полягає у визначенні терміну «громадянське суспільство». Це виникає через те, що громадянське суспільство має два різні аспекти: соціальний і політичний.

Також термін «громадянське суспільство» вживається в таких двох сенсах [1]. По-перше, як характеристика суспільства західного типу в цілому. При цьому передбачається демократична система влади, наявність демократичних (громадянських) свобод, світська (громадянська, нерелігійна) ідеологія і система освіти й інші ознаки. По-друге, поняттям «громадянське суспільство» називають один з компонентів соціальної організації суспільства західного типу, який існує разом з сферами державної влади, економіки, культури, ідеології та іншими. У цьому розумінні громадянське суспільство утворює сукупність об'єднань громадян країни й явищ їх життєдіяльності поза їх діловими об'єднаннями (у тому числі поза їх економічними підприємствами), установами влади і управління. Такі громадянські об'єднання створюються не зверху, не за ініціативою чинних властей і не як знаряддя їх діяльності, а знизу, тобто за ініціативою самих громадян і добровільно. Вони створюються для захисту їх приватних інтересів, для боротьби за ці інтереси.

У наші часи проблема формування або існування та дії громадянського суспільства знаходиться в основі глобальних суспільних змін, які відбуваються в багатьох країнах світу, у тому числі й в Україні, будуть визначати перспективи розвитку як світового суспільства в цілому, так і окремої країни зокрема. Адже сутність громадянського суспільства - це поєднання економічного, політичного і культурного плюралізму.

Існують дві точки зору щодо визначення громадянського суспільства, які виділяють в два підходи, дві концепції. Прибічники одного підходу розглядають громадянське суспільство як свого роду весь історичний комплекс суспільних відносин, що протистояли державі в будь-якій її формі. Другий підхід полягає в розгляді громадянського суспільства як конкретного феномену, тобто як форми існування ринково-демократичного суспільства.

Має місце також думка, що зв'язує виникнення громадянського суспільства з виникненням громадянина, наділеного певними правами і обов'язками.

Іншими словами - немає єдиної точки зору з приводу інституту громадянського суспільства, але, аналізуючи сучасну юридичну науку, можна зазначити загальноприйняте визначення громадянського суспільства. Відтак, громадянське суспільство - це система самостійних і незалежних від держави суспільних інститутів і відносин, що забезпечують умови для реалізації приватних інтересів і потреб індивідів і колективів, для життєдіяльності соціальної і духовної сфер, їх відтворення і передачі від покоління до покоління [2].

Відповідно до цього визначення структурними елементами громадянського суспільства є: а) добровільно сформовані первинні самоврядні угруповання людей (сім'я, різні асоціації, господарські корпорації, клуби за інтересами, інші суспільні об'єднання); б) сукупність недержавних суспільних відносин; в) господарська і приватна частина життєдіяльності людей, їх звичаї, традиції; г) сфера самоврядних організацій і індивідів.

У проекті Конституції України в редакції від 1 липня 1992 р. третій розділ мав назву «Громадянське суспільство і держава», який містив глави: «Загальні положення», «Власність», «Підприємництво», «Екологічна безпека», «Сім'я», «Освіта, наука і культура», «Громадські об'єднання», «Свобода інформації» (глави 7-14). Але до тексту чинної Конституції України 1996 р. категорія «громадянське суспільство» не включена, хоча багато положень цього розділу знайшло втілення насамперед у її першому і другому розділах.

Так, у ст. 64 проекту Конституції від 1 липня 1992 року встановлювалося досить демократичне положення: «Держава підпорядковується громадянському суспільству і спрямовує свою діяльність на забезпечення рівних можливостей для всіх як основи соціальної справедливості», в частині третій ст. 66 закріплювалося: «Держава підтримує соціальну функцію власності». Ця ідея знайшла втілення в частині третій ст. 13 Конституції України 1996 р. в положенні про те, що «власність не повинна використовуватися на шкоду людині і суспільству» [3].

Проблема становлення громадянського суспільства на пострадянському просторі є однією з найбільш актуальних, що пов'язано з формуванням в країнах СНД правової держави, здійсненням конституційно - правового регулювання суспільних відносин.

Це пов'язано з тим, що Українська держава і суспільство перебувають на етапі трансформації свого розвитку. При цьому формування громадянського суспільства відбувається паралельно із становленням правової держави. У цьому аспекті суттєве значення мають закріплені в Конституції України принципи конституційного ладу: народовладдя, державний суверенітет, поділу влади, політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності, верховенство права, Конституції і законів.

Формування і функціонування держави і структур громадянського суспільства відбувається згідно з Конституцією України, де містяться норми-принципи, норми-цілі, норми-завдання, що мають основоположне значення.

Так, наприклад, ст. 21 Основного Закону України закріплює, що усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними [3].

Також Конституція України 1996 р. досить детально і з урахуванням міжнародно-правових стандартів встановила конституційно - правовий статус особи. Переважна частина статей Конституції України присвячена правам людини і громадянина. Це досить важливо, оскільки світовий досвід свідчить, що найбільш успішно розвивається та соціальна система, в якій найбільш повно розкривається творчий потенціал людини. Саме вільна і відповідальна людина є головною руйнівною силою складних суспільних відносин: політичних, економічних, соціальних, правових, етнічних, конфесійних, культурних тощо.

Участь особи у всіх сферах суспільної життєдіяльності забезпечується системою прав і свобод, в яких виражено прагнення людини на гідне життя і благополуччя. У цьому аспекті суттєве значення має закріплення в Конституції України (ст. 3) положень: людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Тому законодавче закріплення і забезпечення прав людини і громадянина є головним обов'язком держави. У цій конституційній нормі чітко виражений новий підхід щодо взаємовідносин держави і громадянина: не людина для держави, а навпаки, а також закладена філософія Конституції України - пріоритет прав людини і громадянина [2].

Створення умов для забезпечення людиною своїх прав і свобод - основоположне завдання держави і структур громадянського суспільства України.

Конституційно - правове регулювання громадянського суспільства в Україні спрямовується на його формування, підтримку і розвиток згідно з нормами Конституції і законів України.

З метою забезпечення діяльності Президента України щодо реалізації державної політики, спрямованої на формування сприятливого середовища для подальшого становлення в Україні громадянського суспільства, налагодження ефективного механізму взаємодії його інститутів з державними органами та органами місцевого самоврядування на засадах партнерства та взаємної відповідальності, досягнення європейських стандартів забезпечення та захисту прав і свобод людини і громадянина, керуючись положеннями Конституції України 1996 р. утворено Координаційну раду з питань розвитку громадянського суспільства як допоміжний орган при Президентові України [4].

Таким чином, громадянське суспільство являє собою спільність свободних, рівноправних, незалежних людей, кожного з яких держава забезпечує бути власником, користуватися економічною свободою та надійним соціальним захистом, приймати участь у політичному житті країни та суспільства та в інших сферах життєдіяльності людини й громадянина.

У системі нормативно - правових актів держави Конституція України займає особливе місце: її норми мають найвищу юридичну силу, є нормами прямої дії.

Конституційно - правові засади формування громадянського суспільства в Україні полягають у наступних ідеях і принципах: 1) економічна свобода, багатоманітність форм власності, ринкові відносини; 2) визнання і захист природних прав і свобод людини і громадянина; 3) легітимність і демократичний характер державної влади, рівність усіх перед законом і правосуддям, належна правова захищеність особи; 4) правова держава, яка базується на принципі поділу і взаємодії гілок державної влади; 5) політичний і ідеологічний плюралізм, наявність легальної опозиції; 6) свобода слова і друку, незалежність засобів масової інформації; 7) невтручання держави у приватне життя громадян, їх взаємні обов'язки і відповідальність; 8) партнерство і національна злагода; 9) ефективна соціальна політика,

яка забезпечує право кожного на достатній і гідний життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло.

Список використаних джерел:

1. Колодій А.Ф. Проблеми і перспективи розвитку громадянського суспільства в сучасній Україні// [Електронний ресурс] / Розвиток демократії в Україні. Матеріали міжнародної наукової конференції (Київ, 29 вересня - 1 жовтня, 2000 р.) - К.: Центр освітніх ініціатив, 2001. - С. 513-551.

2. Тодика Ю.М. Конституційне право України: навч. посібник / За редакцією Ю.М. Тодики, В.С. Журавського: Видавничий Дім «Ін Юре» // Конституційні засади громадянського суспільства. - 2002.

3. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.

4. Питання сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні: Указ Президента України від 25.01.2012 № 32/2012 // Відомості Верховної Ради України. - 2012. - № 32.

Остроумова Ю.О.,
Маріупольський державний університет
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС: СУТНІСТЬ, ПРИЗНАЧЕННЯ, ВИДИ

Визначенню поняття, сутності та видів адміністративного примусу, його місця в системі державного примусу присвячено багато праць вчених – адміністративістів, як минулого століття (Д.Бахраха, І.Веремеєнка, І.Галагана, М.Єрошкіна, О.Клюшніченка, О.Коренєва, В.Манюхіна, М.Масленнікова, Р.Павловського, Л.Попова, Ю.Рябова, О.Шергіна, В.Юсупова, О.Якубова), так і сучасності (В.Авер'янова, О.Андрійко, О.Бандурка, Ю.Битяка, А.Васильєва, І.Голосніченко, С.Гончарук, Є.Додіна, М.Дорогих, В.Зуй, Р.Калужного, С.Ківалова, Л.Коваль, В.Колпакова, В.Опришко, О.Остапенко, І.Пахомова, В.Петкова, В.Самсонова, М.Тищенко, В.Шкарупа). Перші з'ясували сутність адміністративного примусу та визначали підходи до його класифікації, формували наукову базу для кодифікації законодавства про адміністративні правопорушення, а після її проведення досліджували всі основні питання інституту адміністративної відповідальності на базі прийнятого законодавства, а інші – по новому осмислювали всі адміністративно - правові інститути, з урахуванням нових реалій суспільного життя, процесів державо-та правотворення.

Однак, не зважаючи на це, жодної роботи, в якій би досліджувався весь потенціал адміністративного примусу у публічному праві України до цього часу ще не було.

Сьогодні поняття «адміністративний примус» в нормативно – правових актах не зустрічається а застосовується переважно на доктринальному рівні, як особливий різновид державного примусу, тобто визначені нормами адміністративного права способи офіційного фізичного або психологічного впливу уповноважених державних органів, а у деяких випадках і громадських організацій, на фізичних та юридичних осіб у вигляді особистих, майнових, організаційних обмежень їх прав, свобод та інтересів у випадках вчинення цими особами протиправних діянь (у сфері відносин публічного характеру) або в умовах надзвичайних обставин в межах окремого адміністративного провадження задля превенції, припинення протиправних діянь, забезпечення провадження в справах про правопорушення, притягнення винних осіб до відповідальності, попередження та локалізації наслідків надзвичайних ситуацій. Тобто, головне призначення адміністративного примусу -

попередження здійснення правопорушень, припинення адміністративних провин, залучення до адміністративної відповідальності.

В адміністративно - правовій літературі питання класифікації заходів адміністративного примусу дотепер не дістали однозначного вирішення, незважаючи на їх велике практичне і теоретичне значення. Водночас найбільше визнання одержала класифікація заходів адміністративного примусу, запропонована свого часу М.Єропкіним, який в основу класифікації цих заходів поклав мету їх застосування.

Адміністративний примус застосовується з потрійною метою. Відповідно до цього заходи адміністративного примусу поділяються на три групи.

До першої групи належать заходи адміністративного попередження (адміністративної профілактики) – вид адміністративного примусу, визначений нормами адміністративного законодавства, як способи офіційного фізичного або психічного впливу уповноважених на те осіб на фізичних або юридичних осіб з метою профілактики або виявлення протиправних діянь, забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, попередження та локалізації наслідків надзвичайних ситуацій. Ці заходи застосовуються за умови відсутності протиправного діяння, коли правопорушення тільки передбачається. До заходів адміністративного попередження відносять: перевірку документів; вимогу припинення окремих дій; огляд речей та/або особистий огляд; тимчасове обмеження доступу громадян до окремих ділянок місцевості; обмеження руху транспорту або пішоходів на окремих ділянках вулиць або автомобільних шляхів; закриття ділянок кордону; облік та офіційне застереження осіб; обстеження (в якості різновиду огляду); право входити на територію та в приміщення підприємств, установ, організацій, житлових та інших приміщень громадян; обмеження прав громадян, пов'язаних із станом здоров'я, введення карантину при епідеміях та епізоотіях; безоплатне використання транспортних засобів і засобів зв'язку в надзвичайних ситуаціях; ревізування; контроль, наглядові перевірки; внесення подання про усунення умов і причин, які сприяють вчиненню правопорушень; огляд медичного стану осіб і санітарного стану підприємств громадського харчування; адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі, а також за особами, засудженими до кримінального покарання, не пов'язаного з позбавленням волі.

Друга група включає в себе заходи адміністративного припинення - примусове припинення діянь, які містять у собі ознаки адміністративного порушення (злочину), яке має на меті припинення неправомірних дій порушника, встановлення його особи, застосування до порушника адміністративного стягнення, а також недопущення шкідливих наслідків і яке застосовується у випадках, коли застосування заходів адміністративного попередження є неефективним. Заходи адміністративного припинення не попереджають, а безпосередньо припиняють наявні правопорушення або об'єктивно протиправні діяння, створюють умови для з'ясування обставин справи і реальної можливості для подальшого застосування до порушника заходів адміністративного або іншого впливу. Заходи адміністративного примусу даної групи дуже неоднорідні, відрізняються один від одного за багатьма ознаками. Проте в основну їх класифікацію доцільно покладено характер сфери застосування. За цим критерієм заходи адміністративного припинення поділяються на два види — заходи загального і спеціального призначення.

Заходи адміністративного припинення загального призначення поділяються на самостійні (оперативні — ті, застосування яких забезпечує оперативне вирішення і допоміжні (тобто, ті, які спрямовані на забезпечення всіх необхідних умов для притягнення порушника до відповідальності). До самостійних заходів належать: вимога припинити протиправну поведінку; привід осіб, які ухиляються від явки до державних органів та установ; адміністративне затримання, не пов'язане з провадженням в справах про адміністративні правопорушення; взяття на облік та застереження про неприпустимість протиправної поведінки — щодо осіб, які систематично порушують громадський порядок,

якщо ці порушення не тягнуть за собою юридичної відповідальності; зупинка транспортного засобу; взяття зразків товару для проведення експертизи.

До допоміжних заходів належать: поставлення порушника до дільничного пункту міліції; адміністративне затримання (обмеження свободи дій і пересування); відсторонення водіїв від керування транспортним засобом та огляд водіїв на стан сп'яніння.

Заходи спеціального призначення - категорія заходів, процедура застосування яких відрізняється певною специфікою, зокрема, ці заходи направлені безпосередньо на порушника, на заподіяння йому шкоди (аж до позбавлення життя). Особливостями цих заходів є екстраординарний характер, попередження про намір застосувати захід спеціального призначення перед тим, як зробити це, застосування даних заходів переважно спеціалізованими службами, застосування лише в разі, коли інші заходи адміністративного примусу неефективні. До таких заходів адміністративного припинення належать: заходи фізичного впливу (зокрема, види єдиноборств); спеціальні засоби (зокрема, газові балончики, гранати, наручники тощо), застосування вогнепальної зброї (її можуть застосовувати лише спеціалізовані особи в чітко визначених випадках).

Заходи адміністративного стягнення входять до третьої групи адміністративного примусу. Зміст цих санкцій має каральний, а не поновлюваний, компенсаційний характер. Суть їх полягає в обмеженні, позбавленні суб'єктивних прав чи благ особи, до якої вони застосовуються, у примусовому впливі на правопорушників з боку компетентних органів держави. Вид і обсяг обмежень, що складають зміст адміністративних стягнень, визначаються повноважними органами держави, їхніми посадовими особами з урахуванням характеру вчиненого правопорушення, особи порушника, ступеня його вини і майнового стану, обставин, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність.

Відповідно ст. 24 Кодексу України про адміністративне правопорушення за вчинення адміністративних правопорушень можуть застосовуватись такі адміністративні стягнення: попередження; штраф; оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення; позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (права керування транспортними засобами, права полювання); громадські роботи; виправні роботи; адміністративний арешт.

В законодавстві України заходи адміністративного примусу передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення, Митним кодексом України, Податковим кодексом, законами України про міліцію, про оперативно-розшукову діяльність, про Службу безпеки України, про дорожній рух тощо. При чому чіткого узагальнюючого переліку, процедур та підстав застосування заходів адміністративного попередження та припинення, на відміну від заходів адміністративного стягнення, не встановлено ані в законодавстві, ані в спеціалізованій літературі.

Зважаючи на те, що діяльність щодо застосування заходів адміністративного примусу всіх видів визнається видами адміністративних проваджень, її необхідно врегулювати в Адміністративно - процесуальному кодексі (крім провадження в справах про адміністративні правопорушення, регулювання якого має залишитися в Кодексі про адміністративне правопорушення).

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративне правопорушення (станом на 22.01.2014р.) від 7 грудня 1984 року N 8073-Х

2. Адміністративне право України. Підручник. / За заг. ред. доктора юридичних наук, професора Т.О. Коломoeць – К.: «Істина», 2008. – 380 с.

3. Адміністративне право України: основні поняття. Навчальний посібник. / За заг. ред. доктора юридичних наук, професора І.П. Голосніченка. - К.: ГАН, 2005. - 232 с.

4. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина. / Рсд. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). — К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. - 584 с.

5. Коломоєць Т.О. Класифікація заходів адміністративно - правового примусу // Право України. - 2003. - № 2. - С. 105-111.

6. Коломоєць Т.О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації : Монографія / За заг. ред. В.К. Шкарупи. – Запоріжжя : «Поліграф», 2004. – 404 с.

Подстепна А.О.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ

Відколи Україна здобула незалежність, головним напрямком на шляху до створення правової, суверенної та самостійної держави став розвиток новітньої законодавчої бази України, яка закріпить правовий статус громадян України та статус іноземців в Українській державі та налагодження нових міжнародних зв'язків, що дозволить державі успішно увійти до світового співтовариства.

Питання про конституційно-правовий статус іноземців в Україні є актуальним для сучасної української та російської правової науки, а також, досить глобальним. Дослідники та науковці докладно розглядають це питання, аби досягти досконалості у правовому регулюванні та закріпленні статусу іноземців, відповідно до законодавства України.

На сьогоднішній день існує велика кількість праць, щодо питання про конституційно-правовий статус іноземців в Україні. Більша їх частина присвячена проблемам біженців та осіб без громадянства, яких, більшість вчених розглядає, як особливий вид правового статусу іноземців. Серед таких вчених можна виокремити Т.І. Мендеграла, І. Ковалішина, С. Мосьондза. Що стосується безпосередньо конституційно-правового статусу іноземців, то протягом останніх років, щодо вказаного питання висловлювалися такі українські науковці, як Ю.М. Тодика, С.Ф.Константинов, О.М. Бобокал та інші.

В українському законодавстві конституційно-правовий статус іноземців закріплений в Конституції України прийнятій на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р., в Законі України « Про правовий статус іноземців ті осіб без громадянства» від 22.09. 2011 р., а також іншими законами та підзаконними нормативно-правовими актами.

Відповідно до Закону України « Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», іноземець – це особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав [2,ст. 1].

Також, цей Закон дає характеристики осіб, які являють собою особливий статус іноземців. До них відносяться: іноземці та особи без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах; іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають в Україні; іноземці та особи без громадянства, які тимчасово перебувають на території України.

Слід зазначити, що правове становище іноземців у будь-якій країні є особливим, оскільки він складається, принаймні, з двох елементів: правового статусу громадянина своєї країни і правового статусу власне іноземця. Іноземці, які перебувають на території будь-якої країни зберігають правовий зв'язок із своєю державою, підкоряються її законам, користуються її захистом. У той же час, іноземці підпадають під юрисдикцію держави, на

території якої перебувають, зобов'язані виконувати та визнавати Конституцію цієї держави, закони та адміністративні правила держави перебування [7, с.38].

Тому питання конституційно-правового статусу іноземців в Україні є важливим та актуальним, адже це питання є частиною загальної проблеми правового положення особистості, прав людини і громадянина у сучасному світі.

Проблеми правового статусу іноземців в країні з'явилися майже три тисячі років тому і були зумовлені появою нових держав, нових законів і традицій, тобто такі проблеми існували у часи, коли населення розділялись за територіальними ознаками, і коли з'явилися перші іноземці [6, с.269]. Отже, можна зробити висновок, що дане питання не являється новітнім для сучасної юридичної історії і науки. Воно лише проявило себе у законодавчих актах, які на даному історичному розвитку держав, встановлюють права та обов'язки іноземців, гарантують їм такі ж самі права, як і громадянам держав, регламентують в'їзд та перебування іноземців на території держави перебування.

У ст. 26 Конституції України закріплено, що іноземці та особи без громадянства, які знаходяться на території України на законних підставах, користуються такими самими правами і свободами, а також несуть ті ж самі обов'язки, як і громадяни України, - за виключенням тих, які встановлені Конституцією України, законами та міжнародними договорами [1].

В Україні, поняття «іноземець», «особа без громадянства», проходило складний історичний, законодавчий та ідеологічний шлях. В законодавчих актах радянської влади перше поняття іноземець зустрічалось в положенні про іноземців в УРСР, затвердженому у 1922 році. Дане поняття трактувалось як відсутність в особи громадянства, що мало підтверджуватися наданням посвідчення, яке вказувало на належність особи до іноземного громадянства, або про вихід особи з громадянства УРСР [4, с.211].

Саме поняття конституційно-правового статусу іноземців залишається дискусійним серед науковців, що характеризується низкою різних поглядів на дану проблему. Закон закріплює, що іноземці є рівними перед законом, незалежно від походження, расової і національної належності, соціального і майнового стану та інших особливостей. У ч. 1 ст.21 Конституції України вказано, що на іноземців поширюється принцип рівноправності, згідно з яким, кожного іноземця на території України сприймають як людини, із притаманними йому особливостями.

Законі закріплює перелік прав іноземців, зокрема, право на інвестиційну діяльність, право на освіту на рівні з громадянами України, право на одержання пенсії та право на соціальний захист, тощо. Для іноземців, які постійно проживають на території України, законодавством України було закріплено право іноземців мати у власності будь-яке майно, успадкувати та заповідати його, а також мати особисті немайнові права. Дуже важливо, що в законодавстві України закріплено право іноземців на захист своїх прав, у тому числі й в судовому порядку.

На відміну від громадян України, іноземці звільнені від таких обов'язків, як захист Вітчизни, участь у виборах до законодавчих органів України, а також іноземці звільненні від обов'язку нести військову службу.

Серед основних обов'язків, іноземці зобов'язані дотримуватися Конституції та законів України, зобов'язані реєструвати місце проживання, подавати інформацію стосовно фінансового забезпечення тощо [5, с. 88-90]. У ст. 67 Конституції України встановлено, що кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом. Слово «кожен» вказує саме на те, що не тільки громадяни України мають сплачувати податки, а також, іноземці, які перебувають на її території, так як іноземці мають такі ж самі обов'язки, як і громадяни України, за відповідними виключеннями.

Отже, аналізуючи викладений матеріал можна зробити висновок, що становлення інституту іноземців сягало давніх часів, і широкий розвиток отримало лише на початку

XX століття. Законодавство колишнього СРСР, яке закріплювало поняття «іноземців», їхні права та свободи, обов'язки дало поштовх до розвитку міграційної політики, стало основою для розвитку вітчизняної законодавчої бази, на основі якої, було сформовано нове законодавство вже незалежної Української держави, із закріпленням прав і свобод людини і громадянина, а також прав і свобод іноземці і осіб без громадянства, які знаходяться на території України. Сутність поняття іноземців в Україні, як суб'єктів конституційного права та учасників конституційно-правових відносин зводиться до того, що іноземці мають однакові права і свободи, та обов'язки з громадянами України, хоча від певних обов'язків закріплених Конституцією та законами України іноземці звільняються. В Україні статус іноземців законодавчо закріплений і відповідає вимогам про рівність усіх громадян незалежно від їхнього походження, расової приналежності та інших ознак, які характеризують фізичку особу, як індивіда та учасника конституційно-правових відносин та інших правових відносин.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22.09.2011 за № 3773 VI у новій ред. від 11.08.2013 за № 406 VII // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 19-20. – Ст.179.
3. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011 за № 3671 – VI в новій ред. від 29.11.2012 за № 5477 – VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 16. – Ст.146.
4. Еволюція поняття іноземців та осіб без громадянства в Україні / С.Ф. Константінов // Держава і право: збірник наукових праць. – [вип. 13.]. – 2001. – 209–214 с.
5. До питання про конституційно-правовий статус іноземців в Україні / О.М. Бобокал // Часопис Київського університету права. – [вип. 3.]. – 2007. – 88- 91 с.
6. Годика Ю.М. Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні / Ю.М. Годика, О.Ю. Годика. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 368 с.
7. Правовий статус біженців в Україні як вид правового статусу іноземців / І. Ковалішин // Право України. – [№ 2]. – 2001. – 38–42 с.

Rashkina A.
IMI University Centre Switzerland
(Switzerland)

DESCRIPTION OF THE JUDICIAL SYSTEM OF SWITZERLAND

The problem of forming and development of the judicial system in our country can not be decided in tearing away from world practice, especially without the account of experience of foreign countries with the similar political system. Switzerland is a very cognitive example of the state in which, in spite of complication of the judicial system, conditioned, foremost, by a federal device, it was succeeded to decide the row of problems of justice. At the same time of feature of Swiss federalism, aspiration of subjects of federation - cantons to save independence in a number of plenary powers and functions, including in questions, related to judicial organization, brought an enough «pied» background over of functioning of department judicial to creation, that is not fully instrumental in its effective realization.

The normative-legal base of made by the legislative acts of Swiss Confederation is new Federal Constitution 1999 and operating during 125 years Constitution 1874, Federal Obligation code, Federal law on the Judicial System, Civil, civil-judicial, Criminal, Ugolovno-protsessual'nyy

codes, Law on an international private law and other, and also legislation of cantons, foremost cantons Geneva and Zurich.

Department judicial in Switzerland it is impossible to acknowledge fully independent of other branches power. Although operating Constitution of Swiss Confederation and set the structure of central organs of the state, expressly dividing the branches of power into legislative, executive and judicial, however guaranteed absolute organizational, legal and economic independence of links of the judicial system. The degree of independence of branches of power is conditioned by not so much their absolute apartness, how many mutual balancing, balance of branches of power. The necessary condition of such balance is mutual control, guaranteeing inhibition of tyranny of separate power. New Swiss Constitution gives a right for control above other branches of power to Federal collection - representative organ. At the same time such important elements of control, as accounting of Government before Federal collection and valuable institute of judicial constitutional control, supposing plugging in the competence of court of supervision after accordance of federal laws of Constitution, absent here.

The problem of correlation of independence and accountability of judges decides originally. Circumstance that in Switzerland there are the special supervisory authorities (in some Canton - from representative, in other - from executive power), having a right to impose disciplinary penalties on judges, testifies to some waning of principle of independence of judges, as, if to follow him, disciplinary measures must be used by the organs of judge self-regulation, formed by a judge association. 1999 to there was incompleteness of the constitutional adjusting of court in Switzerland, that was partly compensated by legislative acts, devoted to the problems of organization and activity of department judicial, and also constitutions of cantons. However with acceptance of new Constitution 1999 it is possible to establish fixing at constitutional level of most principles, characteristic for the states with the developed democracy, determining judicial organization and judicial activity. At the same time such important principle, as principle of irrevocability of judges, characteristic for the constitutions of other West-European states, absents here.

Swiss judicial constitutional jurisdiction differs and from the «European» model, as the special jurisdiction structure absents here, and from the «American» model, because a federal legislation in Switzerland is not subject to judicial control for the purpose his accordance to Constitution. Meantime centralization of legislation, in a great deal caused by an objective necessity, expansion over of competence of Confederation due to the competence of cantons is brought to that exactly legislative federal activity presents the most serious danger for constitutional rights for citizens.

In Switzerland it is possible to look after the presence of legal signs, inherent to both the unitary state and federation, that is explained by a compromise between a centralism, lying in basis of this federation. It caused to life not only the difficult, multi-stage system of justice, differentiating from a canton to Canton, but also parallelism in capacity of federation and cantons in the field of court. In spite of the fact that new Constitution it would seem expressly differentiated the competence of federation and cantons, in a country and operate today, along with judicial norms, fastened in cantonal constitutions, in cantonal laws on court accepted in all Swiss Canton, Federal law on court, other federal laws, containing judicial norms.

In modern Switzerland there was a difficult enough hierarchy of national courts which can be divided into a few intersecting systems. Characterizing signs it is served as: competence of court (judges) which is right either independently to consider business or to control activity of those courts which decision was made the first essentially; specialization of court, and also his level, I.e. whether he is federal or cantonal.

Administrative justice in Switzerland, operating both on federal and on the levels of cantons, is the real mechanism of defense of rights for citizens from the actions of administration. In practice by administrative courts general legal principles on the basis of which consideration was carried out

put such were mine-out. These principles until now are the major source of modern administrative law of Swiss Confederation.

By general rule court decisions in Switzerland do not have obligating character for other judicial instances, even if they were accepted by the Federal court. Decision of appellate and other courts above in Canton also does not link courts below. Nevertheless court decisions have a very ponderable value, and some decisions of the Federal court served a model for separate positions of new Constitution.

Operating Constitution of Swiss Confederation 1999, although legalistically and did not fasten the division of authorities as principle, however set the structure of central organs of the state, expressly part on legislative, executive and judicial. Each of central organs - Federal collection is parliament, Federal advice - a government and Federal court (higher judicial instance of Swiss Confederation) carries out plenary powers within the framework of the competence independent of each other.

It is possible to select the followings lines of department judicial, distinguishing it from other branches of state power: it has concrete character, realized in a certain judicial form and carried out by judges - actual transmitters of department judicial. To it would be necessary to add another, perhaps, main description of department judicial: it is provided with plenary powers to accept final decisions, obligating citizens, organizations, establishments and organs of the state to operate in certain direction. Organizationally a department judicial is designed as a judicial system, basis of functioning of which is made by the row of constitutional principles. In this connection appears necessary foremost shortly stopped for constitutional development of Swiss Confederation. New Constitution of Swiss Confederation was accepted on the national referendum of April, 18, 1999, replacing operating thitherto Constitution 1874, and went into effect from January, 1, 2000 As time of action of new Constitution is calculated by months, and principles of organization and activity of the Swiss courts were formed as early as the scopes of norms of former Constitution, rendering enormous influence on all spheres of life of Switzerland during 125 years, foremost will describe Constitution 1874 A constitution 1874 replaced Constitution 1848 and belonged to the number the so-called «old» constitutions. From operating in the moment of reform of 173 reasons only 84 reflected primary text of the Basic law 1874 As a result of frequent changes Constitution lost the unity and internal logic largely. It, undoubtedly, was reflected and on the degree of regulation Constitution of spheres, related to justice. Even the so-called «old» constitutions of Europe and Constitution of the USA contain considerably anymore important positions, touching court, list of basic rights and freedoms of man, what Swiss Constitution 1874 Among the principles of justice fastened by it is possible to select prohibition on existence of extraordinary courts, principle of equality of citizens before a law, right on a legal judge, obligatoryness of going into effect court decisions, taken away in one of cantons, for territory of entire country. The row of norms of this Constitution regulated differentiating of competence between Union and Canton in the field of financial right and determined the questions of court, legal proceeding and management activity of organs of justice, forgiveness and amnesty. Articles 106-114 determined the competence of the Federal court. At the same time private questions which are usually subject to regulation at more low level were included in the sphere of the constitutional adjusting. A constitution 1999 on the whole to a great extent saved a former structure, although more sections and chapters became in it. The volume of act diminished some, mainly due to the waiver of the petty, meticulous adjusting, so characteristic for Constitution 1874 As a result Constitution purchased a modern enough kind and in a structural relation became look like analogical acts Western Europe. Swiss Confederation is proclaimed by the legal state. Into first place rights and freedoms of the Swiss citizens, institute of citizenship and social aims of the state are put. As compared to Constitution 1874 in new Constitution norms, touching justice, are considerably extended. The same as Constitution 1874, Constitution 1999 proclaims prohibition on existence of courts of exceptional jurisdiction, principle of equality of citizens before a law, obligatoryness of execution of entering into legal force court

decisions on all territory of Switzerland, regulates differentiating of competence between Confederation and Canton in the field of financial and judicial right, questions of forgiveness and amnesty, shortly determines the competence of the Federal court, taking the problems of organization and procedure in the Federal court to the legislative adjusting. Besides it, Constitution 1999 fastened principle of presumption of innocence (ч. 1 item 32), prohibition on a death penalty (ч. 1 item 10), right for every citizen on that his business was examined by an independent and impartial court, by the founded law (ч. 1 item 30) and that settled in a reasonable term (ч. 1 item 29); that conducting of the judicial meeting and awarding judgment was carried out in public, except for cases, statutory (ч. 3 items 30). A constitution 1999 avouches for a citizen and other rights in area of the legal proceeding. The special accent is done on rights, given in the case of imprisonment (item 31, ч. 2 items 32). Major constitutional principle is a submission of court to the law and duty of judges to operate conscientiously, which in a general view (I.e. this principle touches every public organ and every citizen) is formulated in ч. 3 items 5. Thus, it is possible to establish that in Switzerland at constitutional level most principles, characteristic for the states with the developed democracy, determining judicial organization and judicial activity, are fastened. Fixing of constitutional principles of justice in now operating Constitution became the result of their gradual forming. Their appearance on the empty legal field would be simply impossible. In Switzerland a court is public authority. Possibility of existence of some non-state justice is not acknowledged here, private justice. Plenary powers on realization of justice courts, being public organs, created exceptionally on the basis of law, are provided with. Only the state avouches for each to the citizen judge for providing of equality of citizens, corporate and other educations. Article 8 Constitutions 1999 are guaranteed by equality of citizens before a law. A federal court yet before created practice, asserting and principle of equality of citizens before a court.

Successful realization of this principle the decision of linguistic problem is instrumental in. Switzerland is a multilingual country. The use of term the "official" means: all legal texts are published on three languages and all three texts have identical legal force, that quite often serves as reason, origins of problems of semantic interpretation. Next important constitutional principle is participation of population in realization of justice. Concretely a question about participating of people in administration justice is taken in Switzerland to possibility of consideration of certain category of businesses by the court of jurors, that foreseen by the constitutions of cantons, and amateurish judges. The last play in realization of justice in Switzerland the special role. It is in this connection possible to select two features. At first, cantonal courts frequently consist of professional judge - chairman and two-four amateurish judges, holdings this position by a term in one year. During a trial they execute those functions, what professional judges, however completed conducting hearing is exactly chaired by a professional judge. Secondly, in some Canton (Zurich, Bern, Fryeburg) at consideration of businesses about the most severe crimes participation of oath assessors is foreseen in the courts of first instance. Jurors sit jointly with professional judges at the pronouncement of sentence. In some Canton (Zurich, Bern) amateurish judges sit independently, for example, when a defendant acknowledges itself guilty, and in the courts of Geneva a defendant can quitclaim on the court of jurors, regardless of whether he acknowledges itself guilty or not.

And, finally, it is necessary to specify on the feature of practical application of such principle of Swiss justice, as publicness of awarding judgments: here made decision judges directly in the hall of meeting, without a delete in a deliberative room and, as a rule, his text is here announced. The subject of department judicial are its transmitters - judges. Therefore constitutional status of judges is an extraordinarily important aspect of judicial organization. Principle of division of authorities provides to the court complete freedom from legislative and executive authorities: neither legislative nor executive public agents have no authority to give order to the judges and orders concerning the legal proceeding and not right to abolish or change court decisions. That it is possible to mark independence of the Swiss judges from legislative and executive authorities. Independence and impartiality of judges is in a considerable degree related also to the rules of

completing of composition of court, which the estimation of professional qualities (knowledge of jurisprudence, trial, understanding of psychology of people, high intellect) and moral principles (incorruptibility, honesty) of judges is posited. The operating in Switzerland system of forming of judge corps on the whole is based on the leadthrough of elections. The judges of the Federal court are elected on six years. Limitation of plenary powers of judges means absence in Switzerland of constitutional principle of irremovability of judges, office worker a certain term by the important guarantee of their independence, which is characteristic for the constitutions of other West-European states. In order that to become a candidate on post-modernism of judge in Switzerland, it is required to correspond to the followings terms: it is necessary to be the citizen of Switzerland and to have voice. Some cantonal laws foresee limitations in regard to minimum and maximal age, and also require confirmation of professional qualification of judge a license, doctorate or advocate certificate, given out at the place of residence. However in most cantons justiceship and even chairman of ordinary court of first instance can occupy persons, not possessing the proper education. Judges are not right to hold a position of leader, manager or member of administration, organ of supervision or organ of control of any society or establishment, having for an object receipt of income. There is also prohibition of joint work of relatives in one court or in judicial bodies (for example, in Canton Geneva). At the same time in Switzerland certain dependence of courts is traced on other branches of power, that is expressed, in particular, in a presence the special supervisory authorities, formed in one Canton by organs executive, in other - to representative power. Though courts in Switzerland are provided with sufficient plenary powers, to give an estimation to the administrative acts, to what their competence testifies in area of administrative jurisdiction. But if even to mean disciplinary measures only, they, from our point of view, following principle of independence of judges, must be used by organs, formed into a judge association. For description of the Swiss judicial system essential is an institute of judicial constitutional control. But unlike constitutional jurisdiction in other states, adhering to the that model, in Switzerland a federal legislation is not subject to judicial control for the purpose his accordance to Constitution.

Руденко О.В.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ДЖЕРЕЛ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНО – ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Конституційне право - одна з провідних галузей права України, предметом регулювання якої є найважливіші суспільні відносини. Ці відносини складаються у всіх сферах життєдіяльності суспільства: політичній, економічній, соціальній, духовній.

Конституційно-правові норми закріплюють насамперед принципи, що визначають устрій держави і суспільства, приналежність до громадянства, принципи, що характеризують положення людини в суспільстві і державі, її основні права, свободи та обов'язки.

Протягом двадцяти років незалежності в Україні сформувалася якісно нова національна правова система, визначальною складовою якої стала система сучасних джерел конституційного права. Зараз ця система знаходиться в процесі свого подальшого розвитку та вдосконалення - удосконалюються традиційні джерела конституційного права України (Конституція і закони України) і вводяться нові для нашої правової системи джерела права (судовий прецедент, правовий договір, правовий звичай, конституційні документи програмного характеру та ін.

Разом з тим на сьогодні зберігає свою актуальність проблема належного теоретико - методологічного забезпечення процесів розвитку системи сучасних джерел конституційного

права України в умовах політико -правової реформи. Тема даної роботи належить до пріоритетних в галузі науки конституційного права.

Джерела конституційного права України традиційно привертають увагу українських і зарубіжних правознавців. Зокрема, в Україні в останні роки з'явилися фундаментальні наукові дослідження, присвячені як проблемам теорії і практики джерел конституційного права взагалі (Е.П. Васильченко, В.Ф. Погорілко, В.Л. Федоренко та ін), так і окремим видам джерел конституційного права в контексті відповідної галузевої системи. Так, С. В. Резніченко досліджував юридичну природу договору, О.А. Назаренко - міжнародного договору, О.В.Сав'як - правового звичаю в системі джерел конституційного права України. Але власне система сучасних джерел конституційного права України та її юридичні властивості до цих пір не досліджувалися.

Метою роботи є з'ясування сутності та змісту сучасних джерел конституційного права України та їх системи, а також виявлення чинників, що впливають на розвиток системи сучасних джерел конституційного права України та перспектив і пріоритетів вдосконалення цієї системи в умовах конституційно -правової реформи.

Для досягнення поставленої мети треба визначити наступні завдання:

- Дослідити підходи до визначення сучасних джерел конституційного права України;
- Розглянути основні етапи становлення та розвитку джерел конституційного права України, що передували затвердженню системі сучасних джерел цієї галузі права;
- Визначити систему критеріїв класифікації джерел сучасного конституційного права України і здійснити на їх основі класифікації відповідних галузевих джерел права;
- Виявити основні фактори, що обумовлюють розвиток і вдосконалення системи сучасних джерел національного конституційного права;
- Визначити основні тенденції подальшого розвитку системи сучасних джерел конституційного права України в умовах триваючої конституційно -правової реформи;
- Сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України у сфері конституційної правотворчої і правозастосовчої діяльності.
- Розглянути та зіставити джерела Конституційного Права України з джерелами зарубіжних країн.

Об'єктом роботи є суспільні відносини, пов'язані з конституційною правотворчою і правозастосовчою діяльністю.

Предметом дослідження є система джерел національного конституційного права.

Для досягнення визначеної мети та вирішення поставлених завдань при проведенні дослідження системи сучасних джерел конституційного права України були комплексно використано принципи і засоби філософського та теоретико - правового підходів, принципи єдності соціально - правового та гносеологічного аналізу, об'єктивності та істини.

Методологічну основу дослідження становить загальнонауковий діалектичний метод наукового пізнання, що дозволяє розглянути систему сучасних джерел конституційного права України в її розвитку, виявити основні закономірності та тенденції її подальшого удосконалення в контексті оновлення Основного Закону.

Таким чином, узагальнюючи наведений фактичний матеріал, можна прийти до загального висновку про дослідження та визначення сутності та змісту джерел конституційного права України.

Список використаних джерел:

- 1.Погорілко В.Ф. Конституційне право України. Підручник / За ред. В.Ф.Погорілка. – К.: Наукова думка, 2002. – 734 с.
2. Резніченко С.В. Договір у системі джерел конституційного права./ Резніченко С.В. - Одеса, 1999. - С. 99 - 117.
3. Назаренко О.А. Джерела конституційного права: проблеми визначення / Назаренко О.А. Україна: шляхами віків: Матер. міжн. наук. конфер. Київ, 2002. – С. 162-167.

Русаневич А. Т.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

СООТНОШЕНИЕ ПРАВА И МОРАЛИ

Среди всех социальных норм моральные и правовые нормы являются главными регуляторами человеческого поведения, обладающие наибольшим значением и социальным эффектом. Они распространяются на все общество, близки по содержанию, взаимно дополняют друг друга. Право и мораль определяются, прежде всего, экономическими, а также политическими, культурными и другими факторами, являются средствами выражения гармонизации личных и групповых отношений. Право и мораль являются фундаментальными историческими ценностями, показателями цивилизованности общества его социального и культурного прогресса.

Еще древние философы – Аристотель, Платон, Демокрит, Цицерон – указывали на значимость этих двух главных определителей общественного поведения, их сходство и несовпадение. В работе Гегеля «Философия права» вопросы права трактуются в органической связи с вопросами морали и нравственности. Актуализируют сложную проблему соотношения права и морали такие выдающиеся философы как И. Кант,

С. Л. Франк, В. С. Соловьёв, Б. А. Кистяковский, А. Шопенгауэр. Один из современных сторонников теории естественного права Э. Д'Амато уделял внимание связи между правом и справедливостью.

Право – средство реализации нравственно-гуманистических идеалов общества. Без уроков нравственности, морали, этики право немислимо. В. С. Соловьёв, например, определял право как «принудительное требование осуществления минимального добра или порядка, не допускающего известного проявления зла»[1]. В литературе до сих пор ведутся споры вокруг понятия права, до сих пор нет единого мнения. «Юристы все еще ищут определение права», – писал Кант около 200 лет тому назад. Его слова справедливы и сегодня, так как до сих пор по-прежнему не существует общепризнанного определения права. Более того, по мнению российского учёного Спиридонова Л. И., вряд ли эта задача вообще может быть разрешима при помощи формально-логических средств, которые только могут быть использованы для разработки традиционных определений[2]. Мораль – это правила поведения, установленные самим обществом на основе выработавшихся представлений о добре и зле, справедливом и несправедливом, достойном и недостойном. Соблюдение требований морали обеспечивается силой духовного воздействия, общественным мнением, внутренним убеждением, совестью человека[3]. Соотношение права и морали – это не односторонний процесс влияния морали на право, это та связь, которая взаимно обогащает и развивает правовые и нравственные отношения. Общие и особенные черты права и морали целесообразно рассматривать с точки зрения единства и различия. Единство права и морали состоит в том, что:

Во-первых, и те, и другие являются нормами. Правовые и моральные нормы являются предписаниями общего характера, имеющими сходную структуру и предназначенными для регулирования общественных отношений. Из этого, в свою очередь, следует общность их функционального назначения – нормы права и морали формируют эталоны и стандарты, включаемые в ценностно-нормативную ориентацию общества.

Во-вторых, сферы регулирования моральных и правовых норм в значительной степени совпадают. И право и мораль обладают способностью проникать в самые различные области общественной жизни. Ни право, ни мораль не ограничиваются обособленной сферой

соціальних відносин. Вони пов'язані з поведінкою людей в широких областях їх соціального взаємодія. Таким чином, право і мораль входять в сферу культури суспільства, є ціннісними формами свідомості.

В-третьих, право і мораль як соціальні регулятори незмінно мають справу з проблемами вільної волі індивіда і його відповідальності за свої дії, що забезпечує можливість свідомого вибору певної позиції, прийняття рішення. Право і мораль звернені до розуму і волі людини, допомагаючи їй адаптуватися в складному і змінливому світі суспільних відносин.

В-четвертих, у права і моралі одні і ті ж задачі, одна суспільна мета: формування відносин між людьми. Вони призначені захищати людей від суспільно небезпечних дій, закріплюють встановлені матеріальні і духовні відносини між людьми, надають цілеспрямоване вплив на їх поведінку.

В-п'ятих, право і мораль передбачають відносну свободу індивідів, що забезпечує здатність свідомого прийняття рішень.

В-шестих, право і мораль в історичному розвитку мають преемственність: кожне нове покоління не створює заново всіх норм поведінки, а запозичує правові і моральні цінності минулих епох, змінюючи і розвиваючи їх[4].

Однак поряд з загальними рисами право і моральність мають суттєві відмінності, мають свою специфіку. Урахування цих феноменів має, мабуть, більш важливе значення, ніж констатація їх спільності. Відмінні особливості права і моралі зазначаються в наступному:

Во-перших, норми права формуються державними органами. В первісному суспільстві вони не існували. Моральні ж норми притаманні будь-якому суспільству, існували і до виникнення держави.

Во-других, правові норми встановлюються і санкціонуються відповідними державними органами від імені держави, виражають її волю. Мораль відображає волю всього суспільства або певних прошарків населення.

В-третьих, правові норми встановлюються в спеціально визначених формах (закон, указ і др.). В відмінності від норм права, норми моралі існують переважно в свідомості людей і формального визначення не мають.

В-четвертих, норми права стають дійсними, змінюються або скасовуються офіційно в певному визначеному порядку. А норми моралі складаються, розширюються і змінюються вільно на протязі тривалого часу.

В-п'ятих, в відмінності від моральних норм, норми права створюють єдину узгоджену систему указів і є загальнообов'язковими.

В-шестих, норми права забезпечуються заходами державного примусу, а норми моралі – позадержавними способами: звичаями, внутрішніми мотивами.

В-сьмих, правові норми містять детальну регламентацію поведінки суб'єктів, формують їх конкретні права і обов'язки. Мораль – це загальні правила поведінки суб'єктів, сформульовані в формі принципів, ідей і др.[5].

Тісне взаємодія норм права і моралі не означає, що процес цей рівний і неконфліктний. Між ними можуть виникати і досить часто виникають гострі суперечності, розходження. Моральні і правові вимоги не завжди і не в усіх випадках збігаються, а нерідко прямо протистоять однієї одній. Зрозуміло, деякі суперечності можна за допомогою певних заходів усунути, інші – не допустити, але в цілому, як об'єктивне явище вони залишаються.

Причини суперечностей між правом і мораллю в тому, що у них різні методи регуляції, різні підходи, критерії при оцінці діяльності суб'єктів. Розходження між правом і мораллю викликаються складністю і суперечністю самої життя, нескінченним різноманітністю виникаючих в ній ситуацій і так далі.

Право по своїй системі більш консервативно, воно неизбежно отстає від течія життя – навіть найкраще законодавство містить недоліки. Мораль же, більш гнучка, активніше реагує на відбуваються зміни. Ці два явища розвиваються нерівномірно, у моралі переважають елементи гнучкості, стихійності. Звідси в будь-якому суспільстві завжди різне правове і моральне становище. Оригінальну точку зору на співвідношення права і моралі розвиває Коркунов. «Нравственность дає оцінку інтересів, право – їх розмежування». Людині доводиться обмежувати виконання окремих цілей, від інших навіть відмовитися. Тому потрібна оцінка інтересів. Якщо інтереси людини зіткнулися з інтересами інших людей, однієї оцінки інтересів для внесення в діяльність людей порядку і гармонії. При рівноцінності або навіть тотожності інтересів, моральна оцінка не здатна вказати, як усунути зіткнення інтересів. Потрібно розмежування інтересів, яке виконується правом. З точки зору Коркунова можна розуміти право, як розмежування інтересів продавця і покупця, власника і працівника. Але чи можна визнати, що «в кримінальному процесі розмежовуються інтереси обвинуваченого і підсудимого». За думкою Коркунова, примус не характерний ознака права, тому що «якщо суспільство всім складається з святих людей, примус був би надлишковим: кожен би і так шанував чуже право і виконував свої обов'язки. Але право все-таки існувало»[6].

За виконаною роботою можна зробити наступні висновки:

1. З допомогою права держава досягає утвердження в свідомості громадян, всього населення загальнолюдських, прогресивних норм моралі, бореться з несправедливістю, злом і пороками. Громадянське і кримінальне судопроductive призначено зміцнювати законність, виховувати людей в дусі шанування права, закону, справедливим і законним інтересам особистості і суспільства, держави.

2. Аналізуючи співвідношення права і моралі, можна зробити висновок, що виконання правових норм в значній мірі залежить від того, в якій мірі вони відповідають вимогам моралі. Норми права не повинні суперечити позитивним звичаям суспільства. Разом з тим вимоги громадської моралі завжди враховуються державними органами при розробці нормативних актів держави.

3. Впливаючи на правову життя суспільства, мораль сприяє зміцненню громадського порядку. Функція моралі в взаємодії з правом виражається в тому, що мораль підвищує якість правового і в цілому громадського порядку. Це можна прослідкувати на дії правового положення «Все, що заборонено законом – дозволено» в регулюванні громадського порядку. Реалізацію цього принципу не можна розуміти абсолютно, в тому сенсі, що людина повинна керуватися тільки названим принципом. В свідомості індивіда є такі фактори, як відповідальність, совість, честь, гідність, обов'язок, які проникають в правосвідомість особи, взаємодіють з ним, виправляють його правову поведінку.

4. Право повинно сприяти утвердженню ідеалів добра і справедливості в суспільстві. Судові і інші правозастосовні органи звертаються при визначенні юридических заходів до моральних норм, а деякі правові норми безпосередньо закріплюють моральні норми, посилюючи їх юридическими санкціями. Через право здійснюється захист моральних норм і моральних засад.

5. Ефективність правових норм, їх виконання в багатьох залежить від того, наскільки вони відповідають вимогам моралі. Щоб правові норми працювали, вони, в крайній мірі, не повинні суперечити правилам моралі. Право в цілому повинно відповідати моральним поглядам суспільства.

6. Будь-яке порушення норм права є аморальним вчинком, але не будь-яке порушення моральних норм є протиправним діянням. В деяких випадках право сприяє звільненню суспільства від застарілих моральних догм.

Список использованных источников:

1. Кони С. С. Теория государства и права: собрание сочинений / С. С. Кони // М. – 1967 – С. 3
2. Спиридонов Л. И. Теория государства и права / Л. И. Спиридонов // Проспект. – 2001 – С. 100
3. Якушев А. В. Теория государства и права: конспект лекций / А. В. Якушев // ПРИОР. – 1999 – С. 6
4. Комаров С. А. Общая теория государства и права: учебное пособие / С. А. Комаров // Юрайт. – 1998 – С. 36 – 37
5. Братанюк Л. Е. Основы права и законодательства в охране здоровья: учебник / Л. Е. Братанюк // Медицина. – 2010 – С. 24
6. Коркунов Н. М. Лекции по общей теории права, 4-е издание / Н. М. Коркунов // Изд. юрид. кн. магазина Н.К. Мартынова. – 1897 – С. 35 – 39

Скударь Н.О.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

ОСОБИСТІ ПРАВА І СВОБОДИ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ТА ЇХ ГАРАНТІЇ

Проголосивши свою незалежність, Україна стала на шлях побудови власної правової держави і громадянського суспільства. Серед інших проблем, що вирішує народ України, є і проблема здійснення прав людини та громадянина. Основним у характеристиці прав людини є те, що вони повинні бути під захистом держави та закону. У правах, свободах не лише фіксуються стандарти поведінки, які вважаються обов'язковими, корисними, доцільними для нормальної життєдіяльності суспільства, а й розкриваються основні принципи взаємовідносин держави і особи. Права людини - один із найважливіших соціальних і політико-правових інститутів, який є мірилом досягнень суспільства, показником рівня його цивілізованості. І це зрозуміло. Адже саме за допомогою цього інституту особистість долучається до матеріальних і духовних благ суспільства, до механізмів влади, законних форм волевиявлення і реалізації власних інтересів. Від рівня забезпеченості права залежить ступінь досконалості самої особистості, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека. «Людський вимір», врешті-решт, є пробним каменем і точкою відліку будь-яких перетворень, які здійснюються в суспільстві.

Серед науковців, які займалися темою прав людини можна назвати – І. Й. Магновського, А. М. Колодія, П.М. Рабіновича, Ю.С Шемшученко, Б.О. Кістяковського, О.В. Пушкіна, О.В. Калініченка та ін.

Особисті права і свободи людини і громадянина - це закріплені в Конституції України невід'ємні права і свободи людини і громадянина, що належать їм від народження чи завдяки наявності у них громадянства України, гарантуються Українською державою і становлять ядро правового статусу особи в Україні. Ці права і свободи характеризуються специфічними рисами, а саме:

1) вони життєво важливі та найбільшою мірою соціально значимі як для окремої людини, так і для суспільства в цілому і для держави. Значення основних прав і свобод для людини полягає в тім, що вони виступають необхідною передумовою її участі у вирішенні питань устрою та управління суспільством, забезпечення честі й гідності людини тощо

2) вони не набуваються і не відчужуються за волевиявленням людини і громадянина, тобто належать кожному від народження;

3) їм притаманні особливі юридичні властивості та специфічний механізм реалізації .

[1 с. 215]

Вони становлять основу правового статусу; їх закріплено в найбільшій кількості статей Конституції України. До них належать такі права: на життя, свободу і особисту недоторканність; недоторканність житла; охорону приватного життя; таємність листування й телефонних розмов, поштових, телеграфних та інших повідомлень; захист приватного життя особи; визначення національності; користування рідною мовою, а також свобода пересування й вибору місця проживання, свобода совісті. [3 с.44]

Конституція України приділяє особливу увагу питанню закріплення прав і свобод людини та громадянина. Це закономірно, адже права і свободи людини й громадянина в наш час стали загальновизнаною найвищою суспільною цінністю. Нині визнання та практичне здійснення прав і свобод людини і громадянина стало основним критерієм міри демократичності тієї чи іншої держави. [2 с.163]

Конституція України конкретизує гарантії рівності як громадян України, так і – і нших осіб. Ці гарантії полягають у забороні існування будь-яких привілеїв та обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними та всіма іншими ознаками як фізичного, так і соціального характеру. [4 с. 24]

Конституція України, крім умов і засобів захисту, закріплює можливість самозахисту людиною свого життя і здоров'я та життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я будь-якими не забороненими законом засобами від протиправних посягань. [2 с.175]

Гарантії особистих прав і свобод можна охарактеризувати як систему норм-принципів, умов і засобів, що забезпечують у своїй сукупності здійснення конституційних прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина. Гарантії здійснення прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина є важливим елементом механізму забезпечення їх реалізації. Крім нормативних гарантії, розрізняють і організаційні гарантії, тобто діяльності державних і недержавних організацій, що утверджують і забезпечують права та обов'язки, а саме створюють умови, охороняють, захищають від правопорушень та беруть участь у відтворенні порушеного права. [2 с.237]

Перш за все відмітимо, що свободи людини і громадянина складають інститут конституційного права, який містить норми, що визначають взаємини держави і особи. Тому, як відзначають П. Рабінович і М. Хавронюк «Гарантії реалізації конституційних прав та свобод людини і громадянина - це умови та засоби, принципи та норми, які забезпечують здійснення, охорону і захист зазначених прав, є порукою виконання державою та іншими суб'єктами правовідносин тих обов'язків, які покладаються на них з метою реалізації конституційних прав та свобод людини і громадянина».

На думкуВ. Ю. Васецького, особливе місце в системі правових гарантії реалізації конституційних прав та свобод людини і громадянина є юридична відповідальність: «її специфіка полягає у тому, що захист і охорону прав та свобод людини і громадянина юридична відповідальність забезпечує шляхом гарантування виконання органами державної влади, місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами своїх обов'язків, що кореспондують зазначеним правам та свободам». Тобто перш за все мова йде, і це є, на наш погляд, головним фактором, про юридичну відповідальність держави в особі органів державної влади, а також посадових і службових осіб. [1 с. 220]

Гарантування прав і свобод людини – це свого роду зовнішній механізм обмеження влади, яка завжди намагається до саморозширення й посилення своєї присутності в усіх сферах людського життя.

Гарантії конституційних прав і свобод людини закріплені Конституцією України. До них належать права на судовий захист, відшкодування матеріальної та моральної шкоди, знання кожним своїх прав і обов'язків, правову допомогу, а також неприпустимість

обмеження конституційних прав і свобод людини та громадянина. [З с.44]

Специфічна природа прав людини, що є істотною передумовою розвитку людства, впливає як на відносини між людиною та державою, так і на відносини між самими людьми. Хоч первинною метою прав людини залишається встановлення правил, що регулюють відносини між людиною та державою, деякі з них є важливими у стосунках між людьми. Уряд не тільки зобов'язаний утримуватися від порушення таких прав, а й мусить захищати людину та громадянина від зазіхань інших людей та їх колективів. Кожній людині має бути забезпечена можливість користуватися основними правами та свободами. Держава зобов'язана гарантувати реальне здійснення цих прав і свобод усіма доступними їй засобами. Чим вищий ступінь реалізації правового статусу особи, тим більшою мірою обмежується можливість сваволі з боку держави та її органів.

Список використаних джерел:

1. Кравченко В. В. Конституційне право України / В.В. Кравченко.- К.: Атіка, 2004- 512 с.
2. Колодій А. М. Права людини і громадянина в Україні / А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 329 с.
3. Годованець В.Ф. . Конституційне право України / В.Ф. Годованець. - К.: МАУП, 2001. – 216 с.
4. Конституція України від 28. 06. 1996 р. / Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 140.

Травінчева А. О.

Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАВА ТА СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

16 липня 1990 року Верховною Радою Української РСР була прийнята Декларація про державний суверенітет України. Україна стала на шлях побудови власної правової держави та громадянського суспільства. Перед молодією державою постала одна з головних проблем – права та свободи людини та громадянина, яка й досі викликає чимало дискусій між науковцями правової сфери діяльності. Це обумовлено багатьма теоретичними та практичними аспектами, а саме ряд науковців наголошує на таких: по-перше, права і свободи людини – це категорія, яка відображає загальнолюдські вимоги та стандарти у сфері свободи особистості; по-друге, права і свободи людини та громадянина є основоположним фактором демократичної держави; по-третє, різниця між розумінням прав людини та прав громадянина.

Серед науковців, які займалися темою прав людини слід назвати В. С. Жураковського, М. В. Костицького, С. Максимова, О. В. Малько, П. М. Рабіновича, Ю. М. Тодику, Ю. С. Шемшученка та ін.

Однією з груп прав і свобод людини та громадянина в Україні є громадянські права та свободи. За своєю природою громадянські права та свободи мають абсолютний характер, тобто є невідчужуваними, невід'ємними та не підлягають обмеженню. Аналіз невідчужуваності та невід'ємності проводить О. В. Пушкіна, котра наголошує на уточненні змісту цих понять. Термін «невід'ємність», на її думку, пов'язан із природою прав людини, а тому держава не може його відняти. Щодо невідчужуваності, то це поняття описує сферу стосунків між державою та людиною, де держава наділяється певними обмеженнями стосовно її дій у приватному житті людини.

На нашу думку, важливим у конституційному праві та в усьому законодавстві України є проголошення прав і свобод людини та громадянина вищою цінністю. Слід зауважити, що громадянські права складають першооснову правового статусу особистості. Саме тому з боку держави повинен спостерігатися підвищений рівень гарантій та охорони цієї групи прав і свобод. Отже, громадянські права – це глобальна категорія, що представляє собою можливості людини користуватися найважливішими, природними благами, які сприяють безперешкодному існуванню особистості у суспільстві.

Український народ як єдине джерело влади обрав шлях побудови демократичної держави, у якій буде здійснюватися принцип верховенства права, що ґрунтуватиметься на визнанні та пріоритеті прав і свобод людини та громадянина. На думку автора, рівень демократизму країни слід визначати через ставлення держави до прав і свобод людини та громадянина, зокрема до громадянських. На підтвердження цьому В. В. Копейчиков зазначає, що саме стан справ у сфері забезпечення прав і свобод людини, їх практичної реалізації є тим критерієм, за яким оцінюється рівень демократичного розвитку будь-якої держави і суспільства в цілому. У Конституції України так званий «людиноцентризм» вважається головним напрямком розвитку конституціоналізму XXI століття. Прикладом є стаття 3 Основного Закону України, котра встановлює «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю».

З критикою положень Конституції України щодо прав і свобод людини та громадянина виступає П. М. Рабінович. Науковець визначає права людини як «юридичне відображення людських можливостей» і наголошує на необхідності оновлення Конституції України через проблему конституційного регулювання прав, свобод і обов'язків людини та громадянина. Бо, за його словами, стан дотримання в Україні основоположних прав людини та конституційних прав громадянина – за висновками правозахисних (державних та громадських) організацій – не є задовільним.

Отже, одним із шляхів вирішення питання конституційного регулювання прав, свобод й обов'язків людини та громадянина є оновлення Конституції України: удосконалення саме конституційних засобів забезпечення прав і свобод людини та громадянина, тлумачення положень Основного Закону та уточнення термінів стосовно провідних прав, свобод та обов'язків.

Деякою підставою для диспуту сучасних вчених є дві точки зору: розмежування понять прав людини та прав громадянина і їх тотожність. З одного боку вчені дотримуються думки про тісний взаємозв'язок між правами людини та громадянина. Проте ці два поняття вони не ототожнюють. За визначенням П. М. Рабіновича, основні права людини – це певні можливості людини, необхідні для її існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, які об'єктивно визначаються досягнутим рівнем розвитку людства (економічним, духовним, соціальним) і мають бути рівними для всіх людей. Таким чином, права людини пов'язані з суто людською істотою, виникають з моменту народження, поширюються на всіх людей, незалежно від країни проживання.

М. В. Вітрук формулює права й свободи громадянина як матеріально обумовлені, юридично закріплені та гарантовані можливості індивіда володіти й користуватися конкретними соціальними благами. Тобто права і свободи особи зумовлюються її громадянством.

Представником іншої думки є Л. С. Явич, який взагалі не розрізняв поняття «права людини» та «права громадянина», а давав визначення лише останньому поняттю, розуміючи під правами громадянина забезпечені законом та владою можливості користуватися свободою вибору та дії, участі у створенні сприятливих умов життя, привласнення соціальних благ та цінностей.

На нашу думку, не можна проводити чітку межу між поняттями «права людини» та «права громадянина». Адже громадянин будь-якої держави перш за все є людиною, котра

при народженні набуває основних невід'ємних, невідчужуваних прав та свобод, що мають позанаціональний та позатериторіальний характер.

Хатмінської К.Ю.,
студентки ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»

ПРАВОВИЙ СТАТУС ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Побудова демократичної, правової, соціальної держави в Україні, де особа повинна бути найвищою цінністю, неможлива без створення умов для зростання участі громадян в управлінні державними і місцевими справами. У зв'язку з проведенням конституційної й муніципальної реформ постала проблема вдосконалення законодавства, у тому числі й у галузі місцевого самоврядування.

У системі місцевого самоврядування особливе місце займають органи самоорганізації населення (далі – ОСН). Такі чинники, як проведення виборів у місцеві ради за пропорційною системою, розширення території міст, пов'язане з будівництвом нових міських районів, ускладнюють керівництво з боку місцевих рад всім комплексом проблем господарського й соціально-культурного значення і роблять складнішими зв'язки представницьких органів самоврядування з населенням. А це у свою чергу утруднює діяльність місцевих рад із розв'язання багатьох питань, з якими населення звертається до цих органів. Одним з найголовніших шляхів поліпшення роботи місцевих рад є широке залучення населення через численні й різноманітні органи самоорганізації до участі у вирішенні проблем господарського й соціально-культурного життя.

Система місцевого самоврядування не може вважатися завершеною, якщо самоврядування відсутнє на низовому рівні, найбільш наближеному до населення, тобто на рівні будинку, вулиці, кварталу, мікрорайону, маленького села або селища. Саме органами самоорганізації населення – створеними вуличними, квартальними, сільськими, селищними комітетами, комітетами мікрорайонів можна заповнити цю ланку. Відтак сьогодні є такий важливий діалог між місцевою владою та громадою, тим паче, що згідно законодавства органи самоорганізації населення входять до системи місцевого самоврядування.

Останнім часом чимало наукових праць присвячено аналізу ролі і значення рад та їх органів, їх місцю і правовому становищу в системі органів публічної влади, компетенції і формам діяльності. Тобто дана проблематика піднімалася у наукових дослідженнях таких учених-юристів: А.А. Аскеров, В.С. Кашо, А.І. Коваленко, О.К. Конєв, В.В. Лазарєв, О.В. Орлова, В.О. Прокошин, Н.П. Фарберов, Д.В. Шутько, А.І. Щиглик, Л.П. Юзьков, Ц.А. Ямпольська та ін.

Аналіз чинного законодавства України, яке регламентує їх статус, і наукових джерел з цього питання дозволяє констатувати недосконалість правового регулювання статусу ОСН й необхідність більш детального й поглибленого розгляду цієї проблеми. Дослідження конституційно-правового статусу цих органів, їх місця й ролі в системі місцевого самоврядування й відмежування від суміжних конституційно-правових інститутів (об'єднань громадян, кондомініумів) сприятимуть формуванню системного підходу до подальшого вдосконалення законодавства про ОСН.

Неоднозначність розуміння природи органів самоорганізації населення, їх завдань та функцій, нагальні потреби практичного застосування нормативних положень, можливості порівняльного аналізу законодавчих актів та актів локального регулювання різних історичних періодів в Україні та інших державах потребують нових підходів до цих питань.

Необхідно також чітко визначити органи самоорганізації населення як самостійний суб'єкт системи місцевого самоврядування, а не специфічний різновид громадської організації, з визначенням їх як таких, що не підпорядковані місцевим радам та їхнім виконавчим органам. Вельми суперечливим є питання про існування в органів самоорганізації населення можливості створювати підприємства, установи, організації, завдяки діяльності яких ці органи зможуть найбільш ефективно реалізовувати як власні, так і делеговані повноваження. Крім того, потребує визначення статусу фінансів та майна органів самоорганізації населення, які не були отримані від органів місцевого самоврядування на реалізацію делегованих ними повноважень, як спільної власності мешканців відповідної території, в межах якої діє цей орган самоорганізації населення.

Значну увагу приділити розмежуванню правової природи органів самоорганізації населення та громадських організацій в Україні, виявленню як спільних, так і окремих рис, що об'єднують та розрізняють ці форми громадської активності. Необхідність дослідження цього питання обумовлюється хоча б тим, що часто, навіть у наукових джерелах, плутають ці види громадських формувань, включаючи органи самоорганізації населення до числа громадських організацій.

Необхідно відмітити, що і громадські організації, і органи самоорганізації населення є різновидами участі громадян у вирішенні питань загальнодержавного та місцевого значення. Водночас, погляд законодавця на органи самоорганізації населення та на громадські організації дозволяє говорити про суттєві відмінності у їхньому правовому статусі. Вони спостерігаються у таких сферах як: нормативно-правові основи діяльності; правовий статус; сфера інтересів що охоплюється; прядок утворення; повноваження; ступінь підпорядкованості; фінансова основа діяльності; наявність членства; певні вікові відмінності членів та ініціаторів створення цих громадських формувань; характер взаємовідносин з органами державної влади та місцевого самоврядування; порядок припинення повноважень тощо. Хоча наведений перелік відмінностей не є вичерпним, він наочно демонструє їхню принциповість, а отже необхідність самостійної наукової розробки та практичного застосування цих інститутів конституційного права.

Однак незважаючи на суттєві відмінності між ними, і громадські організації, і органи самоорганізації населення виконують спільну функцію – сприяють залученню широких прошарків населення до управління справами держави та місцевого самоврядування, а на більш глобальному рівні є важливими елементами формування громадянського суспільства.

У зв'язку з цим необхідними є широкомасштабна державна підтримка цим громадським починанням. Водночас вкрай згубливими для їхнього існування є надмірна зарегульованість, формальний підхід.

З метою посилення взаємодії між органами самоорганізації населення та органами місцевого самоврядування доцільно створити виконавчий орган ради, головним завданням якого було б надання необхідної організаційно-методичної, правової та інших видів допомоги органам самоорганізації населення, організація конференцій, навчання, семінарів для представників цих органів тощо.

Пропонується передбачити необхідність створення у кожній сільській, селищній, міській раді постійної комісії ради зі сприяння розвитку місцевого самоврядування, а питання взаємодії органів самоорганізації населення з органами місцевого самоврядування регулярно розглядати на пленарних засіданнях ради та виконавчого комітету. Необхідно наділити органи самоорганізації населення правом вимагати від депутата відповідної ради звітувати про свою діяльність у раді та окрузі, а також встановити обов'язок, за яким ці органи повинні всіляко сприяти депутатам у їх роботі при виконанні своїх повноважень.

Список використаних джерел:

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997р. // Відомості Верховної Ради N 280-97// 1997 – N 24 – ст.170

2. Проорганізацію населення: Закон України від 11 липня 2001р. // Відомості Верховної Ради №2625-III/- 2001. –№ 48. –Ст.254.

3. Орловський О.С. Регламентация правового статусу органів самоорганізації населення на локальному рівні // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2000. – № 2. – С. 131-137.

4. Ярмиш О.Н., Серьогін В.О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні / О.Н. Ярмиш, В.О. Серьогін // Підручник. — Харків: Видавництво Національного університету внутрішніх справ –2002. — С.653.

Черных Е.Н.,

Мариупольский государственный университет
к.ю.н., доцент кафедры конституционного,
административного и международного права

КАТЕГОРИЯ ПРАВОВАЯ ЖИЗНЬ: ВОПРОСЫ МЕТОДОЛОГИИ

Как известно, непреложной и фундаментальной задачей науки общей теории права является разработка и внедрение универсальных для юриспруденции понятий и категорий. Примером активно развиваемого концепта, получившего заметную поддержку российских и украинских теоретиков права в последнее десятилетие, может служить категория «правовая жизнь». Обоснование и понятийные характеристики данной категории отражены в научных статьях, нескольких диссертационных работах (Михайлов А.Е., Шиянов В.А., Ноздрин А.Н.), ей посвящена отдельная глава Академического курса по общей теории права [1]. Среди авторов, исследующих проблематику правовой жизни, следует, прежде всего, назвать А.В. Малько, а также А.И. Демидова, А.Е. Михайлова, В.В. Трофимова, В.А. Шиянова и других.

Категория «правовая жизнь» стремится разрешить сокровенную задачу правовой онтологии предельно абстрактного порядка – охватить сложное явление правового бытия в одной метакатегории таким образом, чтобы непротиворечиво сохранить его гетерономность, многоуровневость и многообразие конституирующих признаков. При этом путь к разрешению этой задачи проходит через проблемы гносеологического порядка: сводится к вопросам о познавательных стратегиях и их согласованности, а также к вопросам принципов и правил построения научных понятий (категорий).

Одна из ярких особенностей категории «правовая жизнь» заключается в необычайной широте: она охватывает не только все положительные, но и все негативные проявления права. «Как ни странно, – пишет А.В. Малько, – до сих пор не существовало категории, которая охватывала бы всю сферу бытия права со всеми позитивными и негативными его проявлениями» [2, с.7]. Под негативными проявлениями права учёный понимает преступления и иные правонарушения; их субъектов и криминальные структуры; злоупотребления, деформации правосознания, которые могут выражаться в нигилизме, идеализме, популизме; ошибки в праве и иные, препятствующие положительной юридической деятельности, факторы [1, с. 123]. По определению А.В. Малько, «правовая жизнь – это совокупность всех форм юридического бытия общества, выражающаяся в правовых актах и иных проявлениях права (в том числе и негативных), характеризующая специфику и уровень существующей юридической действительности, отношение субъектов к праву и степень удовлетворения их интересов» [1, с. 122].

Однако мы полагаем, что стремление объять в одной категории весь известный мир права приводит к смешению разных познавательных инструментов и как следствие – к несогласованной эклектике структурных элементов такой категории. Уже в самом названии категории «правовая жизнь», которая является синтезом понятия Сущего – «жизнь» и понятия Должного – «правовая», проявляется эклектичность её конструкции, в виде

проблеми соединения двух онтологически разных и обычно противопоставляемых сфер: фактической действительности и идеальной, нормативно-ценностной, что является результатом комбинации разных познавательных стратегий: социологической и нормативно-правовой, (ценностной). Подход к социальным объектам с позиции сущего соответствует социологической методологии, которая руководствуется критерием наглядно фактического; и наоборот, познание объектов с позиции должного соответствует, философско-правовой методологии, для которой характерен ценностный, морально ориентированный критерий. Таким образом, возникает проблема выбора или комбинации стратегических методов конструирования категории, разрешение которой проходит через вопрос о соотношении Должного и Сущего в праве.

Соотношение Должного и Сущего без преувеличения составляет фундаментальный вопрос для предмета (онтологии) и метода (гносеологии) общей теории права. В зависимости от генерализации признаков сущего или признаков должного, юридической доктриной формулируются разные понятия права, а также полагаются разные научные методы – описательно-фактические либо содержательно-ценностные, которые предполагают этическую, моральную оценку содержания. Принципиальное разграничение должного и сущего в сфере этических ценностей связано со взглядами И. Канта, которые были развиты школой неокантианства (В. Виндельбанд, Г. Риккерт и др.). Предельно резкое выражение в правоведении этот подход, как известно, нашёл во взглядах Г.Кельзена: «категории Должного и Сущего являются основным мыслимым делением всего. Поэтому в рамках данного исчерпывающего двусоставного деления немислима вещь, которая не будет ни долженствованием, ни действительностью либо будет сразу и тем, и другим» [3, с. 597]. Сам Г. Кельзен видел в теории права и её предмете только нормативную сферу. В современной правовой науке господствует в целом примирительное понимание сути проблемы: право как мир нормативного долженствования и противостоящая социальная действительность (сущее) рассматриваются в природном родстве [4, с. 276-281]. Однако их отождествление так же, как и безусловное противопоставление не верно. Должное и Сущее в идее принципиально различны, что составляет ценностную основу всякого этического учения, в том числе и правового. Они также составляют методологическую оппозицию: методологии сущего предпосылается принцип иррациональной естественной причинности (если только она не выводится из сверхразума); методология должного требует причинности рационально-целевой. Совпадение Сущего и Должного в мире права возможно, но только при условии ценностной бесконфликтности между фактом и нормой.

Специфика правового мира, в идее которого лежит целеполагание (Радбрух Г.), состоит в том, что он определяется и воспринимается преимущественно как мир правил должного поведения, и не может быть понят без оценочного суждения. Отсюда возникает вопрос: как соединены сущее и должное в категории правовой жизни в ценностном отношении? Для этого необходимо выяснить, в каком ценностном отношении стоит категория к понятию права. Как писал К. Савиньи, «право не имеет бытия само по себе. Его сущностью является, наоборот, сама жизнь людей, рассмотренная с определённой стороны» [5, с. 21]. Поэтому объяснение социальной жизни, взятой в правовом аспекте, требует выяснения того, какое из известных понятий права выступает определителем той стороны жизни, которая понимается как правовая, что позволит также установить границы «правовой жизни» с целью различения её от иных видов социального бытия.

В ценностном аспекте элемент негативных проявлений права (не-право) является центром контроверз категории «правовая жизнь», поскольку образует резкое противоречие с самим понятием права. В отсутствие ценностного совпадения между нормой и фактом, обнаруживается смешение сферы должного и сферы сущего; правом и силой; законом и беззаконием, когда правом становится всякий принуждающий факт. В связи с этим следует отметить, что понятие права, взятое априорно, содержит другие соподчинённые априорные

правовые понятия такие, как субъект, объект, и в том числе правомерное-противоправное, вытекающие из понятия нормативности. Именно как понятийные формы они ценностно согласуются с идеей и абстрактным понятием права (как с идеей должного); даже понятие противоправного обнаруживает идею права в значении правомерно-должного, хотя и отрицательным образом. Но Малько и другие авторы в одной категории правовой жизни объединяют с этим – априорно ценностным понятийным рядом – принципиально иной онтологический ряд – фактических негативных действий, т.е. сущего, в котором отсутствует необходимая предпосылка идеальности, ценности, вследствие чего возникает конфликт с понятием права и его идеей, стремящейся к справедливости, моральности.

Получаем пример «скачущей», по выражению Л. Петражицкого, категории [6, с. 839], в которой предикат «правовая» в значении Должного перескакивает, переходит границы своей применимости, охватывая и те явления, которые с точки зрения морально-ценностных критериев формами права не являются.

В элементе не-права обнаруживается очевидный конфликт генерализующих методов: социологического и ценностно-правового типа. Социологическое конструирование категории «правовая жизнь» осложняется ценностными отношениями, имманентно присущими теоретико-правовой рефлексии. В части фактических негативных проявлений полученная категория является настолько формальной, ценностно-безразличной, что по руководящим методам превращается в концепт скорее социологический, чем правовой.

Сторонникам рассматриваемой категории следует обратить внимание также ещё на один конфликт познавательных стратегий. Присутствие в рассматриваемой категории, как ценностно-положительных, так и ценностно-негативных структурных элементов, предполагает наличие двух принципиально разных и несогласующихся между собой понятий права: морально ориентированного для положительных элементов и свободного от морали понятия для негативных элементов. Следовательно, в данной категории социальная жизнь определяется взаимно исключаящими понятиями права, в результате стирается граница между правовой жизнью и жизнью неправовой; возникает проблема законной несправедливости.

Ценностная несогласованность категории с определяющим понятием права закономерно проявляет себя в нарушении правил построения научных понятий. В частности, нарушается требование общности признаков понятия для всех элементов его содержания. Так, остаётся загадкой, как «правовая жизнь» в противоправных формах «призвана определённым образом оформлять личную, государственную и общественную жизнь» [1, с. 122]. А.В. Малько также видит признак правовой жизни в том, что в её основе находится право в «объективном значении», которое позволяет спорить о праве и несправедливости, возмущаться произволом, т.е., полагаем, основано на понятии права с моральным критерием, что очевидно вступает в противоречие с внутренним элементом не-права [2, с. 5]. Поэтому, поскольку ценностно-положительные и негативные элементы содержания внутренне противоречивы, а основной критерий определения категории – понятие права – допускает морально разные смыслы, невозможно установить обязательные для категории критерии общности и критерии различия. К сожалению, сторонники данной категории не замечают вышеуказанных методологических и структурных конфликтов.

По нашему мнению, в категории «правовая жизнь» мы встречаем пример того, что между правом как явлением духовной культуры (Должным) и фактической средой его бытия (Сущим) находится ценностная несогласованность в форме не-права, которая не позволяет примирить их в одном концепте. Цель объединения в одной правовой категории идеальную сферу правового долженствования и тот несовершенный мир, который преобразуется правом, – несомненно, притягательна, но, полагаем, вряд ли достижима.

Список використаних джерел:

1. Малько А. В. Правовая жизнь [Гл. VI] / А. В. Малько // Общая теория государства и права. Академический курс : в 3 т. / отв. ред. М. Н. Марченко. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М. : ИКД «Зерцало-М», 2001. – Т. 2. – С.119-141.
2. Малько А. В. Категория «правовая жизнь»: проблемы становления / А. В. Малько // Государство и право. – 2001. – № 5. – С. 5–13.
3. Кельзен Г. Основоположение социологии права / Г. Кельзен // Эрлих О. Основоположение социологии права / О. Эрлих ; под. ред. В. Г. Графского, Ю. И. Гревцова ; пер. с нем. М. В. Антонова. – СПб. : Университетский издат. консорциум «Юридическая кн.», 2011. – С.595-638.
4. Бержель Ж.-Л. Общая теория права : пер. с фр. / Ж.-Л. Бержель ; под общ. ред. В. И. Даниленко. – М. : Издат. дом NOTA VENE, 2000. – 576 с.
5. Цит. по: Циппеліус Р. Філософія права : підручник : пер. з нім./ Р. Циппесіус. – К. :Тандем, 2000. – 300 с.
6. Петражицкий Л. И. Новые основания логики и классификация наук (1925–1926) // Петражицкий Л. И. Теория и политика права. Избранные труды / Л. И. Петражицкий ; науч. ред. Е. В. Тимошина. – СПб. : Университетский издат. консорциум «Юридическая кн.», 2010. – С. 775–856.

Эсмантович И.И., Эсмантович Е.И.,
Учреждение образования
«Гомельский государственный университет
имени Франциска Скорины»

РАЗВИТИЕ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Вопросы развития местного управления и самоуправления в настоящее время рассматриваются как наиболее актуальные в жизни современного общества, поскольку именно на местном уровне реализуется основная часть жизненных интересов человека. В связи с этим весьма важно развивать собственную инициативу и активность граждан в решении местных проблем. От эффективности работы местных органов власти во многом зависит становление гражданского общества и его дальнейшее развитие.

Развитие самоуправления на местах позволяет направлять в созидательное русло социальную энергию масс, используя механизмы демократического принятия решений на местах. Центральные органы власти получают возможность наиболее эффективно реализовывать стратегию модернизации социально-экономического развития, поскольку именно на уровне местного управления сформулированные властью цели подвергаются постоянной проверке на соответствие их интересам общества и каждого человека. Только через систему местного управления и самоуправления Советы депутатов, исполнительные и распорядительные органы могут поддерживать надежную прямую и обратную связь с населением, раскрыть социально-экономический потенциал территориальных единиц, поддерживать политическое равновесие и гармонию в местных сообществах, оптимально сочетать местные и общегосударственные интересы.

Эффективность власти граждане оценивают по элементарным и понятным для каждого критериям – тепло в домах, освещенность улиц, качество дорог, транспортное обеспечение и т.п. Эти вопросы рациональнее решать, по мнению населения, в местах непосредственного проживания граждан — в городах, поселках, селах и пр. Именно поэтому одним из приоритетных направлений государственной политики Беларуси является развитие местного самоуправления, налаживание постоянного и всестороннего взаимодействия органов самоуправления и населения.

Формирование эффективной системы местной власти - длительный и достаточно сложный процесс. В Республике Беларусь этот процесс находится в стадии развития и

включает множество нерешенных проблем, связанных с законодательным обеспечением деятельности органов местного самоуправления, некоторым дефицитом квалифицированных специалистов в области государственного управления, отсутствием надежных материально-финансовых основ деятельности местных органов власти.

Оценивая современное состояние местного самоуправления в Республике Беларусь, большинство отечественных и зарубежных ученых и практиков отмечают крайне низкий уровень эффективности действующей в стране системы органов местной власти. Переход к новой конституционной модели местного самоуправления в нашей стране несколько затянулся. До сих пор существуют проблемы в сфере правового обеспечения деятельности органов местного самоуправления [1; 2; 3; 4].

Устранение и предотвращение указанных причин — важнейшая задача проводимой в стране реформы местного самоуправления. Местную власть чаще всего критикуют за то, что в решении простейших вопросов жизнеобеспечения, например, водоснабжение, ремонт канализации, получение необходимой справки и т.п. со стороны органов местного самоуправления проявляется пассивность.

Конституция Республики Беларусь четко определила гарантии и основы местного самоуправления как самостоятельного института власти в стране [5]. Стратегическим ориентиром оставалась и остается сильная и дееспособная местная власть. Однако достичь этой цели на практике гораздо сложнее, чем ее заявить. Нужно учиться работать принципиально в иных условиях, формировать новые, действенные механизмы, анализировать и быстро преобразовывать собственный опыт. И для этого требуется согласие общества, консолидация власти, политическая воля.

Чтобы преодолеть препятствия, мешавшие развитию местного самоуправления, приближению его к нуждам населения, в Республике Беларусь в последнее десятилетие была проделана большая работа. Обновленный Закон Республики Беларусь «О местном управлении и самоуправлении в Республике Беларусь» направлен на централизацию власти там, где это необходимо, уточнение ее ответственности перед народом, чтобы сделать ее более предсказуемой и обеспеченной. Закон четко определяет, какие обязательства местные власти имеют перед своими гражданами и какими ресурсами обладают для их исполнения [6].

Однако даже самая идеальная нормативная база сама по себе еще не является гарантом создания в стране эффективной системы местного самоуправления. Для того чтобы конституционное право населения на осуществление местного самоуправления получило свое реальное воплощение, требуются предпосылки не только правового характера.

Основным фактором, сдерживающим развитие местного самоуправления в республике, являются проблемы экономического характера. В связи с этим основные усилия Парламента и Правительства должны быть направлены на завершение формирования экономических основ местного самоуправления, являющихся гарантом обеспечения финансово-хозяйственной самостоятельности местных органов власти.

Очевидно, что до тех пор, пока в стране отсутствует прочная материально-финансовая база развития местного самоуправления и сохраняется экономическая зависимость органов местного самоуправления от иных органов государственной власти, процесс ее перехода к автономной модели местного самоуправления нельзя считать завершенным. Создание на местах организационно обособленных от государства властных структур недостаточно. Власть должна быть обеспечена экономически. А это означает, что судьба самоуправления, находится в прямой зависимости от результатов поиска эффективных механизмов укрепления экономической базы местного самоуправления.

Перспективы совершенствования системы местного самоуправления в Республике Беларусь, связаны с реализацией на практике основополагающего принципа «Государство для народа», который по сути своей означает создание благоприятных, комфортных условий

жизнедеятельности человека, обеспечение его прав и свобод. Человек является высшей ценностью общества и государства, и поэтому все органы государственной власти, и прежде всего местные органы, обязаны делать все необходимое для реализации этого основополагающего положения Конституции Республики Беларусь.

Весьма перспективным является развитие различных форм самоуправления среди пожилых людей. Учитывая естественные процессы старения населения, а также необходимость социальной поддержки различных категорий ветеранов и пенсионеров, целесообразно создавать необходимые условия для повышения роли организаций ветеранов труда в трудовых коллективах и по месту жительства. Значительное внимание следует уделить развитию женского движения, поскольку от женщин зависит решение демографической проблемы и нравственное воспитание молодежи.

Институты местного самоуправления только тогда могут быть эффективными, когда они получают реальную поддержку от местных органов власти. Депутаты местных Советов депутатов призваны оказывать конкретную помощь населению и трудовым коллективам в организации самоуправления как важного элемента гражданского общества и демократического государства.

Важно повысить роль и значение представительных органов, развивать принципы коллегиальности и контрольные механизмы с участием граждан. Без такой обратной связи с избирателями по-настоящему сильное, независимое и эффективное местное самоуправление, конечно, не состоится.

Можно обозначить основные направления совершенствования деятельности органов местного самоуправления:

- расширение хозяйственной самостоятельности, увеличение финансирования и экономических возможностей местных органов власти в развитии своих территорий;

- закрепление за местными бюджетами на постоянной основе доходных источников, позволяющих финансировать как можно большую часть возложенных на органы местного самоуправления полномочий (доходными источниками могут быть: средства самообложения, доход от продажи земли в собственность, доход от реализации имущества, оказание платных услуг населению, поступления от использования имущества);

- формирование высокого уровня политической культуры и сознания граждан, расширения участия трудовых коллективов, женских, ветеранских организаций в управлении делами общества и государства, создание новых институтов самоуправления (выступление информационных групп в трудовых коллективах, в средствах массовой информации);

- уточнение и конкретизация в законодательстве порядка взаимоотношений органов территориального общественного самоуправления и государственных органов при рассмотрении вопросов местного значения, определение перечня вопросов местного значения, которые могут решаться только при согласовании с органами ТОС (например, размещение торговых объектов, развитие инфраструктуры, строительство социальных и производственных объектов, размещение парков, проведение строительства и реконструкции электрических сетей, проведение телефонных коммуникаций);

- внесение в Закон Республики Беларусь «О местном управлении и самоуправлении» положения об обязательном обсуждении и предварительной экспертизе органами ТОС вопросов и проектов, связанных с развитием соответствующей территории, четкой регламентации порядка разрешения спорных вопросов (например, через вынесение вопроса на местный референдум);

- упразднение коллегиальных органов ТОС в малых населенных пунктах сельской местности, поскольку единоличные органы (старейшины, помощники председателя) работают более эффективно.

Изучив проблему становления и развития местного самоуправления на территории Беларуси, можно утверждать, что местное самоуправление в Беларуси успешно

функціонує. Введення означених пропозицій буде сприяти підвищенню ефективності місцевої влади, подальшому розвитку соціального державства і громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1 Шабайлов В. И. Ключевая проблема: реформирование местного самоуправления // Чалавек. Грамадства. Свет. – 2004. - №2. – С. 3-20.

2 Клочков В., Мельников А. Развивать инициативу и активность граждан // Беларуская думка. - 2011. - №6. – С. 60-61.

3 Гарбуз А. Развитие местного самоуправления как результат устойчивого развития Республики Беларусь // Юстиция Беларуси. – 2010. - №4. – С.53 – 55.

4 Сидорчук В.К. Организационно-правовые проблемы экономического самообеспечения местного самоуправления: монография / В. К. Сидорчук. - Минск: Тэсей, 2011. - 324 с.

5 Конституция Республики Беларусь 1994 года (с изменениями и дополнениями, принятыми на республиканских референдумах 24 ноября 1996 г. и 17 октября 2004 г.). – Минск: Нац.центр правовой информ.Республики Беларусь, 2006. – 64 с.

6 О местном управлении и самоуправлении: Закон Республики Беларусь от 4 января 2010 г. №108-З с изм. и доп. // Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь, 2012. - №2, 2/1880.

Яскевич О.Є.,

Маріупольський державний університет

студент ОКР «Бакалавр»

спеціальність: «Правознавство»

ЗАСОБИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Актуальність теми. Право, як інструмент для вирішення завдань суспільства, дає змогу задовольнити його інтереси за допомогою індивідуальних правових засобів. У наш час дослідження функціонального призначення та природи сутності засобів права має фрагментарний характер, бо, насамперед, правознавці не мають єдності у розумінні поняття права, засобів правового регулювання як категорії. Окремі явища цих категорій, пов'язані перш за все з їх класифікацією та функціями, були предметом дослідження С. Алексєєва, О. Скакун, Ю. Шемшученка. Треба звернути увагу на те, що це комплексна проблема, тому аналіз використання тих чи інших правових засобів дасть змогу вдосконалення ефективності правового регулювання як такого.

Будь-яка група людей чи суспільна організація неминує передбачає певне обмеження свободи волі людини, спробі її самовизначення. Історія демонструє дві принципово різні позиції такого обмеження. Перша (суб'єктивна), коли міра свободи довільно визначається на розсуд певного владного інституту, тобто запорукою збереження певного мінімуму свобод буде лише технічна обмеженість можливості позитивного регулювання людської поведінки. Друга ж (об'єктивна), витікає з того, що свободи однієї людини закінчуються там, де починаються свободи іншої, з урахуванням того, що держава займає місце арбітра в такому обмеженні свобод.

У сучасній юридичній теорії та практиці панує думка, що правове регулювання, не забезпечене державним примусом, втрапить якість правового, що сила права в його примусовості, а норма, що не підкріплена примусом, є «безсилою».[1;с.182] Помилковість такої думки полягає у баченні правового регулювання як зовнішнього фактору, як санкцій та заборон з боку держави. Таким чином, законодавець орієнтується на залучення спеціально-дозвільного типу правового регулювання.

Обґрунтування свободи як загальнолюдської цінності, що розкриває соціальну цінність права, має давню традицію у правовій думці. Наприклад, Джон Локк, вважав, що створення держави та передача себе під цього владу «робиться кожним лише з наміром якнайкраще зберегти себе, свою свободу та власність...Влада суспільства чи створеного людьми законодавчого органу ніколи не може простягатися далі, ніж це необхідно для суспільного блага; ця влада зобов'язана охороняти власність кожного» [2;с.74].

Якщо досліджувати засоби правового регулювання на галузевому рівні, то у висновку буде чітко простежуватися, що вони представляють правові явища, інструментарій разом із діями суб'єктів, за допомогою яких задовольняються інтереси суб'єктів права та забезпечується досягнення публічних й правових цілей. Існування правових стимулів та обмежень є основними засобами, що виступають як найсильніші фактори, які забезпечують реалізацію інших правових засобів, призначення яких полягає у інформуванні суб'єктів про можливість вибору варіантів поведінки в межах права, спонукати до вчинення тих чи інших дій.

В результаті дослідження можна дійти висновку, що правові стимули та правові обмеження є протилежними один одному, але водночас, містять у собі той протилежний засіб. Тобто, за певних випадків, правовий стимул може містити як стимул, так і деякі обмеження, правові обмеження – навпаки. Ще Л. Петражицький зазначав: «Мотивувальний вплив права полягає не лише у виклику позитивних імпульсів тієї чи іншої поведінки, а й в усуненні чи попередженні появи різних мотивів на користь свідомої поведінки, в усуненні «спокусу» тощо». Під спокусою тут мається на увазі негативна правова мотивація.

Тож, завдяки впровадженню так званої «техніки стимулювання» будуть відображені засоби суспільного контролю, які дадуть змогу перейти від пасивного, що передбачає шкідливі дії, до активного контролю, що допоможе зробити упор на дії, заохотить суспільно-корисну поведінку, тобто заохочення прагне зробити бажане за необхідне, таким чином вдосконалюючи й розвиваючи правове регулювання.

З урахуванням потреб сучасного суспільства, можна сказати, що завдання правознавців полягає не тільки у вдосконаленні стимулюючих засобів, але й підвищенні ефективності вже встановлених норм.

Список використаних джерел:

1. Дія права і дія закону в сучасному аспекті право розуміння/ М. Теплюк //Право України. — 2010.-№4. — С. 182-189.

2. Локк Д. Избр. филос. призов. В 2 т. Т. 2. М., 1960

3. Теория права и государства в связи с теорией нравственности. Т. 2. /Л. И. Петражицкий. — СПб, 1907. — 656с.

4. Ефективність дії правових стимулів та обмежень у механізмі правового регулювання/ В. Красовська //Право України. — 2010.— №6. — С. 182-188.

СЕКЦІЯ СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ГОСПОДАРСЬКОГО, ЦИВІЛЬНОГО, КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Андрущенко М.В.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ПОНЯТТЯ І ВИДИ АКТИВ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

У наш час господарські правовідносини є дуже поширеними на всій Україні. Вони регулюють майже усі суспільно необхідні сфери життя, а також порядок функціонування багатьох економічних ланок держави. Система господарських правовідносин є дуже обсяговою, тому що до сфер її регулювання відносяться не лише внутрішньо економічні питання, а й такі, що регулюють зовнішньоекономічні питання. Прикладом цього може бути Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», а також Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» у сфері державних облігацій, а також казначейських зобов'язань.

З усього вище сказаного можна зробити висновок, що існує певна система джерел, що регулюють такі відносини. Така система включає в себе усі акти господарського законодавства, які певною мірою можуть регулювати господарські правовідносини. Таких актів у системі господарського законодавства дуже багато. Починаючи з Конституції України, яка регулює основні питання дії усього господарського законодавства, а також визначає основні права її учасників і до договорів у сфері господарських правовідносин, які регулюють певний спектр питань. Також до таких актів відносяться звичаї ведення правовідносин, які вже устоялись між певним колом учасників господарських правовідносин, а також аналогія таких актів та судові постанови, якими також можуть регулюватись певні правовідносини (у випадку невиконання обов'язків за господарським договором або процедурою банкрутства наприклад).

Господарське законодавство з усіма актами є основним видом правової інформації, визначення якої закріплено у Законі України «Про інформацію». Згідно зі ст. 22 цього закону господарське законодавство це сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо.

Господарське право дуже тісно пов'язано із цивільним, а також трудовим, правом соціального захисту та ін.. Що стосується зв'язку систем господарського та цивільного прав то можна сказати, що вони певною мірою взаємодоповнюють одна одну у певних питаннях, а саме: регулювання господарських товариств та організацій, фізичних осіб-підприємців, зобов'язальні відносини та ін..

Кожен із перелічених видів права по своєму регулює певну сферу господарських відносин. Але найважливішим регулятором таких відносин є у першу чергу держава, яка встановлює основні норми для цих правовідносин. Починаючи із Конституції, Законів України, Кодексів та закінчуючи договорами та судовими постановами, а також аналогією у праві, держава являє собою так сказати первісний суб'єкт, що регулює усі питання у цій сфері права. Що стосується договірних відносин то вони певною мірою строяться на загально визначених нормах, а також примірниках договорів, що випускаються Кабінетом Міністрів за погодженням з відповідними міністерствами. Регулюються такі відносини перш за все їх учасниками, а також відповідними органами державної влади при порушенні таких відносин. Що стосується суб'єктного складу учасників таких відносин то вони також визначаються державою. Так звані компетенційні акти, які визначають права та обов'язки –

господарську компетенцію, а також види суб'єктів господарювання. Інші акти установлюють порядок регулювання та втручання органів державної влади у певні господарські відносини, якщо у разі певних юридичних фактів виникає така необхідність.

З усього вище сказаного можна зробити висновок, що акти господарського законодавства – це система норм, яка регулює господарські відносини між суб'єктами господарювання. Така система включає у свій склад перелік усіх прав та обов'язків цих суб'єктів та визначає діяльність органів державної влади у цих правовідносинах. Серед усіх систем права господарське можна назвати самою багатоскладовою, що робить регулювання цієї системи дуже важливим завданням держави.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР / / Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, ст.141;
2. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV / / Відомості Верховної Ради України, 2006, № 31, ст.268;
3. Закон України «Про Зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-XII / / Відомості Верховної Ради України, 1991, № 29, ст.377;
4. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-XII / / Відомості Верховної Ради України, 1992, № 48, ст.650.

Аркушов Д.М.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ІНОЗЕМНИХ ПІДПРИЄМСТВ І ПІДПРИЄМСТВ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ

Поняття інвестицій та їх сутність обґрунтовувалися, прямо чи опосередковано, всіма дослідниками економічних процесів. Це збагачувало розуміння цієї категорії, наповнювало глибоким економічним змістом державну політику у сфері залучення і використання капіталів. Таким чином, можна дати узагальнене визначення іноземних інвестицій. Іноземні інвестиції – речі, грошові кошти, майнові права, цінні папери, а також результати інтелектуальної діяльності, вкладені іноземним інвестором (у передбачених законом формах) в об'єкти інвестиційної діяльності на території України з метою одержання прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту.

Іноземними інвесторами є суб'єкти, які провадять інвестиційну діяльність на території України, а саме:

- юридичні особи, створені відповідно до законодавства іншого ніж законодавство України;
- фізичні особи — іноземці, які не мають постійного місця проживання на території України і не обмежені у дієздатності;
- іноземні держави, міжнародні урядові та неурядові організації;
- інші іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності, які визнаються такими відповідно до законодавства України.

Об'єктами іноземного інвестування є всі об'єкти, інвестування в які не заборонено законами України. Так, згідно із Законом України «Про інвестиційну діяльність» об'єктами інвестиційної діяльності в Україні може бути будь-яке майно, в тому числі основні фонди та оборотні кошти у всіх галузях і сферах народного господарства України, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права. При цьому, забороняється інвестування в об'єкти,

створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України, а також порушує права та інтереси громадян, юридичних осіб і держави, які охороняються законом. Для збільшення надходжень іноземних інвестицій в економіку України необхідно створити сприятливі умови господарювання, що передбачає впровадження системи заходів, спрямованих на поліпшення інвестиційного клімату, забезпечення прозорості і стабільності законодавства у сфері інвестування та оподаткування; реформування податкової системи шляхом скорочення загальної кількості податків і зменшення ставок деяких із них, ліквідацію економічно необґрунтованих пільг. Правове регулювання іноземних інвестицій слід підняти до рівня світових стандартів.

Бурхливий розвиток законодавства в сфері інвестиційної діяльності призвів до виникнення великої кількості нормативно-правових актів, які регулюють інвестиційні відносини. Проаналізувавши дану нормативну базу, можна зробити такі висновки, що в сфері державного регулювання інвестиційної діяльності існують значні прогалини. Відбувається (так і проходив в минулому) нерівномірний законодавчий процес: прийняття менш важливих актів випереджає вихід більш важливих, відбувається без системного і без комплексного оцінювання впливу нормативних актів на інвестиційні відносини. Державні програми часто не відповідають існуючій нормативній базі, видання законодавчих актів не встигає за змінами в інвестиційних процесах. Часто вони є суперечливими і малоефективними, і застарілими. Про що свідчить відсутність в Україні сталої концепції національних інтересів. Без постановки єдиної стратегії розвитку економіки неможливо створити ефективну систему правового забезпечення державного регулювання інвестиційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Касприк А. Формування державного механізму управління інвестиційним процесом в Україні [Електронний ресурс] / А. Касприк // Формування ринкової економіки в Україні. - 2009. - вип. 19. с. 262–269. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/freu/2009_19.

2. Кухар В.І. Удосконалення правового регулювання інвестиційних відносин як складова інвестиційної політики держави /В. І. Кухар // Вісник господарського судочинства. - 2004. - № 2. - С. 236 - 244.

3. Любімов В.І. Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю промислових підприємств / В. І. Любімов // Економіка і держава. - 2006. - № 4. – С. 26 - 28.

Багінський В.В.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ПРАВОВІ ОСНОВИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Поняття “банківська система” є одним з головних для розуміння даної теми. Освітлювати цю тему, на думку автора, необхідно тільки через зміст функцій, які вона виконує. Очевидно, що банки функціонують не окремо один від одного. Вони пов’язані певною єдністю, взаємозалежністю, керуються єдиними принципами та методами правового регулювання, регулювання. Так само необхідно окреслити термін "правові основи", на наш погляд, це є сукупність норм права, що закріплені в міжнародних актах, які ратифіковані ВРУ, в законах України, а також в інших підзаконних актах, компетентних державних органів, що покликані регулювати суспільні відносини в сфері банківської діяльності. До основних нормативних джерел в банківській системі можна віднести: Конституція України,

Господарський кодекс, Податковий кодекс, Закони: "Про банки і банківську діяльність", "Про Національний банк України", "Про цінні папери та фондовий ринок", "Про іпотечні облигації", "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" тощо.

Актуальність теми полягає в тому, що умовах перехідної економіки, на етапі формування та розвитку ринкових інститутів банківська система України ще є не сповна ефективною в матеріальній та застосованих частинах нормативно-правового забезпечення функціонування банківської системи. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність проаналізувати теоретичні основи, охарактеризувати банківську систему, запропонувати практичні рекомендації для поліпшення управління її розвитком, спрямувати цей розвиток у необхідне для економіки та суспільства русло.

Метою статті є аналіз та виявлення прогалин в національному законодавстві в банківській сфері.

Над даною проблемою працювали: С.С. Алексєєв, Л.Брю, В.Б. Авер'янов, В.Г. Афанасьєв, В.В. Пасічник, П.С. Пацурківський та інші.

Проаналізувавши правову базу, виявляємо, що банківською системою є економічна та організаційно-правова структура, що організовує функціонування грошового ринку з метою забезпечення державних інтересів та задоволення приватних інтересів членів суспільства на ринку банківських послуг. Задовольняється ці законні інтереси та потреби за допомогою банків, банківських об'єднань, банківських асоціацій, спілок, фінансових установ, що відповідною мірою здійснюють банківську діяльність, та їх клієнтів.

Керуючись, чинним законодавством України, а саме статтею 4 Закону "Про банки і банківську діяльність" можна визначити: банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, що створені і діють на території України відповідно до законодавства України. І в той же час, законодавець забезпечує кожному банку рівні можливості на грошовому ринку, економічну самостійність, свободу конкуренції тощо. На Національний банк України, виходячи з особливостей вітчизняної економіки, фінансової та банківської політики, наділяється цілим переліком функцій, а саме владно-організаційних, контрольно-наглядових та інших функцій. Згідно з Законом України "Про Національний банк України", головним завданням даного органу є підтримання стабільності національної грошової одиниці-гривні, але, наприклад, НБУ, для реалізації своїх задач, здійснює ліцензування банківської діяльності; встановлює вимоги щодо капіталізації банків; встановлює економічні нормативи для банків; визначає правила проведення банківських операцій, бухгалтерського обліку і звітності, захисту інформації, коштів та майна; визначає систему, порядок і форми платежів, у тому числі між банками; здійснює банківське регулювання та нагляд, інші функції.

З організаційно-правового боку, банківська система оформлюється як єдність правового регулювання банківської діяльності в державі; створення, єдиного, для всіх, банків, регульованого, Національним банком. України, механізму руху банківських резервів; законодавче розмежування прав та обов'язків кожної ланки системи, зокрема і небанківських фінансових інститутів; регулювання міжбанківських відносин та системи кореспондентських зв'язків.

В підсумку зазначимо, що нормальне функціонування банківської системи в Україні можливе тільки за наявності наступних умов: достатня кількість діючих банків і кредитних установ, у системі не повинно бути зайвих елементів, функціонування Національного банку, який виступає основним координатором кредитних інститутів та ефективно виконує функції управління грошово-кредитними і фінансовими процесами в економіці, а поряд з ним діють найрізноманітніші комерційні банки, які охоплюють усі сфери національної економіки і зовнішньоекономічні зв'язки, здійснюють широкий діапазон банківських операцій та фінансових послуг для юридичних і фізичних осіб, банки й кредитні установи, як не обмежуються акумуляцією і розподілом коштів підприємств, організацій, а й сприяють

накопиченню капіталу, активно втручаються в усі сфери економіки, а сам банківська система є складовою більш широкої системи – економічної системи держави.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.

2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 14, ст.81)

3. Закон України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 року Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 36, ст.448

4. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23 лютого 2006 року (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, N 20, ст.282)

5. Закон України «Про іпотечні облигації» від 22 грудня 2005 року (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005 N 20, ст.282)

6. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 5 квітня 2001 року (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001 N 20, ст.282)

Балацько Л.С.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИЙ ДОГОВІР (КОНТРАКТ) І ПОРЯДОК ЙОГО ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ

Зовнішньоекономічна діяльність на Україні знаходиться в стадії формування, поступово оформляється відповідна їй нормативна база. Реформи, що відбулися в країні за останнє десятиліття, націлені на будівництво демократичної правової держави, підставою якого повинна послужити ринкова економіка. Складовою частиною даного процесу реформування стала орієнтація України на повномасштабне включення у світову економічну систему. Як відомо, протягом багатьох десятиліть у нашій країні панувала монополія зовнішньоекономічної діяльності, тобто виключне право держави на здійснення усіх видів зовнішньоекономічних зв'язків. Держава здійснювала свою монополію через спеціально створені органи. Міжнародна купівля-продаж здійснювалася через Міністерство зовнішньої торгівлі (пізніше – Міністерство зовнішньоекономічних зв'язків) і його галузеві експортно-імпорتنі об'єднання; міжнародні розрахунки – через Внешэкономбанк СРСР.

Поступове реформування зовнішньоекономічної діяльності почалося з 1986р. Були розширені права державних зовнішньоторговельних організацій, поряд з ними на зовнішній ринок були допущені галузеві, республіканські і регіональні організації. З кінця 80-х років почали одержувати право безпосереднього виходу на зовнішній ринок виробники експортної продукції. Поряд з лібералізацією зовнішньоекономічної діяльності, що відбулася, перетворенням широкого спектра господарських організацій у головних діючих суб'єктів у здійсненні зовнішньої торгівлі, зміні піддалося також відношення до участі держави в механізмі міжнародних економічних зв'язків. Однак скасування державної монополії зовнішньої торгівлі і розширення числа суб'єктів зовнішньоторговельного обороту аж ніяк не означають відмовлення держави від втручання в систему зовнішньої торгівлі. Більш того, світовий досвід показує, що відбувається посилення і диверсифікованість подібного впливу, пріоритети, принципи, механізми й інструменти якого взаємопогоджені на міжнародному рівні в численних двосторонніх і багатосторонніх угодах, документах міжнародних організацій. У результаті змін, що пройшли, у цій сфері, у багатьох підприємств з'явилася можливість самостійно виходити на зовнішні ринки. Але щоб фірма могла успішно

працювати з іноземними партнерами, потрібно щоб на підприємстві була чітко налагоджена система керування контрактною діяльністю. Тому саме контракт (договір) є основним документом, що регулює взаємини сторін у зовнішньоекономічній діяльності.

Питання, пов'язані з визначенням зовнішньоекономічної діяльності, завжди були предметом уваги з боку правознавців, які досліджували проблеми зовнішньоекономічного договору (контракту), переважна більшість яких працювала в Україні. Зокрема, ця проблематика досліджувалась такими вченими-юристами, як Мілаш В., Карпечкіним Н., Черешнюком В., Онищенко О. та іншими.

Зовнішньоекономічна діяльність є однією з основних форм економічних відносин України з іноземними державами. Відповідно до п. 9 ст. 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. № 959-ХІІ під поняттям зовнішньоекономічного договору розуміють матеріально оформлену угоду двох чи більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, спрямовану на встановлення, зміну чи припинення їхніх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності. Суб'єкти ЗЕД діяльності мають право укладати будь-які ЗЕД договори (контракти), крім тих, укладення яких заборонено законодавством України (п. 1 ст. 382 ГК України).

У понятті ЗЕД договору (контракту) вказується, що він є «матеріально-оформленою угодою». Задавалося б таке визначення породжує неоднозначність, проте це формулювання навпаки розширює поняття форми укладення ЗЕД договору (контракту). Факсимільний, телетайпний зв'язок також прийнятний для оформлення договору і надання йому юридичної сили. При цьому слід наголосити, що в такому випадку можуть бути зазначені лише основні умови договору щодо ціни, якості, кількості, строку поставки товару. У випадку ж, коли сторони хочуть більш детально врегулювати їх відносини, вони мають укладати письмовий ЗЕД договір (контракт), який більш повно та детально закріпить зовнішньоекономічні відносини між сторонами ЗЕД договору (закріпить порядок вирішення спорів, страхування товару, порядок нарахування пені, неустойки тощо). Письмова форма є також важливою в тому плані, що додатково розширює можливості ЗЕД. Форма ЗЕД угоди визначається правом місця її укладення. Так, якщо угода була укладена за правом іноземної держави у формі, яка не передбачена законодавством України, то даний договір не може бути визнаний недійсним.

Загалом зовнішньоекономічні угоди укладаються відповідно до законодавства України, міжнародних угод, міжнародних звичаїв, рекомендацій міжнародних органів і організацій, якщо це не заборонено прямо та у винятковій формі законодавством України. Але інколи при укладенні зовнішньоекономічного договору стикаються дві чи більше різних правових національних моделей. Саме тому важливу роль при укладенні зовнішньоекономічного договору відіграє те, законодавство якої країни повинно бути застосовано в тих чи інших випадках (питання правової прив'язки).

В окремих випадках з питань укладення зовнішньоекономічних договорів (контрактів) застосовуються спеціальні нормативно-правові акти. Відповідно до ст. 383 ГК України Кабмін з метою забезпечення відповідності ЗЕД договорів (контрактів) законодавству України може запроваджувати їх державну реєстрацію. Види ЗЕД договорів (контрактів), що підлягають державній реєстрації, а також порядок її здійснення визначають законом та іншими нормативно-правовими актами. Порядок здійснення обліку (реєстрації) зовнішньоекономічних договорів (контрактів) визначається Положенням про реєстрацію зовнішньоекономічних договорів (контрактів) з додатками № 1-7 затвердженим наказом Мінекономіки № 136 від 29 червня 2000 року.

Саму реєстрацію зовнішньоекономічних договорів (контрактів) проводить Міністерство економіки України, а також уповноважені ним органи в обласних центрах, які правомочні здійснювати облік (реєстрацію) ЗЕД договорів (контрактів) суб'єктів підприємницької діяльності, що зареєстровані в області, якщо облікова вартість цих

договорів (контрактів) не перевищує 1 мільйон 500 тисяч доларів США. Облік (реєстрація) ЗЕД договорів (контрактів) на експорт відходів та брухту чорних металів здійснюється винятково Міністерством економіки України за погодженням з Держкомпромполітики незалежно від облікової вартості контрактів.

Значну роль для реєстрації ЗЕД договорів (контрактів) відіграє режим ліцензування. Відповідно до ст. 16 Закону у процесі здійснення експортно-імпорتنих операцій Україна самостійно та в особі її державних органів може запроваджувати режим ліцензування.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/959-12> – Назва з екрану.

2. Положення «Про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів)» затвердженому наказом Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків від 9.10.1995 року № 75 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0367-95> – Назва з екрану.

3. Положення про порядок реєстрації окремих видів зовнішньоекономічних договорів (контрактів), затвердженому Указом Президента України від 7/11/1994 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0420-00> – Назва з екрану.

4. Розпорядження «Щодо укладання суб'єктами господарської діяльності України зовнішньоекономічних договорів (контрактів)» №13 від 7.09.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://ukraine.uapravo.net/data/base60/ukr60323.htm> – Назва з екрану.

5. Венская конвенция о договорах международной купли-продажи товаров від 22 квітня 1980 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://docs.cntd.ru/document/9010417> – Назва з екрану.

6. Мілаш В. Окремі питання, пов'язані з укладенням господарських договорів // Підприємство, господарство і право. – 2010. - №1. – с. 63 – 67.

7. Черешнюк В. Зміст принципу належного використання господарського договору в національному законодавстві та міжнародних актах // Право України. – 2007. - №49. – с. 85 – 89.

Богдан Е.С.,

Учреждение образования

«Брестский государственный университет имени А.С. Пушкина»

соискатель 3 года обучения

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО ПРОИЗВОДСТВА ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

В деятельности по осуществлению принудительного исполнения принимают участие многие субъекты, обладающие различными по своему характеру и объему правами и обязанностями, в виду чего, как с теоретической, так и с практической точки зрения имеет значение правильное определение направлений развития в деятельности каждого из участников исполнительного производства.

Так, система органов принудительного исполнения (ранее – Служба судебных исполнителей хозяйственных судов Республики Беларусь) находится в постоянном поиске различных способов взыскания; изучает и внедряет новые формы работы с должниками; активно занимается усовершенствованием процедуры принудительного исполнения на территории Республики Беларусь с целью ее оптимизации.

На сегодня, оперативность исполнения во многом зависит от внедрения и

использования современных технологий. Таким образом, государство не только реформирует законодательство в области исполнительного производства, но и совершенствует формы и методы работы судебных исполнителей, внедряя интернет-технологии.

В соответствии со Стратегией деятельности хозяйственных судов Республики Беларусь на 2011 – 2015 годы, утвержденной постановлением Пленума Высшего Хозяйственного Суда Республики Беларусь от 04.03.2011 года № 1, в целях оптимизации хозяйственного судопроизводства признано целесообразным поступательно внедрять элементы электронного правосудия.

Так, например, в настоящее время система электронной продажи имущества в рамках исполнительного производства законодательно закреплена во многих государствах. В свою очередь, Республика Беларусь также обращается к международному опыту в рассматриваемой области.

Электронные аукционы по реализации имущества должников в Республике Армения действуют с 01.10.2006 года на основании соответствующих законодательных норм. Система «онлайн-аукцион», по которой в Армении проводится принудительный электронный аукцион, обслуживается независимой компанией, что исключает непредусмотренное законом вмешательство какого-либо должностного или иного лица в процесс реализации имущества и обеспечивает его наибольшую прозрачность [1, с. 103].

Анализ законодательства Республики Беларусь позволяет считать целесообразным рассмотрение вопроса, связанного с отсутствием ограничений по количеству открываемых расчетных счетов в банке одним субъектом хозяйствования. Так, на практике отдельные недобросовестные должники пытаются воспользоваться сложившей ситуацией.

Действенным решением проблемы с множеством расчетных счетов может стать создание Национальным банком Республики Беларусь единой базы данных о номерах расчетных счетов всех субъектов хозяйствования республики, доступ к которой был бы предоставлен и судебным исполнителям. Такой подход позволил бы уменьшить шансы должников на проведение выручки, полученной от дебиторов, через вновь открытые расчетные счета, минуя судебного исполнителя. Полагаем, что предоставление доступа к такому банку данных ограниченному (и даже неограниченному) кругу лиц не нарушит принцип сохранения банковской тайны, поскольку сам по себе номер расчетного счета не является некой закрытой информацией [2, с. 39].

Отметим, что в настоящее время одним из существенных способов воздействия на недобросовестных должников приобретает такая мера, как ограничение права на выезд за пределы территории государства.

Согласно ст. 30 Конституции Республики Беларусь граждане Республики Беларусь имеют право свободно передвигаться и выбирать место жительства в пределах Республики Беларусь, покидать ее и беспрепятственно возвращаться обратно. Вместе с тем, ст. 7 Закона Республики Беларусь № 49-3 от 20.09.2009 года «О порядке выезда из Республики Беларусь и въезда в Республику Беларусь граждан Республики Беларусь» гласит о том, что «право гражданина на выезд из Республики Беларусь может быть временно ограничено в том случае, если он без уважительных причин не исполняет имущественные обязательства перед физическими и юридическими лицами, установленные вступившими в законную силу судебными постановлениями или исполнительными документами».

При анализе действующего законодательства Республики Беларусь необходимо уточнить, что временное ограничение права на выезд не применяется судом в отношении следующих категорий лиц.

Во-первых, в отношении руководителя, главного бухгалтера или члена исполнительного или иного органа должника – юридического лица или организации, не обладающей статусом юридического лица, кроме случаев, когда в производстве по делу об

экономической несостоятельности (банкротстве) указанные лица являются заинтересованными в отношении должника. Во-вторых, касательно иностранных граждан или лиц без гражданства.

Особенности взыскания долгов с индивидуальных предпринимателей и сопряженные с этим проблемы принудительного исполнения судебных актов обусловлены тем, что у данной категории должников по сравнению с должниками – юридическими лицами гораздо меньше активов (имущества, денежных средств и т. д.) для погашения своих пассивов (задолженности по исполнительным производством). При анализе такого вопроса, как временное ограничение права на выезд за пределы Республики Беларусь, суду необходимо исследовать все имеющиеся материалы исполнительного производства. Во-первых, судом изучается личность гражданина, его имущественное положение, сумма и период наличия задолженности. Во-вторых, анализируется возможность исполнения данного обязательства. В-третьих, выявляется факт наличия либо отсутствия сведений о возможном намерении гражданина выехать из Республики Беларусь с целью уклонения от исполнения обязательства. Таким образом, проанализировав вышеуказанные положения, можно выделить существенные причины, согласно которым суд примет решение об ограничении права выезда в отношении недобросовестного должника.

Во-первых, наличие имущественных обязательств перед физическими и юридическими лицами, которые установлены вступившими в законную силу судебными постановлениями или исполнительными документами. Во-вторых, неисполнение без уважительных причин данного обязательства на протяжении продолжительного периода времени. В-третьих, непринятие указанной меры может затруднить либо сделать невозможным исполнение судебного постановления либо исполнительного документа. Как видим, указанный процесс связан со значительными финансовыми и временными затратами со стороны государства.

Таким образом, отдельные пробелы в законодательстве об исполнительном производстве, имеющиеся в настоящее время, могут существенно затруднять работу судебных исполнителей, и, следовательно, требуют детальной проработки с учетом возникающих на практике вопросов. По нашему мнению, процедура исполнения должна отвечать реалиям экономического развития современного общества. Поэтому дальнейшая модернизация и совершенствование законодательства в исследуемом правовом поле, позволит, на наш взгляд, на профессиональной основе создать благоприятные условия для деятельности участников гражданского и хозяйственного оборота, а также достичь качественного социально-экономического уровня развития государства в целом.

Список использованных источников:

- 1 Вестник Высшего Хозяйственного Суда Республики Беларусь. 2012. – № 7. – С. 103-104.
- 2 Вестник Высшего Хозяйственного Суда Республики Беларусь. 2013. – № 1. – С. 39-40.

Бутченко Е.Ю.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ОСОБЛИВОСТІ І ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНИХ СОЮЗІВ В УКРАЇНІ

Згідно з Законом України «Про кредитні спілки» кредитною спілкою є неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на

кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки.

Кредитна спілка є юридичною особою, має самостійний баланс, банківські рахунки, які відкриває і використовує згідно із законодавством у самостійно обраних банківських установах, а також печатку, штамп та бланки із своїм найменуванням, власну символіку.

Кредитна спілка набуває статусу юридичної особи з моменту її державної реєстрації. Кредитні спілки можуть укладати від свого імені договори та інші угоди, набувати майнові та немайнові права, мати обов'язки, що випливають із законодавства України та укладених кредитною спілкою угод, бути позивачем і відповідачем у судах. Також, кредитна спілка є фінансовою установою, виключним видом діяльності якої є надання фінансових послуг.

Діяльність кредитних спілок здійснюється на основі самофінансування, вони несуть відповідальність за наслідки своєї діяльності та виконання зобов'язань перед своїми членами, партнерами, державним та місцевими бюджетами, здійснюють свою діяльність на основі статуту, що не суперечить законодавству України [1].

Діяльність кредитної спілки ґрунтується на таких основних принципах:

- добровільність вступу до кредитної спілки та вільний вихід з неї. Нікого не примушують вступати до кредитної спілки, а виключення з кредитної спілки здійснюється тільки у разі порушення членом кредитної спілки її статуту;

- рівноправність членів кредитної спілки. Всі члени кредитної спілки мають рівні права, зокрема і під час голосування на загальних зборах, незалежно від розміру пайового та інших внесків;

- самоврядування;

- гласність.

Хоча за чинним законодавством кредитні спілки належать до громадських організацій, за своєю природою - це особлива форма фінансового кооперативу, оскільки принципи їх діяльності відповідають загальним кооперативним принципам, а саме:

1) відкрите членство. Членом кредитної спілки може стати кожний, хто відповідає вимогам певної спільноти, хоче користуватися послугами і готовий взяти на себе відповідальність, яка пов'язана з членством;

2) демократичний контроль. Члени кредитної спілки мають рівні права при голосуванні (один член - один голос) та прийнятті рішень щодо діяльності спілки незалежно від розміру їхніх пайових внесків. Посади в органах управління кредитної спілки є добровільними та неоплачуваними;

3) відсутність дискримінації. У кредитних спілках неприпустима дискримінація за расовою, національною, релігійною, політичною чи іншими ознаками, обов'язкове дотримання рівноправності між чоловіками та жінками;

4) надання послуг. Послуги кредитної спілки спрямовані на поліпшення економічного та соціального захисту всіх членів.

5) розподіл доходів між членами. Для постійного надходження пайових внесків, що забезпечує можливість надання позик та інших послуг, на вклади членів повинні нараховуватися відсотки залежно від фінансових можливостей кредитної спілки. Надлишок доходів в кредитній спілці належить усім членам і використовується для блага усіх членів, а не окремої групи;

6) фінансова стабільність. Головним завданням кредитної спілки є зміцнення фінансового стану, що передбачає формування відповідних резервів і внутрішній контроль, що забезпечують подальшу діяльність спілки та надання послуг її членам;

7) освіта та виховання. Кредитні спілки зацікавлені у підвищенні освітнього і професійного рівня своїх членів. Вони активно заохочують своїх членів, керівників, працівників, а також всю громаду вивчати економічні, соціальні, демократичні принципи кредитних спілок, а також діють на засадах взаємодопомоги [2, с.20].

Державна реєстрація кредитних спілок здійснюється національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, відповідно до вимог Закону України «Про кредитні спілки» та нормативно-правових актів національної комісії.

Разом з тим, ч. 4 ст. 3 Закону України «Про кредитні спілки» встановлено, що кредитна спілка може бути засновником, співзасновником або учасником місцевого кооперативного банку. Кредитна спілка може бути також засновником (учасником) юридичної особи, що здійснює збір, оброблення, зберігання, захист та використання інформації про юридичну або фізичну особу щодо виконання нею кредитного правочину [4, с.156].

Слід зазначити, що фінансова діяльність кредитної спілки та відповідний характер її здійснення схожі з діяльністю банків - інших учасників фінансового ринку. Між цими суб'єктами фінансової діяльності є багато відмінних та тотожних рис. Тотожним є те, що і банки, і кредитні спілки діють на ринку як фінансові посередники, створені для задоволення потреб споживачів у фінансових ресурсах. Вони мають здатність зосередження коштів тих, хто має в даний момент їх надлишок та подальшої передачі тим, хто відчуває в них нагальну потребу. Змістовна відмінність цих структур полягає у меті діяльності кожної з них: діяльність банків направлена на отримання прибутку, а діяльність кредитних спілок - на надання фінансових послуг. У зарубіжних країнах кредитні спілки за своїм розвитком поступово наближаються до банків, проте залишається основна відмінність: їх послуги надаються тільки своїм учасникам.

Незважаючи на досвід діяльності кредитних спілок на фінансовому ринку України та її значне правове регулювання існують численні проблеми, пов'язані з функціонуванням кредитних спілок, основними з яких є:

- відсутність урядової програми щодо розвитку фінансового сектора, до якого б входили надійні та дієві кредитні спілки;
- фактична нормативна неврегульованість діяльності фінансових посередників;
- проблеми поєднання Закону України «Про кредитні спілки» з іншими вузькоспеціалізованими законами.

Резюмуючи, можна сказати, що головна мета діяльності кредитних спілок визначається як забезпечення соціального та фінансового захисту членів та учасників кредитної спілки шляхом використання їх особистих грошових внесків для здійснення взаємного кредитування, фінансової підтримки підприємництва та надання інших фінансових послуг.

Список використаних джерел:

1. Закон України 20.12.2001 № 2908-III «Про кредитні спілки» // Відомості Верховної Ради України. - 2002 р., № 15, стаття 101;
2. Дадашев Б.А., Гриценко О.І. Кредитні спілки в Україні: Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 112 с.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003 р., № 18, стаття 144;
4. Щербина В.С. Господарське право України: Підручник. - 3-е вид. Перероб. і доп. - К.: Юрінком Інтер, 2003. - 480 с.

Вітенко О.О.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ДЕРЖАВНЕ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ЯК ПРАВОВА ПІДСТАВА ЗДІЙСНЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Велике значення для розвитку господарської діяльності в умовах переходу до ринкової економіки в Україні має створення ефективних систем забезпечення доступу суб'єктів господарювання на ринок (регулювання легітимації суб'єктів господарювання).

Система ліцензування в Україні знаходиться в процесі становлення. Закладено її нормативна база, продовжується формування системи органів, які здійснюють ліцензування. Однак цей процес йде досить складно і суперечливо, з невиправданими витратами і збоями, що відображає проблеми і труднощі української економіки в період трансформації.

У сфері ліцензування відзначаються такі негативні явища, як: відомча й організаційна роз'єднаність, різнобій вимог до суб'єктів господарювання з боку органів ліцензування; певна бюрократизація процесу видачі ліцензій унаслідок його ускладнення, що викликає можливості сваволі чиновників і корупції; високі витрати суб'єктів господарювання у зв'язку з одержанням ліцензій, що створюють невиправдані бар'єри їхньому виходу на ринок і порушують рівні конкурентні умови.

Все це зумовлює актуальність теми даного дослідження.

Метою роботи є комплексне дослідження сутності ліцензування як правової підстави здійснення господарської діяльності, що включає в себе з'ясування його поняття, ознак та юридичного змісту, сутності, прогалин та протиріч чинного законодавства України з питань ліцензування.

Згідно з метою визначені наступні основні завдання роботи:

- дослідження історичного розвитку інституту ліцензування в Україні;
- визначення поняття та основних ознак ліцензування як правової підстави здійснення господарської діяльності;
- розкриття особливості процедури ліцензування господарської діяльності в Україні: ініціювання, рішення про видачу або відмову у видачі ліцензії, видачу ліцензії;
- розгляд ліцензування окремих видів господарської діяльності.

Методологічною основою дослідження є сукупність методів і прийомів наукового пізнання, що ґрунтуються на принципах глибокого, всебічного та об'єктивного аналізу інституту ліцензування. Діалектичний та формально-логічний методи забезпечили системність в аналізі правових явищ. Історичний метод застосовувався для вивчення розвитку інституту ліцензування в Україні. Метод системного аналізу та порівняльно-правовий метод застосовувалися з метою співставлення різних нормативних актів, норми яких регулюють порядок та особливості ліцензування окремих видів діяльності. За допомогою використання філософського та логіко-семантичного методів поглиблено понятійний апарат, визначені окремі ключові категорії.

Наукову базу склали праці вчених А. Альохіна, Д. Бахраха, В. Горшенєва, І. Голосніченка, І. Дюрягіна, Ж. Іонової, Ю. Козлова, А. Коренєва, О. Крупчана, Б. Лазарєва, В. Манохіна, В. Новосьолова, А. Ноздрачова, О. Олейника, В. Олефіра, Г. Петрова, О. Рябченко, Н. Саліщевої, Л. Савченко, В. Сорокіна, Ю. Тихомирова, В. Шкарупи, В. Щербини та ін.

Нормативну основу дослідження склали Конституція України, Господарський кодекс України, закони України, укази і розпорядження Президента України, галузеве законодавство України, відомчі та інші нормативно-правові акти, що регулюють ліцензійні відносини.

Ліцензування як інструмент впливу держави на господарську діяльність виникло внаслідок становлення ринку на капіталістичних, буржуазних відносинах. В XVII-XVIII ст. в багатьох країнах встановлювалися правові засоби прямого або непрямого державного регулювання торговельної діяльності, але прояви державного регулювання мали несистематичний характер і не було сформовано єдиного механізму контролю.

Одним з основних засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання є ліцензування.

Відповідно до ч. 1 ст. 14 Господарського кодексу України ліцензування є засобом державного регулювання у сфері господарювання, який спрямований на забезпечення єдиної державної політики у цій сфері та захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01.06.2000 р. ліцензування - видача, переоформлення та анулювання ліцензій, видача дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів, контроль за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов, видача розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов, а також розпоряджень про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування.

Щодо ліцензування існують різні наукові підходи. Одні вчені вважають ліцензування формою державно-правового регулювання різних форм господарювання та забезпечення життєво важливих інтересів людини, держави і суспільства, інші - видом державного контролю.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» основними принципами державної політики у сфері ліцензування є:

- забезпечення рівності прав, законних інтересів усіх суб'єктів господарювання;
- захист прав, законних інтересів, життя та здоров'я громадян, захист навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави;
- встановлення єдиного порядку ліцензування видів господарської діяльності на території України та визначення його особливостей для окремих видів господарської діяльності, що зумовлені специфікою їх провадження, у законах, що регулюють відносини у відповідній сфері, крім випадків, передбачених частиною першою статті 9 цього Закону;
- встановлення єдиного переліку видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню;
- запровадження ліцензування окремого виду господарської діяльності у разі недостатності інших засобів державного регулювання господарської діяльності, визначених відповідним законом.

Таким чином, саме ліцензування певним чином дозволяє державі забезпечувати одночасне дотримання публічних і приватних інтересів, не вводячи державну монополію на здійснення окремих видів діяльності та не обмежуючи свободу діяльності суб'єктів господарювання. Тому суть законодавчого визначення ліцензування має як теоретичне, так і практичне значення для застосування цього засобу державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №18-22.
2. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 36.
3. Бекірова Е.Е. Правове регулювання ліцензування певних видів господарської діяльності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 «Господарське право, господарсько-процесуальне право» /Е.Е. Бекірова. – Донецьк, 2006. – 17 с.

4. Шпомер А. Ліцензування як засіб державного регулювання господарської діяльності //Право України. - 2004. - № 2. - С.55-59.

Геворкян Н.А.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Спеціаліст»
Спеціальність «Правознавство»

СУДОЧИНСТВО У СПРАВАХ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ НЕПОВНОЛІТНЬОЮ ОСОБОЮ

Однією з категорій справ про притягнення до відповідальності є справи про відшкодування шкоди, серед яких особливе місце займають справи про деліктну відповідальність неповнолітніх. Практично у всіх країнах світу існують спеціальні правила щодо цивільно-правової відповідальності неповнолітніх.

Проблематику деліктної відповідальності неповнолітніх та субсидіарної відповідальності їх батьків (усиновлювачів), піклувальників, досліджувались у наукових працях таких вчених як М.М. Агарков, М.В. Логінова, Я.М.Шевченко та ін. Проте окремі аспекти окресленої проблематики не втрачають своєї актуальності і сьогодні.

Згідно з ст. 1179 ЦК України, неповнолітня особа (у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років) відповідає за завдану нею шкоду самостійно на загальних підставах. Така позиція законодавця є цілком виправданою, оскільки неповнолітні особи самостійно беруть участь у багатьох цивільно-правових відносинах, є суб'єктами трудових відносин, намагаються знайти своє місце у суспільстві.

Самостійний дохід неповнолітнього може складатися із заробітної плати при постійній чи тимчасовій роботі, що регулюється положеннями трудового законодавства, доходу чи підприємницької діяльності, відсотків від акцій, пенсії у разі втрати годувальника, аліментів; власними коштами неповнолітнього можуть бути кошти на вкладах у банки, подаровані неповнолітньому чи одержані ним у спадок; власне майно – те, власником якого є неповнолітній (куплене ним, подароване чи залишене йому у спадок), в тому числі майно, що перебуває у спільній власності.

У разі відсутності у неповнолітньої особи майна, достатнього для відшкодування завданої нею шкоди, ця шкода відшкодовується в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі її батьками (усиновлювачами) або піклувальником, якщо вони не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини. Якщо неповнолітня особа перебувала у закладі, який за законом здійснює щодо неї функції піклувальника, цей заклад зобов'язаний відшкодувати шкоду в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі, якщо він не доведе, що шкоди було завдано не з його вини. Обов'язок батьків (усиновлювачів), піклувальника, закладу, який за законом здійснює щодо неповнолітньої особи функції піклувальника, відшкодувати шкоду припиняється після досягнення особою, яка завдала шкоди, повноліття або коли вона до досягнення повноліття стане власником майна, достатнього для відшкодування шкоди.

У ст. 1182 ЦК України зазначено, що шкода, завдана спільними діями кількох неповнолітніх осіб, відшкодовується ними у частці, яка визначається за домовленістю між ними або за рішенням суду. Якщо в момент завдання шкоди кількома неповнолітніми особами одна з них перебувала в закладі, який за законом здійснює щодо неї функції піклувальника, цей заклад відшкодовує завдану шкоду у частці, яка визначається за рішенням суду.

Цікаво, що ЦК України передбачає можливість покладання відповідальності за шкоду на батьків, позбавлених батьківських прав. Згідно ст. 1183 ЦК України, батьки зобов'язані

відшкодувати шкоду, завдану дитиною, щодо якої вони були позбавлені батьківських прав, протягом трьох років після позбавлення їх батьківських прав, якщо вони не доведуть, що ця шкода не є наслідком невиконання ними своїх батьківських обов'язків.

Але встановлення обов'язку батьків, позбавлених батьківських прав, відшкодувати шкоду в разі завдання її неповнолітнім не узгоджується з основним правилом, згідно з яким батьки (усиновлювачі) або піклувальники мають відповідати, якщо не доведуть що шкоди було завдано не з їхньої вини. А оскільки їх вина проявляється у недостатньому догляді за неповнолітнім та вони не можуть здійснювати цей догляд, тому що позбавлені батьківських прав, то наведене правило порушується. Іншими словами, законодавець відходить від законодавчої логіки, закріплюючи цей обов'язок. Враховуючи зазначене, було б доречно виключити ст.1183 з ЦК України.

Таким чином, можна зробити висновок, що ЦК України перекладає відповідальність та обов'язок відшкодувати шкоду у разі відсутності у неповнолітньої особи майна, достатнього для відшкодування завданої нею шкоди, на тих осіб або установи, які виховують неповнолітнього та здійснюють за ним нагляд.

Список використаних джерел:

1.Цивільний кодекс України:Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №40. – ст. 356

2.Васильев С.В. Деликтное судопроизводство: Учебное пособие.-Х.:ООО «Одиссей»,2005-448 с.

3.Левандовскі К.М. Деліктна субсидіарна відповідальність у цивільному праві України та Німеччини: окремі критичні зауваження / К.М. Левандовскі.,2011. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vonu_prav/2011_15/11.pdf

Геворкян Н.В.,

Маріупольський державний університет

Студентка ОКР «Спеціаліст»

Спеціальність «Правознавство»

СУТНІСТЬ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ ТА ЙОГО РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

Перестрахування є окремою сферою страхової діяльності. Ринкова конкурентна рівновага передбачає точний розподіл попиту між страховиками, кожен страховик має прийняти на себе таку частку ризику, яку може фактично забезпечити. Оскільки територіальна та маркетингова сегментація ринку далеко не завжди збігаються із структурою страховиків, виникає необхідність перестрахування, тобто передачі надлишкової частки ризику страховику, який може прийняти її. Згідно з законодавством, страховик (перестраховик) України має право приймати ризики на перестрахування лише з тих видів обов'язкового і добровільного страхування, на проведення яких він отримав ліцензію. Перестрахування — це самостійна галузь страхування, котра захищає безпосереднього страховика від можливих фінансових втрат у тому випадку, коли він був би змушений здійснювати виплати за укладеними договорами страхування, не маючи перестраховального покриття. Перестраховик, фінансово підтримуючи страхову компанію, сприяє розширенню її страхової діяльності. Це дуже важливо для страховика, який зацікавлений у розширенні можливостей своєї компанії. Ураховуючи перестрахування, страховик може брати на страхування більшу кількість ризиків. А це дає страховій компанії змогу використовувати закон великих чисел і основну закономірність страхування — збитки кількох покриваються багатьма. Перестрахування не лише захищає страховиків, а й сприяє захисту самого страхувальника; працівників страхових компаній від втрати роботи; акціонерів компаній від

зниження прибутку; держава має гарантію надходження податків від страхової діяльності тощо.

У науковій і навчальній літературі подано різноманітні ознаки (елементи) перестраховування. Найбільш вдалим можна вважати такі ознаки перестраховування :

1. Перестраховування в істинному сенсі — це страхування, а не спільне комерційне підприємство, як іноді вважалося раніше.

2. Ризик прямого страховика є оригінальним і становить предмет договору перестраховування. Договір перестраховування може включати й інші елементи ризику, наприклад, валютні ризики та ризики перерахування платежу.

3. Укласти договір перестраховування можливо лише з іншою страховою компанією. За загальним правилом між перестраховиком і страхувальником не існує ніяких правовідносин — у цьому суттєва різниця між перестраховуванням і страхуванням.

Перестраховування має важливу правову особливість. Відповідальність за страховим ризиком перед страхувальником повністю покладається на безпосереднього страховика, незважаючи на те, що договір перестраховано. Страхувальник, як правило, може навіть і не знати про перестраховування. Можна сказати, що відносини з перестраховування — це внутрішня справа страхових компаній, яка не стосується первинних, або оригінальних ризиків.

Страхові відносини характеризуються рухом грошових потоків, які включають:

- страхові платежі;
- виплату страхового відшкодування;
- перестраховування;
- розміщення тимчасово вільних коштів на фінансовому ринку;
- отримання доходів від розміщення коштів на фінансовому ринку.

Перестраховування супроводжується грошовими потоками в тому випадку, коли передача договору страхування здійснюється після отримання перестраховальником страхових платежів, які він і передає перестраховику. У взаємовідносинах між перестраховальником і перестраховиком мають місце грошові потоки, що характеризують фінансові відносини між ними з приводу купівлі-продажу договорів страхування. Як правило, вони здійснюються у формі комісійної плати. Ці відносини не належать до страхових грошових потоків, оскільки вони не характеризують рух коштів страхових фондів.

Страховик, який прийняв на страхування ризик від страхувальника, а потім передав частину свого страхового ризику іншому страховику, іменується перестраховальником (цедентом). Процес, пов'язаний з передачею ризику, отримав назву цедування ризику, або перестраховальної цесії.

Страхувальник, страхуючи ризик, передає його за певну плату (страхову премію) страховику. Це перший рівень розміщення (передачі ризику). Тут економічні правовідносини реалізуються між страхувальником і страховиком.

Комісія в перестраховуванні — це частина страхової премії, закладена в тарифну ставку в розмірі витрат на ведення справи, яка залишається в цедента, оскільки останній відповідає перед страхувальником за всю страхову суму та обслуговує весь договір страхування. Передаючи далі частину ризику іншому страховику — цесіонеру, цедент передає йому й відповідну частину премії та виступає перед цесіонером немовби посередником, який дає цесіонерові і клієнта, і частину страхової премії, за що залишає собі певну винагороду у вигляді комісії.

Існує безліч різних за формою здійснення перестраховальних договорів. Стандартного, спільного для всіх страхових компаній, договору не існує. У кожному окремому випадку договори перестраховування мають свої певні особливості, різняться частками участі в договорі, ставками премії, власним утриманням.

Усі договори можна поділити на дві основні групи, що різняться системою розподілу ризиків між перестраховальником і перестраховиком. До них належать пропорційна та непропорційна форми проведення перестраховальних операцій

Сутність пропорційного перестраховування полягає у тому, що ризик, який буде перестраховано, розподіляється між цедентом і перестраховиком на основі фіксованого відсоткового співвідношення, яке визначає як частку перестраховика у всіх збитках, так і його частку в премії.

На відміну від пропорційного перестраховування, де компенсування збитків або шкоди розподіляється між цедентом і перестраховиком у пропорції, що відповідає розподілу страхових сум і премій, у непропорційному перестраховуванні виплати перестраховика визначаються виключно величиною збитків (шкоди). Призначення непропорційного перестраховування — гарантувати відповідальність страховика за прийнятими ризиками щодо великого сукупного збитку за визначений період. Отже, у непропорційному перестраховуванні цедент сам сплачує збитки до певного розміру, а перевищення цього розміру оплачує перестраховик у межах ліміту відповідальності за договором.

Як правило, непропорційне перестраховування застосовується в таких ризиках, які пов'язані з великими катастрофічними збитками, або тоді, коли важко визначити верхню межу страхової відповідальності.

На відміну від звичайного страхування, перестраховування практично в жодній країні не має спеціальних регулювальних норм у законодавстві й також не містить умов укладання договору перестраховування.

У Великій Британії та США судові рішення є важливими джерелами права, яке регулює перестраховування. У 1807 р. англійський суд у справі "Делвер проти Варнса" навів класичне (з точки зору права) поняття перестраховування: "оформлене окремим договором страхування вже застрахованого ризику для того, щоб страховик мав можливість отримати компенсацію".

Гераськін В.Г.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Бакалавр»
спеціальності «Правознавство»

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Однією з правових форм залучення у комерційний обіг об'єктів інтелектуальної власності є внесення майнових прав на них до статутного фонду господарського товариства.

Вкладом до статутного капіталу господарського товариства виступає не сам по собі об'єкт інтелектуальної власності і не охоронний документ (патент, свідоцтво), а майнові права інтелектуальної власності на відповідний об'єкт.

Відповідно до ст. 155 ГК України до об'єктів права інтелектуальної власності належить:

- винаходи та корисні моделі;
- промислові зразки;
- сорти рослин та породи тварин;
- торговельні марки (знаки для товарів і послуг);
- комерційне (фірмове) найменування;
- географічне зазначення;
- комерційна таємниця;

- комп'ютерні програми;
- інші об'єкти, передбачені законом.

Вказані права можуть бути передані повністю або частково. Тобто до статутного капіталу юридичної особи може бути внесено як увесь комплекс майнових прав на відповідний об'єкт, так і окрема частина таких прав (наприклад, право на використання винаходу). З цих міркувань не можна визнати вдалими положення ст. 156 Господарського кодексу України, де передбачено, що володілець патенту вправі передати свої права на використання винаходу, корисної моделі чи промислового зразка до статутного фонду підприємства. Адже, як було вказано вище, майнові права інтелектуальної власності не вичерпуються самим тільки правом використання об'єктів.

Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок відповідно до законодавства України засвідчується патентом.

Використанням винаходу, корисної моделі чи промислового зразка у сфері господарювання визнається:

- виготовлення, пропонування для продажу, запровадження в господарський (комерційний) обіг, застосування, ввезення чи зберігання із зазначеною метою продукту, що охороняється відповідно до закону;
- застосування способу, що охороняється відповідно до закону, або пропонування його для застосування в Україні за умов, передбачених Цивільним кодексом України;
- пропонування для продажу, запровадження в господарський (комерційний) обіг, застосування, ввезення чи зберігання із зазначеною метою продукту, виготовленого безпосередньо способом, що охороняється відповідно до закону.

Суб'єктам господарювання належить право попереднього використання винаходу, корисної моделі чи промислового зразка за умов, передбачених Цивільним кодексом України.

Одним з об'єктів права інтелектуальної власності в сфері комерційного обігу виступає бренд. Традиційно в юридичній літературі «бренд» визначається як відома торговельна марка, що дозволяє відокремити певний товар (послугу) серед подібних на ринку товарів (послуг). Цивільний кодекс України, не згадуючи термін «бренд», розкриває поняття торговельної марки у статті 429 як будь-яке позначення або будь-яку комбінацію позначень, придатних для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, літери, цифри, зображальні елементи, комбінації кольорів.

Одними з розповсюджених візуальних компонентів бренду є комерційні найменування, торговельні марки, корпоративні герої, зображення та образи фізичних осіб, що відтворено безпосередньо у торговельних марках чи опосередковано при рекламуванні продукції (послуг).

У Господарському кодексі України комерційному (фірмовому) найменуванню присвячено низку статей, проте в жодній з них не пропонується його визначення.

Отже, на сьогодні можна констатувати, що в Україні створено сучасну нормативно-правову базу у сфері авторського права і суміжних прав, що в цілому відповідає міжнародним нормам, сформовано дієздатну інфраструктуру для забезпечення господарювання у цій сфері, в цілому відпрацьований механізм практичної реалізації положень щодо збору винагороди, створена система колективного управління, щорічно збільшуються обсяги збору та виплати винагороди, запроваджений контроль за дотриманням законодавства в вказаній сфері.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

2. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003// [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

3. Закон України Про авторське право та суміжні права № 3792-XII від 23.12.1993 // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

4. Вінник О. М. Господарське право: Навчальний посібник. / О. М. Вінник – К.: «Правова єдність». – 2008. – 766 с.

5. Морозов О. Роль об'єктів інтелектуальної власності у конкурентоздатній виробництва/ О. Морозов // Інтелектуальна власність. — 2008,— №4. — С. 22—26.

Геращенко О.О.,
Маріупольський державний університет
Асистент кафедри менеджменту

РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

Транснаціональні корпорації стали найважливішими дійовими особами в сучасному світовому господарстві. Добробут країни, її участь у міжнародному поділі праці, рівень інтегрованості у світове господарство і, в остаточному підсумку, її міжнародна конкурентоздатність дедалі більшою мірою залежать від того, наскільки успішна діяльність ТНК, що базуються в її економіці. До основних тенденцій і характерних ознак сучасного етапу процесу транснаціоналізації належать:

1. Концентрація власності в межах ТНК через злиття, придбання активів зарубіжних фірм, багаторазовий перепродаж раніше придбаних фірм, ліквідація неефективних виробництв.

2. Зростання ролі великих комерційних банків у переміщенні інвестиційних ресурсів і перетворення їх на транснаціональні банки.

3. Розширення діяльності ТНК у сфері послуг, у тому числі страхових, консультаційних, інженерних, туристських.

4. Формування транснаціонального монополістичного капіталу, становлення ТНК і ТНБ як головних суб'єктів світового господарства.

5. Посилення ринкового конкурентного механізму в поєднанні з непрямими методами державного регулювання економічних процесів.

6. Уповільнення темпів росту прямого зарубіжного інвестування ТНК, особливо в країнах, що розвиваються, зміна напрямів руху інвестиційних ресурсів.

Аналізуючи вплив ТНК на економіку можна виділити як позитивні, так і негативні тенденції. Позитивний вплив ТНК на економіку країн, що розвиваються проявляється в наступному: підвищується ефективність виробництва зарахунок налагодження нових економічних зв'язків; з'являються нові технології, як у виробництві, так і в управлінні бізнесом, маркетингом; підвищується рівень контролю якості. Зміни економіки стимулюють розробку і прийняття нових, більш досконалих правових норм, спрямованих на регулювання відносин у сфері економіки. Негативний вплив ТНК на економіку виявляється в наступному: створення структур, що не інтегровані в місцеву економіку; поширення західних споживчих стандартів і цінностей; пригнічення місцевого виробництва, яке не може конкурувати з ТНК; викачування ресурсів з економіки країни; поява соціального прошарку, залежного від діяльності і доходів ТНК, все це впливає і на суверенітет держави.

В цілому глобалізація призводить до формування наступних тенденцій:

1) подальше розмивання національних і корпоративних кордонів у результаті технологічних і фінансових експансій;

2) посилення тиску ТНК на політику з метою забезпечити вигідні економічні умови і прийняття вигідного для транснаціональних корпорацій законодавства;

3) зайва лібералізація в якості протидії викликає відповідну реакцію в вигляді політики протекціонізму, яка проявляється у вигляді законодавчого обмеження участі іноземного капіталу в тих чинних галузях.

Правове становище ТНК тісним чином взаємопов'язане з фактором глобалізації та визначається наступними обставинами:

1) тісним переплетенням економічних і правових чинників діяльності ТНК: пропалини у правовому регулюванні використовуються транснаціональними корпораціями для посилення свого економічного впливу, в першу чергу, в країнах, що розвиваються;

2) відсутністю у вітчизняній доктрині єдиного підходу до визначення поняття ТНК і до розуміння правосуб'єктності ТНК;

3) діяльність ТНК в сучасному світі набуває не тільки економіко - правового, а й політичного значення: транснаціональні корпорації втручаються в політичну діяльність держав, впливають на прийняття урядами найважливіших рішень;

4) діяльність ТНК здійснюється на території декількох держав, тим самим вона породжує численні колізії у правовому регулюванні і визначає необхідність уніфікації відповідного законодавства;

5) юридичні особи, що входять до складу ТНК, можуть мати різну «Національність» і різний особистий закон, що ускладнює вирішення питань, пов'язаних з правосуб'єктністю і відповідальністю транснаціональних корпорацій.

Основним завданням міжнародного регулювання ТНК є створення умов, які забезпечували б дотримання ними визначених норм і принципів, незважаючи на те, що вони не належать до суб'єктів міжнародного права. Крім того, до ТНК входять різні філії, дочірні фірми, які володіють різною правосуб'єктністю. Таким чином, ТНК як сукупність осіб різної юрисдикції не можуть бути об'єктом регулювання однієї держави чи єдиного міжнародного регламенту. Міжнародно-правове регулювання діяльності ТНК як на регіональному, так і на універсальному рівнях сьогодні ще далеко від бажаного, хоча вже є міжнародно-правові документи, які використовуються для регулювання діяльності ТНК.

Що стосується регіонального рівня, то до таких документів передусім слід віднести прийняту 21 червня 1976 Декларацію про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства. Норми цього документа не мають імперативного обов'язкового характеру. Їх виконання є добровільним. Значну роль в регулюванні міжнародних правових відносин за участі ТНК відіграють країни Андської групи. Члени Андської групи виступають за розвиток торгово- економічного співробітництва. В рамках цієї групи країн-учасниць була створена Комісія Картахенської угоди, також у 1970 був прийнятий і Кодекс іноземних інвестицій, який містить уніфіковані правила здійснення діяльності іноземних інвесторів, в тому числі і ТНК.

У рамках СНД було підписано в 1988 році Конвенцію СНД про ТНК, яку Україна ратифікувала в 1999 році, проте з кількома застереженнями, зокрема: ТНК на території України та за її межами в разі, коли їх створення впливає або може вплинути на економічну конкуренцію на території України, створюються за згодою Антимонопольного комітету України, у порядку антимонопольного законодавства України. Також варто додати, що спори, що виникають з приводу діяльності ТНК вирішуються шляхом звернення до судового органу узгоджений між сторонами (а не в економічний суд СНД).

Отже, міжнародно-правове регулювання діяльності ТНК на регіональному рівні відіграє певну роль, але воно ще не здатне захистити країни, особливо ті, які стали на шлях самостійного розвитку. Тому саме ці країни і висунули вимоги про встановлення нового міжнародного економічного порядку, в рамках якого здійснювалося б правове регулювання діяльності ТНК.

Певне значення надавалося Хартії міжнародної торгової організації, яка була підписана в Баварії 1948. Вона як багатостороння угода була спрямована на захист іноземних

інвестицій корпорацій, а також на здійснення контролю за діяльністю ТНК з боку урядів приймаючих країн. Але уряди США, Великобританії і деяких інших країн, що підписали цей документ, відмовилися його ратифікувати. Як відомо, Хартія економічних прав та обов'язків (1974 р.) закріпила положення, спрямовані на обмеження діяльності ТНК. У 1974 р. були створені міжурядові комісії ООН з транснаціональних корпорацій і Центр по ТНК, які приступили до розробки проекту кодексу поведінки ТНК. Почала діяльність спеціальна «група 77» з вивчення та узагальнення матеріалів, що розкривають зміст, форми і методи діяльності ТНК. Важливим кроком у цьому напрямку була розробка Кодексу поведінки ТНК. Цей проект має шість частин (I - преамбула і цілі, II - визначення і сфера застосування; III - діяльність ТНК, А - загальні і політичні положення, Б - економічні, фінансові та соціальні положення, В - розголошення інформації; IV - режим ТНК, V - міжурядове співробітництво; VI - здійснення кодексу поведінки). Хоч Комісією і підготовлено в 1980 році консолідований текст Кодексу поведінки для ТНК з метою обговорення, значна частина його положень (44 із 77-ми) не сформульована в остаточному вигляді. Позитивною є спроба визначити в проекті положення, яких повинні дотримуватися ТНК: поважати суверенітет і підкорятися законам країни діяльності; розробляти економічні цілі та завдання національної політики; не втручатися у внутрішні справи; утримуватися від практики корупції; дотримуватися законів щодо ОДП, положень стосовно передачі технологій і охорони довкілля. ТНК зобов'язані здійснювати свій внесок у розвиток економіки, але лише в частині узгодження їх внутрішніх стратегічних планів і національних програм.

Діяльність ТНК, на сучасному етапі, набуває більш масштабних розмірів, чим ставить складні завдання перед міжнародним правом. Важливим кроком для вирішення даних питань є розвиток правового співробітництва на міжрегіональному рівні - створення єдиних принципів правового регулювання діяльності ТНК, а також єдиної інформаційної системи про їх діяльність

Список використаних джерел:

- 1) Королев, А.Е. Транснациональные корпорации как субъекты международного частного права / А.Е. Королев. - Саратов, 2001.- 135 с.
- 2) Асосков, А.В. Проблемы правового регулирования транснациональных компаний / А.В. Асосков // Юридический мир. - 2009. - №8. - С.18-23.
- 3) Щеглов, С.С. Определение понятия транснациональной корпорации: предпосылки возникновения ТНК / С.С. Щеглов // Юрист. - 2008. - №3. - С. 19-23.
- 4) Осминин, Б.И. Транснациональные корпорации и международное право / Б.И. Осминин. - Москва : Юрист, 2003. - 211 с.
- 5) Дмитриева, Г. К. Международное частное право: действующие нормативные акты / Г.К. Дмитриева, М.В. Филимонова. - Москва : Юрайт, 2008. - 321 с.
- 6) Локайчук, О.В. Проблемы правового регулирования деятельности транснациональных корпораций/ О.В. Локайчук // Сибирский Юридический Вестник. - 2007. - № 2. - С.12-15.
- 7) Осминин, Б.И. Международно-правовая регламентация деятельности транснациональных корпораций / Б.И. Осминин // Известия вузов. Правоведение. - 2002. - № 4. С. 115-132.

Горбоконь А.Г.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Магістр»
Спеціальність «Правознавство»

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО ПРАВА ЯК ГАЛУЗІ ПРАВА

В сьогоденних реаліях політична спрямованість нашої держави вказує на підвищення рівня ділової активності суб'єктів господарської діяльності; оптимізацію та розвиток малого та середнього бізнесу. Важливою керуючою силою розвитку ринкової економічної системи є конкуренція. Як справедливо зазначає Т. Г. Удалов «...Наявність конкуренції на ринку стимулює виробництво тих товарів, які потрібні споживачам, сприяє зниженню собівартості товарів, а відтак спонукає підприємців підвищувати ефективність виробництва, рухає науково-технічний прогрес» [1; С. 3].

Фундаментальною основою для законодавства про захист економічної конкуренції виступає конкурентне право. Саме на базі конкурентного права ґрунтуються всі норми законодавства про захист економічної конкуренції.

Основною метою конкурентного права є створення таких умов, щоб відносини ділового суперництва між суб'єктами господарювання носили чесний характер. Це у свою чергу зумовлює її значимість для підприємців та організацій, які працюють на будь-якому товарному ринку. Вся господарська діяльність, нерозривно пов'язана з просуванням суб'єкта господарювання на ринку і його розвитком, повинна відповідати антимонопольному законодавству і законодавству про захист від недобросовісної конкуренції.

Хоча, термін "конкурентне право" є часто вживаним, однак серед зарубіжних та вітчизняних юристів немає єдиної точки зору щодо поняття конкурентного права та його місця в системі права.

Поняття "конкурентне право" прийнято розглядати з чотирьох аспектів, а саме:

- як галузь права чи інститут господарського права;
- як галузь законодавства;
- як наукова дисципліна;
- як навчальна дисципліна.

Проблеми виникнення та розвитку конкурентного права в Україні досліджувалися багатьма вітчизняними вченими та практиками, серед яких необхідно зазначити: О. Бакалінська, О. Безух, Р. Кузьмін, Н. Саніахметова, Т. Удалов та інші. Однак, можна зазначити, що серед науковців й досі триває дискусія стосовно місця конкурентного права в системі права України. Можна виділити три основні точки зору до конкурентного права. Так, такий вчений як Т. Удалов вважає конкурентне право комплексною галуззю права, яка характеризується конкретним предметом правового регулювання, і базується на властивих лише цій галузі права принципах, що забезпечують цілеспрямований вплив на конкуренцію та учасників ринкових відносин [1; С. 11-15]. А такий вчений як О. Черданцева притримується думки про те, що традиційне розуміння інституту права як сукупності правових норм, що регулюють однорідні правові відносини, є правильним для інститутів особливої частини певної галузі права, але не може поширюватися на всі інститути її загальної частини, вважають, що конкурентне право є комплексним правовим інститутом [2; С. 125], його підтримає О. Безух, який визначає конкурентне право наступним чином: «...Конкурентне право України, як інститут господарського права, – сукупність правових норм, спрямованих на встановлення, підтримку і розвиток економічної конкуренції, обмеження і регулювання процесів монополізації, заборону обмежувальної практики в господарській діяльності, недобросовісної конкуренції, захист прав споживачів, регулювання діяльності природних монополій, які застосовуються на підставі певних принципів, економічних за змістом і правових за формою в межах певного галузевого правового

режиму, який передбачає оптимальне поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного врегулювання макроекономічних процесів, виходячи з конституційних вимог відповідальності держави перед людиною за забезпеченням її конституційних прав. Конкурентне право є комплексним правовим утворенням» [2; С. 128]. Іншої думки відомий професор О.П. Віхров, який причисляє конкурентне право до інституту господарського права.

Т. Удалов виникнення конкурентного права як самостійної галузі пов'язує з прийняттям перших законів про захист економічної конкуренції наприкінці ХІХ ст. – США, в Україні процес виникнення конкурентного права він відносить до прийняття Закону України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності», однак конкретних аргументів своєї позиції виділення конкурентного права в галузь права дано не було [1].

Відомо, що об'єктивним критерієм виділення права на галузі є матеріальний зміст суспільних відносин, урегульованих нормами права.

СкаунО.Ф. визначає галузь права як відносно самостійну сукупність юридичних норм, яка регулює якісно однорідну сферу суспільних відносин специфічним методом правового регулювання [3]. Якщо данетвердження пропустити через призму конкурентного права, то можна з впевненістю сказати про наявність самостійної системи юридичних норм, які регулюють однорідну сферу суспільних відносин. Нормативно – правове регулювання конкурентного права здійснюється Господарським кодексом України, Законом України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 № 2210-III, які є базовими для конкурентного права. Також можна назвати наступні нормативні акти: Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 № 236/96-ВР, Закон України «Про Антимонопольний комітет України» від 26.11.1993 № 3659-XII, Закон України «Про природні монополії» від 20.04.2000 № 1682-III та ін.

До предмету конкурентного права відносяться суспільні відносини, які виникають із забезпечення добросовісної конкуренції, обмеження монопольної діяльності, а також із захисту від недобросовісної конкуренції.

Щодо метода правового регулювання, під яким розуміють сукупність засобів та прийомів, за допомогою яких право впливає на суспільні відносини через поведінку суб'єктів, то в юридичній літературі прийнято виділяти два основних метода правового регулювання: диспозитивний метод, який характеризується автономією і рівноправ'ям сторін регулюючих відносин, а також імперативний метод, який ґрунтується на владно-імперативній основі [4].

Якщо виходити з цих універсальних методів регулювання, то дивзагалі виключається необхідність в обов'язковому визначенні методу для кожної окремої галузі права, тому що дані елементи охоплюють основні способи та прийоми впливу на суспільні відносини. Однак, як справедливо зазначили Гетманцев Д. О. та Шульга М. В. [5], використання вказаних методів не виключає, а навіть передбачає встановлення додаткових та специфічних способів впливу на суб'єктів відносин, що регулюються, з урахуванням їх характеру. Тобто, знову повертаємось до необхідності розробити особливий, специфічний метод правового впливу на суб'єктів конкурентних відносин.

На даний момент, керуючись структурою галузі права, яка прийнята в юридичній літературі, можна говорити про справедливий виділення конкурентного права в галузь законодавства маючи великий масив нормативно – правової бази. Однак, говорити про виділення конкурентного права в галузь права немає достатніх підстав.

Аналізуючи вищезазначене, автор дійшов до висновку про відсутність підстав виділення конкурентного права в окрему галузь права, адже теорія держави і права дає своє визначення сукупності елементів необхідних для віднесення конкурентного права до галузі права.

Список використаних джерел:

1. Удалов Т.Г. Конкурентне право: Навч. посіб. / Т.Г.Удалов. – К.: Школа, 2004. – 496 с.
2. Безух О. Місце конкурентного права у системі права України / О. Безух // Підприємництво, господарство і право. – 2012. - № 2. – С. 124-128.
3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. — Харків: Консум, 2001. — 656 с.
[Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL :
<http://politics.ellib.org.ua/pages-1638.html>
4. Гетманцев Д. О., Шукліна Н. Г Банківське право України : підручник – Київ: Центр учбової літератури – 2007.
[Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL :
http://www.ebk.net.ua/Book/law/getmantsev_bpu/part1/102.htm
5. Гетманцев Д. О., Шульга М. В. Екологічне право України : підручник. – Харків: Право, – 2005.
[Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL :
http://www.ebk.net.ua/Book/law/getman_ekopu/part1/104.htm

Городовенко А.В.,
Мариупольский государственный университет
Студент ОКУ «Магистр»
Специальность «Правоведение»

ДОГОВОРНОЕ ПРАВО КАК РЕГУЛЯТОР ГРАЖДАНСКИХ ОТНОШЕНИЙ

Впервые в ГКУ, в отличие от предыдущих кодифицированных правовых актов, в отдельный раздел II книги пятой -обязательственное право - выделено правовые нормы, определяющие понятие и условия договора, его заключение, изменение и прекращение.

В ч.1 ст. 626 ГКУ договор определяется как соглашение двух и более сторон, направленное на установление, изменение или прекращение гражданских прав и обязанностей. Такое определение договора имеет своим корнями римское частное право, по которому договор - двусторонняя соглашение, в которой выражена воля двух сторон, направленная на достижение или прекращения правового результата - возникновение, изменение или прекращение прав и обязанностей.

В праве стран континентальной Европы под договором понимают договоренность, направленную на установление, прекращение или изменение прав и обязанностей. Под Французским гражданским кодексом договор – это договоренность, по которой одно лицо или несколько лиц обязуются перед другим лицом дать что-либо, сделать что-либо или не делать.

В праве Англии отсутствует легальное определение договора как правовой категории. Все институты договорного права Англии развивались главным образом благодаря судебной практике. Договором считается обещание или ряд обещаний, за нарушение которых право устанавливает санкцию. Это свидетельствует о наличии у кредитора права на иск, то есть, в основе договора лежит добровольно данное обещание принять на себя юридическая обязанность.

В современных условиях роль и значение договора значительно выросли. Гражданско - правовой договор все активнее выступает как регулятор частных отношений сторон.

Обеспечением регулятивной функции гражданско - правового договора есть ряд принципиальных положений гражданского законодательства: 1) свобода договора закреплена как одна из принципиальных основ гражданского законодательства. При таком

підході свобода договору являється своєобразною границею законодавчого втручання в громадянські (особисті) відносини сторін; 2) сторони вправі заключити договір, який не передбачений актами громадянського законодавства, але відповідає загальним його принципам; 3) сторони вправі урегулювати в договорі, який передбачений актами громадянського законодавства, свої відносини, які не урегульовані цими актами 4) сторони в договорі можуть відступити від положень актів громадянського законодавства і урегулювати свої відносини за своїм усмотренням, крім випадків, коли таке відступлення неможливо в силу прямого вказання акту законодавства, а також, якщо відносини сторін регулюються імперативними нормами.

Вказані принципові новели Гражданського кодексу значно розширюють функціональні межі договору, закріплюючи і наповнюючи змістом саме його регулятивну функцію. Своє суттєве наповнення регулятивна функція договору отримує і завдяки законодавчо провозглашеному принципу свободи договору. Згідно з нормами статті 3 ГКУ свобода договору закріплюється як принцип громадянського законодавства. Однак договірне право є активним регулятором громадянських відносин і тому принцип свободи договору характеризує методи регулювання громадянських відносин в цілому. Свободу договору таким чином слід розглядати ширше, ніж принцип громадянського законодавства. Принцип «свободи договору» був нормативно закріплений в першій половині ХХ в. в праві багатьох країн. Найяскравіше його вираження знаходимо в німецькому праві.

Свобода договору як свобода в розв'язанні питання про заключення договору, виборі контрагента за договором, виборі виду договору, свободі при визначенні умов договору можлива тільки в умовах ринкової економіки. Економічні закони розвитку суспільства викликають потребу в широкій свободі договору, повністю відповідає інтересам суб'єктів господарювання і інших учасників суспільних відносин. В свою чергу свобода договору забезпечує стабільність, ефективність і динамічність економічних зв'язків. Отже, це взаємопов'язані явища, взаємоумовнені.

Регулятивна функція договору вимагає роз'яснення її місця, значення і ролі в системі джерел права. Традиційно виділяють наступні форми права: правовий звичай, судовий прецедент, нормативно-правовий договір, нормативно-правовий акт.

Нормативно-правовий договір трактується як об'єктивоване формально-обов'язкове правило поведінки загального характеру, установлене за взаємної домовленості декількох суб'єктів і забезпечується державою. В теоретичній науці декілька сужається функція договору як регулятора особистих відносин.

Нормативний договір, т.е. договір, що містить норми права, застосовується як джерело права головним чином в трьох сферах. Це, перш за все: міжнародне публічне право, де договори між державами завжди нормативні. Третньою сферою є трудове право, к джерелам якого відносяться колективні угоди.

Договір може виступати джерелом права наступних трьох умов: 1) прямої санкції державних органів на прийняття норм права в формі нормативного договору;

2) нормативний договір приймається за добровільної згоди всіх осіб, які його підписали 3) нормативний договір передбачає взаємну відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання закріплених ним норм права.

Гражданско-правовий договір як індивідуальний акт, виражає взаємну, згодовану волю його сторін, не просто воспроизводить, копіює норми права, установлені або санкціоновані державою. Диспозитивні принципи громадянсько-правового регулювання дозволяють сторонам заключити договір, який не передбачений законодавством. В такому випадку його сторони виступають своєобразними «законодавцями» для себе, встановлюючи в договорі взаємні права і обов'язки

ипредусматривая в нем условия и средства ответственности в случае неисполнения или ненадлежащего исполнения условий договора. Выполнение договора обеспечивается принудительной силой государства. Стороны право урегулировать в договоре , который предусмотрен актами гражданского законодательства, свои отношения, которые не урегулированы этими актами. И в этом случае гражданско - правовой договор выходит за пределы понимания его как сугубо индивидуального акта, как средства реализации взаимосвязан -них интересов сторон . Договор в частном праве в таких условиях выступает формой права. Его положения обязательны не только для сторон договора, но и для судебных органов при разрешении спора между сторонами договора и для других государственных органов (налоговой администрации, контрольно - ревизионных органов).

Взгляд на договорное право как на отдельный институт гражданского права несомненно будет способствовать повышению его значимости, однако насколько такой подход оправдан с прикладных позиций: практического применения или изложения учебного материала. Ведь от того, что договорное право признано или не признано институтом институтом гражданского права его ценность не умаляется. На данный время в цивилистической науке практически устоявшимся являются взгляды на систему гражданского права , структурной базой (только базой) является Гражданский кодекс Украины . Структура гражданского права тесно взаимосвязана и обусловлена и другими актами гражданского законодательства и нормами обычными , моральными и т.д. Ученые цивилисты выделяют подотрасли гражданского права: личные неимущественные права, вещное право, право интеллектуальной собственности, обязательственное право, наследственное право. В рамках этих подотраслей права выделяют более узкие специализированные образования институты права: право собственности в рамках подотрасли вещественные права; институты отдельных видов договорных обязательств (купли-продажи, дарения , ренты) институты недоговорных обязательств: обязательства из публичного обещания вознаграждения , деликтные обязательства и тому подобное. В рамках отдельных институтов существуют более узкие образования -системы норм, в которых отражена специфика правового регулирования отдельных видов общественных отношений: договорные обязательства порозничной купли -продажи в рамках института купля-продажа и т.д.

Договорное право уже вышло за рамки традиционных представлений о нем как о составной части гражданского законодательства, гражданского права . Ведь стороны имеют право заключить договор , не предусмотренный актами гражданского законодательства, а также отступить от положений актов гражданского законодательства и урегулировать свои отношения по собственному усмотрению. Поэтому понимание сущности договорного права исключительно как права «Юридического», как системы исключительно правовых норм на сегодняшний день неверно. Договорное право и его базовая категория, «первая скрипка» - договор - те уникальными социально - правовыми конструкциями частного права, обуславливающих его специфику и одновременно предоставляют участникам частных отношений широкую свободу действий, предоставляют возможность самим выступать своеобразными «законодателями» для себя, но в рамках, определенных правом, как социальным достижением. Таким образом, договорное право - это система социальных норм, установленных участниками гражданского оборота , в том числе юридических норм, установленных и санкционированных государством.

Список использованных источников:

1. Гражданское право: актуальные проблемы теории и практики; под общ.ред. В. А. Белова. – М. :Юрайт-Издат, 2007. – С. 412–413.
2. Бервено С.М. Проблемы договорного права: монография /С. М. Бервено. – К. :ЮрінкомІнтер, 2006. – С. 13.

3. Мілаш В. С. Комерційний договір у контексті сучасних ринкових умов: монографія / В. С. Мілаш. – Харків: Видавець ФО-П Вапнярчук Н.М., 2007. – С. 24.

4. Красавчиков О.А. Гражданско-правовой договор: понятие, содержание, функции: сб. Гражданско-правовой договор и его функции / О. А. Красавчиков. – Свердловск, 1980. – С. 16-20.

5. Пархоменко Н.М. Договор у системі права України : автореф. дис. на здобуття канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Н.М. Пархоменко; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 1998. – С. 176–177.

Гущин Е.В.,

Мариупольский государственный университет

Студент ОКУ «Магистр»

Специальность «Правоведение»

ДОГОВОР КУПЛИ-ПРОДАЖИ В ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ

Наиболее распространенным из договорных обязательств является договор купли-продажи. По договору купли-продажи продавец обязан передать вещь и право собственности на нее покупателю за определенную плату, а покупатель обязан принять вещь и оплатить ее.

В различных правовых системах имеют свои особенности в регулировании купли-продажи. Например, в США особое значение придается гарантиям исполнения: понятию гарантий; подразумеваемым гарантиям; лицам, в чью пользу действуют гарантии; средствам защиты в случае нарушения гарантий. В обширном титуле VI ФГК значительное внимание уделяется природе и формам продажи (ст. 1582-1593), обязательствам продавца (ст. 1602-1649) и покупателя (ст. 1650-1657). Однако во всех правовых системах основное значение отводится передаче права собственности на вещь (имущество, товар) по договору купли-продажи и существенным условиям данного договора: его предмету, цене, ответственности сторон за соблюдение договорных условий. Важны также некоторые дополнительные условия: сроки, место и порядок передачи товара, его перевозка и страхование, порядок расчетов [1; с. 98].

Предметом договора купли-продажи традиционно служат вещи или имущество в телесной форме. Продаже подлежат как готовые, так и «будущие» вещи. В соответствии с

ст. 2-105 ЕТКС США, «товар должен существовать и быть индивидуализирован прежде, чем прав на него может перейти к другой стороне». Товары, не обладающие обоими этими признаками – наличием индивидуализации, – рассматриваются как будущие товары. Договор, который стороны считают состоявшейся продажей будущих товаров или какого-либо относящегося к ним права, юридически действует как договор о продаже. Нередко таким путем продают будущий урожай, строящийся дом или квартиру. Категория «будущих вещей» была известна еще римскому праву. В настоящее время помимо ЕТКС США эту категорию вещей предусматривают ст. 1130 ФГК и акты о купле-продаже других стран. В силу ст. 1130 ФГК «будущие вещи могут быть предметом обязательства». Наряду с телесными вещами, предметом обязательства становятся нематериальные блага – права на объекты промышленной, литературной, художественной, научной и вообще интеллектуальной собственности, а также акции, облигации и другие ценные бумаги, содержащи различные правовые требования.

Также важным условием любого договора является его форма. Обычно стороны вправе сами избирать форму договора: устную, письменную или специальную. Однако для купли-продажи недвижимости, как правило, форма договора устанавливается законом. Например, в Англии продажа недвижимости оформляется «договором за печатью», а в США –

«документом за печатью формального отказа от права». Обязательная письменная форма нотариальным или судебным удостоверением либо занесением в по земельную книгу требуется для продажи недвижимого имущества в ФРГ (§ 313 ГГУ). В письменной форме совершаются сделки с движимым имуществом, если его цена превышает определенную сумму (например, во Франции 5 тыс. франков, в США – 500 долл.) [2; с. 124].

Существуют две системы определения момента перехода права собственности при приобретении вещи по договору: в силу одного лишь соглашения о продаже вещи (США, Англия, Франция) или при условии передачи самой вещи (ФРГ, Швейцария).

Нужно отметить что, во Франции право собственности на продаваемую вещь возникает у покупателя с момента соглашения, если только вещь обладает индивидуально определенными признаками (ст. 1138, 1583 ФГК). Для перехода права собственности на вещь, определяемую родовыми и признаками, требуется ее индивидуализация, как правило, осуществляемая одновременно с передачей. Право собственности на недвижимость переходит к покупателю с момента регистрации сделки в реестр хранителя ипотеки. Законодательство США содержит такие же положения что и во Франции, то есть право собственности переходит в момент заключения договора. В ФРГ и других странах, где возникновение у покупателя права собственности связывается с передачей вещи, под «передачей» вещь чаще всего понимается физическое вручение (переход из рук в руки), или символическое вручение (например, передача ключа от строения), или передача чатов и распорядительных документов.

Как в законодательстве, так в литературе особым выделяются обязанности сторон по договору купли-продажи. Например, во Франции обязанностям продавца посвящены ст. 1602-1649, а обязанностям покупателя – ст. 1650-1657 ФГК. Помимо общей обязанности передать вещь и право собственности на нее продавец обязан гарантировать покупателю «спокойное и полезное владение» переданной вещью. Это означает, что продавец, прежде всего, должен гарантировать покупателя от эвикции, т.е. от отобрания вещи по решению суда. Кроме того, он обязан дать гарантию отсутствия в вещи скрытых недостатков, делающих невозможным нормальное пользование вещью. Продавец несет обязанность гарантии и в том случае, когда проданная недвижимость обременена сервитутами, о которых продавец не заявил в момент продажи (ст. 1626, 1638 ФГК) [3; с. 57].

Основные обязанности покупателя – принять вещь и оплатить ее. Законодательство по общему правилу предусматривает, что цена вещи должна быть уплачена в тот день и в том месте, как это определено договором (ст. 1650 ФГК). Если же договором порядок оплаты не регламентирован, то «покупатель должен произвести платеж в том месте и в то время, где и когда должно произойти предоставление вещи» (ст. 1651 ФГК). Занарушение обязанностей предусматривается имущественная ответственность. Продавец в первую очередь отвечает за передачу и скрытые недостатки вещи. В соответствии со ст. 1641 ФГК, продавец дает гарантию за скрытые недостатки проданной вещи, делающие ее непригодной для употребления по предусмотренному договором назначению.

Покупатель прежде всего отвечает за неоплату вещи. В случае неоплаты купленной вещи продавец вправе не передавать вещь, если, конечно, она еще не была передана (ст. 1612 ФГК); и требовать обратно переданную вещь; удовлетворить свои требования из суммы, вырученной от продажи вещи. Продавец вправе так же взыскать покупную цену и причиненные ему убытки. В Англии и США при неоплате товара продавец, даже если право собственности уже перешло покупателю, вправе удерживать переданный товар, остановить его пути или бо повторное продать (ст. 2-705, 2-706 ЕТК).

Таким образом, следует сказать, что в каждой отдельной стране существуют свои определенные особенности договора купли – продажа. Так в США особое значение придается гарантиям исполнения, во Франции значительное внимание уделяется природе и форме продажи. Но в целом можно сказать, что к существенным условия договора купли продажи в зарубежных странах относят, прежде всего, предмет договора, его цена и форма, ответственность сторон за соблюдение договорных условий. Также важны и дополнительные условия, такие как сроки, место и порядок передачи товара, его перевозка и страхование, порядок расчетов.

Список использованных источников:

1. Гражданское, торговое и семейное право капиталистических стран: Сб. нормативных актов: обязательственное право / Под ред. В. К. Пучинского, М. И. Кулагина – М., 2003 – с. 310.

2. Богатых Е.Г. Гражданское и торговое право. От древнего римского к современному российскому / Е.Г. Богатых – М., 2001 – с. 219.

3. Фридмэн Л. В. Введение в американское право / Л. В. Фридмэн – М., 2003. – с. 110.

Данилова Е.І.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ГОСПОДАРСЬКІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ВИДИ

Категорія господарського зобов'язання своєму виникненню зобов'язана науці господарського права, яка розглядає господарські зобов'язання як одну з фундаментальних господарсько-правових категорій, що відображає зміст особливої правової форми господарських відносин. Сформульоване спочатку доктринально в юридичній літературі, а тепер закріплене (з деякими модифікаціями, викликаними змінами в економічній системі) в ст. 173 ГК, визначення поняття господарського зобов'язання дозволяє з'ясувати його основні ознаки, за якими воно відрізняється від зобов'язання цивільно-правового [1].

Господарським визнається зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених ГК України, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо), або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.[2]

З цього визначення випливають наступні ознаки господарського зобов'язання:

а) особливий суб'єктний склад учасників господарського зобов'язання. Господарське зобов'язання виникає між суб'єктом господарювання й іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання. Суб'єкти господарського зобов'язання - зобов'язана сторона і управнена сторона - це не лише боржник і кредитор, які традиційно характерні для цивільно-правових (майново-господарських - за ГК) зобов'язань, а й суб'єкти організаційно-господарських повноважень;

б) особлива сфера суспільних відносин, в якій виникають господарські зобов'язання - сфера господарювання;

в) особливі підстави виникнення господарських зобов'язань. Господарське зобов'язання виникає з підстав, передбачених ГК;

г) особливий характер дій, що їх зобов'язаний вчинити (або утриматися від певних дій) один суб'єкт на користь іншого.[1]

Різноманітність господарських зобов'язань зумовлює необхідність їх класифікації з практичних міркувань (виявлення характерних рис у процесі наукового дослідження з метою розробки пропозицій щодо правового регулювання, врахуванні специфіки в процесі правового регулювання, полегшенні вивчення в процесі навчання та ін.).(3)

Основними видами господарських зобов'язань є майново-господарські зобов'язання та організаційно-господарські зобов'язання. Сторони можуть за взаємною згодою конкретизувати або розширити зміст господарського зобов'язання в процесі його виконання, якщо законом не встановлено інше.

Господарські зобов'язання можуть виникати:

1) безпосередньо із закону або іншого нормативно-правового акта, що регулює господарську діяльність;

2) з акта управління господарською діяльністю;

3) з господарського договору та інших угод, передбачених законом, а також з угод, не передбачених законом, але таких, які йому не суперечать;

4) внаслідок заподіяння шкоди суб'єкту або суб'єктом господарювання, придбання або збереження майна суб'єкта або суб'єктом господарювання за рахунок іншої особи без достатніх на те підстав;

5) у результаті створення об'єктів інтелектуальної власності та інших дій суб'єктів, а також внаслідок подій, з якими закон пов'язує настання правових наслідків у сфері господарювання.

Майново-господарськими визнаються цивільно-правові зобов'язання, що виникають між учасниками господарських відносин при здійсненні господарської діяльності, в силу яких зобов'язана сторона повинна вчинити певну господарську дію на користь другої сторони або утриматися від певної дії, а управнена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку. Майнові зобов'язання, які виникають між учасниками господарських відносин, регулюються ЦК України з урахуванням особливостей, передбачених ГК України. Суб'єктами майново-господарських зобов'язань можуть бути суб'єкти господарювання, негосподарюючі суб'єкти - юридичні особи, а також органи державної влади, органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією. Якщо майново-господарське зобов'язання виникає між суб'єктами господарювання або між суб'єктами господарювання і негосподарюючими суб'єктами - юридичними особами, зобов'язаною та управненою сторонами зобов'язання є відповідно боржник і кредитор.

Зобов'язання майнового характеру, що виникають між суб'єктами господарювання та негосподарюючими суб'єктами — громадянами, не є господарськими і регулюються іншими актами законодавства. Суб'єкти господарювання у певних випадках можуть добровільно брати на себе зобов'язання майнового характеру на користь інших учасників господарських відносин (благодійництво тощо). Такі зобов'язання не є підставою для вимог щодо їх обов'язкового виконання.

Організаційно-господарськими визнаються господарські зобов'язання, що виникають у процесі управління господарською діяльністю між суб'єктом господарювання та суб'єктом організаційно-господарських повноважень, в силу яких зобов'язана сторона повинна здійснити на користь другої сторони певну управлінсько-господарську (організаційну) дію або утриматися від певної дії, а управнена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

Організаційно-господарські зобов'язання можуть виникати:

1) між суб'єктом господарювання та власником, який є засновником даного суб'єкта, або органом державної влади, органом місцевого самоврядування, наділеним господарською компетенцією щодо цього суб'єкта;

2) між суб'єктами господарювання, які разом організують об'єднання підприємств чи господарське товариство, та органами управління цих об'єднань чи товариств;

3) між суб'єктами господарювання, у разі якщо один з них є щодо іншого дочірнім підприємством;

4) в інших випадках, передбачених ГК України, іншими законодавчими актами або установчими документами суб'єкта господарювання.

Організаційно-господарські зобов'язання суб'єктів можуть виникати з договору та набувати форми договору. Суб'єкти господарювання мають право разом здійснювати господарську діяльність для досягнення спільної мети, без утворення єдиного суб'єкта господарювання, на умовах, визначених договором про спільну діяльність. У разі якщо учасники договору про спільну діяльність доручають керівництво спільною діяльністю одному з учасників, на нього може бути покладено обов'язок ведення спільних справ. Такий учасник здійснює організаційно-управлінські повноваження на підставі доручення, підписаного іншими учасниками.

Суб'єкти господарювання зобов'язані за рішенням місцевої ради за рахунок своїх коштів відповідно до закону створювати спеціальні робочі місця для осіб з обмеженою працездатністю та організувати їх професійну підготовку.

Суб'єкт господарювання, який відповідно до закону та своїх установчих документів зобов'язаний здійснювати виконання робіт, надання послуг або продаж товарів кожному, хто до нього звертається на законних підставах, не має права відмовити у виконанні робіт, наданні послуг, продажу товару за наявності у нього такої можливості або надавати перевагу одному споживачеві перед іншими, крім випадків, передбачених законодавством. Суб'єкт господарювання, який безпідставно ухиляється від виконання публічного зобов'язання, повинен відшкодувати другій стороні завдані цим збитки в порядку, визначеному законом. Кабінет Міністрів України може у визначених законом випадках видавати правила, обов'язкові для сторін публічного зобов'язання, в тому числі щодо встановлення або регулювання цін. Умови зобов'язання, що не відповідають цим правилам або встановленим цінам, є недійсними.[2]

Суб'єкти господарювання та інші учасники господарських відносин повинні виконувати господарські зобов'язання належним чином і в натурі. Належність полягає у виконанні зобов'язання належним чином – відповідно до вимог закону, інших нормативно-правових актів, договору, а за відсутності в цих правових документах конкретних вимог щодо виконання зобов'язання – відповідно до вимог, що у певних умовах звичайно ставляться (іншими словами, – відповідно до звичаїв господарсько-ділового обігу). Це стосується і місця, і часу виконання зобов'язання, і можливості (неможливості) розстрочення виконання.

Кожна сторона господарського зобов'язання повинна вжити усіх заходів, необхідних для належного виконання нею зобов'язання, враховуючи інтереси другої сторони та забезпечення загальногосподарського (публічного) інтересу. Порушення зобов'язань є підставою для застосування господарських санкцій, передбачених ГК, іншими законами або договором. Проте застосування господарських санкцій до суб'єкта, який порушив зобов'язання, не звільняє його (суб'єкта) від обов'язку виконати зобов'язання в натурі, крім випадків, коли інше передбачено законом або договором, або управнена сторона відмовилася від прийняття виконання зобов'язання.

До відносин щодо припинення господарських зобов'язань застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу України з урахуванням особливостей, передбачених ГК України. Господарське зобов'язання припиняється: виконанням, проведеним належним чином; зарахуванням зустрічної однорідної вимоги або страхового зобов'язання; у разі поєднання управненої та зобов'язаної сторін в одній особі; за згодою сторін; через неможливість виконання та в інших випадках. Господарське зобов'язання припиняється також у разі його розірвання або визнання недійсним за рішенням суду.

Господарське зобов'язання, що не відповідає вимогам закону або вчинено з метою, яка завідомо суперечить інтересам держави і суспільства, або укладено учасниками господарських відносин з порушенням хоча б одним з них господарської компетенції (спеціальної правосуб'єктності), може бути на вимогу однієї із сторін або відповідного органу державної влади визнано судом недійсним повністю або в частині. Недійсною може бути визнано також нікчемну умову господарського зобов'язання, яка самостійно або в поєднанні з іншими умовами зобов'язання порушує права та законні інтереси другої сторони або третіх осіб.[3]

Список використаних джерел:

1. Щербина В.С. Господарське право: Підручник.- 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Юрінком Інтер., 2005 – 592с.
2. Господарський кодекс України // www.rada.gov.ua – офіційний сервер Верховної ради України.
3. Вінник О.М. Господарське право: Курс лекцій. – К.: Атіка, 2004. – 624с.

Делевер В.В.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Спеціаліст»
Спеціальність «Правознавство»

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ТРУДНОЦІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕДУРИ ЗАКУПІВЛІ У ОДНОГО УЧАСНИКА ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ЗАКУПІВЛІ ЕНЕРГОНОСІЇВ

На даний момент обов'язковість застосування процедури закупівлі у одного учасника при придбанні енергоносіїв (електроенергії, теплопостачання, тощо) викликає багато нарікань з боку представників державного сектору економіки. Вказана процедура є обов'язковою та передбачена як загальним нормативним актом – Законом України «Про здійснення державних закупівель» та і спеціальним - Законом України «Про особливості здійснення закупівель в окремих сферах господарської діяльності». Відповідно до статті 39 Закону України «Про здійснення державних закупівель» закупівля в одного учасника - це процедура, відповідно до якої замовник укладає договір про закупівлю з учасником після проведення переговорів з одним або кількома учасниками та акцепту пропозиції переможця процедури закупівлі в одного учасника. Процедура закупівлі в одного учасника застосовується замовником як виняток у разі:

1) закупівлі творів мистецтва або закупівлі, пов'язаної із захистом прав інтелектуальної власності, або укладення договору про закупівлю з переможцем архітектурного чи мистецького конкурсу, або закупівлі послуг з виконання науково-дослідних, науково-технічних та дослідно-конструкторських робіт, що пройшли конкурсний відбір у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку;

2) відсутності конкуренції (у тому числі з технічних причин) на товари, роботи чи послуги, які можуть бути поставлені, виконані чи надані тільки певним постачальником (виконавцем), за відсутності при цьому альтернативи;

3) нагальної потреби у здійсненні закупівлі у зв'язку з виникненням особливих економічних чи соціальних обставин, які унеможливають дотримання замовниками строків для проведення процедур конкурсних торгів, зокрема пов'язаних із забезпеченням продуктами нафтопереробки рідкими спеціалізованого санітарного транспорту бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги, з негайною ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, а також наданням у встановленому порядку Україною гуманітарної допомоги іншим державам;

4) якщо замовником було двічі відмінено процедуру закупівлі через відсутність достатньої кількості учасників;

5) потреби здійснити додаткову закупівлю у того самого постачальника з метою уніфікації, стандартизації або забезпечення сумісності з наявними товарами, технологіями, роботами або послугами, якщо заміна попереднього постачальника (виконавця робіт, надавача послуг) може призвести до несумісності або виникнення проблем технічного характеру, пов'язаних з експлуатацією та обслуговуванням;

б) закупівлі товарів на товарних біржах;

7) закупівлі товарів у разі припинення господарської діяльності, зокрема внаслідок банкрутства, за домовленістю з кредиторами;

8) необхідності проведення додаткових будівельних робіт, не включених у початковий проект, але які стали через непередбачувані обставини необхідними для виконання проекту за умови, що договір буде укладено з попереднім виконавцем цих робіт, якщо такі роботи технічно чи економічно пов'язані з головним договором [1].

Для обґрунтування застосування процедури закупівлі в одного учасника при закупівлі електричної енергії та послуг теплопостачання посилаються на підпункт 2 пункту 2 статті 39 Закону України «Про здійснення державних закупівель» та статтю 2 Закону України «Про особливості здійснення закупівель в окремих сферах господарської діяльності» [2].

Незважаючи на те, що ціни у вказаній галузі регулюються (встановлюються та змінюються) виключно державними органами, підприємства, установи та організації, діяльність яких фінансується за рахунок бюджетних коштів, змушені проводити передбачені діючим законодавством України процедури закупівлі. Чинне законодавство залишило не до кінця вирішеними багато питань стосовно закупівель за державні кошти в цілому та зокрема закупівлі у одного учасника, в тому числі енергоносіїв. Труднощі на практиці викликані суперечностями між багатьма чинними нормами права, прийнятими з одного і того ж питання для одного й того ж самого предмета регулювання [4].

Передбачена частиною 5 статті 11 Закону України «Про здійснення державних закупівель» персональна відповідальність за прийняті членами комітету з конкурсних торгів рішення у досить значних розмірах негативно впливає на роботу комітету з конкурсних торгів [1]. Так відповідно до статті 164¹⁴ Кодексу про адміністративні порушення за здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти без застосування визначених законом процедур; застосування процедур закупівлі з порушенням законодавства про здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти, в тому числі оформлення документації конкурсних торгів (кваліфікаційної документації) з порушенням законодавства про здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти, оцінку пропозицій конкурсних торгів (кваліфікаційних пропозицій) не за критеріями та методикою оцінки для визначення найкращої пропозиції конкурсних торгів (кваліфікаційної пропозиції), що міститься у документації конкурсних торгів (кваліфікаційній документації), укладення з учасником, що став переможцем торгів, договору про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти за цінами і обсягами, які не відповідають вимогам документації конкурсних торгів (кваліфікаційної документації); неопритулення або порушення порядку оприлюднення інформації щодо закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти відповідно до вимог законодавства; неподання в установленому порядку звіту про результати здійснення процедури закупівлі товарів, робіт і послуг, відображення недостовірних відомостей у звіті про результати здійснення зазначеної процедури, непроходження навчання чи підвищення кваліфікації з питань організації та здійснення процедур закупівель відповідно до вимог закону; ненадання інформації, документів та матеріалів у випадках, передбачених законом на винних осіб накладається штраф у розмірі від 11900 до 17000 грн. за перше порушення і від 17000 до 25500 грн. за повторне порушення здійснене протягом року після накладання адміністративного стягнення[3].

Відповідно до вимог чинного законодавства навіть дрібна помилка може стати підставою для притягнення членів комітету з конкурсних торгів до адміністративної відповідальності.

На думку М.Галушак та Т.Пиндус такою помилкою може стати, наприклад, порушення порядку опублікування інформації про закупівлю або укладання договору, який за формою не відповідає типовому чи допускає ймовірність хоч одного порушення з 9 передбачених істотних умов договору про закупівлю. Враховуючи, що комітет з конкурсних торгів діє на засадах колегіальності, окремі, неправомірні з точки зору органів перевірки, дії можуть привести до накладання зазначених сум штрафу одночасно на кожного члена комітету з конкурсних торгів, мінімальна чисельність яких – 5 чоловік у кожній організації. Враховуючи тільки зазначені вище законодавчі прогалини та протиріччя, ризик у роботі членів комітету досить високий, а наведений перелік недоліків ще далеко неповний [4].

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про здійснення державних закупівель" від 1 червня 2010 р. № 2289-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 33. – Ст. 471.
2. Закон України «Про особливості здійснення закупівель в окремих сферах господарської діяльності» від 24.05.2012 р. № 4851-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 14. – Ст. 148.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відом. Верх. Ради УРСР. 1984. Додаток до № 52. Ст. 1122 (з наступними змінами та доповненнями).
4. Галушак М. Недоліки законодавчого регулювання закупівель енергоносіїв та комунальних послуг за державні кошти в Україні [Електронний ресурс] / М. Галушак, Т. Пиндус // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2012. — Вип. 1 (6). — С. 23-30. — Режим доступу до журн. : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12hmpkvu.pdf>.

Дереко О.,

Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ НЕДІЙСНОСТІ ПРАВОЧИНІВ

Зі становленням державно-правових та розвитком ринкових відносин отримує своє значення правочин як найпоширеніший юридичний факт, з яким закон пов'язує виникнення, зміну та припинення цивільних правовідносин. Цікавим з точки зору юриспруденції питанням у цій темі є умови визнання правочину недійсним та відповідні юридичні наслідки.

Прийнятий у 2003 році Цивільний Кодекс України приділяє достатньо уваги правочинам, особливо недійсним. Але при цьому все ж залишається значна кількість питань, які потребують розгляду та вирішення. Така ситуація підтверджується недосконалістю окремих правових норм, що регулюють відносини, пов'язані з вчиненням таких правочинів. Перш за все можна виділити підстави недійсності правочинів, їх наслідки та відповідальність сторін. Так, окремі недійсні правочини можуть бути законно визнаватися дійсними, проте спосіб захисту таких цивільних прав та інтересів у цивільному законодавстві відсутній.

Дослідженнями в обраному нами напрямку займалися такі вчені як І. Спасибо-Фатєєва, І. Жилінкова, Н.С. Хатнюк, В.О. Кучер, І. Діба, Н.В.Рабинович, І.М. Ткаченко, К. Гусаров, В. Янишин, М.І. Брагінський, В.В. Вітрянський, С.І. Шимон, О.П. Кучерявий, О.В. Дзера.

Розглядаючи тему недійсності правочинів, для початку необхідно дати пояснення самому терміну «правочин». Згідно зі статтею 202 Цивільного Кодексу України (далі ЦК), правочином визнається дія особи, яка спрямована на набуття, зміну або припинення прав та обов'язків [1, ст. 202]. Правочин має задовольняти низці умов, які необхідні для визнання

чинності правочину, це – суб'єкт, зміст, форма, воля. Якщо правочин не задовольняє вимогам, то про нього можна говорити як про недійсний. Виходячи з основних елементів правочину виділяють наступні дефекти:

- дефекти (незаконність) змісту правочину;
- дефекти (недотримання) форми;
- дефекти суб'єктного складу;
- дефекти волі – невідповідність волі та волевиявлення.

На думку І. Спасибо-Фатєєвої, поняття недійсності правочину є умовним і покликано підкреслити, що правомірна на перший погляд дія була квазіправочином, тобто немовби правочином, але виявилось, що це не так. Це може бути виявлено як шляхом зіставлення правочину з вимогами закону без звернення до суду, так і судом [2, с. 95].

Особливим моментом у визнанні правочину недійсним є зіставлення його з правочином, який не відбувся. Як вважає Р. Саватьє та Г.Ф. Шершеневич, правочини, що не відбулись мають місце за умов, якщо сторони не дійшли згоди, що лежить в основі правочину [3]. Тобто укладання договору не відбулось. Недійсні ж правочини, навпаки, мають дію, яка задокументована за згодою сторін, але має місце волевиявлення цих сторін. Адже, однією з причин визнання правочину недійсним є його здійснення під впливом обману або насильства. І в цьому випадку суд признає його недійсним та зобов'язує сторону, яка застосувала обман або насильство до задоволення моральної шкоди, чого при «неукладеному» договорі законом не передбачено.

Цікавими на наш погляд є правочини з дефектом волі. Дослідивши наукову та періодичну літературу ми схилиємось до думки Р.О. Халфіної, яка здійснила найбільш повну класифікацію правочинів с дефектом волі.

В основі її класифікації лежить невідповідність волі особи та її волевиявлення. Тому, науковець виділила три групи випадків:

- коли сторони навмисно укладають договір, який не має їхніх дійсних намірів (фіктивні та удавані правочини);
- одна зі сторін укладає договір проти своєї волі під впливом іншої особи (правочини, здійснені під впливом обману, насильства);
- сам суб'єкт, що здійснює правочин, не має вірного уявлення про його зміст [4, с.99].

Ще однією підставою класифікації є спосіб оскарження правочину. Згідно з ЦК України всі правочини поділяються на нікчемні, недійсність яких прямо передбачена законом, та оскаржувані, які визнаються недійсними лише за рішенням суду [1]. Зупинимось на правочинах, здійснених під впливом насильства. Вони належать до правочинів с дефектом волі, а також є оскаржуваними, тобто в кожному окремому випадку існує спір щодо формування волевиявлення учасника правочину внаслідок насильства и необхідно довести факт його існування [5]. У науковій літературі, і навіть в Постанові Пленуму ВСУ «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» момент визначення правочину, здійсненого під впливом насильства, не достатньо розглянуто.

Цивільний Кодекс України дає нам такі формулювання, як «правочин, вчинений особою», «з боку іншої особи» [1], які дозволяються зроби висновок, що законодавець допускає оскарження не лише двохсторонніх правочинів, але й односторонніх. Так, ч.5 ст. 1274 ЦК України передбачає відмову від прийняття спадщини, яка визнана судом вчиненою під впливом насильства.

Тож, можна зробити висновок, що коло осіб, які можуть звернутися з позовом до суду щодо визнання правочину недійсним як вчиненого внаслідок насильства не обмежений. До того ж, на відміну від правочину, здійсненого під впливом помилки або обману, насильство має зовнішній характер, тому можна припускати вплив на формування волі також сторонніми особами, які не були стороною правочину, навіть державних органів.

Наприклад, Київський районний суд м. Харкова визнав недійсним правочин з перереєстрації ТОВ «ЕРГУМ» з моменту реєстрації установчих та реєстраційних документів ТОВ «ЕРІУМ», а саме: Статуту ТОВ «ЕРГУМ» від 09.04.2008 та свідоцтва про державну реєстрацію від 09.04.2008. При цьому, відмітивши, що статтею 231 ЦК встановлено, що правочин, вчинений особою проти її справжньої волі внаслідок застосування до неї фізичного чи психічного тиску з боку другої сторони або іншої особи, визнається судом недійсним. Такий вплив повинен бути реальним, а не існувати в уявленні особи. Відповідач ТОВ «ЕРГУМ» визнав позов [5].

На нашу думку, проблеми недійсності правочинів на сьогодні ще не досить вивчено. Адже, навіть стосовно класифікації недійсних правочинів у науковому просторі точаться дискусії та відчутні незрозумілості. Стосовно захисту цивільних прав та інтересів осіб, що заключають договори, законодавство невмозі в повному обсязі задовольнити притягання сторін. Тому, має місце висновок стосовно подальшого розгляду представленої теми та розробки законопроектів, які б закрили прогалини цього напрямку.

Список використаних джерел:

1. Гражданский кодекс Украины от 2003г. // Відомості Верховної ради України (ВВР), 2003. - № 40-44.
2. Спасибо-Фатеева І.В. Спірні питання недійсності правочинів // Вісник Академії правових наук України. – 2007. – № 3 (50).– С. 95 – 106.
3. Бородовський С.О. Проблемні питання визнання правочину таким, що не відбувся // Актуальні питання цивільного та господарського права. – 2011. - №2.
4. Спаська М.О. Проблеми класифікації правочинів з дефектами (недоліками) волі // Вісник вищої ради юстиції. – 2011. - № 4(8).. – с.97 - 105
5. В. І. Крат, Недійсність правочинів, вчинених під впливом насильства // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2012. - № 2

Доля Ф.В.,
Мариупольский государственный университет
Студент ОКУ «Специалист»
Специальность «Правоведение»

ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ВЗАИМНОГО СТРАХОВАНИЯ

На сегодняшний день, субъекты предпринимательства, а конкретнее: представители малого и среднего бизнеса в силу различных форс-мажорных обстоятельств (нехватки средств, проблемы спроса, конкуренции, валютной нестабильности, учитывая небольшой оборот средств, товаров, услуг) испытывают финансовые трудности. Учитывая вышеприведенные факторы, субъекты малого и среднего бизнеса не являются для страховых компаний выгодными клиентами, или же таким клиентам, предлагают условия страхования, выгодные лишь для самих страховых компаний. Данная ситуация объясняется малой платежеспособностью представителей малого и среднего бизнеса и в тоже время довольно высокими рисками.

Организационно-правовой формой объединения страховых интересов субъектов малого, среднего бизнеса являются общества взаимного страхования. Взаимное страхование - форма взаимной страховой защиты, при которой каждый страхователь одновременно является членом страхового общества, страховой компании [1]. ОВС является юридическим лицом и имеет самостоятельный баланс, причем общество не отвечает по интересам его членов – учредителей. ОВС подлежит лицензированию государством. Статья 14 ЗУ о страховании предусматривает возможность объединения физ./юр. лиц в общества

для защиты своих страховых интересов [2]. В случае с ОВС, его члены одновременно являются страхователями и страховщиками, т.к. являются учредителями общества. Однако, некоторые ученые отвергают данный тезис, настаивая, что страховщиком в случае с ОВС является коллективный (взаимный) орган – страховая организация. Таким образом, происходит круговорот средств в данном обществе, т.к. страховые взносы осуществляются за счет чистого дохода от размещения средств общества [3]. Статья 5 постановления Кабинета министров Украины про положение об обществах взаимного страхования устанавливает порядок внесения средств и получения страховых выплат, регулирует вопросы, связанные с формированием и пополнением финансового резерва общества, а также проблемы связанные с выходом из данного общества [4].

Право собственности каждого страхователя (участника общества) на вносимые в фонд средства, преобразуется в право совместной собственности всего сообщества страхователей на средства данного фонда, следовательно, можно выделить определенный принцип взаимности, который проявляется в совокупности прав на фин. средства и ответственности по страховым обязательствам. Кроме этого, отношения субъектов регулируются не только договором, а и уставом общества, также, не следует забывать про солидарную субсидиарную ответственность участников общества в случае нехватки средств фонда.

Особенность данного вида страховой деятельности заключается также в том, что участники общества не ставят себе главной целью деятельности такого общества получение прибыли, а стараются защитить свои личные страховые интересы, поэтому, зачастую в литературе такие общества относят к некоммерческим.

В европейской и американской практике подобные функции ОВС выполняют общества (клубы), кооперативы страхования имущества (обычно однородного), ответственности судовладельцев «Protection and Indemnity Clubs» а также «Prudential Insurance Company of America» и т.д. Кроме этого, распространена взаимная страховая деятельность с привлечением профессионального брокера, или общества, обслуживающие только своих учредителей, однако, данные организационные формы подходят для обслуживания крупного бизнеса, с большим оборотом.

О популярности названных форм взаимного страхования говорят аналитические данные Ассоциации обществ взаимного страхования и страховых кооперативов Европы (Association of Mutual Insurers and Insurance Cooperatives in Europe; AMICE), которая имеет в своем составе 120 организаций-членов из 17 стран. Эшелон лидеров возглавляют: Нидерланды, Финляндия и Австрия [6].

В Украине подобный вид страховой деятельности лишь развивается. Из наиболее действенных и развивающихся обществ взаимного страхования можно выделить: ОВС «Наша справа» и киевский региональный фонд взаимного страхования «Промислова Україна», деятельность которых базируется на имущественном страховании субъектов хозяйственной деятельности [5]. Укреплению позиций ОВС в Украине может помочь разработка более четкой правовой базы в данной области, которая будет охватывать все аспекты взаимной страховой деятельности. Также положительно на популяризацию ОВС может повлиять создание инфраструктуры и государственное стимулирование.

ОВС более выгодная форма организации для малого и среднего бизнеса сразу по нескольким пунктам: сокращение издержек на управленческую деятельность (отсутствие посредника, брокера, реклама компании) и другие транзакционные издержки, все активы и излишки средств принадлежат учредителям, все операции общества не требуют дополнительных капиталовложений, важно отметить, что страховые платежи членов могут не соответствовать страховому риску. Однородный состав участников позволяет с большей вероятностью просчитать возможность наступления страховых случаев и примерные ущербы. Единственной трудностью в организации и деятельности подобных обществ

является фактор взаимного доверия всех участников, который проявляется в договорной основе общества.

Следует также выделить и негативные тенденции в развитии ОВС. Основной проблемой в ходе деятельности является постепенная «мутация» (трансформация) ОВС в акционерные общества и привлечение в компанию новых клиентов, что тянет за собой необходимость формирования профессионального штата или управляющего. Указанный факт можно назвать закономерным, т.к. в случае накопления значительного количества излишек, ОВС формируют капитал. Наличие уже новой системы управления будет негативно влиять на прямую связь между обществом и его членами (процесс самоуправления), а кроме этого с новыми клиентами – увеличивается страховой риск.

Таким образом, можно сделать выводы, что учитывая реалии деятельности в сфере малого и среднего бизнеса, общество взаимного страхования, с его обширным перечнем выгод, является наиболее оптимальной формой страхования для подобной клиентуры. Опыт европейской и американской страховой деятельности в форме взаимного и кооперативного страхования должен послужить развитию подобной страховой практике в Украине, особенно в условиях нынешней рыночной экономики. Указанные виды страховых обществ должны положительно повлиять на оздоровление экономики в отдельных сферах и обеспечить страхование различных рисков по себестоимости.

Список использованных источников:

1. Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. Современный экономический словарь. 5-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2007. – 495 с.
2. Простраховання: Закон України від 4 липня 2013//Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – №85. – ст.78
3. Про затвердження Тимчасового положення про товариство взаємного страхування: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 лютого 1997. – К. – № 132.
4. Плиса В.Й. Страхування/ В.Й. Плиса: «Каравела». – К. – 2006. – 391с.
5. Комарницька Л.В. Особливості діяльності товариств взаємного страхування на ринку страхових послуг/ Л.В.Комарницька: Стратегічні орієнтири. – К. – 2012 [Електронний ресурс], режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=1095>
6. Пантелеймоненко А.О. Західноєвропейські товариства взаємного страхування та страхові кооперативи: сутність організації, зміст діяльності і значення/ А.О. Пантелеймоненко: «Українська кооперація». –Полтава. – 2011[Електронний ресурс], режим доступу:<http://www.ukrcoop-journal.com.ua>

Доля Ф.В.,
Мариупольский государственный университет
Студент ОКУ «Специалист»
Специальность «Правоведение»

ОСОБЕННОСТИ РАССМОТРЕНИЯ ДЕЛ ПО ВОЗМЕЩЕНИЮ УЩЕРБА, ПРИЧИНЕННОГО ЛИЦОМ, КОТОРОЕ НЕ ОСОЗНАВАЛО СВОИХ ДЕЙСТВИЙ И НЕ МОГЛО РУКОВОДИТЬ ИМИ

Актуальность темы. Защита нарушенного права и возмещение причиненного вреда на сегодняшний день является прямым следствием ряда противоправных действий субъектов общественных отношений, которые действуя как на договорных та и на внедоговорных основаниях, нанесли вред законным интересам других лиц. Однако, не следует забывать об природных особенностях человека, в частности о его физическом и психическом здоровье, которое при воздействии на него негативных экстремальных факторов может приводить к нарушениям психики и сознания с ярким внешним проявлением и снижением самоконтроля.

Таким образом, специальные субъекты правоотношений и способы доказывания говорят об актуальности изучения проблемы возмещения вреда по данной категории дел.

Другими словами, такое лицо, в данном случае, в момент нанесения вреда не может понимать значения своих действий и не может руководить ими, например, практика показывает ряд таких случаев, как: стресс, состояние аффекта, потеря сознания (обморок), ранение. Ранее перечисленные ситуации, уголовное право определяет, как состояние невменяемости и ассоциируется с кратковременным эмоциональным возбуждением, характеризующимся внезапностью возникновения и обычно быстрым протеканием.

Действующее законодательство Украины определяет вред (ущерб), нанесенный физическим лицом, которое в момент совершения деликта не могло в полной мере осознавать значение своих действий и не могло руководить ими как невозместимый ущерб. Гражданский кодекс Украины, а именно статьи 1184-1186 [1], устанавливают особые условия, в случае которых, ущерб, нанесенный лицом, не осознающим своих действий подлежит полному или частичному возмещению. Такими случаями являются:

1. Подтвержденный факт доведения лица до состояния невменяемости самостоятельно или умышленно. Под эту категорию попадают осознанное злоупотребление алкогольных напитков, наркотических и галлюциногенных, токсических средств, а также медицинских препаратов (обезболивающих) или применение процедур (насыщение кислородом). В данном случае, ущерб возмещается на общих основаниях. Некоторые ученые оперируют термином «предшествующая вина», т.е. доведения самого себя до невменяемого состояния. Представляет интерес толкование слов «сам довел себя» до определенного состояния, поскольку от обоснованности и убедительности такого толкования может зависеть судьба дел о возмещении причиненного вреда. В литературе высказано мнение, что применительно к деликтной ответственности следует различать физиологическое (обычное) и патологическое опьянение.

Физиологическое опьянение – это определенное для данного индивида состояние, когда он, употребив спиртные напитки, теряет контроль над собой, а также способность понимать значение своих действий [2; с.118]. В случае причинения вреда в таком состоянии он признается виновным, т.к. сам осознанно довел себя до такого состояния и должен ответить за причиненный вред в полной мере.

Иным должно быть решение вопроса при патологическом опьянении. Патологическая реакция организма человека на алкоголь – это своего рода болезнь, которая может быть вызвана минимальной дозой спиртного или даже употреблением лекарства, изготовленного на спиртовой основе. Если человек внезапно испытал подобную реакцию и утратил способность понимать значение своих действий или руководить ими, он должен быть освобожден от ответственности за причиненный в таком состоянии вред [3; с.318].

Некоторые авторы (А.М. Белякова, О.А. Красавчиков) отмечают, что освобождение от возмещения причиненного вреда в случае патологического опьянения допустимо в том случае, если оно имело место впервые. Однако, следует заметить, что если данное лицо полностью осознавало, что подвержено патологическому опьянению, и все же употребило спиртные напитки или препараты, оно должно отвечать за вред, причиненный в таком состоянии, поскольку виновно в том, что осознанно довело себя в такое состояние [4; с.416].

2. Наличие психического расстройства или слабоумия. В данном случае ответственность по возмещению вреда по решению суда может возлагаться на ближайших родственников (родителей, супругов, совершеннолетних детей), если подтвержден факт совместного жительства или попечительства над невменяемым лицом. Подтверждение владения информацией о невменяемости ближайшего родственника также может послужить основанием наложения ответственности, в том случае, когда не были приняты никакие меры для предотвращения неблагоприятного влияния и общественной опасности такого лица.

3. Немаловажним являється матеріальна забезпеченість сторін, приче́м, як пострадавшо́й, таки́ нанесшо́й вре́д. Суд, в залежності́ від розмі́ра уще́рба і ма́теріально́го состо́яння мо́же постано́вити́ реше́ння о́ повно́му́ або́ частинно́му́ вомо́щенню́.

Інтересно́му́ факто́м явля́ється́ особо́гий по́рядок до́казува́ння. В гра́жданско́му́ судопро́изводстві́ бре́мя до́казува́ння ле́жить на сто́роні, кото́ра створи́ла не́благопри́ятні́ усло́вья, но́ в данно́му́ слу́чає, ли́цу, кото́ре по́несло́ уще́рб при́ходиться́ са́мосто́ятельно́ і́скати́ факти́, све́дення́ і до́казува́ти́ уми́шленно́сть в до́веденні́ ли́ца до́ состо́яння́ невме́няемо́сті́ або́ предло́г нало́ження́ отве́тственно́сті́ на́ бли́жайши́х ро́дственни́ків.

До́вольно́ со́мнітельно́ де́йство́вє́ прин́ципа́ ра́венства́ пе́ред за́коном в данно́му́ ви́де́ обяза́тельств по́ вомо́щенню́ вре́да, ве́дь нали́чие́ особо́го́ суб'є́кта – фі́зическо́го́ ли́ца, не́ осозна́ющо́го́ сво́їх де́йстві́й де́лає́т со́вершено́ бесперс́пективно́му́ по́пытці́ по́терпівшо́го́ ли́ца за́щитити́ і́ воста́новити́ сво́ї за́конні́ пра́ва і́ інте́реси. Особо́я́ фо́рма вомо́щення́ вре́да, а́ то́чне́е́ отсу́тство́вє́ тако́го́ вомо́щення́ до́вольно́ ча́сто́ подта́лкує́т не́добросо́вестно́му́ суб'є́кту́ к мо́шенничеству́. Ссы́лає́сь на́ вре́мє́нне́ ро́зстро́йство́ пси́хики́ або́ пробле́ми́ ме́дици́нско́го́ ха́рактера́ данні́ ли́ца́ по́мага́ють́ избе́жати́ ко́мпенса́ції́ вре́да.

Та́ким о́бразом, і́схо́дя з ви́шесказано́го, мо́жно́ сде́лати́ ви́вод, що́ про́цес вомо́щення́ вре́да, на́несено́го́ ли́цом, кото́ре на́ мо́мент со́верше́ння́ де́лікта́ не́ осозна́вало́ і́ не́ мо́гло́ ру́ководити́ сво́їми́ де́йстві́ями́ явля́ється́ до́вольно́ не́одно́значно́му́ явле́нням в пра́вово́му́ нау́ці. Це́ про́явля́ється́ пре́жде́ все́го в нали́ччі́ особо́го́ суб'є́кта, до́каза́ти́ то́ або́ інше́ состо́яння́ кото́рого́ до́статочо́ трудо́ємкий про́цес, і́меє́т ме́сто́ особо́е, отме́ненне́ від при́знано́го в гра́жданско́му́ пра́ві́ бре́мя до́казува́ння. Кро́ме́ це́го, слі́дує́т отме́тити́, що́ особо́гий спо́собо́ вомо́щення́ вре́да, предло́жено́му́ за́конода́телем, в то́же́ вре́мя́ створи́в мо́жливості́́ обо́ходу́ за́конно́го́ нака́зання́ не́добросо́вестно́му́ ли́ц, кото́рі́ для́ міні́міза́ції́ сво́їх ра́схо́дів по́ вомо́щенню́ вре́да, в ро́злі́чних ва́ріанта́х по́мага́ють́ квалі́фіци́рувати́ де́йстві́я, при́ведши́ до́ при́чиненню́ вре́да, як вре́мє́нну́ невме́няемо́сть і́ не́спосо́бність осозна́вати́ сво́ї по́ступки́.

Спи́сок і́сползо́вано́му́ і́сточни́ків:

1. Циві́льний ко́декс Украї́ни/Ві́домості́ Ве́рховно́ї Ра́ди Украї́ни (ВВР). – 2003, NN 40-44 . – с.356
2. Васи́льєв С.В. Де́ліктно́е́ судопро́изводство́ (судопро́изводство́ о́ вомо́щенню́ вре́да): Уче́бно́е́ по́собо́є. – Ха́рьков.:ОДИССЕ́Й. – 2005. – 448с.
3. Гра́жданско́е́ пра́во: Уче́бно́е́ по́собо́є. Ча́сть ІІ / По́д.ре́д. А.П. Серге́єва, Ю.К. Толсто́го. – М.:ПРОСПЕ́КТ. – 1997. – 731 с.
4. Кра́савчи́ков О.А. Гра́жданско́е́ пра́во / О.А. Кра́савчи́ков. – М. -1989 – Т.1. – 654с.

Зал Ю.С.,
Ма́ріупольський де́ржавний уні́верситет
Студентка ОКР «Спе́ціаліст»
Спе́ціальність «Пра́возна́вство»

УЧА́СНИКИ ГО́СПОДАРСЬКО́ГО СУДО́ЧИНСТВА

Су́дова ре́форма, яка́ бу́ла зді́йснювана́ в Украї́ні ра́дикально́ змі́нила́ го́спода́рське́ про́цесуальне́ за́конода́вство. Та́ на́ сьо́годнішній де́нь більші́сть з по́ложе́нь ГПК Украї́ни не́ актуальні́ для́ зді́йснення́ пра́восуддя́, тим са́мим поро́джую́ть пробле́ми в су́довій пра́ктиці́. Ці́ пробле́ми з'явля́ються́ і́ в по́зивно́му про́вадженні́ го́спода́рського́ судочинства́ стосовно́ про́цесуально́го́ стату́су учасни́ків, все́ це́ зумовлює́ актуальність́ до́слідження́ цьо́го про́цесуально́го́ інсти́туту.

Теоретичною базою цього дослідження стали роботи Вінник О.М., Мамутової В.К., Щербина В.С., Пронської Г.В., Чернадчука В.Д. та ін.

Метою цього дослідження є насамперед визначення процесуального статусу учасників господарського судочинства, удосконалення деяких норм стосовного цього інституту.

Для досягнення мети поставленні наступні завдання:

- Виділити коло осіб, які мають статус учасників господарського процесу;
- З'ясувати порядок процесуальних прав і виконання обов'язків учасниками господарського судочинства України.

Об'єктом дослідження є господарсько-процесуальні відносини, які пов'язані з правами та обов'язками учасників господарського судочинства.

Учасники господарського процесу – це особи, які здійснюють при вирішенні господарських спорів господарським судом передбачені законом процесуальні дії

До складу учасників судового процесу належать сторони, треті особи, прокурор, інші особи, які беруть участь у процесі у випадках, передбачених ГПК України, зокрема судові експерти, перекладачі, посадові особи чи інші працівники підприємств, установ, організацій, державних та інших органів, коли їх викликано для дачі пояснень з питань, що виникають під час розгляду справ.[2]

Інтерес кожного учасника в справі є юридичним, тобто таким, що є підставою для участі в справі, і в той самий час відрізняється від інтересу інших учасників, що передбачає наділення особи специфічним комплексом процесуальних прав і обов'язків. І цю обставину необхідно враховувати при вирішенні питання про місце в процесі тієї чи іншої особи.

Матеріально-правовий інтерес до процесу існує об'єктивно й означає можливість впливу судового рішення на права, обов'язки учасників. Відсутність можливості такого впливу свідчить про те, що особа не має юридичного інтересу до процесу і, відповідно, не може в ньому брати участь.

З усіх учасників судового процесу лише сторони, треті особи і прокурор, який бере участь у процесі, наділені правом заявити відвід судді за наявності підстав та в порядку, зазначених у ст. 20 ГПК України, у тому числі у випадках, коли суддя бере участь у перегляді в апеляційному чи в касаційному порядку рішення, ухвали, прийнятих ним або за його участю, а також у новому розгляді справи в разі скасування рішення, ухвали, прийнятих ним чи за його участю.[2]

Сторони зобов'язані добросовісно користуватися належними їм процесуальними правами, виявляти взаємну повагу до прав і охоронюваних законом інтересів другої сторони, вживати заходів до всебічного, повного та об'єктивного дослідження всіх обставин справи. [1].

Прокурор бере участь у розгляді справ за його позовами, а також може вступити за своєю ініціативою у справу, порушену за позовом інших осіб, на будь-якій стадії її розгляду для представництва інтересів громадянина або держави. З метою вступу у справу прокурор може подати апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд рішення Верховним Судом України, про перегляд рішення за нововиявленими обставинами або повідомити суд і взяти участь у розгляді справи, порушеної за позовом інших осіб.[1]

В ГПК України відсутні норми, які встановлюють хоча б у диспозитивній формі конкретні випадки участі прокурора за власною ініціативою. Також ст. 29 ГПК не містить норм, які б давали підстави для висновку про можливість звернення прокурора за позовом до господарського суду в інтересах громадянина, адже відповідно до ст.1 ГПК право на звернення до господарського суду мають лише громадяни, які мають статус суб'єкта підприємницької діяльності. Тобто існує деяке протиріччя у цьому питанні. В данному випадку автор пропонує виділити конкретні випадки коли прокурор може вступати до справи за своєю ініціативою.

Резюмуючи вищевикладене можна зробити висновок, що Україна має достатньо широке законодавче підкріплення регулювання інституту часників господарського судочинства. Автор пропонує в зв'язку з майбутнім вступом України в Європейський Союз та трансформацією Українського законодавства допрацювати, а саме: вдосконалити рівень інформаційної підтримки суб'єктів господарської діяльності у реалізації їх прав у суді; допрацювати механізм розгляду господарських справ, та зробити його більш ефективним урахувавши практику європейських, більш розвинених держав.

Список використаних джерел:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 №1798 XII //ВВР України, 1992, №6.

2. Чернадчук В.Д. Господарське процесуальне право України (2 посібник)/ В.Д. Чернадчук. (Електронний ресурс)

Зварич Э.П.,

Брестский государственный университет имени А.С. Пушкина
магистрант юридического факультета
специальность «Юриспруденция»

ТУРИСТИЧЕСКИЙ ПРОДУКТ КАК РЕЗУЛЬТАТ ДОГОВОРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТУРОПЕРАТОРА

Развитие индустрии туризма в Беларуси, Украине, Польше и других современных европейских государствах – это необходимость национальной экономики государства, которое имеет крайне выгодное географическое положение и обладает неисчерпаемым культурным, историческим и рекреационным потенциалом. Данное обстоятельство бросает экономический вызов субъектам рынка туристических услуг, побуждая их к максимально рациональному и эффективному использованию предоставленных им возможностей культурно-исторического наследия, географического положения и репутации того или иного государства и народа.

Локомотивом рынка туристических услуг и в целом развития туристических правоотношений, начинающихся преддоговорными отношениями между субъектами туристической индустрии и заканчивающихся конечным их потреблением туристами (экскурсантами), является тур (туристический продукт), сформированный посредством договорной деятельности профессионального участника рынка туристических услуг – туроператора.

Формирование тура представляет собой специфическую деятельность туроператоров, состоящую из составления программы туристического путешествия, формирования комплекса туристических услуг, позволяющих совершить туристическое путешествие. При этом услуги, входящие в тур, могут непосредственно оказываться как самим туроператором, так и третьими лицами, с которыми у туроператора заключены договоры, при размещении, организации питания туристов, развлечения, перемещения туристов.

Обращаясь к основам гражданского права, необходимо отметить, что договоры, на основании которых оказываются туристические услуги субъектами туристической индустрии, составляют группу гражданско-правовых договоров по формированию тура. Как правило, по данным договорам одна сторона (непосредственный исполнитель туристической услуги) обязуется по заданию другой стороны (заказчика-туроператора) оказать туристические услуги для третьих лиц (потребителей туристических услуг), а заказчик-туроператор обязуется оплатить эту услугу. Однако в рамках формирования тура могут заключаться и иного характера договоры: договор аренды (проката), договор купли-продажи, договор хранения, договор перевозки и т.д.

Кроме приведенных выше видов деятельности туроператора по созданию тура, в соответствии со ст. 15 Закона Республики Беларусь «О туризме» от 25 ноября 1999 г. № 326-З [1] к формированию тура также относится приобретение права на реализацию тура либо комплекса туристических услуг, сформированных нерезидентом Республики Беларусь. Включение белорусским законодателем подобного вида деятельности в деятельность по созданию туроператором тура закономерно порождает формальное противоречие. Приобретение белорусским туроператором права на реализацию тура, созданного нерезидентом Республики Беларусь, представляет собой исключительно суть посреднической деятельности, которая сообразно своей экономической природе никак не может быть направлена на создание тура. Представляется, что согласно статьи 16 [1] приведенного выше закона данный вид деятельности в большей степени соответствует легальному определению реализации тура турагентами или туроператорами.

В процессе формирования тура туроператором в среднем заключается порядка двадцати различных гражданско-правовых договоров, среди которых возможно выделение трех групп фундаментальных в туризме договоров: договоры оказания услуг по перевозке, проживанию и питанию. Особое значение этих договоров обусловлено следующими конструктивными признаками: во-первых, они определяют сущность туристического путешествия; во-вторых, цена этих договоров лежит в основе формирования спроса на рынке туризма; в-третьих, качество и вид услуг, оказываемых по этим договорам, а также состав контрагентов оказывают значительное влияние на имидж туроператора.

В настоящее время наиболее распространенными способами осуществления перевозок туристов являются авиаперевозки, железнодорожные и автотранспортные перевозки. Иные виды перевозок (морские перевозки, перевозки на лошадях, верблюдах и т.п.) используются значительно реже, что обусловлено особенностями географического положения туристической дестинации, желанием туриста и иными как объективными, так и субъективными факторами.

Авиаперевозки туристов могут осуществляться в соответствии с белорусским законодательством по двум гражданско-правовым договорам: договору воздушной перевозки и договору фрахтования воздушного судна (воздушный чартер). На практике же выделяют три вида договоров с авиакомпаниями:

1) договор на квоту мест на регулярных авиарейсах – «жесткие» (на туроператора возлагается полная ответственность за нереализацию мест) и «мягкие» (туроператору предоставляется срок, в течение которого он может отказаться от определенного количества нереализованных мест);

2) агентское соглашение – безусловно, данная правовая форма посреднической деятельности намного упрощает процесс формирования и последующей реализации туристических услуг;

3) чартер (аренда самолета) – сложность в заключении данных договоров возникает в том случае, если на месте фрахтователя выступает некрупный туроператор, так как цена данных договоров значительно выше чем по иным договорам, однако на практике наблюдается процесс экономической интеграции туроператоров в отношении по заключению чартерных договоров целях преодоления финансовых сложностей.

Железнодорожные перевозки туристов в Республике Беларусь осуществляются, как правило, железнодорожным транспортом общего пользования на основании лишь одного вида договора – договора перевозки пассажиров и его багажа. Однако сегодня мировой туристической практике известен более широкий спектр возможных железнодорожных перевозок пассажиров и договорных отношений (к примеру, договор аренды специального туристско-экскурсионного поезда), применение которых следовало бы внедрять и белорусскую договорную практику.

Автотранспортные перевозки туристов и их багажа осуществляются посредством использования различных видов автомобилей (автобусов, легковых транспортных средств и т.д.) на основании следующих гражданских договоров:

- 1) договор автомобильной перевозки пассажира;
- 2) договор фрахтования для автомобильной перевозки пассажиров;
- 3) договор об организации автомобильных перевозок пассажиров;
- 4) договор об оказании услуг по организации автомобильных перевозок пассажиров.

Вторым равным по значимости видом туристических услуг, входящим в туристическое путешествие, являются предоставление средств размещения. В зависимости от того, на какую из сторон заключенным между ними договором возложен риск реализации номеров и услуг, можно выделить две группы гражданских договоров между владельцем средства размещения и организатором тура:

1) договор аренды отеля, комитмент, безотзывное бронирование (строго фиксированное или пролонгируемое бронирование) – риск реализации номеров и услуг возложен на туроператора;

2) приоритетное бронирование, договор комиссии (стандартной, повышенной и прогрессивной, которая бывает нарабатываемой и стартовой), элотмент – риск реализации номеров и услуг возложен на отельера.

Важность предоставления услуг питания, при осуществлении туристами туристического путешествия, обусловлена в первую очередь физиологическими потребностями каждого человека. В отличие от названных выше двух групп турообразующих договоров договоры по оказанию услуг питания в большей степени определяются желанием самого туриста и особенностями вида туристического путешествия.

На наш взгляд, разумной и обоснованной является точка зрения Д.В. Ананьева [2, с. 47], что для договора по организации питания характерно отражение в обязательном порядке количества одновременно обслуживаемых туристов, регулярность и величина заказов, вид питания, примерный вариант меню, примерные цены на различные рационы питания, материальная ответственность за срывы питания с той или с другой стороны с указанием сроков наступления материальной ответственности и др.

Несмотря на большое количество существующих классификаций способов оказания туристам в рамках тура услуг питания, полагаем, что в договорной деятельности туроператора по формированию тура имеет значение выделение двух групп (видов) данных договоров (способов организации питания): оказание услуг питания в рамках исполнения обязательств по договору размещения; оказание услуг питания в рамках исполнения обязательств туроператором или непосредственным исполнителем в рамках договора оказания туристических услуг.

Из анализа существующих форм организации питания туристов (экскурсантов) и требований современного рынка туристических услуг особого внимания заслуживает деятельность «кейтеринговых» организаций, которая в Беларуси на сегодняшний день еще не развита и не имеет никакого правового регулирования. Наиболее экономически целесообразным началом развития «кейтеринга» в Республике Беларусь может стать именно туроператорская деятельности по организации питания туристов во время путешествия или на туристических объектах, на которых нет предприятий общественного питания.

Разнообразие и экономическая обоснованность договоров по формированию тура – это своего рода объективный индикатор качества тура и доверия к туроператору, так как договорная работа туроператора в наибольшей степени влияет на уровень спроса. Полагаем, что Республике Беларусь сегодня необходим более развернутый подход в развитии индустрии туризма, в который целесообразно включить следующие направления: разработка комплекса туристических услуг для транзитных путешественников; обеспечение зарубежных туроператоров возможностью получения от белорусских субъектов хозяйствования

широкого спектра качественних услуг по перевозке, проживанию и питанию; внедрение новых видов туризма и совершенствование уже существующих туров.

Список использованных источников:

1. О туризме : Закон Респ. Беларусь, 25 ноября 1999 г., № 326-3 : в ред. Закона Респ. Беларусь от 22.12.2011 г. // Консультант Плюс : Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2013.
2. Ананьев, Д.В. Правовое регулирование туристической деятельности / Д.В. Ананьев, З.А. Нехейчик, В.П. Нехтерова. – Минск : БГУФК, 2009. – 92 с.

Зіманов.А.І.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Перш за все, зв'язок між суб'єктами та іншими учасниками господарських відносин здійснюється у формі господарських зобов'язань, яким присвячений цілий розділ (IV) Господарського кодексу з відповідною назвою - «Господарські зобов'язання». Відповідно до ч. 1 ст. 173 ГК України, господарським визнається зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених ГК, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо), або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку[2].

Отже, сторонами зобов'язальних відносин є: зобов'язана сторона і управнена сторона. Змістом господарського зобов'язання є дії господарського чи управлінсько-господарського характеру, які на вимогу управненої сторони має виконати чи від вчинення яких має утриматись зобов'язана сторона. При цьому сторони можуть за взаємною згодою конкретизувати або розширити зміст господарського зобов'язання в процесі його виконання, якщо законом не встановлено інше.

Господарський характер дій зобов'язаної сторони полягає у виконанні робіт/послуг, переданні майна, сплаті грошей, наданні інформації тощо для задоволення господарських потреб управненої сторони чи утриманні від таких дій. Управлінсько-господарський характер дій може проявлятися, зокрема, у поданні визначеного законом комплексу документів для реєстрації суб'єкта господарювання, отримання ліцензій та інших дозволів, затвердження інвестиційного проекту будівництва, укладенні договору, його пролонгації та ін.

Підстави виникнення господарських зобов'язань передбачені ст. 174 ГК України та ст. 11 ЦК України. Господарські зобов'язання можуть виникати:

- безпосередньо із акта законодавства (ГК, закону, підзаконних нормативно-правових актів), що регулює господарську діяльність;
- з акта управління господарською діяльністю (в т. ч. прийняття рішення про створення суб'єкта господарювання, його реєстрації чи відмові в ній, виданні чи анулюванні ліцензій та ін.);
- з господарських договорів;

- інших договорів, передбачених законом, а також з договорів, не передбачених законом, але таких, які йому не суперечать;
- інших правочинів, що не суперечать законам;
- внаслідок заподіяння шкоди суб'єкту або суб'єктом господарювання;
- придбання або збереження майна суб'єкта або суб'єктом господарювання за рахунок іншої особи без достатніх на те підстав;
- у результаті створення об'єктів інтелектуальної власності та інших дій суб'єктів;
- внаслідок подій, з якими закон пов'язує настання правових наслідків у сфері господарювання;
- на підставі рішення суду (якщо, наприклад, суд зобов'язує вчинити певні дії, спрямовані на відновлення становища сторін зобов'язання, яке було до порушення зобов'язаною стороною свого обов'язку. [4, с.204-205].

Однією із особливостей господарських зобов'язань є мета, для досягнення якої суб'єкти господарювання укладають ці зобов'язання. Безпосередньою метою, для досягнення якої суб'єкти господарювання вступають у зобов'язальні правовідносини, є здійснення ними господарсько-оперативних дій (виготовлення і реалізація продукції, будівництво промислових, житлових та інших об'єктів, надання транспортних послуг і т. ін.) або ж господарсько-управлінських функцій (координація господарських зв'язків у якійсь галузі, наприклад енергетичній, створення і перерозподіл фондів тощо).

Ще однією особливістю господарських зобов'язань є те, що принаймні одним із їх суб'єктів є організації - юридичні особи та підприємці, що здійснюють господарську діяльність.

Як і будь-яке зобов'язання, господарське зобов'язання також має свій зміст.

Зміст господарського зобов'язання - це сукупність суб'єктивних прав і суб'єктивних обов'язків учасників відношення з організації господарської діяльності, безпосередньому її здійсненню.

Суб'єктивне право в господарському зобов'язанні - це можливість вимагати у власних інтересах від зобов'язаної сторони здійснення певних дій в організаційно-правовій або майновій сферах відповідно до вимог управленої сторони з метою задоволення її інтересів.

Суб'єктивний обов'язок - це міра належної поведінки зобов'язаної сторони. Ця поведінка може полягати у здійсненні певних дій або утримання від них. Дії можуть полягати у виконанні тієї чи іншої роботи, передачі матеріальних цінностей, надання послуг тощо. У цьому разі зобов'язана сторона має активно діяти в інтересах управленої сторони. Утримання від певних дій, навпаки, передбачає ситуацію, коли зобов'язана сторона повинна не виконувати будь-яких дій, бо саме вони суперечать інтересам іншої сторони.

Складовим елементом змісту господарського зобов'язання є і його об'єкт - це конкретні дії по виготовленню і реалізації продукції, виконанню робіт, наданню послуг, здійсненню управлінсько-господарських (організаційних) дій, чи іншої господарської діяльності.

Зміст окремих зобов'язань визначається законодавством, яке має спеціальний характер. Сторони можуть за взаємною згодою конкретизувати або ж розширити зміст суб'єктивних прав та обов'язків у процесі його виконання, якщо інше не передбачено законодавством.

Отже, суб'єктами зобов'язання виконуються угоди, а самі зобов'язання [5, с. 163-164].

Таким чином, господарські зобов'язання - це і правомірні відносини між суб'єктами, які пов'язані з реалізацією продукції, виконанням робіт, наданням послуг, здійсненням певних управлінсько-господарських дій, створенням спеціальних робочих місць для осіб з обмеженою працездатністю та організацією їх професійної підготовки і т. ін., та поряд з цим, відносини, які виникають у результаті вчинення недозволених дій - заподіяння шкоди,

привласнення майна тощо. Особливості господарських зобов'язань полягають у наявності мети, для досягнення якої суб'єкти господарювання укладають ці зобов'язання, також, що принаймні одним із їх суб'єктів є організації - юридичні особи та підприємці, що здійснюють господарську діяльність. Як і будь-яке зобов'язання, господарське зобов'язання також має свій зміст.

Золотарьова А.О.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ПОНЯТТЯ І ВИДИ КАПІТАЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА

Термін «капітальне будівництво» визначається чинним українським законодавством, а саме міститься в п. 2 Порядку державного фінансування капітального будівництва, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1764: капітальне будівництво – це процес створення нових, а також розширення, реконструкція, технічне переоснащення діючих підприємств, об'єктів виробничого і невиробничого призначення, пускових комплексів (з урахуванням проектних робіт, проведення торгів (тендерів) у будівництві, консервації, розконсервації об'єктів, утримання дирекцій підприємств, що будуються, а також придбання технологічного обладнання, що не входить до кошторису об'єктів [1, с. 2374].

Капітальне будівництво слід визначати як діяльність. Науковець М. І. Брагінський вважав, що капітальне будівництво треба віднести до діяльності, яка спрямована на зведення, реконструкцію і капітальний ремонт підприємств, будівель і споруд. В свою чергу, більш широке тлумачення наводить А. Є. Чорноморець, та зазначає, що «під будівництвом розуміється процес будівельно-монтажних робіт, будівельне виробництво у власному, вузькому, смислі слова. Воно є складовою частиною, стрижнем більш широкої сфери діяльності, що визначається поняттям «капітальне будівництво», яке охоплює і проектно-пошукові роботи, і багатоманітні функції замовника, в тому числі забезпечення будівництва капітальними вкладеннями, і будівельну індустрію, що становить виробничу основу і матеріально-технічну базу будівельного виробництва» [2, с. 167-170].

Термін «капітальне будівництво» використовується в двох основних значеннях, перше з яких визначає капітальне будівництво як комплексну галузь економіки сфери матеріального виробництва, завдання якої - інвестування шляхом створення чи відтворення основних фондів, перетворення інвестицій в будівельну продукцію.

Будівельна продукція класифікується на види. Видами будівельної продукції є об'єкти різних галузей народного господарства: промисловості, сільського господарства, транспорту, зв'язку тощо. Класифікатор будівельної продукції містить понад 1700 її найменувань. Різноманітність будівельної продукції залежить від використання великої кількості різноманітних матеріалів і призначення цієї продукції [3, с. 190].

Слід зазначити, що поняття «будівництво» треба розуміти в таких значеннях:

- 1) процес будівництва споруд;
- 2) галузь виробництва, мета якої - створення, розширення, реконструкція підприємств. Їх технічне оснащення, переобладнання;
- 3) об'єкт будівництва, споруди.

Капітальне будівництво - це діяльність держави, юридичних і фізичних осіб, спрямована на створення нових та модернізацію наявних основних фондів виробничого і невиробничого призначення. Капітальне будівництво є однією з найважливіших галузей

матеріального виробництва країни. До основних нормативних актів, які регулюють відносини у сфері капітального будівництва, належать: Господарський та Цивільний кодекси України, закони «Про інвестиційну діяльність», «Про архітектурну діяльність», «Про основи містобудування» [4, с. 259].

Капітальне будівництво може здійснюватися різними способами. Поняття «спосіб капітального будівництва» пояснює, чікими силами і у формі яких правовідносин здійснюється будівництво.

Розрізняють два основних (підрядний і господарський способи) і змішаний спосіб капітального будівництва (підрядно-господарський).

Підрядний спосіб є найбільш поширеним і характеризується наявністю договірно-підрядних відносин між інвестором/замовником і виконавцем/виконавцями будівельних та пов'язаних з ними робіт. Передбачається, що замовник як суб'єкт інвестування підряджає на будівництво об'єкта будівельного підрядника на відповідних договірних умовах. Відносини, що складаються при цьому, регулюються договором підряду на капітальне будівництво.

Господарський спосіб полягає у виконанні робіт і введенні об'єкта в експлуатацію силами самого забудовника, тобто того підприємства чи організації, яке є розпорядником інвестицій і має затверджену будівельну (проектно-кошторисну) документацію. Будівництво за цього способу здійснюється силами власних будівельних підрозділів певної організації (підприємства) поряд з основною господарською діяльністю, для чого створюється управління (відділ, департамент) капітального будівництва. Відносини, що складаються при цьому, є внутрішньогосподарськими.

На практиці використовується ще й змішаний спосіб - підрядно-господарський, коли частину робіт виконує організація-збудовник власними силами, а на виконання решти робіт підряджає відповідні будівельні організації, укладаючи з ними договір підряду на капітальне будівництво (виконання будівельних і пов'язаних з ними робіт) [3, с. 191].

Капітальне будівництво – це процес створення нових, реконструкції, розширення і технічного переозброєння діючих об'єктів виробничої і соціальної інфраструктури. Для цього процесу характерні тривалість виробничого циклу, значна різноманітність об'єктів будівництва (реконструкції, розширення), здійснення виробничого процесу на місці майбутнього функціонування основних фондів.

Слід зазначити, що аналізу дослідження цієї теми присвячена велика кількість публікацій широкого кола науковців: М. І. Брагінський, А. Є. Чорноморець, О. М. Абрамович, І. Л. Брауде, С. П. Юшкевич, Т. О. Проценко, В. М. Семенюк, І. Т. Хламов, К. Ф. Шометов

Отже, викладене дозволяє зробити висновок, що капітальне будівництво - це діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб, спрямована на створення нових й модернізацію наявних основних фондів виробничого і невиробничого призначення. Будівництво є одним із найважливіших галузей матеріального виробництва, основою розвитку від інших його галузей, є головним джерелом розширеного відтворення. До капітального будівництва як однієї з галузей матеріального виробництва належить і діяльність із виконання проектних і розвідувальних робіт, підготовці технічної документації, яка потрібна на здійснення будівельних, монтажних, пусконаладжувальних та інших спеціальних капітальних робіт. Видами капітального будівництва є нове будівництво (новобудова), розширення, реконструкція і технічне переозброєння діючих підприємств, будинків та споруд, тобто, їх модернізація [3, с. 194].

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1764 Про затвердження порядку фінансування капітального будівництва Офіційний вісник України. - 2001. -№ 52. - Ст. 2374.

2. Миронець М.І. Поняття будівництва і капітального будівництва / М.І. Миронець / Вісник господарського судочинства. 2009. - № 3. - 167-170 с.
3. Вінник О.М. Господарське право [Підручник] - К.: Атіка, 2009. - 258с.
4. Гайворонський В.М. Господарське право [Підручник] – Х.: Право, 2005. - 384с.

Іванюта Н.В.,
Маріупольський державний університет
к.ю.н., доцент кафедри господарського,
цивільного та трудового права

ПРИНЦИП НЕУПЕРЕДЖЕНОСТІ В ГОСПОДАРЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

Принцип неупередженості не отримав свого закріплення в Конституції України, однак знайшов своє відображення в ст.1 Закону України від 07.07.2010 № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» [1]. Зазначена стаття декларує здійснення судової влади в Україні відповідно до конституційних принципів поділу влади незалежними і неупередженими судами, утвореними згідно із законом. Це положення кореспондується з ч.1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основних свобод [2], яка передбачає право кожного на справедливий і публічний розгляд справи в розумний строк незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону, який вирішить спір про його права та обов'язки цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого пред'явленого їй кримінального обвинувачення. Однак така правова категорія та її визначення відсутні в Господарському процесуальному кодексі України [3].

В п.1 ст.20 ГПК зазначено, що суддя не може брати участі в розгляді справи і підлягає відводу (самовідводу), якщо він є родичем осіб, які беруть участь у судовому процесі, якщо було порушено порядок визначення судді для розгляду справи, встановлений частиною третьою статті 2-1 цього Кодексу, або якщо буде встановлено інші обставини, що викликають сумнів у його неупередженості. Суддя, який брав участь у розгляді справи, не може брати участі в новому розгляді справи у разі скасування рішення, ухвали, постанови, прийнятої за його участю, або у перегляді прийнятих за його участю рішень, ухвал, постанов за нововиявленими обставинами. Можна відзначити, що таке формулювання не враховує позицію Європейського суду з прав людини щодо вимоги неупередженості, яка повинна одночасно визначатися за суб'єктивним (зокрема, наявністю упередженості) і об'єктивними критеріями. У частині суб'єктивного критерію враховуються особисті переконання і поведінка окремого судді, тобто те, чи виявляв суддя упередженість або неупередженість по конкретній справі. Щодо об'єктивного критерію визначається, серед інших аспектів, забезпечував чи суд як такий і його склад умови, при яких були б неможливі будь-які сумніви в його неупередженості.

Проявом порушення структурної неупередженості судді є положення ГПК України, відповідно з яким питання про відвід судді вирішується в нарадчій кімнаті судом у тому складі, який розглядає справу, про що виноситься ухвала. Заява про відвід кільком суддям або всьому складу суду вирішується простою більшістю голосів. У разі задоволення відводу (самовідводу) одному з суддів або всьому складу суду справа розглядається в тому самому господарському суді тим самим кількісним складом колегиї суддів без участі відведеного судді або іншим складом суддів.

Таким чином, видами неупередженості судді є: а) суб'єктивна, яка характеризується відсутністю будь-якої упередженості, б) об'єктивна, яка характеризується дотриманням гарантій виключення будь-яких обґрунтованих сумнівів щодо конкретної справи; в)

структурна, яка характеризується відсутністю суміщення послідовних повноважень щодо одних і тих же рішень.

До системи гарантій принципу неупередженості судді є:

1) межі здійснення діяльності господарськими судами. Суддя повинен здійснювати судочинство в межах і порядку, визначених процесуальним законом, і виявляти при цьому тактовність, ввічливість, витримку й повагу до учасників судового процесу та інших осіб;

2) процесуальна форма здійснення діяльності господарськими судами, тобто регламентованість господарським процесуальним законодавством порядку розгляду та вирішення спорів. Господарські суди вирішують господарські спори у порядку позовного провадження, передбаченому ГПК України. Господарські суди розглядають справи про банкрутство у порядку провадження, передбаченому цим Кодексом, з урахуванням особливостей, встановлених Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»;

3) засоби контролю. Контроль буває різних видів і форм: а) внутрішній; б) самоконтроль, здійснюваний самими суддями господарських судів; в) громадський контроль;

4) засоби правового захисту, які застосовуються для забезпечення особистої безпеки та державного захисту суддів;

5) засоби юридичної відповідальності, під якими розуміється наступ негативних наслідків, як для суддів, так і для інших осіб, які своїми діями (бездіяльністю) перешкоджають виконанню суддями їх службових обов'язків;

6) превентивні засоби, в систему яких входить ефективний порядок і спосіб призначення, відбору суддів, підвищення кваліфікації суддів і працівників апарату суду; належне матеріальне та соціальне забезпечення суддів;

7) засоби заохочення, які сприяють стимулюванню зацікавленості конкретного судді в належному виконанні обов'язків.

Причинами порушення зазначеного принципу є:

а) суб'єктивні, до яких відноситься наявність власних інтересів (особиста зацікавленість) судді в певному рішенні господарського спору; упереджена самооцінка як засіб самоствердження, наявність особистих зв'язків (дружніх, сімейних) судді з особами, що у справі;

б) об'єктивні, до яких відноситься участь судді у вирішенні конкретної справи, розглянутого їм раніше одноосібно або у колегіальному складі, наявність зовнішнього тиску (загроза, насильство);

в) структурні, до яких відноситься існування не процесуальних (фактичних) відносин, які складаються при розгляді конкретної справи між суддями різних ланок судової системи.

Сьогодні господарське процесуальне право потребує удосконалення в питаннях розуміння та фактичної реалізації принципу неупередженості судді в господарському судочинстві, що може стати предметом подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 № 2453-VI // Відомості Верховної Ради України.-2010.- № 41, / № 41-42; № 43; № 44-45.- Ст. 1468, Ст. 529

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950р. // Голос України. – 2001. – № 3

3. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991р. №1798-XII // Відомості Верховної Ради України.-1992.- №6. - Ст.56; Відомості Верховної Ради України, 2001, № 36, ст. 188

Калінін С.Ю.,
Маріупольській державний університет

Студент ОКР «Бакалавр»

КРЕДИТНІ ДОГОВОРИ ТА СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ ВИКОНАННЯ

Зобов'язання з моменту його виникнення має основною метою виконання. Без досягнення цієї мети не було б сенсу встановлювати таке зобов'язання, або хоча б називати такі відносини саме зобов'язаннями. При цьому під виконанням слід розуміти досягнення такого корисного результату, що його сторони хотіли досягнути, вступаючи у нього. Згідно зі статтею 526 ЦКУ зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору та вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства.

Актуальність даної теми полягає в тому, що відносини, які регулюють способи забезпечення виконання зобов'язань, розвивалися ще з того моменту, коли зароджувалося лише саме поняття "держава". А це означає, що в певному середовищі види зобов'язань відігравали величезну роль в житті кожної особи впродовж століть, бо майнові відносини між боржником і кредитором зародились ще в Стародавньому Римі.

Розвиваючись з роками, способи набувають все більше можливостей, для повного задоволення вимог кредитора і боржника.

Ці способи розвивались поступово, ніби доповнюючи і відкриваючи один одного. Загалом вони поділяються на зобов'язально-правові, які включають неустойку, поруку, гарантію і завдаток, та речово-правові, що поділяються на заставу і притримання.

Одним з перших зобов'язально-правових способів забезпечення виконання зобов'язань, який почав діяти і використовуватись ще з древніх часів, є неустойка. Відповідно неустойка визначається визначена законом або договором грошова сума, яку боржник зобов'язаний сплатити кредиторі в разі невиконання або неналежного виконання ним зобов'язання.

Наступним видом виконання зобов'язань є порука. За договором поруки поручитель поручається перед кредитором боржника за виконання ним свого обов'язку.

Подібно до поручительства, гарантією є зобов'язання гаранта перед кредитором іншої особи відповідати за виконання нею свого зобов'язання в повному обсязі або в частині.

Останнім способом забезпечення є завдаток, який вважається грошовою сумою або рухомим майном, що видається кредиторі боржником у рахунок належних з нього за договором платежів, на підтвердження зобов'язання і на забезпечення його виконання.

До речово-правових способів належить застава. В силу якого кредитор має право в разі невиконання боржником зобов'язання, забезпеченого заставою, одержати задоволення за рахунок заставленого майна переважно перед іншими кредиторами цього боржника, якщо інше не встановлено законом.

Новим і останнім способом є притримання. Відповідно до статті 594 ЦКУ кредитор, який правомірно володіє річчю, що підлягає передачі боржникові або особі, вказаній боржником, у разі невиконання ним у строк зобов'язання щодо оплати цієї речі або відшкодування кредиторі пов'язаних з нею витрат та інших збитків має право притримати її у себедо виконання боржником зобов'язання.

Розглядаючи ці способи, на перший погляд здається, що всі вони є досконалими і передбачають всі можливі варіанти для учасників правовідносин.

Але все ж таки, існують окремі питання, які потребують відповіді, і над ними працюють відомі правознавці, які розвивають і всебічно досліджують цю тему.

Намагаючись відкрити предмет, я визначила, що це обов'язки, і права кредитора і боржника, а зокрема об'єктом виступають відносини, які виникли при невиконанні або неналежному виконанні умов договору.

Заключаючи вище сказане, я вважаю, що саме ця тема є найпоширенішим видом, який найбільш використовується у суспільних відносинах.

Об'єкт та предмет дослідження. Способи забезпечення виконання зобов'язань та підстави забезпечення виконання кредитних договорів.

Мета та завдання дослідження. Мета цієї роботи полягає у висвітленні способів забезпечення виконання кредитних договорів.

Завдання :

- визначити загальну характеристику забезпечення виконання зобов'язань;
- дослідити історичні передумови виникнення зобов'язань;
- аналіз способів забезпечення по кредитних договорах, їх специфіка;

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження склали: діалектичний, аналізу і синтез, формально-логічний, системно-структурний, історичний, порівняльно-правовий методи.

Структура курсової роботи. Курсова робота складається із вступу, трьох розділів, що охоплюють 8 підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

У першому розділі курсової роботи визначається загальна характеристика забезпечення виконання зобов'язань.

У другому розділі курсової роботи досліджуються історичні передумови виникнення зобов'язань.

У третьому розділі розглядаються речово-правові способи забезпечення виконання зобов'язань.

Список використаних джерел:

1. Андріанов М. Гарантія як спосіб забезпечення виконання зобов'язань у міжнародному комерційному обороті // Право України. - 2004. - № 11. - с.36.
2. Балюк І.А. Господарське процесуальне право – К.: Ін Юре., 2005. – 299 с.
3. Богатых Е. А. Гражданское и торговое право.- М., 1996.
4. Вінник О.М. Господарське право: Курс лекцій. - К.: Атіка, 2004. - 624 с.
5. Вінник О.М. Суб'єкти господарської діяльності: правове становище. – К: Товариство «Знання», КОО, 2005. – 309с.
6. Герасименко А. Завдаток при купівлі нерухомості: обходимо підводне каміння // Все про бухгалтерський облік. - 2004. - № 92. с.8.
7. Господарський процесуальний кодекс України: Офіційний текст / Міністерство юстиції України. - Київ: Юрінком Інтер, 2003. - 304с.
8. Дзера О.В., Кузнецова Н.С. Цивільне право України: Книга перша. - К.: Юрінком Інтер, 1999 р. - с.782.
9. Договірне право України. Загальна частина: Навч. посібник / Т. В. Бод-нар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова та ін.; За заг. ред. О. В. Дзери. - К.: Юрінком Інтер, 2008. - 896 с.
10. Закон України «Про кредитні спілки» від 20 грудня 2001 року № 2908-III.
11. Заржицький О., Шевченко А. Застава як спосіб забезпечення виконання зобов'язань // право України. - 1996. - № 7. - с.35.
12. Зобов'язальне право. Підручник. - К., 2001.
13. Крат В. Неустойка. Що переможе: майно або гроші // Підприємство, господарство і право. - 2002. - № 12. - с.41.
14. Карнаух Т. Притримання - новий вид забезпечення виконання зобов'язань // Бухгалтерія. - 2004. - № 44. - с.65.
15. Конституція України. – К., 1996 р.
16. Круглова Н, Ю. Хозяйственное право.-М., 1997.
17. Кузнецова Н. С. Подрядные договоры в инвестиционной деятельности.-К., 1993.
18. Кологойда О. В. Правове регулювання фондового ринку України: Навч. посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2008. - 320 с.
19. Михальнюк О.В. Відповідальність поручителя за договором поруки // Вісник Верховного Суду України - 2004. - № 2. - с.37.

20. Мозговой О. Н. Фондовый рынок Украины. — К.: Изд-во УАННП «Феникс», 1997.
21. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 2-е вид., перероб. і допов. / За заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини; Кол. авт.: О. А. Беляневич, О. М. Вінник, В. С. Щербина та ін. - К.: Юрінком Інтер, 2008. - 720 с.
22. Ніколаєва Л.В., Старцева О.В., Іваненко Л.М. Підприємницьке право: Навчальний посібник. - К.: Істина, 2001 р. - с.270.
23. Отраднова О. Поняття та функції неустойки: історія та сучасність // Право України - 2001. - №8. - с.110.
24. Про заставу: Закон України від 02.10.92 р. № 2654-ХІІ.
25. Подцерковний О. П. Грошові зобов'язання господарського характеру: Монографія. - К.: Юстиніан, 2006. - 424 с.
26. Симеон О. Э. Инвестиционные и инновационные правоотношения: Перспективы развития публичной и частной сфер: Монография. - К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2005. - 416 с.
27. Харитонов Є.О., Саніахметова Н.О. Цивільне право України: Загальна частина. - К.: Істина, 2003 р. - с.386.
28. Хілінський Ю. Неустойка: відображення в договорі та стягнення // Все про бухгалтерський облік. - 2003. - № 27. - с.25.
29. Хілінський Ю. Застава як забезпечення зобов'язань // Все про бухгалтерський облік. - 2003. - № 62. - с.24.
30. Цивільний кодекс України від 19.06.2003.
31. Єфімов О., Гулик А. Забезпечення виконання зобов'язань // Бухгалтерія.

Каракотіна Д.М.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Спеціаліст»
Спеціальність «Правознавство»

ПОСЕРЕДНИЦТВО В ГОСПОДАРЬКОМУ ОБОРОТІ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ

Різноманітні за своїм змістом відносини за участю фізичних та юридичних осіб – підприємців, суб'єктів некомерційного господарювання, в тому числі державних і громадських організацій об'єднує господарсько-правовий інститут посередництва. Сфера застосування посередництва охоплює всі галузі економіки нашої держави.

В Україні правовому регулюванню посередництва присвячено праці таких науковців, як: Н.С. Кузнецова, В.В. Луць, Г.І. Сальнікова, В.А. Васильєва та ін. Однак слід зазначити, що розробка даної проблематики вказаними авторами виконується переважно з цивільно-правової точки зору. А господарсько-правові та комплексні дослідження посередництва в Україні є частковими, здійснюваними переважно в контексті суспільного аналізу інших проблем правового регулювання господарських правовідносин.

Залишаються без відповіді питання, що таке посередництво, в яких сферах господарської діяльності воно має місце та практичне поширення, у чому полягає суть посередництва та якими ознаками воно характеризується. Однак, без аналізу власних посередництву ознак видається не можливим визначення сутності цього явища як господарсько-правової категорії.

Тому доцільно виокремити дві групи ознак посередництва як господарсько-правової категорії: загальні та спеціальні.

До загальних ознак слід віднести ознаки притаманні посередництву як різновиду підприємницької діяльності (ст. 42 ГК): це діяльність, що здійснюється юридичними та

фізичними особами – суб'єктами підприємництва; самостійна підприємницька діяльність; є основним видом господарської діяльності суб'єкта підприємництва; здійснюється суб'єктом господарювання (фізичною або юридичною особою – підприємцем) на власний ризик [2, с. 108]; ця діяльність має цінову визначеність і вартісний характер у господарському обороті; отримання доходу у вигляді винагороди за надання посередницьких послуг є метою здійснення посередницької діяльності.

До спеціальних ознак посередництва можна віднести такі:

1) Посередництво – це підприємницька діяльність, предметом якої є надання посередником посередницької послуги іншій особі.

2) Посередництво – це підприємницька діяльність у «чужому» інтересі. Свого часу Є.А. Суханов виклав тезу, яка визначає, що посередником є особа, яка може діяти як від власного імені, так і від чужого, але так чи інакше у чужих інтересах. Тобто посередництвом є діяльність яка в кінцевому рахунку створює, змінює або припиняє певні права та обов'язки для послуго отримувача. На думку Суханова, саме до цього зводиться сутність посередницьких послуг як послуг «юридичного» характеру, що дозволяють зобов'язаним та уповноваженим особам досягати визначеного правового результату через посередництво інших осіб [3, с. 2 – 6]. Також і на думку Б.Д. Завідова, посередник може діяти як від власного імені, так і від чужого, однак завжди у чужому інтересі. При цьому, як зазначає Завідов, змінюється або припиняється певне коло прав та обов'язків клієнта посередника [4, с. 19]. Водночас, поняття «чужий інтерес» щодо посередництва треба розуміти через призму права. Не слід підміняти правовий інтерес майновим. Тому, на думку В.А. Васильєвої, «чужим» юридичним інтересом є потреба в реалізації правосуб'єктності іншої особи [5, с. 96]. Критерієм розмежування «свого» і «чужого» інтересу є факт виникнення прав та обов'язків у інших осіб у результаті дії посередника.

3) Посередництво – це завжди діяльність за рахунок клієнта. Діяльність за власний рахунок не може бути кваліфікована як посередницька у правовому розумінні, оскільки не має нічого спільного з посередництвом. За рахунок клієнта діють усі без винятку відомі чинному законодавству види посередників (комісіонер, брокер, агент, управитель майном та інші). Здійснення посередницької діяльності «за чужий рахунок» означає наявність безпосередньо юридичної, а не економічної можливості віднести результат своїх дій до майнової сфери іншої особи.

4) Посередництво – це діяльність від власного імені. У юридичній літературі зазначається, що договорами, котрі породжують відносини представництва, є договори доручення та агентування, за якими одна сторона зобов'язується здійснити від імені та за рахунок іншої особи певні юридичні дії [3, с. 401]. І.Н. Галушина дотримується цієї позиції теж, зазначаючи, що посередницька діяльність (на відміну від представницької) є такою лише тоді, коли вона здійснюється від власного імені [6, с. 103 – 107]. Однак, з цього приводу висловлюються і протилежні точки зору. Так, наприклад, Е.А. Щергіна визначає, що комерційний посередник може діяти за рахунок клієнта як від власного імені, так і від імені клієнта [7, с. 9]. В.І. Синайський зазначає, що дія особи за чужий рахунок, у чужих інтересах, але від власного імені є одним із видів представництва, та званим прихованим (одностороннім) представництвом [8, с. 159].

5) Посередницький договір є юридичною підставою посередництва. За загальним правилом юридичною підставою для посередництва є посередницький договір і, відповідно, таке, що виникає на його основі, посередницьке договірне правовідношення. Останнє розуміється як зобов'язання, в якому одна сторона зобов'язується за дорученням іншої сторони надати посередницьку послугу, яка споживається у процесі вчинення першою стороною визначеної юридично значущої дії (діяльності) в інтересах та за рахунок іншої

сторони, та сприяти останній у встановленні, зміні або припиненні правовідносин у сфері підприємницького обороту, а інша сторона зобов'язується оплатити їй надану послугу.

Список використаних джерел:

1. Лаптев В. В. Введение в предпринимательское право / В.В. Лаптев. – М.: ИГЛ РАН, 1994. – 24 с.
2. Занковский С.С. Проблема риска в предпринимательском праве / С.С. Занковский // Правовые и экономические проблемы управления безопасностью и рисками: сб. статей. – М., 2003. – С. 107 – 113.
3. Гражданское право: учеб.: в 2 т. / отв. Ред. Проф. Е.А. Суханов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: БЕК, 2000. – Т. 2. – Полумтом 1. – 860 с.
4. Завидов Б.Д. Договоры посреднических услуг / Б.Д. Завидов. – М.: ФБК-Прогрес, 1997. – 87 с.
5. Васильєва В.А. Цивільно-правове регулювання діяльності з надання посередницьких послуг: монографія / В.А. Васильєва. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2006. – 345 с.
6. Галушина И.Н. Посредничество как гражданско правовая категория: дис. На соискание науч. степени канд. юрид. наук: 12.00.03 / И.Н. Галушина. – Пермь, 2006. – 177 с.
7. Щергина Е.А. Коммерческое посредничество: существующие точки зрения на понятие и выделяемые признаки / Е. А. Щергина // Юрист. – 2005. - № 1.
8. Синайский В.И. Русское гражданское право / В.И. Синайский. – М.: Статут, 2002. – 638 с.

Карцев К.В.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

КООПЕРАТИВ ЯК СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Теперішньому етапу розвитку економіки в Україні притаманна багата кількість форм підприємницької діяльності, до складу яких входять і кооперативи, які є повноцінними учасниками господарської та підприємницької діяльності. Кількість кооперативів у сфері господарювання не є значною.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про кооперацію» кооператив - це юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі членства для ведення спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення своїх економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування.

Кооператив утворюється для ведення спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб його членів. Мета створення задоволення інтересів членів кооперативів - є основною ознакою, що відрізняє кооперативи від інших організаційно-правових форм юридичних осіб колективної форми власності.

Залежно від завдань та характеру діяльності кооперативи поділяються на такі види:

1) виробничі: відповідно до ст. 95 ГК України виробничим кооперативом визнається добровільне об'єднання громадян на засадах членства з метою спільної виробничої або іншої господарської діяльності, що базується на їх особистій трудовій участі та об'єднанні майнових пайових внесків, участі в управлінні підприємством та розподілі доходу між членами кооперативу відповідно до їх участі у його діяльності.

2) обслуговуючі: це кооперативи, які утворюються шляхом об'єднання фізичних та

(або) юридичних осіб для надання послуг переважно членам кооперативу, а також іншим особам з метою провадження їх господарської діяльності. Обслуговуючі кооперативи надають послуги іншим суб'єктам тільки в обсязі, який не перевищує 20 % загального обороту кооперативу;

3) споживчі: це кооперативи, які утворюються шляхом об'єднання фізичних та (або) юридичних осіб для організації торговельного обслуговування, заготівель сільськогосподарської продукції, виробництва продукції та надання інших послуг з метою задоволення споживчих потреб його членів. За напрямками діяльності кооперативи можуть бути житлово-будівельними, садово-городніми, гаражними, торговельно-закупівельними, транспортними, туристичними, освітніми, медичними тощо.

Кооператив створюється його засновниками на добровільних засадах. Засновниками кооперативу можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, а також юридичні особи України та іноземних держав, які беруть участь у діяльності кооперативів через своїх представників. Рішення про створення кооперативу приймається його установчими зборами. Рішення установчих зборів оформлюється протоколом, який підписують головуєчий та секретар зборів. У протоколі зазначаються особи, які брали участь в установчих зборах, де дані про фізичну особу засвідчуються її особистим підписом, а про юридичну особу - підписом її уповноваженого представника. Чисельність членів кооперативу не може бути меншою ніж три особи. При створенні кооперативу складається список членів та асоційованих членів кооперативу, який затверджується загальними зборами.

Створення кооперативу ініціюється його засновниками на добровільних засадах. Рішення про створення кооперативу приймається його установчими зборами. Рішення установчих зборів оформлюється протоколом, який підписують головуєчий та секретар зборів. Державна реєстрація кооперативу проводиться в порядку, передбаченому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців». Реорганізація (злиття, приєднання, поділ, виділення, перетворення) кооперативу відбувається за рішенням загальних зборів членів кооперативу в порядку, визначеному законодавством та статутом кооперативу. Кооператив ліквідується: за рішенням загальних зборів членів кооперативу або зборів уповноважених; за рішенням суду.

Фінансова діяльність кооперативів здійснюється шляхом створення кредитних спілок які можна розглядати як спрощену форму кооперативного банку. Вони є неприбутковими організаціями, які засновуються фізичними особами на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки. До основних видів фінансової діяльності кредитної спілки можна віднести: приймання внесків від членів спілки; надання позичок членам спілки та іншим кредитним спілкам; надання поручительств щодо виконання членами спілки зобов'язань перед третіми особами.

Каца В.Є.,

Маріупольський державний університет

Студент ОКР «Магістр»

Спеціальність «Правознавство»

ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ

Актуальність розвитку лізингу в Україні, включаючи формування лізингового ринку, обумовлена, передусім, незадовільним станом парку обладнання: значна кількість застарілого обладнання, низька ефективність його використання, немає забезпеченості запасними частинами та ін.

На сучасному етапі розвитку української економіки виникає потреба в модернізації українських підприємств, покращенні рівня їх технічного переоснащення, забезпеченні новими робочими місцями[1, с.36].

Проблеми міжнародного фінансового лізингу розкриваються в роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців: П. Біагі, Р. Вансіла, І. Грищенко, А. Загороднього, О. Луб'яницького, Д. Майєса, Л. Мельника, В. Міщенко, В. Пинзеника, В. Рошила, Е. Федунова, А. Шабашева.

Метою статті є виявлення та обґрунтування механізмів управління лізингом в ринковій економіці, які дозволяють підвищити її ефективність за рахунок оновлення матеріально-технічної бази.

Лізинг є однією з багатьох складових розвитку міжнародної економіки та економіки окремих країн. Але треба зазначити, що в зв'язку зі складністю цього питання, відмінностей законодавства, податкових режимах та обліку лізингових операцій, різних підходів до цього питання, в міжнародному праві досі не існує єдиного тлумачення цього поняття.

Аналізуючи Закон України «Про фінансовий лізинг», фінансовий лізинг – це вид цивільно-правових відносин, в яких лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі). Тобто лізинг можна розглядати як форму забезпечення вкладень, як прогресивний метод матеріально-технічного забезпечення, як активний інструмент маркетингу, як одну із форм кредитних надходжень, як альтернативу банківському кредиту [2].

Переходячи безпосередньо до міжнародного лізингу, треба перш за все зазначити, що в науковій літературі переважає наступне визначення поняття, міжнародний лізинг – це договір лізингу, що здійснюється суб'єктами лізингу, які знаходяться під юрисдикцією різних держав. Міжнародною лізингова операція вважається також в тому випадку, якщо майно або платежі перетинають державні кордони, угода, по якій лізингодавець купує обладнання у національного підприємства, а після цього передає його іноземному підприємцю за кордон, називається експортним лізингом. Якщо обладнання купується в іноземній фірмі і передається для використання вітчизняному підприємцю, угода називається імпортом лізингом. [4, с.31].

З точки зору господарювання, сутність лізингу складається з об'єктивної переваги оперативного використання досягнень науково-технічного прогресу, збільшення масштабів діяльності, суттєве зниження витрат та інтенсифікації всього виробничого процесу. Інвестування у формі майна, на відміну від грошового інвестування, знижує ризик неповернення коштів, так як за лізингодавцем зберігаються права власності на передане майно. Лізинг передбачає повне кредитування та при цьому не вимагає негайного початку платежів, що дозволяє без різкого фінансового напруження оновлювати виробничі фонди, придбавати коштовне майно, часто підприємству легше отримати майно по лізингу, ніж позику на його купівлю, оскільки лізингове майно виступає в якості застави.

Вигідність застосування операцій міжнародного лізингу – полягає ще й у можливості використання сприятливого податкового режиму, встановленого у тій чи іншій країні. Це в першу чергу надання податкових пільг з країни лізингодавця у країну лізингоодержувача. В Україні на сьогодні практично відсутні будь-які податкові пільги, які б стимулювали розвиток міжнародного лізингу[4, с.34].

Щодо вітчизняних реалій, то переваги фінансового лізингу використовуються не повністю. Фінансовий лізинг у цілому в економіці і зокрема в аграрному секторі ще не посів належного йому місця.

Для активного розвитку лізингу в Україні доцільно провести комплекс наступних заходів, які сприятимуть вдосконаленню лізингових відносин:

- впровадити зниження вартості кредитних ресурсів до рівня, який би не перевищував 20% річних, для забезпечення ефективності лізингових операцій;
- зробити зниження вартості нотаріальних послуг з оформлення договорів лізингу з метою послаблення фінансового навантаження на учасників лізингової угоди;
- впровадити надання податкових пільг щодо операцій з міжнародного лізингу для ввезення на територію України високотехнологічного устаткування;
- організувати створення лізингових центрів, які б спеціалізувалися на обслуговуванні малих підприємств;
- зробити організацію при обласних лізингових центрах відділів з формування бази даних про попит та пропозицію на обладнання й устаткування;
- розробити державну програму підтримки лізингу, яка б передбачала залучення банківського сектору до розвитку лізингових послуг;
- реформувати податкове законодавство в частині стимулювання лізингових операцій - запровадження пришвидшеної норми амортизації для об'єктів лізингу, надання інвестиційних пільг при оподаткуванні прибутку підприємств, застосування спрощеної процедури повернення майна.

У міру поглиблення інтернаціоналізації світогосподарських зв'язків, у тому числі й кредитних, об'єктивно розвиваються і посилюються різні форми регулювання міжнародного кредиту на міжурядовому та наддержавному міжнародному рівнях. Розробляються уніфіковані системи збору інформації про міжнародні кредити, спільні умови надання кредитів, режими кредитування і т. ін.

Головними причинами обмеженого використання фінансового лізингу є недосконалість законодавства про лізинг, монопольне становище лізингодавців на ринку лізингових послуг, слабкий фінансово-економічний стан багатьох підприємств, їхня неспроможність своєчасно та в повному обсязі сплачувати лізингові платежі, висока вартість лізингових угод, яка пропонується низкою лізингових компаній.

Список використаних джерел:

1. Грищенко О.С. Фінансовий лізинг: історія, сучасність та перспективи розвитку/ О.С. Грищенко//Юридичний журнал. – 2006. - №3.- с. 34-37
2. Про фінансовий лізинг: Закон України від 16 січня 2001 № 723/97-ВР// Відомості Верховної Ради України. – 16 січня 2004. - №16. - ст. 524
3. Брус С.І. Розвиток ринку лізингових послуг в Україні /С.І. Брус // Фінанси України. - 2008. - №11. – С.31-32.
4. Карасьова Н.А. Становлення і особливості розвитку лізингу в зарубіжних країнах / Н.А. Ковальова// Статистика України.- 2008. - №1. – С.31-34.
5. Душило А.А. Розвиток лізингових операцій за кордоном /А.А. Душило // Держава та регіони.-2007.-№4.–С.79-81.

Каці В.С.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Магістр»
Спеціальність «Правознавство»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Актуальність статті полягає в тому, що інститут зобов'язального права поряд з інститутом власності посідає важливе місце в системі цивільного права України. Зобов'язальне право охоплює сукупність цивільно-правових норм, які регулюють майнові відносини, що складаються у зв'язку з передачею майна, наданням послуг, виконанням робіт, заподіянням шкоди або безпідставним придбанням майна.

В юридичній літературі є достатня кількість робіт, що стосуються й договірних зобов'язань щодо надання послуг, і питань про способи забезпечення виконання зобов'язань. До числа авторів наукових праць у цій сфері слід віднести Г. Ф. Шершеневича, М. І. Брагінського, В. В. Вітрянського, Д. І. Степанова, К. П. Победоносцева, І. С. Канзафарова та ін. Однак праці, що стосуються виокремлення характерних способів забезпечення різних видів договірних зобов'язань в юридичній літературі, відсутні.

Метою даної статті є визначення ключових проблем теорії та практики забезпечення договірних зобов'язань.

Під способами забезпе-чення виконання зобов'язань розуміють додаткові забезпечувальні заходи, які мають спеціальний (додатковий) характер і дають можливість досягнути виконання незалежно від того, чи заподіяні кредитором збитки і чи є у боржника майно, на яке можна звернути стягнення за виконавчими доку-ментами.

Важливою функцією забезпечення договірних зобов'язань є запобігання шахрайству (датування забезпечувальних правовідносин заднім числом), що дає можливість гарантувати справедливе задоволення інтересів учасників договірних правовідносин [1, с.38].

Якщо зробити акцент на історичному аспекті забезпечення зобов'язань, Васьковський Є.В., зазначає, що у Німеччині з середньовіччя існував звичай укладати угоди щодо нерухомості публічно: на народних зборах, пізніше перед судом, у церкві, щонайменше перед свідками. Із поширенням писемності зазначені угоди почали заносити до протоколів та книг. Рецепція римського права тимчасово призупинила розвиток реєстраційного порядку. Реєстрацію речових прав та угод уперше було запроваджено у Пруссії (1783 р.). У 1818 році обов'язковість запису за німецьким зразком було встановлено Іпотечним Статутом для Царства Польського. Далі такий порядок прийняли у Баварії (1822 р.), Бельгії (1851), Франції (1855р.), Саксонії (1863 р.) та Австрії (1871р.) [2, с.25].

В Україні забезпечення зобов'язань регламентується перш за все ст. 546 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 р., але наведений у статті перелік не є вичерпним і передбачає можливість встановлення законом чи договором інших (не передбачених Кодексом) видів забезпечення зобов'язання. З 1 січня 2004 р. набув чинності Закон України „ Про іпотеку ” від 5 червня 2003 р. № 898-VI, а 18 листопада 2003 р. Верховною Радою України прийнято Закон України „ Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень ” № 1255-IV [4].

У травні 2002 р. Комісія ООН з права міжнародної торгівлі розпочала розробку проекту рекомендацій для законодавчих органів щодо забезпечувальних угод. Рішення комісії провести роботу в зазначеній сфері було обумовлено необхідністю встановлення ефективного режиму, що усунув би правові перешкоди забезпечення договірних відносин та позитивно впливав на наявність та вартість товарі та послуг.

Спеціалістами Робочої групи було заявлено, що під час роботи варто застосувати гнучкий підхід і виробити не типовий закон, а підготувати принципи разом з рекомендаціями. З огляду на те, що вичерпного переліку засобів забезпечення договорів в Українському законодавстві немає, це свідчить про прогресивність останнього [3, с.16].

Одним з найбільш цікавих питань є питання щодо розміру відповідальності за порушення зобов'язання. Так, згідно зі ст. 551 ЦК України, встановлений законом розмір неустойки може бути збільшений у договорі за згодою сторін. Частина 2 вказаної статті передбачає заборону лише на зменшення встановленого законом розміру неустойки. Водночас ст. 231 ГК України наголошує на тому, що передбачений законом розмір штрафних санкцій стосовно окремих видів зобов'язань не може бути змінений. Постає питання: чи можуть сторони самостійно збільшити розмір штрафних санкцій (неустойки) у випадку, якщо це передбачено законом. Так, п. 2 ч. 2 ст. 551 ЦК України не передбачає будь-яких винятків із загального правила про збільшення розміру неустойки, не є відсилочною нормою і, відповідно, має не меншу силу, ніж, ч. 1 ст. 231 ГК України. Певний інтерес

становить також ч. 6 ст. 231 ГК України, згідно з якою штрафні санкції за порушення грошових зобов'язань встановлюються у відсотках, розмір яких визначається обліковою ставкою НБУ. Таким чином, в законодавстві в цьому питанні немає одностайності, що дозволяє застосовувати його невірно.

Колізійним також є питання про строки нарахування неустойки. Так, ЦК України не передбачає будь-яких строків, що обмежували б її нарахування. Господарський кодекс у ч. 6 ст. 232 однозначно вказує на те, що нарахування штрафних санкцій у випадку прострочення виконання зобов'язання припиняється, якщо інше не встановлено договором чи законом через шість місяців з того моменту, коли зобов'язання мало бути виконаним, що штрафні санкції існують, згідно з ГК, виключно у грошовій формі, а неустойка (штраф і пеня) за ЦК може нараховуватись і як інше майно. Таким чином, якщо пеня існує в грошовій формі, то її нарахування за загальним правилом має бути припинене зі спливом шести місяців з моменту, коли зобов'язання мало бути виконано. А у випадку, коли пеню, відповідно до з ч. 1 ст. 549 ЦК, встановлять у вигляді певного майна (будь-якого товару, що підлягає передачі), то строк її вже необмежений, адже це вже не штрафна санкція, передбачена ГК, з огляду на те, що майно не є грошовою сумою.

Наведені колізії є далеко не єдиними, проблемним є питання регулювання застави та поруки, їх розрізнення та застосування на практиці. Суттєві розбіжності виникають і у нормах, які регулюються Цивільним і Господарським кодексами одночасно [2, с.26].

В підсумку треба зазначити, що забезпечення забор'язань є досить проблемним в зв'язку з недосконалістю законодавства в цій сфері, пов'язаних з великою кількістю колізій, яких можна було уникнути. З практичної точки зору центральні проблеми виникають саме з недосконалості законодавства. Тому з точки зору вирішення проблемних питань, я вважаю, що саме уникнення колізій у законодавстві дасть змогу ефективно використовувати способи забезпечення забор'язань на практиці.

Список використаних джерел:

1. Андріанов М.В. Актуальні проблеми забезпечення виконання договірних зобов'язань. Діяльність юністрал у галузі забезпечувальних угод / М.В. Андріанов // Юридичний журнал. – 2005р. - №5. – с. 36-44

2. Швець Б.С. Колізії у сфері забезпечення виконання зобов'язань/ Б.С. Швець // Юридичний журнал. – 2004р. - №9. – с. 23-27

3. Боднар Т.В. Теоретичні проблеми виконання договірних зобов'язань (цивільно-правовий аспект) : дис. д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 2005.

4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003/Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 40. – ст.. 356

Кіркаленко Н.А.,

Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»

ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку, наділена цивільною правоздатністю та дієздатністю, яка може бути позивачем і відповідачем у суді.

Характерними ознаками юридичної особи є такі:

1) організаційна єдність, тобто юридична особа має свою власну ієрархічну побудову, окремі складові якої взаємодіють одне з одним, доповнюють одне одного, утворюючи єдине ціле;

2) майнова відокремленість. Юридична особа повинна мати своє особисте майно, відокремлене від майна інших осіб, зокрема її засновників, учасників та ін.;

3) участь у цивільному обороті від власного імені. Кожна юридична особа повинна мати своє найменування, яке б містило інформацію про її організаційно-правову форму і характер її діяльності. Саме від власного імені юридична особа має право вступати в цивільні правовідносини;

4) здатність вести майнову відповідальність. Юридична особа самостійно відповідає за своїми зобов'язаннями всім належним їй майном.

Учасники (засновники) юридичної особи не відповідають за зобов'язаннями юридичної особи, а юридична особа не відповідає за зобов'язаннями її учасників (засновників), крім випадків, встановлених установчими документами та законом. Проте юридична особа відшкодовує шкоду, завдану її працівником під час виконання ним своїх трудових (службових) обов'язків;

5) спроможність бути позивачем або відповідачем у суді. Процесуальний статус юридичної особи як учасника цивільного, господарського або третейського судочинства визначається у відповідному нормативному акті (Цивільному процесуальному кодексі України, Господарському процесуальному кодексі України, Законі України "Про третейські суди").[1]

Для того, щоб мати можливість бути суб'єктом цивільних правовідносин, юридична особа, як і фізична, повинна бути наділена цивільною правоздатністю і цивільною дієздатністю.

Юридична особа здатна мати такі ж цивільні права та обов'язки (цивільну правоздатність), як і фізична особа, крім тих, які за своєю природою можуть належати лише людині. Хоча окремі види діяльності, перелік яких встановлюється законом, юридична особа може здійснювати тільки після одержання нею спеціального дозволу (ліцензії).

Цивільна правоздатність юридичної особи виникає з моменту її створення і припиняється із дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення.

Цивільна дієздатність юридичної особи реалізується нею через свої органи, які діють відповідно до установчих документів та закону. У випадках, встановлених законом, юридична особа може набувати цивільних прав та обов'язків і здійснювати їх через своїх учасників.

Юридичні особи можуть створюватися у формі товариств, установ, а також в інших формах, встановлених законом.

Товариством є організація, створена шляхом об'єднання осіб (учасників), які мають право участі в цьому товаристві. Товариство може бути також створено однією особою, якщо інше не встановлено законом.

Виділяються два види товариств:

1) підприємницькі товариства. Ці юридичні особи здійснюють підприємницьку діяльність із метою одержання прибутку та наступного його розподілу між учасниками. Вони можуть бути створені лише як господарські товариства (повне товариство, командитне товариство, товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерне товариство) або виробничі кооперативи;

2) не підприємницькі товариства. Ними є товариства, які не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками (споживчі кооперативи, об'єднання громадян тощо).[2]

Установою є організація, створена однією або кількома особами (засновниками), які не беруть участі в управлінні нею, шляхом об'єднання (виділення) їхнього майна для досягнення мети, визначеної засновниками, за рахунок цього майна.

Слід зауважити, що не підприємницькі товариства та установи можуть поряд зі своєю основною діяльністю здійснювати підприємницьку діяльність, якщо інше не встановлено

законом і якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені, та сприяє її досягненню.

Для створення юридичної особи передусім потрібні засновники. Ними можуть бути власники майна або уповноважені власниками органи, а в передбачених законом випадках - не власники, а інші особи.

Юридична особа вважається створеною із дня її державної реєстрації.

Незалежно від того, хто є засновником, і від порядку створення всі юридичні особи повинні мати установчі документи - правову основу своєї діяльності. Установчими документами юридичної особи є, зокрема, статут, засновницький договір, установчий акт.

У своїй діяльності юридична особа може створювати філії і представництва, що не є юридичними особами.[3]

Філія - це відокремлений підрозділ юридичної особи, що розташований поза її місцезнаходженням та здійснює всі або частину її функцій.

Представництвом є відокремлений підрозділ юридичної особи, що розташований поза її місцезнаходженням та здійснює представництво і захист інтересів цієї юридичної особи.

Припинення юридичної особи відбувається в результаті її реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації.

При реорганізації відбувається припинення існування юридичної особи (за винятком реорганізації шляхом виділення) з переданням всього її майна, її прав та обов'язків іншій юридичній особі в порядку загального правонаступництва.

У результаті ліквідації юридична особа припиняє свою діяльність без правонаступництва. Майно ліквідованої юридичної особи, її права та обов'язки не переходять до інших суб'єктів, крім випадків, установлених законом.

Юридична особа є такою, що припинилася, із дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення.

Ковалева Н.П.,
УО «ГГУ ім. Ф. Скорины» г. Гомель
асистент кафедри громадянсько-правових дисциплін

ПОНЯТИЕ СТРАХОВОГО СТАЖА В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

В Республике Беларусь право граждан на социальное обеспечение является конституционным правом, поскольку статья 47 Конституции Республики Беларусь гарантирует право на социальное обеспечение в старости, в случае болезни и в иных случаях, предусмотренных законом [1]. Данная гарантия реализуется через систему государственного социального страхования и пенсионного обеспечения. Право на многие виды социального обеспечения поставлено в зависимость от участия гражданина в трудовой или иной общественно – полезной деятельности. Эта зависимость получила законодательное закрепление в нормах такого правового института в системе отрасли права социального обеспечения, как институт трудового стажа [2, с. 124].

В настоящее время высказываются мнения, о том, что в основу пенсионной реформы должны быть положены именно страховые принципы. Одним из элементов, которых является именно страховой стаж, так как с ним связано не только право на получение трудовой пенсии в порядке обязательного социального страхования, но и определение её вида и размера исчисленного с применением индивидуального коэффициента пенсионера. Современная наука права социального обеспечения выделяет и рассматривает его в качестве одного из видов трудового стажа, отождествляя его с понятием трудовой (страховой) стаж. Реформа пенсионного законодательства внесла существенные изменения в правовое

регулювання трудового стажу, суттєво снизив його значення для отримання окремих видів соціального забезпечення і, ймовірно, він втрачить своє значення і буде замінений інститутом «страхового стажу» або «трудового (страхового) стажу». Однак ця заміна на наш погляд буде відбуватися поступово. Реалізація реформи в Республіці Білорусь почалася з прийняттям Закону Республіки Білорусь «Об індивідуальному (персоніфікованому) обліку в системі державного соціального страхування» (далі – Закон), який визначає страховий стаж як сумарну тривалість періодів трудової діяльності застрахованого особи впродовж його життя, в які вносилися внески на державне соціальне страхування [3, ст. 1].

Слід зазначити, що до страхового стажу включаються тільки періоди трудової діяльності, впродовж яких здійснювалася оплата внесків на соціальне страхування, тобто якщо трудова діяльність не здійснювалася по об'єктивним соціально значимим причинам (безробіття, хвороба, догляд за дитиною) включення цих періодів до страхового стажу здійснюватися не повинно. Ми погоджуємося з висказаним в юридичній літературі мнением про те, що наведене визначення страхового стажу не є універсальним. Вводячи пенсійну систему раніше невідомий новий інститут страхового стажу, законодавець залишив нерешеними ряд питань, одне з яких пов'язане з поняттям страхового стажу і його змістом [4, с.325].

Звернемо увагу на порівняння, що в Російській Федерації, з 1 січня 2002 року діє Федеральний Закон «Про трудові пенсії в РФ», стаття 2 якого містить поняття «страхового стажу» - це враховується при визначенні права на трудову пенсію сумарна тривалість періодів роботи і (або) іншої діяльності, впродовж яких вносилися внески в Пенсійний фонд РФ, а також інших періодів, зараховуваних до страхового стажу» [5, ст.2]. Однак в Російській Федерації з цієї категорії пов'язані два основні обставини: по-перше, починаючи з 1 січня 2002 року страховий стаж визначає право на трудову пенсію; по-друге, починаючи з 1 січня 2007 року в залежності від тривалості страхового стажу розраховується розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності. В першому і в другому випадках поняття, зміст і порядок зарахування страхового стажу відрізняються. Згідно з статтею 24 Закону України «Про обов'язковому державному пенсійному страхуванні» страховий стаж – період, впродовж якого особа підлягало обов'язковому державному пенсійному страхуванню і за який сплачені внески в сумі не менше мінімального внеску [6].

В статті 6 Закону зазначається, що на кожне застраховане особу органи, що здійснюють персоніфікований облік, відкривають індивідуальний ліцевий рахунок, який містить дані про страховий стаж і інші періоди діяльності застрахованого особи, зараховуваних до стажу роботи для призначення пенсії (включаючи дані про роботу, що дає право на пенсію за віком за роботою з особливими умовами праці і за вислугу років)[3]. Фізичні особи, які в відповідності з законодавством Республіки Білорусь до стажу роботи для призначення пенсії крім страхового стажу зараховуються інші періоди діяльності, можуть звернутися після закінчення відповідної діяльності в органи, що здійснюють персоніфікований облік, для включення цих періодів до індивідуального ліцевого рахунку [3, ст.8].

Враховуючи викладене, можна зробити висновок, що до інших періодів діяльності, що включаються до індивідуального ліцевого рахунку застрахованого особи законодавець відносить періоди, викладені в статті 51 Закону «Про пенсійному забезпеченні», які також зараховуються до загального трудового стажу роботи (стажу роботи) [7]. Слід зазначити, що в системі державного соціального страхування існує схожість в трактуванні ознак розкриваючих зміст понять «стаж роботи» і «страховий стаж» і дозволяє розглядати їх як самостійну загальну категорію.

По нашому мнению целесообразно использование в статье 51 Закона «О пенсионном обеспечении» понятие «страховой стаж» в качестве самостоятельного вида трудового стажа, которое может быть изложено следующим образом: «Страховой стаж – это суммарная продолжительность периодов трудовой деятельности застрахованного лица, в течение которых уплачивались взносы на государственное социальное страхование, а также иных периодов указанных в законе, с которыми связаны определенные правовые последствия».

Список использованных источников:

1. Конституция Республики Беларусь 1994 года (с изменениями и дополнениями) Принята на республиканском референдуме 24 ноября 1996 и 17 октября 2004 г.). – Минск: Амалфея, 2005. – 48 с.
2. Право социального обеспечения: Учебник / Мачульская Е.Е, Горбачева Ж.А. 3–е изд. – М.: Книжный мир, 2001. – 292 с.
3. Об индивидуальном (персонифицированном) учете в системе государственного социального страхования: Закон Респ. Беларусь от 6 янв. 1999 № 230 – 3 (в ред. от 15 июля 2009 г.) // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь, 1999. – № 4. – 2/5
4. Правовые средства обеспечения развития экономики Республики Беларусь: [Материалы междунар. науч.-практ. конф, Минск, 9 –10 ноября 2007 г. / редкол. : И. Н. Колядко \(отв. ред.\) \[и др.\]. – Минск.: БГУ, 2008. – 427 с](#)
5. О трудовых пенсиях в Российской Федерации: Закон от 17 дек. 2001 г. N 173 – ФЗ (с изменениями и дополнениями от 14 февр. 2005 г, 1 дек. 2007 г.) // «Российская газета» от 20 декабря 2001 г.
6. Об общеобязательном государственном пенсионном страховании: Закон Украины от 9 апреля 2003 г// Ведомости Верховной Рады Украины, 2003. – № 49 – 51. – Ст.376.
7. О пенсионном обеспечении: Закон Респ. Беларусь от 17 апр. 1992 г.(в ред. от 06 янв.2009 г.) // Ведомости Верховного совета Респ. Беларусь, 1992. – № 17. – Ст. 275.

Ковалевська І.В.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Спеціаліст»
Спеціальність «Правознавство»

**СУДОЧИНСТВО У СПРАВАХ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ
ЗАПОДІЯНОЇ НЕЗАКОННИМИ ДІЯМИ ОРГАНІВ ДІЗНАННЯ, ПОПЕРЕДНЬОГО
(ДОСУДОВОГО) СЛІДСТВА, ПРОКУРАТУРИ І СУДУ**

Захист прав людини і громадянина, визнання її прав і свобод найвищою соціальною цінністю на конституційному рівні - обов'язок всіх без винятку органів державної влади та їх посадових і службових осіб, в тому числі судових та правоохоронних органів. Кожний такий орган та особа згідно зі своїм юридичним статусом зобов'язані не тільки забезпечувати, але й здійснювати захист прав і свобод особистості згідно з Конституцією України, спираючись на норми міжнародно-правових актів і чинне законодавство.

Актуальність цієї теми обумовлена тим, що нечисленні наукові праці з даної тематики були створені ще в радянський час і в правовому сенсі вже значно застаріли для тлумачення діючої нормативно-правової бази, а висвітлення цього питання недостатньою мірою розкрито в літературі. В сучасній же цивілістиці недостатнє висвітлення цього питання пояснюється складністю самих деліктних правовідносин, які знаходяться на стику цілого ряду суміжних галузей права. Також, майже не приділяється увага проблемі відшкодування моральної шкоди, завданої незаконними діями органу дізнання, попереднього слідства, прокуратури або суду, немає чіткого визначення сторін у цій категорії справ для відшкодування шкоди, не визначено в Законі України "Про порядок відшкодування шкоди,

завданої громадянинуві незаконними діями органів,що здійснюють оперативно-розшукову діяльність,органів досудового розслідування, прокуратури і суду"від 1 грудня 1994 року граничного розміру моральної шкоди, яка відшкодовується, виникає складність при відновленні майнового стану потерпілого.

Метою роботи є дослідження поняття, порядку відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органу дізнання, попереднього слідства, прокуратури або суду.

Проблеми судового контролю законності та обґрунтованості у діяльності органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду досліджувались у роботах В.Д.Бринцева,Ю.М.Грошевого,І.Ф.Демідова,В.С.Зеленецького,О.С.Кобликова, В.І.Мариніва, М.М.Михеєнка, М.С. Строговича, В.П.Шибіко та ін.

У зв'язку з особливостями суб'єктного складу та переліку протиправних діянь відшкодування шкоди" завданої правоохоронними та судовими органами, здійснюється за правилами спеціального делікту. До набуття чинності ЦК України відшкодування шкоди, заподіяної правоохоронними та судовими органами, здійснювалося на підставі Закону України "Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів,що здійснюють оперативно-розшукову діяльність,органів досудового розслідування, прокуратури і суду", в якому були деталізовані положення про особливості відшкодування шкоди, завданої незаконними діями правоохоронних та судових органів.

На сьогодні відшкодування шкоди, завданої особі незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду, крім вищезазначеного Закону, регулюється положеннями ст. 1176 ЦК України.

Порівняно з умовами генерального делікту цей спеціальний делікт має цілий ряд специфічних ознак. Перш за все особливим є суб'єктний склад завдавачів шкоди. Відповідно до положень ст. 1176 ЦК суб'єктами є:-орган досудового розслідування

Згідно за ст. 38 КПК України,органами досудового розслідування (органами, що здійснюють дізнання і досудове слідство) є слідчі підрозділи:

- 1) органів внутрішніх справ;
- 2) органів безпеки;
- 3) органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства;
- 4) органів державного бюро розслідувань[1].

-органи попереднього (досудового) слідства. До них на підставі положень ст. 214 Кримінально-процесуального кодексу України відносяться слідчі органів внутрішніх справ, Слідчі органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, Слідчі органів державного бюро розслідувань,слідчі органів безпеки та прокурори;

-органи прокуратури - органи, визначені Законом України "Про прокуратуру", а саме: Генеральна прокуратура України, прокуратури АР Крим, областей, міст Києва та Севастополя, міські, районні, міжрайонні та районні в містах;

-органи суду - органи правосуддя (Верховний Суд України, суди загальної юрисдикції, в тому числі вищі спеціалізовані суди).

Стаття 1176 ЦК України містить різні умови та правила відшкодування шкоди, завданої особі під час проведення процесуальних дій, передбачених Кримінально-процесуальним кодексом України, Кодексом України про адміністративні правопорушення та під час здійснення цивільного судочинства.

Що стосується кримінально-процесуальних дій та дій в галузі адміністративної відповідальності, то ЦК України визначає цей перелік вичерпно і відносить до них такі дії:

- незаконне засудження особи. Засудженою визнається фізична особа стосовно якої має місце обвинувальний вирок суду;

-незаконне притягнення особи до кримінальної відповідальності. Притягнутою до кримінальної відповідальності визнається фізична особа, стосовно якої органами дізнання,

попереднього слідства, прокуратури винесена постанова про притягнення як обвинуваченого;

- незаконне застосування як запобіжного заходу тримання під вартою або підписки про невиїзд. Взяття під варту та підписка про невиїзд як запобіжні заходи можуть бути обрані органами дізнання, попереднього слідства, прокуратури;

- незаконне затримання. Затриманою вважається особа, яка затримана за підозрою у вчиненні злочину ;

- незаконне накладення адміністративного стягнення у вигляді арешту чи виправних робіт. Адміністративні стягнення у вигляді арешту або виправних робіт можуть застосовуватися відповідно до статей 32 та 31 КпАП.

Право на відшкодування шкоди, заподіяної фізичній особі незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду, виникає у випадках, встановлених законом (ч. 2 ст. 1176 ЦК України). Відповідно до ст. 2 Закону України " Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів,що здійснюють оперативно-розшукову діяльність,органів досудового розслідування, прокуратури і суду" зазначене право виникає у таких випадках:

- постановлення виправдувального вироку суду ;
- встановлення в обвинувальному вироку суду чи іншому рішенні суду (крім ухвали чи постанови суду про повернення справи на додаткове розслідування чи новий судовий розгляд) факту незаконного притягнення як обвинуваченого, незаконного взяття і тримання під вартою, незаконного проведення в ході розслідування чи судового розгляду кримінальної справи обшуку, виїмки, незаконного накладення арешту на майно, незаконного відсторонення від роботи (посади) та інших процесуальних дій, що обмежують чи порушують права та свободи громадян, незаконного проведення оперативно-розшукових заходів;

- закриття кримінальної справи за відсутністю події злочину, відсутністю у діянні складу злочину або недоведеністю участі обвинуваченого у вчиненні злочину;

- закриття справи про адміністративне правопорушення (ст. 293 КпАП) Потерпілим від незаконних дій органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду в галузі кримінального процесу та притягнення особи до адміністративної відповідальності за правилами ст. 1176 ЦК України може бути виключно фізична особа [4;97-100].

Заподіяна потерпілому шкода відшкодовується за рахунок коштів державного бюджету в повному обсязі незалежно від вини службових осіб правоохоронних та судових органів.

Разом з тим, ЦК України визначає перелік випадків, коли, незважаючи на наявність визначених законом підстав право на відшкодування шкоди у потерпілої особи не виникає. До таких випадків належать:

1) закриття кримінальної справи за так званими нереабілітуючими обставинами, а саме: на підставі закону про амністію або акта про помилування;

2) випадки, коли фізична особа у процесі дізнання, досудового слідства або судового розгляду шляхом самообмови перешкоджала з'ясуванню істини і цим сприяла незаконному засудженню, незаконному притягненню до кримінальної відповідальності, незаконному застосуванню як запобіжного заходу тримання під вартою або підписки про невиїзд, незаконному затриманню, незаконному накладенню адміністративного стягнення у вигляді арешту чи виправних робіт (ч. 4 ст. 1176 ЦК).

Відшкодування шкоди, заподіяної особі постановленням судом незаконного рішення у цивільній справі здійснюється державою за правилами ч. 5 ст. 1176 ЦК України. Основною умовою відшкодування такої шкоди є встановлення в діях судді (суддів), які вплинули на постановлення незаконного рішення, складу злочину за обвинувальним вироком суду, що

набрав законної сили. Потерпілими від незаконних дій судді при розгляді цивільної справи можуть бути як фізичні, так і юридичні особи.

Порядок відшкодування шкоди встановлений Законом України "Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду" (далі - Закон), на виконання якого видано Положення про застосування Закону України "Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду", затверджене спільним наказом Міністерства юстиції України, Генеральної прокуратури України, Міністерства фінансів України від 04.03.1996 р. № 6/5/3/41 (далі - Положення).

Відповідно до закону відшкодуванню підлягають: заробіток та інші грошові доходи, які особа втратила внаслідок незаконних дій; майно (в тому числі гроші, грошові вклади і відсотки по них, цінні папери та відсотки по них, частка у статутному фонді господарського товариства, учасником якого був громадянин, та прибуток, який він не отримав відповідно до цієї частки, інші цінності), конфісковане або звернене в доход держави судом, вилучене органами дізнання чи досудового слідства, органами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, а також майно, на яке накладено арешт; штрафи, стягнуті на виконання вироку суду, судові витрати та інші витрати, сплачені громадянином; суми, сплачені громадянином у зв'язку з наданням йому юридичної допомоги; моральна шкода. Якщо громадянин у зв'язку з незаконним засудженням був позбавлений військових або інших звань, а також державних нагород, йому поновлюються звання і повертаються нагороди.

Для відшкодування заподіяної шкоди особа має звернутися з відповідною заявою до таких органів:

- при закритті провадження у справі органами дізнання або слідства Міністерства внутрішніх справ, Генеральної прокуратури України і Служби безпеки України, - відповідно, до цих органів;

- при винесенні виправдувального вироку або закритті справи судом першої інстанції або в апеляційному (касаційному) порядку - до суду, який розглядав справу в першій інстанції;

- при скасуванні постанови районного (міського) суду (судці) про накладення адміністративного стягнення у вигляді арешту або виправних робіт і закритті справи - в районний (міський) суд (до судді), який розглядав справу про адміністративне правопорушення[3].

Отже, можна зробити висновок, що закріплення за державою обов'язку забезпечення прав і свобод людини дає можливість, у випадку порушення останніх, звернутись до суду з метою їх захисту та відновлення, а також за компенсацією шкоди, завданої таким порушенням.

Але можна стверджувати, що інститут відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органу дізнання, досудового слідства, прокуратури або суду потребує більшого дослідження та вдосконалення, оскільки він є тим правовим засобом, гарантією захисту законних прав та інтересів громадян, основним завданням якого є звільнити від несправедливого обвинувачення невинного, поновити його добре ім'я, честь та достойно відшкодувати шкоду, протиправно заподіяну службовими особами цих органів.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 Режим доступу: URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page>

2. Закон України "Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду" від 1.12.1994 Режим доступу: URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/266/94-%D0%B2%D1%80>

3. Дзера О.В. Цивільне право України. Особлива частина: Навч. посіб. за ред. О.В. Дзера – К., 2010.

4. Васильєв С.В. Особливості розгляду окремих категорій цивільних справ: Навч. посіб. за ред. С.В. Васильєв – Харків: «Еспада», 2012. – 97-100с.

Ковалевська І.В.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Спеціаліст»
Спеціальність «Правознавство»

ДОБРОВІЛЬНЕ МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ

Важливою підгалуззю особистого страхування є медичне страхування. Об'єктом страхування є життя і здоров'я громадян. Воно здійснюється на випадок втрати здоров'я з будь-якої причини, в тому числі у зв'язку з хворобою і нещасним випадком. Мета такого страхування - забезпечити громадянам у разі настання страхового випадку медичної допомоги за рахунок накопичених коштів, а також фінансування профілактичних заходів.

Добровільне медичне страхування є доповненням до обов'язкового. У рамках добровільного медичного страхування передбачається оплата медичних послуг за програмою обов'язкового медичного страхування. Добровільне медичне страхування має на меті забезпечити страхувальникові (застрахованому) гарантії повної або часткової компенсації страховиком додаткових витрат, пов'язаних із зверненням до медичної установи за послугою, яка надається згідно з програмою добровільного медичного страхування.

Об'єктом добровільного медичного страхування є майнові інтереси страхувальника або застрахованого, які пов'язані з витратами на одержання медичної допомоги. Добровільне медичне страхування базується на залученні вільних коштів підприємств, організацій і населення до сфери охорони здоров'я.

Суб'єктами добровільного медичного страхування є страховики, страхувальники, застраховані та медичні установи.

Страховиками у сфері добровільного медичного страхування є незалежні страхові компанії (організації), які мають статус юридичної особи, ліцензію на право здійснювати добровільне медичне страхування.

Страхувальниками в системі добровільного медичного страхування є дієздатні фізичні або юридичні особи. Страхувальники - фізичні особи мають право укласти договори страхування на свою користь або на користь третіх осіб. Основними страхувальниками з добровільного медичного страхування є підприємства, які укладають договори колективного страхування на користь усіх своїх працівників або окремих професійних груп. Підприємства сплачують страхові внески із одержаного прибутку. Застраховані - це громадяни, на користь яких укладаються договори страхування.

Медичні установи - це установи, які мають ліцензію на право надання медичної допомоги і послуг у системі добровільного медичного страхування (лікувально-профілактичні установи, науково-дослідні установи, медичні інститути, інші установи, що надають медичну допомогу). Страхові медичні організації укладають із медичними установами договори про співробітництво щодо надання медичної допомоги і лікування застрахованих за умовами договорів добровільного медичного страхування. Договір звичайно передбачає контроль за якістю надання застрахованим медичних послуг, відповідності останніх переліку, що гарантується програмою добровільного медичного страхування.

Добровільне медичне страхування проводиться в рамках створених страховою медичною компанією правил і може бути індивідуальним або колективним.

При індивідуальному страхуванні страхувальниками, як правило, виступають окремі громадяни, які уклали договір із страховиком про страхування себе або третьої особи (дітей, батьків, родичів) за рахунок до власних грошових засобі.

При колективному страхуванні страхувальником, зазвичай, є підприємство, організація, установа, яка укладає договір із страховиком про страхування своїх працівників або інших фізичних осіб (членів сімей їй працівників, пенсіонерів тощо) за рахунок їхніх грошових засобів. По термінах укладення договору добровільне медичне страхування може бути коротко-або довгостроковим.

Договір добровільного медичного страхування укладається на підставі заяви страхувальника. Факт укладення договору засвідчується страховим полісом. Як договір, так і поліс добровільного медичного страхування можуть мати типову форму, рекомендовану для використання страховикам.

Особливості договорів ДМС:

1. Предметом договору ДМС є зобов'язання страховика в разі настання страхового випадку здійснити виплату страхової суми (або її частини) страхувальнику (застрахованому) на оплату вартості медичної допомоги (медичних послуг) певного переліку та якості в обсязі обраної страхувальником програми медичного страхування. Ці виплати здійснюються страховиком незалежно від суми, яку має отримати застрахована особа за державним соціальним страхуванням, соціальним забезпеченням, сум за договорами добровільного медичного страхування, укладеними з іншими страховиками, а також суми, яка повинна бути сплачена як вартість заподіяної їй шкоди з боку третіх осіб у відповідно до цивільного законодавства України.

2. Одержувачем страхової виплати може бути не тільки застрахована особа, а й лікувальний заклад або асистанською компанії, яка забезпечує отримання допомоги (медичних послуг).

3. Договори ДМС передбачають обов'язковість конкретної застрахованої особи, майнові інтереси якого застраховані.

4. Договір мають тристоронній, а іноді багатосторонній характер.

5. Території дії договору ДМС не обмежується місцезнаходженням страховика.

Тарифи на медичні та інші послуги з добровільного медичного страхування мають встановлюватися за згодою страховика та медичної установи, що надає відповідні послуги.

Страхові внески за договором страхування можуть бути сплачені страхувальником одноразово за весь строк страхування або періодично протягом строку страхування готівкою чи бути перераховані на розрахунковий рахунок страховика безготівково. Договір страхування вступає в дію у строки, установлені в ньому. Протягом часу дії договору страхувальник має право змінити умови страхування або достроково розірвати договір.

У разі втрати здоров'я застрахованим у зв'язку із захворюванням або нещасним випадком страхова організація оплачує рахунки лікувального закладу, виходячи з фактичної кількості днів лікування застрахованого за встановленими у договорі щоденними нормативами вартості лікування.

Медичні установи повинні нести економічну відповідальність за надання застрахованим громадянам медичних послуг, обсяг і рівень якості яких передбачено договором страхування. У разі порушення медичним закладом медико-економічних стандартів страховик може частково або повністю не оплачувати вартість медичних послуг.

Ковалевська І.В.,
Маріупольський державний університет

Студент ОКР «Спеціаліст»
Спеціальність «Правознавство»

ПРАВОВИЙ СТАТУС УНІТАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стратегічним напрямком розвитку України є перехід до ринкової економіки. Це складне й багатогранне завдання, його вирішення включає в себе перебудову відносин форм власності, розвиток нормальної конкуренції, створення відповідної ринкової інфраструктури.

Основою розвитку економіки є підприємства. На підприємстві безпосередньо поєднуються різні фактори виробництва для створення матеріальних благ та надання послуг, реалізуються особисті та колективні інтереси. Діяльність підприємств дуже різноманітна. Оскільки будь-яке підприємство так чи інакше пов'язане з основними фазами відтворювального циклу — виробництвом продукції і послуг, обміном і розподілом товарів, їх споживанням, то можна виділити такі види діяльності підприємства: виробничу, комерційну, фінансову, консалтингову. Кожен з названих видів діяльності підприємства, з одного боку, є відносно самостійним, а з іншого — вони взаємно переплітаються, доповнюючи один одного. Однак мета і характер діяльності підприємств різні. За цією ознакою всі підприємства та організації можна розподілити на дві групи: комерційні і непередприємницькі (некомерційні).

Одним з видів комерційних підприємств є державні чи комунальні унітарні підприємства.

Удосконалення правового статусу підприємств та підвищення ефективності їх господарювання є невід'ємним елементом стратегії розвитку економіки України. На сьогодні велика кількість видів та організаційно-правових форм підприємств породжують на практиці безліч питань щодо визначення особливостей їх правового статусу і, відповідно, застосування певних положень чинного законодавства України.

В даний час питання про роль і місце унітарних підприємств можна назвати одним з найскладніших, оскільки необхідно вирішити, чи потрібні унітарні підприємства як вид юридичної особи, здатні ефективно управляти дорученим їм майном, чи можуть вони вирішувати поставлені перед ними завдання або є більш ефективні способи управління державним і комунальним майном, а також юридичні особи, на які можна покласти поставлені зараз перед унітарними підприємствами завдання.

Все це зумовлює актуальність теми даної роботи.

Метою роботи є аналіз правового статусу унітарних підприємств як суб'єктів господарювання на основі комплексного розгляду господарського законодавства, практики його застосування та відповідних теоретичних засад.

Для досягнення цієї мети були поставлені та вирішені наступні завдання:

- дослідити історію розвитку унітарних підприємств;
- здійснити правову регламентацію діяльності унітарних підприємств;
- проаналізувати поняття та ознаки унітарних підприємств;
- розглянути проблеми утворення унітарних підприємств, правовий режим їх майна, управління діяльністю унітарних підприємств, умови припинення діяльності унітарних підприємств;
- проаналізувати особливості державного унітарного підприємства як організаційно-правової форми господарської діяльності та комунального унітарного підприємства.

Об'єктом дослідження є сукупність господарських відносин, що виникають в процесі створення, функціонування та припинення унітарних підприємств.

Предметом дослідження є правовий статус унітарних підприємств як суб'єктів господарювання.

Загальні методи наукового пізнання, а також методи, що застосовуються в юридичній науці становлять методологічну основу дослідження. Структурно-

функціональний метод дозволив дослідити питання правового регулювання діяльності унітарних підприємств. Діалектичний метод дозволив визначити окремі ключові категорії та поняття, використані при написанні дипломної роботи. Метод системного аналізу застосовувався при розгляді різних аспектів предмета дослідження у нерозривному зв'язку із суспільно-політичними, соціальними та економічними процесами, що відбуваються в суспільстві. Використання цих методів допомогло в досягненні поставленої мети.

Науково-теоретичну основу проведеного дослідження складають роботи вчених, присвячені правовому статусу підприємств, стану та проблемам господарського законодавства України, а саме: В.І. Васильєва, М. Вебера, О.М. Вінник, В.М. Гайворонського, О.В. Дзери, Т.В. Кашаніної, О.Р. Кібенко, В.М. Кравчука, І.Ю. Краська, В.В. Луця, В.К. Мамутова, Г.В. Пронської, Н.О. Санахметової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, М.І. Титова, О.О. Чувпила, Я.М. Шевченко, Г.Ф. Шершеневича, В.С. Щербини та багатьох інших дослідників.

Термін «унітарна» (від лат. *Unitas* - єдність) означає єдине, об'єднане, що становить одне ціле.

Відповідно до ст. 63 Господарського кодексу України унітарне підприємство створюється одним засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує відповідно до закону статутний капітал, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи, безпосередньо або через керівника, який ним призначається, керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства.

Історично державним унітарним підприємствам передували державні підприємства, що діяли в адміністративній плановій економіці, в умовах, коли практично всі господарюючі суб'єкти виступали у майновому відношенні не власниками, а носіями права оперативного управління.

Ситуація докорінно змінилася при переході до ринкової економіки, коли основу економіки стали складати самостійні господарюючі суб'єкти, які є власниками свого майна, діють без патронажу планових, постачальницьких та інших державних органів, повністю несуть ризик здійснення господарської діяльності.

Юридична наука початку ХХ століття не визнавала можливості існування підприємства чи господарського товариства з одним учасником. Такі вчені радянського періоду, як О. Флейшиць, В. Мозолін, В. Мусін, зазначали, що конструкція господарського товариства з одним учасником вступає в протиріччя з самим поняттям юридичної особи. Вони досліджували правове положення господарського товариства з одним учасником у зарубіжному законодавстві.

Правовий статус підприємств зараз регулюють Господарський та Цивільний кодекси України, що вступили в дію з 1 січня 2004 року, закони України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01. 06. 2000 р., «Про захист економічної конкуренції» від 11. 01. 2001 р., «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07. 06. 1996 р. тощо; численні підзаконні нормативно-правові акти, які враховують особливості положення певних видів підприємств.

Господарський кодекс України є стрижневим кодифікованим актом в системі господарського законодавства.

Правова регламентація діяльності державних та комунальних унітарних підприємств міститься у ст. ст.73-78 ГК України. В цих статтях визначене поняття державного унітарного підприємства, комунального унітарного підприємства; розглянуті особливості господарської діяльності державних комерційних підприємств, особливості господарської діяльності казенних підприємств.

Господарський кодекс (статті 62-72) визначає підприємство самостійним суб'єктом господарювання, якому притаманні такі риси:

- належність до основної ланки економіки;
- безпосереднє здійснення виробничої, науково-дослідницької і комерційної діяльності та іншої господарської діяльності - як комерційної (підприємницької), так і некомерційної;
- можливість функціонування на будь-якій формі власності;
- установчий документ - зазвичай статут, якщо інше не встановлено законом;
- функціонування на базі відокремленого майна, що знаходить вираз у наявності самостійного балансу та рахунку в банку;
- наявність господарської правосуб'єктності, в тому числі статусу юридичної особи з одночасною заборонаю мати у своєму складі інших юридичних осіб;
- індивідуалізація підприємства як самостійного суб'єкта господарювання забезпечується наявністю у нього власного найменування (фірмової назви), що відображається в його вихідних документах, печатці; як платник податку підприємство повинно мати ідентифікаційний код;
- порядок управління підприємством залежить від типу підприємства;
- ступінь самостійності підприємства (обсяг його прав та обов'язків) залежить від правового режиму майна підприємства.

Підприємство є юридичною особою, яку ст. 80 ЦК України визначає як організацію, створену і зареєстровану у встановленому законом порядку. Юридична особа наділяється цивільною правосдатністю і дієздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді.

Таким чином, частина 1 ст. 73 Господарського кодексу України дає легальне визначення поняття державного унітарного підприємства як підприємства, створеного компетентним органом державної влади в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини державної власності, як правило, без поділу її на частки, що входить до сфери його управління.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 року № 436 // Відомості Верховної Ради України. - 2003.- №№18, 19-20, 21-22. - Ст. 144.
2. Вінник О. М. Господарське право: навчальний посібник. / За ред. О. М. Вінника. - К.: 2009. – 422с.
3. Ортинської В.Л. Господарське законодавство: Навч. посіб./ За ред. В.Л. Ортинського.- К.: Знання, 2008. - 359с.

Козубець О.В.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Спеціаліст»
Спеціальність «Правознавство»

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АРЕШТУ МАЙНА ЯК ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ ТА ЙОГО НАЛАДАННЯ ПІД ЧАС ВИКОНАВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Саме можливість практичного виконання судових рішень свідчить про ефективність діяльності судової системи. Сьогодні винесення судом рішення яке б задовольняло сторону – це лише частина діяльності, яка потребує подальшої реалізації та виконання рішення. Саме своєчасне забезпечення позову на різних стадіях процесу є запорукою фактичного виконання рішень суду. Інститут забезпечення позову в цивільному процесі врегульовано статтями 151–155 Цивільного процесуального кодексу України[1].

Відповідно до законодавства забезпечення позову – це сукупність процесуальних дій, що гарантують виконання рішення суду в разі задоволення позовних вимог.

У юридичній літературі зазначається, що забезпечення позову – це вжиття судом, у провадженні якого знаходиться справа, заходів щодо охорони матеріально-правових

інтересів позивача, які гарантують за його позовом про присудження реальне виконання позитивно прийнятого рішення. Разом з цим, слід наголосити на тому, що закон передбачає право суду застосовувати заходи лише щодо забезпечення позову, а не щодо забезпечення виконання рішення суду[2].

Отже, заходи щодо забезпечення позову застосовуються для того, щоб гарантувати можливість виконання рішення суду. Проте вони можуть застосовуватися лише у разі необхідності, оскільки необґрунтоване застосування таких заходів може призвести до порушень прав і законних інтересів відповідача.

Серед багатьох видів забезпечення позову, а саме: 1) накладення арешту на майно або грошові кошти, що належать відповідачеві і знаходяться у нього або в інших осіб; 2) заборона вчиняти певні дії; 3) встановлення обов'язку вчинити певні дії; 4) заборона іншим особам здійснювати платежі або передавати майно відповідачеві чи виконувати щодо нього інші зобов'язання; 5) зупинення продажу арештованого майна, якщо подано позов про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту; 6) зупинення стягнення на підставі виконавчого документа, який оскаржується боржником у судовому порядку; 7) передача речі, яка є предметом спору, на зберігання іншим особам[1], найбільш дієвим, на наш погляд, є накладання арешту на майно боржника.

Саме цей вид гарантує кредитор, у разі винесення рішення судом на його користь, фактичне виконання рішення по справі. Більш того, накладання арешту на майно є одним з найпоширеніших видів забезпечення позову у цивільному процесі.

Поняття «арешт» на сьогодні є досить важливим і дискусійним. Так, С. Я. Фурса і Є. І. Фурса з цього приводу зазначають, що потрібно вирізнити поняття «арешт», який накладається державним виконавцем та судом. Так, суд накладає арешт на майно у разі забезпечення позову, що зумовлює певний розмір забезпечення заявлених вимог позивачем. Коли накладається арешт на майно боржника державним виконавцем під час виконання рішення суду, то у цьому випадку передбачається не тільки забезпечення вимог стягувача, а й стягнення в інтересах інших стягувачів, коли виконавчі провадження об'єднані щодо одного боржника та виконавчого збору тощо. Тому, на думку вчених-процесуалістів, важко погодитися з позицією деяких науковців, котрі вважають можливим арешт майна асоціювати з його описом[3].

На їх переконання, слід виявляти правові підстави для проведення опису і подальшого арешту майна. Хоча С. Кузьменко вважає: «Арешт майна полягає у проведенні його опису, оголошенні заборони розпоряджатися ним, а у разі потреби — в обмеженні права користування майном або його вилученні у боржника та передачі на зберігання іншим особам» [4]. Проте, С. Я. Фурса і Є. І. Фурса заперечують зазначену позицію вченого, оскільки, арешт майна може здійснюватися не тільки за постановою державного виконавця, а й за ухвалою суду.

Арешт майна боржника застосовується для забезпечення реального виконання рішення. Арешт на майно боржника може накладатися державним виконавцем шляхом:

- винесення постанови про арешт коштів та інших цінностей боржника, що знаходяться на рахунках і вкладах чи на зберіганні у банках або інших фінансових установах;
- винесення постанови про арешт коштів, що перебувають у касі боржника або надходять до неї;
- винесення постанови про арешт майна боржника та оголошення заборони на його відчуження;
- проведення опису майна боржника і накладення на нього арешту [5].

Таким чином, у цивільному процесі позови найчастіше забезпечуються шляхом накладення арешту на нерухоме майно та транспортні засоби.

В сучасних науково-практичних коментарях до Цивільного процесуального кодексу України зазначається, що накладення арешту на майно як спосіб забезпечення позову полягає в проведенні опису майна і забороні розпоряджатися ним до вступу рішення в законну силу або до зняття заборони, а в разі потреби – в обмеженні права користування майном або його вилучення у боржника та передачі на зберігання іншим особам. Стаття 57 Закону України «Про виконавче провадження», якою регулюються питання застосування арешту, має назву «Арешт і вилучення майна боржника». Аналіз змісту вказаної статті дає підстави стверджувати, що арешт на майно боржника може накладатися державним виконавцем шляхом: накладення арешту на майно та оголошення заборони на його відчуження; проведення опису майна боржника і накладення на нього арешту[6].

А відтак при застосуванні такого способу забезпечення позову, як накладення арешту на майно (п. 1 частини першої ст. 152 ЦПК України) потрібно конкретизувати його дію: чи-то опис, вилучення і передача на зберігання іншій особі, чи-то заборона на відчуження.

Отже, узагальнюючи вищенаведене, можна зробити висновок, що у сучасному правовому регулюванні питань накладення арешту на майно, як засобу забезпечення позову, є певні прогалини і недосконалості, що потребують подальших наукових розробок відповідно до законодавства України, а також досліджень зарубіжного передового правового досвіду з означеного питання.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40. – Ст. 492.
2. Штефан М.Й. Цивільний процес: Підручник. – К., 2001. – С. 351.
3. Цивільний процес України. Академічний курс / за заг. ред. С. Я. Фурси. — К. : Видавець Фурса С. Я. ; КНТ, 2009. — С. 503.
4. Кузьменко С. Особливості визначення питання підвідомчості по спрах за позовами про звільнення майна з-під арешту в органах цивільної юрисдикції / С. Кузьменко // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 9. — С. 41.
5. Борискін С. А. Особливості оскарження рішень, дій або бездіяльності органів ДВС, що пов'язані з арештом майна боржника, його оцінкою, проведенням прилюдних торгів / С.А. Борискін // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2011. – №2(4)
6. Про виконавче провадження: Закон України від 21.04.1999 р. (в редакції Закону від 04.11.2010 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 19-20

Колосов Р.В.,
Маріупольський державний університет
к.ю.н., доцент кафедри господарського,
цивільного та трудового права

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГЕНТСЬКОГО ДОГОВОРУ В ПРАВІ УКРАЇНИ

Згідно ч.1. ст.295 Господарського кодексу України комерційне посередництво (агентська діяльність) є підприємницькою діяльністю, що полягає в наданні комерційним агентам послуг суб'єктам господарювання при здійсненні ними господарської діяльності шляхом посередництва від імені, в інтересах, під контролем і за рахунок суб'єкта, якого він представляє. Поширення комерційного посередництва, у тому числі і агентської діяльності пов'язано з переформатуванням української економіки і цілком відповідає тенденціям світового ринку. Так, на частку торгівельних посередників приходиться від половини до двох третин товарів, що беруть участь в міжнародному товарообігу. Торгові посередники

широко використовуються у праві США, Англії, Нідерландів, Скандинавських країн, Японії. У Швеції, Англії через них здійснюється близько 50% зовнішньоторговельного обороту. Використання послуг посередників створює деякі переваги для зарубіжних фірм, що й обумовило важливу роль посередників у торгівельній практиці[1,с.208].

Агентський договір як самостійний договірний тип має ряд специфічних ознак та характеристик. Однією з істотних рис агентського договору є так звані монопольні та немонапольні агентські відносини. В першому випадку, комерційний агент, що представляє суб'єкта господарювання, не має права здійснювати комерційне посередництво для інших суб'єктів у межах, передбачених агентським договором. У другому випадку комерційний агент, має право довірити комерційне посередництво іншим суб'єктам, повідомивши про це агента, або здійснювати комерційне посередництво для інших суб'єктів господарювання, якщо їх інтереси не є суперечливими. Наступною, специфічною рисою агентського договору є тривалий характер відносин агента та принципала. Цей договір укладається не заради виконання одного чи низки доручень, а для постійного представництва інтересів принципала, для чого агенту на певний час даються повноваження вчиняти будь-які дії в інтересах принципала. Хоча, в окремих випадках діяльність агенту може мати й разовий характер, бо це чинним законодавством не забороняється. Так і той факт, що агент, як доречи й повірений та комісіонер чи інші посередники може укласти будь-які угоди, як поіменовані в законодавстві, так і не врегульовані, виходячи з принципу диспозитивності.

Так сталося, що модель агентського договору поєднує в собі риси традиційних для української правової системи договорів доручення і комісії, але останні два договори не можуть повністю перекрити усю сферу посередницьких стосунків і використання агентського договору в цьому плані є більш зручним для сторін. Головною перевагою агентського договору у порівнянні з дорученням та комісією, є його гнучкість і більш універсальна юридична конструкція. Так, цей договір дозволяє врегулювати не тільки вчинення юридичних дій як у договорі доручення чи укладення юридичних угод як в договорі комісії, а й комплекс фактичних дій, які необхідні для досягнення мети угоди. Як вказується у п. 4 ст. 3 Директиви № 86/653 від 18 грудня 1986 про координацію законодавств держав-країн членів ЄС про незалежних комерційних агентів агент має право не тільки в необхідних випадках укласти угоду в рамках наданих йому повноважень, а й вести переговори.[2] У цілому, агентський договір слід віднести до групи договорів про надання юридичних послуг. Але характер та зміст таких послуг є дуже різноманітним. Ними можуть бути, консультації з правових питань, юридична допомога з розробки чи складання договорів, позовів чи інших юридичних документів або виконання юридичних дій в інтересах свого клієнта. Тобто, такі договори укладаються з метою вчинення певних юридичних дій, але з різним ступенем юридичної значимості.

Агентський договір укладається відповідно до загальних правил про форму угоди, але з деякими особливостями. Так, ч.1. ст. 296 ГК України передбачає дві підстави виникнення агентських відносин: 1) на підставі агентського договору; 2) на підставі схвалення суб'єктом господарювання, якого представляє комерційний агент, угоди, укладеної в інтересах цього суб'єкта агентом без повноваження на її укладення або з перевищенням наданого йому повноваження.

Якщо перша підстава є традиційною для нашого права, то виникнення агентського договору шляхом майбутнього схвалення суб'єктом господарювання дій комерційного агента, укладених без повноважень або з перевищенням повноважень викликає багато запитань. Дійсно відносини між агентом та принципалом побудовані на довірі між сторонами, але комерційний агент укладає угоди з третьою особою, інтереси якої не мають страждати від волевиявлення принципала. Чому, наприклад, комерційному агенту не зателефонувати суб'єкту господарювання до укладення угоди з третьою особою та

визначити його позицію відносно можливих дій комерційного агента. Та загалом, якщо принципал повністю довіряє комерційному агенту, то чому йому не надати відповідні повноваження, якщо ні, то сосунки між суб'єктом господарювання та комерційним агентом взагалі не мають виникати. Виходячи з наведеного, автор вважає передчасним введення в дію інституту схвалення дій агента в правову систему України. Хоча, ж в той Англії, цей інститут успішно функціонує вже не одне сторіччя. Але рівень правової культури в країнах знаходяться на дуже різних ступенях.

Питання про строк агентського договору не є дискусійним. Згідно ч.2 ст. 297 Господарського кодексу України агентський договір повинен визначати сферу, характер і порядок виконання комерційним агентом посередницьких послуг, права та обов'язки сторін, умови і розмір винагороди комерційному агенту, строк дії договору, санкції у разі порушення сторонами умов договору, інші необхідні умови, визначені сторонами. Тобто, агентський договір може укладатися як на визначений так і на невизначений термін, тобто без вказівки строку закінчення дії договору.

Ч.4. ст. 297 ГКУ України встановлює правило, за яким агентський договір укладається в письмовій формі. При цьому, у договорі має бути визначено форму підтвердження повноважень(представництва) комерційного агента. Як правило, таким документом є довіреність на право здійснювати певні дії від імені суб'єкта господарювання, інтереси якого представляє комерційний агент.

Визначення строку агентського договору має велике значення для розгляду підстав припинення агентських відносин. Якщо агентський договір укладено на певний термін, то він не може бути розірваний в односторонньому порядку жодною із сторін, і в цьому полягає одна з істотних ознак агентського договору. Якщо ж термін закінчення дії агентського договору не визначений, то будь-яка зі сторін цього договору має право в односторонньому порядку відмовитися від його виконання, і в цьому випадку агентський договір припиняється. Як вказує ч.1. ст. 304 ГК України агентський договір припиняється у разі: відкликання повноважень комерційного агента суб'єктом, якого він представляє, або відмови комерційного агента від подальшого здійснення комерційного посередництва за договором, укладеним сторонами без визначення строку його дії.

Список використаних джерел:

1. Герчикова И.Н. Международное коммерческое дело. // ЮНИТИ. - 1996. - С. 208 - 209.
2. Директива Ради N 86/653/ЕЭС «Щодо зближення законодавств держав-членів ЄС відносно незалежних комерційних агентів» від 18.12.1986г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL //http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_949

Гусейнова Г.М.,
Мариупольський державний університет
асистент кафедри
господарського, цивільного та трудового права

ПІДВІДОМЧІСТЬ СПРАВ ГОСПОДАРСЬКИМ СУДАМ

Юридичний словник дає чітке розяснення поняття підвідомчості. Підвідомчість – це певне коло питань, розгляд і вирішення яких віднесено законодавством до компетенції тих чи ін. органів держави (установ, відомств) або громад, організацій. В юрид. практиці це поняття застосовується насамперед у діяльності судових органів. Правове, значення підвідомчості. полягає у тому, що вона дає змогу розмежовувати компетенції різних органів (напр., органів викон. влади, суду, прокуратури та ін.) і встановлювати характер та межі розв'язання відповідних справ (спорів). Визначення однорідних підрозділів певної системи

сприяє оперативному та самостійному вирішенню кожною державною структурою відповід. питань, виключає можливість дублювання функцій одних органів іншими, напр., при розгляді адміністративних справ, цивільних, трудових, господарських спорів тощо. Підвідомчість охоплює розв'язання відповідних питань та вирішення певних категорій справ визначена законодавчими актами, зокрема ЦП К України, КПК України, КЗпП України, ЗК України, ГПК України, КпАП України, Законами України [1].

З метою однакового і правильного визначення підвідомчості, згідно з постановою пленума вищого господарського суду України від 24.10.2011 N 10

Підвідомчість - це визначена законом сукупність повноважень господарських судів щодо розгляду справ, віднесених до їх компетенції Підсудність визначається колом справ у спорах, вирішення яких віднесено до підвідомчості певного господарського суду [2].

Відповідно до ст. 12 ГПК господарським судам підвідомчі:

1. справи у спорах, що виникають при укладанні, змінні, розірванні та виконанні господарських договорів, в тому числі щодо приватизації майна, та з інших підстав, крім:

- спорів про приватизацію державного житлового фонду;
- спорів, що виникають при погодженні стандартів та технічних умов;
- спорів про встановлення цін на продукцію (товари), а також тарифів на послуги (виконання робіт), якщо ці ціни і тарифи відповідно до законодавства не можуть бути встановлені за угодою сторін;

▪ спорів, що виникають із публічно-правових відносин та віднесені до компетенції Конституційного Суду України та адміністративних судів;

▪ інших спорів, вирішення яких відповідно до законів України та міжнародних договорів України віднесено до відання інших органів;

1. справи про банкрутство, які розглядаються у порядку провадження, передбаченого ГПК, з урахуванням особливостей встановлених Законом України від 30 червня 1999 року «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», а стосовно банкрутства банків – також Законом України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року;

2. справи за заявами органів Антимонопольного комітету, Рахункової палати з питань, віднесених законодавчими актами до їх компетенції.

3. справи, що виникають з корпоративних відносин у спорах між господарським товариством та його учасником (засновником, акціонером), у тому числі учасником, який був, і також між учасниками (засновниками, акціонерами) господарських товариств що пов'язані із створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності цього товариства, крім трудових спорів.

Згідно ч. 4 ст. 12 ГПК підвідомчий господарським судам спір може бути переданий сторонами на вирішення третейського суду (арбітражу), крім спорів про визнання недійсними актів, а також спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні господарських договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб [3].

Підсудність справ господарським судам. Підсудність розглядається у взаємозв'язку з підвідомчістю. Якщо підвідомчість пов'язується з повноваженнями господарського суду вирішувати в принципі сукупність справ, що, відповідно до закону, віднесені до його компетенції, то підсудність розмежовує компетенцію між окремими ланками системи господарських судів стосовно розгляду і вирішення підвідомчих господарському суду конкретних категорій справ. Стисло підсудність прийнято називати як розмежування компетенції щодо розгляду справ між окремими господарськими судами.

Певні спори розглядаються господарськими судами замість розміщення сторони, яка зобов'язана за договором виконати роботу щодо надання послуг, інші — замість розміщення відповідача або майна, що підлягає світребуванню, чи органу транспорту у справах, що впливають із договору перевезень. Підсудність також

визначається з огляду на суб'єктний склад учасників господарського спору, якими можуть бути вищі чи центральні органи влади. Розрізняють територіальну і виключну підсудність.

Загальна територіальна підсудність визначається місцем розміщення відповідача на момент пред'явлення позову. Конкретні правила про територіальну підсудність справ господарському суду сформульовані в ст. 15, а про виключну підсудність — у ст. 16 ГПК.

Відповідно до ст. 15 ГПК, справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні та розірванні господарських договорів, справи у спорах про визнання договорів недійсними, розглядаються господарським судом за місцем розміщення сторони, зобов'язаної за договором здійснити на користь іншої сторони певні дії, а саме: передати майно, виконати роботу, надати послуги, сплатити гроші тощо.

Справи у спорах, що виникають при виконанні господарських договорів та з інших підстав, а також справи про визнання недійсними актів розглядаються господарським судом за місцем розміщення відповідача.

Справи у спорах за участю кількох відповідачів розглядаються господарським судом за місцем розміщення одного з відповідачів за вибором позивача.

Справи про банкрутство розглядаються господарським судом за місцем розміщення боржника.

Згідно зі ст. 16, справи, віднесені до підсудності господарського суду у спорах, що виникають з договору перевезення, в яких один із відповідачів — орган транспорту, розглядаються господарським судом за місцем розміщення цього органу.

Справи у спорах про право власності на майно та витребування майна з чужого незаконного володіння чи про усунення перешкод у користуванні майном розглядаються господарським судом за місцем розміщення майна.

Справи у спорах, в яких відповідачем є вищий чи центральний орган виконавчої влади, Національний банк України, Рахункова палата, Верховна Рада Автономної Республіки Крим або Рада Міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, а також справи, матеріали яких містять державну таємницю, розглядаються господарським судом міста Києва. Усі інші справи, підвідомчі господарським судам, розглядають місцеві господарські суди у першій інстанції.

Список використаних джерел:

1.Юридичний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakony.com.ua/juridical.html?catid=42991>

2.Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам Вищий господарський суд; Постанова // Відомості Верховної Ради України 2011.- № 10

3..Господарський процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України 2003.-№ 436-IV

Корець О.Г.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Спеціаліст»
Спеціальність «Правознавство»

РІШЕННЯ ЄСПЛ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА

Європейський суд з прав людини – міжнародний судовий орган, юрисдикція якого поширюється на всі держави – члени Ради Європи, що ратифікували Європейську конвенцію про захист прав людини та основних свобод, який розглядає скарги окремих осіб.

Вирішення питання щодо юридичної природи рішень ЄСПЛ викликає чималі дискусії не лише в юридичній науці, але й на практиці, тому що у зв'язку з законодавчим

закріпленням в ст. 17 ЗУ «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» практика ЄСПЛ використовується судами України як джерело права [1]. Проте неоднозначними залишається питання, яким саме чином дані рішення впливають на судочинство в Україні і чи взагалі існують механізми їх використання в правозастосовній діяльності.

Дана проблематика піднімалася у наукових дослідженнях таких учених-юристів, як: Буроменський М.В., Вишняков О.К., Дуудаш Т.І., Рабінович С.П., Колісник О.В. Задорожний О.В., Маляренко В.Т., Мицик В.В.

Метою дослідження є виявлення проблем пов'язаних з застосуванням рішень ЄСПЛ господарському судочинстві.

Особлива увага науковців до юридичної природи рішень ЄСПЛ пов'язана як зі специфічною роллю ЄСПЛ як наднаціонального юрисдикційного органу, що має виключне право тлумачити та застосовувати Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, так і з особливостями правових систем держав – членів Ради Європи, право якої поєднує континентальний та англосаксонський типи правових систем [2, с. 173].

Тривають дискусії, чи мають судді достатні правові підстави аргументувати свої рішення, шляхом посилання на практику ЄСПЛ, адже в ст. 129 Конституції України чітко говориться про те, що судді при здійсненні правосуддя незалежні і підкоряються лише закону [3].

М. Гончарук та Л. Литвінець відзначають, що ратифікувавши Конвенцію та прийнявши закон «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», Україна визнала юрисдикцію ЄСПЛ, з метою створення в схожих правовідносинах однорідної судової практики, узгодженої з європейською правовою системою, тим самим створивши передумови для зменшення числа заяв до Європейського суду з прав людини проти України [4].

О.В. Колісник наголошує, що під час здійснення судочинства національні суди повинні посилатися на висновки ЄСПЛ як на безпосереднє джерело права. Вони мають не тільки керуватися формальним тлумаченням норм права, а й додержуватися притаманної рішенням ЄСПЛ ідеї справедливості й гуманності і втілювати її у своїх рішеннях [5, ст. 47].

Серед науковців існують думки про те, що ЄСПЛ лише тлумачить норми Конвенції, і на цій підставі рішення ЄСПЛ треба визнавати прецедентами тлумачення. Так, в українській науці можна зустріти твердження, що в результаті здійснення тлумачення норм Конвенції самі норми набувають нового розуміння, що вказує на необхідність застосування державами-учасниками Конвенції її правових норм у відповідності зі змістом, що їм наданим ЄСПЛ як аутентичним інтерпретатором [6., ст. 8].

О.В. Константий вважає, що практику ЄСПЛ можна вважати офіційною формою інтерпретації основних (невідчужуваних) прав кожної людини, закріплених і гарантованих Конвенцією, яка є частиною національного законодавства, та у зв'язку з цим – джерелом законодавчого правового регулювання і правозастосування в Україні [7., 34]. В той же час на думку Ю. Попова, положення ст. 17 ЗУ «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», згідно з яким суди застосовують при розгляді справ практику Європейського суду як джерело права, не створює регулювання, а тому є не нормою, а «теоретичним висновком, якому місце не у законі, а в підручнику» [8., 50].

Що стосується застосування рішень ЄСПЛ в господарському судочинстві, то ВГСУ відповідно до постанови від 23.01.2007 р. у справі № 47/83 наголошує на необхідності застосування судової практики ЄСПЛ у національному законодавстві як інструменту функціонування Конвенції про захист прав людини та основних свобод, що є частиною національного законодавства України. Зокрема, згідно рішення Європейського суду з прав людини від 24.06.2003 "Stretch проти Об'єднаного Королівства Великобританії і Північної Ірландії" визнання недійсним договору згідно якого покупець отримав майно від держави та

подальше позбавлення його цього майна на підставі того, що державний орган порушив закон є неприпустимим [9].

У даній справі позиція ЄСПЛ полягає в тому, що особа – суб'єкт приватного права – не може відповідати за помилки державних органів при укладанні останніми відповідних договорів, а державні органи не можуть вимагати повернення в попередній стан, посилаючись на те, що вони при укладанні цих договорів припустилися помилки [10, с. 25].

Поряд з цим, у постанові від 01.02.2007 р. у справі № 2/168 про визнання права власності та зобов'язання вчинити певні дії, ВГСУ визнав посилення позивача на вищезгадане рішення ЄСПЛ безпідставним, оскільки в зазначеному Рішенні вказано про перевищення повноважень місцевою адміністрацією при позбавленні громадянина права на подовження договору оренди землі [11].

З огляду на це, видно що одне і те ж рішення ЄСПЛ український суд застосовує по різному, що тим самим посилює дискусію в даному питанні і не сприяє правильному та однозначному застосуванню практики ЄСПЛ.

В інформаційному листі від 20.12.2012 № 01-06/1877/2012 «Про рішення Європейського суду з прав людини, яке набуло статусу остаточного» ВГСУ наголошує, з посиланням на ст.17 вищезгаданого закону, що суди повинні застосовувати практику ЄСПЛ, як джерела права [12].

Хоча питання щодо прецедентної практики Європейського суду з прав людини залишається дискусійним, але можна констатувати, що в рішеннях цього суду можуть бути визначені стандарти щодо судочинства, які за певних умов можуть вважатися обов'язковими для національного правосуддя [13, с. 26].

Заслуговує на увагу справа «Совтрансавто-Холдинг проти України». Зазначена справа торкається проблеми «подвійної касації». Обмеживши повноваження Вищого господарського суду України, законодавець водночас поклав на нього обов'язки з перевірки в касаційному порядку рішень господарських судів України. ЄСПЛ зазначив, що «можливість неодноразового скасування остаточного судового рішення не відповідає принципу правової визначеності, який є одним з основних елементів верховенства права в змісті статті 6 §1 Конвенції». Розгляд Верховним судом справи після прийняття «остаточного» рішення Вищим господарським судом може бути визнаний Європейським судом як такий, що порушує статтю 6 §1 Конвенції. [14, с. 133].

Таким чином, можна зробити висновок, що подальше застосування рішень ЄСПЛ в практиці українських судів сприятиме реалізації законодавчо закріплених принципів судочинства та може позитивно вплинути на якість судових рішень. Проте залишається неузгодженим застосування судами рішень ЄСПЛ.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 р., № 3477-IV// ВВР України. – 2006. – № 30. – С. 260.
2. Дудаш Т. Юридична природа рішень Європейського суду з прав людини / Т. Дудаш // Право України. – 2010. – № 2. – С. 173-179.
3. Конституція України від 28 червня 1996 // ВВР – 1996 – №30 – С. 141.
4. Гончарук М., Литвинець Л. Застосування рішень Європейського суду з прав людини в судовій практиці: проблеми інтерпретації /М. Гончарук, Л. Литвинець // [Електронний ресурс] // Режим доступу: Єдиний державний реєстр судових рішень України URL : <http://pravotoday.in.ua/ua/press-centre/publications/pub-861/>
5. Колісник О.В. Удосконалення здійснення судочинства в Україні в контексті практики Європейського суду з прав людини / О.В. Колісник // Науковий вісник Чернівецького університету : Збірник наук. праць. – Чернівці, 2008. – С. 46–51.

6. Протасова В.С., Мандрікова К.О. Рішення Європейського Суду з прав людини у правових системах України та Російської Федерації / В.С.Протасова, К.О. Мандрікова // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2010. - № 3(50).- С.6-9.

7. Константи́й О.В. Практика Європейського суду з прав людини як джерело судового правозастосування Верховного Суду України / О.В. Константи́й // Вісник Верховного Суду України. – №1 (137) . – 2012. – С. 33-36.

8. Попов Ю. Рішення Європейського суду з прав людини як переконливий прецедент: досвід Англії та України /Ю. Попов // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 11. – С.49-52.

9. Постанова Вищого господарського суду України від 23.01.2007 р. у справі № 47/83 за позовом за позовом прокурора м. Севастополя в інтересах держави, в особі Севастопольської міської ради до ТОВ «Реал Істейт АГ», Севастопольської міської державної адміністрації [Електронний ресурс] // Режим доступу: Єдиний державний реєстр судових рішень України URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/388013>

10. Белкін М.Л. Захист майнових прав суб'єктів приватного права в публічно-правових спорах в контексті рішень Європейського суду з прав людини / М.Л.Белкін // Адвокат. – № 7 (106). – 2009. – С. 22-26.

11. Постанова Вищого господарського суду України від 01.02.2007 р. у справі № 2/168 за позовом Фонду державного майна України до Промислово-фінансового консорціуму «Придніпров'я», «Акціонерного комерційного банку "Укрсоцбанк» [Електронний ресурс] // Режим доступу: Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/662926>.

12. Інформаційний лист «Про рішення Європейського суду з прав людини, яке набуло статусу остаточного» Вищого господарського суду України від 20.12.2012 № 01-06/1877/2012 [Електронний ресурс] // Режим доступу: Єдиний державний реєстр судових рішень України URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v1877600-12>

13. Кубко Є. Міжнародно-правові стандарти в господарському судочинстві (методологічне питання) / Є. Кубко // – Право України. – 2011. – № 6. – С.21-29

14. Дем'як В.М. Про деякі напрями приведення господарського процесуального законодавства України відповідно до міжнародних стандартів / В.М. Дем'як // Приватне право і підприємництво: зб. Наук. Пр. Вип. 9 / редкол. О. Д. Крупчан [та ін.]. – К.: НДІ приватного права і підприємництва АПН України. – 2010. – С. 132-137.

Корницька М.А.,

Маріупольський державний університет

Студентка В курс

Спеціальність «Менеджмент організацій та адміністрування»

ДОГОВІР ПРО СПІЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Значення договору про спільну діяльність, його місце в цивільному обороті головним чином обумовлені тим, що це єдиний передбачений ЦК України договір, що регулює спільну діяльність його учасників. Така діяльність може бути спрямована на досягнення будь-якої законної мети. Відносини сторін за договором про спільну діяльність регулюються гл. 77 ЦК України.

За договором про спільну діяльність сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить законові (ч. 1 ст. 1130 ЦК України).

Спільна діяльність може здійснюватися на основі об'єднання вкладів учасників (просте товариство) або без об'єднання вкладів учасників.

Договір про спільну діяльність може бути двостороннім або багатостороннім. Оскільки для укладення такого договору достатньо згоди сторін за всіма істотними умовами, його можна вважати консенсуальним. Договір про спільну діяльність укладається у письмовій формі.

Сторонами (учасниками) договору про спільну діяльність можуть виступати як фізичні, так і юридичні особи, а також фізичні особи-підприємці. Крім того, виходячи зі змісту ст. 23 Закону України "Про режим іноземного інвестування" від 19 березня 1996 р., учасниками таких договорів можуть бути й іноземні інвестори.

Головною особливістю договору про спільну діяльність є те, що його учасники прагнуть досягнення спільної мети і, зазвичай, не виступають відносно один одного як боржники та кредитори, на відміну від учасників інших договорів.

Договір про спільну діяльність вважається укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх його істотних умов. Істотними умовами договору про спільну діяльність є умови про предмет договору; умови, які є необхідними для договорів даного виду; а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї зі сторін має бути досягнуто згоди (ч. 1 ст. 638 ЦК України).

Предметом даного договору є спільна діяльність сторін для досягнення певної мети без створення юридичної особи.

Згідно з ч. 2 ст. 1131 ЦК України умови договору про спільну діяльність, у тому числі координація спільних дій учасників або ведення їх спільних справ, правовий статус виділеного для спільної діяльності майна, покриття витрат та збитків учасників, їх участь у результатах спільних дій та інші умови, визначаються за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено законом про окремі види спільної діяльності.

Таким чином, можна дійти висновку, що в даному договорі, насамперед, мають визначитися аспекти щодо його предмета і мети. Крім того, доцільно передбачити взаємні обов'язки сторін, а також обов'язки кожної зі сторін щодо спільної діяльності.

За договором простого товариства сторони беруть зобов'язання об'єднати свої вклади та спільно діяти з метою одержання прибутку або досягнення іншої мети.

Вкладом учасника вважається все те, що він вносить у спільну діяльність, в тому числі грошові кошти, інше майно, професійні та інші знання, навички та вміння, а також ділова репутація та ділові зв'язки.

Вклади учасників вважаються рівними за вартістю, якщо інше не впливає із договору простого товариства або фактичних обставин. Грошова оцінка вкладу учасника провадиться за погодженням між учасниками.

Внесене учасниками майно, яким вони володіли на праві власності, а також вироблена у результаті спільної діяльності продукція та одержані від такої діяльності плоди і доходи є спільною частковою власністю учасників, якщо інше не встановлено договором простого товариства або законом.

Під час ведення спільних справ кожний учасник має право діяти від імені всіх учасників, якщо договором простого товариства не встановлено, що ведення справ здійснюється окремими учасниками або спільно всіма учасниками договору простого товариства.

У разі спільного ведення справ для вчинення кожного правочину потрібна згода всіх учасників. У відносинах із третіми особами повноваження учасника вчиняти правочини від імені всіх учасників посвідчується довіреністю, виданою йому іншими учасниками, або договором простого товариства.

Учасник, який вчинив від імені всіх учасників правочин, щодо якого його право на ведення спільних справ учасників було обмежене, або вчинив в інтересах усіх учасників правочин від свого імені, може вимагати відшкодування здійснених ним за свій рахунок витрат, якщо вчинення цього правочину було необхідним в інтересах усіх учасників.

Учасники, яким внаслідок таких правочинів було завдано збитків, мають право вимагати їх відшкодування.

Рішення щодо спільних справ учасників приймаються учасниками за спільною згодою, якщо інше не встановлено договором простого товариства.

Кожний учасник договору простого товариства має право ознайомлюватися з усіма документами щодо ведення спільних справ учасників. Відмова від цього права або його обмеження, в тому числі за погодженням учасників, є нікчемною.

Порядок відшкодування витрат і збитків, пов'язаних із спільною діяльністю учасників, визначається за домовленістю між ними. У разі відсутності такої домовленості кожний учасник несе витрати та збитки пропорційно вартості його вкладу у спільне майно.

Прибуток, одержаний учасниками договору простого товариства в результаті їх спільної діяльності, розподіляється пропорційно вартості вкладів учасників у спільне майно, якщо інше не встановлено договором простого товариства або іншою домовленістю учасників.

Договір простого товариства припиняється у разі:

1) визнання учасника недієздатним, безвісно відсутнім, обмеження його цивільної дієздатності, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

2) оголошення учасника банкрутом, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

3) смерті фізичної особи - учасника або ліквідації юридичної особи - учасника договору простого товариства, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників або заміщення учасника, який помер, його спадкоємцями (правонаступниками);

4) відмови учасника від подальшої участі у договорі простого товариства або розірвання договору на вимогу одного з учасників;

5) спливу строку договору простого товариства;

6) виділу частки учасника на вимогу його кредитора, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

7) досягнення мети товариства або настання обставин, коли досягнення мети товариства стало неможливим.

У разі припинення договору простого товариства речі, передані у спільне володіння та користування учасників, повертаються учасникам, які їх надали, без винагороди, якщо інше не передбачено домовленістю сторін.

Учасник, який вніс у спільну власність річ, визначену індивідуальними ознаками, має право у разі припинення договору простого товариства вимагати в судовому порядку повернення йому цієї речі за умови додержання інтересів інших учасників і кредиторів.

З моменту припинення договору простого товариства його учасники несуть солідарну відповідальність за невиконаними спільними зобов'язаннями щодо третіх осіб.

Учасник може зробити заяву про відмову від подальшої участі у безстроковому договорі простого товариства не пізніше як за три місяці до виходу з договору.

Список використаних джерел:

1. Блажівська О.Є. Права та обов'язки сторін за договором про сумісудіяльність/ О.Є. Блажівська // Держава і право. - 2006. - №13. - С. 262.

2. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] / / [zakon.rada.gov.ua]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Костенко О.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Магістр»
Спеціальність «Правознавство!»

РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ В УКРАЇНІ

В умовах ринкової економіки важливу роль має держава, а точніше її антимонопольна політика, яка має на меті заповнити один з «провалів ринку» - виникнення монопольної влади на товарних і ресурсних ринках. Проте в економіці існують такі галузі, де конкуренція з об'єктивних причин неможлива або неефективна. Тим часом відсутність дієвих конкурентних механізмів і загроза зловживань економічною владою суб'єктів природних монополій змушує державу створювати спеціальну систему регулювання, спрямовану на досягнення балансу інтересів споживачів і суб'єктів природних монополій, що забезпечує доступність реалізованого ними товару для споживачів і ефективне функціонування суб'єктів природних монополій.

Допустимість наявності та функціонування монополій в економіці України закріплена на конституційному рівні. Так, у ст. 42 Конституції України визначено: «Види й межі монополії визначаються законом». Природні монополії – це один з тих видів монополій, існування і функціонування яких в економіці санкціонується державою. Дійсно, природні монополії відносяться до тієї об'єктивної економічної необхідності, що існує сьогодні в усьому світі.

Згідно ст. 1 Закону України «Про природні монополії» природна монополія трактується як стан товарного ринку, за якого задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що їх виробляють суб'єкти природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).

В Україні, як у більшості країн, природні монополії наділені особливими привілеями в обмін на право уряду регулювати їхні дії з метою недопущення зловживання монопольною владою. До природних монополій належать підприємства: комунального обслуговування - електро-, газо-, водопостачання, зв'язку, кабельного телебачення, окремих галузей транспорту тощо.

При цьому необхідно зауважити, що деякі нинішні галузі природних монополій - це результат радянської економічної політики, яку істотною мірою визначало прагнення концентрації виробництва. Наприклад, такі монополісти, як НАК «Нафтогаз України», «Укрзалізниця», ПАТ «Укртелеком» (які прийнято вважати природними монополіями) структурно включають як природно-монопольні сегменти, так і підприємства, що за своєю суттю та економічним змістом не є такими, а тому можуть ефективно функціонувати на конкурентних засадах. Крім того, природні монополісти домінують на товарному ринку і мають практично необмежену ринкову владу, тому на них, крім Закону «Про природні монополії», закономірно поширюються і норми, встановлені антимонопольним законодавством.

Серед найчисленніших споживачів послуг, які надають суб'єкти природних монополій, - громадяни. На підвищення цін споживач реагує природно – зниженням попиту, що зменшує прибуток виробника. Проте у випадку нееластичного попиту, що перекрити зниження доходу в результаті його зменшення, монополіст може встановити ціну

на такому високому рівні, щоб виручка від реалізації меншої кількості виробів перекривала упущену вигоду. Для досягнення максимального прибутку виробник-монополіст може доволі новітньо встановити високу ціну на той чи інший товар або послугу. Він досягне вищого рівня доходу при меншому попиту за рахунок збільшення ціни. Іншими словами, виявляється вигідним виробляти мало продукції, але продавати її якомога дорожче.

У зв'язку з цим постає необхідність державного регулювання діяльності природних монополій. Але сучасний рівень ефективності державного регулювання діяльності природних монополій залишається вкрай низьким.

Закон України «Про природні монополії» не визначає вичерпного переліку повноважень національних комісій або місцевих органів влади, на які частково покладено функції регулювання. Наслідком цього є «розмитість» регуляторних повноважень вертикалі виконавчої влади.

Одним із факторів, який впливає на ефективність державного регулювання природних монополій, є терміни реалізації рішень органів державного регулювання природних монополій. Очевидним є те, що своєчасно сформовані і реалізовані на практиці рішення органів державної влади мають більшу ймовірність бути успішними, ніж рішення, які формувались і реалізовувались із запізненнями. На ефективність державного регулювання природних монополій впливає рівень системності державного регулювання, який в Україні залишається вкрай низьким. Серед головних проявів безсистемності варто виділити:

- неузгодженість дій різних органів державної влади в процесі регулювання діяльності природних монополій;

- відсутність серед об'єктів моніторингу розвитку природних монополій об'єктів, які характеризують ефективність виконання ними покладених на них функцій;

- відсутність спільної для суб'єктів державного регулювання інформаційної системи, яка б забезпечувала спільну інформаційну базу для формування і реалізації рішень щодо регулювання діяльності природних монополій.

На ефективність державного регулювання природних монополій впливає також стан економічної і політичної кон'юнктури в країні.

Природна монополія є відособленою структурою ринкового середовища, існування якої економічно-доцільне. Вона виникає внаслідок технологічних особливостей виробництва та його матеріальної бази. Природні монополії виникають лише в тих галузях економіки, де конкуренція була б економічно неефективним і руйнівним явищем.

Головне завдання державного регулювання природного монополізму полягає в тому, щоб не допустити необґрунтованого підвищення ціна або обмеження обсягу продукції з боку фірм, які мають на меті використати переваги монополіста на шкоду споживачам. Отже, регулювання має на меті поліпшити результати діяльності монополіста з погляду суспільства, оскільки дає змогу одночасно знизити ціну, забезпечити необхідний обсяг виробництва та зменшити економічні прибутки монополії.

Але державне регулювання діяльності природних монополій на сьогодні в Україні проводиться вкрай неефективно, тому застосування принципу суворого державного адміністрування є загальноприйнятим та загальнонеобхідним в процесі подальшої побудови державної політики щодо регулювання діяльності природних монополій.

Кохненко Л.Є.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ПІДПРИЄМСТВО ЯК СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА: ПРАВОВА ПРИРОДА І ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ

Підприємство — самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торгівельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому Господарським кодексом України та іншими законами [1]

Виходячи з цього визначення можна визначити такі ознаки підприємства:

- Засновується уповноваженою особою
- Самостійність
- Є суб'єктом господарювання
- Має майно, на праві власності
- Веде свою діяльність на основі статуту або модельного статуту
- Є юридичною особою

За своєю правовою природою підприємство є юридичною особою, тому має всі відповідні властивості. 1. Організаційна єдність. Підприємство — це відповідним чином організована господарська діяльність із певною структурою управління і визначеними принципами внутрішньої побудови. 2. Відокремлення майна. Будь-яке підприємство має власні верстати, устаткування, машини, технологічні пристрої, матеріали, паливо тощо, якими володіє, розпоряджається і користується у виробничому процесі. 3. Майнова відповідальність. Підприємство несе юридичну та економічну відповідальність за своїми обов'язками перед постачальниками, споживачами і державою. 4. До того ж підприємство має право від свого імені й у власних інтересах звертатися до суду із позовами, вимагати відшкодування своїх збитків, якщо вони заподіяні іншим підприємством, або скасування рішень державних органів влади у разі їх незаконного характеру.

Якщо казати про законодавчу базу, то існування та діяльність підприємств регулюють Господарський кодекс України, ЗУ «Про реєстрацію юридичних осіб і фізичних осіб підприємців», ЗУ «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» та ін..

Головною відмінністю підприємства є те, що власники засобів виробництва і робочої сили об'єднують свої виробничі ресурси для здійснення господарської діяльності з метою одержання прибутку.

Підприємство є товаровиробником, трудовим колективом, який на професійній основі (промисел) виробляє або реалізує свій товар з метою одержання прибутку. Як господарюючий суб'єкт підприємство здійснює виробничу, науково-технічну та комерційну діяльність [2, с. 124].

Підприємство є самостійним господарюючим суб'єктом. Самостійність у прийнятті господарських рішень є однією з основних і необхідних умов діяльності підприємства як товаровиробника. Юридичний аспект такого визначення полягає в тому, що підприємство при здійсненні своєї господарської діяльності “має право з власної ініціативи приймати будь-які рішення, що не суперечать законодавству України”

Крім того, підприємство – це статутний господарюючий суб'єкт. Статут підприємства як локальний акт господарського законодавства нормативно визначає цілі і предмет діяльності окремого підприємства, відхилитися від яких без зміни самого статуту підприємству заборонено. Статут також визначає межі спеціальної правоздатності підприємства як юридичної особи. Це один з найважливіших правових актів підприємства, тому ст.ст. 64–69 Господарського кодексу України спеціально визначають обов'язкові і альтернативні пункти, які включаються до статуту підприємства.

Підприємство має необхідне для господарюючого суб'єкта – основні і обігові кошти, інші цінності, якими воно користується і розпоряджається на певних правах (на праві власності або повного господарського відання). Це майно юридично відмежоване, як правило, від власника підприємства і закріплене за підприємством як самостійним суб'єктом права. Основні і оборотні кошти знаходяться на його бухгалтерському балансі, гроші – на розрахунковому рахунку підприємства в банку.

Як господарюючий суб'єкт з правами юридичної особи підприємство починає діяти від дня його державної реєстрації.

Підприємства виконують ряд функцій. Основні з них такі:

--- економічна: задоволення потреб споживача в продукції (роботах, послугах); впровадження досягнень науково-технічного прогресу; забезпечення конкурентоспроможності підприємства; ріст продуктивності праці; розвиток виробничої інфраструктури; самофінансування; отримання прибутку;

--- соціальна: формування трудового колективу; вдосконалення кваліфікаційного складу працівників; покращення житлово-побутових умов працівників; розвиток соціальної інфраструктури;

--- екологічна: вдосконалення технологічних процесів; створення і розвиток екологічної інфраструктури; наукові і технічні вирішення проблем навколишнього середовища і раціонального природокористування.

Крім того, що підприємство функціонує в системі національної економіки, воно може вступати у відносини з іншими партнерами в системі світового господарства, що й зумовлює здійснення ним зовнішньоекономічної функції. Вона визначається місцем і роллю даного підприємства в міжнародному поділі праці. Зовнішньоекономічна функція реалізується розвитком міжнародної спеціалізації і кооперації виробництва. Найбільш відомими формами такої спеціалізації і кооперації є міжнародна торгівля, організація спільних підприємств, участь у спільних міжнародних проектах, науково-дослідне співробітництво.

Таким чином, підприємство - це самостійна господарська організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку для здійснення господарської діяльності з метою задоволення суспільних потреб у товарі (продукції, роботах, послугах) і одержання прибутку, яка діє на підставі статуту, користується правами і виконує обов'язки щодо своєї діяльності, є юридичною особою, має самостійний баланс, поточний та інші рахунки в банках [2, с. 127].

Головними рисами підприємства є те, що воно самостійно планує основні напрямки та умови своєї діяльності, розпоряджається трудовими, матеріальними та фінансовими ресурсами. Воно саме вибирає ділових партнерів, вступає в договірні відносини з ними, здійснює зовнішньоекономічну діяльність. Організаційні форми управління також визначаються підприємством. Воно вільне у виборі видів господарської діяльності та реалізує останню в межах чинного законодавства.

Важливою відмінною рисою підприємства як суб'єкта господарювання є його виробничо-технічна, організаційна та економічна єдність.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV

2. Щербина В.С. Господарське право: підручник / В.С. Щербина. - 4-те вид., перероб.
і допов. - К.: Юрінком Інтер, 2009. - 640 с. 124

Кравченко Ю.О.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У процесі створення суб'єктів господарювання, крім наявності рішення власника майна чи уповноваженого ним органу про створення суб'єкта господарювання, важливе значення має такий фактор, як державна реєстрація суб'єкта господарювання. Однією з головних умов здійснення господарської діяльності є державне підтвердження законності входу суб'єктів до сфери господарського обігу, а саме – державної реєстрації як юридичної особи так і фізичної особи-підприємця.

Процес державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців – це перший і головний етап легалізації господарської діяльності. Від ефективності та довершеності процедури державної реєстрації суб'єктів господарювання залежить перспективи розвитку підприємницької діяльності в Україні. Тому дослідження проблем державної реєстрації суб'єктів господарювання є актуальним питанням наразі. Треба зазначити, що деякі аспекти державної реєстрації спеціально чи побічно досліджувались різними вченими в юридичній літературі, це такі автори як О.М. Вінник, Л. Грудцина, Н.Ю.Жуковська, О.О.Квасніцька, Н.Лисогор, Л.В.Машковська О. М. Роїна та інші.

15 травня 2003 р. був прийнят Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців», який набрав чинності з 1 липня 2004 р., тому розглядати порядок державної реєстрації суб'єктів господарювання слід, виходячи із Конституції України, Цивільного кодексу України, загальних положень Господарського кодексу України, закріплених в ст. 57 та 58, а також з положень зазначеного Закону.

Згідно з Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців», державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців – це засвідчення факту створення або припинення юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а також вчинення інших реєстраційних дій, які передбачені цим Законом, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру.

Саме удосконалення процедури державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців є одним із чинників розвитку господарської діяльності в країні. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» забезпечує проведення системної процедури державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Дія цього закону поширюється на державну реєстрацію всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми, форми власності та підпорядкування, а також фізичних осіб-підприємців.

Згідно з законом порядок проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців включає, зокрема:

— перевірку комплектності документів, які подаються державному реєстратору, та повноти відомостей, що вказані в реєстраційній картці;

— перевірку документів, які подаються державному реєстратору, на відсутність підстав для відмови у проведенні державної реєстрації;

— внесення відомостей про юридичну особу або фізичну особу-підприємця до Єдиного державного реєстру;

— оформлення і видачу виписки з Єдиного державного реєстру.

Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців проводиться державним реєстратором за місцезнаходженням юридичної особи або за місцем проживання фізичної особи-підприємця. Державний реєстратор – це посадова особа центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, який від імені держави здійснює державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

За проведення державної реєстрації справляється реєстраційний збір у такому розмірі: 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – за проведення державної реєстрації юридичної особи; 2 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – за проведення державної реєстрації фізичної особи-підприємця; 3 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – за проведення державної реєстрації благодійної організації.

Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців – створен відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» – це автоматизована система збирання, накопичення, захисту, обліку та надання інформації про юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців і є об'єктом права державної власності. Єдиний державний реєстр функціонує з метою забезпечення державних органів, а також учасників цивільного обороту достовірною інформацією про юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців з Єдиного державного реєстру.

Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» також детально регулює реєстрацію юридичної особи та державну реєстрацію припинення юридичної особи, державну реєстрацію фізичної особи, яка має намір стати підприємцем та державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця, також відповідальність у сфері державної реєстрації.

Отже, державна реєстрація суб'єктів господарювання єдинією з найбільш головних процедур, що безпосередньо впливає на розвиток підприємництва в країні. Оновлення та удосконалення законодавства у сфері державної реєстрації повинно тільки позитивно впливати на діяльність суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 31-32, ст.263

2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV.- Відомості Верховної Ради України, 2003, N 18, N 19-20, N 21-22, ст.144

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV// Відомості Верховної Ради України. - 2003.- № 40-44.- ст.509.

Крестьянкiна Є.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ПОНЯТТЯ, ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ ТА ПОРЯДОК УКЛАДАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРІВ В СИСТЕМІ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Договір є одним з невідемних елементів ринкових відносин, який виступає опосередковуючою ланкою між суб'єктами економіки. На сучасному етапі господарських відносин договір став не лише основним фактором, але і набув значення універсального

регулятора. Розгалуження сфери дії договорів обумовлене глибокими трансформаціями відносин власності, відмовою від системи управлінських приписів у формуванні умов договору.

Постає проблема розширення і вдосконалення існуючої сьогодні нормативно-правової договірної бази України, а разом з тим і наукове опрацювання її загальнотеоретичних засад. Актуальним стає комплексне дослідження загальнотеоретичних засад договірних правовідносин, опрацювання проблеми поняття та юридичної природи договору як універсального інструменту регулювання суспільних відносин.

Дана тема розглядалася та вивчалася багатьма теоретиками права, такими як: Б. А. Архипова, Г.У. Лях, В.І. Прокопенко, А.Ю.Соловійова, О.С. Ставницький, В.М.Гайворонського, І.І.Дахна, Д.В.Задихайла, І.Є.Замойського, Г.Л.Знаменського, Н.М.Корчак, В.В.Лаптева, Н.С.Малеїна, В.К.Мамутова, В.С.Мартем'янова, Г.В.Пронської, Н.О.Саніахметової, К.Ю.Тотьєва, О.О.Чувпила, В.С.Щербини тощо.

У сучасний період питання, пов'язані з порядком укладання договору, його сторонами, проблемами виконання його умов, повинні стати предметом вивчення як вчених, так і практиків-юристів, економістів, психологів, оскільки існуюча можливість неоднозначності вирішення цих питань вносить багато нового в правові відносини. Потрібні комплексні наукові розробки, які б забезпечили всеосяжний аналіз сутності договору в умовах становлення ринкової економіки, що пов'язано з цілим рядом соціальних перетворень, появою нових об'єктів і суб'єктів суспільних відносин, розвитком соціальних інститутів.

Однією з підстав виникнення господарських зобов'язань (і найбільш поширеною у сфері економіки) є господарські договори, за допомогою яких опосередковуються зв'язки між суб'єктами господарювання, а також між ними та іншими учасниками господарських відносин.

Термін «господарський договір» широко використовується в законодавстві, юридичній літературі та в господарській практиці. Однак чинне законодавство не містить визначення господарського договору, хоча в Господарському кодексі України йому присвячена ціла глава - 20 «Господарські договори» [2].

Термін «господарський договір» використовується в таких значеннях:

а) як угода (правочин), що породжує права та обов'язки учасників господарських відносин;

б) як зобов'язання сторін (учасників господарських відносин), що ґрунтуються на укладеній ними угоді;

в) як правовий документ, в якому фіксується факт угоди та зміст зобов'язання сторін.

Основним є друге значення господарського договору, а перше і третє - відіграють допоміжну (обслуговуючу) роль.

Класифікація господарських договорів виражає їх систему залежно від підстави їх виникнення у ролі і встановленні господарських зв'язків, порядку укладання, становища сторін, тривалості застосування у сфері господарської діяльності тощо. Класифікуються вони за ознаками цивільно-правових договорів із врахуванням особливостей, передбачених господарським законодавством, тому їх поділ можна проводити за різними критеріями [5, с. 398]. Договір може розглядатися і як багатозначне явище: як підстава виникнення правовідношення, саме правовідношення, що виникло з цієї підстави, і, нарешті, як форма, якої набуває відповідне правовідношення. Але найважливішим значенням терміна «договір» є підстава виникнення правовідношення (цивільних прав і обов'язків). Саме такий підхід дозволяє визначити сутність, значення і характерні риси договору. Тому найвдалішим є визначення договору як домовленості двох або кількох суб'єктів цивільного права, спрямованої на встановлення, зміну, припинення тощо цивільних правовідносин.

У сфері господарювання використовується велике розмаїття господарських договорів, що зумовлює доцільність їх класифікації з навчальною метою та з практичних міркувань - з метою виявлення тенденцій в регулюванні певного виду договірних відносин застосуванні їх в законотворчій та правозастосовній діяльності. Класифікація господарських договорів покликана згрупувати велике розмаїття договорів за певним характерним лише для вузького кола правочинів критерієм. Та зважаючи на велику кількість господарських договорів та правових норм, які регулюють їх укладання, реалізацію та розірвання, широке коло суб'єктного складу, який може виступати однією із сторін договору, єдиної класифікації господарських договорів в теорії господарського права не розроблено.

Роль господарських договорів найбільш повно розкривається через їх функції - основні напрями дії господарських договорів та/або ті економічні результати, досягнення яких забезпечується у разі застосування правової форми господарського договору.

Господарський договір виконує низку важливих функцій. Одні з них (функції) притаманні будь-яким договорам (регулятивна, координаційна, контрольно-інформаційна, охоронна), інші - переважно господарським (планування, опосередкування відносин між суб'єктами господарювання, узгодження економічних інтересів сторін договірної зв'язку з врахуванням загальногосподарського інтересу). У нинішніх умовах особливо зростає роль договору як універсальної та найдоцільнішої форми опосередкування товарно-грошових відносин. У процесах роздержавлення і приватизації господарському договору належить чільне місце серед форм, які використовуються для подолання монополії державної власності (купівля-продаж державного майна через аукціони, конкурси, біржі тощо).

Дедалі більшого поширення набуває договірний порядок створення нових підприємницьких структур: господарських товариств, спільних підприємств з участю зарубіжних партнерів, господарських асоціацій та ін. Правовою основою створення таких організацій стає установчий договір. У ньому засновники зобов'язуються утворити юридичну особу, визначають порядок спільної діяльності з її створення, умови передачі в її володіння, користування і розпорядження свого майна та участі в її діяльності. Договором визначаються також умови і порядок розподілу між засновниками прибутку та збитків, управління діяльністю юридичної особи, виходу засновників з її складу тощо.

Перехід до ринкової економіки і саме функціонування ринкового механізму можливі лише за умови, що основна маса товаровиробників – підприємств, громадян – має свободу господарської діяльності та підприємництва. Результати цієї діяльності реалізуються на ринку товарів і послуг на договірних засадах. Перехід до ринку супроводжується звуженням планово-адміністративного впливу держави на майнові відносини, отже розширюється свобода вибору партнерів у господарських зв'язках і визначення змісту договірних зобов'язань. Це стосується насамперед договорів, спрямованих на забезпечення потреб юридичних і фізичних осіб у матеріальних, енергетичних, продовольчих ресурсах (купівля-продаж, поставка, контракція, міна, бартер, постачання енергії тощо).

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР// Відомості Верховної Ради України.– 1996.– № 30.– Ст. 141
2. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 (з наступними змінами та доповненнями) за № 436-IV // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 18, 19-20, 21-22. – Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356;
4. Вінник О. М. Господарське право: Курс лекцій./О.М. Вінник - К.: Атіка, 2004.- 624 с.
5. Смолін Г.В. Господарське право України. Загальна частина: Навчальний посібник./Г.В. Смолін – Л: Атіка, 2008.- 646 с.

6. Кравчук С.І. Господарське право України: Навчальний посібник/ С.І Кравчук. — К.: Кондор, 2007.-264 с.

Кунда А.М.,
Брестский государственный университет имени А.С. Пушкина
магистратура, 1 курс
специальность «Юриспруденция»

О ПРИМЕНЕНИИ ПРИНЦИПА ДОБРОСОВЕСТНОСТИ В ОБЯЗАТЕЛЬСТВЕННЫХ ПРАВООТНОШЕНИЯХ

Разработка проблем сущности основополагающих начал является перспективным направлением современных научных исследований. Это особенно характерно для периода постоянно изменяющейся экономической ситуации. Вопросы, связанные с введением в законодательство оценочных понятий, усугубляются тем, что эти понятия постепенно оказываются включенными в большое число нормативных актов. Обратимся к применению принципа добросовестности в обязательственных правоотношениях.

Принцип добросовестности закреплен в ст. 2 Гражданского кодекса (далее - ГК) Республики Беларусь [1], а также в ст. 3 Гражданского кодекса Украины [2]. Рассматриваемый принцип используется для определения пределов допустимого осуществления субъектами обязательства принадлежащих им гражданских прав и обязанностей. Кредитор и должник должны действовать при исполнении обязательства добросовестно, причем добросовестность участников предполагается. Требование добросовестного поведения необходимо, поскольку законодатель объективно не в состоянии предвидеть и регламентировать все возможные правовые случаи.

Добросовестным участником можно признать того, кто, совершая определенное действие (бездействие), знал или должен был знать о правомерном характере этого действия и его последствиях. Добросовестный контрагент действует так, чтобы по мере возможности не причинить вреда другой стороне, а также третьим лицам [3, с. 98].

К элементам принципа добросовестности в обязательственном праве М.Г. Розенберг относит предоставление партнеру достоверных сведений о себе и о юридическом лице, от имени и в интересах которого выступает представитель; предоставление достоверной информации о товаре, являющемся предметом сделки; поставка товара, свободного от любых прав и притязаний третьих лиц, включая права и притязания, основанные на промышленной или другой интеллектуальной собственности; осуществление своих прав без нарушения охраняемых законом интересов других лиц; соблюдение правил деловой этики; принятие соответствующих мер для надлежащего исполнения договорных условий [4].

По мнению немецких ученых, начало добросовестности предполагает необходимость: а) каждой стороне сделать все, чтобы взаимно облегчить исполнение обязательства, избегать всего, что может их отяготить или сделать невыполнимыми; б) избегать нарушения прав другой стороны, исходя из ориентации на решения судебной практики, на то, что каждая сторона должна проявлять необходимую заботу о здоровье и собственности другой стороны; в) действительно делать совместно все требующееся для достижения цели договора; г) давать необходимую информацию о выполнении первичных реализационных действий [4].

Несмотря на некоторые различия в понимании добросовестности как принципа исполнения обязательств, все подходы сводятся к тому, что соблюдения вышеупомянутого принципа должно восприниматься как необходимость для любого субъекта обязательственных отношений в виде соблюдения прав и интересов контрагента, делать все,

чтобы облегчить исполнение обязательства. Субъект, виновный в неисполнении или ненадлежащем исполнении гражданско-правового обязательства, является недобросовестным.

В гражданском законодательстве определены основания ответственности за нарушение обязательства. Согласно нормам ст. 372 ГК Республики Беларусь: лицо признается невиновным, если при той степени заботливости и осмотрительности, какая от него требовалась по характеру обязательства и условиям гражданского оборота, оно приняло все меры для надлежащего исполнения обязательства [1]. Подобная норма содержится и в п. 1 ст. 614 ГК Украины: лицо является невиновным, если оно докажет, что предприняло все зависящие от него мероприятия по надлежащему выполнению обязательства [2]. На основании чего можно предположить, что законодатель определил зависимость отнесения должника к добросовестным от степени его заботливости, осмотрительности. Однако возникает вопрос о способе определения должной степени заботливости и осмотрительности, которая считается достаточной в конкретных правоотношениях.

По нашему мнению для определения добросовестного поведения можно учитывать следующие обстоятельства: предоставление контрагенту только полной, достоверной информации своевременно; соблюдение норм закона, договора; принятие мер для надлежащего исполнения обязательства, т.е. всех возможных мер, которые, в свою очередь, явно не противоречат интересам самого лица и не нарушают его прав.

В цивилистике ряд авторов достаточно реально и в некоторой степени пессимистически отзываются о принципе добросовестности. Несмотря на презумпцию добросовестности участников гражданских правоотношений, на стадии заключения договора представители сторон должны исходить из того, что в силу недобросовестного поведения контрагента либо по иным причинам принятые им на себя обязательства не будут исполнены.

Отметим, на современном этапе гражданское законодательство предоставляет возможности соблюдать принцип добросовестности при заключении договора. Например, использовать предварительный договор, что предусмотрено законодательством обоих государств: в ст. 399 ГК Республики Беларусь и в ст. 635 ГК Украины. По предварительному договору стороны обязуются заключить в будущем договор (основной договор) на условиях, предусмотренных предварительным договором. В случае если одна сторона откажется от заключения основного договора, другая сторона вправе обратиться в суд для того, чтобы обязать недобросовестную сторону исполнить обязательство по заключению договора. Кроме того, сторона, необоснованно уклоняющаяся от заключения договора, должна возместить другой стороне причиненные этим убытки.

В связи с общеправовым характером добросовестности, рассматриваемый принцип применяется в различных сферах, например, в страховом праве. Особенность заключения страховых договоров в том, что только один человек знает все относительно той "вещи", которая страхуется. Как отмечает английский профессор Дэвид Бланд, у страхователя существует обязанность сообщить о всех известных фактах страховщику. Принцип, который должен соблюдаться при процедуре страхования - это принцип "высшей добросовестности" и поэтому даже об изъянах страхуемого предмета необходимо сообщать страховщику [5, стр. 43-44]. Подобное предусмотрено ст. 834 ГК Республики Беларусь, которой установлено: При заключении договора страхования страхователь обязан сообщить страховщику известные страхователю обстоятельства, имеющие существенное значение для определения вероятности наступления страхового случая и размера возможных убытков от его наступления (страхового риска), если эти обстоятельства не известны и не должны быть известны страховщику [1]. В п. 1 ст. 989 ГК Украины содержится указание на то, что при заключении договора страхования страхователь обязан предоставить страховщику информацию обо всех известных ему обстоятельствах, имеющих существенное значение для

оценки страхового риска, и в дальнейшем информировать его о любых изменениях страхового риска [2]. Таким образом, украинский законодатель одновременно указывает на обязанность страхователя придерживаться принципа добросовестности не только при заключении договора страхования, но и после. В законодательстве Республики Беларусь применение рассматриваемого принципа после заключения договора предусматривается ст. 849 ГК Республики Беларусь, согласно которой, в период действия договора имущественного страхования или страхования ответственности страхователь (выгодоприобретатель) обязан незамедлительно сообщать страховщику о ставших ему известными значительных изменениях в обстоятельствах, сообщенных страховщику при заключении договора, если эти изменения могут существенно повлиять на увеличение страхового риска [1].

Таким образом, своеобразным гарантом соблюдения рассматриваемого принципа при заключении договора является предварительный договор, который обязывает стороны заключить в будущем основной договор на условиях, предусмотренных предварительным договором. Предусмотрена и ответственность недобросовестной стороны, в случаях уклонения от заключения основного договора.

Остается открытым вопрос о признании действий лица незаконными, если они опираются на принадлежащее ему право, но последствия осуществления такого права неприемлемы с точки зрения защиты интересов иного лица. Данная ситуация разрешима с помощью определения категории добросовестность. По нашему мнению возможно определение добросовестного поведения с учетом следующих обстоятельств:

1. предоставление контрагенту только полной, достоверной информации своевременно;
2. законность действий;
3. принятие мер для надлежащего исполнения обязательства, т.е. всех возможных мер, которые, в свою очередь, явно не противоречат интересам самого лица и не нарушают его прав.

Кроме того, целесообразно ввести дополнительные санкции к лицу, которое недобросовестно исполняет свои обязательства и совершает определенные действия, вопреки принципу добросовестности.

Список использованных источников:

1. Гражданский кодекс Республики Беларусь, 7 декабря 1998 г., № 218-З: в ред. Закона Респ. Беларусь от 28.12.2012 г. // Консультант Плюс : Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2013.
2. Гражданский кодекс Украины, 16 января 2003 г., № 435-IV: в ред. Закона Украины от 04.07.2013 г. [Электронный ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua>. – Дата доступа: 25.01.2014.
3. Гражданское право. В 3 т. Т.2 : учебник / Т.В. Авдеева [и др.]; под ред. В.Ф. Чигира. – Минск: Амалфея, 2010. – 960с.
4. Лукьяненко М.Ф. Оценочные понятие гражданского права: разумность, добросовестность, существенность / М.Ф. Лукьяненко // Консультант Плюс : Версия проф. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр». – М., 2013.
5. Страхование: принципы и практика: пер. с англ. / сост. Дэвид Бланд. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 416 с.

Кушнір І.В.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»

ПРАВО ВЛАСНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Особливе місце серед головних невід'ємних прав людини та суспільній свідомості, посідає право власності. Як явище багатогранне воно залишається предметом глибоких наукових дискусій. Актуальність, цієї теми, добре проглядається через предмет та об'єкт дослідження. Предметом є право власності фізичної особи, а об'єкт – правовідносини які виникають між особами цих відносин у наслідок здійснення цього права. Тобто у цій статті будуть розглянуті проблеми державного гарантування права власності фізичних осіб та види обмежень права власності фізичних осіб. Розглядом права власності фізичних осіб або окремих галузей цього права, займалися такі учені як Є.Мічурін, С.Немченко, Н.Кузнєцова, Т.Крисань.

Право власності сформувалося ще в стародавньому Римі і дійшло до наших днів як усталений звичай, який закріплений законодавчо та санкціонований державою. Римські юристи відокремили три правомочності: право володіння, право користування та право розпорядження. Які в повній мірі характеризують інститут права власності у цивільному праві. Ці три правомочності, охоплюють можливі форми впливу власника на річ та гарантують перевагу власника над особами які посягають на цю ж річ. Тому право власності називають ще найбільш повним правом по об'єму, оскільки всі інші права на річ поступаються йому в цьому. Слід коротко охарактеризувати кожен з правомочностей, право володіння – власник має право фактично володіти своєю річчю(реальна можливість здійснення неопосередкованого панування над нею); право користування – власник має право отримувати від речі корисні якості, отримувати прибуток та помноження від неї; право розпорядження – власник має право вирішувати що до правової долі речі, тобто відчувувати, залишати у спадок, і т.д.

На сучасному етапі, в Україні, право власності фізичних осіб закріплено у Цивільному кодексі України та інших нормативних актах. Як пише Шевченко Я., право власності є найважливішим речовим правом, з яким пов'язують всі інші речові права. Право власності належить до природних прав людини, є абсолютним правом і ніхто не може його порушувати. Такі засади гарантування права власності, дозволяють фізичним особам набувати та припиняти право власності за власним бажанням, та на власний розсуд. Точніше право власності визначається через суб'єктів права власності. Такими суб'єктами є фізичні особи та юридичні особи, та держава Україна, АРК, територіальні громади, іноземні держави та інші суб'єкти публічного права (ст.2 ЦКУ). Згідно зі статтею 24 ЦКУ, людина як учасник цивільних відносин вважається фізичною особою. Фізична особа має право вступати у цивільні відносини, такими відносини може бути і право власності, а конкретно укласти договір купівлі-продажу, залишати у спадок, дарувати, тощо. Захист права власності, у цивільному обороті здійснюють правоохоронні органи, а законодавчу базу для цього створює держава. Надійне забезпечення прав власності є завдання кожної демократичної держави. Тому забезпечення права власності та проблеми його гарантування, викликає не аби який інтерес серед дослідників цієї проблеми. Наприклад Тетяна Крисань у своїй роботі «Проблеми державно-правового гарантування прав власності фізичних осіб», вбачає головною проблемою гарантування цих прав в Україні, шахрайство та здирицтво стосовно приватної власті з боку недобросовісних фірм, фізичних осіб і державне відсторонення від належного та реального гарантування суб'єктивних прав власників. На сучасному етапі виділяють як тілесні так і безтілесні (не матеріальні) об'єкти права власності, які розглядаються як права, що мають вартість і грошову оцінку. До таких об'єктів відносять об'єкти промислової, фінансової та комерційної власності. Не речові (безтілесні) об'єкти права власності також підлягають правовому захисту. Також серед нових об'єктів права власності виділяються органи та тканини людини, які можуть буди предметом

трансплантації. Рішенням такої проблеми у державі, може буди забезпечення теоретичної бази, якою будуть підкріплюватися правовідносини, які виникають із приводу приватної власності фізичних осіб. Тобто аналіз усіх сторін таких відносин, моделювання абстрактної ситуації, які надалі можна застосувати на практиці.

Право власності фізичної особи, також не може існувати без цивільної дієздатності фізичних осіб. Цивільною дієздатністю фізичної особи є її здатність своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання. Та право власності фізичної особи може буди і обмежено. Наприклад фізична особа яка частково обмежена або повністю визнана не дієздатною, не може в повній мірі здійснювати право власності. За такими особами, у встановленому законом порядку, призначається опікун або піклувальник Вони здійснюють на засадах Цивільного законодавства, розпорядження майном підопічного, у його інтересах та виключно на добробут підопічного. Якщо дії опікуна або піклувальника є противоправними і шкодять підопічному, вони можуть буди оскаржені згідно зі ст.79. ЦКУ. У юридичних наукових роботах існує певна класифікація обмежень майнових прав фізичних осіб. Обмеження права власності на рухомі та на не рухомі речі, але така класифікація не є точно правильною, єдиною. У статті 319 ЦКУ також існують деякі обмеження права власності фізичних осіб, у частині 2 зазначено, що при здійсненні своїх прав та виконання обов'язків власник зобов'язаний додержуватися моральних засад суспільства; також у частині 5 – власник не може використовувати право власності проти прав людини, погіршення екологічного стану, правопорядку у державі.

Підбиваючи підсумок, можна зазначити що право власності фізичних осіб є невід'ємною частиною як держави в загалом так і цивільних правовідносин. Право власності фізичних осіб, ця тема повинна постійно розглядатися державними органами та публічною владою, так як потребує своєчасної модернізації у сфері майнових правовідносин. Право власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб. Так головними правомочностями якими володіє власник, а на разі фізична особа, є право володіння, право розпорядження та право користування, на які не можуть зазіхати інші особи цивільних правовідносин.

Лебединська С.В.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ПРАВО ВОЛОДІННЯ

Ведучи мову про володіння як правову категорію необхідно розрізнити «право володіння» як елемент права власності та як вид права на чужі речі (відповідно до концепції ЦК) і «володіння» або ж ближче до традицій української правничої термінології – «посідання», як особливе (окреме) речове право.

Володіння (посідання) як самостійне речове право являє собою фактичне володіння речами, поєднане з наміром володіти ними для себе.

Таким чином, володіння (посідання) містить два елементи: об'єктивний (фактичне володіння майном) і суб'єктивний (намір володіти ним для себе).

При цьому фактичне володіння речами має бути стабільним (тобто існувати протягом досить тривалого часу) і безприривним. Слід зазначити, що це поняття тлумачиться вельми широко. Зокрема у цивілістиці з часів римського права традиційно вважається, що фактичне

володіння речами має місце не тільки тоді, коли річ безпосередньо знаходиться у володільця, а й у будь-якому випадку, коли володільць не втрачає контролю над об'єктом володіння.

Намір володіти річчю для себе виражає посесійну волю особи (її волю як посесора, володільця).

Водночас невірним видається ототожнення ставлення посесійного і власницького. Посесійне ставлення (ставлення особи як володільця до речі) характеризується, як вже зазначалося, наміром володіти річчю для себе, а не наміром вважати її своєю власністю. У другому випадку особа вважає себе не просто володільцем, а власником речі. У сукупності із законним володінням річчю намір (воля) вважати себе власником речі має давати в результаті не володіння (посідання), а право власності.

Крім того, оцінюється (або має оцінюватися) ставлення особи не до будь-якого, а лише до законного володіння речами.

Для того, щоб визначити значення цього факту, звернімося до характеристики видів володіння. Насамперед необхідно мати на увазі поділ володіння на законне - те, яке має правову підставу (титул) і незаконне - яке не має під собою достатньої (правової) основи.

У свою чергу, незаконне володіння поділяється на добросовісне і недобросовісне. Добросовісний незаконний володільць не знає і не повинен знати про незаконність володіння річчю. Недобросовісний незаконний володільць знає або повинен знати про те, що володіє річчю незаконно.

Власне кажучи, лише законне і незаконне добросовісне володіння підпадають під поняття «володіння» («посідання») як інститут речового права.

Незаконне недобросовісне володіння річчю є не правовим інститутом, а лише фіксацією факту порушення права власності (спроби привласнення чужого майна).

У своїх основних характеристиках володіння (посідання) нагадує право власності: суб'єктами володіння можуть бути ті ж особи, які можуть бути власниками; його об'єктом є майно, що може стати об'єктом права власності.

Водночас ці дві категорії не можна плутати. Право власності є видом прав на речі, виражає стан присвоєння майна. Володіння (посідання) - відображає фактичний стан речей, а не право на речі.

Відповідно відрізняються також їх зміст і підстави виникнення. Змістом права власності є правомочності володіння, користування, розпорядження майном. Зміст володіння (посідання) полягає у можливості володіння, користування і розпорядження річчю. При цьому всі зазначені можливості тлумачаться як фактичні стани і не оцінюються як суб'єктивні права.

Припиняється володіння (посідання) внаслідок втрати одного з елементів - об'єктивного (втрата фактичного володіння майном) або суб'єктивного (відмова від володіння, тобто припинення наміру володіти майном для себе).

Захист законного володіння здійснюється таким же чином, за допомогою тих же позовів, що і право власності.

Захист незаконного добросовісного володіння здійснюється проти третіх осіб таким же чином, як захист права власності, а проти власника - можливістю протиставлення позову заперечення про добросовісність і відплатність набуття володіння.

Спеціальні можливості захисту законного володіння існують проти недобросовісного незаконного володільця. Вони встановлені ст.400 ЦК, яка передбачає, що недобросовісний володільць зобов'язаний негайно повернути майно не тільки власнику, а й будь-якій особі, яка має на нього інше право відповідно до договору чи закону або яка є добросовісним володільцем цього майна. У разі невиконання недобросовісним володільцем зазначеного обов'язку заінтересована особа має право пред'явити позов про витребування цього майна.

Отже, кожна особа, яка не є власником майна, але була його законним або незаконним, але добросовісним володільцем, може захистити своє право володіння шляхом

витребування майна від незаконного недобросовісного володільця. Право на витребування майна зберігається протягом строку позовної давності, якщо раніше не припинилась правова підстава (титул) для подання таких вимог.

Левковська С.О.,
Маріупольський державний університет
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Менеджмент організації та адміністрування»

ПРОБЛЕМА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ ВЛАСНИКОМ, ЩОДО РОЗПОРЯДЖЕННЯ ЙОГО МАЙНОМ

Доволі часто у багатьох людей виникає питання стосовно розпорядження майном у разі настання летального випадку. Особливо важливим є питання правильного оформлення документів для уникнення небажаних ризиків щодо подальших прав на це майно. Це питання є дуже актуальним для самотніх та літніх людей, які згідні віддати своє майно сусідам, знайомим, а ще гірше незнайомим людям взамін на турботу та допомогу. Та часто трапляються неприємні ситуації, коли людей обманюють і відбирають у них майно, залишаючи їх ні з чим. Тому важливо знати про декілька способів розпорядження своїм майном, які повністю відповідають законодавству та можуть вирішити багато проблем, пов'язаних із цим майном.

Перший із варіантів, що спадає на думку у такій ситуації, це, звичайно, заповіт. Це самий відомий спосіб оформлення спадщини, за яким особа, яка складає заповіт, сама по своїй волі визначає перелік спадку та осіб, яким перейде право власності на певне майно у разі її смерті. Особливість заповіту у тому, що він має односторонній характер, тобто заповідач сам складає його зміст, має право змінювати його та взагалі скасувати його без згоди та умов спадкоємців. Та момент переходу прав власності спадкоємцям настає після смерті заповідача, офіційного вступу в спадщину осіб, які були зазначені у заповіті протягом 6 місяців.

Ще один із варіантів це договір дарування, за яким одна сторона зобов'язується передати у власність іншій право власності на певне майно. В такому випадку передача прав власності настає ще за життя дарувальника. За законом – це момент передачі дарунка, але найчастіше договорі обумовлюється, що факт такої передачі, підтверджується передачею договору дарування або ключів від квартири, автомобілю тощо. Тобто це і є фактично моментом підписання договору. Але вибирати цей варіант передачі майна можна у тому випадку, коли цей процес відбувається між близькими родичами та у випадку повної довіри одарованому, тому що з переходом правом власності, дарувальник вже не бути жодного відношення до цього майна та становиться залежним від волі обдарованого. Підписання договору дарування за життя, захищає обдарованих від довгої процедури оформлення спадщини після смерті власника майна.

Наступний приклад розпорядження майном це підписання договору довічного утримання. Дуже розповсюдженою є ситуація, коли літні та хворі люди вирішують залишити своє житло після своєї смерті сусідам або знайомим на знак подяки за допомогу, догляд за ними. У такому випадку доречно підписання саме договору довічного утримання, який дає змогу застрахувати обидві сторони від різних ризиків та забезпечить виконання усіх умов договору. Адже, як уже зазначалось раніше, літніх людей нерідко обманюють, що це дуже складно та набагато простіше оформити договір дарування, та після цього багато з них залишаються ошуканим.

За договором довічного утримання, одна сторона (відчужувач) передає другій стороні свою нерухомість за умови, що набувач бере на себе відповідальність довічного забезпечення відчужувача. Право власності переходить до набувача в момент укладання договору, але на відчуження майна новим власником накладається заборона до смерті відчужувача. Так захищаються права та інтереси відчужувача. Тому цей договір має тривалий характер і підлягає обов'язковому нотаріальному посвідченню. Набувач майна повинен постійно і в повному обсязі виконувати свої зобов'язання або договір може бути розірваний. Відчужувачем майна мжб бути будь-яка людина, незалежно від стану здоров'я. А набувачем – повнолітня дієздатна фізична або юридична особа.

Договір довічного утримання має два специфічних аспекти. По-перше, цей договір не встановлює суму, яку необхідно набувачеві витратити на утримання відчужувача, тому що на момент підписання договору встановити повний розмір витрат не можливо. А по-друге, цей договір платний, але набувач майна розраховується не грошима, а наданням певних послуг (медичне, побутове обслуговування, прибирання, приготування їжі, забезпечення одягом, оплата комунальних послуг, проведення дозвілля тощо). Та хоча відчужувачу може сплачуватися певна сума грошейу вигляді ренти кожен місяць (рік) або одноразово після підписання договору. Форма та розмір виплат встановлюється сторонами під час укладання договору. Для того, щоб не виникало суперечок між сторонами договору, всі умови утримання повинні бути чітко та детально прописані у договорі, крім того необхідно зазначити яким чином контролюватиметься процес виконання обов'язків набувачем (чеки, квитанції, розписки).

Ще однією перевагою цього договору є той факт, що право власності на нерухомість переходить до набувача в момент підписання договору та після смерті відчужувача його спадкоємці не мають право претендувати на це майно, тим самим це захищає права набувача. Крім того, на відміну від заповіту, який заповідач за життя може змінювати та взагалі скасувати, договір довічного утримання в односторонньому порядку можна розірвати, тільки у тому випадку, якщо не будуть виконуватись умови договору. Якщо набувач майна за договором довічного утримання вмирає раніше відчужувача, його права переходять до спадкоємців. У випадку, коли набувач відмовляється виконувати зобов'язання за договором, нотаріус за письмовою заявою відчужувача розриває даний договір у зв'язку з його невиконанням. Відчужувачу повертається право власності на майно, яке він передав за цим договором. Та при цьому, усі витрати набувача на утримання відчужувача не повертаються йому назад.

Таким чином, можна підкреслити, що існує три основні варіанти, щодо розпорядження майном. Серед них: складання заповіту, укладання договору дарування та довічного утримання. Кожен із цих варіантів має свої особливості, недоліки та переваги. Тому важливим є чітке обмірковування мети складання договору, основних сторін і умов, які повинні дотримуватися. Життєво необхідною є консультація нотаріуса стосовно подальших дій власника майна, щодо його розпорядження, тому що тільки кваліфікований спеціаліст дасть змогу обрати необхідний варіант, стосовно ситуації, яка склалася, та надасть допомогу у правильному оформленні всіх документів.

Список використаних джерел:

1. Господарський Кодекс України: за станом на 11 жовтня 2013р. / Верховна Рада України. -Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2003. – (Бібліотека офіційних видань).
2. Беспалов Ю.Ф., Егорова О.А., Якушев П.А. Договорное право[учебное пособие]:ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2009.-551с.
3. Богданова Е.Е., Добросовестность и право на защиту в договорных отношениях: монография / Е.Е. Богданова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА:Закон и право, 2010. – 159с.

Леилова Ю.В.,
Мариупольский государственный университет,
студентка ОКУ «Магистр»,
Специальность «Язык и литература(английский)»

РАЗВИТИЕ КОРПОРАТИВНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Потребность российского бизнеса в получении общественного признания и закреплении на внутреннем и внешнем рынках является стимулом для изменений в подходе компаний к взаимодействию с обществом. В среде крупных российских корпораций начинается широкое обсуждение темы КСО, инициаторами которого являются профессиональные объединения предпринимателей. В ряде корпораций происходит реструктуризация деятельности и органов управления в области корпоративной социальной политики. Появляются первые корпоративные программы, использующие новые социальные технологии. Характеристиками новых подходов компаний к развитию социальной сферы являются наличие продуманных приоритетов в корпоративной социальной политике и ясного обращения к аудиториям; сочетание политики и обращения с продуктом или бизнесом компаний; конкурсный отбор программ для социальных инвестиций; связь корпоративных социальных программ с имиджем и брэндами компаний.

В этом процессе было два переломных момента:

1. 1998 г. - вследствие дефолта российские компании резко сократили вложения в социальную сферу, столь же значительно возросло их внимание к эффективности вложений.
2. 2003 г. - российское деловое сообщество публично заявило о своем стремлении быть социально ответственным. «Дело ЮКОСа» привлекло большое общественное внимание к ответственности компаний, вызвало открытую дискуссию по формированию правил ведения бизнеса и стимулировало интерес самого бизнеса к взаимодействию с гражданским обществом.

Совершенно очевидно, что КСО в России находится пока в начальной стадии своего развития. Поэтому - за редкими исключениями – заметно недопонимание чисто практической ценности КСО. В этой связи существует опасность подменить положительно зарекомендовавшую себя на практике концепцию КСО на конвейер по производству документации по квазиположительной социальной отчетности.

Таким образом, по источникам регулирования, практике и драйверам российский вариант КСО представляет собой смесь британской модели (добровольное инициирование бизнесом) и континентальной схемы (желание предприятий получить от государства четкие законодательные рамки КСО).

О развитии социальной ответственности бизнеса в России свидетельствуют следующие цифры: по ВВП на душу населения Россия уступает только 35 развитым и 20 развивающимся странам. Однако по социальным показателям, к которым относятся индекс социального развития, а также средняя продолжительность жизни, Россия не входит даже в сотню! А по некоторым отдельным направлениям социальной политики государства, например здравоохранению, ситуация просто критическая. Поэтому из-за начальной ста-дии

развития КСО в РФ наблюдается недопонимание ее целостной концепции, апробированных практик и полезности.

Оценивая текущую ситуацию в области КСО в России, можно отметить следующее: государство осознало себя – как идеальное олицетворение социальной и исторической миссии своего народа; бизнес до конца не осознал себя как носителя положительной – социальной миссии; деловая элита России не сформировалась до сих пор как – влиятельная общественная сила; государство не создало условие, при котором – деловые круги инициировали бы, формировали и интегрировали в систему зарождающихся цивилизованных гражданских, общественных, государственных, экономических отношений механизм осуществления взаимной правообязанности, гражданской ответственности и социального корпоративизма; демократия в – формальном, западном понимании устойчива и эффективна, когда вырастает из массового благополучия.

Сегодня в России существует три взгляда на реформу социальной сферы:

1. Резкое ограничение роли государства без развития общественного (некоммерческого) сектора социальных услуг: акцент – на личную ответственность за благосостояние граждан, на восстановление роли семьи как основы социальной поддержки; переход к адресной помощи отдельным – категориям малообеспеченных граждан, т.е. сокращение социальной защиты до помощи гражданам, чьи доходы находятся ниже прожиточного минимума; ускорение – приватизации культурных и образовательных учреждений, других объектов социальной сферы; постепенный отказ от федеральных социальных стандартов, перенос – ответственности за социальную сферу на региональный и городской уровень.

Этот курс, хотя и начатый де-факто представлением пакета социальных законов в Государственную думу, отвечает задачам экономического роста, но требует изменения Конституции РФ, согласно которой Россия является социальным государством.

2. Восстановление патернализма государства в социальной сфере до масштаба, свойственного советскому периоду. Это популистский курс левой оппозиции, для его действительной реализации требуется национализация собственности и восстановление социальной инфраструктуры предприятий.

3. Перераспределение социальной ответственности между государством, общественным некоммерческим сектором и бизнесом: дальнейшее – разделение систем социального обеспечения и социального страхования, политика роста заработанных доходов населения; переход к адресной помощи в – индивидуальных трудных жизненных ситуациях; формирование сектора социальной – экономики путем разгосударствления социального обслуживания, развития малого бизнеса и благотворительных организаций, переход от нормативного регулирования в социальной сфере к опоре на социальные инициативы граждан; введение механизма социального заказа, переход от непосредственного распределения бюджетных и внебюджетных средств на социальные нужды к социальному инвестированию с широким привлечением негосударственных ресурсов; – децентрализация при сохранении федеральных социальных стандартов.

Именно этот курс отстаивает общественность. До сих пор основными, общими задачами для общественных и некоммерческих организаций были налаживание социального партнерства, введение механизмов взаимодействия и др. Общественная кампания по продвижению проекта законов о социальном заказе приобрела поистине всероссийский масштаб. Это движение порождает региональные и местные условия реализации новой, государственно-общественной модели социальной сферы. Но начатые Правительством РФ масштабные социальные реформы (пенсионное обеспечение, жилищно-коммунальная реформа) поставили новые проблемы.

Возникла масса специальных вопросов, жизненно важных для клиентов некоммерческих организаций: последствия тех или иных предложений по реформе пенсионной системы, медицинского страхования и т.д. для повседневной жизни людей и каждой из групп клиентов благотворительных организаций - беженцев и вынужденных переселенцев, бездомных, инвалидов, многодетных семей и др. Появилась потребность в новых знаниях по общим и специальным вопросам устройства социальной сферы. В комплексе это позволит создать новую модель распределения социальной ответственности между государством, обществом, семьей и работодателями.

Таким образом, КСО сегодня становится современным стилем деловой активности, который значительно влияет на процесс принятия управленческих решений с учетом интересов всех заинтересованных сторон.

Список использованных источников:

1. <http://www.csr.kg/practice/analytics/2012/08/15/corporate-social/>
2. <http://pr.web-3.ru/direction/social/>
3. <http://panor.ru/journals/pr/index.php> Журнал «Служба PR» № 6, 2012 г.

Ловчикової С.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

В умовах реформування законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування змінюється правовий статус суб'єктів соціального страхування. Одним із таких суб'єктів є соціальні страхові фонди. Дослідженню правового статусу соціальних страхових фондів у галузевій науковій літературі приділяється недостатня увага. Правові засади діяльності деяких соціальних страхових фондів розкрито у праці О. Зайчука, окремі аспекти діяльності Пенсійного фонду досліджували О. Гуменюк, Г. Белінська. У працях О. Орловського, В. Юровської висвітлено історію становлення окремих видів соціального страхування. Однак цілісне дослідження правового статусу соціальних страхових фондів у галузевій літературі не проводилось. Спроба визначення та обґрунтування особливостей правового статусу соціальних страхових фондів стала завданням цієї статті. [3].

Страхування - це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів. [1].

Національне законодавство України не використовує терміна «соціальні фонди». Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування до суб'єктів загальнообов'язкового державного соціального страхування відносять цільові страхові фонди. Вони є страховими тому, що виплати, які надаються фондами, фінансується за рахунок страхових внесків застрахованих осіб і роботодавців-страхувальників. Для позначення цих суб'єктів права соціального забезпечення В.Я. Бурак, С.М. Синчук використовують термін соціальні фонди, оскільки саме так відображено їх цільове призначення: ефективна реалізація соціальних завдань, а саме фінансування соціальних виплат (пенсій, допомог тощо), соціальних послуг та соціальних пільг. [4].

Метою наукового дослідження є теоретичне опрацювання цивільно-правових проблем страхування цивільної відповідальності та обґрунтування пропозицій, спрямованих на

вдосконалення правового регулювання цього виду страхування. Для досягнення вказаної мети автором дисертації були поставлені такі основні завдання:

- дослідити особливості цивільно-правової відповідальності як об'єкта страхування;
- проаналізувати елементи складу цивільного правопорушення та встановити наявність їх правового зв'язку із страхуванням цивільної відповідальності;
- визначити поняття договору страхування цивільної відповідальності, його правову сутність та мету;
- проаналізувати правовий статус сторін та інших учасників договору страхування відповідальності;
- теоретично обґрунтувати порядок укладення, зміни та припинення договору страхування відповідальності;
- дослідити основні види договору страхування цивільної відповідальності;
- виробити конкретні пропозиції, спрямовані на вдосконалення чинного законодавства у сфері страхування відповідальності.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають при здійсненні як добровільного, так і обов'язкового страхування цивільної відповідальності, їх суб'єктний склад, а також особливості укладення, зміни та припинення договору страхування цивільної відповідальності. Предметом дослідження є нормативно-правові акти, які регулюють або будуть регулювати договір страхування цивільної відповідальності.

У теперішній час одним із першочергових завдань страхової діяльності є формування й оцінка поточних та перспективних можливостей, тобто її потенціалу. А для цього необхідно зрозуміти основні особливості діяльності страхових компаній та проблеми, які виникають у зв'язку з їхнім функціонуванням. Дослідження питання особливостей страхової діяльності, які пов'язані з її оподаткуванням, обумовлене недостатнім теоретичним і практичним обґрунтуванням на рівні фінансової установи, тобто страхової компанії. В наш час недостатньо приділена увага класифікації особливостей страхової діяльності як загальної системи. Недостатньо дослідженими залишаються особливості страхової компанії як юридичної особи, особливості, які виникають в перестрахованні і інвестиційній діяльності в умовах економічної кризи. [5].

У сучасних умовах, коли ризик стати жертвою терористичного акту, або стати банкрутом в результаті економічної кризи, або недобросовісних дій конкурентів значно зростає, тому все більше кількість організацій, підприємств, громадян звертається у страхові організації, з метою забезпечити себе в якійсь мірі, у разі настання несприятливих наслідків. Як наслідок страховий сектор економіки весь час розширюється, на нього все більше приходять різних страхових компаній. [2].

Список використаних джерел:

1. Про страхування : Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — №85. — Ст. 1.
2. Багатих Е.А. Цивільне і торгове право / А.Е. Багатих // Навчальний посібник. — 2000. — № 2. — С. 46-54.
3. Смирнова М.Б. Страхове право / М.Б. Смирнова // Навчальний посібник. — 2007. — № 1. — С. 23.
4. Шелехов К.В., Бігдаш В.Д. Страхування / К. В. Шелехов, В. Д. Бігдаш // Навчальний посібник. — 1998. — С. 65.
5. Фогельсон Ю.Б. Коментар до страхового законодавства / Ю. Б. Фогельсон // Навчальний посібник. — 2003. — С. 89.

Логвиненко О.А.,
Мариупольский государственный университет

Студентка ОКУ «Спеціаліст»

ОСОБЕННОСТИ БРАЧНОГО ДОГОВОРА В УКРАИНЕ

Брачный договор – это сделка, оформленная письменным соглашением, которая регулирует имущественные отношения, определяет имущественные права и обязанности супругов. [2].

Брачный контракт может быть заключен как лицами, подающими заявление о регистрации брака, так и уже находящимися в браке. В первом случае он вступает в действие с момента регистрации брака, а во втором — с момента нотариального удостоверения. [1].

Брачный контракт подлежит обязательному нотариальному удостоверению. Поэтому супругам вместе нужно обратиться к нотариусу, он заверит ваш договор. Брачный договор составляется в письменной форме и подлежит обязательному нотариальному удостоверению. Подписывается данный документ в трех экземплярах: по одному — мужу, жене, и один экземпляр остается в нотариальной конторе. Но перед походом к юристу заранее вместе обдумайте, что будет оговорено в договоре. [2].

С каждым днем в Украине, несмотря на экономические и прочие сложности, число владельцев дорогой собственности растет, вместе с этим ростом ускоренно развивается и семейный бизнес. Законодательная же база, еще со времен СССР прежде всего рассчитанная на бесребренников, в этом направлении почти не изменилась. Брачный контракт в Украине существует еще с 1994 года. Однако до сих пор остается незакрытым вопрос, насколько же реально его заключение, насколько он необходим и что он может дать будущим супругам?

Мнения о правомочности легитимности и необходимости брачного контракта в юридическом, и прежде всего в нотариальном мире разделились. Однако несмотря на это желающих заранее оговорить условия заключения брака и поведения супругов в браке на бумаге в последние шесть-семь лет, по свидетельству довольно большого числа нотариусов, появляется все больше. Деятели малого и среднего бизнеса, руководящие сотрудники банков, которые вовремя успели приобрести движимое и недвижимое имущество или организовать собственное дело, становятся все осторожнее, осмотрительнее, и решившись связать себя узами Гименея, прежде всего, хотят предусмотреть все возможные ситуации. [1].

В Украине брачный контракт регулирует только имущественные отношения, а именно:

- можно установить, какой режим собственности будет использоваться для всего имущества или для его части: совместный, долевой или раздельный. Совместная собственность – это право собственности, при которой все имущество вступает в общую собственность супругов без определения долей каждого. И при разводе все имущество будут делить в равных долях между супругами. Именно этот режим и применяется, если брачным контрактом не установлено другое. Долевая собственность – доли супругов определяются в контракте в любом соотношении. И раздельная собственность, то есть «у каждого свое».

- в договоре можно оговорить проживание на территории квартиры (дома) одного из супругов только до момента развода. Если такого условия нет или брачный контракт отсутствует, жилье в случае развода может быть поделено судом пополам.

- можно оговорить долевое участие в прибыли одного из супругов. Например, по договору супруг обязан отдавать 40% от своего дохода, а в случае развод 10%. Можно указывать и конкретные суммы компенсации или выплат.

- также можно прописать компенсацию за моральный ущерб одному из супругов. Например, в случае измены, пострадавшая сторона получает определенную сумму.

- по закону «предметы роскоши» (драгоценности, дорогие шубы и прочее), которые супруги дарят друг другу, принадлежат дарителю. В брачном контракте можно записать, что подарки остаются тому, кому их подарили

- також по желанію обоих супругов в брачному контракті можуть прописуватися і багато інші пункти, які стосуються розділу майна і взаємних зобов'язань.
- після підписання брачний контракт можна змінювати, вносити в нього доповнення, але все це робиться по обоєму згодою, і обов'язково повинно бути завершено нотаріусом.

- в брачному контракті ви вправі визначити свої права і зобов'язання по взаємному утриманню, утриманню дітей і престарілих батьків, способи і міру участі в доходах один одного, кількість грошей, які кожен з вас вносить в загальну скарбницю, а також включити інші положення, стосуються майнових відносин. [3].

Єдиним, але дуже серйозним обмеженням в даному випадку є те, що за законом умови брачного контракту ні в якому разі не повинні погіршувати становище когось з подружжя. Наприклад, ви вказуєте в контракті, що в разі невиконання умов контракту, порушник буде покарано позбавленням певної частини свого майна. Але потім в суді ви навряд чи зможете домогтися цього, адже відбираючи в свою користь частину майна подружжя, ви погіршуєте його становище, порушаючи тим самим головну умову.

Список використаних джерел:

1. Кому потрібен в Україні брачний контракт? [електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://gordeev.org.ua/komu-nuzhen-v-ukraine-brachnyy-kontrakt>

2. Брачний договір [електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://medic-life.com.ua/?p=535>

3. Брачний договір [електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: http://ru.wikipedia.org/wiki/Брачний_договор

Лоза І.В.,

Маріупольський державний університет

Студент ОКР «Бакалавр»

Спеціальність «Правознавство»

ОСОБЛИВОСТІ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Господарсько-правова відповідальність це вид правової відповідальності, що настає в результаті порушення суб'єктом господарювання норм господарського законодавства. Згідно з господарським кодексом учасники господарських відносин несуть господарсько-правову відповідальність за правопорушення у сфері господарювання шляхом застосування до правопорушників господарських санкцій.

Що ж таке є санкція в господарському праві, тут кодекс вказує, що санкціями визнаються заходи впливу на правопорушника, після яких для цього правопорушника настають несприятливі умови. За видами санкції поділяються на: відшкодування збитків; штрафні санкції; оперативно-господарські санкції. Також до учасників господарських правовідносин, що вчинили правопорушення можуть застосовуватись господарсько-адміністративні санкції, якщо господарські санкції ініціюються учасниками правовідносин, то господарсько-адміністративні – уповноваженими органами державної влади.

Господарсько-правова відповідальність базується на принципах, згідно з якими:

- потерпіла сторона має право на відшкодування збитків незалежно від того, чи є застереження про це в договорі; передбачена законом відповідальність виробника (продавця) за недоброякісність продукції застосовується також незалежно від того, чи є застереження про це в договорі;

- сплата штрафних санкцій за порушення зобов'язання, а також відшкодування збитків не звільняють правопорушника без згоди другої сторони від виконання прийнятих зобов'язань у натурі;

- у господарському договорі неприпустимі застереження щодо виключення або обмеження відповідальності виробника (продавця) продукції.

В господарському праві суб'єкт відповідає за невиконання, або неналежне виконання зобов'язань по договору, або за порушення господарського законодавства своїм, закріпленим за ним по праву власності, або на праві господарського відання майном, якщо не докаже, що його дії або бездіяльність були викликані незвичайними, або непереборними обставинами. В випадках коли порушником виступає юридична особа, то відповідальність за неї не можуть нести її засновники, якщо інше не передбачено в установчих документах юридичної особи.

Отже, господарсько-правова відповідальність – це особливий вид юридичної відповідальності, що виникає у суб'єктів господарювання в результаті їх господарської діяльності та спричиняє для них негативні наслідки у вигляді санкцій. Особливості господарсько-правової відповідальності регулюються Господарським кодексом (зокрема розділом 5) та Цивільним кодексом України, де закріплюються основні принципи та особливості відповідальності суб'єктів господарських правовідносин.

Лук'янов В.О.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ПОРЯДОК СТВОРЕННЯ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

На сьогоднішній день акціонерне товариство є однією з найпоширеніших форм ведення великого бізнесу. Господарська діяльність у формі АТ дозволяє залучати при створенні АТ і за його подальшої діяльності необмежені фінансові ресурси у вигляді внесків до статутного капіталу, як самих засновників, так і сторонніх осіб.

Акціонерне товариство - господарське товариство, статутний капітал якого розділений на певну кількість акцій однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями.

Акціонерне товариство може бути створене шляхом заснування, злиття, поділу, виділу або перетворення підприємницького товариства, державного (державних), комунального (комунальних) та інших підприємств.

Засновниками акціонерного товариства можуть бути держава, а також фізичні або юридичні особи, які прийняли рішення про його заснування, а також це може бути одна чи кілька осіб [1].

Акціонерна форма господарювання має істотні переваги:

- 1) фінансові - створює механізм оперативної мобілізації великих за розміром інвестицій і регулярного одержання доходу у формі дивідендів на акції;
- 2) економічні - акціонерний капітал сприяє встановленню гнучкої системи виробничо-господарських зв'язків, опосередкованих перехресним або ланцюговим володінням акціями;
- 3) соціальні - акціонування є важливою формою роздержавлення власності підприємств будь-яких розмірів, перетворення найманих працівників на власників певної частки майна підприємства [5].

Актуальність полягає в тому, що в сучасних умовах акціонерна форма підприємництва виступає могутнім засобом побудови господарської системи, що базується на недержавних формах суспільної відповідальності. При цьому широке освоєння акціонерних форм сприяє утвердженню дійсно справедливого характеру привласнення засобів і результатів виробництва, а саме долається відчуженість від власності безпосередніх працівників підприємств. Також, визначною подією в реформі законодавства про акціонерні товариства

стало прийняття Верховною Радою України 17 вересня 2008р. Закону України «Про акціонерні товариства», який набув чинності 29 квітня 2009р. Саме з 30 квітня 2009р. розпочався відлік двохрічного перехідного періоду, відведеного законодавцем для акціонерних товариств в Україні для впровадження ними суттєвих змін в системі корпоративного управління, відносинах з акціонерами, кредиторами і інвесторами. Новий закон передбачає чимало новел в сфері правового регулювання створення та діяльності акціонерних товариств в Україні. Акціонерні товариства досить поширені серед суб'єктів підприємницької діяльності. Проте законодавець в недостатній мірі регулює окремі питання їх діяльності.

Питання в сфері даного питання стосовно акціонерних товариств були предметом досліджень вітчизняних науковців та юристів-практиків, які працюють в цій галузі, зокрема: Вінник О.М., Винокурова Л.Ф., Вендиктова Л.Ф., Грудницької С.М., Ієринга Р., Камінки А.І., Кашаніної Т.В., Козлової Н.В., Мамутова В.К., Петражицького Д.В., Пилипенко А.Я., Пронської Г.В., Тарасова І., Шершеневич Г.Ф., Щербини В.С., Щербини О., Чувпила О.О. та інших [4, с. 55-61].

Незважаючи на цілком вигідну та позитивну характеристику акціонерних товариств, все ж існує своя проблематика, а саме: 1) посилення на пережитки втратившого актуальність Закону України «Про господарські товариства», який заважає більшості акціонерам вести доцільну господарську політику на ринку попиту через недосконалість діяльності уповноважених органів щодо приведення до відповідності усіх положень між цим Законом та Законом України «Про акціонерні товариства», та впровадження їх на стабільний рівень у державі; 2) останні події, пов'язані з реорганізацією акціонерних товариств та їх перереєстрацією, спонукають більшість акціонерів на затрати як свого часу, так і немалих коштів, адже статуні документи товариств дотримуються норм ЗУ «Про господарські товариства», а ті, що вже ознайомились з даною процедурою – ніяк не можуть звикнути та налагодити свою політику під новий Закон; 3) посилення контролю за правами акціонерів через рейдерські захоплення вносить певне позитивне забарвлення в діяльність товариств, але законодавець проігнорував інтереси дрібних акціонерів та поставив їх в скрутне становище, тим самим забезпечивши чергову хвилю конфліктів та застою в політиці товариств.

Якщо з боку законодавця не будуть прийняті певні дії стосовно урегулювання цього хоча й неповного, але досить вагомого перечню проблем, актуальних і по сей день, то це призведе до краху господарської політики акціонерних товариств та знищення економічного балансу серед одного із основних ініціаторів грошових потоків в країні.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18, № 19-20, № 21-22. - Ст. 144.

2. Закон України від 17.09.2008 514-VI «Про акціонерні товариства» // Відомості Верховної Ради України. - 2008. - № 50-51. - Ст. 384.

3. Закон України від 19.09.1991 1576-XII «Про господарські товариства» // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 49. - Ст. 682.

4. Вінник О.М. Захист суспільних інтересів у процесі здійснення підприємницької діяльності / О.М. Вінник // Предпринимательство, хозяйство и право. - 1997. - №9.-С.55-61.

5. Щербина О.Н. Окремі пропозиції щодо усунення прогалин та вдосконалення правового регулювання діяльності акціонерних товариств / О.Н. Щербина // Юридичний Радник. - №19. - 2007. - [Електронний ресурс]. - режим доступу: <http://www.yrgradnik.com.ua>

Маловічко М.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

СУБ'ЄКТИ ТА ОБ'ЄКТИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку економічних відносин в Україні однією з основних складових вдосконалення інвестиційного законодавства виступає оптимізація правового становища як суб'єктів так і об'єктів інвестиційного процесу, що має відобразитися не лише в повному забезпеченні приватних інтересів суб'єктів інвестиційних правовідносин, а й у зосередженні цих інтересів передусім у визначальних для постіндустріальної економічної моделі сферах. Останнього можна досягти шляхом комплексного застосування приватно-правових та публічно-правових інструментів, що властиве господарському праву.

Актуальність теми полягає в тому, що основою стратегічного курсу України проголошена реалізація державної політики, спрямованої на запровадження інноваційної моделі структурної перебудови економіки, що потребує утвердження ефективної системи мобілізації інвестиційних ресурсів та управління ними. Це обумовлює необхідність системного вдосконалення інвестиційного законодавства України, яке має здійснюватися з урахуванням зовнішньополітичного курсу України на європейську інтеграцію та прийнятих нею зобов'язань щодо гармонізації національного законодавства з нормами та вимогами угод СОТ та правом ЄС.

Окрім аспекти правового статусу суб'єктів та об'єктів інвестиційних правовідносин досліджувалися в наукових працях вітчизняних та зарубіжних правознавців й економістів, а саме: Т.Є. Абової, С.С. Алексеєва, В.К. Андрєєва, О.А. Беяневич, І.А. Бланка, Д.В. Бобрової, А.Г. Богатирьова, О.М. Вінник, Н.Н. Вознесенської, Д.В. Задихайла, І.Є. Замойського, О.Р. Зельдіної, Г.Л. Знаменського, Дж. Кейнса, О.Р. Кібенко, Д.І. Кокуріна, В.М. Коссака, В.К. Мамутова, В.С. Мартем'янова, О.І. Онуфрієнка, В.Ю. Полатая, Г.В. Пронської, О.В. Северина, О.С. Семерака, О.Е. Сімсон, М. Сорнараджі, В.М. Стойки, Д.Е. Федорчука, В.В. Хахуліна, І. Шихати, В.С. Щербини, Й. Шумпетера та інших.

Звернемося до законодавчого закріплення статусу суб'єктів інвестиційних правовідносин та розглянемо його докладніше. Перш за все, як вже зазначалося, інвестиційні відносини безпосередньо пов'язані з відносинами власності, оскільки передбачають володіння, користування та розпорядження інвестиціями й отриманим в результаті цього прибутком (доходом). Суб'єктами інвестиційних правовідносин є інвестори та інші учасники інвестиційної діяльності. Частина 2 ст. 5 Закону «Про інвестиційну діяльність» [1] визначає інвесторів як таких учасників інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладення власних, позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Своєю чергою інвестори можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців, а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності. Залежно від виду інвестицій (портфельні, фінансові чи стратегічні, внутрішні чи зовнішні) відповідно розрізняють портфельних, фінансових та стратегічних інвесторів, а також внутрішніх й іноземних. Крім інвесторів учасниками інвестиційних правовідносин можуть виступати:

- виконавці - суб'єкти господарювання, що здійснюють практичні дії щодо реалізації інвестицій (наприклад, проектні, будівельні, впроваджувальні та інші організації, що

виконують роботи, виготовляють продукцію, надають послуги, необхідні для реалізації інвестицій);

- банки та інші фінансові структури, що надають кошти для вкладення інвестицій;
- інвестиційні інститути, серед яких чільне місце посідають інвестиційні фонди та інвестиційні компанії, довірчі товариства (виконують роль фінансових посередників на ринку інвестицій);
- органи державного, регіонального, галузевого, міжгалузевого тощо господарського управління (господарські міністерства та відомства, виконками місцевих рад народних депутатів, господарські об'єднання тощо);
- органи державного регулювання в сфері інвестиційної діяльності [2].

В свою чергу, об'єктами інвестиційної діяльності може бути будь-яке майно, в тому числі основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях та сферах народного господарства, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права. Забороняється інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України, а також порушує права та інтереси громадян, юридичних осіб і держави що охороняються законом. Інвестування та фінансування будівництва об'єктів житлового будівництва з використанням недержавних коштів, залучених від фізичних та юридичних осіб, у тому числі в управління, може здійснюватися виключно через фонди фінансування будівництва, фонди операцій з нерухомістю, інститути спільного інвестування, а також шляхом емісії цільових облігацій підприємств, виконання зобов'язань за якими здійснюється шляхом передачі об'єкта (частини об'єкта) житлового будівництва. Інші способи фінансування будівництва таких об'єктів визначаються виключно законами [1].

Хотілося б окремо підкреслити в контексті зазначеної теми, проблему інвестиційного будівництва, яка гостро розглядається як в масштабах всієї країни, так і Донецчини окремо. Не зважаючи на те, що право на інвестиційне будівництво урегульоване цілою низкою нормативних актів, жоден з них не регулює зазначені договірні відносини. Інвестиційне будівництво житла напряму пов'язане з великим ризиком для інвесторів, через те, що стали підставою для проведення реконструкції і перебудови вже існуючих об'єктів житлового фонду, з чим не погоджуються особи, які мешкають в таких будинках. Що звісно має певний ґрунт через поширені руйнації будинків, а також з безпечністю проживання в них після проведення реконструкції. Особливо гостро це питання стоїть при перебудові підвальних приміщень та використанні їх для комерційних цілей. В зв'язку з цим виникає необхідність погодження реконструкції чи перебудови з власниками квартир чи з об'єднанням співвласників багатоквартирного будинку, визначення кола осіб, які мають право укладати інвестиційні договори, визначення прав місцевих органів влади і управління в процесі такого будівництва.

Список використаних джерел:

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991// Відомості Верховної Ради України. – 2001 № 1560-ХІІ. // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 18, 19-20, 21-22. – Ст. 144.
2. Вінник О. М. Господарське право: Курс лекцій.- К.: Атіка, 2004.- 624 с.
3. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 (з наступними змінами та доповненнями) за № 436-IV
4. Поєдинок В.В. Правовий стан інвестора як суб'єкта господарських відносин.- автореферат дис. докт. юрид. наук.- К., 2004.- 146 с.

Масоріна Ю.О.,
Маріупольський державний університет
Студентка V курсу
Спеціальність «Менеджмент організацій та адміністрування»

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ЛІЦЕНЗІЙНОГО ДОГОВОРУ

Ліцензійні договори значно відрізняються від інших комерційних контрактів, зокрема від найбільш розповсюджених на міжнародному ринку експортно-імпортних угод, а на внутрішньому ринку -- від договорів закупівлі-продажу і постачання товарів.

Ліцензійний договір -- це угода, відповідно до якої власник науково-технічних досягнень, винаходів, ноу-хау, промислових зразків, товарних знаків і взаємозалежних з ними науково-технічних і інших знань -- ліцензіар передає і дозволяє використовувати їх своєму контрагенту -- ліцензіатові в обумовлених угодою межах і на певний строк, а останній зобов'язується вносити обумовлені платежі і виконувати інші зобов'язання, передбачені договором.

За ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог цього Кодексу та іншого закону.

У випадках, передбачених ліцензійним договором, може бути укладений субліцензійний договір, за яким ліцензіат надає іншій особі (субліцензіату) субліцензію на використання об'єкта права інтелектуальної власності. У цьому разі відповідальність перед ліцензіаром за дії субліцензіата несе ліцензіат, якщо інше не встановлено ліцензійним договором.

У ліцензійному договорі визначаються вид ліцензії, сфера використання об'єкта права інтелектуальної власності (конкретні права, що надаються за договором, способи використання зазначеного об'єкта, територія та строк, на які надаються права, тощо), розмір, порядок і строки виплати плати за використання об'єкта права інтелектуальної власності, а також інші умови, які сторони вважають за доцільне включити у договір.

Вважається, що за ліцензійним договором надається невиключна ліцензія, якщо інше не встановлено ліцензійним договором.

Предметом ліцензійного договору не можуть бути права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, які на момент укладення договору не були чинними.

Права на використання об'єкта права інтелектуальної власності та способи його використання, які не визначені у ліцензійному договорі, вважаються такими, що не надані ліцензіату.

У раз відсутності в ліцензійному договорі умови про територію, на яку поширюються надані права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, дія ліцензії поширюється на територію України.

Якщо в ліцензійному договорі про видання або інше відтворення твору винагорода визначається у вигляді фіксованої грошової суми, то в договорі має бути встановлений максимальний тираж твору.

Умови ліцензійного договору, які суперечать положенням цього Кодексу, є нікчемними.

Ліцензійний договір укладається на строк, встановлений договором, який повинен

спливати не пізніше спливу строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності.

Ліцензіар може відмовитися від ліцензійного договору у разі порушення ліцензіатом встановленого договором терміну початку використання об'єкта права інтелектуальної власності. Ліцензіар або ліцензіат можуть відмовитися від ліцензійного договору у разі порушення другою стороною інших умов договору.

У разі відсутності у ліцензійному договорі умови про строк договору він вважається укладеним на строк, що залишився до спливу строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності, але не більше ніж на п'ять років. Якщо за шість місяців до спливу зазначеного п'ятирічного строку жодна із сторін не повідомить письмово другу сторону про відмову від договору, договір вважається продовженим на невизначений час. У цьому випадку кожна із сторін може в будь-який час відмовитися від договору, письмово повідомивши про це другу сторону за шість місяців до розірвання договору, якщо більший строк для повідомлення не встановлений за домовленістю сторін.

Закони України про захист об'єктів промислової власності передбачують обов'язкову реєстрацію ліцензійних договорів і договорів про передачу прав на патент у Укрпатенті. Без реєстрації такі договори вважаються недійсними, тобто не роблять юридичної дії у відношенні третіх осіб.

Порядок реєстрації ліцензійних договорів установлений Правилами розгляду і реєстрації договорів про передачу патенту і ліцензійних договорів про надання права на використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка, товарного знака.

Особливою правовою формою використання творів науки, літератури, мистецтва і об'єктів промислової власності є цивільно-правові договори, які дістали назву договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Ліцензійний договір відноситься до цивільно-правових договорів. Важлива особливість цих договорів -- це те, що об'єктами (предметами) їх є нематеріальні блага -- твори науки, літератури, мистецтва чи винаходи. Вони стають об'єктом договору за однієї умови -- якщо виражені в такій об'єктивній формі, яка дає можливість відтворювати і розмножувати їх.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. // Відомості Верховної Ради України. – Редакція від 11.10.2013.– Ст. 1109.

2. Цивільне право України [Підручник] / О.В Дзера, Д.В. Боброва, А.С. Довгерт та ін.; За ред. О.В Дзери, Н.С. Кузнецової. - К.: Юрінком Інтер, 2002. - 708 с.

Михальченко А.В.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Спеціаліст»
Спеціальності «Правознавство»

СУДОЧИНСТВО У СПРАВАХ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ДЖЕРЕЛОМ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕХПЕКИ

З розвитком виробництва у світі з'являються невідомі раніше шкідливі фактори, нові невідомі раніше форми енергії: електрична, хімічна, кінетична, атомна, носії якої можуть створювати небезпеку, негативно впливають на оточуюче середовище, що збільшує кількість випадків заподіяння шкоди життю, здоров'ю та майну.

Законодавець намагається правовими засобами захистити суспільство від руйнівної сили таких джерел підвищеної небезпеки.

Заподіяння шкоди джерелом підвищеної небезпеки законодавець традиційно вирізняє у спеціальний делікт, оскільки умови відповідальності за таку шкоду, як і спосіб (механізм) її заподіяння, мають певні особливості.

Дослідженням даного питання займалися такі вчені як Пендяга Г.Л., Болдинов В.М., Терешенко Н.В., Красавчиков О. А., Приступа С. Н. та інші.

Джерелом підвищеної небезпеки є діяльність, пов'язана з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, механізмів та обладнання, використанням, зберіганням хімічних, радіоактивних, вибухо- і вогнєнебезпечних та інших речовин, утриманням диких звірів, службових собак та собак бійцівських порід тощо, яка створює підвищену небезпеку для осіб, яку цю діяльність здійснюють, та інших осіб.

Характерні ознаки джерела підвищеної небезпеки:

- неможливість повного контролю з боку людини;
- наявність шкідливих властивостей;
- велика ймовірність завдання шкоди.

У ч. 1 ст. 1187 ЦК закріплено тільки приблизний перелік джерел підвищеної небезпеки: транспортні засоби, механізми та обладнання, хімічні, радіоактивні, вибухо- і вогнєнебезпечні та інші речовини, дикі звірі, службові собаки та собаки бійцівських порід тощо. Вичерпний їх перелік навести неможливо у зв'язку з постійним розвитком науки та техніки. Через цю обставину суд, вирішуючи питання про можливість віднесення діяльності до джерела підвищеної небезпеки, з'ясовує наявність його характерних ознак.

Зокрема, судова практика визнає джерелом підвищеної небезпеки будь-яке застосування концентрованої енергії у таких випадках, коли енергію використано не в споживчих цілях, не в побуті, а на виробництві, на транспорті. Тому газопровід, електромережа в квартирі не визнаються джерелом підвищеної небезпеки, оскільки умови їх використання не створюють ніякої небезпеки для оточення.

Всі так звані засоби звичайного озброєння (танки, артилерія, ракети тощо) є джерелом підвищеної небезпеки.

Всіх домашніх тварин, хоча б вони й мали непокірний норов, не може бути віднесено до джерел підвищеної небезпеки, окрім службових собак та собак бійцівських порід. Однак дикі звірі є джерелом підвищеної небезпеки лише за умови їх перебування у володінні людини.

Іноді позитивний висновок і можливість застосування ст. 1187 ЦК можуть бути пов'язані не тільки з якісними, й кількісними критеріями. Наприклад, зберігання канистри з бензином в гаражі власника автомашини підвищеної небезпеки для оточення не створює. Однак зберігання горючих матеріалів у великих місткостях пов'язане з підвищеною небезпекою.

Судова практика не визнає діяльність зі зброєю джерелом підвищеної небезпеки. Однак діяльність з організації стрільб є джерелом підвищеної небезпеки, оскільки зброя зосереджується в одному місці, і тому, попри знання устрою і механізму дії зброї та проведення інструктажу щодо заходів безпеки, виникає велика ймовірність заподіяння шкоди третім особам.

Для більш системного розуміння джерел підвищеної небезпеки їх можна поділити на:

- фізичні (механічні, електричні, теплові);
- фізико-хімічні;
- хімічні (отруйні, вибухонебезпечні, вогнєнебезпечні);
- біологічні (зоологічні, мікробіологічні).

Обов'язок відшкодувати шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки, покладено на володільця джерела підвищеної небезпеки, тобто особу, яка на відповідній правовій підставі (право власності, інше речове право, договір підряду, оренди тощо) володіє

транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом, використання, зберігання або утримання якого створює підвищену небезпеку.

Не визнається володільцем джерела і не несе відповідальність за шкоду перед потерпілим особа, яка управляла джерелом в силу виконання своїх трудових обов'язків перед володільцем джерела підвищеної небезпеки. Проте, якщо громадянину було заборонено управляти джерелом, а він без дозволу скористався ним в особистих цілях, то це діяння вважатиметься неправомірним заволодінням і на громадянина буде покладено обов'язок відшкодувати шкоду згідно зі ст. 1187 ЦК.

Щодо транспортних засобів ЦК передбачає два види найму — найм транспортного засобу з екіпажем та найм без екіпажу. Якщо в першому випадку відповідальність за завдану шкоду покладено на наймодавця, то в другому — на наймача.

Володільець джерела підвищеної небезпеки не є суб'єктом відповідальності за шкоду, якщо доведе, що це джерело вибуло з його володіння внаслідок неправомірних дій інших осіб. Однак якщо неправомірному заволодінню іншою особою транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом сприяла недбалість її власника (володільця), шкоду, завдану діяльністю щодо його використання, зберігання або утримання, відшкодовують вони спільно, в частці, яка визначається за рішенням суду з урахуванням обставин, що мають істотне значення.

Підставами відшкодування шкоди за цим деліктом є: а) наявність шкоди; б) протиправна дія заподіювача шкоди; в) наявність причинного зв'язку між протиправною дією та шкодою. Вина заподіювача шкоди не вимагається. Тобто особа, яка завдала шкоди джерелом підвищеної небезпеки, відповідає їй за випадкове її завдання (незалежно від вини).

Володільець джерела підвищеної небезпеки може бути звільнений судом від відповідальності, якщо доведе, що шкоди було завдано внаслідок:

- дії непереборної сили;
- умислу потерпілого.

У цьому разі ризик невідшкодування шкоди покладається на самого потерпілого.

Груба необережність потерпілого та матеріальне становище фізичної особи — володільця джерела підвищеної небезпеки є підставами для зменшення розміру відшкодування.

У разі завдання шкоди кількома джерелами підвищеної небезпеки внаслідок їх взаємодії згідно зі ст. 1188 ЦК необхідно розрізняти завдання шкоди самим володільцям цих джерел та іншим особам.

У разі завдання шкоди внаслідок взаємодії джерел підвищеної небезпеки їх володільцям питання про її відшкодування вирішується за принципом вини. За правилами ч. 1 ст. 1188 ЦК, якщо шкоди завдано одній особі з вини іншої особи, то її відшкодовує винна особа; за наявності вини лише особи, якій завдано шкоди, вона їй не відшкодовується; за наявності вини усіх осіб, діяльністю яких було завдано шкоди, розмір відшкодування визначається у відповідній частці залежно від обставин, що мають істотне значення.

Положення ч. 2 ст. 1188 ЦК застосовуються у випадках завдання шкоди внаслідок взаємодії джерел підвищеної небезпеки іншим особам. Тобто володільці цих джерел, які спільно завдали шкоди, несуть солідарну відповідальність незалежно від своєї вини.

Певні особливості має і порядок відшкодування ядерної шкоди. Відносини щодо цивільної відповідальності за ядерну шкоду регулюють Закони України "Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення", "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку" і Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду. Особливість правил про відшкодування ядерної шкоди полягає в тому, що для виникнення деліктної відповідальності необхідна наявність тільки трьох підстав: а) ядерної шкоди; б) ядерного інциденту; в) причинного зв'язку між ядерною шкодою та ядерним інцидентом. Наявність вини особи, яка завдала ядерної шкоди, не вимагається. Суб'єктом

відповідальності за завдану ядерну шкоду є оператор ядерної установки. На нього покладеться відповідальність, якщо цю шкоду завдано ядерним інцидентом на ядерній установці, а також під час перевезення ядерного матеріалу на ядерну установку оператора після прийняття ним від оператора іншої ядерної установки відповідальності за цей матеріал або під час його перевезення з ядерної установки оператора і відповідальність за який не прийняв інший оператор згідно з письмовою угодою. Якщо оператор не має майна, необхідного для відшкодування завданої ядерної шкоди, обов'язок її відшкодувати покладеться на державу.

Підсумовуючи, можна підкреслити той факт, що володіння і розпорядження засобом підвищеної небезпеки є досить відповідальною діяльністю, яка потребує хоча б базового рівня правосвідомості, інакше не уникнути неприємностей у ситуаціях від яких ніхто не застрахований. Отже, проаналізувавши вище викладене можна з впевненістю сказати, що опрацювання та дослідження такої важливої теми як відшкодування шкоди, заподіяної джерелом підвищеної небезпеки, несе позитивний заряд практичних навичок та дозволяє отримати нові знання.

Список використаних джерел:

1. Пендяга Г.Л. Відповідальність за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки / Г.Л. Пендяга. – К., 2008. – 16 с.
2. Болдинов В.М. Ответственность за причинение вреда источником повышенной опасности / В.М. Болдинов . – М.: Эскмо, 2000. – 354 с.
3. Терещенко Н.В. Особливості відповідальності за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки / Н. В. Терещенко. – Національна академія внутрішніх справ України. - К., 2003. – 145 с.

Мокрозуб О.С.,
Маріупольський державний університет
асистент кафедри господарського,
цивільного та трудового права

ЕЛЕКТРОННІ РЕВЕРСИВНІ АУКЦІОНИ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ

Правове регулювання здійснення державних закупівель дедалі більше становиться актуальним та потребує подальшого розвитку та запровадження нових форм та видів. Законодавець приділяє значну увагу розвитку цієї сфери. Безумовно аналіз іноземного досвіду та імплементація відповідних норм до українського законодавства значно спростить практичну реалізацію процесу закупівель для безпосередніх учасників процедур.

На даний момент у світі активно застосовується електронна комерція, в тому числі і при здійсненні закупівель за державні кошти.

У високорозвинених країнах світу (США, Великобританія, Голландія) автоматизація процедури державних закупівель з використанням електронних торгів явище не нове і активно використовується для удосконалення процедури такого роду закупівель. А тому з упевненістю можна стверджувати, що введення електронних торгів в Україні є суттєвим кроком у розвитку законодавства з питань державних закупівель[3].

Розвиток системи державних закупівель нерозривно пов'язаний із запровадженням сучасних інформаційних технологій, які з кожним роком усе ширше використовуються у світовій практиці здійснення закупівель.

Одним з важливих кроків на шляху розбудови системи державних закупівель в Україні стало прийняття Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про здійснення державних закупівель», яким, зокрема, введено нову процедуру закупівель –

електронний реверсивний аукціон – та встановлено механізм проведення торгів в електронному вигляді для певного переліку однорідних товарів, послуг, робіт, які мають постійний ринок [1].

Очікується, що введення в дію зазначеного механізму сприятиме поліпшенню системи державних закупівель у цілому. Зокрема ж це дасть змогу зменшити корупцію, створити належне конкурентне середовище для бізнесу, а також зекономити державні кошти[2].

Отже, електронний реверсивний аукціон (далі - ЕРА) - це процедура здійснення державної закупівлі в електронній формі, яка передбачає проведення відкритих торгів у формі аукціону за методом зниження ціни договору (лоту), проведення якої забезпечується оператором електронного майданчика на сайті в мережі Інтернет в режимі онлайн з використанням електронного цифрового підпису.

Електронний майданчик – це сайт у мережі Інтернет разом із сукупністю технічного обладнання, програмного забезпечення та організаційних заходів, що використовуються оператором електронного майданчика для проведення державних закупівель за процедурою електронного реверсивного аукціону. Для створення електронного майданчика необхідно визначити технічні вимоги для його програмного забезпечення та функції, які він має забезпечувати. Основні вимоги та функції зазначені в Законі України «Про здійснення державних закупівель».

Отже, процедура проведення електронного аукціону полягає в наступному: Замовник за процедурою ЕРА публікує на веб -порталі Міністерства економічного розвитку і торгівлі оголошення про проведення закупівлі і його документацію. В оголошенні замовник вказує електронний майданчик. Таким чином, претенденти, зареєстровані на електронному майданчику, мають можливість ознайомитися з документацією ЕРА і при намір брати участь у закупівлі, протягом встановленого терміну посилають оператору електронного майданчика заявки на участь у процедурі ЕРА. За умови дотримання процедури подачі заявки на участь у ЕРА , претендент знаходить статус учасника.

Наступним істотним етапом процедури ЕРА є проведення торговельної сесії - період робочого часу електронного майданчика, протягом якого учасниками ЕРА подаються конкурентні заявки, які містять пропозиції щодо ціни закупівлі. Конкурентні заявки подаються учасниками аукціону в межах «кроку аукціону» - обмеженою суми в процентному співвідношенні до ціни договору, на яку може бути зменшена поточна мінімальна ціна договору. Переможцем аукціону вважається учасник, за конкурентною заявкою якого встановлена мінімальна ціна договору (лота) на аукціоні. За результатами проведення процедури електронного реверсивного аукціону замовник укладає з переможцем аукціону договір про закупівлю[4].

Переможцем електронного реверсивного аукціону вважається учасник , за конкурентною заявкою якого встановлена мінімальна ціна договору (лота) на аукціоні. Таким чином можна зробити висновок, що державна політика в сфері державних закупівель спрямована на подальше наближення законодавства України у цій сфері до законодавства ЄС та найкращих світових практик.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Україна. Закони. Про внесення змін до Закону України "Про здійснення державних закупівель" щодо впровадження процедури електронного реверсивного аукціону/ Відомості Верховної Ради України від 03.05.2013. - № 18, стор. 968, стаття 168
2. Актуальні проблеми системи державних закупівель / упоряд. О. Шейко // Державні закупівлі України. – 2010. – № 11. – С. 2–4.
3. Влялько І.В. Правове регулювання державних закупівель в ЄС: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.11 «Міжнародне право» / І. В. Влялько; Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. – К., 2009. – 20 с.

4. Олефір А. Проблеми здійснення державних закупівель за процедурою електронного реверсивного аукціону // Юстиніан . – 2012. - № 7.

Мороз Ю.Ф.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Спеціаліст»
Спеціальність «Правознавство»

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКЛАДАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРІВ

В основу економіки будь-якої країни покладено господарську діяльність її суб'єктів, які задовольняють не тільки власні потреби, а й працюють на розвиток і процвітання держави. Оскільки господарський договір виступає основною підставою виникнення господарських правовідносин, особливостям застосування норм діючого законодавства у цій сфері та аналізу терміну «господарський договір» в останній час приділяється значна увага.

У законодавстві та науковій літературі термін «господарський договір» вживається в кількох значеннях. Так, наприклад, господарський договір представляє собою двох або багатосторонню угоду, тобто дії сторін, спрямовані на досягнення певного правового результату. Інше тлумачення поняття господарського договору вбачає зобов'язальне правовідношення, змістом якого є взаємні права та кореспондуючі зобов'язання сторін.

Отже, виходячи з вищенаведеного, договір може розглядатися і як багатозначне явище: тобто, як підстава виникнення правовідносин та безпосередньо правовідносини, що виникли з цієї підстави, і, врешті решт, як форма, якої набувають відповідні правовідносини[1].

Слід обов'язково зазначити, що найважливішим значенням терміна «договір» є підстава виникнення правовідносин, а саме цивільних прав і обов'язків. Цей підхід дозволяє визначити сутність, значення і характерні риси господарського договору.

Як особлива категорія господарського законодавства і права України, господарський договір має певну правову основу. Особливості укладання та виконання господарських договорів в Україні з прийняттям Господарського кодексу України регулюються:

а) загальними (про зобов'язання, договір, зобов'язання, що впливають з договорів) і спеціальними (купівля-продаж, поставка, контракція сільськогосподарської продукції, постачання енергетичними та іншими ресурсами, лізинг, підряд, будівельний підряд, виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, перевезення, транспортне експедирування, зберігання на товарному складі, позика, кредит, банківський вклад, банківський рахунок, факторинг, комерційна концесія тощо) нормами Цивільного кодексу;

б) нормативно-правовими актами господарського законодавства: Господарським кодексом, законами України про окремі види господарської діяльності (інвестиційну, зовнішньоекономічну, транспортну тощо)[2].

Певну групу становлять нормативні акти колишнього Союзу РСР, які регулюють ті господарські договори, які повністю або частково не врегульовані законодавством України. Зокрема, це договори поставки продукції виробничо-технічного призначення та товарів народного споживання; договори перевезення вантажів внутрішнім водним транспортом.

Взагалі, термін «господарський договір» у право України було введено Арбітражним процесуальним кодексом України (зараз – Господарський процесуальний кодекс України), який регулював порядок розгляду і вирішення господарських спорів, тобто спорів між підприємствами, установами та організаціями, які виникли при укладенні та виконанні господарських договорів. Проте загального визначення поняття «господарський договір» на сьогодні не містить ані Господарський процесуальний кодекс України, ані Господарський кодекс України[3].

Правова характеристика неможлива без дослідження істотних умов господарського договору, серед яких законодавство передбачає наступні – предмет, ціну і строки. Сьогодні не існує універсальної моделі договору, що визначала б положення, які мають міститись у договорі. Ми вважаємо, що в ньому мають бути такі розділи: предмет договору, права та обов'язки сторін, ціна договору та порядок розрахунків (якщо договір платний), умови приймання-передачі (робіт, послуг, продукції тощо), порядок вирішення суперечок, форс-мажорні обставини, відповідальність сторін, умови розірвання договору, строк дії договору та особливі умови. Кожен з названих розділів договору має свої особливості. Наприклад, у розділі про порядок розрахунків слід чітко зазначити, у який спосіб відбуватимуться розрахунки: буде це повна попередня оплата, оплата частинами з певними умовами чи оплата після виконання іншою стороною своїх зобов'язань тощо. Строк дії договору є його істотною умовою і має бути обов'язково зазначений у договорі. В особливих умовах сторони зазвичай зазначають, якою мовою, на скількох сторінках та у скількох примірниках укладається договір, у якому разі дійсні всі додатки і доповнення до нього.

Також до основних ознак господарського договору слід віднести:

- 1) тісний зв'язок із плановим процесом учасників господарських відносин;
- 2) поєднання в господарському договорі майнових та організаційних елементів;
- 3) обмеження договірної свободи з метою захисту інтересів споживачів;
- 4) можливість відступу від принципу рівності сторін (державні контракти, договори приєднання, договори, що укладаються в межах рамочних контрактів)[4].

Таким чином, на підставі вищезазначеного, слід зробити висновок, що під господарським договором слід розуміти нормативно закріплену домовленість, укладену за встановленим змістом та формою, між суб'єктами господарювання, суб'єктами господарсько-організаційних повноважень, не господарюючими суб'єктами – юридичними особами, спрямовану на встановлення, зміну чи припинення прав і обов'язків, досягнення конкретної мети, що забезпечується у випадку порушення можливістю застосування небажаних наслідків. Тобто, господарський договір є основним засобом організації відносин між суб'єктами господарювання, гнучким регулятором господарської діяльності та інструментом її планування, формою і засобом організації господарських зв'язків.

Список використаних джерел:

1. Бочкова І. І. Концепція, ознаки та значення господарського договору за законодавством України / І. І. Бочкова // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 111–115 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11biizzu.pdf>

2. Беляневич О.А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти): Моногр. / О.А. Беляневич. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 592 с.

3. Бекленищева І.В. Гражданско-правовой договор: классическая традиция и современные тенденции. - М.: Статут, 2006. - 204 с.

4. Господарське право України : навчальний посібник / за заг. ред. Н. О. Санахметової. – Х. : Одиссей, 2005. – 608 с.

Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В умовах функціонування ринкової економіки, основу якої складає господарська діяльність з використанням різних форм власності, зростає потреба суб'єктів в захисті своїх прав від різноманітних ризиків.

Інтерес у створенні адекватного розвиненим економічним відносинам ринку страхових послуг проявляють не тільки суб'єкти господарювання, але і держава, яка заінтересована у страховому захисті державного майна. Ці питання вирішуються шляхом упровадження в Україні перевірених світовою практикою форм і видів страхування.

Відповідно до ч. 2 ст. 333 ГК страхування є однією із складових фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

Страхування є однією з галузей економіки України, в якій за останні роки спостерігається зростання основних показників. Однак існують негативні чинники, які стримують розвиток ринку страхових послуг:

- недосконалість захисту прав споживачів страхових послуг;
- низький рівень співвідношення страхових платежів з відрахуванням платежів, переданих на перестраховання українським страховикам, і валового внутрішнього продукту, незначна клієнтська база страховиків, а також зосередження страхової діяльності переважно на майновому страхуванні юридичних осіб;
- нерозвиненість довгострокового страхування життя, недержавного пенсійного забезпечення та відсутність правового регулювання діяльності страховиків у сфері обов'язкового медичного страхування;
- недостатність надійних фінансових інструментів для інвестування;
- велика кількість страхових компаній з низьким рівнем капіталізації, а також слабкий розвиток національного перестрахового ринку;
- використання страхового ринку суб'єктами господарювання для оптимізації оподаткування та витоку коштів за кордон;
- недостатній рівень кадрового та наукового забезпечення страхового ринку;
- низький рівень страхової культури населення.

Концепцією розвитку страхового ринку України до 2020 р. передбачено, що основними принципами розвитку страхового ринку є:

- вільний рух капіталів та страхових послуг на території України;
 - захист прав споживачів страхових послуг, включаючи формування системи гарантування забезпечення виплат за договорами довгострокового страхування життя та за договорами страхування, передбаченими Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення»;
 - вільний вибір страховика;
 - прозорість діяльності учасників страхового ринку; уніфікація процедур страхування; використання міжнародного досвіду;
 - державне регулювання та нагляд у сфері страхування, а також формування системи запобіжного (пруденційного) нагляду, включаючи впровадження системи оцінки діяльності страховиків на основі застосування міжнародних стандартів обліку і фінансової звітності;
 - невтручання органів державної влади в поточну діяльність учасників страхового ринку;
 - рівність перед законом усіх учасників страхового ринку;
 - функціонування страхового ринку на засадах вільної конкуренції.
- Всі ці принципи реалізуються при здійсненні страхової діяльності.

Страхова діяльність - це врегульована нормами права господарська діяльність страхових організацій з надання страхових послуг за рахунок сформованих страхових фондів, що здійснюється на підставі ліцензії, як правило, з метою отримання прибутку.

Зі змісту законодавства про страхування можна зробити висновок, що страхова діяльність охоплює такі види господарської діяльності, як: страхування, перестраховування і фінансову діяльність, пов'язану з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням.

Страхованням у сфері господарювання є діяльність, спрямована на покриття довготермінових та короткотермінових ризиків суб'єктів господарювання з використанням заощаджень через кредитно-фінансову систему або без такого використання (ч. 5 ст. 333 ГК).

Згідно з ч. 1 ст. 352 ГК страхування - це діяльність спеціально уповноважених державних організацій та суб'єктів господарювання (страховиків), пов'язана з наданням страхових послуг юридичним особам або громадянам (страхувальникам) щодо захисту їх майнових інтересів у разі настання визначених законом чи договором страхування подій (страхових випадків), за рахунок грошових фондів, які формуються шляхом сплати страхувальниками страхових платежів.

Відносини щодо здійснення страхової діяльності регулюються рядом нормативно-правових актів, які залежно від сфери їх дії поділяються на загальне законодавство про підприємництво (в частині, що стосується підприємницької діяльності на страховому ринку) і спеціальне законодавство про страхову діяльність як окремий вид підприємництва.

Серед загальних нормативно-правових актів, що застосовуються для регулювання страхової підприємницької діяльності, передусім слід назвати Господарський та Цивільний кодекси України, закони України «Про господарські товариства», «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» тощо.

Систему спеціального законодавства про страхову діяльність очолює Закон України від 7 березня 1996 р. (в редакції Закону України від 4 жовтня 2001 р.) «Про страхування», що регулює відносини у сфері страхування і спрямований на утворення ринку страхових послуг, посилення страхового захисту майнових інтересів підприємств, установ, організацій та громадян.

Серед актів спеціального законодавства можна виділити ряд постанов Кабінету Міністрів України: від 13 липня 1998 р. № 1083 «Про порядок та умови обов'язкового авіаційного страхування», від 17 серпня 1998 р. № 1280 «Про впровадження механізму страхування експортних та кредитних ризиків», від 29 квітня 1999 р. № 747 «Про впорядкування діяльності страхових брокерів» та інші.

Слід зазначити, що відповідно до наказу Міністерства фінансів тимчасово, до затвердження Міністерством фінансів України нормативно-правових актів з питань страхової діяльності і набуття ними чинності, застосовуються нормативно-правові акти Комітету у справах нагляду за страховою діяльністю, який було ліквідовано згідно з Указом Президента України від 15 грудня 1999 року № 1573 «Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади».

Важливе місце в системі законодавства про страхову діяльність відводиться Правилам страхування, що розробляються страховиком для кожного виду страхування окремо і підлягають затвердженню Уповноваженим органом при видачі ліцензії на право здійснення відповідного виду страхування.

Відповідно до ст. 17 Закону «Про страхування» Правила страхування повинні містити:

- предмет договору страхування;
- порядок визначення розмірів страхових сум та (або) розмірів страхових виплат;
- страхові ризики;
- виключення із страхових випадків і обмеження страхування; строк та місце дії договору страхування; порядок укладення договору страхування; права та обов'язки сторін;

- дії страхувальника у разі настання страхового випадку;
- перелік документів, що підтверджують настання страхового випадку та розмір збитків;
- порядок і умови здійснення страхових виплат;
- строк прийняття рішення про здійснення або відмову в здійсненні страхових виплат;
- причини відмови у страховій виплаті або виплаті страхового відшкодування;
- умови припинення договору страхування;
- порядок вирішення спорів;
- страхові тарифи за договорами страхування іншими, ніж договори страхування життя;
- страхові тарифи та методику їх розрахунку за договорами страхування життя;
- особливі умови.

Уповноважений орган має право відмовити у видачі ліцензії, якщо подані правила страхування суперечать чинному законодавству та не відповідають вимогам цієї статті.

У разі коли до правил страхування вносяться зміни, страховик повинен подати ці зміни Уповноваженому органу для погодження.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування» від 4 жовтня 2001 р. // Урядовий кур'єр. - 2001. - 7 листопада.
2. Зміни до Ліцензійних умов провадження страхової діяльності, затверджені Розрядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 25 січня 2005 р.
3. Хавтур О.В. Концептуальні засади страхування // Фінанси України. - № 2. - 2004. - с. 147.
4. Мних М.В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика: Підручник. - К., «Знання України». – 2006. - с. 18.

Ніколенко Л.М.,
Маріупольський державний університет
професор кафедри господарського,
цивільного та трудового права

ВИЗНАЧЕННЯ СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ

Класичне розуміння системи джерел права, загальноновизнане в теорії права і держави, і, що офіційно впливає з уявлень про приналежність нашої країни до континентальної правової системи, протягом тривалого часу вважало нормативний акт основним джерелом права, залишаючи судовому прецеденту, у найкращому випадку, факультативну роль.

Судовий прецедент - це рішення у конкретній справі, що є обов'язковим для судів тій або ж нижчій інстанції при рішенні аналогічних справ. Прецедент як джерело права відоме ще з прадавніх часів. В умовах Древнього Риму прецедентами виступали едикти преторів (рішення або приписи з конкретних питань). Спочатку вони мали обов'язкову силу при розгляді аналогічних справ лише для самих преторів, що їх, що прийняли, і впродовж терміну (як правило, один рік) перебування їх у влади.

Проте багато положень едиктів одних преторів повторювалися в інших едиктах новообраних преторів і набували, таким чином, стійкого характеру. Рішення і правила, сформульовані преторами в різний годину, поступово склалися в систему загальнообов'язкових норм під назвою преторського права.

Слід зазначити, що в класичному розумінні судовий прецедент з'явився і отримав розвиток в Англії. Ще в XIII столітті в цій країні були утворені і діяли так звані роз'їзні

королівські суди. У своїй діяльності вони керувалися в основному звичаями, а також практикою місцевих судів. В результаті судді виробляли загальні норми, принципи і підходи в розгляді суперечок з різних сфер громадського життя. Таким чином, складалося так зване загальне право (common law), яке спочатку було неписаним. Слід зазначити та обставина, що англійське феодальне право практично не підпало під вплив римського права.

Надалі рішення королівських судів стали використовуватися як керівництво в ухваленні рішень іншими судами у аналогічних справах. Таким чином, судова практика стала одним з основних джерел права.

У XIV ст. в Англії разом з «загальним правом» починає функціонувати і так зване право справедливості. Воно виникло як апеляційний інститут. Невдоволені рішенням своїх справ в судах загального права зверталися «за милістю і справедливістю» до короля. Король делегував свої повноваження лорду канцлеру, який вважався «провідником королівської совісті». Він при рішенні справ застосовував норми загального права, римського права або канонічного права, керуючись «міркуваннями справедливості». Надалі цей суд також став використовувати свої ж судові прецеденти. Зрештою «загальне право» і «право справедливості» злилися один з одним, і в результаті утворилося загальне прецедентне право.

У зв'язку з цим прецедентне право традиційно визначається як право, що складається з норм і принципів, що створених і приймаються англійськими суддями в процесі виконання ними судових рішень.

Нині цей тип правових систем існує у Великобританії, США, Канаді, Австралії, Новій Зеландії, Північній Ірландії і низці інших країн. Приблизно одна третина населення живе в правових рамках, визначених саме англосакською правовою системою. У рамках цієї правової системи прецеденти можуть запозичуватися одними країнами у інших. Так, 50% прецедентного права Нової Зеландії запозичуються із Сполученого Королівства, 10% - з Австралії, деяка частина - з Канади. У Австралії 1/3 прецедентів ґрунтується на «переконливості» англійських прецедентів, близько 1% - новозеландських. Сама Великобританія запозичує прецеденти з Австралії, Канади, Нової Зеландії (у загальній сумі близько 1%). У Ірландії в силу історичних особливостей взаємовідношення Великобританії і Ірландії, що склалися, встановилося у край негативне відношення до англійських судових прецедентів. В той же час помітне тяжіння ірландських суддів до американської практики. У судах часто цитуються справи верховного суду США, рідше - Високого суду Австралії.

Таким чином, в класичному розумінні судовий прецедент з'явився і отримав розвиток в Англії, а потім і в інших країнах англосакської правової сім'ї. Тому розглянемо основні ознаки і поняття судового прецеденту як джерела права, існуючого в класичному розумінні у Великобританії.

Однією з найважливіших ознак судового прецеденту є його обов'язковість (імперативність). У 1854 р. спеціальним парламентським статутом була офіційно визнана обов'язковість судових прецедентів. При цьому були встановлені наступні принципи прецедентного права :

- нижчестоячий суд зобов'язаний наслідувати виводи вищого суду;
- вищі суди не залежать від рішень нижчих судів;
- суд першої інстанції не пов'язаний рішенням іншого суду цього ж рівня;
- подальші рішення палати лордів (як вищій судовій інстанції) не повинні суперечити своїм же попереднім рішенням.

Таким чином, прецеденти встановлюються тільки вищими судовими інстанціями, а не усіма судами. При цьому з усієї судової практики прецедентами можуть бути тільки ті рішення відповідних судів, які винесені більшістю голосів членів суду. У разі, якщо думки суддів розділяються, то кожен суддя викладає свою думку, проте така думка не має правової

сили прецеденту. Але практикуючи юристи вивчають і подібні позиції, оскільки іноді такі думки стають думкою більшості через деякий час.

Отже, суди відповідної інстанції приймають рішення, які мають наступні ознаки :

- загальнообов'язковість - йому повинні слідувати суди тій же або нижчій інстанції;
- мають загальний характер, оскільки поширюються на усі аналогічні випадки;
- формально визначені, оскільки закріплені у відповідному документі.

До цього додамо, що це рішення прийнято компетентним державним органом і за його невиконання варто можливість державного примусу.

Відповідно до широкого підходу судовий прецедент включає:

вивчення фактів, що відносяться до справи, і виділення найбільш значимих (істотних, матеріальних) з них;

вироблення аргументів на користь укладення, що приймається у справі, включаючи вирішення спірних питань, що стосуються використовуваних при цьому прецедентів;

саме рішення суду, що зачіпає інтереси сторін, що беруть участь у справі.

Можливо визначити особливості судового прецеденту:

Судовий прецедент обов'язковий не тільки для сторін процесу, але й для усіх громадян та органів державної влади при розгляді аналогічної справи судом.

При розгляді аналогічної — за юридичними фактами — справи суди зобов'язані керуватись судовим прецедентом та прийняти аналогічне рішення, якщо між юридично значущими фактами прецеденту та справи, якщо розглядається не має «розумних розбіжностей».

Судді нижчої інстанції зобов'язані слідувати судовим прецедентам, які були роздані вищими інстанціями при розгляді аналогічної справи.

Судові прецеденти публікуються в офіційних судових звітах (law reports) і неофіційно — в провідних друкованих ЗМІ.

На содові прецеденти мають змогу посилатися позивачі в позивних заявах та адвокати в судовій залі, обґрунтовуючи свою позицію по справі.

Судовий прецедент є джерелом права та має нормативний характер. Судовий прецедент як джерело права, який офіційно визнається, має розповсюдження тільки у чверті держав світу.

З іншого боку, з позиції юридичної сили судовий прецедент можна трактувати як єдність, по-перше, юридично обов'язковій частині судового рішення, яка містить в собі суть правової позиції судді у справі, що лягла в основу рішення/вироку у справі, і, по-друге, рекомендаційній, переконливій частині судового рішення, що містить аргументи, що обґрунтовують необхідність ухвалення того або іншого рішення і тим самим що вказують на важливість і переконливість цього рішення.

У вузькому сенсі судовим прецедентом є лише юридично обов'язкова частина рішення суду - *ratio decidendi*, яка включає будь-яку норму права, прямо або що побічно трактувала суддею в якості необхідного кроку в досягненні рішення, включаючи хід його міркувань або обов'язкову частину його вказівки присяжним з питань права.

Ніколенко І.О.,
Маріупольській державний університет
Студентка ОКР «Спеціаліст»
Спеціальності «Правознавство»

ПІДВІДОМЧІСТЬ ТА ПІДСУДНІСТЬ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ

Підвідомчість, або предметна компетенція, господарських спорів визначається як коло справ, віднесених до розгляду і вирішення господарських судів у силу прямої вказівки

закону. Підвідомчість визначає також властивості (характер) спірних правовідносин, у силу яких їх вирішення віднесене до компетенції господарського суду.

В основу визначення підвідомчості покладено два критерії: суб'єктний склад правовідносин і характер діяльності суб'єктів (характер спірного правовідношення).

Підвідомчість виокремлюють, також у широкому та вузькому розумінні. Підвідомчість у широкому розумінні – це коло будь-яких питань, відносно яких зазначений орган держави, суспільства або орган змішаного характеру може здійснювати всі (будь-які) покладені на нього функції. Підвідомчість у вузькому розумінні – це коло справ, які суди правомочні розглядати та вирішувати по суті.

Відповідно до ст.1 Господарського процесуального кодексу України, підприємства, установи, організації, інші юридичні особи (у тому числі іноземні), громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності, мають право звертатися до господарського суду згідно з встановленою підвідомчістю господарських справ за захистом своїх порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів, а також для вжиття передбачених законом заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням[1].

Відповідно до ст. 12 Господарського Процесуального Кодексу до підвідомчості господарських судів віднесені справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні, розірванні й виконанні господарських договорів та з інших підстав, а також у спорах про визнання недійсними актів з підстав, зазначених у законодавстві.

Господарським судам підвідомчі також справи про банкрутство, які розглядаються у порядку провадження, передбаченому Господарським процесуальним кодексом, з урахуванням особливостей, встановлених Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» та іншими законами. справи за заявами Антимонопольного комітету України, Рахункової палати з питань, віднесених законодавчими актами до їх компетенції, також розглядають господарські суди.

Варто зазначити, що єдиного підходу в питанні щодо визначення підвідомчості справ за позовами в сфері економічної конкуренції, зокрема про оскарження рішень Антимонопольного комітету України, по справах, що виникають за земельними спорами та інш., в межах судової системи не існує.

Підвідомчий господарським судам спір може бути передано сторонами (за письмовою угодою) на вирішення третейського суду (арбітражу), крім спорів про визнання недійсними актів, а також спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні господарських договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб. Слід мати на увазі, що справи про банкрутство підвідомчі лише господарським судам і не можуть розглядатися третейськими судами.

У широкому розумінні підвідомчість виступає як передумова права на подання позову в господарський суд.

Підсудність справ господарським судам означає розмежування компетенції між різними ланками господарських судів (родова підсудність) та між окремими судами однієї ланки (територіальна підсудність).

За допомогою родової підсудності можна встановити, якій судовій ланці підсудна конкретна справа. Загальні положення родової підсудності визначено у ст. 13 Господарського Процесуального Кодексу України. Відповідно до згаданої статті, місцеві господарські суди розглядають у першій інстанції усі справи, підвідомчі господарським судам.

Територіальна підсудність дозволяє розмежовувати компетенцію господарських судів одного рівня. Територіальна підсудність справ господарським судам визначена ст. 15 Господарського Процесуального Кодексу України.

Загальна територіальна підсудність формує основне правило розмежування компетенції однорівневих господарських судів. Згідно з цим правилом справи розглядаються місцевим господарським судом за місцезнаходженням:

— сторони, зобов'язаної за договором здійснити на користь другої сторони певні дії по спорах, що виникають при укладанні, зміні та розірванні господарських договорів і визнання договорів недійсними;

— відповідача по спорах, що виникають при виконанні господарських договорів та з інших підстав, а також справи про визнання недійсними актів.

Позов до юридичної особи, який випливає з діяльності її уповноваженого відособленого підрозділу, подається з урахуванням правил загальної територіальної підсудності залежно від місцезнаходження відособленого підрозділу.

Місцезнаходження визначається на момент подання позову і вказується позивачем. Місцезнаходження юридичної особи визначається місцем її державної реєстрації (якщо законом не передбачено інше), вказується в уставних документах та визнається за місцезнаходженням її головного виконавчого органу.

Правила альтернативної підсудності надають позивачеві право вибору господарського суду, де буде розглянута справа. справи у спорах за участю кількох відповідачів розглядаються господарським судом за місцезнаходженням одного з відповідачів за вибором позивача.

Спеціальні правила територіальної підсудності встановлені господарським процесуальним законодавством по справах про банкрутство, які розглядаються господарським судом за місцезнаходженням боржника.

Підсудність по зв'язку справ має місце у випадку їх тісних зв'язків, наявність яких дозволяє розглянути усі вимоги в одному процесі, тобто незалежно від територіальної приналежності спір підлягає розгляду в тому господарському суді, в якому вирішується інша справа, з якою пов'язаний спір.

Виключна підсудність — це встановлена підсудність певної категорії справ точно визначеному господарському суду, що виключає можливість розгляду їх у будь-якому іншому суді. Встановлення виключної підсудності має на меті забезпечити найкращі умови для правильного та оперативного вирішення певних категорій справ, характер яких викликає труднощі розгляду їх в іншому місці.

Перелік справ, на які поширюються правила виключної підсудності, у статті 16 Господарського Процесуального Кодексу України є вичерпним:

— справи у спорах, що виникають з договору перевезення, в яких одним із відповідачів є орган транспорту, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням цього органу;

— справи у спорах про право власності на майно або витребування майна з чужого незаконного володіння чи про усунення перешкод у користуванні майном розглядаються за місцезнаходженням майна;

— справи у спорах, у яких відповідачем є вищий чи центральний орган виконавчої влади, Національний банк України, Рахункова палата, Верховна Рада Автономної Республіки Крим або Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські ради або обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, а також справи, матеріали яких містять державну таємницю, розглядаються господарським судом міста Києва.

Господарське процесуальне законодавство передбачає так звану окрему підсудність. Місце розгляду справи з господарського спору, в якому однією зі сторін є апеляційний господарський суд, господарський суд Автономної Республіки Крим, господарський суд області, міст Києва та Севастополя, визначає Вищий господарський суд України.

Справа, яку прийняв господарський суд до свого провадження, повинна бути розглянута ним по суті. Коли через певні обставини справа не може бути розглянута господарським судом, до якого надійшли позовні матеріали або в провадженні якого ця справа знаходиться, господарське процесуальне законодавство встановлює правила передачі матеріалів справ з одного господарського суду до іншого (ст. 17 ГПК).

Однак передача матеріалів за встановленою підсудністю не допускає можливості передачі матеріалів за підвідомчістю, тобто передачу матеріалів з господарського суду до загального суду чи іншого органу. В таких випадках господарський суд або відмовляє у прийнятті позовної заяви (п. 1 ст. 62 ГПК), або припиняє провадження у справі (п. 1 ст. 80 ГПК).

Список використаних джерел:

1. Господарський процесуальний кодекс України//Відомості Верховної Ради України. – 1992.- №6.-Ст 56.
2. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010р. №2453-VI// Відомості Верховної Ради України . – 2010. - №41. – Ст.529.
3. Постанова Пленуму Вишого Господарського Суду України «Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам» від 24 жовтня 2011 №10 // Вісник Господарського Судочинства. – 2011. - №6. – Ст.13
4. Авдеенко Н.И. Общие правила определения судебной подведомственности// Вопросы государства и права. – Л.,1964.
5. Притика Д.М. Арбітражні суди в Україні: історичний нарис та перспективи розвитку. – К.,1998. – 608с.
6. Тимченко П.М. Проблемы судебной подведомственности. – Х.,2003. – 37с.

Пігарева Г.І.,
Маріупольський державний університет
студентка ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ВИДИ БІРЖ

Ринкові засади та форми господарювання були запроваджені в економіку України і це спричинило широке застосування конкурентних способів укладання господарських договорів на реалізацію майна. Даний вид договорів є найчисленнішою групою договорів у сфері господарювання, серед яких виділяють договір купівлі-продажу, від якого походять інші договори цієї групи - договір поставки, договір контракції сільськогосподарської продукції, договір постачання енергетичними та іншими ресурсами, договір міни та його різновид - договір бартеру. Укладання даних договорів проходило шляхом проведення торгів і, відповідно, появу спеціалізованих організацій, що здійснюють організаційно-правове забезпечення проведення торгів і надання пов'язаних з цим послуг. Серед таких суб'єктів господарських відносин особливе місце посідають біржі - одна з найстаріших організаційно-правових форм, що використовується для проведення торгів або біржа визначається як сукупність осіб, що постійно в певному місці здійснюють торговельні операції шляхом укладення певного виду угод.

Узагальнене та універсальне поняття біржі в господарському законодавстві України відсутнє, оскільки правове становище двох основних видів бірж - фондової і товарної - регулюється різними нормативно-правовими актами - Законом України від 10.12.1991 р. "Про товарну біржу" та Законом України від 23.02.2006 р. "Про цінні папери та фондовий ринок". У Господарському кодексі України положення про цівидибіржмістяться в різних

главах: про товарну біржу - в четвертому параграфі "Біржоваторгівля", про фондову біржу - в параграфі 3 "Посередництво у здійсненні операцій з цінними паперами. Фондова біржа".

Водночас аналіз положень зазначених законів і відповідних положень ГК України дозволяє виділити такі спільні кваліфікуючі ознаки біржі будь-якого виду:

- зазвичай корпоративні засади створення та діяльності (організація корпоративного типу), що передбачає створення кількох осіб (для фондової біржі, що створюється у формі акціонерного товариства чи товариства з обмеженою відповідальністю, - щонайменше 20) особами, які після державної реєстрації біржі набувають статусу учасника біржі: управління біржею за допомогою системи органів, вищим з яких є загальні збори членів біржі;

- спеціальний предмет діяльності, некомерційної за своїм характером, - організація торгів на біржі, зосередження попиту та пропозиції на певне майно (продукцію, товари чи цінні папери), сприяння формуванню їх біржового курсу (шляхом біржового котирування цін на підставі реєстрації цін, що виникають стихійно на окремій біржі з урахуванням укладених біржових угод); збирання й обробка інформації товарів (цінних паперів), що допускаються до торгів на біржі, регулювання біржових операцій (порядку укладення біржових угод);

- заборона здійснювати комерційне посередництво;
- можливість отримання плати за послуги, що надаються біржею за встановленими нею цінами (відповідно до встановленого нею розміру плати) з метою забезпечення основної діяльності і покриття пов'язаних з нею витрат;

- наявність власного майдану, що формується за рахунок внесків учасників та інших джерел, передбачених на підставі закону статутом біржі;

- обов'язковість двох локальних документів, на підставі яких функціонує біржа, - статуту біржі та правил біржової торгівлі (правил фондової біржі щодо порядку організації та проведення біржових торгів);

- особливий порядок укладення угод на біржі, що визначаються правилами торгівлі на біржі, а також розгляд спорів, пов'язаних із біржовими угодами.

Узагальнення зазначених ознак дозволяє дати визначення біржі як некомерційної господарської організації корпоративного типу, що забезпечує організацію та проведення торгів на біржі й укладення за результатами торгів біржових угод, а також може надавати за плату пов'язані з основною діяльністю послуги (крім комерційного посередництва).

Як вже зазначалося основними видами біржі є товарна та фондова.

Правове становище товарних бірж регулює Закон України «Про товарні біржі» та Господарський кодекс України. Закон України «Про товарну біржу» визначає умови створення та діяльності товарних бірж на території України. Згідно з ч. 1 ст. 1 закону товарна біржа є особливий суб'єкт господарювання, який надає послуги в укладенні біржових угод, виявленні попиту і пропозицій на товари, товарні ціни, вивчає і упорядковує товарообіг і сприяє пов'язаним з ним торговельним операціям. Вона засновується шляхом укладення засновниками угоди (засновники сплачують пайовий внесок). Біржа діє на підставі статуту, затвердженого засновниками. Господарський кодекс встановлює, що право на заснування товарної біржі виникає тільки у суб'єктів господарювання (юридичні особи та фізичні особи-підприємці). Особливість правового становища товарних бірж полягає у тому, що ці юридичні особи здійснюють спеціальні види діяльності: надання послуг в укладенні біржових угод, виявленні попиту і пропозицій на товари, товарних цін, вивчення, упорядкування товарообігу і сприяння пов'язаним з ним торговельним операціям. Отже, товарна біржа - це юридична особа, яка має спеціальну правоздатність.

Правове положення фондової біржі регулює Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» та Господарський кодекс України. Фондова біржа — організаційно оформлений, постійно діючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами; акціонерне товариство, яке зосереджує попит і пропозицію цінних паперів, сприяє формуванню їх біржового курсу та здійснює свою діяльність відповідно до чинного

законодавства, статуту і правил фондової біржі. Фондова біржа не є комерційною організацією і не ставить за мету отримання прибутків. Її доходи формуються за рахунок продажу акцій, регулярних членських внесків, біржових зборів і штрафів. Доходи повністю йдуть на покриття витрат, на забезпечення і розвиток діяльності біржі.

Дані законодавчі акти певною мірою дублюють один одного, що недоцільно. Вважаємо, що правове становище як товарних так і фондових бірж повинні регулювати окремі закони, які будуть визначати основи правового регулювання ті діяльності бірж.

Список використаних джерел:

1. Господарське право України/Навчальний посібник / О.М. Вінник. - Атіка, 2004 - 624 с.
2. Плахіна І.Є. Правове становище товарних бірж /І.Є. Плахіна // Держава і право. – 2009. - № 44. С. 381-385
3. Законом України "Про товарну біржу" від 10.12.1991 за N 1956-ХІІ // Офіційний вісник України. – 1991. - № 10. – Ст. 139.
4. Законом України "Про цінні папери та фондовий ринок" від 23.02.2006 за № 3480-IV // Офіційний вісник України. – 2006. - № 31. – Ст. 268.
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. (з наступними змінами та доповненнями) за № 436-IV-ВР // Відомості Верховної Ради. – 2003. - № 22. – Ст. 192.

Пінчук Я.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬСЯ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ ГРУПАМИ

Організована злочинність розглядається у науках кримінально-правового циклу у цілому як найбільш небезпечне виявлення групової професійної злочинності з вираженою корисливою спрямованістю, що досягається будь-якими кримінальними засобами і способами.

У період докорінного реформування економіки, легалізації і стимулювання підприємницької діяльності різних видів організована злочинність зазнає змін, адаптуючись до нових умов. Виявляється прагнення ОЗГ до зв'язків та співробітництва з нелегальним, тіньовим сектором економіки, на структуру і динаміку організованої злочинності впливають можливості використання кримінального досвіду зарубіжних злочинних формувань, встановлення з ними зв'язків, можливості легалізації (відмивання) коштів шляхом відкриття рахунків на підставних осіб у зарубіжних банках, заснування фірм, придбання нерухомості та ін. Однак не можна проводити паралель між зарубіжною організованою злочинністю (яка має істотну структурну неоднаковість, наприклад італійська, американська, східно-азійська та ін.) та тією, що склалася у після радянський період. Мафіозні асоціації ряду країн за рівнем організації і діяльності (сімейно-кланові системи, структури пірамід та ін.) відрізняються особливостями кримінальної традиції і практики.

Структура злочинів, вчинених ОЗГ в Україні, починаючи з 1994 р., характеризується такими видами діянь, як крадіжки, розкрадання, вимагательство, розбої, грабежі, хабарництво, операції з валютними цінностями, злочини, пов'язані з наркотиками, зберіганням, виготовленням і збутом вогнепальної зброї і боєприпасів. До таких злочинів належать також вбивства.

Злочини, вчинені ОЗГ, відбивають тенденцію зростання ряду сфер і галузей економіки: банківської, кредитно-фінансової, підприємств, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, та ін.

Значення розробки криміналістичної характеристики злочинів, вчинених ОЗГ, обумовлюється складністю доведення факту участі у них членів даної ОЗГ поряд з встановленням обставин певного вчинку, частіше — вчинків, які кваліфікуються за сукупністю (економічних та загально-кримінальних злочинів). У зв'язку з цим на початку розслідування того або іншого злочину не завжди очевидні ознаки участі в ньому ОЗГ.

Криміналістична характеристика злочинів, вчинених ОЗГ, повинна відобразити органічний зв'язок окремих характеристик і в цілому методик розслідування на основі особливостей кримінальної діяльності ОЗГ.

Криміналістична характеристика злочинів, які вчиняються ОЗГ, об'єднує дві взаємопов'язані системи даних: 1) криміналістичну характеристику певних видів злочинів, вчинених ОЗГ, з виділенням основного напрямку злочинної діяльності такої групи і 2) криміналістичну характеристику ОЗГ як організованого злочинного формування. Перша з названих систем складає основу об'єднаної криміналістичної характеристики злочину; друга виступає її специфічним елементом, що характеризує ОЗГ і окремих її членів — суб'єктів злочину (особа злочинця), злочинну співучасть.

Важливішим елементом криміналістичної характеристики злочинів, що вчиняються ОЗГ, є сама група, злочинна організація, її члени.

Залежно від спрямованості злочинної діяльності — корисливо-насильницька, загально-кримінальна або корислива (у сфері економічної діяльності), а також інших чинників ОЗГ можуть бути віднесені до різних типів (видів). Серед них виділяються ОЗГ за видом кримінально-професійної діяльності — ті, що спеціалізуються на виготовленні (підробленні) грошових знаків, цінних паперів, документів, крадіжках автомобілів, рекеті та ін.; або на кримінальній діяльності у сфері економічних відносин (фінансово-кредитній, зовнішньоекономічній діяльності та ін.); за територіальною ознакою злочинної діяльності (регіональні і міжрегіональні внутрішні і такі, що виходять за межі країни) та ін.

У характеристиці ОЗГ необхідно передусім виділити організаційну структуру, яка визначає саму сутність даної форми злочинності, без чого вона перетворюється у звичайну злочинну групу. Даний елемент характеристики знаходить прояв у внутрішньогруповому розподілі функцій учасників злочинної групи, в організованій системі, яка передбачає ієрархічність, кримінальне лідерство, дисципліну, норми поведінки, неформальну нормативність, систему санкцій та заохочень.

Структура ОЗГ (як основна ознака) будується на кримінальному професіоналізмі, кримінальній кооперації, інформованості, системі конспірації, організації внутрішньої та зовнішньої безпеки.

Тривалість функціонування ОЗГ виявляється у певних ознаках: згуртованості, стійкості, постійності злочинного спілкування, нейтралізації соціального контролю, мінімізації ризику, приховуванні слідів злочину та ін.

Корислива спрямованість діяльності ОЗГ — одна з цільових і мотиваційних ознак — виявляється у використанні для вчинення злочинів легального (у вигляді кредиту та ін.) і кримінального капіталу; максималізації доходу; у виборі і монополізації найбільш доходних сфер підприємництва та кримінального бізнесу; легалізації («відмиванні») кримінальних доходів та ін.

Планування злочинів, які вчиняються ОЗГ, також належить до основних її ознак і характеризується: цілеспрямованістю та старанністю планування злочинної діяльності, кримінальною спеціалізацією і в той же час варіантністю та універсальністю; розповсюдженням дезінформації про злочинну діяльність: залученням фахівців для розроблення планів та ін.

Предметом злочинного замаху ОЗГ є майново-грошові кошти та матеріальні цінності. Останні становлять інтерес не тільки як великі товарні маси споживчих виробів, котрі реалізуються з ухиленням від сплати податків, але й предмети, які мають попит на світовому ринку: коштовності, цінна сировина, антикваріат тощо. У коло кримінальних інтересів входять також об'єкти права інтелектуальної власності: комп'ютерні програми, книжкова продукція, аудіо-, відеотвори та ін.

Перепада Ф.Л.,
Маріупольський державний університет
старший викладач кафедри «менеджмета та адміністрування»

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Сучасний стан вітчизняної промисловості вимагає чіткого налагодження напрямків державних стратегій та довгострокових програм формування конкурентоспроможної промислової галузі. Дані завдання чітко окреслено в рамках розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 липня 2013 р. № 603 “Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року” в рамках якої визначено загальні принципи та шляхи реформування державної політики в промисловій сфері.

Серед ряду основних питань, які визначають актуальні проблеми розвитку вітчизняної промисловості важливе місце займають питання управління соціально-трудовими відносинами трудових колективів суб'єктів господарської діяльності. Особливої уваги потребує сфера підготовки висококваліфікованих кадрів промислових підприємств, впровадження програм розвитку кадрового потенціалу, інформаційного забезпечення професійної діяльності. Підвищення професійних вимог до працівників промислових підприємств має обов'язково супроводжуватись створенням відповідних стандартів та нормативів, що дозволяють об'єктивно формувати та використовувати систему професійно-технічних можливостей кадрового складу.

Зокрема в рамках Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості визначено ключові фактори, що формують сучасну кон'юнктуру промислової сфери України:

- недостатній рівень конкурентоспроможності вітчизняної промислової продукції внаслідок використання застарілих технологій та значного зносу основних засобів;
- обмежений доступ підприємств базових галузей промисловості до кредитних ресурсів через високі відсоткові ставки комерційних банків, особливо на довгостроковий період для технічного переозброєння;
- зниження попиту на продукцію вітчизняних товаровиробників на внутрішньому ринку;
- несвоєчасне відшкодування податку на додану вартість підприємствам - експортерам вітчизняної продукції;
- підвищення цін на енергоносії, частка яких у структурі собівартості продукції надто висока, особливо у металургійній та хімічній галузях виробництва;
- значна експортоорієнтованість промислових виробництв;
- несприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура.

Коло визначених проблем формує основні пріоритети державної політики в сфері створення належних умов для досягнення належного рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств через підвищення професійно-технічних якостей їх кадрового

складу та створенню нових умов діяльності промислових підприємств. Кадрова політика промислових підприємств має великий вплив на досягнення позитивних економічних результатів їх господарської діяльності. Саме тому шляхи подолання кризових явищ у вітчизняній промисловості мають включати комплекс організаційно-правових питань з урегулювання основних заходів кадрової політики:

– накопичення та подальше використання у виробництві науково-технологічного, ресурсного та інтелектуального потенціалу;

– приведення системи технічного регулювання у відповідність з міжнародними стандартами стосовно якості продукції, екологічних вимог до продукції та технологічного процесу її виробництва, охорони праці, техніки безпеки;

– здійснення заходів, спрямованих на вдосконалення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з вищою освітою, кваліфікованих робітників, професійного розвитку працівників промисловості.

Кадрова політика виступає не лише як елемент соціального середовища підприємства, що характеризує відносини між роботодавцем та працівниками, але як концептуальний елемент корпоративної системи цінностей, що визначають форму та цілі функціонування підприємства загалом, закладає основи його корпоративної політики.

Процес формування та реалізації кадрової політики відбувається безпосередньо у внутрішньому середовищі організації, проте на його характер значного впливу завдають фактори зовнішнього середовища, такі як: відносини із постачальниками ресурсів та покупцями продукції, рівень та динаміка розвитку технологій виробничої діяльності, економічний стан профільної та суміжних галузей промисловості, соціально-демографічні процеси, тощо. Важливою особливістю функціонування промислових підприємств є поєднання тактичних та стратегічних інтересів у питаннях постановки цілей та виборі методів реалізації кадрової політики. При цьому в процесі формування кадрової політики беруть участь елементи всіх рівнів управління, кожен із яких виконує функції відповідно до розподілу адміністративно-організаційних ролей.

Таким чином, державне регулювання промислової сфери України на сучасному етапі спрямовано на формування комплексу загальних напрямків підвищення конкурентоспроможності підприємств вітчизняної промисловості в тому числі і через реалізацію програм підготовки та розвитку науково-технічного потенціалу кадрів промислових підприємств.

Список використаних джерел:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 липня 2013 р. № 603 «Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року». – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/603-2013-%D1%80>

2. Офіційний сайт Міністерства промислової політики України. – Режим доступу: <http://industry.kmu.gov.ua>

3. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/>

Подлепич Д.О.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ФОРМИ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Існує низка проблем у реалізації та захисті порушених економічних прав, на сам перед це низька правова культура учасників господарських правовідносин, тобто відсутність правових знань і навичок захисту власних інтересів; наявність у чинному законодавстві колізій та прогалин, що, як наслідок, не забезпечує адекватного правового регулювання; неправомірна поведінка посадових осіб уповноважених державних органів та органів місцевого самоврядування щодо учасників господарського життя.

Термін «відповідальність» застосовується в різних аспектах. Говорять, зокрема, про соціальну, моральну, економічну і юридичну відповідальність.

Дослідженню питання юридичної і, зокрема, господарсько-правової відповідальності правники приділяли і приділяють велику увагу. Цій проблемі в різний час присвятили свої праці В. С. Щербина [19], А. Я. Пилипенко [19], В. К. Мамутов [16] та інші.

Висловлюючи різні точки зору і підходи до визначення господарсько-правової відповідальності, переважна частина правників розглядають її як наслідок правопорушення, як несприятливі економічні наслідки. Вони єдині також і в питанні відносно суб'єкта відповідальності. Згідно з їхніми дослідженнями, ним є тільки суб'єкт господарювання, а не окремі громадяни, за винятком підприємців.

На нашу думку, найбільш послідовною позицією в цьому питанні є позиція В. К. Мамутова. Він розглядає господарсько-правову відповідальність як зазнавання господарським органом несприятливих економічних наслідків безпосередньо внаслідок того, що до нього застосовані передбачені законом санкції (міри відповідальності економічного характеру) за вчинене ним правопорушення [16, с. 37].

Таке розуміння юридичної, в тому числі і господарсько-правової відповідальності, не тільки дістало підтримку і визнання в загальній теорії права, а й закріплення в чинному законодавстві, зокрема в ст. 216 ГК України [2].

Відповідно до цієї статті, відповідальність за правопорушення, здійснене у сфері господарювання, полягає в застосуванні до правопорушників - учасників господарської діяльності правового впливу (санкцій) на підставах і в порядку, передбачених ГК України, іншими законодавчими актами чи договором.

Отже, відповідальність застосовується у формі певної системи господарських санкцій, передбачених господарським законодавством, укладеними договорами і локальними актами нормативного характеру суб'єктів господарювання за протиправні дії чи бездіяльність учасників господарських відносин. Статтею 217 ГК України визначено: поняття господарських санкцій, сферу їх застосування, види господарських санкцій та порядок застосування адміністративно-господарських санкцій.

Підставами господарсько-правової відповідальності є вчинення суб'єктом господарських відносин правопорушення у сфері господарювання.

Ст. 218 Господарського кодексу України визначає наступні види підстав господарсько-правової відповідальності:

1. Нормативна. Це сукупність норм права про відповідальність суб'єктів господарських відносин.

2. Господарська правосуб'єктність правопорушника і потерпілого. Сторонами правовідносин щодо застосування відповідальності цього виду можуть бути підприємства, установи, організації, інші юридичні особи незалежно від форми власності майна, організаційно-правових форм, тобто особи, що мають право звертатися до господарського суду за захистом своїх порушених або оспорюваних прав та інтересів, які охороняються законом.

Юридіко-фактична. Це протиправні дія або бездіяльність особи - господарського правопорушника, що порушують права і законні інтереси потерпілої особи чи заважають їх реалізації. Ця підстава складається з чотирьох елементів, які в теорії права називаються умовами господарсько-правової відповідальності:

- факт господарського порушення, тобто порушення норми закону, умови договору, державного контракту тощо, внаслідок чого завдаються збитки або інша шкода майновим правам та інтересам потерпілого (кредитора);
- протиправність поведінки господарського порушника. Така умова визначається у господарському праві в широкому розумінні. Це може бути як дія, такі бездіяльність, що порушують правову норму, планове завдання, умови договору та ін.;
- причинний зв'язок між протиправною поведінкою порушника і завданими потерпілому збитками. Цей зв'язок необхідно доводити відповідними документальними доказами;
- вина господарського правопорушника. Це негативне суб'єктивне ставлення правопорушника до прав і законних інтересів потерпілого. Вина у господарській практиці-це наявність двох обставин, які дають підстави для застосування відповідальності:
 - а) наявність в особи-правопорушника реальних можливостей для належного виконання;
 - б) невжиття правопорушником всіх необхідних заходів для недопущення правопорушення, запобігання збиткам (шкоді) потерпілого.

Формою вини може бути: умисел правопорушника; необережність правопорушника.

При цьому діє принцип презумпції вини, тобто "відсутність своєї вини доводить особа, яка порушила зобов'язання", що передбачено ст. 614 Цивільного кодексу України. Вина обох сторін підлягає взаємному заліку. Якщо невиконання або неналежне виконання зобов'язання виникло з вини обох сторін, судовий орган (суд, господарський суд, третейський суд) відповідно зменшує розмір відповідальності боржника. Це має місце і тоді, коли кредитор навмисно або з необережності сприяв збільшенню розмірів збитків або не вжив заходів до їх зменшення [3].

Вина обох сторін підлягає взаємному заліку. Якщо невиконання або неналежне виконання зобов'язання виникло з вини обох сторін, судовий орган (суд, господарський суд, третейський суд) відповідно зменшує розмір відповідальності боржника. Це має місце і тоді, коли кредитор навмисно або з необережності сприяв збільшенню розмірів збитків або не вжив заходів до їх зменшення (ст. 614 Цивільного кодексу України) [8, с. 151-153].

Таким чином, характерними ознаками господарсько-правової відповідальності є по - перше, сфера її застосування, тобто вона поширюється як на господарсько-майнові, так і на господарсько-організаційні публічні відносини; по-друге, вона є реакцією на протиправну поведінку суб'єкта господарювання, яка може виражатися у конкретному факті або в порушенні закону; по-третє, вона полягає у зменшенні благ суб'єкта господарювання; по-четверте, передбачається в законі або договорі; по-п'яте, забезпечується державним примусом. Підставами господарсько-правової відповідальності є вчинення суб'єктом господарських відносин правопорушення у сфері господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР// Відомості Верховної Ради України.- 1996.- № 30.- Ст. 141
2. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 (з наступними змінами та доповненнями) за № 436-IV // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 18, 19-20, 21-22. – Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356;
4. Мамутов В. К., Хахулін В. В., Філімонов С. М. Загнітко О. П., Ковалевська Е. П. Правове забезпечення соціальних та державних інтересів у зовнішньоекономічній господарській діяльності та попередження правопорушень в цій сфері / Питання боротьби зі злочинністю: Зб.наук.пр.- Харків: Право, 1999.- Випуск 3.- С. 35-61.
5. Санахметова Н.О. Правовий захист підприємництва в Україні. Навчальний посібник.- К.: ЮРІНКОН ІНТЕР, 1999.- 333 с.

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення //Відомості Верховної Ради України. – 1984. – Дод. до № 51. – Ст. 112.
7. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 5-6, ст.30

Подстепная А.О.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВАЯ ЗАЩИТА АВТОРСКИХ ПРАВ В УКРАИНЕ

Авторское право является довольно обширной и, одновременно, мало изученной областью гражданского права Украины. Но, так же, эта тема является популярной, большинство людей сталкивается с таким понятием, как авторское право, но еще больше граждан Украины сталкивается с проблемами гражданско-правовой защиты своих прав на тот или иной предмет интеллектуальной собственности.

Что же такое авторское право? Авторское право - это право лица, являющегося автором, владеть, пользоваться и распоряжаться произведением, созданным своим интеллектуальным трудом, приобретать личные имущественные и неимущественные права, связанные с авторством.

Авторское право возникает с момента создания произведения и для оповещения о своем праве, лицо, имеет право использовать специальный знак, установленный законом. [5, ст.437 ГКУ]

Для возникновения и осуществления авторского права не требуется регистрация произведения или любое другое специальное его оформление, а также выполнение любых других формальностей. [1,п. 2, ст.11 ЗУ].

Автор - главный субъект авторского права. Это физическое лицо, творческим трудом которого создано произведение, являющееся объектом авторского права.

Субъектами авторского права могут быть как граждане Украины, так и иностранцы. Иностранные граждане, как авторы, пользуются защитой авторского законодательства в Украине если созданные ими произведения находятся в какой-либо объективной форме на территории Украины, а если нет – то в соответствии с международными договорами Украины и совместными конвенциями по авторскому праву (Женевской, Бернской) [6]

Главная особенность системы защиты прав заключается в том, что не всякий правообладатель может заявить любое требование и использовать любой способ защиты. Это касается и авторов. Так, после передачи автором своего исключительного права он утрачивает и право на соответствующий данному праву иск, например на компенсацию [2, с.424]

Понятием "защита авторских прав" охватывается совокупность мер, направленных на восстановление или признание авторских прав и защиту интересов их обладателей при их нарушении или оспаривании. В законодательстве Украины содержится ряд различных форм осуществления защиты авторских прав, но проблема заключается в одном – не все субъекты авторского права знают об этих видах и формах защиты, чем и пользуются нарушители данного права.[3]

Под способами защиты авторских и смежных прав понимаются закрепленные законом материально-правовые меры принудительного характера, посредством которых производится восстановление (признание) нарушенных (оспариваемых) прав и воздействие на правонарушителя. Авторское законодательство предоставляет потерпевшим достаточно широкий спектр способов защиты. [4]

Основным нормативно-правовым актом, регулирующим защиту авторских прав от посягательств на них, является закон Украины «О защите авторских и смежных прав», в соответствии с которым, по ст. 51, «защита личных неимущественных и имущественных прав субъектов авторского права и (или) смежных прав осуществляется в порядке, установленном административным, гражданским и криминальным законодательством».

Ст. 52 Закона Украины «О защите авторских и смежных прав» прямо указывает и закрепляет возможные способы защиты авторами своих авторских прав. Субъект авторского права, чье право на авторство было нарушено, имеет четко определенные способы защиты своих прав. В первую очередь, это судебный порядок защиты, при котором субъект авторского права имеет право обратиться в суд или другие органы, соответственно присущей им компетенции с иском о:

- 1) возобновлении своих прав;
- 2) возмещении морального и материального вреда;
- 3) выплате соответствующего размера компенсации;
- 4) требовании принятия участия в проверке производственных помещений, связанных с изготовлением объектов авторского права
- 5) требовании публикации в Средствах Массовой Информации о нарушении авторского права
- 6) требовании иных мер для защиты, предусмотренных действующим законодательством

Указанные способы защиты не исчерпывают собой всех возможных мер, к которым может прибегнуть потерпевший для защиты своих авторских, так как авторские права по своей природе являются субъективными гражданскими правами, и поэтому их защита может осуществляться с помощью всех тех способов, которые применяются для защиты субъективных гражданских прав. На пример, требования о прекращении или изменении правоотношения, о признании недействительным не соответствующего законодательству нормативного акта органа государственного управления или местного органа государственной власти, о возмещении морального вреда и некоторые другие. [4]

Что касается определения размеров убытков, которые должны быть возмещены лицу, права которого нарушены, а также для возмещения морального (неимущественного) вреда, суд обязуется выходить из сути нарушения, имущественного и морального вреда, нанесенного лицу, которое имеет авторские права, а также из возможного дохода, который могло бы получить это лицо.

В качестве дополнительных санкций за нарушения авторских прав, в размер возмещения убытков могут быть включены судебные расходы, понесенные лицом, чьи права были нарушены. Суд также может постановить решение о наложении на нарушителя штрафа в размере 10 процентов суммы, присужденной судом в интересах истца. При этом сумма штрафов направляется в установленном законодательством порядке в соответствующие бюджеты. [1]

Наложение штрафов, как дополнительной санкции является по сути не гражданско-правовой мерой защиты авторских прав, а административной, но тоже носит регулятивный характер, а следовательно, не может быть игнорировано.

В законодательстве предусмотрены также специальные меры, направленные на обеспечение исков по данной категории дел. Суд может постановить решение об исключении или конфискации всех контрафактных экземпляров произведений,

фонограмм, или программ вещания, относительно которых установлено, что они были изготовлены или распространены с нарушением авторского права и (или) смежных прав, а также средств обхода технических средств защиты. Это касается и тех средств, с помощью которых реализуется выпуск данной продукции. Перечень действий, которые могут быть запрещены ответчику, включает изготовление, воспроизведение, продажу, сдачу в прокат, импорт и иное пользование, а также транспортировку, хранение или владение с целью выпуска в гражданский оборот экземпляров произведений и фонограмм, в отношении которых предполагается, что они являются контрафактными. [1]

Указанные меры рассматриваются в качестве дополнительных гарантий защиты интересов обладателей авторских и прав, поскольку они направлены на обеспечение правильного рассмотрения дела и реального исполнения будущего судебного решения.

Список использованных источников:

1. Закон Украины «О защите авторских и смежных правах» от 23 декабря 1993 года № 3792 -XII, с изменениями от 05.12.2012 г.
2. Калятин В.О. Интеллектуальная собственность (исключительные права). -М., -2000 г. - с. 424.
3. Л.В.Чхутиашвили«Проблемы защиты авторских прав» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://justicemaker.ru/view-article.php?id=4&art=1795>
4. Способы гражданско-правовой защиты[Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.univer5.ru/grazhdanskoe-pravo/avtorskoe-pravo-66/Page-83.html>
5. Гражданский Кодекс Украины от 16 января 2003 года, № 435 –IV, с изменениями от 16.05.2013 г.
6. Международная конвенция от 06 сентября 1952 "Всемирная конвенция об авторском праве (Женева)"

Провіряк О.М.,

Маріупольський державний університет

Студентка ОКР «Спеціаліст»

Спеціальність «Правознавство»

ЗАКОНОДАВЧА БАЗА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Законодавче забезпечення інноваційної діяльності в Україні насамперед регулюється Законом України "Про інноваційну діяльність" (ВРУ від 04.07.02 №40/IV) [1], де представлені термінологія та основні аспекти державного регулювання в сфері інноваційної діяльності, охарактеризовано правовий режим інноваційних проєктів, продуктів, інноваційних підприємств та методологію їх державної реєстрації, а також особливості фінансової підтримки та міжнародного співробітництва в сфері інноваційної діяльності. У Законі України "Про наукову і науково-технічну діяльність" [2] (№1316-IV/2003) визначаються організаційні, правові та фінансові засади функціонування та розвитку науково-технологічної сфери. Закон України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" [3] (№443-IV/2003) створює правову базу для концентрації ресурсів держави на провідних напрямках науково-технологічного оновлення виробництва, забезпечення вітчизняного ринку конкурентною, наукомісткою продукцією та виходу з нею на світовий ринок. У Законі України "Про спеціальний режим діяльності технологічних парків" (№3333-IV/2006) [4] визначено правові та економічні засади запровадження та функціонування спеціального режиму інноваційної діяльності технологічних парків. Також в даній сфері суспільних відносин діють Цивільний Кодекс України (глава IV "Право інтелектуальної власності") [5], Закони України "Про інвестиційну діяльність" (№1560-12) [6], "Про наукову і науково-технічну експертизу" (№51/95-ВР) [7], "Про державне

регулювання в сфері трансферу технологій" (№143-V) [8], Указ Президента України від 11.07.2006 року № 606/2006 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 квітня 2006 року "Про стан науково-технологічної сфери та заходи щодо забезпечення інноваційного розвитку України " [9], постанова Верховної Ради України "Про дотримання законодавства щодо розвитку науково-технологічного потенціалу та інноваційної діяльності в Україні" (№1786-VI) [10]. Відповідно до зазначених регіональних пріоритетів інноваційного розвитку в області формується перелік інноваційних проектів, що мають високу ступінь готовності до впровадження [11].

Взагалі інноваційну діяльність в Україні регулюють близько 120 правових актів. Важливу роль у стимулюванні інноваційних процесів відіграють деякі законодавчі акти, які безпосередньо не пов'язані із їх регулюванням [11].

Інноваційне законодавство продовжує інтенсивно розвиватися. Зараз на стадії розробки знаходяться проекти таких законів, як "Про стимулювання розвитку інноваційної, наукової та науково-технічної діяльності вищих навчальних закладів України", "Про особливості правового режиму майнових комплексів державних галузевих академій наук", "Про трансфер технологій" тощо.

Передбачається гармонізація інноваційного законодавства України з міжнародними угодами і конвенціями у договірно-правовій сфері міжнародної науково-технологічної кооперації зі стратегічно важливими партнерами тощо [11].

У зв'язку зі вступом України до Світової організації торгівлі (СОТ) та вдосконаленням національного законодавства відповідно до законодавства Європейського Союзу особливого значення набуває здійснення моніторингу міжнародних стандартів та законодавства економічно розвинутих країн у галузі інноваційної діяльності [12].

Законодавче забезпечення інноваційного процесу відбувається за двома напрямками, а саме: шляхом створення умов для інноваційної діяльності та вдосконалення конкретних напрямів її реалізації. Так, у згаданому Указі запропоновано Кабінету Міністрів України підготувати та внести на розгляд Верховної Ради України проект законів "Про оцінку інтелектуальної власності", "Про трансфер технологій", "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні на період до 2015 року" [11]

У цьому ж документі внесені пропозиції щодо впровадження правового механізму диференційованого пільгового оподаткування підприємств залежно від рівня їх інноваційної активності, стимулювання науково-дослідних та дослідно-конструкторських установ і організацій до введення в господарський обіг нематеріальних активів, а також створення галузевих інноваційних фондів [12].

Як свідчить аналіз, у чинному законодавстві закладена правова основа інноваційної діяльності. Чинне законодавство вже зараз надає широкі можливості для досягнення певних позитивних результатів. Зокрема, базові закони України "Про інноваційну діяльність" [1] та "Про спеціальний режим інноваційної та інвестиційної діяльності технологічних парків" надають суттєві пільги підприємствам, що займаються інноваційною діяльністю.

Йдеться про податок на додану вартість, податок на прибуток підприємства, звільнення від ввізного мита при імпорті обладнання (ці податки разом становлять так звані "бюджет розвитку підприємств"). Сформовано передумови для створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 22 травня 1996 р. [13].

У цьому документі зазначено, що в основу діяльності цих підприємств має бути покладено договір, орієнтований на створення та впровадження конкурентоспроможної продукції тощо.

Проте в цілому говорити про досконалість створеної законодавчої бази поки ще зарано. В чинному законодавстві існує багато суперечностей та прогалин, які заважають запровадженню та нормальному функціонуванню моделі інноваційного розвитку.

Порушується один із головних принципів систематизації законодавства з питань інноваційної діяльності, згідно з яким закони та підзаконні акти мають надавати узгодженість норм, цілісність предмета нормативного регулювання [11, с. 21].

Не виконується й інший, не менш важливий принцип правового регулювання, згідно з яким нормативно-правова база інноваційної діяльності має бути стабільною. Адже найголовнішою передумовою ефективного розвитку інноваційного підприємства в Україні є надійна правова база її діяльності. Викликає занепокоєння і сам процес формування названої сфери діяльності. В умовах застосування інноваційної моделі розвитку законодавець має адекватно та швидко реагувати на динаміку змін у сфері нововведень. У нашій державі цей процес розвивається хаотично і дуже повільно [11, с. 22].

Через відсутність чіткого визначення терміну “інновація” надання державної підтримки інноваційній діяльності у вигляді податкових пільг не дає бажаного результату. Очевидно, що зазначені у чинному законодавстві пільги не повинні розповсюджуватися на всі види такої діяльності, а мають бути збережені тільки для реалізації інноваційних проектів, спрямованих на реалізацію обмеженого кола державних пріоритетів [14, с. 325].

Як свідчить аналіз, серйозним недоліком національного законодавства, що регулює інноваційну діяльність, можна вважати порушення вимог законодавчої техніки до процесу формування нормативних дефініцій, зокрема термінів, що використовуються. Адже їх головне призначення в тексті законодавчого акту полягає в адекватному розкритті змісту того чи іншого поняття, визначенні його родових чи видових ознак, включенні нормативних характеристик в концентрованій і узагальненій формі [15, с. 88].

Особливість названих дефініцій полягає в тому що законодавець має давати юридичному терміну одне-єдине визначення, яке повинне вбирати в себе всі суттєві для застосування відповідного припису ознаки. До того ж формування понятійного апарату чинного законодавства має відбуватися логічно і послідовно. Такий підхід в законотворчій діяльності дуже часто ігнорується [14, с.323].

Термін "інноваційна діяльність" почав фігурувати у правому полі нашої держави набагато раніше, ніж термін "інновація". У Законі України "Про інвестиційну діяльність" [1] вона розглядається як "одна з форм інвестиційної діяльності, що здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу" (ст. 3). Запропоноване визначення не можна вважати вдалим. Розгляд інноваційної діяльності як однієї з форм інвестиційної не належним чином відображає суттєві риси, що розглядається. Дійсно, інвестиційний та інноваційний процеси взаємопов'язані. Однак в основі інноваційної діяльності все ж таки лежить процес створення і освоєння нових технологій, що потребує фундаментальних досліджень, спрямованих на одержання нових знань про розвиток природи та суспільства незалежно від їх конкретного використання [16, с. 21].

Дещо інша редакція поняття “інноваційна діяльність” запропонована у Законі “Проінноваційну діяльність”. Це діяльність, спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, яка зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг (ст. 1) [1]. Разом із тим, в теорії інноваційного менеджменту під інноваційною діяльністю розуміють підготовку, обґрунтування, освоєння і контроль за впровадженням нововведення.

Тобто мова йде про життєвий цикл інновації, яка починається з виникнення та розробки ідеї в ході науково-дослідної діяльності, перетворення її в об'єкт інтелектуальної власності. Саме цей етап опинився поза межами предмета правового регулювання.

Аналіз практики імплементації прийнятих законів однозначно свідчить про те, що ігнорування вимог до законотворчої діяльності приводить до серйозних помилок у правозастосуванні. Актуальність якнайскорішого розв'язання термінологічної проблеми чинного законодавства полягає в тому, що наявність в нормативно-правових актах з питань інноваційної діяльності різних визначень одних і тих же понять незалежно від причин, які

цьому сприяли, створює певні складнощі для тлумачення та практичної реалізації закладених в них норм. Тим більше, коли йде мова про такі акти, які знаходяться між собою у ієрархічному зв'язку (закон - підзаконний акт)[14, с. 324].

В переліку законодавчих і нормативних термінів України можна знайти такі поняття, як “інноваційно-інвестиційний цикл”, інноваційно-інвестиційна діяльність” тощо. Проте дефініції вказаних визначень як у правовій доктрині, так і в чинному до цього часу законодавстві немає. Одні з дослідників процес капіталовкладень в інноваційний розвиток називають інноваційно-інвестиційною діяльністю[17,с. 14], інші трактують її як інвестиційно-інноваційну. Деякі з авторів процес вкладання коштів у базові інновації в одних випадках називають інвестиційно-інноваційною діяльністю, а в інших - інноваційно-інвестиційною. Тобто названі терміни розглядаються ними як синоніми [18, с. 150].

Згідно з чинним законодавством термін “інноваційне підприємство” означає “підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг”. Фактично, встановивши названий рівень, законодавець штучно обмежив коло підприємств, які з повним правом мають право називатися “інноваційним” (наприклад, як можна в ринкових умовах априорі визначити вартість продукції, яка ще знаходиться на стадії розробки). Отже, інноваційні за суттю підприємства через термінологічну плутанину, яка панує у чинному законодавстві України, формально такими не вважаються. А тому позбавлені можливості користуватися підтримкою з боку держави [14, с. 325].

В законодавстві України при розгляді питань фінансування інноваційних проектів часто термін “інновація” відривають від терміну “інвестиція”. Як приклад можна навести назву Закону України "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків". Хоча насправді йдеться про один і той же процес. Очевидно, в даному випадку потрібно використовувати термін “інвестиційно-інноваційна діяльність”, яка є найважливішим інструментарієм реалізації інноваційних процесів[7].

У деяких випадках в чинному законодавстві відсутні потрібні для визначення інноваційної діяльності терміни. Так, венчурний капітал є одним з важливих інструментів фінансування науково-дослідних робіт та розвитку високих технологій, а також підтримки малого та середнього бізнесу, що спеціалізується у цій сфері. Проте чітке визначення цього поняття у законодавстві відсутнє. А це створює передумови для його довільного тлумачення.

В законодавстві, що регулює інноваційну діяльність, застосовуються терміни, які не витримують будь-якої серйозної критики. Порушення вимог законодавчої техніки до їх визначення серйозно ускладнює процес застосування на практиці окремих норм та положень законодавства з питань інноваційної діяльності. Відсутність наукового підходу до цієї проблеми створює передумови для безкарного порушення чинного законодавства, сприяє розбазарюванню державних коштів, а також необ'єктивному визначенню пріоритетів інноваційної діяльності, критеріїв державної підтримки тих чи інших інноваційних проектів[14, с. 325].

Чинне законодавство надало широкі повноваження у вирішенні проблем формування та реалізації державної інноваційної політики Верховній Раді України, Президенту України, Раді національної безпеки та охорони України, Кабінету Міністрів України, міністерствам та відомствам, Національним та галузевим академіям наук України, галузевим науково-дослідним та проектно-конструкторським організаціям, підприємствам.

Разом вони становлять систему формування та реалізації державної інноваційної політики, будучи більш-менш автономною в межах покладених на неї функцій, в цьому виконує свої обов'язки. Але система не спрацьовує через відсутність належної координації заходів державного регулювання окремих її елементів. За оцінками експертів, зараз

актуалізувалася проблема створення спеціального уповноваженого координаційного центру з питань інноваційної політики.

Важливим інструментом налагодження інноваційного розвитку України, безперечно, можуть стати технопарки та інноваційні структури інших типів. Діяльність названих інноваційних підприємств постійно гальмується через недосконалість законодавчої та інноваційно-правової бази, а також законодавчо закривлених форм їх стимулювання з боку держави [19, с. 20].

Існують також проблеми щодо уточнення пріоритетних напрямів діяльності інноваційних підприємств [11].

Сьогодні неузгоджена сукупність актів законодавчого й підзаконного нормативно-правового регулювання переважно визначає загальні, найбільш принципові положення й норми дефінітивного характеру, але не регламентує діяльність як логічний і послідовний інноваційний процес, який був би спрямований на прискорення соціально-економічного розвитку України.

Відсутні правові норми, які визначали б інноваційну діяльність як важливу ланку національної державної політики, служили б діючим важелем державно-правового регулювання в інноваційній сфері.

Передумови, що є в наявності для науково обґрунтованого удосконалювання інноваційного законодавства вимагають його систематизації у формі кодифікації й інкорпорації [20, с. 64].

Підсумовуючи законодавчу базу, можна зробити висновок, що до цього часу низка норм базових законів не діє в Україні через відсутність необхідних для їх реалізації підзаконних актів. Це, перш за все, стосується окремих положень Закону України "Про інноваційну діяльність" і пов'язано з тим, що уряд до цього часу не створив і не прийняв необхідного пакета документів, що забезпечує їх функціонування [11].

Список використаних джерел:

1) Закон України «Про інноваційну діяльність» від 07.08.2002 р. за № 36 // Офіційний вісник України. – 2002. - № 36. - Ст. 266.

2) Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 13.12.1991 р. за № 12 // ВВР України. – 1992. - № 12. – Ст. 165.

3) Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 р. за № 19-20 // ВВР України. – 2012. - №19-20. – Ст. 166

4) Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16.07.1999 р. за № 40 // ВВР України. – 1999. - № 40. – Ст. 363.

5) Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. (з наступними змінами та доповненнями) за № 5495-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 40-44. - Ст.356.

6) Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. за № 47 // ВВР України. – 1991. - № 47. – Ст. 646.

7) Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу» від 10.02.1995 р. за № 9 // ВВР України. – 1995. - № 9. – Ст. 56.

8) Закон України «Про державне регулювання в сфері трансферу технологій»
Від 14.09.2006 р. за № 45 // ВВР України. – 2006. - № 45. – Ст. 434.

9) Указ Президента України від 11.07.2006 року "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 квітня 2006 року "Про стан науково-технологічної сфери та заходи щодо забезпечення інноваційного розвитку України " // Офіційний вісник України. – 2006. - № 606/2006.

10) Постанова Верховної Ради України "Про дотримання законодавства щодо розвитку науково-технологічного потенціалу та інноваційної діяльності в Україні" від 16.06.2004 р. за № 43-44 // ВВР України. – 2004. - № 43-44. – Ст. 494.

- 11) Інноваційна діяльність / Інформація з Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади України від 30 січня 2011 // Джерело: Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.voladm.gov.ua/index.php?option=com_k2&view=item&id=280&Itemid=161 Інф.
- 12) Теоретичні засади державного регулювання інноваційної інфраструктури : метод. рек. / авт. кол. : А. О. Дегтяр, Р. Г. Соболев, Я. В. каледжан. - К. : НАДУ, 2012. - 44 с.
- 13) Постанова Верховної Ради України «Про затвердження Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів» від 22.05.1996 р. за № 549 // ВВР України. – Київ. – 1996. - № 549.
- 14) Гаман М. В. До проблем термінології в законодавстві про інновації / М. В. Гаман // Науковий часопис Хмельницького інституту регіонального управління та права з питань правознавства, управління та економіки. – 2003. – № 3-4. – С. 323-326 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.univer.km.ua/visnyk/602.pdf>
- 15) Законодательная техника: Научно-практическое пособие / Кол. авторов, под ред.: Тихомиров Ю.А. // Апт Л.Ф., Власенко Н.А., Исаков В.Б., Кузнецов С.В., Прянишников Е.А., Сырых В.М., Тихомиров Ю.А., Чернобель Г.Т. – М: Городец, - 2000.- 272 с.
- 16) Долгополова Л. М. Правова природа відносин у сфері інновацій / Л. М. Долгополова // Адвокат. – 2009. - № 3 (102). – С. 19-22.
- 17) Стельмашук А. М. Економіка і організація інноваційної діяльності / А. М. Стельмашук. – Тернопіль: Економічна думка. – 2001. – 89 с.
- 18) Гальчинський А. С., Геєць В. М., Кінах А.К., Семиноженко В. П. Інноваційна стратегія українських реформ / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А.К. Кінах, В. П. Семиноженко. – К.: Знання України. – 2002. – С. 148-152.
- 19) Кондрашов О. М. Стан та перспективи інноваційної діяльності в промисловості України / О. М. Кондрашов, М. Т. Пашута. -К.: Наук. Світ. - 2001. - 51 с.
- 20) Соловьев В. П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (Синергетические эффекты инноваций) / В. П. Соловьев. – Киев: Феникс. – 2006. — 560 с.

Прудников Е.В.

Брестский государственный университет
имени А.С. Пушкина
магистрант кафедры гражданско-правовых
дисциплин
специальность «Юриспруденция»

ПРАВОВАЯ ПРИРОДА ДОПОЛНИТЕЛЬНЫХ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫХ ПОСЛЕДСТВИЙ НЕДЕЙСТВИТЕЛЬНЫХ СДЕЛОК ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ И УКРАИНЫ

Сделка всегда направлена на достижение определенных правовых последствий в отношении ее субъектов, повлечь которые она может лишь при наличии установленных законодательством условий, при которых сделка признается действительной:

- соблюдения установленной формы сделки;
- соответствия ее содержания императивным нормам законодательства;
- соответствия воли ее субъектов их волеизъявлению;
- соответствия субъектного состава требованиям к нему предъявляемым.

В случае несоблюдения вышеуказанных условий сделка является недействительной (ничтожной или оспоримой) и не влечет связываемых с ней правовых последствий.

Гражданско-правовые последствия недействительных сделок установлены п. 2 ст. 168 Гражданского кодекса Республики Беларусь [1] (далее ГК Республики Беларусь), ч. 1 ст. 216 Гражданского кодекса Украины [2] (далее ГК Украины) (двусторонняя реституция); ч. 2, ч. 3 ст. 170 ГК Республики Беларусь, ч. 3 ст. 228 ГК Украины (односторонняя реституция и недопущение реституции). Указанные последствия в теории гражданского права именуется основными гражданско-правовыми последствиями недействительных сделок (указанное верно, лишь отвлекаясь от дискуссий о публично-правовом конфискационном характере односторонней реституции и недопущения реституции).

Вместе с тем, ч. 3 п. 1 ст. 172, п. 1 ст. 173, ст. 176, п. 3 ст. 177, п. 1 ст. 178 ГК Республики Беларусь; ч. 2 ст. 216, ч. 4 ст. 221, ч. 3 ст. 222, ч. 2 ст. 229, ч. 2 ст. 230, ч. 2 ст. 231, ч. 2 ст. 232, ч. 2 ст. 233 ГК Украины установлены, так называемые, дополнительные гражданско-правовые последствия недействительных сделок в виде возмещения одной стороной недействительной сделки другой реального ущерба (возмещения убытков и морального ущерба). Дополнительные имущественные последствия применяются наряду как с двусторонней, так и с односторонней реституцией, и даже тогда, когда основание для реституции не возникло (предоставление по сделке не произошло), но расходы потерпевшей стороной понесены.

Кроме того, абз. 2 ст. 972 ГК Республики Беларусь устанавливает субсидиарное применение правил, предусмотренных гл. 59 ГК Республики Беларусь («Обязательства вследствие неосновательного обогащения») к требованиям о возврате исполненного по недействительной сделке. Очевидно, что обязательство по возврату неосновательного обогащения не может относиться к последствиям недействительных сделок, а должно рассматриваться как акцессорное обязательство, возникающее ввиду возможной неэквивалентности переданного сторонами друг другу имущества.

Суть дополнительных последствий состоит в возложении обязанности на одну из сторон возместить другой стороне реальный ущерб (убытки), понесенные ею вследствие совершения и исполнения недействительной сделки. Стоит обратить внимание, что ГК Республики Беларусь в рассматриваемой ситуации допускает лишь возмещение реального ущерба, в то время как ГК Украины, используя термин «убытки», не исключает взыскания упущенной выгоды, а, кроме того, предусматривает и компенсацию морального ущерба.

Дополнительные гражданско-правовые последствия недействительных сделок возникают в связи с тем, что реституция может не повлечь полного восстановления первоначального имущественного положения стороны по сделке в силу того, что она понесла расходы, которые не были бы понесены ею, если бы сделка не была совершена. Обязанность по возмещению ущерба, причиненного добросовестной потерпевшей стороне, возникает только при наличии вины контрагента.

Вопрос о правовой природе дополнительного обязательства по возмещению ущерба (убытков) обсуждается в правовой литературе. Обязанность возместить убытки традиционно рассматривается как мера гражданско-правовой ответственности.

Проблема вида такой ответственности анализируется с нескольких позиций: во-первых, как договорной ответственности за заключение незаконного договора (возмещение убытков соответственно производится по правилам договорного права); во-вторых, как ответственности за неисполнение договора; в-третьих, как деликтной ответственности (ответственности по недействительной сделке).

Как отмечает Д.Н. Кархалев, в том случае, если после исполнения недействительной сделки у одной из сторон возникают убытки по вине другой (например, вследствие гибели вещи), то возникает самостоятельное охранительное (субохранительное, поскольку оно возникает на основе первоначального реституционного правоотношения) правоотношение по реализации возмещения убытков [3, с. 3-5]. Охранительные правоотношения связаны с

применением государственного принуждения в целях защиты и восстановления нарушенных прав, обеспечением исполнения нереализованных обязанностей.

Однако для стороны, оказавшейся более слабой или потерпевшей, такие меры направлены на защиту ее интересов, эти меры носят скорее восстановительный характер для слабой стороны, а не карательный – для ее контрагента, что, на наш взгляд, исключает их квалификацию как мер ответственности. Более того, исходя их буквального толкования ст. 14 ГК Республики Беларусь, ст. 22 ГК Украины, также нельзя сделать вывод о природе рассматриваемых мер как мер ответственности, так как указанные нормативные положения очевидно не связывают обязанность возмещения убытков лишь с совершением какого-либо правонарушения. В этом смысле, не совсем обоснованным представляется положение ч. 2 ст. 230 ГК Украины, предусматривающее компенсацию причиненных убытков стороной, применившей обман при совершении сделки, в двойном размере. Очевидно, что такая норма не соответствует компенсационной и правовосстановительной природе дополнительных гражданско-правовых последствий недействительных сделок.

Аргументом в пользу вышеуказанного применительно к белорусскому (как и российскому) праву является ограничение предела возмещения лишь реальным ущербом (однако отдельные авторы считают, что сложно отыскать какой-то смысл в ограничении размера убытков реальным ущербом и правильно распространить на указанные случаи действие общего правила о возмещении убытков [3, с. 3-7], как это и реализовано в ГК Украины).

Поиск ответа на вопрос об отнесении дополнительных гражданско-правовых последствий недействительных сделок к мерам ответственности или к восстановительным (компенсационным) мерам связан с поиском решения более общей проблемы определения правовой природы недействительной сделки. Очевидно, что признать последствия недействительной сделки мерами ответственности возможно лишь при определении таковой как правонарушения (деликта), для которого характерна противоправность поведения (действия, бездействия) правонарушителя.

Вместе с тем, представляется, справедливым утверждение О.В. Гутникова о том, что «неправомерные сделки всегда будут являться недействительными, однако не все недействительные сделки неправомерны» [4, с. 80-81]. Только отдельные основания недействительности сделок с очевидностью свидетельствуют о неправомерности действий их сторон. Так, например, не является несоответствующей законодательству (т.е. неправомерной) сделка, совершенная под влиянием обмана, насилия, угрозы, неправомерными в таком случае могут являться лишь сами обман, насилие, угроза.

Необходимо согласиться с точкой зрения исследователей, которые относят недействительные сделки, наряду с такими действиями, как неисполнение договора, неосновательное обогащение, причинение вреда, незаконное завладение чужим имуществом и т.д., к особой категории правонарушений – «неделиктным правонарушениям» [5, с. 21-25]. По мнению указанных цивилистов, отсутствие в системе гражданского права категории неделиктных правонарушений свидетельствует только о том, что она должна быть разработана [5, с. 21-25]. Подробное изложение указанной теории не представляется возможным в рамках настоящего доклада, ввиду чего, ограничимся констатацией того, что отнесение сделки, в отношении которой установлен факт ничтожности ввиду ее неправомерности, к «неделиктным правонарушениям» исключает квалификацию последствий ее совершения как мер ответственности.

Основные принципы возложения дополнительных имущественных последствий состоят в том, что они имеют место в случаях, когда одна сторона выступает как виновник в наступлении ущерба, а другая как потерпевший, а именно:

в случаях, когда совершаются сделки с лицами, имеющими дефекты в дееспособности (виновность состоит в том, что дееспособная сторона знала или должна была знать об указанных дефектах);

в случаях сделок с применением насилия, угрозы и т.д. (виновник – сторона, действовавшая с применением таких методов);

при совершении сделок под влиянием заблуждения (виновник недействительности – тот, кто ввел другую сторону в заблуждение).

Если вина в возникшем заблуждении не будет доказана, то риск недействительности несет тот, по чьей инициативе сделка была признана недействительной и который требовал от другой стороны возмещения причиненного ей реального ущерба, но не доказал, что заблуждение возникло по ее вине (хотя бы в возникшем заблуждении он на самом деле и не был виновен) (ч. 2 п. 2 ст. 179). Вопрос о распределении бремени доказывания осведомленности дееспособной стороны в недееспособности другого участника сделки должен быть урегулирован законодательно.

Таким образом, суть дополнительных последствий состоит в возложении обязанности на одну из сторон возместить другой стороне реальный ущерб (убытки и моральный вред), понесенный ею вследствие заключения и исполнения недействительной сделки. Эти последствия возникают в связи с тем, что реституция может не дать полного восстановления первоначального имущественного положения стороны по сделке в силу того, что она понесла расходы, которые не были бы понесены ею, если бы сделка не была совершена. Эти меры носят восстановительный характер для слабой стороны, а не карательный – для ее контрагента, что исключает их квалификацию как мер ответственности.

Список использованных источников:

1. Гражданский кодекс Республики Беларусь, 7 дек. 1998 г., № 218-3 : в ред. Закона от 31 дек. 2013 г. // Национальный правовой интернет-портал Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – 2014. – Режим доступа : http://etalonline.by/?type=text®num=НК9800218#load_text_none_1_. – Дата доступа : 27.01.2014.

2. Гражданский кодекс Украины, 16 янв. 2003 г. : в ред. Закона от 04 июля 2013 г. // Законодавство України [Электронный ресурс]. – 2014. – Режим доступа : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. – Дата доступа : 27.01.2014.

3. Кархалев, Д. Н. Реституционное охранительное правоотношение / Д. Н. Кархалев // Налоги. – 2009. – № 7. – С. 3-7.

4. Гутников, О. В. Недействительные сделки в гражданском праве. Теория и практика оспаривания / О. В. Гутников. – М. : БераторПресс, 2003. - 576 с.

5. Данилов, И. Понятие недействительности сделок, обоснование различий в правовой природе действительных и недействительных сделок / И. Данилов // Арбитражный и гражданский процесс. – 2009. – № 8. – С. 21-25.

Родак Н.А.,
Мариупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ЗАХИСТ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

У сучасному світі захист прав людини все більш набуває звання однієї із найважливіших умов суспільного прогресу. Кожна держава при прийнятті тих чи інших рішень стикається із проблемами захисту прав людини і Україна не є винятком. Без цього аспекту неможливо побудувати насправді соціальну та правову державу, а також закласти фундамент морального та політичного майбутнього нашої країни. Право на честь, гідність та ділову репутацию є найважливішою соціально-правовою цінністю, якої потребують держава та суспільство. Треба також зазначити, що права людини тісно взаємопов'язані із правовою

державою, яка виступає гарантом реалізації прав і свобод людини та захищає їх від порушень, а права та свободи людини в свою чергу є обов'язковою, гуманістичною складовою правової держави, якою називає себе Україна згідно із конституцією.

Цивільне законодавство надає захист особистим немайновим правам осіб. Загальні способи захисту відомі цивільному законодавству протягом багатьох років і закріплені нині у Цивільному Кодексі України (визнання права; визнання правочину недійсним; припинення дії, яка порушує право; зміна або припинення правовідношення, відшкодування збитків; компенсація моральної (немайнової) шкоди, визнання незаконним акта державного органу або органу місцевого самоврядування тощо). Але, окрім наведених способів передбачається і ряд нових: спростування недостовірної інформації, заборона щодо поширення інформації, яка порушує особисті немайнові права, а також зобов'язання порушника негайно вчинити дії, які необхідні для поновлення права. Особисті немайнові права у разі їх порушення захищаються усіма доступними для цивільного права способами, серед яких є і нетипові, наприклад, самостійний захист своїх особистих прав.

Отже, способи правового захисту особистих немайнових прав, включаючи захист честі, гідності та ділової репутації є досить широкими та результативними. Але українське законодавство у цій сфері має і деякі проблеми та не є взірцем досконалості за рахунок наявності прогалин та недоліків. Насамперед, у ЦК не має визначення понять «честь», «гідність», «ділова репутація» (ані для юридичних, ані для фізичних осіб), чи притаманні ці поняття всім суб'єктам цивільного права, в яких випадках відбувається порушення даних прав щодо юридичних та фізичних осіб. Це ускладнює механізм реалізації захисту честі, гідності та ділової репутації, тому що потерпіла особа повинна довести, що скоєне порушення стосується саме поваги честі, гідності або недоторканості ділової репутації.

Також існують проблеми в області ефективного захисту особистих немайнових прав громадян у інформаційній сфері. Чинне законодавство України не відповідає сучасному рівню розвитку відносин в сфері інформації та не в змозі адекватно вирішувати проблеми, що виникають. Необхідним є створення відповідного правового механізму, враховуючи особливості глобальної мережі Інтернет. Насамперед те, що Інтернет не є ані об'єктом, ані суб'єктом правового регулювання. Провайдери, які є основними суб'єктами глобальної мережі та забезпечують доступ до інформації, не в змозі контролювати весь обсяг розміщеної в мережі інформації. Процес признання особи суб'єктом цивільних правовідносин ускладнюється за рахунок відсутності персоніфікації автора інформації. Відсутність обліку користувачів тобто фізичних та юридичних осіб, які створюють, отримують, відправляють інформацію, допомагає уникнути відповідальності у випадках порушення прав на честь, гідність та ділову репутацію.

Таким чином, чинне законодавство України потребує внесення достатньої кількості змін, а можливо й створення окремого масиву нормативно-правового регулювання, який би враховував специфіку функціонування та розвитку глобальної мережі. Для покращення ефективності захисту честі, гідності та ділової репутації необхідно провести аналіз чинного законодавства задля визначення інформаційної системи Інтернет як об'єкта правового захисту з урахуванням цивільно-правових способів регулювання суспільних відносин. А також визначити механізм правового захисту честі, гідності та ділової репутації у тих випадках, коли інформація поширюється за допомогою мережевих технологій. Потрібно створити нормативні умови для підвищення виявлення осіб, які посягали на честь, гідність, ділову репутацію. Розробити правовий механізм та винайти способи оперативного знищення або скасування компрометуючої інформації, з метою поновлення порушеного права. Шляхом внесення змін до чинного Цивільного Кодексу України закріпити поняття «честь», «гідність», «ділова репутація». Зазначені заходи зможуть заповнити прогалини та покращити результативність захисту особистих немайнових прав в Україні.

Підбиваючи підсумки, треба зауважити, що питання захисту прав людини, честі, гідності, ділової репутації не втрачає своєї актуальності та з кожним днем стає ще популярнішим. Інтерес до цієї проблеми не згасає у зв'язку із запитамі окремої особистості та потребами суспільства в цілому. У зв'язку із швидкими темпами науково-технічного розвитку, виникають нові аспекти у захисті особистих немайнових прав. Українська держава забезпечує захист честі, гідності та ділової репутації фізичних та юридичних осіб, а також надає гарантії здійснення останніх. Згідно з цими гарантіями кожен громадянин або організація має право на відновлення своїх прав, вправі самостійно захищати свої права та законні інтереси всіма дозволеними способами, які не суперечать закону. І хоча національне законодавство не є досконалим у цій сфері, воно в змозі забезпечити досить достойний захист особистих немайнових прав, держава здатна вирішити проблемні питання.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. – Х.: Одиссей, 2002. – 64 с.
2. Цивільне право України. Загальна частина. Підручник./ Дзера О.В. – 3-є вид., пероб. і доп.- К.: Юрінком Інтер, 2010. - 976 с.
3. Цивільний Кодекс України. – Х.: Одиссей, 2013. – 384 с.
4. Саприкіна І.В. Правовідносини щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи в цивільному праві України //Підприємництво, господарство і право, №1, 2006. – С.36 – 38.
5. Нижник Н.Р., Прокоф'єва Д.М. Проблеми законодавчого забезпечення безпеки інформації в Україні//Ювілейна наукова-технічна конференція, Київ, 1998.

Рябцев М.В.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ІСТОТНІ УМОВИ ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРІВ

За сучасних умов розвитку економіки України, а саме перехід від планово-розподільчої до ринкової економіки, основною підставою виникнення господарських зобов'язань є господарський договір. Це визначає його важливу роль та вагомість зумовлену особливостями закріпленими у ст. 6 Господарського кодексу України загальних принципів господарювання, серед яких — свобода підприємництва, а також вільний рух капіталів, товарів, робіт і послуг на території України, які можуть бути забезпечені саме укладенням господарських договорів, заснованих на принципі рівності його учасників.

Зважаючи на важливість господарських договорів для підприємництва в Україні набуває актуальності й тема істотних умов господарського договору, саме тих без яких укладення договору не можливе. Істотні умови договору визначають найсуттєвіші його аспекти, що впливають із правової природи відповідного договірної виду чи окремого договору. Істотні умови, що є універсальними чи характерні для договорів певного виду, як правило, визначаються законом. Специфічні для окремого договору істотні умови визначаються взаємною згодою сторін у разі, якщо на цьому наполягає хоча б одна з них.

Трансформація відносин власності, розвиток різноманітних організаційні правових форм господарювання зумовлюють необхідність нових підходів до нормативно-правового регулювання господарських договорів та їх істотних умов. Це питання в своїх наукових роботах висвітлювали такі вчені як: О. Авраменко, О. Беляневич, О. Галушко, Ю. Лончакова, О. Старцева, В. Щербини та ін. Але повної роботи яка б досліджувала саме істотні умови господарського договору нажаль не існує, саме цей факт і робить дане дослідження актуальним, особливо на даному етапі розвитку нашої країни.

Головною особливістю господарського договору, яка відображається й на істотних умовах цього договору, полягає в особливому суб'єктному складі й обмеженні договірної свободи. Суб'єктний склад господарського договору можна визначити таким чином: сторонами в господарському договорі можуть виступати господарські організації з правами юридичної особи; відособлені підрозділи господарських організацій у межах компетенції, що надана їм цими організаціями; індивідуальні підприємці; негосподарські організації (юридичні особи) при здійсненні ними господарської діяльності, необхідної для досягнення мети, передбаченої їх установчими документами; органи господарського управління - власники та (або) уповноважені ними органи, які і здійснюють у межах їх компетенції управління майном створених (придбаних) ними або підвідомчих їм господарських організацій. Своєрідність господарського договору як зобов'язального правовідношення зумовлена природою господарських зв'язків і виявляються в спрямованості господарського договору на обслуговування господарської діяльності та в поєднанні майнових і організаційних елементів у змісті господарських договорів.

ГК України визначає істотні умови, характерні для господарських договорів незалежно від видів: предмет договору, ціна договору та строк дії договору (ч. 3 ст. 180).

Умови про предмет у господарському договорі повинні визначати найменування (номенклатуру, асортимент) та кількість продукції (робіт, послуг), а також вимоги до їх якості. Вимоги щодо якості визначаються відповідно до обов'язкових для сторін нормативних документів — державних стандартів України, ustalеної практики, класифікаторів, технічних умов, міжнародних, регіональних і національних стандартів інших країн (ст. 15 ГК України), а в разі їх відсутності — в договірному порядку, з дотриманням умов, що забезпечують захист інтересів кінцевих споживачів товарів і послуг. Ціна у господарському договорі визначається в порядку, встановленому гл. 21 ГК України. Так, згідно з ч. 3 ст. 189 ГК України суб'єкти господарювання можуть використовувати у господарській діяльності вільні ціни, державні фіксовані ціни та регульовані ціни — граничні рівні цін або граничні відхилення від державних фіксованих цін. За згодою сторін у господарському договорі можуть бути передбачені доплати до встановленої ціни за продукцію (роботи, послуги) вищої якості або виконання робіт у скорочені строки порівняно з нормативними. У разі визнання погодженої сторонами в договорі ціни такою, що порушує вимоги антимонопольно-конкурентного законодавства, антимонопольний орган має право вимагати від сторін зміни умови договору щодо ціни.

Вимога щодо обов'язкового встановлення умови про строк в господарському договорі означає фактичну заборону використання безстрокових договорів у господарській практиці, правомірність укладення яких встановлена зокрема, ЦК України (статті 763, 846 та ін.). Строком дії господарського договору є час, упродовж якого існують господарські зобов'язання сторін, що виникли на основі цього договору. На зобов'язання, що виникли у сторін до укладення ними господарського договору, не поширюються умови укладеного договору, якщо договором не передбачено інше. Закінчення строку дії господарського договору не звільняє сторони від відповідальності за його порушення, що мало місце під час дії договору.

Виходячи з переліку істотних умов господарського договору перелічених у Господарському кодексі України, можна зробити висновок що вони мало деталізовані і дуже загальні в порівнянні з цивільними договорами. Так в цивільному праві більш детально розписані істотні умови для кожного виду цивільних договорів (договір купівлі – продажу, дарування та ін.) Виходячи з цього можна запропонувати нормативне закріплення істотних умов господарських договорів в залежності від їх виду так: 1) мінімально необхідними істотними умовами майнового господарського договору має бути предмет та ціна договору та/або порядок чи спосіб обчислення цієї ціни на момент виконання договору; 2) для організаційних господарських договорів необхідними та достатніми істотними умовами

мають бути умови про предмет договору та його строк; 3) для господарських договорів в сфері державного господарювання (державні контракти, договори купівлі-продажу об'єктів приватизації, концесійні договори, угоди про розподіл продукції тощо), правове регулювання яких розвивається в напрямку правової конкретизації, коло істотних умов має залежати від способу укладання цих договорів (конкурентний або неконкурентний) і значною мірою визначатися через закріплення в законі відповідних прав та обов'язків сторін.

Таке розподілення істотних умов господарських договорів по їх видам має сприяти більшій диспозитивності господарських відносин і позитивно вплинути на договірну саморегуляцію в господарському праві.

Список використаних джерел:

1. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти). Монографія. К.: Юрінком Інтер, 2006. – 592 с
2. Господарський договір та способи його укладання. Навчальний посібник. – К.: “Наукова думка”, 2002. – 262 с.
3. Беяневич О.А. Господарський договір та способи його укладання: Автореф. ... канд. юрид. наук. — К., 1999.
4. Дощечко Ю. Господарське законодавство України. — К., 2004.
5. Господарські договори// Науково-практичний коментар Господарського кодексу України/ Кол. Авт.: Г.Л. Знаменський, В.В. Хахулін, В.С. Щербина та ін.; За заг. Ред.. В.К. Мамутова. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С.302-326
6. Про договірну свободу у господарських відносинах// Держава і право. Щорічник наукових праць молодих вчених. 1999. Вип.2.- С.205-211

Савінцева А. М.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Спеціаліст»
Спеціальність «Правознавство»

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИН

Сфера господарювання є надзвичайно складною з огляду на різноманітність відносин, що виникають між її суб'єктами та іншими учасниками господарського життя. Господарські відносини як предмет регулювання складаються лише з двох елементів - організаційного (організація виробництва, обігу) і майнового. Сукупність господарських відносин у такому вузькому розумінні є предметом господарського права. За предметом у такому розумінні господарське право вирізняється з інших галузей права, норми яких діють у народному господарстві.

Актуальність теми зумовлена недосконалістю норм чинного національного законодавства в царині правового забезпечення перетворення й функціонування сучасних господарських правовідносин, наявністю прогалин у правовому регулюванні. Особливої гостроти ці проблеми набувають у сфері регламентування господарських правовідносин. Про актуальність опрацювання теорії названих правовідносин говорить і низка невирішених теоретичних завдань, відсутність системних і комплексних досліджень сучасних господарських правовідносин, їх різновидів й їх системи, а також приватноправових і публічно-правових засад в таких правовідносинах.

Господарські правовідносини - це врегульовані нормами права суспільні відносини, котрі виникають у сфері господарювання щодо організації та безпосереднього здійснення господарської діяльності, характеризуються особливим суб'єктним складом, поєднанням організаційних і майнових елементів, значним ступенем регулювання як з боку держави, так і суб'єктів цих відносин. У Господарському кодексі України знаходимо більш лаконічне

визначення, оскільки йдеться про предмет правового регулювання цього кодексу. Згідно з ч. 1 ст. 1 ГК господарськими визнаються відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання.

Елементами господарських, як і будь-яких інших правовідносин, є їх зміст, суб'єкти та об'єкти. Матеріальний зміст господарських відносин становить власне господарська діяльність у всій її різноманітності. Юридичний зміст господарських відносин -- це права та обов'язки суб'єктів господарювання, які виникають у них у процесі здійснення зазначеної діяльності. Різноманітний характер господарських відносин зумовлює існування досить широкого кола їх учасників. До учасників відносин у сфері господарювання належать суб'єкти господарювання, споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності.

Відносини, що виникають, попри свою багатоманітність, є господарськими, оскільки їм притаманні спільні специфічні ознаки:

- сфера виникнення - господарські системи будь-якого рівня (державного - економіка країни, територіального - економіка певного регіону, локального - суб'єкти господарювання/господарські організації);

- урегульованість цих відносин за допомогою господарсько-правових норм (містяться в актах господарського законодавства - в широкому розумінні, в тому числі установчих документах), у певних випадках - ще й за допомогою господарських договорів (як правового документа), що забезпечують індивідуальне "підрегулювання" з урахуванням специфіки господарського зв'язку;

- особливий суб'єктний склад (обов'язковим учасником цих відносин є суб'єкти господарювання - індивідуальні підприємці та/або господарські організації, в певних випадках суб'єкти організаційно/управлінсько-господарських повноважень (органи державної влади: господарські та функціональні міністерства/відомства; органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією; господарські об'єднання; холдингові компанії, засновники та власники майна суб'єктів господарювання); крім того, участь у цих відносинах також беруть (можуть брати) споживачі, громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності (ч. 1 ст. 2 ГК України);

- об'єктом господарських правовідносин є майно у формі речей і безтілесного майна/нематеріальних активів (у тому числі об'єктів права інтелектуальної та права промислової власності), необхідне для організації та безпосереднього здійснення господарської діяльності;

- зміст - суб'єктивні права та обов'язки суб'єктів господарювання й суб'єктів організаційно-господарських повноважень та інших учасників господарського життя, визначені нормативно-правовими актами (господарським законодавством) та іншими правовими документами (договорами, зокрема), а також реальні дії зазначених осіб щодо реалізації цих прав та обов'язків, спрямовані на безпосереднє здійснення господарської діяльності (виготовлення продукції, виконання робіт, надання послуг) або організація управління такою діяльністю.

Зміст господарських правовідносин включає в себе права та обов'язки суб'єктів господарських правовідносин, які знаходять своє вираження у нормативно-правовій базі, в якій також закріплені дії, щодо реалізації цих прав та виконання обов'язків.

Підставою виникнення, зміни або припинення підприємницьких правовідносин є юридичний факт.

Юридичний факт - це такі життєві обставини, із якими норми права пов'язують виникнення, зміну або припинення правовідносин. По вольовому ознакою юридичні факти поділяються до дій і. Оскільки нормами підприємницького права регулюється передусім діяльність, остількиправопорождаючими фактами тут постають переважно дії учасників господарських правовідносин.

Події виступають переважно у роліправоизменяющих іправопрекращающих обставин.Правопорождаючими події можна відносинах страхування майна, і підприємницьких ризиків. Дії - факти, залежать від волі і потрібна свідомості людей. Натомість вони діляться на:

- правомірні, тобто. відповідні вимогам правової норми (наприклад, підписання договору);

- неправомірні, порушують розпорядження норм права (вчинення правопорушення).

Правомірні дії своє чергу поділяються на юридичні акти і юридичні вчинки.

Юридичні акти - це такі правомірні дії, які суб'єкт робить із метою досягти певній мети:

- Акти-предписания,акти-соглашения (договори);

- акти-разрешения;

- акти одностороннього характеру.

До перших ставляться, наприклад, розпорядження антимонопольного органу. Юридичні вчинки - це такі правомірні дії, здійснені без певній мети, або мають певну мета, але натомість виникають непередбачувані правовідносини.

Господарські правовідносини займають важливе місце в усіх відносинах в державі, вони характеризуються великим спектром своєї дії, та різноманітністю суб'єктів, відіграють важливу роль в становленні економіки країни та являють собою спосіб здійснення управління. Господарські правовідносини містять у собі ряд ознак , серед них - обмежене коло суб'єктів , поєднання в них організаційних і майнових елементів , матеріальний зміст господарських правовідносин . Господарські правовідносини можуть класифікуватися за різноманітними критеріями, які мають беззаперечне практичне значення и які закріплені у законодавстві.

Список використаних джерел:

1. Господарське право України: Підручник / За ред. А. С. Васильєва.

2. Вінник О. М. Господарське право: Навч. посібник. - 2-е вид., змін, та до-пов. - К.: Всеукраїнська асоціація видавців "Правова єдність", 2008. - 766 с.

3. Мілаш В. С. Господарське право: курс лекцій у двох частинах. Частина перша. - Харків: Право, 2008. - 496 с.

Сагиров К.К.,

Мариупольский государственный университет

Студент ОКУ «Магистр»

Специальность «Правоведение»

ДОГОВОРНОЕ (КОНТРАКТНОЕ) ПРАВО В УКРАИНЕ И КАНАДЕ: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ

Представленное исследование посвящено вопросам договорного (контрактного) права в Украине и Канаде.

Договорное (контрактное) право, как институт обязательственного гражданского права, играет значительную роль в развитии предпринимательских отношений в Украине и Канаде. Появляются новые смешанные виды гражданско-правовых договоров,

совершенствуются предпринимательские договоры. Контрактное право Канады имеет свои особенности, связанные с регулированием на региональном уровне.

Система права Канады, предполагающая деление права на публичное и частное, выделяет такую отрасль права, как договорное контрактное право.

Договорное контрактное право – это область частного права, связанная с обязательственным правом. Основной категорией контрактного права, так же как и в украинском гражданском праве, является контракт или договор устное или письменное соглашение между двумя и более сторонами, порождающее юридические последствия. Исходя из особенностей канадской правовой системы, которая заключается в сочетании положений англо-саксонского права и элементов романо-германской правовой семьи, контрактное право Канады сформировалось под влиянием общего (прецедентного) права. В соответствии с канадской конституцией, а именно Актом о Британской Северной Америке 1867 года, контрактное право относится к предметам ведения провинций Канады и поэтому в каждом субъекте Федерации сложилось свое, как правило, кодифицированное законодательство, регулирующее договорные отношения. Договорное контрактное право Канады включает в себя обязательственное право, регулирующее общественные отношения между физическими лицами. Обязательственное право, в свою очередь, классифицируется на деликтное право и право соглашений, а также обязательства из неосновательного обогащения, именуемые реституцией. Контракт в канадском праве, впрочем, как и в украинском, имеет широкую сферу применения: купля-продажа, страхование, банковская деятельность, семейные отношения, занятость. Контрактное (договорное) право Канады определяет общие категории, правовые принципы, порядок заключения контракта и его юридические последствия. В дальнейшем же договоры в отдельных сферах общественной жизни регламентируются более подробно соответствующими статутами и судебными прецедентами (например, Акт о продаже товаров провинции Онтарио).

Фактически, юридическая сущность контракта в договорном праве Канады и основные правила его заключения и вступления в юридическую силу совпадают с положениями гражданского права Украины. Система контрактного (договорного) права Канады включает в себя следующие элементы: 1. Контракты в сфере продажи различной категории товаров (движимого и недвижимого имущества). 2. Контракты в сфере страхования. 3. Контракты, связанные с осуществлением банковской деятельности. 4. Контракты, регламентирующие брачно-семейные отношения. 5. Контракты в области занятости и трудоустройства. Предпринимательские контракты. При этом отдельные области общественных отношений: семейные, торговые, трудовые, корпоративные, страховые, деликтные, банковские и многие другие являются предметом самостоятельных отраслей частного права согласно правовой системе Канады. В отличие от украинского гражданского права, договорное право Канады не содержит положений, подробно характеризующих отдельные виды договоров (например, договор купли-продажи, договор подряда). Существуют лишь общие принципы заключения договора: добровольность заключения договора, принцип свободы договора, ясность и четкость содержания договора, а также соблюдения процедуры заключения договора: предложение заключить договор – направление оферты, принятие условий договора – акцепт и третий элемент – получение сторонами выгоды от заключения договора.

Таким образом, в договорном (контрактном) праве Украины и Канады много общего, но есть и некоторые различия. Общими являются положения, определяющие основные категории и понятия договорного права (договор, оферта, акцепт и т. д.). Порядок заключения договора между сторонами; устанавливающие принципы договорного права, главными из которых выступают добровольность заключения договора, свобода договора, полнота договора; а также обширные сферы применения договора как средства

приобретения необходимых прав и обязанностей в целях удовлетворения потребностей физических лиц.

Список использованных источников:

1. Гражданский кодекс Украины от 16.01.2003 // / Ведомости Верховной Рады. – 2003, NN 40-44.
2. Canadian Law. – Toronto : Indigo Books Inc, 2010. – 111 p.
3. The British North America Act, 1867. – Electronic text data. – Mode of access: <http://laws/justice.gc.ca/en/const/#pre> (датаобращения: 11.01.2011).
4. Waddams, S. M. The law of contracts/ S. M. Waddams. – Toronto : CANADA LAW

Самодерженкова Т.О.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ГОСПОДАРСЬКИЙ ДОГОВІР

В умовах становлення соціально орієнтованої ринкової економіки господарський договір є основним засобом організації відносин між суб'єктами господарювання, гнучким регулятором господарської діяльності і інструментом її планування, формою і засобом організації господарських зв'язків. Одним з головних завдань господарського законодавства є координація дій суб'єктів господарювання, нормам, що регулюють договірні відносини в сфері господарювання. Актуальність теми дослідження обумовлена зростанням кількості договірних зв'язків в економічному середовищі України та міжнародній торгівлі у зв'язку із запровадженням нових принципів цивільного права, розвитком різних договірних форм та електронної комерції. Договірні відносини все частіше набувають комплексний та довготривалий характер. Проведення господарської діяльності без правового регулювання різноманітних суспільних відносин, що виникають у процесі взаємодії господарюючих суб'єктів практично неможливе. Створення ефективної системи господарського законодавства України є одним з найважливіших напрямів розвитку української правової системи в умовах становлення ринкової економіки. Одним із головних завдань господарського законодавства є координація дій суб'єктів господарювання нормам, що регулюють договірні відносини. Здійснення загальнодозвільного принципу регулювання суспільних відносин веде до значного поширення договірних відносин, що прямо не передбачені законодавством та потребують особливого правового регулювання, яке виходить за межі цивільного законодавства. Зазначене вимагає формулювання і застосування нових підходів до цивільно-правового регулювання інституту договору взагалі та укладення, зміни і розірвання договору, зокрема. Цей процес супроводжується звуженням адміністративного впливу держави на діяльність фізичних і юридичних осіб, чим розширюється свобода цивільно-правового договору та виникає потреба у регулюванні договірних відносин на основі загальних принципів цивільного і договірного права. Розробка поняття господарського договору та порядку його укладення, а також використання теоретичних здобутків в процесі правотворення є надзвичайно важливими, оскільки від того, наскільки чітко окреслені межі договорів, які мають назву господарських, залежить якість та адекватність правового регулювання господарської діяльності, ефективність застосування норм права юрисдикційними органами.

Соціальне та економічне значення договорів визначається їх сутністю та особливими юридично-правовими властивостями. Господарський договір слугує регламентації товарно-грошових та інших відносин, суб'єкти яких виступають рівними, самостійними та незалежними один від одного. Головним юридичним засобом визначення змісту відносин між вищевказаними суб'єктами являються договори. Саме договір – той правовий засіб за допомогою якого соціально та економічно рівноправні та самостійні суб'єкти встановлюють свої права та обов'язки, тобто юридичні межі свободи поведінки.

Договори відіграють в суспільному житті багатогранну роль. Тому в господарському праві діє принцип дійсності усіх договірних відносин не заборонених законодавством, тобто спрацьовує принцип свободи договорів. Господарський договір має важливе значення на сучасному етапі розвитку нашої держави. В умовах ринкової економіки господарський договір є основним засобом організації відносин між суб'єктами господарювання та важливим інструментом правової організації господарського життя суспільства, що обумовлено поєднанням в ньому приватних та публічних інтересів, юридичних та економічних аспектів, здатністю господарського договору сприяти вирішенню соціальних завдань та усувати протиріччя між суб'єктами господарювання у процесі здійснення господарської діяльності.

Специфічне правове регулювання господарських договорів має виходити не з того, знаходяться суб'єкти господарювання у відносинах диспозитивності чи підпорядкування, а з того, на досягнення якої мети спрямовані їх дії. Цією метою є певний суспільнокорисний результат господарювання, тобто задоволення потреб всього суспільства в певних матеріальних та нематеріальних благах. Це, в свою чергу, зумовлює необхідність застосування публічноправових регуляторів господарської діяльності.

Об'єктом дослідження в роботі є правовідносини, що склалися в сфері укладання, зміни та розірвання господарських договорів, система чинних нормативних актів, що регулюють укладання, зміну і розірвання договору, договірні зобов'язання, вчинення правочинів, існуюча юридична практика.

Предметом дослідження є господарські договори, їх види та порядок укладання.

Різноманітність господарської діяльності обумовлює широке коло господарських договорів. Кожному господарському договору властиві і загальні риси цієї правової категорії, і ознаки, притаманні саме цьому виду господарських договорів. Тому для їх (договорів) розмежування застосовують доктринальну і нормативну класифікації господарських договорів, основною яких є їхні юридичні (внутрішні) властивості.

Мета даної роботи полягає у всебічному аналізі, розкритті сутності і з'ясуванні особливостей, умов, підстав та порядку укладання, зміни та розірвання господарських договорів згідно чинному законодавству.

В роботі досліджується чинне законодавство, що регулює відносини в сфері укладання, зміни та розірвання господарських договорів: Конституція України, Господарський, Цивільний та інші кодекси, закони та підзаконні нормативно-правові акти. Також базу дослідження становлять навчальні посібники та матеріали вітчизняних авторів.

Саул Т.В.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Магістр»
Спеціальність «Правознавство»

КОНЦЕНТРАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Концентрація-процес злиття підприємств, компаній та ринкових активів, внаслідок якого зростає економічна влада учасників ринку. Концентрацією визначається не лише придбання акцій, але і створення нових підприємств, передача певних об'єктів у оренду, і навіть призначення керівників великих компаній. Усі великі концентрації повинні погоджуватися з Антимонопольним комітетом.

Слід відмітити, що контроль за економічною концентрацією є одним з провідних напрямів політики держави на захист економічної конкуренції. Такий контроль має на меті запобігти монополізації товарних ринків через різноманітні процеси, що відбуваються в економіці держави.

Отже економічна концентрація в Україні може відбуватися тільки за попередньою згодою органів державної влади.

Такою компетенцією володіють Антимонопольний комітет України та Кабінет Міністрів України.

Антимонопольний комітет України є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом. Він очолює органи виконавчої влади, які реалізують державну політику у сфері конкуренції.

Отже саме Антимонопольний комітет України розглядає заяви суб'єктів господарювання про надання дозволу на концентрацію. Законодавством встановлений перелік умов за яких необхідно попередня згода Антимонопольного комітету на концентрацію. За результатами розгляду Антимонопольний комітет України може прийняти рішення про дозвіл або заборону концентрації. В цьому випадку суб'єкти господарювання можуть звернутися з такою заявою до Кабінету Міністрів України. Він може дозволити концентрацію, яку заборонив Антимонопольний Комітет, якщо позитивний ефект для суспільних інтересів переважає негативні наслідки обмеження конкуренції.

В цьому випадку слід звернути увагу на дві проблеми, які на думку вчених, слід розв'язати на законодавчому рівні: наскільки доречним є існування ще одного органу, який може дозволяти та забороняти концентрацію, та що таке позитивний ефект для суспільних інтересів, якими показниками вимірюється та за якою методикою з'ясовується?

Кабінет Міністрів посідає особливе місце серед органів державного управління у сфері конкуренції. Він забезпечує розробку і здійснення загальнодержавних програм економічного розвитку (а саме програм демонополізації та розвитку конкуренції), забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної, податкової політики, здійснює управління об'єктами державної власності та інше.

Безпосередній розгляд заяв та оцінку позитивних та негативних наслідків концентрації здійснює Комісія з питань оцінки позитивних та негативних наслідків концентрації та узгоджених дій, і вже на підставі експертних висновків Кабінет Міністрів приймає рішення про надання або відмову у наданні дозволу на концентрацію.

Запровадження процедури надання дозволу на концентрацію Кабінетом Міністрів України фактично усунуло «монополію» Антимонопольного Комітету на прийняття рішень у сфері конкуренції. Проте ефективність такого кроку законодавця викликає сумніви. Наприклад, світовий досвід або взагалі не передбачає процедури надання урядом (США, країни ЄС), або така процедура існує, але її гостро критикують фахівці.

М.Борисенко стверджує, що на підставі досвіду Канади та Литви, процедуру надання дозволу Кабінетом Міністрів України на концентрацію, коли Антимонопольний Комітет не надав дозволу на підставі загрози монополізації й негативного впливу на конкуренцію слід вилучити із закону. І з цим погоджуються багато вчених.

У зв'язку з цим багато фахівців пропонують внести зміни до законодавства, з тим, щоб уникнути серйозних негативних наслідків для економіки.

Отож на основі всього вище сказаного слід зазначити, що фахівці пропонують внести відповідні зміни до Закону України «Про захист економічної конкуренції». І законодавчого

розв'язання також потребує проблема законодавчого вирішення поняття позитивного ефекту для суспільних інтересів та закріплення у нормативному акті методології його вираховування. На думку багатьох авторів ці питання можна вирішити шляхом внесення змін до ст. 25 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

Список використаних джерел:

1.Л.О.Лепель, Кабінет Міністрів України як орган державної влади, який вирішує питання концентрації суб'єктів господарювання. Стаття Інтернет-ресурс.- :[Режим доступу]: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/4517/%CB>

2.Офіційний сайт Антимонопольного Комітету України. Інтернет-ресурс.-[Режим доступу]:<http://www.amc.gov.uk/publish/article/84989.ua/amku/control/main>

Свірський Б.М.,

Маріупольський державний університет
професор кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права

ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ПОВАГИ ДО ЛЮДСЬКОЇ ГІДНОСТІ У КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ НОРМАХ

Конституцією України, згідно з якими людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3); ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню (ст. 28); кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань (ст. 55); кожен зобов'язаний неухильно дотримуватися Конституції та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей (ст. 68).

Ці положення в загальних рисах відтворюють зміст концептуальних засад, що містяться у преамбулах ЗДПР та МПГПП, узгоджуються із ст. 3 КЗПЛ, Конвенцією ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, чим й обумовлюють відповідність міжнародним стандартам захисту прав людини у кримінальному провадженні.

Норми цих правових актів спрямовані на захист особи, її честі і гідності, передусім від будь-яких зловживань з боку тих посадових осіб, які наділені в кримінальному провадженні владними повноваженнями, що дозволяють їм застосовувати відносно учасників кримінального процесу заходи забезпечення кримінального провадження, у тому числі й запобіжні заходи, здійснювати інші дії, пов'язані з обмеженням прав і свобод людини.

У той же час чинний КПК передбачає обов'язок органів і посадових осіб, які ведуть кримінальне провадження, вживати заходів до забезпечення поваги до людської гідності, прав і свобод одних учасників процесу від посягань інших.

Законодавство України не містить визначення поняття гідності. Традиційно під нею розуміють морально-етичну категорію, що означає повагу і самоповагу людської особистості, невід'ємну та невідчужувану властивість людини як вищій цінності, що належить їй від народження незалежно від того, як вона сама і довколишні люди сприймають і оцінюють її особу. Свого часу Пленум Верховного Суду України у Постанові від 27 лютого 2009 р. № 1 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи»: розтлумачив, що під гідністю слід розуміти визнання цінності кожної фізичної особи як унікальної біопсихосоціальної цінності. З честю пов'язується позитивна соціальна оцінка особи в очах оточуючих, яка ґрунтується на відповідності її діянь (поведінки) загальноприйнятим уявленням про добро і зло.

Права і свободи людини, - це певні можливості людини, необхідні для задоволення потреб її нормального існування та розвитку в конкретно- історичному соціумі, котрі об'єктивно зумовлюються досягнутим рівнем розвитку суспільства і мають бути загальними й рівними для всіх людей. Всі основні права людини, передбачені в розділі II Конституції України, є взаємозалежними, взаємопов'язаними і неподільними, але у кримінальному провадженні беззаперечно перш за все повинні бути забезпечені право на життя і здоров'я (статті 3, 27 Конституції України), на повагу до гідності (статті 3, 28 Конституції України), на свободу та особисту недоторканність (статті 29 Конституції України), на недоторканність житла, таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції (статті 30-31 Конституції України), на невтручання в особисте і сімейне життя (ст. 32 Конституції України). Саме ці права є матеріальною основою та передумовою здійснення будь-яких інших прав.

У кримінальному провадженні неприпустимі будь-які прояви катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поводження чи покарання, погрози застосування такого поводження, утримування особи у принизливих умовах, примушування до дій, що принижують людську гідність.

У національному законодавстві термін «катування» визначений як умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання, або з метою покарати його чи іншу особу за дії, скоєні ним або іншою особою чи у скоєнні яких він або інша особа підозрюється, а також з метою залякування чи дискримінації його або інших осіб (ст. 127 КК).

Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання запроваджує своє визначення, відповідно до якого «катування» означає будь-яку дію, якою будь-якій особі навмисно заподіюються сильний біль або страждання, фізичне чи моральне, щоб отримати від неї або від третьої особи відомості чи визнання, покарати її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких вона підозрюється, а також залякати чи примусити її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду, коли такий біль або страждання заподіюються державними посадовими особами чи іншими особами, які виступають як офіційні, чи з їх підбурювання, чи з їх відома, чи за їх мовчазної згоди. У цей термін не включаються біль або страждання, що виникли внаслідок лише законних санкцій, невіддільні від цих санкцій чи спричиняються ними випадково.

Термін «жорстокі, нелюдські чи такі, що принижують гідність, види поводження або покарання» повинен тлумачитися таким чином, щоб забезпечити, по можливості, найбільш широкий захист проти зловживань фізичного чи психологічного характеру, включаючи утримання затриманої чи ув'язненої особи в умовах, які позбавляють її, тимчасово або постійно, будь-якого з її природних почуттів: зору, слуху, просторової або часової орієнтації, та які можуть викликати стрес, почуття жаху чи неспокою, здатні принизити чи образити її, зломити її фізичний чи моральний опір (див: Примітка до принципу 6 Зводу принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню чи ув'язненню будь-яким чином, затвердженого резолюцією 43/173 Генеральної асамблеї ООН від 9 грудня 1988 р.).

Жорстокими й такими, що ображають особисту гідність, необхідно вважати дії, які завдають особі особливого фізичного болю чи моральних страждань. Як зазначив ПВСУ у постанові від 26 грудня № 15 «Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень» вони можуть полягати у протиправному застосуванні спеціальних засобів (наручники, гумові кийки, отруйні гази, водомети тощо), тривалому позбавленні людини їжі, води, тепла, залишенні її у шкідливих для здоров'я умовах, використанні вогню,

електроструму, кислоти, лугу, радіоактивних речовин, отрути, а також у приниженні честі, гідності, заподіянні душевних переживань, глумління тощо.

Кримінальний процесуальний кодекс України (ст.11) визначає, що однією із загальних засад кримінального судочинства, яка має втілення у положеннях, що стосуються окремих кримінально-процесуальних процедур. Зокрема, слідчий суддя, суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні у випадку необхідності запобігти розголошенню відомостей про особисте та сімейне життя чи обставин, які принижують гідність особи (п. 3 ч. 2 ст. 27 КПК); отримання доказів внаслідок катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поведження або погрози застосування такого поведження тягне за собою визнання їх недопустимими (ч. 1, п. 2 ч. 2 ст. 87 КПК); проведення слідчого експерименту допускається за умови, що при цьому не створюється небезпека для життя і здоров'я осіб, які беруть у ньому участь, чи оточуючих, не принижуються їхні честь і гідність, не завдається шкода (ч. 4 ст. 240 КПК); при освідуванні не допускаються дії, які принижують честь і гідність особи або небезпечні для її здоров'я (ч. 4 ст. 241 КПК); перед вирішенням питання про передачу засудженої особи для відбування покарання з України до іноземної держави остання має надати гарантії того, що засуджений не буде підданий катуванню або іншому жорстокому, нелюдському чи такому, що принижує гідність, поведженню чи покаранню (ч. 2 ст. 606 КПК) тощо.

Ст.11 КПК кожному надається право захищати всіма засобами, що не заборонені законом, свою людську гідність, права, свободи та інтереси, порушені під час здійснення кримінального провадження. Ці гарантії, містяться у ч. 5 ст. 55 Конституції України.

Під засобами захисту в контексті слід розуміти право особи на всі форми оскарження дій (бездіяльності) посадових осіб, які здійснюють провадження, право звернення до суду, органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організації. Зокрема, рішення дії чи бездіяльності органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді під час досудового розслідування можуть бути оскаржені особою відповідно до вимог гл.26 КПК; судові рішення, які були ухвалені судами першої інстанції і не набрали законної сили можуть бути оскаржені в апеляційному порядку (гл.31 КПК); вироки та інші рішення після їх перегляду в апеляційному порядку, а також визначені в законі рішення суду апеляційної інстанції також можуть бути оскаржені в касаційному порядку (гл.32 КПК). Відповідно до Конституції України кожен має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, а після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до

Северінова О.Б.,
Маріупольський державний університет
ст.в. кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права

ІСТОРІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ТОРГОВЕЛЬНІ МАРКИ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ

Ідея торговельної марки не є новою. Протягом століть купці та промисловці позначають свої вироби спеціальними знаками, що вирізняють їх від продукції конкурентів. Однак, протягом довгого часу використання товарних знаків було обмежено лише деякими видами товарів, які реалізовувалися далеко від місць, де вони були вироблені. Більша частина товарів споживалась на місці та не потребувала використання товарних знаків. Сучасні торговельні знаки, саме такі, якими ми їх знаємо сьогодні, вперше з'явилися в XVIII ст. в результаті зростаючих міжнародних зв'язків й

прийняття законів, гарантуючих свободу торгівлі промисловості. Подальший швидкий зріст внутрішньої та міжнародної торгівлі зробив необхідним більш широке використання товарних знаків, як засобів пізнання товарів в інтересах всіх учасників товарного обігу: виробників, торговців та споживачів.

Після закінчення Другої світової війни небувалий зріст міжнародної торгівлі призвів до ще більш широкого використання товарних знаків в усіх країнах та увсіх видах економічної діяльності. Хоч ми і не уявляємо наскільки, але сьогодні товарні знаки відіграють все більш значну роль у повсякденному житті, і мистикаємося з ними практично всюди: в універмагах, в місцях загального використання, де дозволено розповсюдження реклами, в пресі, на радіо та телебаченні.

Отже слід констатувати, що з розвитком тієї чи іншої галузі економіки та набрання все більших обертів, з'являються також і все більші проблеми, таким чином виникає необхідність в дієвому контролі та методах регулювання.

С прийняттям Україною незалежності, законодавство про торговельні марки, як об'єкт права інтелектуальної власності отримало подальшого розвитку. Книга 4 Цивільного Кодексу України присвячена захисту прав на об'єкти права інтелектуальної власності, в тому числі торговельні марки. Також був прийнятий окремий закон регулюючий правовідносини з використання торгової марки «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг».

На сьогоднішній день виробники товарів та послуг все більш уваги приділяють не тільки якісним характеристикам своїх товарів, а й захисту саме елементів, що впливають на споживачів, та подекуди є вирішальним аргументом при здійсненні вибору, тобто торговельних марок.

Однак порушення в цій галузі трапляються все частіше, а практика використання існуючого законодавства є незначною. По-перше, не зважаючи на те, що законодавство є більш менш повним, та створеним з урахуванням європейського досвіду існує не мало труднощів його використання. По-друге, низький рівень правової культури, та недостатня компетентність суддів, адвокатів, та інших працівників правової сфери, саме з питань захисту прав інтелектуальної власності на торговельну марку ставить під питання адекватність та легітимність приймаємих рішень. По-третє, знов таки натягнутість та бюрократизація процесу, починаючи з реєстрації прав та отримання свідоцтва, до фіксування факту порушення прав і притягування до відповідальності порушника. По-четверте, звичайно зберігання спокуси створення власних торговельних марок за зразком загальновідомих «брендів – магнатів». Прикладом цього може бути останній судовий процес торговельної марки «Соко-Віта», яку звинуватили в недопустимій схожості з «Coco-Cola», бо «Соко-Віта» використовувала саме такий шрифт та манеру написання в два рядки, плюс до цього перші дві літери зовсім однакові, що також нагадує легендарний бренд. Чи була виробником ця схожість використана навмисно, чи завдало це збитків постраждалій стороні і в яких розмірах, а також чи мала право Установа реєструвати цю торговельну марку, та чи було звернено увагу заявника на ці схожості під час проведення експертизи? Отже, саме ці питання треба розв'язати, а поки що «Соко-Віта» продовжує працювати в рамках отриманого свідоцтва.

Ще один товарний знак або засіб індивідуалізації товарів та послуг, який має за мету допомогти споживачу у відрізненні товару – географічне позначення.

Згідно з ЦКУ географічне позначення – засіб індивідуалізації товару та послуги, яке використовує виробник, щоб акцентувати увагу на якостях товару, які пов'язанні з конкретним географічним регіоном походження. Прикладів навколо нас багато (Карпатський чай, Моршинська вода, Російський сир, тощо.), додамо сюди моду на природне, екологічне і натуральне та отримаємо небувалу спокусу скористуватися деякими «регіональними позначками». Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг» забороняє будь-яке введення в оману споживача шляхом використання географічного зазначення.

Зрозуміло, де-юре якщо виробник говорить «Цейлонський чай», то ці чайні листи вирощувалися на цейлонських плантаціях. Кількість сонячних днів на рік, та опадів, а також специфічні засоби збирання і зберігання надали цьому продукту неповторні якості, які пов'язані саме з островом Цейлон. А де-факто виникають питання: чи справді цей чай вирощувався на Цейлоні, та чи взагалі залишилось на Цейлоні стільки плантацій, скільки ми бачимо відповідного чаю на ринку.? Правду кажучи в таких випадках не дуже складно знайти прогалину в законодавстві, щоб обґрунтувати у разі, якщо буде виявлено деякі невідповідності продукту якісним характеристикам, що заявляються шляхом використання географічного позначення. Наприклад, зареєструвати географічне позначення, як торговельну марку. І вийде не Цейлонський чай, який з Цейлону, а ТМ «Цейлонський чай», який зовсім не обов'язково повинен бути звідти. Законодавство не забороняє використання назв географічних регіонів при реєстрації прав на торговельну марку. Але коли споживач дивиться на етикетку де написано «Цейлонський чай», він напевно не задається питанням яким чином це зареєстровано, як географічне позначення, чи як торговельна марка. Така собі законна омана і виходить...

На справді хвороба нашого законодавства в будь якій галузі одна і теж сама. Законодавство не хороше і не погане, воно просто недієве. Хоча достатньо повне, обґрунтоване, європейське, але недієве... Можливо тому що українська держава дуже молода і ще не встигла отримати свою «Колу» чи «Макдоналдс» тобто торговельні марки, вартість яких в 1000 разів більше ніж обіг товару. Можливо та сама зневіреність, щодо правосуддя чи відсутність практики з розгляду цих питань та розв'язання відповідних спорів. Але на даному етапі на наш погляд важлива тенденція, торговельна марка та інші знаки для товарів та послуг, як об'єкти права інтелектуальної власності набирають все більшого значення. І саме зараз за допомогою дієвих механізмів регулювання і контролю, адаптованих для українських реалій можливо створити повноцінну галузь інтелектуального капіталу.

Таким чином, кожна держава повинна, бути зацікавлена у створенні ефективної системи, що забезпечує охорону товарних знаків та їх використання відповідності з законами інтересами виробників і споживачів. Тільки таким чином товарні знаки несуть максимальний внесок в економічний розвиток.

Список використаних джерел:

1. А. Крегер. Теория и история законодательства по товарным знакам. ВТМС/2.
2. Законодавчі акти України про інтелектуальну власність / Упорядники: П.М.Цибульов, А.М.Горнісевич, С.М.Болелій. – К.: Ін-т. Интел. Власн. І права, – 2005.-168 с.
3. Міжнародні договори України з питань інтелектуальної власності / Упорядники: П.М.Цибульов, А.М.Горнісевич, С.М.Болелій. – К.: Ін-т. Интел. Власн. І права, – 2005.

Сергєєва В.В.,
Маріупольській державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»

ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Одним з найдавніших цивільно-правових механізмів відшкодування втрат матеріальних благ є відшкодування збитків. Цивільне законодавство не передбачає відшкодування всіх втрат, що можуть бути завдані внаслідок порушення цивільних прав, а також містить окремі суперечності у правовому регулюванні відшкодування тих втрат, які дозволені законодавством до відшкодування. Суперечливим, в тому числі, є розмежування збитків та шкоди за Цивільним кодексом України. Теорія, законодавство та практика застосування цивільного законодавства по-різному підходять до підстав та умов відшкодування збитків.

Такий стан теоретичного та практичного пізнання відшкодування збитків додатково ускладнюється тим, що в доктрині цивільного права відшкодування збитків розглядається, здебільшого, як захід цивільно-правової відповідальності, в той же час чинне законодавство відшкодування збитків визначає як спосіб захисту цивільних прав та інтересів.

Відшкодування збитків - як вид відповідальності чітковизначене законом. В першу чергу визначені юридичні підстави його застосування (ст. 203 ЦК). В разі невиконання або неналежного виконання зобов'язання боржником він зобов'язаний відшкодувати кредиторів завдані цим збитки.

Цивільно-правова відповідальність є негативним для порушника наслідком вчиненого ним правопорушення. Юридичною підставою такої відповідальності є закон, а фактичною — склад цивільного правопорушення.

Відшкодування збитків як вид відповідальності різнобічно врегульовано законом.

По-перше, визначено юридичні підстави застосування цього виду відповідальності: «Учасник господарських відносин, який порушив господарське зобов'язання або установлені вимоги щодо здійснення господарської діяльності, повинен відшкодувати завдані цим збитки суб'єкту, права або законні інтереси якого порушено» (ч. 1 ст. 224 ГК).

По-друге, визначено види втрат управненої сторони, які визначаються як збитки. Це: а) витрати, зроблені управненою стороною; б) втрата або пошкодження її майна; в) не одержані нею доходи, які управнена сторона одержала б у разі належного виконання зобов'язання або додержання правил здійснення господарської діяльності другою стороною (ч. 2 ст. 224 ГК).

Згідно з ч. 1 ст. 225 ГК до складу збитків, що підлягають відшкодуванню особою, яка допустила господарське правопорушення, включаються:

- вартість втраченого, пошкодженого або знищеного майна, визначена відповідно до вимог законодавства;
- додаткові витрати (штрафні санкції, сплачені іншим суб'єктам, вартість додаткових робіт, додатково витрачених матеріалів тощо), понесені стороною, яка зазнала збитків внаслідок порушення зобов'язання другою стороною;
- не одержаний прибуток (втрачена вигода), на який сторона, яка зазнала збитків, мала право розраховувати у разі належного виконання зобов'язання другою стороною;
- матеріальна компенсація моральної шкоди у випадках, передбачених законом.

По-третє, встановлено певні вимоги щодо визначення розміру збитків: при визначенні розміру збитків, якщо інше не передбачено законом або договором, враховуються ціни, що існували за місцем виконання зобов'язання на день задоволення боржником у добровільному порядку вимоги сторони, яка зазнала збитків, а у разі якщо вимогу не задоволено у добровільному порядку, — на день подання до суду відповідного позову про стягнення збитків.

Актуальність теми. Правовий господарський порядок, якого прагне дійти українське суспільство, передбачає для рівних перед законом суб'єктів господарської діяльності ефективний механізм застосування взаємної відповідальності за їх правопорушення у сфері господарювання.

Значну частину положень про відповідальність суб'єктів господарювання за результати своєї діяльності у господарсько-правових відносинах узагальнено та визначено з прийняттям Господарського кодексу України (далі – ГК України), в якому цим питанням присвячено розділ V. Крім того, окремі аспекти відповідальності знайшли своє вирішення у низці спеціальних законодавчих та підзаконних актах, а також у рекомендаціях, листах і постановках вищих судових органів щодо розгляду конкретних справ.

Об'єкт дослідження. Сукупність суспільних відносин, що складаються в процесі застосування відповідальності у сфері господарювання.

Предметом дослідження є підстави, види та форми господарсько-правової відповідальності, в цілому, та такої відповідальності суб'єктів господарювання, зокрема.

Мета та завдання дослідження. Мета цієї роботи полягає у висвітленні порядку застосування відповідальності за правопорушення у сфері господарювання.

Завдання дослідження:

- 1) дати характеристику відповідальності при здійсненні господарської діяльності;
- 2) визначити поняття збитків, їх склад, розмір та умови і порядок відшкодування;
- 3) визначити певні аспекти відшкодування збитків в господарській діяльності.

Методи дослідження. При підготовці курсової роботи застосовувались такі методи пізнання як: діалектичний, аналізу і синтезу, формально-логічний, системно-структурний, історичний, порівняльно-правовий.

Основні висновки і положення цієї курсової роботи ґрунтуються на дослідженні значного обсягу монографічної літератури, наукових статей, на аналізі чинного Конституційного законодавства України.

Структура курсової роботи. Курсова робота складається із вступу, трьох розділів, що охоплюють 6 підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

У першому розділі курсової роботи дається визначення поняття відповідальності у сфері господарських відносин, характеристика видів і функцій господарсько-правової відповідальності.

У другому розділі курсової роботи розглядається відшкодування збитків, як один з видів господарських санкцій.

У третьому останньому розділі визначаються певні аспекти відшкодування збитків в господарській діяльності

Список використаних джерел:

1. Бабак О. Основні види відповідальності суб'єктів господарювання у зовнішньоекономічній діяльності // Підприємство, господарство, право. - 2009. - №10. - С.144-148.
2. Балюк І.А. Господарське процесуальне право – К.: Ін Юре., 2005. – 299 с.
3. Богатых Е. А. Гражданское и торговое право.- М., 1996.
4. Вінник О.М. Господарське право: Курс лекцій. - К.: Атіка, 2004. - 624 с.
5. Вінник О.М. Суб'єкти господарської діяльності: правове становище. – К: Товариство «Знання», КОО, 2005. – 309с.
6. Віхров О. ії. Господарське право. Спеціальна частина: Навч. посібник. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2004. - 344 с.
7. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV // ВВР. - 2003. - № 18, № 19-20, № 21-22. - Ст. 144.
8. Господарське право: Навчальний посібник / Жук Л.А., Жук І.Л., Неживець О.М. - К.: Кондор, 2003. - 400 с.
9. Господарське право: Практикум / В.С. Щербина, Г.В. Пронська, О.М. Вінник та інші; За заг. ред. В.С. Щербини. - К.: Юрінком Інтер, 2001. - 320 с.
10. Господарське право України: (Підручник для студ. вищих навч. закладів) / МАУП; Авт. М.К. Галянтич, С.М. Грудницьька, О.М. Міхатуліна та ін. - Київ: МАУП, 2005. - 424с.
11. Господарський процесуальний кодекс України: Офіційний текст / Міністерство юстиції України. - Київ: Юрінком Інтер, 2003. - 304с.
12. Господарське законодавство України: правове регулювання господарських відносин: Збірник нормативних актів. Станом на 1 жовтня 2003 р. / Упор.: М.І. Камлик. - Київ: Атіка, 2004. - 836с.
13. Дзера О. В. Розвиток права власності громадян в Україні.- К., 19%.
14. Дзера О.В., Кузнецова Н.С. Цивільне право України: Книга перша. - К.: Юрінком Інтер, 1999 р. - с.782.

15. Жушман В. П. Роль договору в профілактиці господарських правопорушень при поставці продукції за прямими тривалими господарськими зв'язками: Навч. посібник.- К., 1991.
16. Заярний О.А. Деякі особливості господарсько-правової відповідальності за порушення організаційно-господарських зобов'язань, що виникають з договорів // Вісник господарського судочинства. - 2009. - №7. - С.171-177.
17. Зобов'язальне право. Підручник. - К., 2001.
18. Конституція України. – К., 1996 р.
19. Круглова Н, Ю. Хозяйственное право.-М., 1997.
20. . Кузнецова Н. С. Подрядные договоры в инвестиционной деятельности.-К., 1993.
21. Ломака В. Обсяг відповідальності за невиконання та неналежне виконання обов'язків за договорами перевезень вантажів залізничним транспортом. // Підприємництво, господарство, право. - 2009. - №10. - С. 101-105.
22. Мамутов В. К., Чувпило О. О. Господарче право зарубіжних країн.-К., 19%.
23. Мартемьянов В. С Хозяйственное право: Курс лекций. Т. 1. Общие положения.— М., 1994.
24. Саниахметова Н.О. Підприємницьке право: Навч. посіб. - К.: А.С.К., 205 - 912 с.
25. Собрание действующего законодательства СССР. – Разд. IV. Кн. первая. – М.: Известия, 1976. – 195 с.
26. Харитонов С.О., Саниахметова Н.О. Цивільне право України: Загальна частина. - К.: Істина, 2003 р. - с.386.
27. Хозяйственное право Украины: учебник / под ред. А.С. Васильева,
28. Хозяйственное право: Учебник для вузов. Т. 2 / Отв. ред. проф. В. С. Мартемьянов.-М., 1994.
29. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // ВВР. - 2003. - №№ 40-44. - Ст. 356.
30. Щербина В.С. Господарське право України: Навч. посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2002. - 392 с.
31. Щербина В. С. Попередження господарських правопорушень.-К., 1993.

Syvolap Yegor
University of Nicosia

Mediation in the economic turnover of Ukraine: concepts and determinants

Miscellaneous relations between individuals and businesses, operators of the non-commercial field, including government's agencies and NGOs constitute the legal institute of mediation. The applications of this mediation embrace all the fields of the Ukrainian economy.

Adjustment of legal mediation is described in the research carried out by such scientists as N.S. Kuznetsova, V.V. Luts, G.I. Salnikova, V.A. Vasylyeva and others. But it is not worthy that their research is actually carried out in the field of civil defense and that the comprehensive research of mediation carried out in Ukraine is insufficient since it is largely based on joint analysis of other problems of legal regulation of economic relations.

There are no answer to the questions of what is mediation, in what spheres of business activities it is to be used and disseminated, what is the essence of mediation and what determinants it is typified by. However, it appears to be impossible to determine the essence of this economic and legal category without analysis of the properties of mediation.

Therefore it is expedient to distinguish between the two following groups of determinants of mediation as the economic and the legal category: the general determinants and the specific determinants.

It is also worthy of note that the assignment of mediation is business activities which predetermines the specificity of these determinants. Therefore the determinants typical of mediation as a kind of entrepreneurship must be understood as follows (Article 42 of the Economic Code):

1) mediation in the economic turnover is a business activity carried out by individuals and businesses as business operators;

2) mediation is an independent business activity. According to V.V. Laptev, independence is to be understood as an opportunity for a particular businessman to be independent in making decisions on his/her business activities. This kind of economic or administrative independence is based on independence of property;

3) mediation is distinguished by being the main activity of a business operator. This determinant of mediation results from another determinant of business activities, such as their systematic nature;

4) mediation is carried out by a business operator (by an individual or by a business) at his/her own risk. The juridical literature understands a business risk as a failure in obtaining the expected revenues from business activities (or from mediation activities) or sometimes a business risk may also mean losses. According to S.S. Zankovskyi, business activities are distinguished by being linked to more than one risk. Business activities are distinguished by vertical, horizontal and internal economic risks;

5) in the economic and in the legal senses of the word, mediation is a business activity aimed at providing a mediation service well defined in terms of price and value in the economic turnover;

6) mediation results in achievement of a particular economic and/or social result;

7) obtaining revenues in the form of remuneration for mediation services is what mediation is actually aimed at. The content of mediation is a set of measures (either of juridical or of actual character) aimed at obtaining revenues from mediation services performed in order to meet the interests of a particular individual and at that individual's cost that urge the client to enter into legal relations with third parties.

The specific determinants of mediation are to be understood as follows:

6) Mediation is a business activity focused on performing a mediation service for another individual who is supposed to receive that service. The essence of mediation may be defined as the essence of that service as a particular economic and legal category.

The results of mediation are the positive effects obtained by the client, whereas the other business operator (the mediator) gets remuneration for the service he/she has performed. Thus, mediation is aimed at a service of intangible character which, from the economic point of view, should be understood as an act or an activity which is useful and consumable only in the process of the performance thereof.

7) Mediation always means an activity carried out at the client's cost. Activities carried out at one's own cost cannot be understood as mediation in the juridical sense of the word since this kind of activities has nothing to do with mediation. All the mediators specified in the current legislation (commissionaires, brokers, agents, house-keepers and others) act at the client's cost. Mediation "at somebody else's cost" presents the juridical rather than the economic opportunity to attribute the results of one's act to another individual's property issues.

8) Mediation is a business activity in "somebody else's interest". Once upon a time, E.A.

Sukhanov assumed that a mediator is an individual who can act either on behalf of himself/herself or on behalf of somebody else but, one way or the other, on behalf of somebody else. In other words, mediation is an activity which results in creating, changing or rejecting some particular rights and duties of the one who receives mediation services. The essence of mediation services as services of "legal character" that make it possible for appointees to achieve a desired legal result with the help of some other individuals is linked exactly to all this. Besides, according to B.D. Zavidov, a mediator can act either on his/her own or on the client's behalf, but again in somebody else's interest. This being done, the client's rights and obligations are changed or canceled. At the same time, such a concept as "somebody else's interest" is to be considered, in terms of mediation, through the prism of law. It is not worth while substituting the legal interest for the interest in property. Therefore, in V.A. Vasylyeva's words, "somebody else's interest" is the necessity of implementing another individual's legal standing. The criterion meant to distinguish between "one's own" and "somebody else's" interest is the fact of the emergence of other individuals' rights and obligations resulting from the acts committed by the mediator.

9) Mediation is an activity carried out on behalf of oneself.

The juridical literature has it that commercial mandate and agency agreements under which one party undertakes to act legally on behalf and at the cost of a particular individual are agreements that generate the relations of representation. I.N. Galushina also subscribes to this point of view, saying that mediation (unlike representation) exists only provided it is carried on behalf of himself/herself or on behalf of the client. V.I. Sinayskyi writes that any act of an individual at somebody else's cost and on behalf of somebody else committed at one's own behalf is nothing but a kind of representation, the so called implicit (unilateral) representation.

The determinant of mediation described above appears to be one of the main ones since it can be used as a criterion for distinguishing mediation from representation. The feature of mediation as an activity carried out on the mediator's behalf is a general rule. Under the current legislation, the only exception to this rule is agency (commercial mediation) which, according to Article 295 of the Economic Code, is a business activity involved in services performed by a commercial agent for business operators in carrying out their business activities by means of mediation on behalf of that business operator, under his/her control and at his/her cost. Under the current legislation, commercial mediation and commercial representation merge into one another, which makes it impossible to distinguish between them. At the same time, understanding these two concepts as synonyms is a bad mistake.

10) An agreement on mediation is the legal basis of mediation. According to the existing practices, the legal basis of mediation is an agreement on mediation and, accordingly, here we are being faced by legal relations resulting from these agreements. Agreements on mediation are understood as responsibilities where one party undertakes, being instructed by the other party, not to perform many mediation services consumed in the process of a legally binding act (or an activity) on behalf and at the cost of the other party committed by the first party as well as in aiding the latter in adjusting, changing or terminating the legal relations in the field of economic turnover, whereas the other party undertakes to pay for that service.

On the basis of the aforementioned and given the analyzed determinants, we can define mediation as a form of business activities aimed at the mediator's performing services for business operators by means of mediation on his/her behalf as well as acting on behalf of and at the cost of another business operator who receives these services.

Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ГОСПОДАРСЬКІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ВИДИ

Наука господарського права розглядає господарські зобов'язання як окрему категорію, що своїм змістом відображає специфічну правову форму відносин, які складаються в межах господарського права.

Визначення поняття «господарських зобов'язань» закріплене у ч.1. ст. 173 Господарського Кодексу України. «Господарським визнається зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених цим Кодексом, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо), або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку»[1]. Керуючись поняттям можна вивести певні ознаки зобов'язань у господарському праві:

1. По-перше, такий вид зобов'язань може виникати лише у певному колі суб'єктів. Тобто між суб'єктом господарювання й іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання. З цього можна побачити, що до кола суб'єктів відносять не тільки боржника та кредитора, а і суб'єктів організаційно-господарських повноважень.

2. По-друге, господарські зобов'язання виникають лише у сфері господарювання

3. По – третє, ті дії, що повинен виконати один суб'єкт на користь іншого, чи дії, від яких суб'єкт повинен утриматися носять господарський чи управлінсько-господарський характер »[2, с. 259].

Існує два види господарських зобов'язань. Це майново-господарські та організаційно-господарські.

Згідно з ГКУ майново-господарські зобов'язання - це цивільно-правові зобов'язання, що виникають між учасниками господарських відносин при здійсненні господарської діяльності, в силу яких зобов'язана сторона повинна вчинити певну господарську дію на користь другої сторони або утриматися від певної дії, а управнена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку. Крім ГКУ, майново-господарські зобов'язання також регулюються Цивільним кодексом України.

Суб'єктами майново-господарських зобов'язань можуть бути:

- а) суб'єкти господарювання, зазначені у ст. 55 ГКУ;
- б) негосподарюючі суб'єкти - юридичні особи;
- в) органи державної влади і органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією.

В той же час в ГКУ вказано, що в випадку, коли майнове зобов'язання виникає між суб'єктами господарювання та негосподарюючими суб'єктами - громадянами, не є господарськими і регулюються іншими актами законодавства. Не обов'язковими для виконання є такі майнові зобов'язання, які виникли у разі добровільного взяття на себе зобов'язання на користь іншої особи.

Другим видом господарських зобов'язань, як вже зазначалось, є організаційно - господарські зобов'язання. Це такі господарські зобов'язання, що виникають у процесі управління господарською діяльністю між суб'єктом господарювання та суб'єктом організаційно-господарських повноважень, в силу яких зобов'язана сторона повинна здійснити на користь другої сторони певну управлінсько-господарську (організаційну) дію

або утриматися від певної дії, а управнена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

Зазначено, що такі зобов'язання можуть виникати в певних випадках:

- між суб'єктом господарювання та власником, який є засновником даного суб'єкта, або органом державної влади, органом місцевого самоврядування, наділеним господарською компетенцією щодо цього суб'єкта;

- між суб'єктами господарювання, які разом організують об'єднання підприємств чи господарське товариство, та органами управління цих об'єднань чи товариств;

- між суб'єктами господарювання, у разі якщо один з них є щодо іншого дочірнім підприємством;

- в інших випадках, передбачених ГКУ, іншими законодавчими актами або установчими документами суб'єкта господарювання.

Особливість цього виду зобов'язань в тому, що вони можуть виникати з договору, а також набувати форми договору.

Загальними підставами для виникнення господарських зобов'язань є:

а) безпосередньо із закону або іншого нормативно-правового акта, що регулює господарську діяльність;

б) з акту управління господарською діяльністю;

в) з господарського договору та інших угод, передбачених законом, а також з угод, не передбачених законом, але таких, які йому не суперечать;

г) внаслідок заподіяння шкоди суб'єкту або суб'єктом господарювання, придбання або збереження майна суб'єкта або суб'єктом господарювання за рахунок іншої особи без достатніх на те підстав;

д) у результаті створення об'єктів інтелектуальної власності;

е) у результаті інших дій суб'єктів, а також внаслідок подій, з якими закон пов'язує настання правових наслідків у сфері господарювання (з конкурсу, тендеру, іншого публічного торгу).

Цей перелік закріплений у ст. 174 ГКУ.

Відносини щодо припинення господарських зобов'язань регулюються як ГКУ, так і ЦКУ.

Зазвичай господарське зобов'язання припиняється з настанням факта:

- виконання, проведеного належним чином;

- зарахування зустрічної однорідної вимоги або страхового зобов'язання;

- у разі поєднання управненої та зобов'язаної сторін в одній особі;

- за згодою сторін;

- через неможливість виконання;

- в інших випадках, передбачених ГК або іншими законами.

Окрім зазначених причин припинення, також можна виділити випадок, коли зобов'язана сторона належним чином виконала одне з двох або кількох зобов'язань, щодо яких вона мала право вибору (альтернативне зобов'язання); випадок, коли сторони поєднуються в одній особі[3, с.213].

У разі неможливості виконання зобов'язання повністю або частково зобов'язана сторона з метою запобігання невиконанню для сторін майновим та іншим наслідкам повинна негайно повідомити про це управлену сторону, яка має вжити необхідних заходів щодо зменшення зазначених наслідків. Таке повідомлення не звільняє зобов'язану сторону від відповідальності за невиконання зобов'язання відповідно до вимог закону (ч. 2 ст. 205 ГК).

Господарське зобов'язання припиняється неможливістю виконання у разі ліквідації суб'єкта господарювання, якщо не допускається правонаступництво за цим зобов'язанням. Так само підставою припинення зобов'язання суб'єкта господарювання - банкрута є його ліквідація.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Офіційний вісник України. - 2003. - № 11
2. Вінник О. М. Господарське право: Навчальний посібник. - 2-ге вид., змін, тадоп. - К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. - 766 с.
3. Щербина В.С. Господарське право України: Підручник. – 3-е вид. Перероб. і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 480 с.

Спесивцев В.Б.,
Мариупольский государственный университет
Студент ОКУ «Специалист»
Специальность «Правоведение»

ОСНОВЫ ЭТИЧЕСКОЙ ОЦЕНКИ АНТИМОНОПОЛЬНОГО ПРАВА

Начиная с возникновения антимонопольного законодательства споры по поводу его экономической целесообразности и соответствия общественно-политическим ценностям не прекращаются. Экономическая необходимость такого рода ограничителя рынка регулярно подвергалась критике со стороны многих ведущих экономистов: «я все более скептически отношусь к благотворности действий правительства против конкретных монополий и я серьезно встревожен произвольностью политики ограничения размеров отдельных бизнесов» [1], «... антимонопольным регулированием добиться развития конкуренции невозможно. Чтобы завоевать кошельки покупателей, необходимы желающие делать свой товар лучше и дешевле. Это и есть конкуренция» [2].

Однако экономическая неясность антимонопольного права является скорее симптомом, чем основанием его сомнительности, так как при более глубоком рассмотрении этого ограничителя становится ясно, что в основе это право имеет двойную природу – имея целью оградить потребителя от искусственно созданных монополиями цен, конкурентное законодательство попирает фундаментальные свободы человека и ценности общества [3]. Проблема неопределенности оценки конкурентного права является одним из наиболее отчетливых проявлений подобного рода контрастирующих между собой реализации идеи права с его теоретической базой, по причине чего нуждается в определении основного направления его детализации и общего понимания. Это формирует актуальность подобного разбора антимонопольного права со стороны этических позиций – гуманизма и общечеловеческих ценностей, как прямого проявления интересов общества.

Целью исследования является вопрос о том, какой из двух возможных путей развития конкурентного права предпочтительней для современного общества – его личностная, социальная и экономическая свобода (а следовательно и смягчение антимонопольного законодательства либо его упразднение), или на данном этапе своего развития обществу удобнее передача механизмов регуляции и контроля за рынком в руки законодотворцев.

В пользу первого варианта развития говорят как философы и теоретики права, так и непосредственно отдельные экономисты: «не стоит забывать, что ужесточение антимонопольного регулирования также может привести к ограничению конкуренции, как и любой другой вид государственного регулирования» [4], из этого следует выделить вероятность того, что протекционистские интересы политической элиты даже при явной

неудовлетворенности обществом положением дел в сфере контроля над экономической конкуренцией могут ограничить возможности влияния общественности на этот вопрос, что ставит под угрозу права и свободы человека и демократические ценности в целом.

В пользу передачи рычагов контроля над рынком государству говорит очевидность необходимости сдерживания монополий, основанная на историческом опыте индустриальной эпохи.

Также, в решении вопроса о предпочтении обществом первого или второго варианта стоит подчеркнуть то, что любое существующее законодательство создано ради самого общества, и корнем любого права является безопасность и удобство сосуществования каждого члена общества. Отталкиваясь от этого, возникает точка обзора на всю проблему конкурентного права и его ценности, где именно ценности общества и права человека являются мерилем каждого ограничителя, накладываемого на него государством.

Впрочем, само государство в силу своей отчужденности от общества гипостазируется и «бессознательно» тяготеет к максимализации своих средств контроля над обществом, что приводит к возникновению и развитию новых ветвей права, ограничивающих права и интересы общества, что и создает неясность в оценке антимонопольного законодательства.

На данном этапе развития конкурентного права его этическая оценка варьируется в зависимости от его внедрения и реализации в правовых системах государств. Мерилем такой оценки являются те гуманистические ценности, диктуемые на мировой арене, которые должны отсеивать несоответствующие им порывы государственного контроля. Оценка антимонопольного законодательства в данный момент может быть дана лишь локально, в отдельно взятой стране.

Список использованных источников:

1. The Decline of Socialism and the rise of the Welfare State [электронный режим доступа] - <http://lamar.colostate.edu/~grjan/hayekwelfarestate.html>
2. Удаление с поля [электронный режим доступа] - <http://www.rg.ru/2009/04/07/udalenie.html>
3. Клайд Уэйн Крюс. Антимонопольная политика – социальное пособие для корпораций [электронный режим доступа] - <http://prompolit.ru/496663>
4. Набиуллина Э. С. [электронный режим доступа] - http://www.economy.gov.ru/wps/wcm/myconnect/economylib/mert/resources/50850c004c13461eb00fb1c6703d7cf0/ministr_261108.doc

Старковська А.О.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ АНТИМОНОПОЛЬНО- КОНКУРЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Розвиток та ефективне функціонування повноцінного конкурентного середовища потребує як усунення або істотного зменшення впливу негативних чинників об'єктивного характеру, так і попередження та припинення правопорушень, що завдають шкоди добросовісній конкуренції. Але на даному етапі розвитку економічних відносин в Україні існують суттєві проблеми в створенні ефективних систем забезпечення «здорової» конкуренції в господарській діяльності, як на внутрішньому, так і на міжнародному ринку. Саме тому існує необхідність створення ефективного законодавства про захист економічної конкуренції, яке стане міцною основою антимонопольного регулювання антимонопольної політики в Україні. Для цього необхідно прискорити

розвиток національного антимонопольного законодавства та приводити його у відповідність до законодавства ЄС.

У сучасній юридичній літературі існує багато варіантів визначення поняття «антиконкурентне правопорушення». Його можна визначити як здійснення суб'єктом господарювання, посадовою особою чи громадянином винного діяння, що завдало або реально може завдати шкоди конкурентним відносинам в господарській діяльності, які гарантуються та охороняються державою. Види антиконкурентних правопорушень включають: монополістичну діяльність, яка в свою чергу охоплює антиконкурентні узгоджені дії, зловживання домінуючим становищем на ринку, антиконкурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, а також обмежувальна та дискримінаційна діяльність суб'єктів господарювання, їх об'єднань.

Юридична відповідальність за порушення антимонопольного законодавства - це антимонопольний правоохоронний засіб, що ґрунтується на державному примусі у сфері контролю за дотриманням антимонопольного законодавства, є конкретною реалізацією санкції до правопорушника, пов'язаний із суспільним і державним осудом, виражається в додаткових негативних для правопорушника позбавленнях і реалізується у певній процесуальній формі.

Питанню відповідальності присвячений розділ VIII Закону України «Про захист економічної конкуренції». В статтях 52-55 визначені такі види відповідальності, як штрафи, примусовий поділ, адміністративна відповідальність посадових осіб та відшкодування збитків.

Найбільш поширеним видом відповідальності є штраф. Залежно від виду правопорушення передбачені штрафи під одного до десяти відсотків доходу, отриманого за минулий звітний рік. Найбільш небезпечними вважаються порушення у вигляді зловживань монополістичним становищем, антиконкурентних узгоджених дій, а найменш небезпечними - створення перешкод працівникам АМК, неподання інформації тощо.

Додатковим заходом господарської відповідальності є санкція, передбачена ст. 25 Закону «Про захист від недобросовісної конкуренції», яка полягає у вилученні товарів з неправомірно використаним позначенням та копій виробів іншого суб'єкта господарювання.

За деякі види антиконкурентних дій, що завдали великої майнової шкоди, передбачена кримінальна відповідальність. Так, КК України передбачає відповідальність за примушування до антиконкурентних узгоджених дій; за незаконне використання знаків для товарів та послуг, фірмового найменування та кваліфікованого зазначення походження товару; за посягання на інформацію, що становить комерційну таємницю.

Законом також регламентовано наявність особливих господарсько-організаційні санкції, які можуть застосовуватись у наступних формах:

- примусовий поділ суб'єкта господарювання, що зловживає монополістичним (домінуючим) становищем на ринку;
- надання обов'язкових до виконання вказівок щодо припинення виявлених порушень;
- блокування цінних паперів;
- скасування дозволу на узгоджені дії у разі порушення умов його надання;
- вимога щодо обов'язкового спростування порушником в офіційних органах преси неправдивих, неточних або неповних відомостей;
- скасування на вимогу антимонопольних органів ліцензій, припинення операцій зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання.

Притягнення до відповідальності за порушення конкурентного законодавства може мати місце впродовж спеціальних термінів позовної давності, встановлених ст. 42 Закону «Про захист економічної конкуренції», - п'ять років від дня вчинення порушення, а у разі

тривалого порушення – з дня його закінчення, крім випадків несвочасного, неповного подання інформації чи подання недостовірної інформації антимонопольним органам, створення перешкод працівникам антимонопольних органів щодо виконання ними своїх повноважень, стосовно яких передбачено трирічний строк позовної давності.

Застосуванню до порушників антимонопольно-конкурентного законодавства передусім діяльність антимонопольних органів щодо контролю за станом ринків, виявлення монополістів, встановлення фактів та складу правопорушення, розгляд справи.

Таким чином, можна підкреслити, що на сучасному етапі в Україні існує система охоронних засобів правового впливу, яка покликана забезпечити протидію порушенням антимонопольно-конкурентного законодавства в господарській діяльності. Але як показує практика неможливо протидіяти зловживанню монопольним становищем на ринку, антиконкурентним узгодженим діям, дискримінації суб'єктів господарювання лише законодавчими заборонами. Задля цього потребує розроблення правових механізмів, покликаних сприяти підтримуванию і заохоченню конкуренції, запобігання монопольній практиці та штучним обмеженням розвитку конкуренції і протидіяти порушенням антимонопольно-конкурентного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 12. - Ст. 64.
2. Біла Л.Р. Адміністративна відповідальність за порушення антимонопольного законодавства України. Автореф. дис.....канд. юр. наук. - Одеса, 1995. - 24 с.
3. Щербина В.С. Проблеми попередження господарських правопорушень в умовах становлення ринкової економіки. Автореферат дис. ... докт. юрид. наук.- К., 1996.- 46 с.

Сухотская Е.В.,
УО «Гомельский государственный
университет имени Ф.Скорины»
юридический факультет,
ассистент кафедры гражданско-правовых дисциплин

ИНСТИТУТ ПРИОБРЕТАТЕЛЬНОЙ ДАВНОСТИ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Проблема совершенствования правового регулирования отношений земельной собственности в Республике Беларусь в последнее время стала одной из наиболее актуальных и широко обсуждаемых не только среди юристов, законодателей и политиков, но и в обществе в целом. Мнения участвующих в дискуссии сторон полярные, но все сходятся в одном: действующее земельное законодательство не совсем соответствует современным потребностям регулирования земельных отношений, в частности, отношений земельной собственности.

Ст.13 Конституции Республики Беларусь и ст. 213 Гражданского кодекса Республики Беларусь закрепляют наличие в стране двух форм собственности - государственной и частной. Многообразие форм собственности позволяет, с одной стороны, обеспечить полную реализацию всех преимуществ рыночного регулирования экономики, сохранять, воспроизводить и развивать наиболее сильные стороны рынка, а с другой - компенсировать его некоторое несовершенство и нейтрализовать негативные проявления.

Основания приобретения права собственности традиционно подразделяются на первоначальные, то есть не зависящие от прав предшествующего собственника на это имущество, и производные, при которых право собственности на имущество возникает по воле предшествующего собственника.

Основанием возникновения права государственной собственности на землю служит нормативный правовой акт. Впервые право государственной собственности Республики Беларусь на землю было закреплено в ст. 5 Декларации Верховного Совета Республики Беларусь от 27.07.1990 № 193-ХІІ «О государственном суверенитете Республики Беларусь». В дальнейшем это право было закреплено в ст. 41 Закона Республики Беларусь от 11.12.1990 № 457-ХІІ «О собственности в Республике Беларусь», в ст. 2 Кодекса о земле 1999 г. Статья 12 Кодекса о земле 2008 г. закрепляет презумпцию нахождения земель, земельных участков в собственности государства, если они не находятся в частной собственности граждан Республики Беларусь, в частной собственности иностранных граждан и лиц без гражданства, являющихся родственниками наследодателя, в случае получения ими по наследству земельных участков, предоставленных наследодателю в частную собственность, в частной собственности негосударственных юридических лиц Республики Беларусь и в собственности иностранных государств, международных организаций. Право государственной собственности на землю также может возникнуть на основании решения уполномоченного государственного органа о прекращении права частной собственности на земельный участок; постановления суда о принудительном изъятии земельного участка из частной собственности в собственность Республики Беларусь; заявления гражданина, юридического лица о добровольной безвозмездной передаче земельного участка из частной собственности в собственность Республики Беларусь.

Основанием возникновения права частной собственности на землю может стать решение уполномоченного государственного органа о предоставлении земельного участка в частную собственность; гражданско-правовая сделка с земельным участком (в том числе приобретение земельного участка с аукциона); наследование земельного участка или постановление суда, устанавливающее право частной собственности на землю.

Рассматривая основания возникновения права частной собственности на землю, нельзя не рассмотреть одно из оснований, являющееся новеллой земельного законодательства.

С принятием в 2008 году Кодекса Республики Беларусь о земле в законодательстве об охране и использовании земель Республики Беларусь появился новый способ возникновения прав на земельные участки — приобретение прав на земельный участок, владение которым осуществляется в течение длительного времени.

Речь идет о возможности приобретения права (в том числе и права частной собственности) на земельный участок, владение которым осуществляется в течение длительного времени.

Детальный анализ ст.44 Кодекса о земле и ст.235 Гражданского кодекса, регламентирующих институт приобретательной давности, позволит выделить некоторые особенности его реализации применительно к земельным участкам как объектам земельных правоотношений.

Так, приобрести право на земельный участок по давности владения согласно ст. 44 Кодекса о земле вправе только граждане Республики Беларусь, т.е. из сферы действия данной нормы исключены иные субъекты земельных правоотношений, указанные в ст.4 Кодекса о земле. Данное обстоятельство является отличительной особенностью института приобретательной давности в земельном законодательстве, так как ст. 235 Гражданского кодекса указывает в качестве субъектов указанного института граждан и юридических лиц. При этом под гражданами понимаются граждане Республики Беларусь, иностранные граждане и лица без гражданства. Реализовать право, закрепленное в ст. 44 Кодекса о земле, гражданин Республики Беларусь может в случае отсутствия документа о предоставлении земельного участка, либо документа, удостоверяющего право на земельный участок, либо в случае использования земельного участка, граница и (или) размер которого не совпадают с границей и (или) размером, указанными в документе о предоставлении земельного участка либо документе, удостоверяющем право на земельный участок.

Вышеуказанные ситуации могут наличествовать одновременно в любом сочетании.

Для реализации права, закрепленного в ст. 44 Кодекса о земле, необходимо добросовестно, открыто и непрерывно владеть земельным участком как своим собственным в течение 15 и более лет. Добросовестность означает, что гражданин не должен выступать в роли лица, самовольно захватившего чужой земельный участок. То есть говорить о добросовестности завладения земельным участком можно лишь в случаях, когда владелец предполагает, что имеющиеся у него правоустанавливающие документы имеют юридическую силу и закрепляют определенные права на землю.

Добросовестность может иметь место и тогда, когда гражданин пользуется территорией сверх размера, предоставленного земельного участка, в силу несоответствия фактических границ земельного участка юридическим. Следствием этого является пользование землями, которые не были предоставлены в установленном порядке. Такое пользование может иметь место при ошибках, допущенных при выполнении работ по установлению границ земельных участков, которые привели к тому, что часть земель в пределах установленных законодательством размеров земельного участка, которыми гражданин пользовался, не включены в юридические границы земельного участка, отраженные в документах о государственной регистрации. Гражданин может и не знать, что часть земельного участка, которым он фактически пользуется, включена в состав земельного участка соседа либо не включена в состав его земельного участка, так как не был ознакомлен с установленными границами земельных участков на местности. Если же гражданин сознательно начал осваивать чужой земельный участок, то речь идет о самозахвате, следовательно, будет отсутствовать признак добросовестности.

Приобретательная давность требует открытого владения вещью, что предполагает его очевидность, осведомленность о владении любого другого лица.

Непрерывным будет считаться владение, если оно не прерывалось в течение всего срока. Непрерывность владения означает, что к владельцу не предъявлялся иск собственника об отобрании у него имущества и что он не признавал права собственности на данное имущество другого лица.

Законом установлен минимально необходимый срок для того, чтобы добросовестное и открытое владение было положено в основу приобретения права на земельный участок: давность постоянного, непрерывного владения должна составлять не менее 15 лет подряд. При этом необходимо учитывать срок исковой давности для истребования земельного участка из чужого незаконного владения.

Добросовестность, открытость и непрерывность владения земельным участком подтверждаются сведениями, внесенными в земельно-кадастровую документацию, либо строительным паспортом и (или) паспортом домовладения и (или) документами об уплате земельного налога. То есть в целях недопущения возникновения прав на самовольно занятые земельные участки ч. 2 ст. 44 Кодекса о земле указывает на конкретные документальные доказательства, которыми подтверждается добросовестность, открытость и непрерывность владения земельным участком.

Статья 44 Кодекса о земле, в отличие от ст. 235 Гражданского кодекса, предоставляет более широкий выбор правовых титулов на земельный участок гражданину Республики Беларусь: земельный участок при соблюдении вышеуказанных условий может быть приобретен в частную собственность, либо получен в пожизненное наследуемое владение, либо в аренду в сложившейся границе и (или) размере, не превышающем закрепленных законодательством норм. Однако законодатель не устанавливает субъекта, управомоченного на выбор одного из указанных правовых титулов, что порождает определенные сложности в реализации данного института.

Свои особенности имеет порядок возникновения права на земельный участок в силу ст. 44 Кодекса о земле, которая не содержит порядка приобретения земельного участка на перечисленных правах, а лишь указывает на то, что граждане имеют право в соответствии с

законодавством придбати цей земельний ділянку. Разом з тим в постановленні Пленума Верховного Суду Республіки Беларусь від 22.12.2011 № 9 «О практиці розгляду судами земельних спорів» встановлено, що громадяне Республіки Беларусь, претендуючі на придбання земельної ділянки в особисту власність, в пожиттєве успадковане володіння, оренду на основі ст. 44 Кодексу о землі, придбають це право по рішенню відповідного виконавчого і розпорядчого органу. Рішення виконавчого і розпорядчого органу по даному питанню може бути оскаржено в суд. Крім того, згідно ст.56 Закону Республіки Беларусь від 22 липня 2002 г. № 133-З «О державній реєстрації нерухомого майна, прав на нього і угод з ним», документом, являючись основою для державної реєстрації виникнення права власності на нерухоме майно по придбательній давності, є рішення місцевого виконавчого і розпорядчого органу, підтверджуюче придбательну давність, або судові постановлення об установленні факту придбательної давності.

Слідовательно, громадянин повинен звертатися з відповідним заявленням в місцевий виконавчий орган, наділений повноваженнями по наданню земельних ділянок, надати документи (виписки з них), вказані в ст. 44 Кодексу о землі, а в разі відмови оскаржити його в судовому порядку. Суд розглядає скарги на відмову в наданні земельної ділянки, перевіряючи цей відмову на відповідність законодавству.

Таким чином, використовуючи інститут придбательної давності, потрібно довести добросовісність, відкритість і неперервність володіння земельними ділянками як своїм власними в період п'ятнадцяти років. Також необхідно враховувати строк позовної давності для вимоги земельної ділянки з чужого незаконного володіння.

Список використаних джерел:

1. Волков Г.А. Придбання права власності на землю по давності володіння // Екологічне право. – 2005. – № 1. – С. 64 – 68.
2. Красов О.И. Право особистої власності на землю. – М.: Юрист, 2000.
3. О праві власності на землю: Закон Республіки Беларусь від 16.06.1993 г. // Ведамасці Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. – 1993. – № 23. – С. 285.

Татай Е.О.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

КОНКРЕТИЗОВАНЕ ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Анотація: У даній статті розглядається проблема законодавчого визначення суб'єкта господарського правопорушення та пропонується її вирішення.

Ключові слова: господарське правопорушення, суб'єкт господарського правопорушення, суб'єкт господарських відносин, суб'єкт відносин у сфері господарювання, господарська відповідальність, господарські зобов'язання, споживачі.

Актуальність проблеми полягає в тому, що в Українському суспільстві за останні роки розпочався новий період законотворчої активності, пов'язаний з новим курсом євроінтеграції.

Аналіз останніх наукових досліджень показує, що жоден з науковців (принаймні з тих, роботи яких можна знайти у бібліотеці Вернадського) не розглядав окремо та достатньо детально визначення суб'єктів господарських правопорушень взагалі (а не окремих предметних видів господарських правопорушень).

Метою статті є розгляд надання конкретизованого визначення «суб'єктів господарських правопорушень» та пропозиція щодо внесення такого до Господарського кодексу.

Згідно ч.1 ст.218 Господарського кодексу України, «Підставою господарсько-правової відповідальності учасника господарських відносин є вчинене ним правопорушення у сфері господарювання.», тобто суб'єктом господарського правопорушення є учасник господарських відносин. Проблемою є те, що чинний ГК не містить визначення дослівно «суб'єкта господарських відносин». Ст.2 ГК містить формулювання «суб'єкти відносин у сфері господарювання, а саме: «суб'єкти господарювання, споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності.»

Питання про те, чи є учасники відносин у сфері господарювання тотожним до учасників господарських відносин, є дискусійним. Зрозуміло, що при визначенні кола суб'єктів господарських правопорушень не можна спиратися на загальнотеоретичні припущення науковців. Більш доцільним є логічне виведення кола цих суб'єктів з положень господарсько-правову відповідальність (що є неодмінним наслідком господарського правопорушення). Тому для розгляду візьмемо перелік суб'єктів відносин у сфері господарювання (ст.2.) та будемо його обмежувати чи доповнювати.

Ч.2. ст. 218 вказує, що «Учасник господарських відносин відповідає за невиконання або неналежне виконання господарського зобов'язання чи порушення правил здійснення господарської діяльності» (контекст ч.1. вказує на те, що те, за що він несе відповідальність й є правопорушенням).

Згідно ч.1 ст. 173 «Господарським визнається зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених цим Кодексом, в силу якого один суб'єкт ... зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта ... , або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт ... має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.» Це може поставити питання щодо таких учасників відносин у сфері господарювання, як споживачі. Чи можуть бути суб'єктами господарських зобов'язань та суб'єктами господарської відповідальності? Перше не викликає сумнівів, але друге може навести на припущення, що, наприклад, споживачі як фізичні особи, що задовольняють свої особисті потреби, несуть лише цивільно-правову відповідальність, адже згідно п.22 ст.1 Закону України «Про захист прав споживачів», «споживач - фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника;»

Тому розглянемо суб'єктний состав видів господарських зобов'язань. Згідно ч.2 ст. 173 «Основними видами господарських зобов'язань є майново-господарські зобов'язання та організаційно-господарські зобов'язання.» Дуже цікаво те, що (за ст 175. ГК) «Майново-господарськими визнаються цивільно-правові зобов'язання, що виникають між учасниками господарських відносин при здійсненні господарської діяльності ... », це навіть може навести на думку що споживачі такі є суб'єктами господарської відповідальності. Проте ч.2. ст. 75 ГК чітко вказує, що «Суб'єктами майново-господарських зобов'язань можуть бути суб'єкти господарювання ... негосподарюючі суб'єкти-юридичні особи, а також органи державної влади, органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією.» Споживачів у цьому переліку немає, а ч. 3. Ст. 175 чітко вказує, що «Зобов'язання майнового характеру, що виникають між суб'єктами господарювання та негосподарюючими суб'єктами-громадянами, не є господарськими і регулюються іншими актами законодавства.» Так що (як

і було припущено вище) споживачі не є суб'єктами господарсько-правової відповідальності (навіть якщо фізична особа-підприємець закупає товар, але для задоволення особистих потреб, у цих відносинах вона виступає у першу чергу як споживач і за невиконання своїх обов'язків, наприклад, за несплату ціни товару, буде вважатися суб'єктом такого порушення цивільного права, що не є господарським правопорушенням).

Окрім споживачів, цікавим суб'єктом є негосподарюючий суб'єкт. Визначення негосподарюючих суб'єктів у чинному законодавстві відсутнє. Лише відомо зі ст.3. ГК, що «Діяльність негосподарюючих суб'єктів, спрямована на створення і підтримання необхідних матеріально-технічних умов їх функціонування, що здійснюється за участі або без участі суб'єктів господарювання, є господарчим забезпеченням діяльності негосподарюючих суб'єктів.», чим відокремлюється від господарської діяльності. Тобто відносини між негосподарюючим суб'єктом та суб'єктом господарювання (а відповідно й правопорушення) можливі як наслідок господарської діяльності лише суб'єкта господарювання.

При цьому, негосподарюючий суб'єкт-юридична особа не є учасником відносин у сфері господарювання, так що ми автоматично дійшли висновку, що учасники господарських відносин - поняття більш широке, ніж учасники відносин у сфері господарювання. Це пояснює те, що суб'єктом господарського правопорушення законодавчо називають саме учасників господарських відносин.

Проте якщо зіставити положення ч.2. та ч.3. ст. 175 про негосподарюючих суб'єктів-юридичних осіб та негосподарюючих суб'єктів-юридичних, можна дійти простого висновку: під негосподарюючими суб'єктами розуміються всі особи, що не є суб'єктами господарювання. Тобто негосподарюючі суб'єкти-юридичні особи - це всі юридичні особи, що не є господарськими організаціями. Питання про те, чи не відокремлювати їх відповідальність від господарської не постає, так як, пам'ятаємо, майново-господарські зобов'язання є одночасно цивільними. Порушуючи їх вони такі є суб'єктами господарського правопорушення, при тому такого різновидом господарського правопорушення, що є й різновидом цивільного.

Як бачимо, органи державної влади та місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією (що були взяті нами з переліка для обмеження), залишаються у числі учасників господарських зобов'язань майнового характеру, а отже й суб'єктів господарського правопорушення.

Розглянемо організаційно-господарські зобов'язання: (ч.1. ст.176 ГК) «Організаційно-господарськими визнаються господарські зобов'язання, що виникають у процесі управління господарською діяльністю між суб'єктом господарювання та суб'єктом організаційно-господарських повноважень ... » Якщо розглянути перелік з ч.2. ст. 176, то логічно бачимо, це він повністю уходить до переліку суб'єктів відносин у сфері господарювання зі ст.2., а саме збігається з суб'єктами господарювання та громадянами, громадським та іншим організаціями, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності.

Повернемося до ч.2. ст. 218, а саме до «порушення правил здійснення господарської діяльності». Тут усе просто: таких правил є суб'єкт такої діяльності, а саме (згідно ч.1. ст.3. ГК) - суб'єкт господарювання.

Таким чином робимо висновок, що суб'єктами господарського правопорушення можуть бути не лише та не усі суб'єкти відносин у сфері господарювання та не усі суб'єкти господарських відносин. Ними можуть бути лише:

- 1.) суб'єкти господарювання;
- 2) негосподарюючі суб'єкти-юридичні особи, що є учасниками господарських зобов'язань майнового характеру;
- 3) органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією;

4) громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності.

На нашу думку такий перелік потрібно було б включити до глави 24 Господарського кодексу «Загальні засади відповідальності учасників господарських відносин».

Список використаних джерел:

1). Закону України «Про захист прав споживачів» від 04.03.1992 (з наступними змінами та доповненнями) № 1023-ХІІ // Відомості Верховної Ради України – 1992 -№ 30 - ст. 379

2). Господарський кодекс України від 16.01.2003 (з наступними змінами та доповненнями) № 436-IV // Відомості Верховної Ради України – 2003 -№ 18, № 19-20, № 21-22 - ст. 144

3). Цивільний кодекс України від 16.01.2003 (з наступними змінами та доповненнями) № 435-IV // Відомості Верховної Ради України – 1992 -№ 40-44 - ст. 356

Татар Н.М.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Спеціаліст»
Спеціальність «Правознавство»

СУТНІСТЬ СТРАХУВАННЯ ТА ЙОГО МІСЦЕ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ

Офіційне тлумачення терміна «страхування» в Україні наведено в Законі «Про страхування», де воно є видом цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів».

Водночас ретельне вивчення поняття страхування і зіставлення різних його тлумачень, які містяться в наукових працях, показують, що офіційне визначення терміна дещо перевантажене правовими аспектами.

Тема страхування розглядалась, зокрема, у працях С.С.Осадець, В.Д.Базилевич, В. Й. Плиса, О.Д.Вовчак, В.В. Шахова, В.О. Пасічного, В.В. Жван та інших.

Зміст і характер, функції й адресації, а отже, і роль страхування змінювалися залежно від загального рівня суспільного й культурного розвитку, особливостей кожного етапу страхового процесу.

Перші форми страхування було виявлено ще за дві тисячі років до нашої ери в законах вавилонського царя Хаммурапі, які передбачали укладання угоди між учасниками торгового каравану про те, щоб завдані збитки, яких зазнає будь-хто в дорозі від різних небезпек, розподілялися між усіма учасниками, отже страхування як форма соціально-правового захисту відоме ще з давніх-давен.

Страхування є, насамперед, системою економічних відносин між конкретними суб'єктами господарювання, де, з одного боку, діють страхувальники, а з іншого — страховики. Важливою передумовою застосування страхування є майнова самостійність суб'єктів господарювання і їхня зацікавленість у переданні відповідальності за наслідки ризику спеціалізованим формуванням. Чим ця зацікавленість більша, тим і потреба у страхуванні вища. Саме в такій площині страхування розглядається у працях учених багатьох країн ринкової орієнтації. Поняття страхування є неповним і тоді, коли воно не передбачає надійності і превентивного спрямування захисту.

Страхування ґрунтується на певних специфічних принципах. До них, насамперед, належать конкурентність, страховий ризик, страховий інтерес, максимальна сумлінність,

відшкодування в межах реально завданих збитків, франшиза, суброгація, контрибуція, співстрахування і перестрахування, диверсифікація.

На сьогоднішній день страхування виконує такі функції: ризиковану, створення і використання страхових резервів (фондів), заощадження коштів, превентивну, кожна з яких виконує свою роль у формуванні страхування як елементу захисту громадян. Зазначені функції страхування є специфічними. Проте водночас у сфері страхової діяльності виявляються й функції, притаманні фінансам у цілому (наприклад, контрольна функція), та функції інших суміжних вартісних категорій (наприклад, ціни, коли йдеться про формування страхових тарифів, оцінку об'єкта страхування, з'ясування розміру завданих збитків).

Щодо видів страхування, то за ступенем свободи волевиявлення суб'єктами потреби в страховому захисті страхування поділяють на дві форми: добровільне та обов'язкове. Обов'язкове страхування як у галузі державного соціального страхування, так і в індивідуальному страхуванні зумовлене ризиками, пов'язаними з життям, втратою працездатності або з виникненням таких збитків, які не можуть бути відшкодовані окремою особою. Обов'язкове страхування встановлюється законом, згідно з яким страховик зобов'язується страхувати відповідні об'єкти, а страхувальник - вносити належні страхові платежі.

Добровільне страхування здійснюється на основі договору між страхувальником і страховиком. Ним, як правило, охоплюються юридичні та фізичні особи, котрі не підпадають під обов'язкове страхування і бажають застрахуватись. Загальні умови та порядок проведення добровільного страхування визначаються правилами, які встановлюються страховиком самостійно. Конкретні умови добровільного страхування визначаються під час укладання договору страхування.

Види добровільного страхування, на які видається ліцензія, визначаються правилами (умовами) страхування, прийнятими страховиком і зареєстрованими Уповноваженим органом.

Специфіка страхової діяльності вимагає залучення до роботи в галузі великої кількості висококваліфікованих працівників добре обізнаних з теорією і передовою технологією страхування, щоб на сучасному етапі розвитку суспільства страхування мало величезні можливості сприяти економічному та соціальному розвитку країни та вирішувати проблеми кожного асоційованого чи індивідуального власника.

Список використаних джерел:

1. «Про страхування» Закон України// Відомості ВРУ - 1996 № 85/96
2. С.С.Осадець Страхування: Підручник /К.: КНЕУ, 2002. — 599 с.
3. В.Д.Базилевич. Страховий ринок України: Підручник/ - К.: Знання, 1998. - 374 с.
4. Д.П. Біленчук., Н. І. Кліменко Страхове право України: Підручник/ - К.: Атіка, 1999. - 368 с.

Тулійко О.О.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Перехід до ринкової системи економіки призвів до масштабного процесу корпоратизації: так, Україна фактично перетворилася в корпоратизовану країну, де 80% реальної економіки перебуває в корпоративному підпорядкуванні [1, с. 3]. Виходячи з цих даних, треба відзначити, що однією з найбільш поширених організаційно-правових форм провадження підприємницької діяльності є акціонерне товариство.

Легальне визначення поняття «акціонерне товариство» міститься в Цивільному та Господарському кодексах, а також Законах України «Про господарські товариства» та в профільному законі «Про акціонерні товариства».

Згідно з визначенням, поданим в Законі України «Про акціонерні товариства», акціонерне товариство - господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями [2]. Також необхідно додати, що в законі акцентується увага, що акціонери не відповідають за зобов'язаннями товариства, і несуть ризик збитків, пов'язаних з його діяльністю лише в межах власних акцій. Цей аспект є одним з визначальних, який відрізняє акціонерне товариство від інших організаційно-правових форм здійснення підприємницької діяльності.

Кажучи про створення акціонерного товариства, то ця процедура є досить складною, адже вона пов'язана з емісією акцій, їх розподілом між учасниками та оплати, її реєстрацією тощо. Так, для створення акціонерного товариства засновники повинні провести закрите розміщення його акцій, установчі збори та здійснити державну реєстрацію товариства [3, с. 335].

Безпосередньо стаття 9 Закону України «Про акціонерні товариства» визначає такі етапи створення акціонерного товариства:

1) прийняття зборами засновників рішення про створення акціонерного товариства та про закрите (приватне) розміщення акцій;

2) подання заяви та всіх необхідних документів на реєстрацію випуску акцій до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку;

3) реєстрація Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку випуску акцій та видача тимчасового свідоцтва про реєстрацію випуску акцій;

4) присвоєння акціям міжнародного ідентифікаційного номера цінних паперів;

5) укладення з депозитарієм цінних паперів договору про обслуговування емісії акцій або з реєстратором іменних цінних паперів договору про ведення реєстру власників іменних цінних паперів;

6) закрите (приватне) розміщення акцій серед засновників товариства;

7) оплата засновниками повної вартості акцій;

8) затвердження установчими зборами товариства результатів закритого (приватного) розміщення акцій серед засновників товариства, затвердження статуту товариства, а також прийняття інших рішень, передбачених законом;

9) реєстрація товариства та його статуту в органах державної реєстрації;

10) подання Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій;

11) реєстрація Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій;

12) отримання свідоцтва про державну реєстрацію випуску акцій;

13) видача засновникам товариства документів, що підтверджують право власності на акції.

Не можна не зазначити, що законодавство поділяє акціонерні товариства на певні типи: публічне та приватне. Публічне АТ може здійснювати публічне та приватне розміщення акцій, на відміну від приватного, яке здійснює виключно приватне розміщення, а також обмежується лише ста учасниками.

Щодо розміщення акцій, то неможливо обійти увагою термін «акція». Згідно з Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок», акція - іменний цінний папір, який посвідчує майнові права його власника (акціонера), що стосуються акціонерного товариства, включаючи право на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів та право на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його

ліквідації, право на управління акціонерним товариством, а також немайнові права[4]. Можна виділити декілька особливостей акцій, помімо визначених в поданому понятті:

1. Емітентом акцій є виключно акціонерне товариство;
2. Акції існують виключно в без документарній формі»
3. Акціонерне товариство розміщує тільки іменні акції;
4. Акціонерне товариство розміщує 2 типа акцій: прості та привілейовані»
5. Акція має номінальну вартість в національній валюті (не менш однієї копійки).

Важливо сказати, що як будь-яка організація, акціонерне товариство має систему управління. Головним органом є загальні збори учасників, які скликаються не рідше одного року та можуть розглядати будь-які питання, пов'язані з діяльністю товариства. Крім того, цей орган володіє виключною компетенцією (визначення основних напрямків діяльності АТ, внесення змін до його статуту, зміна типу товариства тощо). Також в акціонерному товаристві створюється наглядова рада, яка контролює і координує діяльність виконавчого органу товариства, який, в свою чергу, може бути колегіальним (правління, дирекція) чи одноособовим (директор, генеральний директор).

Крім того, для проведення перевірки фінансово-господарської діяльності товариства загальні збори можуть обирати ревізійну комісію. Річна фінансова звітність підлягає перевірці незалежним аудитором.

Говорячи про реорганізацію акціонерного товариства, то вона може відбуватися у формі злиття, приєднання, поділу, виділу та перетворення. Щодо злиття та приєднання, то вони потребують згоди органів Антимонопольного комітету у випадках, вказаних в законодавстві.

Припинення акціонерного товариства може відбутися внаслідок передання всього майна, прав та обов'язків правонаступникам (реорганізація), у разі ліквідації (добровільної або за рішенням суду).

Отже, резюмуючи вищесказане, то акціонерне товариство є однією з найпоширеніших організаційно-правових форм здійснення господарської діяльності. Особливого вивчення ця тема заслуговує через не тільки свою поширеність, а й деякі проблемні аспекти функціонування (дивідендна політика товариства, рейдерство тощо).

Список використаних джерел:

1. Алексєєв С.В. Формування та розвиток корпоративних форм підприємництва в промисловості України у 1991 - 2004 рр.: історичний аспект / С.В. Алексєєв // Наука. Релігія. Суспільство. - 2009. - № 3. - С. 3-10.

2. Закон України «Про акціонерні товариства». Від 17.09.2008 № 514-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=514-17>. – Назва з екрана.

3. Костова Н.Д. Правове регулювання створення акціонерних товариств / Н.Д. Костова // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна № 945. Серія «Право». – 2011. - № 9. – С. 334-337.

4. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок». Від 23.02.2006 № 3480-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3480-15/para0113#o113>. – Назва з екрана.

Фомичов С.С.,
Маріупольський державний Університет
Студент ОКР «Спеціаліст»
Спеціальність «Правознавство»

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Держава є суб'єктом економічного життя, що розробляє господарські цілі, методи їх досягнення на всіх рівнях виконавчої влади, організовує їх виконання.

Державне управління в господарській галузі полягає в здійсненні управлінського та організуючого впливу шляхом використання повноважень виконавчої влади через організацію виконання законів. Здійснення функцій впливу держави відбувається через її комплексний соціально-економічний розвиток, а також забезпечення реалізації державної політики у сфері господарювання, створення умов для реалізації громадянами їх прав і свобод [1].

Державне регулювання господарського сектору це сукупність норм (закони, підзаконні акти, формальні і неформальні розпорядження і допоміжні правила) за допомогою яких держава встановлює вимоги до підприємств і громадян. А також це набір здійснюваних державними структурами заходів, законів і допоміжних інструментів створених державою, а також правила, що встановлюються державними і недержавними агентствами в рамках делегованих повноважень, що направлені на контроль за поведінкою індивідів або груп, які потрапляють під контроль цих структур [2].

Згідно статті 4 Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» принципами державної регуляторної політики є:

1 доцільність це обґрунтована необхідність державного регулювання господарських відносин з метою вирішення існуючої проблеми;

2 адекватність - відповідність форм та рівня державного регулювання господарських відносин потребам у вирішенні існуючих проблем та ринковим вимогам з урахуванням усіх прийнятних альтернатив;

3 ефективність це забезпечення досягнення внаслідок дії регуляторного акта максимально можливих позитивних результатів за рахунок мінімально необхідних витрат ресурсів суб'єктів господарювання, громадян та держави;

4 збалансованість - забезпечення у регуляторній діяльності балансу інтересів суб'єктів господарювання, громадян та держави;

5 передбачуваність це послідовність регуляторної діяльності, відповідність її цілям державної політики, а також планам з підготовки проектів регуляторних актів, що дозволяє суб'єктам господарювання здійснювати планування їхньої діяльності;

6 прозорість та врахування громадської думки відкритість для фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань дій регуляторних органів на всіх етапах їх регуляторної діяльності, обов'язковий розгляд регуляторними органами ініціатив, зауважень та пропозицій, наданих у встановленому законом порядку фізичними та юридичними особами, їх об'єднаннями, обов'язковість і своєчасність доведення прийнятих регуляторних актів до відома фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань, інформування громадськості про здійснення регуляторної діяльності [3].

Регулятивна політика здійснюється регулятивними органами, доцільно виокремити чотири рівні суб'єктів регуляторної діяльності:

Перший рівень – органи законодавчої та виконавчої влади України, їх функцією є координування питань забезпечення розвитку господарського сектору, виходячи з державних інтересів, цілей, завдань, основних принципів і напрямків регуляторної діяльності, а також визначення державного механізму її реалізації і нормативно-законодавче забезпечення.

Другий рівень – до якого відносяться центральні органи виконавчої влади та спеціалізовані органи державної влади. Їх основне завдання визначимо як формування господарських проектів за пріоритетними напрямами у межах державних програм, ліцензування, патентування, стандартизація, сертифікація, метрологія тощо.

Третій рівень – територіальні органи центральних органів виконавчої влади які здійснюють державну регуляторну політику в галузі господарства. Державні спеціалізовані установи та організації, некомерційні самоврядні організації, які здійснюють керівництво та управління окремими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування, якщо ці органи, установи та організації відповідно до своїх повноважень приймають регуляторні акти;

Четвертий рівень - місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, територіальні громади здійснюють організаційне забезпечення державної регуляторної політики [3].

Правові принципи, що регулюють господарські відносини за своєю природою є неоднорідними і поділяються на базові, що створюють фундамент обох етапів правового регулювання процесів організації і здійснення господарської діяльності та загальні засади здійснення окремих різновидів господарської діяльності.

Базовими принципами правового регулювання господарської діяльності згідно із ст. 6 Господарського кодексу України визнано:

1. забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання;

2. свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом. Принцип свободи підприємницької діяльності закріплений положенням Конституції України. Так ст.13 гарантує з боку держави забезпечення захисту прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом. Стаття 42 забезпечує право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом, захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів [4].

3. вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України;

4. обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємстві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави;

5. захист національного товаровиробника;

6. заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини [5].

Ефективність і раціональність господарювання залежить від наявності функцій державного регулювання. Головна функція централізованого регулювання полягає в управлінні господарством та економікою країни в цілому, розвитком її продуктивних сил і науково-технічного прогресу. Вона реалізується через ряд конкретних функцій:

1. раціоналізація економічної структури суспільства;

2. фінансування і організація науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт; стимулювання розвитку нових галузей;

3. допомога проектам високого ризику.

До основних функцій також належать: цільова функція що полягає у визначенні цілей та основних напрямків розвитку господарського сектору. Стимулююча функція передбачає наявність регуляторів, здатних ефективно впливати на діяльність господарюючих суб'єктів (їхні інтереси) і стимулювати економічні процеси у бажаному для суспільства напрямку. Держава за допомогою законів, законодавчих актів і нормативів встановлює певні правила діяльності для суб'єктів господарювання, визначає правовий простір. Цей напрямок державного регулювання відноситься до регламентуючої (нормативної) функції держави. Коригуюча функція зводиться до коригування розподілу ресурсів з метою розвитку прогресивних процесів. Соціальна функція передбачає регулювання державою соціально-

економічних відносин, перерозподіл доходів, забезпечення соціального захисту та соціальних гарантій. Контролююча функція спрямована на державний нагляд і контроль за виконанням і дотриманням законів, нормативних актів, стандартів тощо.

Таким чином, для визначення механізму державного впливу у сфері господарювання доцільно використовувати визначення «державне регулювання». Під державним регулюванням розуміється сукупність норм за допомогою яких держава встановлює вимоги до підприємств і громадян. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» виокремлює принципи державної регуляторної політики. Всі суб'єкти державної регуляторної діяльності мають складну структуру і представлені законодавчими і виконавчими інститутами. Головна функція централізованого регулювання полягає в управлінні господарством та економікою країни в цілому, розвитком її продуктивних сил і науково-технічного прогресу.

Список використаних джерел:

1. Висоцький О.Ю., Висоцька О.Є., Шаров Ю.П. Основи державного управління. Частина I. - Дніпропетровськ: НМетАУ, 2008. - 52 с.
2. В.І. Гринчуцький Економіка підприємства –К.: Наука, 2010. – 368с.
3. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 9, ст. 79
4. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141
5. Господарський Кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144

Хара А. С.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальності «Правознавство»

ПОНЯТТЯ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Господарсько-правова відповідальність – це вид юридичної відповідальності, який застосовується у сфері господарювання.

О. М. Вінник зазначає, що господарсько-правова відповідальність – це майново-організаційні за змістом і юридичні за формою заходи впливу на економічні інтереси учасників господарських правовідносин у разі вчинення ними господарського правопорушення [1, 318].

Предметом регулювання господарсько-правової відповідальності є господарські правопорушення.

В. С. Щербина визначає, що господарське правопорушення – це протиправна дія або бездіяльність суб'єкта господарських відносин, яка не відповідає вимогам норм господарського права, не узгоджується з юридичними обов'язками зазначеного суб'єкта, порушує суб'єктивні права іншого учасника відносин або третіх осіб [2, 161].

Існують договірні та позадоговірні господарські правопорушення.

Договірні правопорушення поділяються на:

1) правопорушення на стадії виникнення договорів: порушення строків укладання договорів; процедури регулювання розбіжностей, що виникають при їх укладанні; укладання договорів, що суперечать вимогам закону, цілям діяльності юридичної особи, або укладання договорів з метою, що суперечить інтересам держави і суспільства (статті 48, 49 і 50 ЦК);

2) порушення строків виконання договірних та інших господарських зобов'язань щодо поставки продукції та товарів (найпоширеніші в господарській практиці),

перевезення вантажів, виконання робіт та ін. Прострочення виконання зобов'язання загалом тягне за собою сплату боржником визначеної законом чи договором неустойки, штрафу, пені (статті 179, 213-215 і 356 ЦК);

3) порушення господарських зобов'язань щодо якості поставленої продукції (товарів), виконаних робіт, наданих послуг;

4) порушення державної дисципліни цін, пов'язані з виконанням договорів. Закон України «Про ціни і ціноутворення» від 3 грудня 1990 р. і Закон України «Про підприємства в Україні» (ст. 23) передбачають, що у разі порушення підприємством ціни (при реалізації за договором продукції) надлишкове одержана сума підлягає вилученню в дохід відповідного бюджету;

5) порушення у сфері кредитних та розрахункових відносин, пов'язані з виконанням господарських договорів;

6) порушення господарських зобов'язань щодо перевезень вантажів: зобов'язань з планів перевезень (неподача перевізних засобів, неперед'явлення вантажів до перевезення); простій транспортних засобів під навантаженням і розвантаженням понад встановлені терміни; втрата, нестача, пошкодження вантажу; прострочення доставки вантажу тощо [2, 161-162].

Предметом господарсько-правової відповідальності є також позадоговірні правопорушення:

1) порушення антимонопольного законодавства (зловживання господарюючим суб'єктом своїм домінуючим становищем на ринку);

2) обмеження або припинення виробництва, вилучення з обігу товарів для створення чи підтримання дефіциту, нав'язування контрагентам таких умов договорів, які становлять їх нерівне положення або не стосуються цього виду договорів;

3) порушення прав власника як поєднаних, так і не поєднаних з позбавленням прав володіння тощо [2, 162].

Господарсько-правова відповідальність, як і інші види юридичної відповідальності, має свої характерні ознаки.

О. М. Вінник визначає такі характерні ознаки господарсько-правової відповідальності, як:

1) сфера застосування – господарські правовідносини (господарсько-майнові та/або господарсько-організаційні);

2) юридична підстава – акти господарського законодавства та господарські договори;

3) фактичні підстави – господарське правопорушення, склад якого залежить від виду (форми) господарсько-правової відповідальності;

4) презумпція вини порушника та особливості визначення вини;

5) суб'єктами господарсько-правової відповідальності є учасники господарських правовідносин (суб'єкти господарювання, суб'єкти господарсько-організаційних повноважень, засновники та учасники господарських організацій, власники майна суб'єктів господарювання; контрагенти суб'єктів господарювання за господарськими договорами) [1, 318].

В. С. Щербина зазначає, що з точки зору форми ця відповідальність є юридичною, тобто являє собою дію (вплив) кредитора (потерпілого) на правопорушника безпосередньо або за допомогою арбітражного суду (суду, третейського суду), а також те, що щодо змісту господарсько-правової відповідальності загалом є матеріальною і застосовується у формі певної системи майнових (економічних) санкцій, передбачених або дозволених нормами господарського законодавства [2, 163].

Отже, господарсько-правова відповідальність – це вид юридичної відповідальності, який застосовується у сфері господарювання, предметом регулювання якої є господарські правопорушення.

Список використаних джерел:

1. Вінник О. М. Господарське право: Курс лекцій/О. М.Вінник/. – К.: Атіка, 2004. – 624 с.
2. Щербина В. С. Господарське право України. Навч. посібник /В. С.Щербина/. – К.: Атіка, 1999. – 336 с.
3. Господарський кодекс України. ВідомостіВерховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст.144.

Чернявська Л.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальності «Правознавство»

ГОСПОДАРСЬКІ ДОГОВОРИ НА ВИКОНАННЯ РОБІТ

Майново-господарські зобов'язання, які виникають між суб'єктами господарювання і не господарюючими суб'єктами — юридичними особами на підставі господарських договорів, називаються господарсько-договірними зобов'язаннями.

Актуальність теми дослідження полягає в важливості теоретичної розробки питань, пов'язаних з договірним регулюванням підприємницьких відносин, зумовлена не лише відсутністю монографічних досліджень з цих питань у правовій науці, а й потребами юридичної практики і завданнями щодо поліпшення договірних відносин, зокрема які стосуються господарських договорів на виконання робіт.

Мета курсової роботи полягає в тому, щоб, виходячи із досягнень науки господарського права та аналізу практики застосування норм права, які регулюють господарські договори, дати комплексний теоретичний аналіз поняття господарського договору на виконання робіт, способів його укладення, а також зробити висновки і внести пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства.

Договір про виконання робіт згідно зі статтею 837 Цивільного Кодексу України є договором підряду. За ним одна сторона (підрядник) зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням другої сторони (замовника), а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу. Договір підряду може укладатися на виготовлення, обробку, переробку, ремонт речі або на виконання іншої роботи з переданням її результату замовникові.

Істотними у договорі підряду є умови, що стосуються його предмету, строку виконання. Саме вони визначають зміст підряду, його особливості.

Предметом договору підряду є результат виконаної підрядної роботи, тобто - це виконання підрядником певної роботи й передача замовникові її результатів. Таке визначення предмету договору підряду фактично відтворює текст законодавчо сформульованого поняття договору, яке містить дані про сторони, їх права й обов'язки.

У договорі підряду мають бути чітко визначені вимоги до її предмета щодо якості, кількості тощо. Пріоритет у формулюванні предмета договору, безумовно, належить замовнику, який виходить із своїх потреб. Однак, це не означає, що підряднику законом відведено пасивну роль. Він також бере участь у оцінці предмету, виходячи зі своїх матеріальних, професійних та інших можливостей. У деяких випадках сторони можуть і не

погоджувати ті чи інші вимоги до предмета договору, якщо вони безпосередньо передбачені спеціальними нормативними актами, стандартами, технічними умовами тощо.

Незважаючи на те, що за роки незалежності України було прийнято ряд законодавчих актів, які певною мірою регулюють і договірні відносини в сфері господарювання, господарське законодавство в цій частини потребує подальшого удосконалення.

Чергова А.,

Мариупольский государственный университет
Студентка ОКУ «Магистр»
Специальность «Правоведение»

СПЕЦИФИКА ЕСТЕСТВЕННЫЙ МОНОПОЛИЙ КАК ОСНОВАНИЕ СПЕЦИАЛЬНОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ

Возникновение естественных монополий обуславливается объективными причинами и отражает ситуацию, когда спрос на данный товар в лучшей степени удовлетворяется одним или несколькими субъектами хозяйствования. Это обуславливается особенностями технологий производства и обслуживания потребителей. В данном случае конкуренция невозможна или нежелательна.

Существует большое число разнородных социально-экономических факторов, благодаря которым конкуренция не является естественным состоянием рынка товаров. А, функционирование ряда сфер производства на конкурентной основе невозможно или не эффективно.

Естественные монополии являются желательными для общества, поскольку обеспечивают по сравнению с конкурентными условиями, более низкий уровень цен при более высоком объеме предложения.

Целью регулирования деятельности на рынках естественных монополий является обеспечение баланса интересов потребителей, государства и субъектов естественных монополий, надежное обеспечение потребителей качественными товарами и услугами в необходимом объеме и по экономически обоснованным ценам, а также обеспечение эффективного развития субъектов хозяйствования, которые производят товары на рынке, находящемся в состоянии естественной монополии, и субъектов хозяйствования, действующих на смежных рынках.

Предметом регулирования деятельности субъектов хозяйствования, которые производят (реализуют) товары на рынке, находящемся в состоянии естественной монополии, согласно статье 8 Закона Украины «О естественных монополиях» является:

- цены (тарифы) на товары (услуги), которые производятся (реализуются) субъектами естественных монополий;
- доступ потребителей к товарам (услуг), которые производятся (реализуются) субъектами естественных монополий;
- другие условия предпринимательской деятельности в случаях, предусмотренных законодательством.

К характерным особенностям естественной монополии можно отнести:

- сетевой характер организации рынка, высокий барьер входа на соответствующий товарный рынок и выхода из него; длительный период их окупаемости;
- слишком высокая степень технического, экономического и политического рисков;
- длительный период амортизации основного капитала;
- возможное негативное влияние на окружающую среду и т.д.

Поэтому в естественных монополиях методы и источники регулирования выходят за пределы традиционного антимонопольного законодательства. К основным источникам, регулирующим деятельность естественных монополий относятся Конституция Украины, Хозяйственный кодекс Украины, Закон Украины «О естественных монополиях», «О защите экономической конкуренции», «О ценах и ценообразовании», «О лицензировании отдельных видов хозяйственной деятельности», «О телекоммуникациях», «Об электроэнергетике», «О жилищно-коммунальных услугах», «О теплоснабжении», «О почтовой связи», «Об управлении объектами государственной собственности» и другими нормативно-правовыми актами.

Однако, несмотря на значительное количество нормативно-правовых актов, регулирующих правоотношения, возникающие в соответствующих сферах деятельности субъектов хозяйствования, до сих пор так и не внедрена модель регулирования, которая бы полностью соответствовала идеологии и принципам регулирования деятельности на рынках естественных монополий и на смежных рынках, закрепленным в Законе Украины «О естественных монополиях».

К основным проблемам функционирования естественных монополий относятся неэффективность механизма ценообразования, низкое качество услуг, устаревшие технологии и относительно высокий уровень задолженности потребителей за полученные услуги. Кроме того, на сегодня в ряде сфер естественных монополий отсутствуют органы государственного регулирования, а определенные регулирующие функции осуществляются органами исполнительной власти, в том числе местными государственными администрациями и органами местного самоуправления.

Таким образом, можно сказать, что специальное регулирование естественных монополий, учитывая их существенные особенности, является необходимым. Но оправданным это регулирование, как и его методы, может быть только при условии устранения ошибок и пробелов. В частности к ним относится вопрос экономической эффективности, окупаемости затрат, финансовой стабильности предприятий, справедливости, универсальности услуг, простоты и понятности.

Неотложным вопросом на современном этапе является повышение эффективности контроля над регулированием тарифов на услуги, которые реализуются субъектами естественных монополий.

Список использованных источников:

1. Про природні монополії: Закон України від 20.04.2000 № 1682-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 30. – ст.238
2. Про Концепцію вдосконалення державного регулювання природних монополій: Указ Президента України від 27.09.2007 № 921/2007
3. Карбовник Л.П. Проблеми державного регулювання природних монополій в Україні / Л.П. Карбовник // Науковий вісник. – 2005. – №15 – С.408-413

Четв'оркіна К.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ОРЕНДА ДЕРЖАВНОГО ТА КОМУНАЛЬНОГО МАЙНА

Найголовнішим об'єктом управління будь-якої держави є її власність. Адже забезпечення соціально-економічної стабільності та безпеки залежить від володіння та ефективного управління стратегічно важливими об'єктами у сфері оборони, правопорядку, енергетики тощо, а також природними ресурсами: землею, надрами, водними ресурсами. До державної власності в Україні належать загальнодержавна власність і власність адміністративно-територіальних одиниць (комунальна власність).

Крім того, у загальнодержавній власності може перебувати інше майно, передане у власність Україні іншими державами, а також юридичними особами і громадянами.

Одним із напрямів підвищення ефективності використання майна державних підприємств та організацій у сучасних умовах є передача його в оренду фізичним та юридичним особам. За допомогою оренди реалізуються як інтереси власника щодо отримання доходу з наявних у нього виробничих фондів, так і інтереси орендаря, який не обтяжуючи себе щоразу придбанням необхідного обладнання, устаткування тощо у власність, має змогу ефективно використовувати найняте ним майно для здійснення своєї підприємницької діяльності.

На сьогодні відносини, які виникають у сфері оренди державного та комунального майна, регулюються відповідними положеннями Цивільного кодексу України (зокрема, глава 58) з урахуваннями особливостей, передбачених Господарським кодексом України [2, с. 138], а також

Законом України «Про оренду державного та комунального майна» № 786 від 14.03.1995 року в редакції КМУ від 19.01.2000 року № 75. Загальне поняття оренди сформульоване в статті 2 Закону України «Про оренду державного та комунального майна».

Його особливість полягає в регулюванні двох груп відносин:

- організаційних, пов'язаних з передачею в оренду майна державних підприємств та організацій, підприємств, заснованих на майні, що належить Автономній Республіці Крим або перебувають у комунальній власності, їх структурних підрозділів;
- майнових, орендодавцями та орендарями щодо господарського використання державного майна, майна, що належить АРК або перебуває у комунальній власності.

До нормативно-правових актів, які регулюють оренду державного та комунального майна, належать: Постанови Кабінету Міністрів України, Накази Фонду державного майна України. Також, у межах повноважень Фонд державного майна надає роз'яснення законодавства з питань оренди державного майна.

Загальне поняття оренди сформульоване в ст. 2 Закону України «Про оренду державного та комунального майна» від 14.03.1995 року. Згідно з цим оренда – це засноване на договорі строкове платне користування майном, необхідним орендареві для здійснення підприємницької та іншої діяльності.

З наведеного визначення випливає, що:

- орендні відношення мають виключно договірний характер і не можуть виникати на підставі планових завдань або інших адміністративно-управлінських актів;
- оренда передбачає передачу майна у користування (без надання права орендареві розпоряджатися орендним майном);
- користування майном є платним, що забезпечується внесенням орендарем орендодавцеві орендної плати у визначених розмірах;
- оренда передбачає передачу майна і строкове (тимчасове) користування.

Законодавство щодо оренди державного та комунального майна передбачає процедуру укладання договору оренди, а також визначає істотні умови, за відсутності яких договір оренди може бути визнано неукладеним.

За згодою сторін у договорі можуть бути передбачені й інші умови.

Згідно до ч.2. ст. 10 Закону України «Про оренду державного та комунального майна» укладений сторонами договір оренди в частині істотних умов повинен відповідати типовому договору оренди відповідного майна. Типові договори оренди державного майна розробляє і затверджує Фонд державного майна України, типові договори оренди майна, що належить Автономній Республіці Крим або перебуває у комунальній власності, затверджують відповідно Верховна Рада Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування.

Ст. 638 Цивільного Кодексу України встановлює загальне правило щодо укладання договору оренди. Так, відповідно до ч.1 ст.238 Цивільного Кодексу України, договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору. Договір укладається шляхом пропозиції однієї сторони укласти договір (оферти) і прийняття пропозиції (акцепту) другою стороною. П.2 ст. 759 Цивільного Кодексу України встановлює, що законом можуть бути передбачені особливості укладання договору оренди [1, с. 208]. Такі особливості визначені ст..9 Закону України «Про оренду державного та комунального майна». Особливістю укладання договору оренди державного та комунального майна є встановлення законодавцем спеціальної процедури укладання, яка полягає у здійсненні відповідних дій з боку орендаря та орендодавця, що передують укладанню договору. Слід зазначити, що процес укладання договору оренди залежить від виду об'єкту оренди, орендаря і виду орендодавця.

Стаття 26 Закону України «Про оренду державного та комунального майна» містить норму, згідно з якою одностороння відмова від договору оренди не допускається. Разом з тим Законом встановлено вичерпний перелік підстав припинення договору оренди.

Шинкарёва Е.А.,
Мариупольский государственный университет
Студентка ОКУ «Бакалавр»

ЗАЩИТА ЧЕСТИ, ДОСТОИНСТВА И ДЕЛОВОЙ РЕПУТАЦИИ ЛИЦА ПО ГРАЖДАНСКОМУ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ

Современные реалии таковы, что граждане нашей страны часто не привыкли нести ответственность за сказанное ими. Эмоционально-экспрессивные выражения, не слишком приятные, а порой даже оскорбляющие собеседника, вошли в повседневный обиход доброй половины украинских граждан. Думается, что многие согласятся, что трудно находить общий язык с лицами, для которых клевета и оскорбление – привычный способ общения. К счастью, такое поведение давно перешло из категории морали в правовую плоскость.

Согласно статье 3 Конституции Украины «честь и достоинство... признаются в Украине наивысшей социальной ценностью». Кроме того, данные права продублированы в гражданском кодексе Украины, статья 297 и 299 соответственно содержат права на достоинство и честь, а также право неприкосновенности деловой репутации. Нарушение данных прав предусматривает компенсацию морального вреда, в том числе и в денежном эквиваленте (п. 4 ч. 2 ст. 23 Гражданского Кодекса Украины).

Дабы не апеллировать эвфимерными понятиями, внесем ясность путём определения ключевых понятий.

Честь — это добрая, незапятнанная репутация, честное имя.

Достоинство - совокупность высоких моральных качеств, а также уважение этих качеств в самом себе.

Деловая репутация - одно из нематериальных благ. Представляет собой оценку профессиональных качеств конкретного лица.

Так почему же в Украине до сих пор так редки случаи обращения с гражданскими исками о защите неимущественных прав граждан? Ведь нельзя же отрицать существование проблемы. Казалось бы, все права задекларированы, остается лишь пользоваться имеющимися привилегиями. В то же время, обращаясь к мировой судебной практике, можем заметить, что защита нематериальных благ стала заметной нишей во многих странах. Ежедневно в суды США подается тысячи исков о защите рассматриваемых прав.

Отсюда, проблематика данной работы заключается:

1) в выявлении причин редкости защиты неимущественных прав гражданами Украины;

2) как следствие, выявить проблемные аспекты защиты чести, достоинства и деловой репутации гражданским законодательством.

Исследуя правовые системы самых развитых мировых государств, можно прийти к выводу, что приоритет прав и свобод личности зависит от уровня развития гуманизма в обществе. Соответственно, чем выше в обществе вера в достоинство человеческой личности, тем выше уровень осознания данной истины отдельными гражданами конкретного государства.

Отсюда, стоит полагать, исходит определение Украины как государства с невысокой заинтересованностью в «наивысших социальных ценностях».

Однако, исследуя данный вопрос, приходим к выводам, что одной из главных проблем защиты неимущественных прав является низкая правовая культура граждан, их незнание о возможности защиты таких прав. Казалось бы, данный вопрос решается легко в век новейших информационных технологий. И тогда украинцы, подобно американским и западноевропейским гражданам, возьмут в привычку обращение в суд при малейшем нарушении их чести и достоинства. При всём вышеизложенном, личность, обратившаяся в суд с иском о защите чести или достоинства, всё ещё вызывает недоумение в украинском обществе. С защитой деловой репутации дела обстоят лучше. Современные компании крайне дорожат ею, ведь, как правило, хорошая деловая репутация обуславливает спрос на продукцию компании, а также на желание других компаний сотрудничать с ней.

Тем не менее, обратившись в суд с подобным иском можно встретить и с иными проблемами. Национальное законодательство в данной сфере сложно назвать идеальным.

Сложности возникают уже в этапе доказательств своей правоты. Ведь сложно объективно оценить «глубину физических и душевных страданий» (см. п.3 ст. 23 Гражданского кодекса Украины) потерпевшего. Кроме того законодателем не установлены крайние критерии возмещения морального вреда, четкости и уточнения требует также порядок взыскания компенсации с ответчика. Например, при определении размера взыскания кодекс предлагает суду использовать «требования разумности и справедливости» (см. п.3 ст. 23 Гражданского кодекса Украины).

Целью вышеизложенного является обращение внимания на конкретные существующие пробелы законодательства в данной сфере, также привлечения внимания к неосведомленности граждан в вопросе защиты из чести, достоинства и деловой репутации.

Как показывает практика, в реалиях современности проблемы защиты прав человека становятся всё более и более актуальными. Уровень их защиты является определяющим в общечеловеческом прогрессе развития общества. Таким образом, защита основных, неотъемлемых прав гражданина, таких как честь, достоинство и деловая репутация, стало одной из первоочередных задач современных государств.

Шебаніц Ф.Ф.,

Маріупольський державний університет
старший викладач кафедри господарського,

цивільного та трудового права

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ ЗАКУПІВЕЛЬ ЗА ДЕРЖАВНІ КОШТИ

Здійснення будь-якої діяльності, в тому числі і державних закупівель в Україні, потребує не тільки правового регулювання, а й запровадження дієвого механізму моніторингу та контролю, а також вжиття відповідних заходів до суб'єктів які порушують норми чинного законодавства. Дієвий механізм застосування відповідальності за правопорушення виконує не тільки карну функцію, а й перш за все превентивну, що спонукає суб'єктів державних закупівель здійснювати свою діяльність виключно у правовому полі.

Вважаємо за доцільно звернути увагу на визначення процесу моніторингу у сфері державних закупівель, а також на аналіз його правового регулювання. Актуальність дослідження обумовлена перш за все тим, що даний аспект практичної діяльності контролюючих органів зазнав правового закріплення нещодавно.

Метою моніторингу державних закупівель є забезпечення додержання замовниками законодавства у сфері державних закупівель та ефективного і раціонального використання державних коштів, максимальної їх економії при здійсненні державних закупівель[1]. Саме про це йдеться у пункті 1.1 Порядку здійснення моніторингу державних закупівель, затвердженого наказом Мінекономрозвитку від 19.10.2011 № 155 (далі — Порядок № 155).[2]

Це означає, що моніторинг може стосуватися, з одного боку, лише конкретних деталей окремих процедур закупівель, їх законності, а з другого — всього закупівельного процесу та його результатів.

Залежно від виду моніторингу та періоду, в який він здійснюється, Мінекономрозвитку перевіряє та аналізує різні аспекти проведення державних закупівель.

Наразі моніторинг закупівель — це, мабуть, єдиний вид контролю, що здійснюється не лише за правомірністю процедури закупівлі, а й за правильністю оформлення документів під час її проведення.

Під час моніторингу опрацьовують як пропозиції конкурсних торгів, надані учасниками, так і документи, що готують під час проведення процедури закупівлі замовники. До цих документів, зокрема, відносяться: документація конкурсних торгів, протоколи рішень комітету з конкурсних торгів, звіт про результати процедури закупівлі тощо.

Види моніторингу закупівель

Мінекономрозвитку має право здійснювати такі види моніторингу закупівлі:

- за обґрунтованим зверненням замовника;
- за власною ініціативою (п. 1.4 Порядку № 155).

Замовник може бути зацікавлений у проведенні аналізу власної діяльності або в отриманні висновку Мінекономрозвитку для надання іншим державним органам, які здійснюють контроль.

Кожен із видів моніторингу має свої відмінності.

Цей вид моніторингу дає змогу розпорядникам державних коштів уникнути спірних питань щодо процедур, які вони проводять. Якщо замовник не впевнений у правомірності своїх дій, він може надіслати до Мінекономрозвитку лист-звернення з проханням провести моніторинг та відповідні документи. У результаті він отримає професійний висновок щодо здійснення процедури закупівлі.

Якщо ж у процедурі буде встановлено порушення, замовник має змогу виправити їх ще до укладання договору і до того, як він почне неефективно, з можливими збитками витратити державні кошти.

Отже, розпорядники державних коштів мають можливість звернутися до Мінекономрозвитку за проведенням моніторингу ще в період оцінки конкурсних пропозицій учасників, на яку Законом про закупівлі відведено 20 робочих днів. І в разі виявлення порушень — усунути їх ще до акцептування переможця торгів[4].

Як правило, моніторинг, який проводиться за ініціативою Мінекономрозвитку, скеровано на більш системне попередження порушень при проведенні процедур закупівель.

Об'єкт і процедури закупівель, за якими буде здійснюватись моніторинг, Мінекономрозвитку визначає самостійно, залежно від ймовірності ризикової операції. Підставою для прийняття рішення є систематичний аналіз інформації, опублікованої на веб-порталі www.tender.me.gov.ua, у «Віснику державних закупівель» та у міжнародному виданні «Announcerofthepublicpurchasing»[3].

Мінекономрозвитку для прийняття рішення про здійснення моніторингу за власного ініціативою може врахувати інформацію, надану органами контролю та правоохоронними органами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Україна. Закони. Закон України «Про здійснення державних закупівель» від 01.06.2010 № 2289-VI (із змінами і доповненнями)
2. Наказ Міністерства економіки України «Про Порядок здійснення моніторингу державних закупівель» від 19.10.2011 № 155; зареєстровано в Мін'юсті 01.12.2011 за № 1377/20115
3. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Положення про Єдину базу даних про підприємства, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство» від 15.09.2011 № 3018/5; зареєстровано в Мін'юсті 19.09.2011 за № 1106/19844
4. Заєць Н. Моніторинг державних закупівель: практичні аспекти //Держзакупівлі. Просто. Практично.Покрово. – 2013.- № 0

Шкред Н. В.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ВИДИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність.Ринкові умови господарювання передбачають існування підприємництва в його безперервному відтворенні та розвитку.Підприємництво є одним із різновидів творчої, пошукової, ризикової соціальної діяльності і в більшості країн світу з ринковою економікою вважається одним із найпрестижніших. Адже саме цей вид діяльності у відповідних умовах найкращим чином виявляє людську суть, допомагає прояву працівника як особистості. Підприємництву властивий більш індивідуальний характер, високий ступінь стимулювання співробітників, що призводить до більш повної реалізації потенціалу кожного з них. Здійснюючи самостійну підприємницьку діяльність, працівник значно зростає як людина: він росте і професійно і інтелектуально. І це має цілком реальні позитивні наслідки для всього суспільства.

Проблематика дослідження полягає у тому, що в Україні відсутня відповідна правова база, яка стимулювала б підприємницьку активність та добросовісну конкуренцію. Аналіз чинного законодавства та практики дає змогу сказати, що існує багато негативних чинників, які викликані недосконалістю законодавства, неефективністю управління та контролю у цій сфері.Перехід до ринкових відносин потребує побудови нової правової основи господарської діяльності.

Метою статті є розгляд та аналіз видів підприємницької діяльності, що існують в Україні.

Підприємництво є однією з форм діяльності людини, яка, у свою чергу є формою прояву його активності. Право на здійснення підприємницької діяльності - це одне з основних суб'єктивних прав громадян України. Згідно ст. 42 Конституції України кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом.

Безпосереднє регулювання підприємництва здійснюється нормами законодавства України. Зокрема, за період з 1991 року до теперішнього часу було прийнято значну кількість законів, серед яких слідвідзначити Закон України «Про підприємництво» від 07.02.91 р., чинний до 1 січня 2004 р., Закон України «Про господарські товариства» від 10.09.91 р., Закон України «Про власність» від 07.02.92 р., Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.01 р., Закон України «Про оренду державного та комунального майна» від 10.04.92 р., Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.92 р.. У результаті розвитку процесу законотворчості в Україні було прийнято два фундаментальні кодекси, які регулюють відносини в сфері підприємницької діяльності — Господарський та Цивільний кодекси України [1].

Згідно зі ст. 42 Господарського Кодексу України підприємництво — це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [2].

Підприємство є виробником і забезпечує процес виробництва на основі самооплатності та самостійності. Від успіху окремих підприємств залежить обсяг створюваного валового національного продукту, соціально-економічний розвиток суспільства, ступінь задоволення населення країни матеріальними і духовними благами [3, с.67].

Розмежування підприємницької діяльності за видами має здебільшого теоретичний, до того ж – неофіційний, характер. Тому допускається застосування різних ознак і, відповідно, критеріїв та видів підприємницької діяльності [4].

У відповідності до фаз циклу відтворення капіталу (виробництво – обмін – розподіл – споживання) розрізняють три види підприємницької діяльності: виробнича, комерційна і фінансова.

Об'єктом діяльності в галузі виробництва є процес господарювання з виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг при кругообігу ресурсів: виробничі ресурси – виробництво – готова продукція (роботи, послуги) – товар – продаж – валовий дохід – фінансовий результат [5].

Виробниче підприємництво - найважливіший, провідний вид підприємницької діяльності, спрямований на виробництво продукції, послуг, інформації тощо, які підлягають реалізації споживачам.

Ця діяльність здійснюється підприємствами, що виготовляють різноманітну продукцію, виконують будівельні, ремонтні й інші роботи, надають побутові, консультативні, інформаційні та інші послуги, створюють духовні блага.

Виробниче підприємництво відноситься до найскладніших, найсерйозніших, суспільне необхідних і водночас нелегких видів бізнесу. З цим частково пов'язаний і той факт, що до виробничого підприємництва простежується значно менше тяготіння, аніж до інших видів підприємницької діяльності, які набагато швидше й простіше приносять прибутки [6].

Комерційне підприємництво - це діяльність, яка пов'язана з обміном, розподілом та споживанням товарів і послуг. Суть комерційної діяльності становлять торгово-обмінні

операції з купівлі-продажу (перепродажу) товарів при кругообігу ресурсів: ресурси для господарської діяльності – товар – продаж – валовий дохід – фінансовий результат.

Схема комерційного підприємництва аналогічна схемі виробничої підприємницької діяльності. Відмінність полягає у відсутності в комерційному підприємстві виробництва по випуску продукції та необхідності в зв'язку з цим забезпечувати це підприємство сировиною. Комерційній підприємницькій діяльності передують аналіз ринку, на основі якого визначаються обсяг і ціна товару, що закуповується, обсяг і ціна реалізації цього товару[5].

Фінансове підприємництво – це особливий різновид комерційного підприємництва.

Об'єктом фінансової діяльності є процес господарювання з купівлі-продажу грошей, валюти, цінних паперів та обслуговування розрахункових операцій при кругообігу ресурсів: ресурси для господарської діяльності – придбання фінансових ресурсів – продаж – валовий дохід – фінансовий результат. Схема фінансової діяльності аналогічна комерційній. Підприємець виступає як продавець фінансового товару або дає його в борг за певну плату. Грошова виручка від продажу фінансового товару використовується для покриття витрат і отримання прибутку [7].

Фінансове підприємництво відноситься до найдавніших видів підприємницької діяльності, воно сягає корінням у лихварство, відоме ще за часів стародавньої Греції.

В Україні фінансове підприємництво знаходиться на початковій стадії становлення. У зв'язку з широким розповсюдженням купівлі-продажу акцій, облігацій, розвитком кредитних відносин, розширенням кола валютних операцій, формуванням системи комерційних банків, в Україні передбачається значне зростання активності фінансово-кредитного бізнесу.

Фінансове підприємництво здатне приносити не менші доходи, ніж комерційне підприємництво, але воно ставить більш високу вимогу до знань і досвіду підприємців, продавців і покупців грошових коштів. Досвід фінансово-кредитного підприємництва в Україні свідчить про значний ризик усіх учасників цього нового й незвичного поки що для багатьох українців виду підприємницької діяльності [6].

Таким чином, підприємництво виконує особливу функцію в економіці і народному господарстві, змістова сутність якого зводиться до оновлення економічної системи, сприяє економії і раціональному використанню всіх ресурсів, забезпечує сильнодіючі стимули до високоефективної праці.

Для успішного розвитку підприємництва необхідно створити ефективну правову базу його функціонування, забезпечити належним чином юридичне закріплення прав та постійне правове забезпечення з боку держави, що гарантує захист законного функціонування підприємництва, сприяє його розвитку. Економіко-правове регулювання підприємництва повинне забезпечувати свободу конкуренції між підприємцями, в тому числі і захист їх самих, і споживачів від будь-яких проявів монополізму та недобросовісної конкуренції; гарантувати всім підприємцям рівні права та створювати рівні можливості для доступу і використання матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних та природних ресурсів; гарантувати недоторканість майна та забезпечувати захист прав власності підприємця; впровадити стимулюючу податкову та фінансово-кредитну політику; стимулювати інноваційну діяльність за допомогою цільових субсидій, податкових пільг, цільових кредитів; створити сприятливе правове середовище для розвитку різноманітних форм коопераційних зв'язків та самоорганізації суб'єктів підприємництва.

Список використаних джерел:

1. В. Ф. Опришко, Ф. П. Шульженко, С. І. Шимон та ін.; За заг. ред. В. Ф. Опришка, Ф. П. Шульженка. - К.: КНЕУ, 2003. - 767 с.[Електронний ресурс]. – режим доступу. URL:<http://buklib.net/books/25725/>

2. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003., - № 21-22., - ст.144.

3. Види підприємств, їх організаційно-правові форми. [Електронний ресурс]. – режим доступу. URL:<http://www.pravoznavec.com.ua/books/186/14699/14>
4. Старцев О. В. Підприємницьке право. [Електронний ресурс]. – режим доступу. URL:<http://www.ebk.net.ua/Book/PP/02-2.htm>
5. Види підприємницької діяльності. [Електронний ресурс]. – режим доступу. URL:<http://buklib.net/books/22848/>
6. Варналій З.С. Основи підприємницької діяльності.[Електронний ресурс]. – режим доступу. URL:http://pidruchniki.ws/15811023/ekonomika/vidi_pidpriyemnitskoyi_diyalnosti#920
7. Види підприємницької діяльності. [Електронний ресурс]. – режим доступу. URL:<http://posibnyky.vntu.edu.ua/ekonomika/22.htm>

Ящелдова Р.О.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Магістр»
Спеціальність «Правознавство»

ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В УКРАЇНІ

Одним із найважливіших елементів ринкового механізму є конкуренція. Без конкуренції ринкові відносини теоретично уявити неможливо, а практично вони просто не можуть існувати. В суспільстві сьогодні існує розуміння того, що необхідно розвивати та захищати конкуренцію, яка забезпечує ефективний розподіл та використання ресурсів, науково-технічний та економічний прогрес й, в кінцевому рахунку, добробут громадян. Однак, ця система не є ідеальною, тому існує низка проблем:

- незавершеність системи державного регулювання природних монополій, його недоліки обумовлюють значну кількість зловживань монопольним становищем на цих ринках та призводять до того, що органи Комітету вимушені шляхом застосування механізмів конкурентного законодавства, компенсувати недоліки регулювання;
- для забезпечення захисту конкуренції від протиправних посягань в Україні, на відміну від більшості країн, майже не використовуються можливості правоохоронних органів;
- недостатньою у здійсненні заходів, що сприяли б запобіганню та виявленню порушень законодавства про захист економічної конкуренції, є участь органів галузевого і територіального управління економікою;
- в Україні відсутня система контролю над державною допомогою суб'єктам господарювання, яка дозволяла б мінімізувати її негативний вплив на конкуренцію;
- відсутні загальнонаціональні програми розвитку і захисту конкуренції, з урахуванням яких мала б формуватися політика Уряду та визначалися б конкретні завдання державних органів у цій сфері;
- недостатньою є культура конкуренції у суспільстві (як у державних органах, так і у підприємстві), що стримує розвиток економічної конкуренції[2].

Тому захист економічної конкуренції в сучасних умовах є пріоритетною функцією держави. Так, Відповідно до частини другої статті 42 Конституції України держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Частина перша статті 18 Господарського кодексу України встановлює, що держава здійснює антимонопольно-конкурентну політику та сприяє розвитку змагальності у сфері господарювання на основі загальнодержавних програм, що затверджуються Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України[4].

За змістом система державного захисту економічної конкуренції, яка склалася в Україні, передбачає : виявлення та припинення протиправних дій, які призводять або можуть призвести до спотворення конкуренції внаслідок дій суб'єктів господарювання; зловживання ринковою владою суб'єктами господарювання, які займають монопольне становище, або дій державних органів; запобігання недопущенню, усуненню, обмеженню або спотворенню конкуренції шляхом внесення відповідних пропозицій до інших державних органів, формування конкурентної свідомості в суспільстві.

Можливими варіантами розв'язання проблеми захисту конкуренції в Україні є:

1. Проведення структурної демонополізації, пов'язаної із змінами відносин власності.
2. Пріоритетність відкриття ринків для зовнішньої конкуренції.
3. Розширення сфери державного регулювання[3].

Виходячи з наведеного, оптимальним варіантом досягнення мети є вжиття комплексу заходів, що передбачають вплив на передумови функціонування конкурентних механізмів шляхом зміни змісту та характеру дій державних органів, за такими взаємопов'язаними напрямками:

- 1) забезпечення розвитку ефективних конкурентних відносин на товарних ринках;
- 2) удосконалення системи державного захисту економічної конкуренції та обмеження монополізму;
- 3) удосконалення державного регулювання монополізованих товарних ринків;
- 4) інформаційне забезпечення у сфері антимонопольно-конкурентної політики;
- 5) наближення національної системи захисту конкуренції до принципів і правил, вироблених міжнародними організаціями у сфері захисту конкуренції, міжнародне співробітництво у сфері захисту конкуренції.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 № 2210-III.
2. Інформаційні матеріали офіційного сайту АМКУ.
<http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/>
3. Проект Концепції Загальнодержавної програми розвитку конкуренції в Україні на 2013 – 2023 роки <http://www.adm.dp.ua>
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436- IV

СЕКЦІЯ
ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЕКОЛОГІЧНОГО,
СІМЕЙНОГО, ТРУДОВОГО ТА ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Koutny A.
(Brazil)

STUDY OF THE BRAZILIAN CONSTITUTION

Prior to its independence, on September 7, 1822, Brazil had no formal Constitution, since Portugal only adopted its first Constitution on September 23, 1822, 16 days after Brazilian self-proclaimed emancipation. In 1823, the Emperor Pedro I started the political process of writing a Constitution. The elaboration of the first Constitution of Brazil was quite difficult and the power struggle involved resulted in a long-lasting unrest that plagued the country for nearly two decades. Two major facts increased the troubles:

- Large numbers of recent immigrants from Portugal (the so-called "Portuguese Party"), who wanted to keep their privileges or who were still loyal to the metropolitan government. These were found both among the wealthier parts of the population, as businessmen controlling Brazil's international trade, and the lower ones, as tradesmen and free urban workers (the Brazilian élite was mostly rural).
- The majority of the population was composed of slaves, prompting the whites to fear being massacred in the event of a rebellion caused by a failing state.

The first circumstance meant that despite strong support of the crown prince Pedro I by the Brazilian landowners (the so-called "Brazilian Party"), the opinions of the reinóis (name then given to people fresh from Portugal) should be considered. As each side had very distinct and different objectives none could prevail and a compromise was needed.

There were extra problems involved: the Constitutional Assembly had been elected to decide the applicability of Portuguese laws in Brazil, not to draft a new constitution. As a result, some of the Portuguese deputies refused to take part in it. On the other hand, some of the Brazilian deputies, the "liberal" ones, had been persecuted, some exiled others imprisoned. Thus the Constitutional Assembly did not hear an appreciable number of opinions and would end reflecting the objectives of the "Brazilian Party", to the detriment of the "Portuguese Party" and the liberals.

As the draft constitution progressed it became clear that the deputies were trying to establish a constitution that would: curtail the powers of the monarch, restrict most political rights to landowners and deny them to the Portuguese, and establish an authoritarian, but constitutional monarchy, whose head of government would be the Emperor himself, aided by a group of ministers of his choice.

The emperor wanted to remain an absolute monarch, protect the interests of the Portuguese businessmen (while possibly mending the relationship with Portugal in the meantime) and prevent any form of power transfer from himself to the Parliament. In a quite predictable move, and in the light of the wave of conservatism led by the Holy Alliance, the prince used his influence over the Brazilian army to dissolve the Constitutional Assembly and imposed on the country a constitution that concentrated all powers on the prince himself (eventually crowned "Perpetual Emperor and Protector of Brazil").

The new constitution, published on March 25, 1824 outlined the existence of four powers: Executive — The State Council; Legislative — The General Assembly, formed by the Senate and the Chamber of Deputies; Judiciary — The Courts; Moderator — Vested in the Emperor, was supposed to resolve any incompatibilities between the other three, acting as a "neutral" power, in accordance to the theories of the Swiss thinker Benjamin Constant.

The Emperor controlled the Executive by nominating the members of the State Council, influenced the Legislative by being allowed to propose motions and having the power to dissolve the Chamber of Deputies (senators sat for life, being, however, individually chosen by the emperor between the three most voted candidates in a given province) and also influenced the Judiciary, by appointing (for life) the members of the Highest Court.

This constitution established the Brazilian Empire as a Unitary state (the provinces had little autonomy, if any). The Amendment (Ato Adicional) of August 12, 1834, enacted in a period of liberal reform, authorized the provinces to create their own legislative chambers, which were empowered to legislate on financial matters, create taxes and their own corps of civil servants under a chief executive nominated by the central power; it was however revised by an "interpretive" act of May 1840, enacted in a period of conservative reaction, which allowed the central power to appoint judges and police officers in the provinces.

On July 20, 1847, a Decree (number 523) established the post of President of the Council of Ministers (not to be confused with the State Council, whose ten members sat for life and which in the late Empire functioned solely as an advising body to the Emperor) – actually a prime minister chosen by the emperor, who should choose the members of the cabinet, being supported by a parliamentary majority in the General Assembly. As no act of the Executive was valid without the signature of the minister ("State Secretary") responsible for the issue concerned, the decree turned the Brazilian Empire into a standard constitutional monarchy with a Parliamentary system.

The franchise was very limited, being censitary and indirect: no male citizen who was not head of a household and/or had a net yearly income of less than a hundred milers was allowed to vote in the primary elections that chose actual electors, empowered with the right to vote for the Chamber of Deputies and the Senate. This conservative slant - together with widespread electoral frauds - determined that no Prime Minister chosen by the Emperor – who had the power to order the dissolution of the Chamber of Deputies and new elections to it – ever failed to win a parliamentary majority in subsequent elections.

The Constitution of 1824, enacted in the name of the Holy Trinity, also instituted Catholicism as the state religion, allowing other religions to be practised in private: non-Catholic places of worship couldn't be fashioned to appear as religious buildings from the outside. It also excluded slaves from the Brazilian citizenship, by extending it to all people born in the Brazilian territory, if freeborn or freed.

On November 15, 1889, the emperor Peter II was deposed, Brazilian monarchy abolished and the 1824 Constitution was put out of effect. No provisional constitution was used while a definitive one was being written. The writing process began in 1889, by a group of jurists and politicians, and the text was later amended by a Constitutional Congress on February 24, 1891.

In its final form, the new Constitution meant to create a lay federal state to promote, above all, individual liberties, following the basic principles of the Constitution of the United States, albeit with the adoption of a slightly different (and somewhat more centralized) form of federalism.

The main traits of the constitution were:

- Federalism: the provinces were turned into states whose indissoluble union was taken as forming the Body Politic of the Brazilian Federation. Governors (at the time called State Presidents) were to be elected by direct vote and a fixed term of office.
- Separation of the State and Churches.
- Male universal suffrage (with exceptions, mostly illiterates, beggars and members of monastic orders) and basic individual rights for all citizens. Abolition of the death penalty.
- Adoption of standard three-way separation of powers under a presidential republic on the American model; direct elections for all members of the Legislative and chief officers of the Executive branch. The Executive branch was headed by a President of the Republic, elected by direct voting (in preference to an Electoral College on the American model) - who had a four-year term and could not be reelected for a second, successive, term - and his freely chosen cabinet of

ministers. The Senate was reorganized as the Upper House of the Legislative branch, formed of representatives of the states (as opposed to the representatives of the people in the Chamber of Deputies) directly elected and with fixed terms of office.

In 1930, after severe political problems, the President Washington Luís was overthrown by a coup d'état. The 1891 Constitution was put down and the Provisional President Getúlio Vargas ruled as a de facto personal dictator, but the state landed elites (who had controlled the Brazilian state ever since independence) struggled to prevent this from continuing. In 1932, in São Paulo, the Constitutionalist Revolution demanded a Constitution. As a result, a Constitutional Assembly was elected and the constitution was promulgated on July 16, 1934, four years after a coup d'état had overthrown the Old Republic. Vargas accepted this constitution in order to legitimate its power.

It was the shortest-lived Constitution of Brazil, lasting only 3 years (until 1937).

Despite its short life, this constitution was important because it was the first time a Brazilian constitution was written from scratch by directly elected deputies in multi-party elections. As a consequence of this, it incorporated a number of improvements to Brazilian political, social and economical life:

- Granted complete independence to the Supreme Court and subordinated all other courts to it.
- Extended political rights to all adults, regardless of sex.
- Introduced proportional voting for elections to the Chamber of Deputies, which included representatives of the people as well as a minority of representatives from trade unions and other professional organizations - a corporatist device introduced under the shock of the Russian Revolution and the influence of Italian fascism.
- Created a specific electoral court to supervise elections, under the control of the Supreme Court (previously the supervision of elections was under control of the Legislative).
- Following a trend set by the German Weimar Constitution, acknowledged a whole host of social rights alongside political and civil ones: the national minimum wage, the eight-hour workday, mandatory weekly rest, paid vacations and indemnity for unmotivated firing.
- Created a labor court to supervise working conditions and codified rights and duties for both the employers and the employees.
- Was the first Brazilian constitution to list all four basic freedoms (speech, religion, movement and assembly) alongside the basic rights (life, freedom and property).

On the night of November 10, 1937, Vargas announced in a nationwide radio address that he was seizing emergency powers under the pretext of suppressing a Communist-backed coup (the so-called Plano Cohen). On the same night, he promulgated a new constitution that effectively transformed his presidency into a legal dictatorship (the short interval suggesting that the self-coup had been planned well in advance). It was written by the minister of Justice, Francisco Campos, and proofread by Vargas and his minister of War (joint-commander of the Army and Air Force), Eurico Gaspar Dutra.

The new document was called the "Polaca", or Polish, Constitution because it was inspired by the Polish April Constitution of 1935. It was intended to consolidate the powers of the president, while substantially limiting the powers and autonomy of Congress and the judiciary. While clearly dictatorial, it was not intended to be completely totalitarian and repressive. It kept most social improvements of the previous constitution, and added more: The right to education, the right to culture preservation and guidelines for family rights, building on the Civil Code of 1917.

On the other side, however, it heavily concentrated executive power:

- Political parties were dissolved.
- State "presidents" (elected) would be replaced by "interventors" (appointed by the president of the republic).
- Mayors would in their turn be appointed by the interventors.

- Capital punishment was to be enforced on traitors to the state (a fairly broad category).
- All requirements for an outright dictatorship (censorship, purges, militarism, state propaganda, cult of personality and others) were either required, allowed or not forbidden by the constitution.

When Vargas was forced to resign in 1945, a new constitution was written, once again by a directly elected Constitutional Congress. This was the first Brazilian constitution to provide full political freedom (even the Brazilian Communist Party was made legal, though briefly) and the last to officially name the country Estados Unidos do Brazil (and the spelling of the country's name would change later that year). It was also the first with an additional "Act of Transitory Measures" (a set of laws that came into effect before the constitution itself and could not be changed). The key points of this constitution were:

- Restore all rights and freedoms as expressed by the 1934 Constitution which had been suppressed in 1937.
- Reducing the powers of the presidency; while it remained the key institution, safeguards were put in place to prevent another president from abusing his power as Vargas had done.
- Establish full equality before the law.
- Created mechanisms to prevent and fight religious prejudice and censorship (the latter with some exceptions regarding moral censorship of spectacles and public shows).
- Mentioned the right to postal privacy and the inviolability of homes (until then police could break into anyone's house without a permit).
- Improved federalism by extending the powers of the member states (for instance, it was the first time states were allowed to have flags and anthems).
- Although it was not the first time all adults were granted full political rights, it was under this constitutional that the first free (and quite fair) elections were held at all levels and for all offices.
- Elections for executive offices would be held in a single turn.
- Voters could freely choose candidates of whatever party, including for vice president and vice governor.

The last two would become the major problems of this constitution, as they were prone to produce and fuel both legitimacy crises (as the presidents were usually elected by less than the majority of the votes) and conspiracies (as the vice-president was usually from another party).

After the military coup d'état of April 1, 1964 the controllers of the new régime kept the 1946 constitution and promised to restore democracy as soon as possible. However, they eventually did not and were faced with a dilemma, as every measure they took was strictly against the current constitution, including the coup itself.

The so-called Institutional Acts sequentially issued by the military presidents were, in practice, placed higher than the Constitution and could amend it. Even under these circumstances, the first military president, Humberto de Alencar Castelo Branco, was committed to restoring civilian rule in 1966. However, a large number of military and civilian extremists felt the military had to stay in power for some years. They also wanted to pass more "proper" laws to fight subversive individuals (anyone that opposed the régime).

By 1965, however, the situation reached an unbearable point when opposition candidates won the governorships of Minas Gerais and Guanabara. Castelo Branco refused to annul the results. A coup was only averted when Castelo Branco agreed to support the military's reform program. By this time, the military had decided to drop all pretense of democracy. It also felt the 1946 constitution was "obsolete" as the "new institutions" were not foreseen in it.

A new constitution was written by a team of lawyers commissioned by Castelo Branco and amended (under the instructions of Castelo Branco himself) by the minister of Justice, Carlos

Medeiros Silva and voted as whole by the Brazilian Parliament (already purged of most opponents of the status quo).

The main features of the new Constitution were:

- Restriction of political rights: direct elections would only be held at state and county level, but not in federal territories or cities considered as of interest of national security for whatever reason (such cities were specified as those lying by the international border, state capitals, "important" industrial centres, university towns, jungle towns, towns close to power plants, mining sites, etc.). About 500 cities/towns were listed, the largest and most important ones. Presidents and governors were chosen in indirect elections by the correspondent Legislative branch (the National Congress and State Legislatures). However, these "elections" were elaborate shams. The federal and state legislatures were dominated by government supporters, meaning the government candidate could not possibly be defeated.

- Restriction of civil rights: any meeting, assembly or gathering of people should be formal, must be previously authorised and conducted under supervision. Unauthorised meetings would be disbanded by the police and participants sued (if lucky; they were more likely imprisoned, tortured or worse).

- Military (uniformed) State Police Corps acknowledged as reserve corps of the Federal Army (as well as State Fire Brigades), with the task of outdoor patrolling to "provide public security", thereby reducing the autonomy of the existing civilian (plainclothes) police, reduced to an investigative role.

- Removal of all privileges of judges, allowing the president to force them to retire or to remove them (the latter never used).

- After previously disbanding of all political parties (which had existed for only twenty years), new rules were written on the formation of parties. These rules were so restrictive that only two parties were formed--the government party, the National Renewal Alliance Party (Arena), and the controlled opposition of the Brazilian Democratic Movement (MDB).

- Limitation of federated states' autonomy.

- Establishment of a series of controls, commissions and institutions to regulate and report a number of aspects of civil, social and economic life, thus intensifying an already existing trend towards bureaucracy, top-heavy management of the economy by the central government.

- Granting the president the right to issue decrees (Decretos-Lei) that would enter in force at the moment of their publication and be inscribed in the statute-book after 30 days in the absence of Congressional deliberation on them.

In 1969, this already severely authoritarian document was widely amended by a provisional military junta and made even more repressive. The 1969 Amendment is sometimes regarded as a seventh Constitution, because it in fact rewrote the whole constitutional text. The new constitutional text brought some extra tools for the régime:

- Giving the president the right to declare a state of emergency and suspend constitutional freedoms.

- Capital punishment.

- Banishment - with loss of citizenship - as punishment.

- Suspension of habeas corpus.

- Special military courts to try members of the military accused of crimes.

- Transfer of command of the military polices from each federal state to the Ministry of the Army.

- Restrictions on travel.

From 1979 onward, however, the constitution was gradually purged of its authoritarian character. This process accelerated with the return of civilian rule in 1985, culminating in the adoption of a new constitution in 1988.

President of the Constitutional Congress Ulysses Guimarães holds a copy of the 1988 Constitution.

The seventh and current Brazilian Constitution was promulgated on October 5, 1988 after a two-year process in which it was written from scratch by a Constitutional Congress elected in 1986.

It appears as a reaction to the period of military dictatorship, seeking to guarantee all manner of rights and restricting the state's ability to limit freedom, to punish offences and to regulate individual life. On the other hand, it did not provide clear rules for state reform and kept the economic regulation of the country intact.

Among the new constitutional guarantees are the errand of injunction and the habeas data (one's right to have access to any data about him kept by the Government). It also anticipated the existence of a Consumers' Defence Code (which was brought out in 1990), of Children's and Youth Code (1990) and of a new Civil Code (2002).

It was the first constitution to demand severe punishment for breaches of civil liberties and rights. Consequently Brazil later approved a law making the propagation of prejudice against any minority or ethnic group an unbailable crime. This law provided legal redress against those who spread hate speech (like Neo-Nazis) or those who do not treat all citizens equally. This second aspect helped disabled people to have a reserved percentage of jobs in the public service (and soon in all large companies), and black people to seek reparation for prejudice in the courts.

Breaking with the authoritarian logic of the Constitution of 1967, it made unbailable crimes those of torture and of actions directed against the democratic state and the constitutional order, thus creating constitutional devices to block coups d'état of any kind.

Constitutional congressman Bernardo Cabral wrote the final draft of the Constitution.

Willing to create a truly democratic State, the Constitution has established many forms of direct popular participation besides regular voting, such as plebiscite, referendum and the possibility of ordinary citizens proposing new laws. Examples of these democratic mechanisms were the 1993 plebiscite concerning the form of government, where the Presidential system was confirmed, and the 2005 referendum concerning the prohibition of the sale of firearms and ammunition.

The mention of God in the preamble of the Constitution (and later on the Brazilian currency) was opposed by most leftists as incompatible with freedom of religion because it does not recognise the rights of polytheists (like the Amerindians) or atheists, but it has not been removed so far. The only State Constitution that does not refer to God is the one of Acre. The Supreme Federal Court has ruled that that this omission of the protection of God was not unconstitutional since the preamble of the constitution is simply an indication of principles that serves as an introduction to the constitutional text and reflects the ideological conceptions of the legislator, falling within the scope of political ideology and not of the Law. Therefore, the preamble which is not actually a part of the supreme law, has no judicial validity whatsoever and cannot impose obligations or create rights.

Despite its advances concerning individual rights and freedoms and also in government control, the Constitutional text brought dispositions that resulted in severe difficulties concerning governmental efficiency. In the following years, especially from 1995 onwards, this it had to be amended many times to get rid of impractical, contradictory or unclear provisions (but also to accommodate the economic reforms conducted by the government, for which such amendments have been sometimes criticised). As of December 2010, this Constitution has been amended 67 times.

Банях А.В.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Екологія, охорона навколишнього
середовища та збалансоване природокористування»

ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО, ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО И ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО: ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ

Екологічне право – самостійна (або комплексна) галузь права, що поєднує сукупність еколого – правових норм, які регулюють суспільні екологічні відносини з метою охорони життя і здоров'я громадян, захисту їхніх екологічних прав і свобод, раціонального природокористування і забезпечення якості довкілля в інтересах сьогодення і майбутніх поколінь.[3]

Природоресурсне право – це підгалузь екологічного права (сукупність однорідних норм), яка регулює суспільні відносини з охорони та раціонального використання окремих видів природних ресурсів: земель, надр, вод, атмосферного повітря, кліматичного ресурсу, повітряного простору, радіочастотного ресурсу, тваринного і рослинного світу, а також альтернативних джерел енергії. Деякі вчені, щоправда, розглядають природоресурсне право як самостійну галузь права, мовляв: екологічне право регулює природоохоронні відносини, а природоресурсне – відносини господарчого характеру з раціонального використання природних ресурсів для задоволення економічних потреб галузей виробництва. З такою позицією, однак, не можна погодитися, бо нормативно – правова база, понятійний апарат, є спільними для екологічного та природоресурсного права: в одних і тих самих нормативних актах наявні і охоронні і господарчі норми, що не дає підстави для виділення природоресурсного права як окремої галузі права. Таким чином, на мою думку, природоресурсне право є підгалуззю екологічного права, як і право природних комплексів та право екологічної безпеки.[1]

Земельне право це – галузь права, яка регулює стосунки щодо володіння, використання (для створення рекреаційних зон, в сільському господарстві, при будівництві), і розпорядження землею. Суб'єктами стосунків в земельному праві виступають фізичні і юридичні особи, органи місцевого самоврядування і державної влади. Об'єктами земельних правовідносин є землі на території України, земельні ділянки і права на них, у тому числі на – земельні частини.[2]

Проблема розмежування та співвідношення (взаємного зв'язку) галузей права набуває особливої актуальності в періоди становлення нових, раніше відокремлених галузей права. У вітчизняній правовій науці робилися спроби включення норм , що регулюють відносини з використання природних ресурсів, в « земельно – колгоспне право», « земельне право в широкому сенсі », « природоохоронне право» , « природоресурсне право», екологічне право. В даний час робляться спроби обґрунтувати існування « права навколишнього середовища».[5]

Співвідношення земельного права з екологічним правом визначається положенням землі як елемента оточуючого природного середовища. Не будучи складовою частиною екологічного права як сукупності норм, які регулюють суспільні відносини в сфері взаємодії суспільства і природи, земельне право, що має своєю задачею організацію раціонального використання і охорони землі, має норми, що встановлюють правила екологічної безпеки, які забезпечують охорону землі як частину навколишнього природного середовища.[4]

Співвідношення природоресурсного та земельного права обумовлено нерозривним зв'язком поверхневого шару землі з багатьма іншими природними ресурсами. Земля, є одним з природних ресурсів. На цій підставі земельні відносини часто об'єднують з іншими ресурсними відносинами і включають в предмет екологічного права (права навколишнього

середовища). Тим часом, відносини щодо використання земель і відносини з використання інших природних ресурсів мають принципові відмінності, що не дозволяють встановлювати для них єдиний правовий режим. Земельне право регулює відносини, пов'язані з розподілом, використанням та охороною земель. Причому під їх використанням розуміється оборотне використання земель, тобто, що не супроводжується їх безповоротним вилученням, порушенням цільового призначення ґрунтового шару. Саме тут проходить розподіл між відносинами, складовими яких є предмет правового регулювання земельного та природоресурсного права. При користуванні лісами, надрами, тваринним світом застосування норм земельного права обумовлено, як правило, нерозривним зв'язком природних ресурсів з ґрунтовым шаром. Тому застосування норм земельного права в розглянутих природоресурсних відносинах необхідно.[6]

Питання про співвідношення природоресурсного та екологічного права вирішувалося двома способами: природоресурсне право або включало в себе екологічне, або саме поглиналося екологічним правом, правом навколишнього середовища. У екологічне право (право навколишнього середовища) більшістю авторів пропонується включити як самостійні галузі – гірське, лісове, повітряне та ін. галузі права, які становлять його особливу частину. В обґрунтування таких підходів наводиться теза про єдність предмета правового регулювання, який повинні складати суспільні відносини, що виникають у сфері охорони навколишнього середовища та використання природних ресурсів. Не можна не бачити, що визначається таким чином предмет галузі права внутрішньо суперечливий, оскільки разом об'єднуються дві різні групи суспільних відносин, і створюється важко пояснювальна правова конструкція – галузь права, яка містить інші самостійні галузі права. Найбільш послідовно і мотивовано розмежування між природоресурсним та екологічним правом проводить Б.В. Єрофєєв. Автор справедливо зазначає, що корінні відмінності природоресурсного права від права екологічного відображені в предметі, методі правового регулювання та його джерелах, вірно вказуючи, що природоресурсне право вивчає суспільні відносини, що складаються з приводу окремих природних ресурсів, у той час як предметом екологічного права є суспільні відносини, що стосуються не стільки самих природних об'єктів, скільки внутрішніх і зовнішніх зв'язків цих об'єктів, їх властивостей, станів і процесів, що відбуваються в них.[6]

Список використаних джерел:

9. Поняття та система природоресурсного права України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pryrodosurs.blogspot.com>
10. Земельне право [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://3222.ua>
11. Екологічне право [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>
12. Співвідношення земельного права з екологічним правом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com>
13. Проблема розмежування та співвідношення галузей права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravoznavec.com.ua>
14. Співвідношення галузей права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravo.vuzlib.org>

Баранникова А. П.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Екологія, охорона навколишнього
середовища та збалансоване природокористування»

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ТВАРИН І РОСЛИН, ЗАНЕСЕНИХ ДО ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ

Особливу роль в охороні рідкісних видів рослин і тварин відіграє Червона книга України. Червона книга України є офіційним державним документом, який містить перелік рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, а також узагальнені відомості про сучасний стан цих видів тваринного і рослинного світу та заходи щодо їх збереження і відтворення.

Об'єктами Червоної книги України є тварини і рослини на всіх стадіях розвитку, які постійно або тимчасово перебувають чи зростають у природних умовах у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, види яких є рідкісними і перебувають під загрозою зникнення, а також гнізда, частини та інші продукти цих тварин і рослин [1].

Червона книга України є основою для розроблення та реалізації програм (планів дій), спрямованих на охорону та відтворення рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, занесених до неї.

Занесені до Червоної книги України види тварин і рослин підлягають особливій охороні на всій території України. На сьогодні до Червоної книги України занесено 541 вид рослин і 382 види тварин. Чинний Закон України «Про Червону книгу України» був прийнятий 7 лютого 2002 року.

Залежно від стану та ступеня загрози для популяції об'єкти Червоної книги поділяються на такі категорії: зниклі, зникаючі, вразливі, рідкісні, неоцінені, недостатньо відомі. Незалежно від категорії всі рослини та тварини підлягають особливій охороні на всій території країни. Рішення про занесення об'єктів тваринного і рослинного світу до Червоної книги і її ведення здійснює Мінприроди за поданням Національної комісії з питань Червоної книги України [2].

Об'єкти Червоної книги України належать до природних ресурсів загальнодержавного значення.

Законодавство закріплює можливість перебування об'єктів, занесених до Червоної книги України, в державній, комунальній та приватній власності (ст. 64 Закону «Про охорону навколишнього природного середовища», статті 6, 7 Закону «Про Червону книгу України»). Якщо такі об'єкти утримуються (зберігаються) підприємствами, установами та організаціями державної або комунальної форми власності, то вони є об'єктами права, відповідно, державної або комунальної власності.

Правове значення Червоної книги України полягає в тому, що занесені до неї види рослин і тварин набувають особливого правового значення [3].

Контроль за обчисленням та сплатою компенсації за добування (збирання) видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, здійснюють органи Мінприроди України. Ведення Червоної книги України фінансується з коштів Державного бюджету України.

До Червоної книги України (рослинний світ) включаються рослини, гриби, водорості та непатогенні мікроорганізми, що не належать до тваринного світу.

Охорона рослинного світу передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на збереження просторової, видової та ценотичної різноманітності і цілісності об'єктів

рослинного світу, охорону умов їх місцезростання, збереження від знищення, пошкодження, захист від шкідників і хвороб, а також невиснажливе використання. Рідкісні й такі, що перебувають під загрозою зникнення, види рослин, що зростають в природних умовах на території України підлягають особливій охороні і заносяться до Червоної книги України.

До правових заходів охорони рослинного світу можна віднести здійснення контролю в галузі охорони, використання і відтворення рослинного світу, що охоплює весь механізм правового регулювання охорони, використання і відтворення рослинного світу, починаючи з розроблення правових норм, їхнього застосування та закінчуючи оцінкою результатів їхньої дії і рівня ефективності правового регулювання.

Особливі правила поведінки існують по відношенню до тварин, занесених до Червоної книги України. Закон про Червону книгу України приймається раз на 10 років [2].

Відповідно до ст.7 Закону України «Про Червону книгу України», дозвіл на право приватної власності фізичних або юридичних осіб на тварин, які є об'єктами Червоної книги України видається спеціально уповноваженими центральними органами виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів відповідно до закону. Законність такого придбання у власність повинна бути підтверджена відповідними документами.

Основні вимоги щодо використання тварин-об'єктів Червоної книги України визначаються відповідно до ст.18 ЗУ «Про Червону книгу України», ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» (1264-12), «Про тваринний світ» (2894-14), «Про природно-заповідний фонд України» (2456-12) та іншими нормативно-правовими актами.

Відповідно до ст.19 Закону, «Умов спеціального використання об'єктів Червоної книги України» [3].

Тварини, занесені до Червоної книги України, набувають особливого правового статусу, який виявляється у наступному:

1. Не можуть передаватися у недержавну власність тварини, занесені до Червоної книги України (крім випадків, коли ці тварини одержані шляхом розведення в неволі чи придбанні у власність за межами України). У свою чергу розведення в неволі таких тварин потребує спеціального дозволу Мінприроди України;

2. Перебування на певній території тварин, занесених до Червоної книги, є підставою для проголошення цієї території об'єктом природно-заповідного фонду загальнодержавного значення;

3. Добування таких тварин здійснюється лише у виняткових випадках тільки для наукових і селекційних цілей. Його можуть здійснювати лише наукові установи за іменними дозволами Мінприроди на підставі рішень Національної комісії.

4. Законодавством встановлена підвищена відповідальність за знищення чи пошкодження видів тварин, занесених до Червоної книги України [2].

Відповідальність за порушення законодавства у сфері охорони, використання та відтворення рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України, несуть особи, винні у:

– погіршенні середовища перебування (зростання) видів тваринного та рослинного світу, занесених до Червоної книги України;

– незаконному, в тому числі з порушенням вимог виданих дозволів, використанні об'єктів Червоної книги України або їх знищенні;

– порушенні умов утримання видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України, в ботанічних садах, дендрологічних та зоологічних парках, інших штучно створених умовах, що призвело до їх загибелі, каліцтва (пошкодження);

– невиконанні законних вимог посадових осіб органів державної влади, що здійснюють управління, регулювання та контроль у сфері охорони, використання та

відтворення рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України;

– вчиненні інших дій, що завдали шкоди тваринам і рослинам, види яких занесені до Червоної книги України [3].

За порушення законодавства у сфері використання відтворення та охорони об'єктів, занесених до Червоної книги, особи несуть адміністративну, кримінальну та майнову відповідальність. Законодавством установлена підвищена кримінальна, адміністративна та майнова відповідальність за знищення чи ушкодження видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України.

Для наукового забезпечення ведення Червоної книги України, підготовки пропозицій про занесення до Червоної книги України та вилучення з неї видів тварин і рослин, організації наукових досліджень, розробки заходів щодо охорони рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тварин і рослин, контролю за їх виконанням, координації діяльності державних органів та громадських організацій створена Національна комісія з питань Червоної книги України [1].

Відтворення об'єктів Червоної книги України забезпечується шляхом: сприяння природному відновленню популяцій рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, інтродукції та реінтродукції таких видів у природні умови, де вони перебували (зростали); утримання і розведення у штучно створених умовах.

Список використаних джерел:

1. Правовий режим рослин і тварин, занесених до Червоної книги України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.br.com.ua>
2. Гетьман, А. П. Екологічне право України: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.]/А. П. Гетьман, М. В. Шульга; – Харків, 2009. – 327 с.
3. Правовий режим рослин і тварин, занесених до Червоної книги України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

Бараннік Я.,

Маріупольський державний університет,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Мова та література (англійська)»

ДІЛОВА ЕТИКА: ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ БІЗНЕСУ

Етика бізнесу послуговується основними принципами загальної теорії моралі, загальнолюдськими цінностями, які ця теорія обґрунтовує і захищає. Оскільки підприємницька діяльність породжує специфічну мораль, то етика бізнесу досліджує насамперед її специфіку. Вона не просто констатує факти, явища, процеси у бізнесовому середовищі, а всебічно аналізує підприємницьку мораль, яка постає в домінуючій громадській думці представників бізнесу, а також моральність у цій сфері (типові реальні стосунки людей) крізь призму відповідності їх уселюдським моральним нормам. Продуктивність нашої діяльності напряму залежить від вміння взаємодіяти одне між одним, тому виокремлення значення ділової етики у бізнесі пояснює актуальність обраної теми.

Функціонування моралі у бізнесовій сфері є складним і суперечливим процесом, що дало підстави багатьом філософам вважати мораль і бізнес несумісними, переконувати, що поняття "етика бізнесу" таїть у собі нерозв'язні суперечності. Саме ці суперечності визначають проблему обраної теми. Йшлося про те, що за практично-утилітарного відношення людина орієнтується на користь, за морального — на свої уявлення про добро і зло. Носієм цієї суперечності є одна і та сама людина, і від неї, її загальної, моральної

культури залежить примирення в ній цих протилежностей. Безперечно, ефективна діяльність у сфері бізнесу передбачає майже постійне практично-утилітарне відношення людини до дійсності, за якого максимально актуалізуються знання, уявлення, емоції, ціннісні орієнтації, які обслуговують це відношення, і деактуалізуються всі інші. Проте деактуалізація деяких сфер свідомості ще не означає цілковите витіснення з неї всіх, крім утилітарних, ціннісних установок. Людина високої культури за будь-якої практично-утилітарної ситуації захищатиме моральні, естетичні, національні (віруюча — релігійні) та інші цінності. Тому мораль і бізнес є сумісними настільки, наскільки людина здатна узгодити їх ціннісні установки. Очевидно, не позбавлені рації твердження, що абсолютизація користі приглушуватиме орієнтацію на добро. Однак орієнтація тільки на добро паралізуватиме волю бізнесмена, робитиме його нежиттєздатним в основній сфері життєдіяльності. Мораль може утвердитися в бізнесі, апелюючи до підприємця не стільки як до суб'єкта морального відношення до дійсності, скільки як до суб'єкта практично-утилітарного відношення. Йдеться про обставини, які наводять на висновок, що дотримуватися норм моралі вигідно принаймні з огляду на перспективу.

Етика бізнесу розглядає взаємозв'язок цілей і засобів підприємництва, вплив дій підприємця на своє становище і становище працівників фірми, суспільства. До її компетенції належить дослідження моральних аспектів законодавства у сфері праці, трудових відносин і розподілу суспільного продукту. В цьому контексті вона найчастіше послуговується категорією "справедливість", розмірковуючи над різними вимірами справедливості конкретних законодавчих актів і норм. Водночас вона дуже чутлива до чинників, покликаних забезпечити гармонійне співвідношення інтересів власника й інвестора, роботодавця і працівника, замовника і постачальника, фірми і споживача. Не може вона бути байдужою і до таких питань, як існування бідності широких мас і зосередження значних багатств у руках незначної кількості населення, відносини малих і великих фірм, конкуренція, лобізм, ціноутворення, правдивість реклами. Темпераментно реагує етика бізнесу на проблеми збереження навколишнього природного середовища.

Попри безумовну формальність, нерідко імперативність своїх положень, етика бізнесу має бути особливо динамічним феноменом, щоб не тільки не гальмувати процеси у сфері бізнесу, а й стимулювати їх розвиток у напрямі утвердження все вищого рівня справедливості і гуманізму. Отже, наявність переконливої етики бізнесу ще не є абсолютною передумовою досконалого законодавства у сфері бізнесу, високої моралі підприємців. Однак вона може відіграти істотну роль у приборканні негуманних, несправедливих економічних пристрастей, гуманізації економічної політики держави, формуванні цивілізованих гуманних норм у сфері підприємницької діяльності, утвердженні раціональних засад організації бізнесу, управління ним, розподілу й використання його результатів. В іншому разі вона приречена на експлуатацію демагогічних фраз, пустослівних розмірковувань, якими прикриваються жага багатств і гонитва за наживою, здирництво, економічна експлуатація, знищення природи, привласнення національних багатств обмеженою кількістю осіб, нехтування соціально-економічними та іншими правами людини, аморальна поведінка виробника і продавця товарів і послуг.

Формування високої підприємницької моралі передбачає підпорядкування індивідуальних дій загальнолюдському стандарту відносин у сфері бізнесу, використання національних традицій ділової взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Ботавина Р.Н. Этика деловых отношений, Москва: Финансы и статистика, 2001
2. Герет Т.-М., Клоноскі Р.-Дж. Етика бізнесу, Київ: Основи, 1999
3. Тофтун М.Г. Етика: Навчальний посібник, Київ: видавничий центр Академія, 2005; 414с.
4. Уткин Э.А. Этика бизнеса, Москва: Зерцало, 1998

5. Федоренко Е.Г. Профессиональная этика, Киев: Вища школа, 1983

Батурін І.Л.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

ВЗАЄМОДІЯ ДЖЕРЕЛ МІЖНАРОДНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

Поняття «джерело права» вперше було запропоновано римським ученим Тітом Лівієм, який у відомій праці «Історія Рима від заснування міста» називає Закон XII таблиць джерелом усього публічного і приватного права, в наш час воно і залишається таким але вже як історичне джерело.

В сучасному ж розумінні форми (джерела) права— це спосіб внутрішньої організації та зовнішнього прояву правових норм. Джерелами права є офіційні державні документи, які закріплюють юридичні норми.

Можна виділити наступний перелік джерел міжнародного публічного права. Він складається з:

- міжнародних договорів
- міжнародних звичаїв
- актів міжнародних конференцій
- актів міжнародних органів та організацій.

Однак в сучасній науці міжнародного права не має єдиної думки про кількість та перелік джерел міжнародного публічного права бо існує дві концепції міжнародного права.

До цих концепції належить концепція «м'якого права», яке ще називають «soft law» та концепція «жорсткого права».

«М'яка» концепція права безпосередньо розрахована для застосування резолюцій Генеральної Асамблеї ООН та інших міжнародних органів та організацій, які мають рекомендаційний характер.

Згідно ж з концепцією «жорсткого права» джерелами права можуть бути лише офіційно – нормативні акти, а звичаї можуть бути джерелами міжнародного публічного права лише при умові закріплення їх у нормативному акті.

В сучасному міжнародному праві класифікація джерел міжнародного права представлена у формі двох видів: основних та допоміжних джерел права.

До основних джерел міжнародного права прийнято відносити міжнародний договір та звичай, бо саме ці джерела права в силу найбільшого використання регулюють основну масу відношень між суб'єктами міжнародного права.

До допоміжних джерел, що відіграють важливу роль у становленні і розвитку загального міжнародного права, належать:

- правотворчі рішення міжнародних організацій (вони встановлюють і формулюють правило поведінки), що досить часто, за рішенням тих же міжнародних організацій, носять рекомендаційний характер і не обов'язкові для виконання їхніми членами;

- судові рішення (рішення Міжнародного суду ООН, вироки Нюрнберзького і Токійського трибуналів, а також рішення національних судів зі спорів між державами або їхніми органами та ін.);

- доктрини «найбільш кваліфікованих фахівців із публічного права різних націй», до яких слід віднести Броунлі, Гугенхейма, Оппенгейма, Руссо, Фердросса, Хайда і деяких інших, а також вітчизняних учених — В. Денисова, Ф. Кожевникова, В. Корецького, І. Лукашука, Р. Мюллерсона, Г. Тункіна та ін.

Становить інтерес проблема співвідношення міжнародного договору і звичаю. Договір і звичай мають ряд спільних рис, що характеризують їх як джерела однієї правової системи:

- договір і звичай утворюються в результаті взаємних дій держав або інших суб'єктів міжнародного права і мають спільну юридичну основу — угода суб'єктів, що їх створюють;

- обидва джерела містять правила поведінки, що носять обов'язковий характер, тобто зв'язують волі суб'єктів, що їх створили. Це означає, що жодна держава або інший суб'єкт міжнародних правовідносин не може довільно відмовитися від виконання узятих на себе зобов'язань. У цьому смислі обидва джерела потребують дотримання одного з основних принципів сучасного міжнародного права — «*pacta sunt servanda*», закріпленого в п. 2 статті 2 Статуту ООН, статті 26 Віденської конвенції про право договорів 1969 року й інших документів.

Ще одне з важливих питань кодифікація міжнародного права, вона виражається не лише у систематизації міжнародно-правових норм, а і їх формулювання, для більш зручного використання у договірній формі.

В науковій літературі зустрічається поняття, як офіційна і неофіційна кодифікація міжнародного права.

Офіційне кодифікування міжнародного права в рамках ООН займається Комісія міжнародного права (повне найменування — Комісія з прогресивного розвитку і кодифікації міжнародного права), що є допоміжним органом Генеральної Асамблеї ООН, їй підзвітна і підконтрольна.

В свою чергу неофіційне, або доктринальне здійснюється окремими юристами, наприклад у роботах Бустаманте, Блунчлі, Каченовського були спроби кодифікації міжнародного права. Також спроби неофіційного кодифікування були зроблені деякими міжнародними і національними неурядовими установами й організаціями (наприклад, Інститутом міжнародного права, Асоціацією міжнародного права, латиноамериканськими організаціями юристів-міжнародників).

Однак кодифікація міжнародного права повинно носити лише офіційний характер, це перш за все обумовлено тим, що кодифікація міжнародного права є складним політико-правовим процесом нормотворчості в міжнародних відносинах і тому завжди буде виступати в якості міждержавної діяльності.

Якщо підвести невеличкий висновок, то можна резюмувати, що сучасне міжнародне право являє собою суміш «старовини» та «сучасності», бо як і раніше вона, хоч і не гласно, та використовує звичаї, та все ж разом з цим являє собою окрему галузь права з нормативним джерелом – міжнародним договором. Але як все не виглядало на перший погляд, існують незручності між самими ж джерелами міжнародного публічного права.

Використані джерела:

1. Онлайн конспект лекцій «Міжнародне публічне право»
2. «Міжнародне приватне право»/підручник за редакцією проф. Довгерт А.С., проф. В.Г. Кісиля – 2012р.
3. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. Ю. С. Шемчушенка. – К.: Юридична думка, 2007. – 992 с.
4. Дмитрієв А. І., Муравйов В. І. Міжнародне публічне право: Навч. посібн. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 640 с.

Богачева М.,
Маріупольський державний університет,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Мова та література (англійська)»

ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В ЄВРОПІ ТА В УКРАЇНІ

Соціальна відповідальність є предметом діяльності багатьох міжнародних, регіональних некомерційних організацій [1, с. 26-31]: 1) «Бізнес для соціальної відповідальності», основна ідея функціонування якої полягає у встановленні ролі соціальної діяльності компаній у досягненні стабільного зростання, що корисно як для власників, так і акціонерів; 2) Глобальний альянс бізнесу для соціальної відповідальності – метою якого є розширення розуміння корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) та забезпечення підприємців можливістю співробітництва в даній сфері; 3) «Глобальний договір» (ГД), пропозиція створення якого висунута на Світовому економічному форумі у 1999 році. Він поєднує компанії з установами ООН, працюючими та громадянським суспільством в підтримку десяти універсальних принципів в сферах прав людини, праці та навколишнього середовища; 4) Міжнародний діловий форум лідерів, функціями якої є сприяння просуванню відповідальних ділових рішень бізнесу та отримання вигоди від цього для усього суспільства; 5) Корпоративна соціальна відповідальність Європа, мета діяльності якої – сприяння зростанню загальної соціальної відповідальності.

Презентація ініціативи ГД ООН в Україні відбулася у квітні 2006 р., перші збори мережі ГД – у лютому 2008 р. Мережа ГД в Україні об'єднує компанії, бізнес-асоціації, профспілки, об'єднання роботодавців, неурядові організації та інші громадські спілки, академічні інституції. В межах ГД в Україні проводяться семінари та тренінги (семінар «Бізнес та права людини» (квітень 2008 р.); семінар, присвячений Глобальній ініціативі зі звітності – Global Reporting Initiative (жовтень 2008 р); тренінг «Використання принципів Зеленого офісу в організації» (лютий 2009 р)), а у лютому 2010 р. за сприяння ГД ООН, Центру Розвитку КСВ, Інституту власності і права та Асоціації якості, відбулося перше засідання Консультативної Ради з розробки Національної концепції розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні [2, с. 1].

Основи впровадження соціальної відповідальності в Європі викладено в Зеленій книзі «Створення умов для поширення соціальної відповідальності бізнесу в Європі» (Брюссель, 08.07.2001). Її мета - ініціювати широке обговорення та пошук різних точок зору щодо соціальної відповідальності бізнесу на національному, європейському та міжнародному/світовому рівні.

На теперішній час питання соціальної відповідальності у світі регламентуються стандартами, у тому числі міжнародними : AccountAbility 1000 (AA1000), Global Reporting Initiative (Глобальна ініціатива зі звітності) (GRI), SA 8000 «Соціальна відповідальність» [1, с. 32-65], ISO:14000 «Системи управління навколишнім середовищем» [3], OHSAS 18001:1999 «Система оцінювання професійної безпеки та здоров'я». У лютому 2010 р. завершено голосування національних органів по стандартизації на користь отримання статусу кінцевого проекту міжнародного стандарту ISO 26000 «Системи управління соціальною відповідальністю. Вимоги».

Ставлення бізнесу в Україні до поняття соціальної відповідальності визначається, з одного боку, походженням компанії, її розміром, галуззю, географічним охопленням, активністю спілкуванням з кінцевим споживачем, рівнем конкуренції на ринку і поглядами керівництва. З другого боку, економічною ситуацією в країні, ступенем розвитку інших секторів (засоби масової інформації (ЗМІ), влада, некомерційний сектор) і діючим законодавством.

Розвиток соціальної відповідальності бізнесу в Україні консолідується навколо міжнародних організацій та проєктів, зокрема Представництва ООН в Україні, яке в 2006 році започаткувало та підтримує діяльність української мережі Глобального договору ООН, що охоплює понад 140 організацій. В Україні більшість компаній (як великих, так і середніх) не мають визначеної стратегії соціальної відповідальності бізнесу (СВБ), перебувають на етапі дотримання законодавства та одиничних добродійних проєктів. Основним інструментарієм СВБ в Україні є: впровадження систем управління СВБ, запровадження соціальної звітності та верифікації; організація партнерств з групами впливу, що дозволяє підприємствам долучитися до вирішення певних складних соціальних та екологічних проблем завдяки об'єднанню фінансових, людських та адміністративних зусиль на прозорих та чітких умовах; розробка інноваційних товарів та послуг, які допомагають подолати конкретні соціальні проблеми; адаптація міжнародних проєктів та стратегій до українського ринку.

Проте, впровадження практики СВБ в Україні обмежено внаслідок відсутності інформації. Кожне п'яте підприємство не інформовано про її переваги. Ще одною перешкодою на шляху впровадження СВБ в Україні є недостатнє усвідомлення підприємствами своєї ролі у вирішенні соціальних та екологічних проблем суспільства.

Обмеженість застосування принципів СВБ на вітчизняних підприємствах пов'язано з рядом причин: 1) відсутністю національного законодавства щодо організації, регулювання та контролю СВБ. Недосконалість соціальних стандартів та нормативів, що діють в Україні, їх невідповідність європейським стандартам розвинутих держав; 2) відсутність достатньої кількості фінансових ресурсів. Невідповідність попиту щодо благодійності наявним ресурсам стосовно реальної допомоги окремим категоріям населення; 3) достатньо високий ступінь контролю з боку контролюючих органів влади; 4) дефіцит урядових і неурядових організацій, що підтримують СВБ; 5) відсутність необхідної інформації стосовно соціальних проблем; 6) нестабільність політичної та економічної ситуації в країні; 7) відсутність повного розуміння компаніями сутності СВБ; 8) відсутність або небажання сприйняття окремими керівниками і підприємцями бізнес-структур принципів соціальної відповідальності, пасивність та байдужість щодо участі у формуванні позитивного соціального іміджу бізнесу; 9) відсутність дієвої системи морального та матеріального заохочення соціальної відповідальності суб'єктів бізнес-структур, розвинутого почуття відповідальності перед людьми і соціумом за її результати, поваги до законів держави і прав людей, турботи про навколишнє середовище, розвитку почуття національної гідності, патріотизму.

На сучасному етапі для становлення ідеї СВБ в Україні насамперед необхідно:

- змінення суспільної свідомості щодо розуміння змісту, значимості СВБ для розвитку соціально орієнтованої держави, а серед самих підприємців – стратегічного значення соціально відповідальної позиції для зміцнення конкурентоспроможності компаній на ринку та довгострокового сталого розвитку;
- формування законодавчої бази, яка забезпечить зацікавленість бізнесу у впровадженні соціальних програм, а також нормативно-правових актів, які стимулюють розвиток СВБ;
- створення партнерської мережі, в рамках якої учасники отримують широкі можливості для просування корпоративної репутації на регіональному та макроекономічному рівнях;
- впровадження методологічних основ надання допомоги у плануванні та реалізації конкретних соціальних проєктів та програм, реалізації корпоративних систем соціальної відповідальності;
- сприяння роботі всіх зацікавлених сторін щодо впровадження довгострокових спільних соціальних проєктів та програм;

- створення банку даних соціальних та екологічних ініціатив, в реалізації яких могли б взяти участь державні органи влади, громадські організації та підприємницькі структури;
- на рівні підприємств: 1) впровадження політики відповідального ставлення організації до своїх найманих працівників; 2) підтримування та розвиток позиції активного громадянства; 3) навчання персоналу соціальній відповідальності на рівні з іншими бізнес-цілями; 4) здійснення діалогу із групами впливу як інструмент отримання інформації щодо оптимізації соціальних програм та мінімізації ризиків підприємства; 5) створення спеціалізованих підрозділів, до компетенції яких було б віднесений напрям діяльності з управління соціальною відповідальністю.

Краще та ширше впровадження СВБ українськими компаніями може допомогти створити нові ринки в Україні та за її межами, допомогти вирішити соціальні та екологічні проблеми, покращити доступ компаній з українським капіталом до міжнародних ринків, підвищити капіталізацію українських компаній та забезпечити сталий розвиток країни у цілому.

Список використаних джерел:

1. Исследование «Социальная ответственность бизнеса – опыт России и Запада» / Общероссийская общественная организация «Деловая Россия», Комитет по укреплению социальной ответственности бизнеса. – М., 2004. – 96 с.

2. Посилення соціальної відповідальності бізнесу та просування Глобального Договору на українському ринку // Бюлетень ООН. – 2005. – №4. – 14 с.

3. ДСТУ ISO 14001-97 «Системи управління навколишнім середовищем. Склад та опис елементів і настанови щодо їх застосування». – К.: Держстандарт України, 1997. – С. 9-19.

Бурса В.О.,
Маріупольський державний університет,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Мова та література (англійська)»

СУЧАСНІ МОДЕЛІ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЄВРОПИ ТА США

Події останніх років – світова фінансова та економічна кризи, загострення соціальної напруженості, погіршення стану оточуючого середовища, – спонукають банки до пошуку нових стратегій та підходів до ведення бізнесу, врахування непритаманних банківській діяльності ризиків, зокрема екологічних та соціальних. Одним із таких підходів є концепція корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), що безпосередньо узгоджується із концепцією сталого розвитку. Необхідність та доцільність впровадження концепції корпоративної соціальної відповідальності активно вивчається світовою науковою спільнотою ще з початку 1950-х років. Найбільш розповсюдженою дана концепція є в Сполучених Штатах Америки, країнах Європи та з недавнього часу – у деяких країнах Азії. У кожній з країн існують свої підходи до впровадження концепції КСВ, що обумовлені історичними та культурними традиціями, менталітетом громадян, станом навколишнього середовища та станом розвитку економіки. Необхідність розгляду сучасних моделей корпоративної соціальної відповідальності у світі зумовлює актуальність нашого дослідження.

Дослідженню особливостей концепції корпоративної соціальної відповідальності та моделей її реалізації присвячено значну кількість робіт вітчизняних та зарубіжних вчених. Найбільш вагомий внесок було зроблено зарубіжними вченими: Ф. Котлером, Е. Карнегі, М.

Портером, М. Крамером, Т. Вілсон, А. Керролом, М. Фрідманом, Л. Савицькою, Ю. Благовим, К. Девісом та іншими, концепції корпоративної соціальної відповідальності у фінансових структурах, зокрема в банках.

Метою даного дослідження є систематизація та порівняння моделей корпоративної соціальної відповідальності, що використовуються банками різних країн.

Сьогодні експертами та провідними науковцями прийнято виділяти три моделі КСВ – американську, європейську та азійську (японську). Одразу варто наголосити, що в науковій літературі можна зустріти й інші моделі, наприклад британську, англо-саксонську, континентальну, які, на нашу думку, є похідними від зазначених трьох моделей та базуються на них. Тому в межах даної статті будуть розглянуті три базові моделі.

Варто зазначити, що американська та європейська моделі є діаметрально протилежними: якщо американська модель тісно переплітається з філантропією, а перевага надається реалізації соціальних програм через спеціалізовані компанії, то в межах європейської моделі КСВ вважається складовою стратегії компанії і виступає фактором, який визначає підходи компанії до вибору партнерів, проектів, об'єктів інвестування. Азійська модель займає проміжне місце та має як спільні, так і відмінні риси з двома іншими.

Банки мають певні особливості у впровадженні концепції КСВ, що пов'язані зі специфікою їх діяльності як фінансового посередника. Варто зазначити, що вимоги суспільства до складових концепції КСВ у банках будуть такими ж, як і до будь-якого іншого суб'єкта господарювання. Наприклад, прямо не впливаючи на стан оточуючого середовища, банки не позбавлені відповідальності за погіршення екології. Дані суб'єкти господарювання мають виключну можливість впливати на діяльність інших компаній, підвищуючи рівень соціальної відповідальності, шляхом стимулювання та заохочення до співпраці компаній, які впроваджують КСВ, надаючи, наприклад, пільгові кредити.

У США більшість банків реалізує концепцію КСВ під назвою «Корпоративне громадянство», що свідчить про їх активну позицію в суспільстві. Історично склалося, що КСВ у США тяжіє більше до філантропії, але після світової фінансової кризи 2008 р. підхід до розуміння її сутності зазнав деяких змін. Основними сферами соціальної активності банків США та впровадження соціальних програм є: охорона навколишнього середовища, соціальні програми, спрямовані на розвиток суспільства, волонтерська діяльність та запровадження етичних принципів у роботі.

На відміну від банків США, банки країн ЄС підходять до питання соціальної відповідальності більш зважено та концептуально, зокрема, створюються відокремлені підрозділи, що займаються розробкою, впровадженням та безпосередньою реалізацією концепції КСВ, публікуються змістовні звіти. Основними сферами соціальних ініціатив європейських банків є: розвиток персоналу, охорона навколишнього середовища, програми, спрямовані на підтримку стійкого розвитку суспільства.

Стосовно азійської моделі КСВ, то варто відзначити її тісний зв'язок із традиціями та культурними цінностями країн Сходу. Сприйняття працівників як «виробничої сім'ї» здійснює суттєвий вплив на формування підходів до впровадження концепції КСВ. Також активною є роль держави. Значним блоком у концепції КСВ представлена екологічна складова, що пов'язано з непередбачуваними наслідками від стихійних лих.

Тоді як більшість банків США та країн Європи позиціонують себе як «корпоративних громадян», які мають визначений перелік обов'язків перед суспільством, соціальні дії та ініціативи в банках країн Азії в більшості випадків спрямовані на розвиток персоналу, підтримку економіки, нівелювання впливу екологічних катастроф (Японія, Китай), реформування системи освіти (Індія).

Таким чином, ми можемо зробити висновки, що проведене дослідження дало змогу порівняти найбільш поширені моделі КСВ у банках між собою та дослідити досвід

впровадження концепції КСВ в банківському секторі. Отримані дані слугують основою для подальших досліджень стосовно побудови національної моделі КСВ в Україні.

Список використаних джерел:

1. Благов Ю. Е. Концепция корпоративной социальной ответственности и стратегическое управление / Ю. Е. Благов // Российский журнал менеджмента. – 2004. – № 3. – С. 17–34.
2. Воробей В. Корпоративна соціальна відповідальність чи вигода? [Електронний ресурс] / В. Воробей // Києво-Могилянська бізнес-студія. – 2005. – № 10. – Режим доступу : <http://www.management.com.ua/cm/cm037.html>.
3. Посібник із КСВ. Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності / [Лазоренко О., Колишко Р. та ін.]. – К. : Вид-во «Енергія», 2008. – 96 с.
4. Малик И. П. Развитие социальной ответственности бизнеса в Украине / И. П. Малик // Економічний простір. – 2008. – № 13. – С. 112–123.
5. Галушка З.І., Комарницький І.Ф. Стратегічний менеджмент / Зоя Галушка, Іван Комарницький // Навчально-методичний посібник. – Чернівці, „Рута”. – 2006. – С.35-38.

Вавілонський С.С.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПЕРЕДАЧІ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ (НЕДЕРЖАВНИХ) ФОРМ ВЛАСНОСТІ НА ЛІС ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ЛІСОВОГО ПРАВА

В останні роки проблемі охорони навколишнього середовища приділяють все більшу увагу. Цей напрям діяльності досить багатоаспектний та об'ємний. Окремим напрямом цієї діяльності вважаємо збереження та відтворення лісів, яке можливе лише при раціональному та дбайливому використанні лісового потенціалу України.

Ліси – це легені нашої країни, які не тільки слугують фільтром атмосферного повітря, а й насичають його киснем. Загальновідомі принципи лісового права, такі як принцип сталості лісокористування, невиснажливого лісокористування та принцип безперервності, служать тією базою, на підставі якої функціонує лісове господарство в Україні.

Відповідно до положень ст. 7 Лісового кодексу України, ліси, які знаходяться в межах території України, є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника на ліси здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України. Разом з тим, ліси можуть перебувати в державній, комунальній та приватній власності. Суб'єктами права власності на ліси є держава, територіальні громади, громадяни та юридичні особи [1].

Безумовно, державна власність на ліси є основною умовою забезпечення підвищення продуктивності, охорони та раціонального використання лісів, посилення їх корисних властивостей, задоволення потреб суспільства у лісових ресурсах. Держава як єдиний власник визначає порядок і умови користування лісами через систему органів управління у галузі використання лісових ресурсів [2]. У державній власності перебувають усі ліси України, окрім лісів, які є у комунальній або приватній власності. Право державної власності на ліси набувається і реалізується в особі Кабінету Міністрів України, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій відповідно до законодавства.

Нажаль, вже багато століть існує проблема розподілу і поєднання в одному чи кількох суб'єктах функцій володіння, користування і розпорядження лісовими ресурсами.

Так, наприклад, М.І. Фалєєв виділяє три основні історичні етапи еволюції права власності на ліс: перший етап характеризується відсутністю правового регулювання відносин з приводу лісової власності, на другому етапі виробляються правові норми, що регулюють такі відносини, на третьому етапі відбувається модифікація лісового права згідно із завданнями лісової політики [3, с. 8].

Слід зазначити, що виникнення і розвиток власності на ліси у всіх країнах світу тісно пов'язані з утвердженням і еволюцією власності на сільськогосподарські землі, зокрема, на ріллю. Володіння лісами перетворилося на право власності на ліси тоді, коли з розвитком товарних відносин деревина набула обмінної вартості, перетворилася на товар [4].

В умовах сьогодення ліси в Україні можуть перебувати у приватній власності. Громадяни та юридичні особи, за рішенням органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, можуть безоплатно або за плату набувати у власність земельні ділянки лісового фонду. Громадяни і юридичні особи можуть мати у власності ліси, створені ними на набутих у власність у встановленому порядку земельних ділянках деградованих і малопродуктивних угідь. Відповідно до положень ч.3 ст. 12 Лісового кодексу України, ліси, створені громадянами та юридичними особами на земельних ділянках, що належать їм за правом власності, перебувають у приватній власності цих громадян і юридичних осіб [1]. Водночас, процедура виділення земель приватним особам під створення лісів підзаконними актами достатньо не прописана.

Право приватної власності на ліси громадян та юридичних осіб України виникає з моменту одержання ними документів, які засвідчують право власності на земельну ділянку, та їх державної реєстрації. Права та обов'язки громадян і юридичних осіб, які мають у приватній власності ліси, особливості припинення права приватної власності на ліси визначено у статтях 14, 15 Лісового кодексу України.

В процесі реалізації права приватної власності на ліси в Україні постає проблема щодо механізму правового регулювання реалізації права в цілому. В юридичній літературі спеціально не досліджувались питання форм реалізації права приватної власності на ліси в Україні, що негативно вплинуло на якість законодавчих актів з питань власності на ліси та ефективність їх застосування при захисті суб'єктивних лісових прав громадян України та юридичних осіб при набутті права власності на даний природний ресурс.

З позицій природо ресурсного права, дотримання є однією з форм реалізації права приватної власності на ліси. Воно полягає в утриманні від вчинення дій, які заборонені нормами лісового, земельного, екологічного законодавства [5]. Тож, чинний Лісовий кодекс України забороняє: незаконно вирубувати та пошкоджувати дерева і чагарники; знищувати або пошкоджувати ліс внаслідок підпалу або недбалого поводження з вогнем, забруднення хімічними та радіоактивними речовинами, виробничими і побутовими відходами, стічними водами, іншими шкідливими речовинами, підтоплення осушення та інших видів шкідливого впливу; засмічувати ліси побутовими і промисловими відходами; порушувати строки лісовідновлення та інших вимог щодо ведення лісового господарства, встановлених законодавством у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів; знищувати або пошкоджувати лісові культури, сіянці або саджанці у лісових розсадниках і на плантаціях, а також природного приросту та самосіву на землях, призначених для відновлення лісу [1].

Використання як одна із форм реалізації права приватної власності на ліси в Україні передбачає реалізацію можливостей громадянами та юридичними особами щодо власності на земельні лісові ділянки, лісову продукцію, яка на них зростає та їх використання в порядку, визначеному лісовим, земельним, екологічним законодавством України. Дана форма реалізації права передбачає можливість відшкодування збитків у випадках, передбачених законом, придбання або іншим способом набуття земельної лісової ділянки,

спорудження у встановленому порядку виробничих та інших будівель й споруд, необхідних для ведення лісового господарства і використання лісових ресурсів тощо. Отже, можна стверджувати, що використання як форма реалізації права приватної власності на ліси в Україні служить економічною основою для ефективного ведення приватного лісового господарства, а обсяги використання лісових ресурсів, які знаходяться на території земельних лісових ділянок встановлюються як такі, що забезпечують безперервність виконання лісами еколого-економічних функцій.

Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновок, стосовно того, що задля більш ефективної подальшої реалізації принципів лісового права, на наш погляд, необхідно на законодавчому рівні більш чітко закріпити процедуру функціонування альтернативи державній формі власності на ліси.

Безперечно віддати весь лісовий фонд України у приватну власність одночасно неможливо. Але як свідчить багаторічний досвід в інших галузях народного господарства, поява конкретного власника значною мірою сприяє ефективності керування.

Список використаних джерел:

1. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року зі змін і доп. станом на 8 лютого 2006 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – www.rada.gov.ua.
2. Дейнека А. М. Право власності на ліси в Україні / А.М. Дейнека // Наукові праці Лісівничої академії наук України: збірник наукових праць. – Львів: РВВ НЛТУ України.– 2012.– Вип. 10.
3. Лісове господарство України: науково-публіцистичне видання. – К.: «Видавничий дім «ЕКО-інформ», 2009. – 72 с.
4. Загальна характеристика лісів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=62921&cat_id=32867.
5. Юрчишин Н.Г. Форми реалізації права приватної власності на ліси в Україні / Н.Г. Юрчишин // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pjuv/2012_2/Visnyk_2012_2/Yurchyshyn%20N.pdf

Василенко С.І.,

Маріупольський державний університет
старший викладач

кафедри господарського, цивільного та трудового права

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОТОРГОВИХ ДОМІВ

Важливою проблемою сучасного розвитку аграрного сектора є формування каналів просування сільськогосподарської продукції від виробника до кінцевого споживача через розвиток інфраструктури розвитку аграрного ринку [1].

Тому оптимізація збуту сільськогосподарської продукції є одним з основних завдань аграрного сектора економіки, від рішення якої залежить ефективність розвитку сільського господарства України.

Серед проблем збуту сільськогосподарської продукції можна виділити слабо розвинену інфраструктуру ринку і частенько невикладну співпрацю товаровиробників з посередницькими структурами. Останні дозволяють зловживання у сфері ціноутворення, від чого в невикладному становищі опиняються і сільськогосподарські виробники, і покупці.

Перераховані проблеми збуту сільськогосподарської продукції багато в чому обумовлені недостатнім і неефективним законодавчим регулюванням. Серед нормативно-правових актів можна назвати Закони України «Про державну підтримку сільського господарства», в якому приділена увага такій формі збуту зерна, як заставні закупівлі, і «Про

оптові ринки сільськогосподарської продукції». Ним регламентовані питання організації і діяльності юридичної особи, що надає послуги у сфері оптової торгівлі сільськогосподарською продукцією.

Проте у більшості випадків питання збуту такої продукції регулюються загальними станами господарського і цивільного законодавства, присвяченого реалізації товарів (робіт, послуг). На сучасному етапі розвитку аграрного сектора економіки велика увага приділяється збуту сільськогосподарської продукції, в залежність від якого ставлять інтенсифікацію сільського господарства.

При цьому очевидним є різне розуміння цього терміну, від зведення його до продажу сільськогосподарської продукції, до включення в нього дій з пошуку покупців, передпродажної підготовки, сортування, зберігання продукції.

Термін збут широко використовується в різних нормативно-правових актах: Законах України «Про основи державної аграрної політики на період до 2015 року», «Про фермерське господарство», «Про особисте селянське господарство», «Про сільськогосподарську кооперацію», Розпорядженні Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2008 р. «Про схвалення Концепції Державної цільової програми створення оптових ринків сільськогосподарської продукції» і інших, проте визначення самого терміну в законодавстві відсутнє.

Недостатнє законодавче регулювання є однією з причин неефективної роботи агроторгових будинків.

Уперше про таку організацію згадується в постанові Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1995 р. «Про прискорення організації біржового сільськогосподарського ринку» [2], у якому йому відводиться роль організатора районного аграрного ринку, забезпечення його взаємодії з міжрегіональними оптовими ринками і аграрними біржами.

Правовий статус агроторгового будинку був конкретизований в Типовому положенні про міжрегіональний і районний агроторговий будинок [3], згідно з яким метою їх створення було прискорення і поглиблення аграрної реформи в Україні шляхом формування ринкового середовища, розвитку товарно-грошових стосунків, вигіднішої реалізації зробленої продукції і поліпшення матеріально-технічного постачання аграрних товаровиробників.

Поставлена мета могла досягатися за рахунок того, що засновниками (співзасновниками) агроторгових будинків повинні були виступати сільськогосподарські товаровиробники. Назване Типове положення втратило силу в 2008 році і досі організація і діяльність агроторгових будинків спеціальним нормативно-правовим актом не врегульована.

Нині в Україні діє більше 800 агроторгових будинків різних організаційно-правових форм, а їх правовий статус визначається загальними станами законодавства про суб'єктів господарювання.

При цьому аналіз сучасного стану сільського господарства свідчить про те, що хоча в Україні створені і діють аграрні біржі, агроторгові будинки, оптові продовольчі ринки, проте не сформований цивілізований посередник між безпосереднім виробником і споживачем.

Тому разом з найбільшими агрохолдингами безліч фермерських господарств і інших середніх і дрібних сільгоспвиробників роз'єднані, піддаються великим підприємницьким рискам, є малоприбутковими.

Таким чином, для забезпечення досягнення агроторговими будинками мети їх діяльності потрібне прийняття нового Типового положення про агроторговий будинок, в якому будуть закріплені мета і завдання їх діяльності, види агроторгових будинків, їх організаційно-правові форми, обов'язкова присутність сільськогосподарських товаровиробників серед засновників.

Прийняття такого нормативно-правового акту сприятиме тому, що при збуті сільськогосподарської продукції агроторговий будинок, діючи як посередник, враховуватиме інтереси її виробників.

Список використаних джерел:

1. Різак Л. Г. Формування ефективної системи збуту для сільськогосподарських підприємств України [Електронний ресурс] / Л. Г. Різак, О. О. Трохимець, Р. С. Білоусько // Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vkhnu_ekon/2011_12/pdf/19.pdf

2. Про прискорення організації біржового сільськогосподарського ринку: постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1995 р. № 916 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/>

3. Про затвердження Типового положення про міжрегіональний та районний агроторговий дім: наказ Міністерства сільського господарства і продовольства України від 18 березня 1996 р. № 85/17 (втратив чинність) [Електронний ресурс] // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/>

Волошина А.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Медична галузь права є комплексною, що зумовлено наявністю норм різних галузей права, які загалом можна поділити на дві групи – публічні та приватні. З огляду на лібералізацію приватноправового сектора у сфері охорони здоров'я все більшу роль у регулюванні медичних правовідносин відіграє договір про надання медичних послуг. Од-нак проігнорувати публічний характер медичних правовідносин наразі неможливо, та і недоцільно, навіть ризиковано, тому норми публічного права так чи інакше повинні регулювати зазначені правовідносини.

Відповідно до ч. 1 ст. 901 Цивільного кодексу України за договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором. Таким чином, договір про надання медичних послуг укладається між споживачем (замовником), яким є пацієнт, та виконавцем (послугодавцем), в ролі якого виступає медичний заклад. При цьому сам лікар є уповноваженою особою, яка безпосередньо надає медичні послуги, перебуваючи у трудових відносинах із медичним закладом [1, с. 246].

Договір про надання медичних послуг є двостороннім, про що свідчать обов'язки замовника оплатити послугу або відшкодувати виконавцю фактичні витрати за договором про безоплатне надання послуг. Цей договір також є консенсуальним, тобто таким, що вважається укладеним з моменту досягнення згоди за всіма істотними умовами. Договір про надання медичних послуг є оплатним. При цьому згода вважається досягнутою незалежно від того, підписаний письмовий договір чи ні (в деяких випадках достатньо запису в історії хвороби про згоду пацієнта на операцію). Договір про надання медичних послуг укладається відповідно до загальних правил укладення правочинів відповідно до ЦК України. Проте, як правило, лише останнім часом договір про надання медичних послуг почав укладатись у письмовій формі, і то доволі рідко. Як правило, такий договір укладається в усній формі. Крім того, зазначений договір є публічним, оскільки виконавець, відповідно до специфіки своєї діяльності, зобов'язаний надати послуги кожному, хто до нього звернеться. Договір про надання медичних послуг може укладатись на визначений або невизначений строк. Проте

необхідно розрізняти строк дії самого договору та строк дії зобов'язань за договором, оскільки строк дії договору може закінчитись, а зобов'язання продовжує існувати (наприклад, коли через деякий час пацієнт звертається до медичного закладу із проханням виправити недоліки, що були допущені під час надання медичних послуг) [2, с. 214].

Предметом договору про надання медичних послуг є вчинення виконавцем певних дій щодо надання медичних послуг стосовно профілактики, діагностики, лікування, реабілітації. Варто зазначити, що особливістю предмета договору про надання медичних послуг є неможливість зведення його до конкретного кола обмежених дій. Крім того, метою укладення договору про надання медичних послуг є не результат, а процес, внаслідок якого досягається результат, що, в свою чергу, є мотивом укладення зазначеного виду договорів [3, с. 324].

Зміст договору про надання медичних послуг становлять права та обов'язки його сторін.

Так, пацієнт має права, що можна поділити на загальні (тобто такі, що притаманні людині та громадянину незалежно від галузевої належності правовідносин, наприклад, звернення до суду, об'єднання в громадські організації, захист своїх прав державою) та спеціальні, які притаманні пацієнту як споживачу медичних послуг і стороні договору про надання медичних послуг; правам пацієнта кореспондують відповідні обов'язки медичних працівників та медичних закладів:

- право на інформацію про стан свого здоров'я;
- право на медичну таємницю (на «таємницю про стан здоров'я»;
- належну якість послуг та належну якість обслуговування;
- безпеку послуг;
- право на направлення на лікування за кордон і покриття (часткове покриття) витрат;
- право на вибір лікаря і лікувального закладу;
- інші права пацієнта в галузі охорони здоров'я як сторони договору про надання медичних послуг [4, с. 98].

Проте пацієнт має певні обов'язки щодо лікувального закладу або лікаря, а останні, відповідно, мають право вимагати їх дотримання:

- пацієнт повинен повідомити лікаря про стан свого здоров'я та іншу інформацію, яка має суттєвий вплив на процесу лікування; однак тут варто зазначити, що пацієнт, не володіючи спеціальними знаннями в медицині, може і не знати, що певна інформація має бути повідомлена лікарю;
- слідувати вказівкам лікаря щодо процесу лікування, вживати медичні препарати, які призначає лікар;
- дотримуватись правил внутрішнього розпорядку медичного закладу;
- оплачувати надані медичні послуги;
- інші обов'язки щодо сприяння процесу профілактики, діагностики, лікування, реабілітації [5, с. 57].

На окрему увагу заслуговує питання про відповідальність, яка може настати у випадку надання медичних послуг. Як відомо, відповідальність поділяється на договірну та деліктну. Підставою настання договірної відповідальності є невиконання або неналежне виконання стороною своїх обов'язків за договором. Підстава настання деліктної відповідальності – це протиправне діяння, шкода, що була завдана таким протиправним діянням і причинний зв'язок між протиправним діянням і його наслідком. Однак у ч. 1 ст. 1196 ЦК України закріплено, що шкода, завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи під час виконання нею договірних зобов'язань (договір перевезення тощо), підлягає відшкодуванню на підставах, встановлених статтями 1166 та 1187 ЦК України. Таким чином, деліктна відповідальність в разі заподіяння шкоди каліцтвом,

іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи настає за загальними правилами відповідальності за завдану майнову шкоду та шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки. Якщо пацієнту завдано шкоду погіршенням здоров'я внаслідок надання медичної допомоги чи послуг неналежної якості, він може подати позов до суду, в якому просити стягнути на свою користь майнову (збитки) і моральну (немайнову) шкоду. Згідно із ч. 1 ст. 1172 ЦК України відповідачами у таких справах є медичні установи, які несуть відповідальність за шкоду, завдану їхніми працівниками під час виконання своїх трудових обов'язків. В тому разі, якщо шкода завдана лікарем, який зареєстрований як суб'єкт підприємницької діяльності (приватний підприємець) і, маючи ліцензію на медичну практику, надає медичні послуги у такій якості, відповідальність за завдану пацієнтові шкоду несе він [1, с. 313].

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV/Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 40-41, 42, ст. 492

2. Сенюта І.Я. Медичне право України: проблеми становлення та розвитку: Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (19-20 квітня 2007 р., м. Львів) / Упор, к.ю.н. І.Я. Сенюта, Х.Я. Терешко - Львів: Медицина і право, 2007. - 352 с.

3. Сенюта І.Я. Медичне право: нормативно-правові акти. Ч. 2 / Упорядники: І.Я. Сенюта, Ю.С. Гуменюк, М.М. Семерак, Х.Я. Терешко. - Львів: Медицина і право, 2008. — 520 с.

4. Стеценко С.Г. Законодавче забезпечення охорони здоров'я в Україні // С.Г. Стеценко, І.Я. Сенюта Право України. - 2007. - № 6. - С. 96- 100.

5. Азаров А.В. Обеспечение и защита прав граждан при оказании медицинской помощи./ А.В. Азаров - М.: ГЗОТАР-Медиа, 2007. - 192 с.

Гаврилюк О.В.,

Маріупольський державний університет,
студентка ОКР «Магістр»

спеціальності «Мова та література (англійська)»

ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Для забезпечення виходу економіки з кризового стану і стабільного її розвитку вирішальну роль відіграє науково обґрунтована інвестиційна політика держави. Саме вона визначає реальні джерела, напрями, структуру інвестицій, здійснює раціональні та ефективні заходи для виконання загальнодержавних, регіональних та місцевих соціально-економічних і технологічних програм, відтворює процеси на макро- й мікроекономічному рівнях. Загальновідомо, що ефективне реформування економіки будь-якої країни, її структурне перетворення з якісним оновленням товаровиробництва, ринкової та соціальної інфраструктури немислимі без відповідних капіталовкладень, тобто без належного інвестування. Без надійних капіталовкладень неможливо забезпечити створення і впровадження новітніх технологій, систем сучасної організації та управління товаровиробництвом і збутом продукції, розвиток ринкової інфраструктури, інформатизацію суспільства тощо. Це фундаментальні основи для забезпечення конкурентоспроможності національного товаровиробництва, без чого не може бути й успішної інтеграції нашої країни в Європейське співтовариство.

Актуальністю даної теми є дослідження залучення виробних інвестицій в економіку держави та ефективне використання інвестиційних ресурсів, які ще вдасться залучити до державної економіки, необхідність їх збільшення та соціальні функції інвестування.

Інвестиції — це довгострокові вкладення капіталу (грошей) у підприємницьку діяльність (для одержання прибутку).

Виробничі інвестиції – це вкладення капіталу (грошей) у різні сфери та галузі народного господарства (суспільного виробництва) з метою оновлення існуючих і створення нових «капітальних» (матеріальних) благ, а як наслідок — одержання набагато більшого прибутку.

Удосконалення управління інвестиційними процесами потребує рішучих дій держави як на макро-, так і на мікрорівнях. Крім того, державні інвестиції мають важливе значення для забезпечення життєдіяльності економіки і створення виробничої та соціальної інфраструктури.

Поняття інвестицій на підприємстві передусім пов'язують з кількісною і якісною зміною виробничих потужностей. Без здійснення інвестицій неможливий нормальний процес виробництва.

Закордонні вчені вважають інвестиції вирішальним базисом майбутньої доходності підприємства. Втілення інвестиційних проектів потребує відмови від грошових коштів сьогодні на користь отримання прибутку в майбутньому. Як правило, на отримання прибутку слід розраховувати не раніше, ніж через рік після початкових витрат (інвестицій). В цей період вони є основною причиною виникнення фінансових проблем (наприклад, з ліквідністю), які підприємство намагається вирішити через додаткове фінансування [3, ст. 19-21].

Інвестиції у відтворення основних фондів і на приріст матеріально-виробничих запасів здійснюються у формі капітальних вкладень.

Відсутність загально визнаних наукових підходів до трактування вкладень компаній ускладнює визначення соціальних інвестицій, оскільки вони як правило ототожнюються з інвестиціями в розвиток людського капіталу, що пов'язані з основною діяльністю компанії. Ці підходи отримали широкий розвиток в рамках теорій ефективного управління персоналом, розвитку трудового потенціалу тощо. В сучасних дослідженнях цього наукового напрямку представлені класифікації відповідних інвестицій в людський капітал: витрати на освіту, включаючи загальну і спеціальну, формальну і неформальну, підготовку на робочому місці; витрати на охорону здоров'я, що складаються з витрат на профілактику захворювань, медичне обслуговування, дієтичне харчування, поліпшення житлових умов; витрати на мобільність, завдяки яким працівники мігрують з місць з відносно низькою продуктивністю в місця з відносно високою продуктивністю тощо.

Фінансові інвестиції означають використання наявного капіталу для придбання (купівлі) акцій, облігацій та інших цінних паперів, що їх випускають підприємства або держава. За такого інвестування має місце переміщення титулів власності, котрі дають право на одержання нетрудового доходу. У літературі з питань політичної економії капітал у вигляді цінних паперів називається ще фондовим, або фіктивним, оскільки він не є реальним багатством і не має ретельної вартості (на відміну від капіталу, вкладеного в різні сфери та галузі суспільного виробництва).

Реальні інвестиції — це вкладення капіталу (грошей) у різні сфери та галузі народного господарства (суспільного виробництва) з метою оновлення існуючих і створення нових «капітальних» (матеріальних) благ, а як наслідок — одержання набагато більшого прибутку. Такі реальні інвестиції ще називають виробничими; проте в практиці господарювання за ними закріпилась інша назва — капітальні вкладення [4, ст. 96-100].

Зовнішні прямі інвестиції — це вкладення капіталу за кордоном, що за величиною становить не менше 10% вартості того чи того конкретного проекту, закордонні інвестиції, менші за 10% вартості здійснюваного за їх допомогою капітального проекту називаються портфельними. Періодичний аналіз співвідношення прямих і портфельних інвестицій має практичне значення для виявлення загальних масштабів і частки залучення іноземного

капіталу у сферу розвитку й підвищення ефективності виробництва та інших напрямків діяльності суб'єктів господарювання.

Ефективність довгострокового фінансування модернізації існуючих і будівництва нових виробничих і невиробничих об'єктів багато в чому залежить від пропорцій між державними та приватними інвестиціями. Природно, що з активізацією розвитку роздержавлення і приватизації власності, акціонування державних підприємств усе більшою ставатиме частка приватного капіталу в загальному обсязі інвестицій. Це сприятиме підвищенню рівня ефективності як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій.

За загальнозживаним визначенням капітальні вкладення — це періодично здійснюванні довгострокові витрати капіталу на відтворення основних фондів і об'єктів соціальної інфраструктури підприємства.

Ефективність виробничих інвестицій (капітальних вкладень) характеризує економічні, соціальні або інші результати і господарську доцільність їхнього здійснення. Основою оцінки доцільності капітальних витрат служить порівнювання вигідності того чи того проекту за умови обмеженості капіталу як ресурсу та забезпечення найбільших прибутків через реалізацію найліпшого з кількох варіантів (проектів) інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Бургова О. Методологічні основи оцінки ризику при прийнятті інвестиційних рішень // Економіка України. – 2003. – № 10. – С. 29-32.

2. Діденко Я.О. Особливості державного регулювання інвестиційних процесів у перехідній економіці // Науковий вісник ВДУ. – 2001. – С. 54-57.

3. Зюкова Н.Б. Активізація інвестиційних процесів в Україні як основа економічного зростання // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія "Економічні науки". – Полтава, 2003, № 1. – С. 19-21.

4. Луцишин Н.П., Малімон Н.А. Формування правового механізму регулювання діяльності іноземних інвесторів в Україні // Науковий вісник ВДУ. – Луцьк, 2003. – № 8. – С. 96-100.

Даниленко О.О.,
Маріупольський державний університет
Студентка ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

РОБОЧИЙ ЧАС, ЙОГО МІСЦЕ В МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЖИТТЯ ТА НА НАЛЕЖНІ, БЕЗПЕЧНІ ТА ЗДОРОВІ УМОВИ ПРАЦІ

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що робочий час значною мірою визначає рівень життя осіб, які зайняті працею, від його тривалості залежить задоволення культурних та інших потреб людини, а також час відпочинку, що надається для відновлення працездатності.

Робочий час – невід'ємна та одна з головних умов праці, яка представляє собою відрізок календарного часу, протягом якого найманий працівник згідно із законодавством, колективним і трудовим договором, з підпорядкуванням правилам внутрішнього трудового розпорядку повинен виконувати свої трудові обов'язки безпосередньо в обумовленому робочому місці на підприємстві, в установі, організації або у фізичної особи – роботодавця [1, с. 268]

Правове регулювання робочого часу здійснюється нормативними актами, виданими на державному та місцевому рівнях. Право на працю є конституційним і знаходить своє закріплення в статті 43 Конституції України. Також Основним законом

встановлюється максимальна тривалість робочого часу, мінімальна тривалість відпочинку та оплачуваної щорічної відпустки, вихідні та святкові дні та ін. [2, с.16]. Однак все більша самостійність в регулюванні питань робочого часу і відпочинку надається державою безпосередньо підприємствам, установам і організаціям, які при укладенні колективного договору можуть встановлювати меншу тривалість робочого часу, за рахунок своїх коштів надавати працівникам щорічну оплачувану відпустку більшої тривалості, встановлювати інші пільги щодо тривалості і режиму роботи.

Об'єктом даного дослідження є суспільні відносини, які представляють собою трудові відносини між працівником і власником при реалізації умов праці в контексті робочого часу.

Предметом дослідження виступає інститут робочого часу.

Вивченням даного питання активно займалися українські науковці . Ю. Головіна, Л. Є. Кузнєцова, А. Є. Русецький, Г. С. Скачкова, І. О. Снігірьова, К. К. Уржинський, О. В. Чесаліна, Л. Д. Чушнякова, А. О. Шепельова та ін.

Мета статті полягає в тому, щоб дослідити таке правове явище як робочий час, щоб встановити місце цього інституту в механізмі захисту права людини на належні, безпечні та здорові умови праці.

При написанні дослідження використовувалися загальнонаукові методи пізнання, а саме: аналіз, синтез, діалектичний та інші.

Перше, що звернуло на себе увагу при дослідженні цієї теми, це відсутність на рівні чинного КЗпП України дефініції основного поняття, як «робочий час». Що, на наш погляд, є недоробкою законодавців. Відсутність законодавчої дефініції робочого часу компенсується наявністю останньої в підзаконних актах. Так, у Постанові Кабінету Міністрів України «Деякі питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві» за № 1112 від 25.08.04 робочий час визначено як час перебування на робочому місці, на території підприємства або в іншому місці, пов'язаному з виконанням роботи, починаючи з моменту прибуття працівника на підприємство до його відбуття, який повинен фіксуватися відповідно до вимог правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства або виконання завдань роботодавця в неробочий час, під час відпустки, у вихідні, святкові та неробочі дні [3, с.3].

Також можна виокремити ряд проблемних питань, одним з яких є нормування робочого часу в об'єктивній дійсності. Де юре, Закон визначає норму часу, яку повинен затратити працівник, виконуючи свої трудові функції. При реалізації останніх також не менш важливим є врахування відповідності потребам відновлення трудового потенціалу. Де факто, сьогоденне суспільство зіткнулося з проблемою недотримання норм трудового права щодо нормальної тривалості робочого часу, від якого залежить і час відпочинку. З цього можна дійти висновку: закріпленню на законодавчому рівні права працівника на відпочинок кореспондує обов'язок інших суб'єктів не порушувати належної тривалості робочого часу (зокрема, щодо обов'язку роботодавця встановлювати тривалість робочого часу не довшу, ніж передбачено в законодавстві).

Слід погодитись з І. Снігірьовою, яка наголошує на тому, що інститути робочого часу та часу відпочинку взаємодіють між собою за принципом сполучених посудин: чим менший робочий час, тим триваліший час відпочинку, і навпаки [4, с. 9]. Від того, наскільки правильно й раціонально на підприємстві чергуються праця і відпочинок, залежить зростання продуктивності праці й інтенсивності виробництва.

Відповідно до ст. 50 КЗпП, нормальна тривалість робочого часу не може перевищувати 40 годин на тиждень [5, с. 28]. Але з положення ч. 1 ст. 52 випливає, що протягом тижня тривалість робочого часу може бути різною, що задає негативну тенденцію, бо кожна людина, виходячи з її фізіологічних потреб має працювати та відпочивати певний час, щоб не збити з ладу свій біологічний годинник та ритм. Це стосується, наприклад, підсумованого обліку робочого часу. Якщо за умов виробництва встановлена для деяких

категорій робітників і службовців щоденна або щотижнева тривалість робочого часу не може бути додержана, застосовується підсумований облік робочого часу, який встановлюється на безперервно діючих підприємствах, а також в окремих виробництвах, цехах, дільницях, відділеннях і на деяких видах робіт, де за умов виробництва (роботи) не може бути додержана встановлена тривалість робочого часу. Він запроваджується власником або уповноваженим ним органом за погодженням з профспілковим комітетом за умови, що його тривалість в обліковому періоді не перевищуватиме нормальної кількості робочих годин. При такому обліку робочих годин переробок у певні дні може компенсуватися недоробком в інші. Така закономірність також може негативно впливати на організм найманої особи, що в подальшому відобразиться на продуктивності праці.

Також можна виокремити таке проблемне питання як тривалість робочого часу у нічний час. Позитивним є те, що тривалість робочого часу скорочується на годину. При цьому необхідно наголосити, що скорочується тривалість роботи саме в нічний час, а не тижнева норма робочого часу. Але є випадки, коли час не зрівнюється, коли це необхідно, виходячи з умов виробництва. Законодавець не дає конкретний перелік таких випадків, що може потягнути за собою зловживання зі сторони роботодавця, який може щоразу посилатися на нібито невідкладні та необхідні умови виробництва. Нажаль, така схема працює повсякчас.

Така ж схема вимальовується при дослідженні іншого проблемного питання, а саме: надурочні роботи. Не дивлячись на те, що в регулюванні цього питання простежується позитивна тенденція, яка виражається в імперативності норм, таких як: заборона залучення до надурочних робіт деяких категорій робітників, недопущення надурочних робіт та ін.. – керівники підприємств все одно нехтують цими заборонами [6, с.298].

Раціональне використання робочого часу набуває великого значення саме тепер, в умовах розвитку ринкових відносин і ускладнення господарських зв'язків при необхідності збільшення масштабів виробництва. Підвищується значення кожної години, кожної хвилини робочого часу, суворого дотримання правил внутрішнього трудового розпорядку [7, с.295].

Підсумовуючи можна підкреслити те, що встановлення граничних норм робочого часу є основною гарантією захисту права особи на нешкідливі та безпечні умови праці та в цілому права на життя.

Чинне законодавство встановлює ряд ефективних положень щодо забезпечення права на життя в аспекті норм робочого часу. В той же час існують певні недоліки в регулюванні даного питання. Отже, на законодавчому рівні необхідно встановити чіткий механізм захисту прапрацівника нажиття, на нешкідливі, безпечні умови праці.

Необхідним є застосування більш імперативного регулювання тривалості роботи в нічний час, залучення до надурочних робіт, тривалості роботи та визначення чітких межпідсумованого обліку робочого часу — зокрема, шляхом встановлення виключного переліку випадків, коли можливе зрівняння тривалості нічної роботи з денною.

Список використаних джерел:

1. Трудове право України : підручник / Ю.П.Дмитренко. —К.: ЮрінкомІнтер, 2009. — 624 с.
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
3. Деякі питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві: постановова Кабінету Міністрів України від 25.08.04 N 1112 //Офіційний вісник України. — 2004. — № 35. — С. 2337.
4. Снигирева И. О. Право на жизнь и его юридические гарантии в сфере труда // Материалы международной научно-практической конференции «Право человека на жизнь и гарантии его реализации в сфере труда и социального обеспечения». – М.: Проспект, 2008. – 324 с.

5. Кодекс Законів о труде. – Х.: ООО «Одиссей», 2013. – 112 с.
6. Болотіна Н. Б., Чанишева Г. І., Додіна Т. М. Трудове право України: Підручник. — К.: Київська обласна організація товариства "Знання", 2001. — 564с.
7. Прокопенко В. І. Трудове право України: Підручник. — Х.: Фірма «Консум», 1998. - 480 с.

Дегтярь А.,
Маріупольський державний університет,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Мова та література (англійська)»

ЩОДО ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ КСВ КОМПАНІЙ

Питання розробки стратегії корпоративної соціальної відповідальності (надалі КСВ) турбує багато компаній у світі, і ще більше – консультантів, які заробляють на цьому гроші. Так, це питання турбує і Центр розвитку КСВ, оскільки консультування – один з головних наших пріоритетів, але ми виступаємо за «душевну» стратегію. Можна найняти величезну кількість консультантів, в тому числі відомих аудиторських компаній, але розробити справжню стратегію свого підприємства може лише людина, яка відчуває емоції при згадуванні своєї компанії: повагу, любов, гордість, теплоту. Злість, байдужість, негатив не можуть бути гарними помічниками, тому найголовніше – це співробітники компанії, і справжня соціальна відповідальність розпочинається зсередини, з кадрової політики підприємства: тренінгів, бонусів, гарної атмосфери всередині компанії.

В умовах розвитку ринкової економіки все більшої актуальності набувають питання участі підприємницьких структур у житті суспільства, правильної та ефективної експлуатації всіх наявних ресурсів, у тому числі й трудових, а також аналіз рівня віддачі, вигоди, від ініціатив соціально-економічного характеру.

Метою даної статті є теоретичне узагальнення підходів до визначення сутності та основних напрямів КСВ, розкриття вигод від її запровадження. Аналіз складових формування механізму впровадження КСВ в страховій компанії, а також можливостей і ризиків в управлінні розвитком при запровадженні системи КСВ.

Основними причинами, що спонукають компанії приділяти особливу увагу питанням соціальної відповідальності є:

- ▲ глобалізація та по пов'язане з нею загострення конкуренції;
- ▲ зростаючі розміри та вплив компаній;
- ▲ посилення механізмів державного регулювання;
- ▲ «війна за талант» - конкуренція компаній за персонал; підвищення громадянської активності; зростаюча роль нематеріальних активів (репутація, бренд).

Стратегія КСВ – це корпоративна заява, що визначає цінності, стандарти і норми, якими керується компанія в своїй діяльності щодо співробітників, партнерів, громад і екології, і яка пов'язана з її бізнес-стратегією.

Стратегія КСВ компанії передбачає розробку окремих політик або комплексної Програми, яка включатиме:

- ціль та завдання;
- активності;
- показники, які має компанія досягти;
- постійний моніторинг і оцінку, яка може бути щомісячна або щоквартальна;
- відповідального/их за реалізацію.

Інтеграція стратегії КСВ в щоденну діяльність компанії є надзвичайно складним, але важливим питанням. Вона включає ефективну комунікацію всередині компанії, розробку

управління показниками і введення системи заохочень (наприклад, та ж компанія Маркс енд Спенсер включила показники плану А в індивідуальні виробничі плани своїх співробітників, в функціональних підрозділах були назначені менеджери, відповідальні за реалізацію плану А), тренінгів та розробку системи звітування за ними. Також комунікаційна стратегія повинна бути розроблена по відношенню до ключових стейкхолдерів компанії. Наприклад, компанія Shell ввела в свою інституціональну структуру Панель стейкхолдерів, до якої увійшли відомі експерти з КСВ, питань зміни клімату, громадських організацій.

Для розробки стратегії і програми КСВ потрібно створити структуру управління КСВ на топ-рівні компанії. Це є надзвичайно важливим у стратегічному плані, оскільки це забезпечить підтримку і обов'язок вести бізнес відповідально, створить культуру ведення бізнесу в компанії. За результатами дослідження компанії Ernst&Young серед 31 міжнародних компаній, які працюють в 20 галузях і входять до рейтингу FTSE 1000 (цей рейтинг не включає українські компанії), в 71% компаній один із членів ради директорів відповідає за питання КСВ. В Marks&Spenser – виконавчий директор. Це – одна з головних мрій менеджерів, відповідальних за КСВ-питання, в українських компаніях. Але сьогодні і в наших компаніях ситуація змінюється – створюються робочі групи або комітети і т.п. з КСВ, до яких входять керівники різних департаментів, про рішення інформують топ-менеджера. Один з ефективних моментів – це комунікація в рамках подібної групи з копією на топ-менеджера (справді, ефективно!, особливо щодо присутності на засіданнях).

Висновки: На сьогодні серед науковців і практиків не існує єдності думок ні з приводу визначення сутності КСВ, ані її форм, напрямків, стадій. Немає одностайної думки і з приводу вигідності введення соціально відповідальних заходів для бізнесу. Більшість схиляється до висновку, що, хоча соціальні програми підприємств не мають напрямленості на одержання прибутку, правильна їх реалізація може дати додаткові переваги для бізнесу. Це ніяким чином не суперечить суті КСВ й не зменшує значимості й ефекту соціальних інвестицій. Отже, застосування КСВ стає все більш необхідним елементом для їх ефективного функціонування в умовах зростаючої конкуренції та виникнення нових фінансових і не фінансових ризиків.

Список використаних джерел:

1. Воробей В. Корпоративна соціальна відповідальність чи вигода? / В. Воробей // Кисво-Могилянська бізнес держ. студія. – 2005. – №10. – С. 11–20.
2. Краплич Р. Корпоративна соціальна відповідальність українського бізнесу: Досвід Фондації Острозьких [текст] : [посібник для бізнесу та неприбуткових організацій] / Краплич Р.; упоряд. Р. Бовгиря, С. Пайсаніді, О. Краплич, А. Кіслов, С. Гутюк. – Рівне: Фондація ім. князів-благодійників Острозьких, 2005. – 74 с.
3. Савицкая Л. Корпоративная социальная ответственность. Жертвы или выгоды? / Л.Савицкая // Новый менеджмент. - 2008. - №8. - С.20.

Дмитрієва К.І.,
здобувач кафедри трудового права та
права соціального забезпечення
Національного університету
«Одеська юридична академія»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЧАСУ ВІДПОЧИНКУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

За законодавством Російської Федерації право на відпочинок є конституційним правом кожної людини. Закріплюючи це право, ст. 37 Конституції РФ передбачає, що

тим, хто працює за трудовим договором, гарантуються встановлена федеральним законом тривалість робочого часу, вихідні та святкові дні, щорічна оплачувана відпустка.

У Трудовому кодексі РФ норми про час відпочинку містяться у Частині третій Розділі V «Час відпочинку» (глави 17-19) [1]. Перевагою ТК РФ є те, що в ньому, на відміну від КЗпП України, чітко визначені поняття та види часу відпочинку. Під часом відпочинку розуміється час, протягом якого працівник є вільним від виконання трудових обов'язків і який він може використовувати на власний розсуд.

Статтею 107 ТК РФ передбачені види часу відпочинку, надання яких є обов'язком роботодавця: перерви протягом робочого дня (зміни); щоденний (міжзмінний) відпочинок; вихідні дні (щотижневий безперервний відпочинок); неробочі святкові дні; відпустки. Передбачені зазначеною статтею види часу відпочинку відрізняються залежно від часу та мети його надання.

Кожен із названих видів часу відпочинку окремо регулюється нормами Розділу VTK РФ. Крім того, діють підзаконні акти, що встановлюють особливості часу відпочинку окремих категорій працівників (наприклад, постанова Уряду РФ від 10 грудня 2002 р. № 877 «Про особливості режиму робочого часу і часу відпочинку окремих категорій працівників, які мають особливий характер роботи» [2], Положення про особливості режиму робочого часу і часу відпочинку, умов праці окремих категорій працівників залізничного транспорту, безпосередньо пов'язаних із рухом поїздів, затверджене наказом МНС Росії від 5 березня 2004 р. №7 [3]).

Окремими статтями врегульовані такі види часу відпочинку як вихідні дні (ст. 111 ТК РФ) та неробочі святкові дні (112 ТК РФ). Перелік останніх відрізняється від переліку, передбаченого ст. 73 КЗпП. Так, відповідно до ст. 112 ТК РФ 1, 2, 3, 4 і 5 січня є новорічними канікулами; 23 лютого є Днем захисника Вітчизни; а 1 травня - Святом Весни і Праці. На відміну від ст. 112 ТК РФ у ст. 73 КЗпП окремо передбачаються святкові і неробочі дні. Останні надаються для святкування релігійних свят, а у ст. 112 ТК РФ окремо ці дні не виділяються: 7 січня - Різдво Христове включено до переліку неробочих святкових днів.

Для відновлення працездатності, зміцнення здоров'я найбільше значення мають відпустки, які з усіх видів відпочинку є найбільш тривалими. ТК РФ передбачені щорічні оплачувані відпустки двох видів: щорічні основні оплачувані відпустки (ст. 115 ТК РФ); щорічні додаткові оплачувані відпустки (ст. 116 ТК РФ). Згідно зі ст. 115 ТК РФ тривалість основної оплачуваної відпустки становить 28 календарних днів. Така тривалість відпустки перевищує тривалість щорічної основної відпустки, передбаченої КЗпП України та Законом України «Про відпустки». Відповідно до частини першої ст. 75 КЗпП щорічна основна відпустка надається працівникам тривалістю не менш як 24 календарних дні за відпрацьований робочий рік, який відлічується з дня укладення трудового договору. У цій частині положення національного законодавства не відповідають стандартам, передбаченим частиною третьою ст. 2 Європейської соціальної хартії (переглянутої), якою передбачена щорічна оплачувана відпустка тривалістю не менше чотирьох тижнів [4].

Частиною другою ст. 115 ТК РФ передбачено щорічну основну оплачувану відпустку тривалістю понад 28 календарних днів, яка іменується подовженою основною відпусткою і надається працівникам відповідно до цього Кодексу та інших федеральних законів. Доцільно було б такий термін застосувати й у ст. 6 Закону України «Про відпустки», якою передбачено надання щорічної основної відпустки окремим категоріям працівників тривалістю понад 24 календарні дні (неповнолітнім, педагогічним, науково-педагогічним і науковим працівникам, інвалідам та ін.).

Розділом V «Час відпочинку» ТК РФ також передбачено надання щорічних додаткових оплачуваних відпусток (ст.ст. 116-119) і відпусток без збереження заробітної плати (ст. 128). Що стосується відпусток, які надаються жінкам, особам із сімейними

обов'язками, то відповідні норми про їх тривалість і порядок надання містяться у Розділі XII «Особливості регулювання праці окремих категорій працівників». Главою 41 «Особливості регулювання праці жінок, осіб із сімейними обов'язками» передбачено надання відпустки із вагітності та пологів (ст. 255), відпустки по догляду за дитиною (ст. 256), відпустки працівникам, які усиновили дитину (ст. 258), додаткової відпустки без збереження заробітної плати особам, які доглядають за дитиною (ст. 263). У чинному КЗпП аналогічні норми також містяться в іншій главі XII «Праця жінок», а не у главі V «Час відпочинку».

Дмитрієва Я.А.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Екологія, охорона навколишнього
середовища та збалансоване природокористування»

ПОРЯДОК ТРАНСКОРДОННОГО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ТВАРИН, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД ЗАГРОЗОЮ ЗНИКНЕННЯ

Тваринами населена вся земля, уся земна куля: ґрунт, поверхня суші, моря і прісні водойми. Значення тварин велике.

З кожним роком на нашій планеті стає все менше і менше тварин. Сьогодні багато диких тварин потребують захисту. Багато зникаючих видів занесені до Червоної книги. А навіщо ж потрібно зберігати диких тварин? Мабуть, над цим питанням ніхто і не замислюється. Відомий вчений Даррел справедливо говорить про ставлення людей до живої природи: «Наш світ так само складний і так само легко вразливий, як павутина. Торкніться єдиної павутинки, і здригнуться всі інші. А ми не просто торкаємося павутини, ми залишаємо в ній зяючі дірки, ведемо, можна сказати, біологічну битву проти доквілля».

Зникнення видів є найважливішим чинником і як зменшення багатства природи, і як моральна проблема для тих, хто вірить, що люди зобов'язані зберігати природне доквілля.

Чотири причини для занепокоєння про вимирання:

1. Зникнення видів як біологічних сутностей.
2. Дестабілізація екосистем.
3. Загроза іншим видам.
4. Втрата незамінного генетичного матеріалу. [5]

У категорію «рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення» виділяються об'єкти тваринного світу з біологічної та правової точок зору.

Мета стратегії перевезень рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тварин створення та впровадження механізмів для збереження і відновлення рідкісних і тих, що перебувають під загрозою зникнення, видів тварин і їх внутрішньовидової розмаїтості в обсязі, що забезпечує їх стійке існування на спеціально відведених територіях.

Ця мета досягається за комплексними діями в науковій, правовій, економічній, організаційній та технологічній сферах. [7]

Для проведення кампаній із захисту природних об'єктів, боротьби з явними порушеннями існуючого природоохоронного законодавства, складання листів протесту, заповідання територій, визначення пріоритетів у дослідженні та моніторингу видів тощо необхідно мати чітке уявлення про документи, які регламентують охорону об'єктів дикої природи, зокрема фауни.

У випадку з червоними переліками різних рівнів, як правило, застосовують охоронні категорії, які відповідають рівню загрози існуванню виду та перспективам зміни ситуації у майбутньому. Додатки до певних конвенцій включають переліки видів, які підпадають під охорону відповідних статей конвенцій.

Юридичним забезпеченням прийнятих Україною зобов'язань з охорони видів та їх місцезнаходжень, визначених міжнародними договорами (у випадку, якщо їх виконання не закріплено ніякими іншими законодавчими актами), також є стаття XXI Закону про Червону книгу: «Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, що містяться у цьому Законі, то застосовуються правила міжнародного договору».

Таким чином, міжнародні зобов'язання мають пріоритет перед задекларованими національним законодавством. На жаль, слід визнати, що зараз державний контроль за виконанням вимог міжнародних угод зі збереження біологічного різноманіття практично відсутній.

З метою боротьби з браконьєрством та торгівлею найуразливішими біологічними об'єктами у 1973 р. у Вашингтоні було засновано Конвенцію про міжнародну торгівлю видами дикої фауни та флори, що знаходяться під загрозою зникнення (CITES), яка відома також як Вашингтонська конвенція. [4]

Україна стала Договірною Стороною цього міжнародного договору 14 травня 1999 року.

Міжнародні договори з охорони тваринного світу можна об'єднати у дві групи: договори, спрямовані на охорону флори і фауни в цілому, і договори, які охороняють одну популяцію (вид, сімейство і т. д.).

Згідно з вимогами Конвенції, якщо фізична або юридична особа збирається перевозити через кордон один або декілька об'єктів дикої фауни і флори з числа видів, які підпадають під її дію (вони називаються зразками CITES), вони зобов'язані перед поїздкою оформити відповідний дозвільний документ CITES в одному з Адміністративних органів CITES країни експорту та (або) імпорту (залежно від обставин). Даний дозвільний документ слід пред'являти при проходженні митного контролю поряд з іншими документами. Його відсутність може бути підставою для затримання та конфіскації зразків CITES у особи, яка здійснює їх перевезення. Слід вказати, що в Україні ветеринарний або фітосанітарний сертифікат не замінює документ CITES і навпаки. [2]

Відповідно до частини шостої статті 11 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» Кабінет Міністрів України постановляє: Перевезення диких тварин здійснюється на підставі таких документів:

- письмова інструкція стосовно годування, напування та інших вимог щодо їх догляду, видана відправником;

- повідомлення із зазначенням, що тварини є дикими, полохливими або небезпечними;

- супровідні ветеринарні документи (ветеринарно-санітарний паспорт, ветеринарне свідоцтво);

- дозвіл на імпорт та експорт зразків видів дикої фауни і флори або сертифікат на пересувні виставки, реекспорт та інтродукцію з моря зазначених зразків, які є об'єктами регулювання Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення. [3]

Механізми, передбачені Конвенцією, достатньо прості: сторони дозволяють торгівлю зразками видів, передбачених додатками до неї, лише при чіткому дотриманні процедурних питань. [1]

Державний контроль за переміщенням через кордон об'єктів дикої фауни і флори, в тому числі зразків CITES, а також видів внесених до Червоної книги України, покладено на пункти екологічного контролю на кордоні відповідно до Положення про екологічний контроль у пунктах пропуску через державний кордон та в зоні діяльності регіональних митниць. [2]

Спільним наказом Мінекоресурсів та Мінагрополітики України затверджено Правила видачі дозволів та сертифікатів на ввезення в Україну та вивезення за її межі зразків видів

дикої фауни і флори, які є об'єктами регулювання Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення.

Відповідно до цих правил дозволу та сертифікати на ввезення в Україну та вивезення за її межі диких тварин, які є об'єктами регулювання Конвенції, видаються адміністративним органом України з питань виконання її вимог і засвідчують право юридичних і фізичних осіб на переміщення зразків через митний кордон України.

Дозвіл видається на експорт та імпорт зразків, які занесені до додатка I, а також на експорт зразків, занесених до додатків II і III.[1] Додаток I включає види, міжнародна (комерційна) торгівля якими в основному заборонена.[2] Ввезення в Україну зразків здійснюється за дозволом, який видається адміністративним органом Конвенції країни-експортера. У разі якщо країна-експортер не є стороною Конвенції, ввезення в Україну зразків здійснюється за дозвільним документом, виданим відповідним компетентним органом цієї країни.

Для кожної партії зразків оформлюється окремий дозвіл або окремий сертифікат. В один дозвіл або сертифікат не може бути внесено більше трьох різних видів зразків. Внесення виправлень у дозволу та сертифікати і застосування їх після закінчення терміну використання не допускається.[1]

У вирішенні проблеми збереження рідкісних і зникаючих видів тварин за допомогою транскордонного перевезення важлива роль належить праву. Право, завдяки притаманним йому властивостям загальнообов'язкової нормативності, формальної визначеності, дії через суб'єктивні права і обов'язки, забезпеченості державним примусом, надає юридичну силу, а також є гарантією реалізації екологічних вимог, що діють в рамках практичної охорони загрозливих видів фауни. Разом з тим, умови і вимоги, що містяться в правових нормах, виконуються і досягають своєї мети лише за наявності в них наукового обґрунтування, забезпеченні їх виконання необхідними організаційними, фінансовими та матеріально-технічними засобами, вихованням необхідного екологічного світогляду. Тільки тоді, коли такий взаємозв'язок буде здійснюватися постійно і незмінно, стане реальним досягнення основної стратегічної мети кількісне і якісне відновлення видів тварин до рівня, при якому їм вже не загрожує небезпека зникнення і втрати природного генофонду.

Оцінка стану правового регулювання охорони рідкісних і зникаючих видів тварин в Україні змушує визнати, що законодавство в даній області не відповідає в повному обсязі суспільним потребам. Існуючі прогалини, декларативність окремих норм, закріплених у законі і відсутність їх розвитку на рівні підзаконної нормотворчості, використання юридично невизначених категорій і термінів, усіченість правових механізмів охорони знижують ефективність зусиль по збереженню рідкісних і зникаючих видів тварин. Проблема посилюється відсутністю ясно вираженої виконавчої політики держави, постійною зміною структури державних органів виконавчої влади і перерозподілом повноважень між рівнями державної влади, недостатнім фінансуванням передбачених законодавством заходів. [6]

Використана література:

1. Екологічне право України – Шуміло О.М. 9. Особливості міжнародної торгівлі об'єктами тваринного світу, що перебувають під загрозою зникнення: [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://mobile.pidruchniki.ws/1597072752719/pravo/osoblivosti_mizhnarodnoyi_torgivli_obyektami_tvarinnogo_svitu_perebuvayut_pid_zagrozoju_zniknennya.

2. Редкие и вымирающие виды животных и растений.Экспорт и импорт редких и находящихся под угрозой видов животных и растений: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.seaman.com.ua/useful/tamozhnya/endangered/>.

3. Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_129.

4. Годлевська О., Парнікоза І., Різун В. Фауна України: охоронні категорії. Довідник.– Видання друге, перероблене та доповнене. – Київ, 2010. – 80 с.
5. Тема исследования: Животные, которым грозит исчезновение: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nsportal.ru/ap/ap/drugoe/tema-issledovaniya-zhivotnye-kotorym-grozit-ischeznovenie-0>.
6. Правовая охрана редких и исчезающих видов животных: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lawtheses.com/pravovaya-ohrana-redkih-i-ischezayuschih-vidov-zhivotnyh>.
7. Об утверждении Стратегии сохранения редких и находящихся под угрозой исчезновения видов животных, растений и грибов: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://docs.cntd.ru/document/901896267>.

Доля П.В.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПОНЯТТЯ ПУБЛІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сьогоднішній день, уже далеко не більшість фінансових відносин, які існують у країні, охоплює саме фінансова діяльність держави [1]. Яскравими прикладами такого факту є бюджетна, валютна, емісійна, страхова, податкова, видаткова діяльність органів публічної влади, яка охоплює соціально-економічні процеси в державі та її адміністративно-територіальних утвореннях. В умовах здійснюваних докорінних структурних перетворень гостро постає питання чіткого визначення терміну, структури, особливостей та змісту правового регулювання публічної фінансової діяльності [2].

Питання відносно поняття та зміст фінансових правовідносин розглядалися ще на початку ХХ століття у роботах класиків науки фінансового права, таких, як С. І. Іловайський, Д. Львов, І. Х. Озеров, Н. І. Тургенев, І. І. Янжул. Значна увага цій проблемі приділялася й на сучасному етапі розвитку фінансово-правової науки у працях Л. К. Воронової, М. В. Карасьової, Н. І. Хімічевої та інших авторів [3]. Правове регулювання цієї категорії служить не вихідною причиною існування публічних фінансів, а більшою мірою, обов'язковою складовою, поза якою уявити існування організацію політичної влади нині просто неможливо.

У своїй праці французький вчений П.М. Годме сформулював відмінності між державними та приватними фінансами, та наголошував на можливості застосування державою примусового порядку мобілізації фінансових ресурсів та на зв'язку державних фінансів із грошовою системою, яка певною мірою підпорядковується державі й не залежить від волі приватного власника [3]. Таким чином, вчений виділив направленість публічних фінансів на зо вдоволення загального інтересу держави та суспільства (структурна перебудова економіки, захист навколишнього середовища та споживачів, загальна освіта, підготовка кадрів, боротьба з монополізмом, соціальне забезпечення та страхування, податкові преференції, фінансування різних проектів, інвестиційна та інноваційна діяльність та багато іншого), а не на отримання прибутку, як це притаманно приватним фінансовим ресурсам.

Слід відзначити, що в чинному законодавстві відсутнє чітке та вичерпне значення терміну «публічна фінансова діяльність». У фаховій літературі підкреслюють, що фінансова діяльність держави – це спеціалізована галузь державного управління [1]. Виходячи з поданого значення терміну, така діяльність є плановою, тобто здійснюється в рамках точно

визначеного часу, засновується на приписах органів публічної влади, тобто є владною, координуючою та водночас, контролюючою.

Дії органів держави та місцевого самоврядування у сфері фінансів при розподілі й перерозподілі сукупного суспільного продукту, в тому числі й частини національного доходу, як форма впливу на зовнішній світ, на суспільні відносини дістала назву «фінансова діяльність держави та органів місцевого самоврядування». Є. О. Вознесенський стверджує, що фінансова діяльність держави пов'язана з організацією раціонального регулювання процесів формування і використання централізованих та децентралізованих грошових фондів, тобто, відповідно до його поглядів, держава «працює» у двох напрямках – формує фонди коштів і використовує їх [1]. Автор у визначені терміну оминає поняття «розподілу» фінансових ресурсів, за допомогою якого фінансові ресурси спрямовуються саме на вирішення основних, пріоритетних завдань і функцій, поставлених перед державою.

Тобто, таким чином, публічна фінансова діяльність становить планову та систематичну діяльність держави й органів місцевого самоврядування у сфері мобілізації, розподілу, перерозподілу й використання публічних фондів коштів із метою виконання покладених на них завдань і функцій та задоволення публічного інтересу [1].

Використання фінансової системи зумовлює здійснення державою та її адміністративно-територіальними одиницями фінансової діяльності, яка є однією з найбільш важливих сфер діяльності держави і проявляється у відносинах, врегульованих відповідними правовими нормами. За допомогою фінансової діяльності створюється матеріальна основа, яка необхідна для функціонування органів державної влади й управління, правоохоронних органів, забезпечення обороноздатності та безпеки держави.

Публічна фінансова діяльність відноситься як до відання державних органів, так і органів місцевого самоврядування, також існують питання спільного відання держави та її місцевих утворень. Фінансова діяльність місцевих утворень (адміністративно-територіальних одиниць), що здійснюється органами місцевого самоврядування, спрямована на вирішення завдань місцевого значення, які визначено Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні». Публічна фінансова діяльність впливає на безпосередній розвиток відносин між організацією політичної влади та місцевими адміністративно-територіальними утвореннями. Вказані відносини проявляються, переважно, у процесах розподілу фінансових ресурсів між державними та місцевими органами. Цей факт має певне значення для регулювання та координації виробництва й розвитку соціально-культурної сфери, як на рівні держави, так і її у місцевих територіальних утворень.

Крім того, фінансову діяльність можна розглянути, як діяльність органів держави, щодо утворення та використання фондів грошових коштів (централізованих та децентралізованих), які повинні забезпечувати всебічну та повну функціональність держави та її адміністративних утворень: публічні державні й муніципальні фінанси – централізовані фонди (Державний та місцеві бюджети України), позабюджетні централізовані фонди (Пенсійний фонд України, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання, з тимчасовою втрати працездатності, соціального захисту інвалідів), державні і муніципальні кредити, фонди державних установ (банки, фінансові підприємства), децентралізовані державні і муніципальні фонди (на основі державного або комунального майна) [1]. Саме об'єктивна необхідність розподілу та перерозподілу фінансових фондів виступає головним стимулом публічної фінансової діяльності. Під час проведення формування та розподілу фондів, на державу покладається функції, пов'язані з проведенням певного стимулювання та інтенсифікації суспільного виробництва, проведення робіт за запровадженням нових інноваційних моделей розвитку. Не слід оминати необхідність планування та розподіл фінансів для виконання поставлених цілей та завдань, проведення

чіткого контролю за законним та доцільним накопиченням та використанням грошових фондів.

Крім того, вплив на соціально-економічні процеси в країні та її адміністративно-територіальних одиницях здійснюється не тільки у формі безпосередньої фінансової підтримки, наприклад, у виді виділення коштів на заплановані державою програми, а й непрямими формами, які передбачають застосування понижених процентних ставок, надання безпроцентних соціальних кредитів, податкових пільг, відстрочок або розстрочок за податковими платежами. Вказані непрямі форми фінансової діяльності держави проваджуються, переважно з метою стимулювання певного роду діяльності, яка у певний відрізок часу, визнана державою пріоритетною. Також, деякі автори стверджують, що публічна фінансова діяльність, як складова частина механізму державного регулювання та управління соціально-економічними процесами фінансова діяльність містить широкі можливості на розвиток ринкових відносин [3].

На відміну від інших векторів діяльності держави, фінансова діяльність охоплює усі галузі державного управління, яка проводиться через акумуляцію, перерозподіл та використання фінансових фондів. Публічна фінансова діяльність є необхідним складовим елементом механізму соціального управління, яка спрямовує набуті державою ресурси в економіку, соціальну, культурну та інші сфери.

Поширеною позицією серед науковців, як вітчизняних, так і країн СНД, є розуміння фінансової діяльності уповноважених органів держави та органів місцевого самоврядування щодо мобілізації, розподілу й витрачання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів із метою безперервного функціонування держави та муніципальних утворень.

Досить різноманітні позиції висловлюють представники різних доктрин фінансового права. Так, представники доктрини фінансового права, як самостійної науки та внутрішньо єдиної галузі права говорять про неможливість охоплення всієї сфери правового регулювання процесів формування та використання майнових грошових фондів, що для розподілу національного доходу. При цьому, наукова доктрина, згідно з якою, публічні фінанси є «монопредметом» фінансового права, а фінанси суб'єктів господарювання (корпоративні фінанси) лише частково можна віднести до предмета регулювання [1].

Однак, дана правова позиція легко піддається критиці. Слід звернути увагу на той факт, що у фінансовій практиці доволі важко виділити та розмежувати між собою приватні та публічні фінанси. Це можна простежити на прикладі процесу нарахування податку, яких представлений у виді публічно-правового акту, який тягне за собою прийняття вже певного розпорядження або акту приватноправового характеру.

Іншої точки зору дотримуються представники природно-позитивістської доктрини фінансового права, які визначають межі останнього як природні межі публічних фінансів [1,43]. Іншим словами, вони виходять з поняття кордонів єдиного предмету фінансового права, який охоплює розподільні, перерозподільні і контрольні відносини в сфері публічних фінансів. До зазначеного списку правових відносин, деякі автори представники природно-позитивістської теорії пропонують долучити грошово-кредитні, валютні відносини, при цьому, незалежно від форм господарювання та власності.

Деякі науковці опираючись на те, що складність категорії «фінанси» викликає необхідність вирішення проблем, пов'язаних з їх існуванням та обігом, одночасно у декількох площинах – нормативного, економічного та також суспільного характеру звертають увагу на публічний інтерес, як основну складову таких відносин. Слід зауважити, що на наявність публічного інтересу та його провідну роль у задоволенні потреб держави й суспільства в цілому все частіше починають зауважувати у фаховій літературі з фінансового права [4]. На роль публічного інтересу у своїх роботах посилаються: А.А. Нечай, О.П. Орлюк, Н.Ю. Пришви, П.С. Пацурківський, Д.М. Щокина, Д.О. Вінницький, Л.К.

Воронова, С.В. Запольський, О.В. Музыка-Стефанчук, М.В. Карасьова та ряд інших авторів. Як зазначають вказані автори, публічний інтерес не є стратегічним та плановим поняттям, йому притаманна постійна, хоча б незначна динаміка, тому публічні або суспільні відносини не лише розвиваються, а й докорінно змінюються у своїх вихідних засадах [2,].

Деякі автори (Ю.А. Ровинський) вказують на необхідність конкретного юридичного факту, який в свою чергу спричиняє виникнення і генерування фінансових правовідносин, з якими правова норма пов'язує виникнення, зміну чи припинення цих правовідносин [2]. Таким чином, можна розглядати фінансову діяльність держави, як урегульовані нормами фінансового права економічні відносини, що виникають, змінюються і припиняються у процесі акумуляції, розподілу, перерозподілу й використання централізованих і децентралізованих фондів фінансових ресурсів та мають майновий характер [3].

У працях фінансистів радянського періоду (Р.О. Халіфіної, Є.А. Ровинського, Л.К. Воронової, Н.Н. Ровинського, С.Д. Ципкіна) термін «публічна фінансова діяльність» була буквально ототожнена з інтересом держави. Певним прогресом у дослідженні поданого терміну став вихід у світ праці Ю.О. Тихомирова, в якій автор висловлює ідею нового сприйняття терміну публічності. Автор запропонував не зводити його лише до державних інтересів, а розширити поняття за рахунок інтересів різного виду підприємств, товариств, об'єднань, територіальних одиниць. Тобто публічна діяльність держави, у тому числі і в фінансовій сфері є сумарним інтересом (результатом) в кожній окремій сфері суспільних відносин : економічних, соціальних, культурних та інших.

Дослідження сучасних науковців в сфері фінансового права, зокрема д.ю.н. А.А. Нечай відносять публічну фінансову діяльність до інтересу держави в особі відповідних державних органів, який можна розглядати, як узагальнення особистих, групових інтересів, без задоволення та реалізації яких неможливо, з одного боку, реалізувати приватні інтереси осіб, а з іншого – неможливо забезпечити цілісність, стабільність та нормальний розвиток організацій, держав, націй, соціальних прошарків та суспільства у цілому [3]. А. А. Нечай визначає публічні фінанси як суспільні відносини, що пов'язані із задоволенням усіх видів публічного інтересу і виникають у процесі утворення, управління, розподілу (перерозподілу) та використання фондів коштів держави, місцевого самоврядування і фондів коштів, за рахунок яких задовольняються суспільні інтереси, визнані державою або органами місцевого самоврядування, незалежно від форми власності таких фондів. Публічні фінанси регулюються шляхом установлення владних приписів держави або органів місцевого самоврядування щодо утворення, розподілу (перерозподілу) та використання зазначених фондів коштів, а також щодо контролю за цими процесами [2]. Виходячи з вищевказаної позиції доктора юридичних наук А.А. Нечай виокремлює наступні кластери публічних фінансів в Україні:

1. Публічні фінанси держави, які переважно складаються із суспільних відносин, які виникають з приводу утворення, управління, розподілу (перерозподілу) та використання публічних фондів коштів держави [1].
2. Публічні фінанси органів місцевого самоврядування, що пов'язані з акумуляцією фондів публічних коштів на місцевому рівні.
3. Публічні фінанси суспільного (соціального) призначення, за рахунок яких задовольняються суспільні інтереси.

Представники позитивістської концепції схильні розглядати фінансові правовідносини такими, що виникають та розвиваються у сфері фінансової діяльності держави. Вони є формою реалізації публічних інтересів та розглядаються як публічно-правові відносини, такі, що пов'язані та впливають із влади. Фінансові правовідносини виступають як форма реалізації імперативної фінансово-правової норми та реалізуються за принципом підлеглості однієї сторони іншій [2]. У такому сенсі, зростає роль грошей, як базового інструменту фінансів, вони починають виконувати інтегральну функцію у механізмі соціального

партнерства, а публічна фінансова діяльність набуває нову, більш виражену соціально-гуманітарну орієнтацію.

Отже, таким чином, можна зробити висновки, що публічна фінансова діяльність держави це – правомірні дії державних органів, скеровані на мобілізацію, розподіл, перерозподіл та використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів, що забезпечують практичне виконання державою своїх функцій. Здійснення ефективної соціальної діяльності держави є необхідним фактором проведення справедливої соціальної політики.

Література:

1. Орлюк О.П. Фінансове право: Навчальний посібник / О.П. Орлюк. – К: Юрінком Інтер. – 2003. – 808 с.
2. Воронова Л. К. Общие принципы финансового права и его институтов / Л. К. Воронова / Принципы финансового права: Материалы междунар. науч.-практ. конф, Харьков, 19-20 апр. 2012 г. / [ред.-кол.: В. Я. Таций, Ю. П. Битяк, Л. К. Воронова и др.]. — Харьков: Право, 2012. — С. 48-50
3. Нечай А.А. Актуальні питання фінансового права: правові основи публічних накопичувальних фондів: монографія / А.А.Нечай. – Чернівці: Рута – 2004. – 376 с. – С. 34-36.

Дорогань Т.П.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИВАТИЗАЦІЇ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Приватизація земель різного цільового призначення характеризується певними особливостями. Істотна специфіка притаманна перш за все приватизації земель сільськогосподарського призначення. Вона полягає в тому, що приватизація цих земель пов'язана з їх паюванням, яке започатковане Указами Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи у сфері сільськогосподарського виробництва» та «Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям» від 8 серпня 1995 р.

Після вступу в силу вищезгаданих указів паювання сільськогосподарських земель набуло таких рис. По-перше, в цих підзаконних актах чітко визначено, що при паюванні сільськогосподарських земель КСП та інших недержавних сільськогосподарських підприємств право на земельну частку (пай) мають тільки члени сільськогосподарського підприємства, землі якого паюються. Працівники соціальної сфери села та інші громадяни, які проживають у сільській місцевості, такого права не мають. По-друге, розмір земельної частки (паю) обчислювався комісіями, утвореними сільськогосподарськими підприємствами з числа їх членів, затверджувався районною державною адміністрацією і був єдиним (рівним) тільки для членів конкретного сільськогосподарського підприємства. По-третє, цей розмір земельної частки (паю) є постійним (незмінним). Він може бути змінений лише після скасування паювання земель господарства і проведення повторного паювання, а також при уточненні списку членів господарства, які мають право на земельну частку (пай). По-четверте, член господарства, якому надана земельна частка (пай), отримував також державний документ, що посвідчує право на таку частку — сертифікат на право на земельну частку (пай). У сертифікаті зазначаються розмір частки в умовних кадастрових гектарах та вартість у грошовому виразі. По-п'яте, особа, яка отримала сертифікат на право на земельну

частку (пай), має право розпоряджатися нею шляхом укладення цивільно-правових угод, а також шляхом виділення земельної частки (паю) у натурі у вигляді земельної ділянки[1].

Новий Земельний кодекс України запровадив ще один вид земельної частки (паю). Така частка надається громадянам не з земель колишніх колективних сільськогосподарських підприємств, а з земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій при їх приватизації. Правовий режим земельної частки (паю), на яку мають право працівники цих сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, істотно відрізняється від правового режиму земельної частки (паю), яку отримали члени колективних та інших сільськогосподарських підприємств, що володіли землею на праві колективної власності. По-перше, право на земельну частку (пай), яку отримали члени колективних сільськогосподарських підприємств, посвідчується відповідним сертифікатом, тоді як видача таких сертифікатів громадянам, які отримують земельні частки (паї) із земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій у зв'язку з їх приватизацією, законодавством не передбачено. По-друге, право на земельну частку (пай), яку отримали члени колективних сільськогосподарських підприємств, є об'єктом ринкового обігу: воно може відчужуватися на основі цивільно-правових угод, які не заборонені законом. А право на земельну частку (пай), яку отримують працівники державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, не виступає об'єктом ринкового обігу. Це право вони набувають на досить короткий час (2—4 місяці), на період до завершення землевпорядних робіт, необхідних для виділення земельних часток (паїв) у натурі у вигляді земельних ділянок та видачі громадянам-власникам цих ділянок державних актів на право власності на землю. Саме тому отримання та реалізація права на земельну частку (пай) у першому й другому випадках регулюються різними нормами Земельного кодексу України. Правовий режим земельної частки (паю), яку громадяни отримують у процесі приватизації державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, визначений ст. 25 ЗК України, а правовий режим земельної частки (паю), яку громадяни України отримали в результаті паювання земель, що були передані у колективну власність колективних та деяких інших недержавних сільськогосподарських підприємств, встановлюється нормами Кодексу, які містяться у його Перехідних положеннях (пункти 8, 9, 15—17), а також Законом України від 5 червня 2003 р. "Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)[2].

У разі прийняття рішення про приватизацію державного чи комунального сільськогосподарського підприємства, землі, які перебувають у їх постійному користуванні, згідно зі ст. 118 ЗК України підлягають приватизації шляхом безоплатної передачі у власність працівникам цих підприємств, установ та організацій, а також пенсіонерам з їх числа. Кожний працівник чи пенсіонер має право на отримання у приватну власність земельної ділянки у розмірі земельної частки (паю).

Приватизації підлягають не всі землі, які перебувають у постійному користуванні державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, а лише сільськогосподарські угіддя. Так, приватизації не підлягають землі лісового та водного фондів, що перебувають у складі земель цих суб'єктів. Крім того, частина сільськогосподарських угідь таких підприємств, установ та організацій підлягає виділенню у резервний фонд (до 15% праці усіх сільськогосподарських угідь), який залишається у державній чи комунальній власності.

Землі сільськогосподарського призначення можуть приватизуватися також приватними сільськогосподарськими юридичними особами шляхом викупу, якщо земельна ділянка перебуває у них у постійному користуванні, або шляхом придбання землі у держави чи територіальної громади на основі договору купівлі-продажу. До таких осіб належать і фермерські господарства. Земельні ділянки сільськогосподарського призначення можуть

приватизуватися громадянами України для ведення особистого селянського господарства та садівництва. Садівництво може вестися громадянами як у складі садівницького товариства, що є юридичною особою (колективне садівництво), так і індивідуально, коли громадянин займається цим видом діяльності окремо і незалежно від інших громадян. Земельні ділянки, які надаються садівницьким товариствам для ведення громадянами колективного садівництва, складаються з двох частин: земель загального користування та земель, які власне використовуються для садівництва і закріплюються за громадянами-членами садівницького товариства. Землі загального користування садівницького товариства передаються (приватизуються) у власність товариству як юридичній особі, а земельні ділянки, закріплені за його членами, приватизуються останніми. Громадянин-член садівницького товариства, якому виділено земельну ділянку для садівництва, має право на її безоплатну приватизацію за умови, якщо її розмір не перевищує 0,12 га (ст. 121 ЗК) та якщо такий громадянин не отримав раніше земельну ділянку, призначену для індивідуального чи колективного садівництва, у приватну власність безоплатно. Приватизація земельної ділянки громадянином — членом садівницького товариства здійснюється без згоди на те інших членів цього товариства шляхом подання заяви до правління товариства або до відповідного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування[3].

Приватизація земель лісового фонду, за загальним правилом, заборонена. Однак, з цього правила є винятки. Якщо громадянин або юридична особа приватизує земельну ділянку сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, у складі якої є замкнені (оточені сільськогосподарськими угіддями) земельні ділянки лісового фонду загальною площею до 5 га, то такі суб'єкти мають право на приватизацію зазначених земельних ділянок лісового фонду (ст. 56 ЗК). У таких випадках приватизація земель лісового фонду здійснюється у порядку, передбаченому для приватизації земель сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва.

Крім того, ЗК України (ст. 56) передбачає ще одну підставу для приватизації земель лісового фонду. Якщо громадянин чи юридична особа володіють на праві користування земельною ділянкою сільськогосподарського призначення з деградованими або малопродуктивними угіддями, то вони мають право приватизувати таку земельну ділянку для залісення, тобто для закладення та вирощування лісових насаджень. У разі приватизації деградованих і малопродуктивних угідь для залісення орган влади, який прийняв рішення про їх приватизацію, у державному акті на право власності на земельну ділянку, приватизовану для залісення, зазначає нове цільове призначення цієї ділянки як частини земель лісового фонду.

Землі водного фонду, як і землі лісового фонду, у переважній більшості випадків приватизації не підлягають. Дана заборона не поширюється на приватизацію невеликих замкнених, тобто відокремлених від інших водних об'єктів, природних водойм загальною площею до 3 га. Громадянин або юридична особа, на наданій у користування земельній ділянці яких знаходиться природна водойма площею до 3-х га, мають право приватизувати цю водойму. Орган влади, який прийняв рішення про виділення заяви (клопотання) про приватизацію водойми, також приймає рішення про відокремлення водойми в окрему земельну ділянку, площа якої разом з водоймою не повинна перевищувати 3 га, та змінити її цільове призначення на «землі водного фонду». Приватизація земель під природними водоймами здійснюється безоплатно.

Земельний кодекс України (ст. 54) допускає можливість перебування земель історико-культурного призначення у приватній власності. Особливості правового режиму таких земель містяться у Законі України «Про охорону культурної спадщини» від 8 червня 2000 р.¹. Згідно з цим Законом всі пам'ятки, тобто об'єкти культурної спадщини національного або місцевого значення, занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, крім

пам'яток археології, можуть перебувати не тільки у державній чи комунальній, а й у приватній власності. Що стосується пам'яток археології, у тому числі тих, що перебувають під водою, то вони є державною власністю і приватизації не підлягають. Перелік пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації, встановлює Верховна Рада України.

Громадяни та юридичні особи, яким належать на праві власності об'єкти культурної спадщини і які додержуються встановлених законодавством вимог щодо використання земель історико-культурного призначення, мають право на приватизацію земельних ділянок, на яких розташовані такі об'єкти. Чинне законодавство не передбачає безоплатної приватизації зазначених земель, тому їх приватизація може здійснюватися за плату, тобто шляхом викупу громадянином чи юридичною особою, якій належить об'єкт культурної спадщини, відповідної земельної ділянки на підставі договору купівлі-продажу землі[1].

Список використаних джерел:

15. Правове регулювання приватизації природних ресурсів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uristinfo.net/agropravo/110-shulga-zemelne-pravo-ukrayini/2825-glava-5-pravove-reguljuvannja-privatizatsiyi-zemel.html?start=2>

16. Правове регулювання приватизації природних ресурсів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ebk.net.ua/Book/synopsis/pravo/part1/024.htm>

17. Правове регулювання приватизації природних ресурсів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.refine.org.ua/pageid-3711-1.html>

Єфіменко К.О.,

Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»

спеціальність «Екологія, охорона навколишнього
середовища та збалансоване природокористування»

ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ ВАРТІСНОЇ ОЦІНКИ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Земля, її надра, ліси, тваринний світ та інші ресурси складають основу життя і діяльності людей. Ми володіємо унікальними багатствами створеними самою природою, і ці багатства її землі. На всесвітній виставці в Парижі наші землі багаті чорноземом були визнані еталоном ґрунту. Проблема вдосконалення правового регулювання земельних відносин останнім часом стала однією з найбільш актуальних і широко обговорюваних не тільки серед юристів, законодавців і політиків, але і в суспільстві в цілому. Думки що беруть участь у дискусії сторін полярні, але всі сходяться в одному: чинне земельне законодавство не відповідає сучасним потребам регулювання земельних відносин.

В даний час практично у всьому світі з кожним роком спостерігається поступове глобальне погіршення стану навколишнього природного середовища. Особливо яскраво це виявляється в нашій країні так як, і рівень технічного розвитку залишає бажати кращого, і ступінь захищеності підприємств нікуди не годиться. Це відбувається під впливом різних факторів, в основному це обумовлена життєвою необхідністю зростаюча активна діяльність людини по пристосовуванню навколишнього середовища для себе і своїх потреб. І все це призводить до необхідності прийняття заходів щодо збереження як самих земель так і їх цінних якостей.

Під правовим режимом природних ресурсів розуміється сукупність правових методів та заходів регулювання суспільних відносин з приводу землі, надр, вод, інших природних ресурсів як об'єктів власності, користування та охорони.

Розглянуті в загальній частині курсу права навколишнього середовища теми дають досить повне уявлення про правове регулювання відносин власності на природні багатства, а також про загальні правові заходи забезпечення їх раціонального використання та охорони.

Вони проаналізовані в рамках основних правових інститутів права навколишнього середовища. Такі інститути за своїм характером є комплексними, так як регулюються нормами, що містяться не тільки в законодавстві про довкілля, а й в актах інших галузей російського законодавства - адміністративного, цивільного, підприємницького та іншого.

Спільні риси правового регулювання власності, використання та охорони природних ресурсів розглянуті з урахуванням принципу загальної взаємозв'язку і взаємозалежності у природі, в рамках інтегрованого підходу до регулювання відносин, об'єктом яких виступає навколишнє середовище в цілому. Природоресурсних акти законодавства, регулюючи відносини використання та охорони «своїх» природних ресурсів, передбачають, що при цьому повинні дотримуватися вимоги з охорони інших природних ресурсів і навколишнього середовища в цілому.

Одним з найважливіших факторів оцінки навколишнього середовища є державні кадастри. Державними кадастрами природних ресурсів називається збір економічних, екологічних, організаційних і технічних показників, що характеризують якість і кількість природного ресурсу, склад і категорії користувачів. Дані кадастрів служать забезпечення раціонального використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища від шкідливих впливів. На основі кадастрів проводиться грошова оцінка природного ресурсу, його продажна ціна, система заходів з відновлення порушеного стану природи. Важливо, щоб дані про якісні характеристики природних ресурсів, що містяться у відповідних кадастрах, служили основою при прийнятті рішення про надання природного ресурсу у користування.

Кадастри ведуться за окремими видами природних ресурсів та по територіях.

1. Державний земельний кадастр.
2. Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин.
3. Державний лісовий кадастр
4. Державний водний кадастр
5. Державний кадастр об'єктів тваринного світу
6. Державний кадастр особливо охоронюваних природних територій

Я вважаю, що Плата за Землю в майбутньому залишиться нагальною та актуальною темою і можна припустити, буде допрацьовуватися, і піддається подальшого розвитку, а можливо і введенню будь-яких нововведень, а також можливо і жорсткість заходів до злісних порушників режиму землекористування та інтенсивнішого використання земель. І в силу цього можна виділити ряд причин, виходячи з яких, можна зробити висновок про тенденції розвитку плати за землю.

Перша причина полягає в тому, що останнім часом великий розвиток отримало так зване садово-городницьких і фермерське рух, а значить з'явилися і люди, які скористалися цією можливістю для своїх корисливих цілей.

Друга причина це з'явився інтерес іноземних фірм до землі. І з'явилася можливість отримати чималий дохід для країни, від здачі в оренду землі іноземним фірмам. І я думаю, що це буде надавати платі за землю забарвлення якоїсь економічної заходи і не менш важливого пункту в бюджеті країни.

Третя причина полягає в погіршення екологічної обстановці, як у світі, так і у нас в країні. Останньою причиною розвитку плати за землю є питання про землю, як приватної власності.

І на завершення хотілося б сказати, що плата за землю досить молода тема і деякі верстви населення взагалі не чули про таке поняття, і для них є дивиною те, що треба платити за використання землі. Тому треба не тільки розвивати цю тему, але і займатися підняттям правової грамотності населення.

Список використаних джерел:

1. Державні кадастри природних ресурсів та об'єктів: [Електроний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.bibliotekar.ru/ecologicheskoe-pravo-3/74.htm>

2. Платежі і збори за використання природних ресурсів, забруднення навколишнього природного середовища [Електроний ресурс]. – Режим доступу:http://pidruchniki.ws/1002032038673/rps/platezhi_zbori_vikoristannya_prirodnih_resursi_v_zabrudnennya_navkolishnogo_prirodnogo_seredovischa_inshi_sh

Жаворонкова Д.,
Маріупольський державний університет,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Мова та література (англійська)»

ПОНЯТТЯ КОДЕКСІВ ЕТИКИ ДІЛОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність даного дослідження у тому, що довгий час питання щодо необхідності та самого існування ділової етики було дискусійним, і досі на це питання немає однозначної відповіді. Воно значно ускладнювалось тим, що бізнес є складним суспільним явищем на кшталт політики та науки, що розвивається взаємо впливаючи на суспільство, а отже під впливом із таких складових суспільства як традиції, мораль, релігія.

Початок етики бізнесу як окремої сфери знання датується серединою 70-х років. Та найбільш важливим кроком у цьому напрямі можна вважати прийняту в 1994 р. у Декларацію Ко – «Принципи бізнесу».

Все частіше організації, фірми, для яких суспільна думка про чесність і добропорядність стоїть вище бажання максимізувати прибуток будь-якими способами, розробляють Кодекси етики ділових відносин (корпоративні кодекси), які вказують менеджерам і працівникам як чинити, приймаючи рішення на основі аналізу цінностей; формально зобов'язують усіх працівників зважати на етичні аспекти рішень, які вони приймають; є основою для дискусій з питань етичного поведіння.

Кожна компанія розробляє свій етичний (корпоративний) кодекс з відповідною назвою: Кодекс етики, Кодекс цінностей, Кодекс поведінки, Звід правил, Звід цінностей і принципів. Наприклад Кодекс ділової етики («Проктер енд Гембл»), Кодекс ділової поведінки («Кока-Кола»).

Перші етичні (корпоративні) кодекси з'явилися у США на початку ХХ ст. До кодексів включалися стислі формулювання ідей та перелік деяких норм поведінки з клієнтами та конкурентами. Поступово включаються положення про подарунки, хабарі, стосунки з клієнтами, про навколишнє середовище, про здоров'я та безпеку. До порушників положень кодексів передбачалися санкції (зауваження, звільнення). Від робітників організації у багатьох випадках вимагалася письмова згода про дотримання вимог кодексу.

Принципи і правила поведінки, які базуються на основі моральних цінностей, зводяться до такого:

- повага до особистості кожної людини;
- нероздільність інтересів компанії і кожного робітника;
- орієнтація у виробничій сфері на запити споживачів, на тісні, взаємовигідні відносини з замовниками і суміжниками;
- заохочення професійної майстерності робітників;
- намагання бути кращими у всіх галузях, які мають для компанії певне значення;
- спільна діяльність у дусі взаємної довіри і партнерські відносини з замовниками, постачальниками, вищими навчальними закладами, державними органами.

В компаніях все частіше створюються Комітети з етики, до складу яких входять представники вищого керівного складу які спостерігають за дотриманням робітниками етичних принципів. У деяких компаніях призначається Комісар або уповноважений з питань етики.

За даними досліджень, майже всі великі американські корпорації та половина невеликих фірм мають свої Етичні кодекси. У Західній Європі кодекси з'явилися лише всередині 80-х років, а процес їх розробки і впровадження проходить дещо повільніше, ніж у США. Так, в Канаді кодекси мають приблизно 50% компаній, а в Англії – близько 40 %.

Таким чином бачимо, що хоч поняття ділової етики ще не є повністю дослідженим, а її складові визначеними, все ж її необхідність визнається у багатьох країнах світу. Керівники намагаються слідувати етичним нормам у веденні справ та організації роботи, у чому їм допомагають кодекси етичних норм.

Список використаних джерел:

1. Вебер Макс Протестантська етика і дух капіталізму: пер. з нім. О. Погорілого / Макс Вебер. – К. : Основи, 1994. – 261 с.
2. Гах Й. М. Етика ділового спілкування: навч. посібник / Й. М. Гах. – К. : Центр навч. літератури, 2005. – 160 с.
3. Герасимчук А. А. Етика та етикет / А. А. Герасимчук., О. І. Тимошенко. – К. : ЄУ. – 2006. – 350 с.
4. Герчикова И. Н. Деловая этика и регулирование международной коммерческой практики: учебн. пособие / И. Н. Герчикова. – М. : Консалтбанк, 2002. – 576 с.
5. Дерлоу Дес Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень: пер. з англ. / Дерлоу Дес. – К. : Наукова думка, 2001. – 242 с.

Жданюк А. В.,

Маріупольський державний університет

студент ОКР «Бакалавр»

спеціальність «Екологія, охорона навколишнього
середовища та збалансоване природокористування»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОШУКУ КОРИСНИХ КОПАЛИН

З більш як 11 тис. родовищ корисних копалин, зареєстрованих в Україні, лише третина офіційно розробляється надрокористувачами, а решта простоює або видобуток корисних копалин проводиться незаконно. Незважаючи на величезну кількість вільних родовищ, процедура з продажу спеціальних дозволів на користування надрами вкрай складна й недосконала, а кількість аукціонів - недостатня. За даними Головного контрольно-ревізійного управління України, в 2007 р. Держгеолслужба на аукціонах продала тільки 35 спеціальних дозволів на користування надрами, у 2008 - 23, а в I півріччі 2010 р. аукціони взагалі не проводились [1]. Зазначене свідчить про нераціональне використання надр нашої держави, спричинене неякісним державним регулюванням процесу надрокористування та застарілими способами державного управління в цій сфері. Актуальність теми дослідження обґрунтовується необхідністю підвищення ефективності використання національних природних багатств України. Рациональне використання надр в Україні безпосередньо залежить від напрацьованості процесу надання надр у користування і його припинення.

Під час отримання дозволу на використання надр без участі в аукціоні суб'єкти додають до заяви лише нотаріально засвідчену копію такого дозволу та виписку з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців. Суб'єкти господарювання, які мають право на отримання дозволів без проведення аукціонів, подають до Мінприроди заяву, погоджену з одним з перелічених нижче державним органом, залежно

від території, на якій розміщена ділянка надр, що буде використовуватись, виду корисних копалин (загальнодержавні чи місцеві) та цілей використання: Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідними обласними радами, Київською і Севастопольською міськими радами; відповідними районними, міськими, селищними, сільськими радами; Республіканським комітетом Автономної Республіки Крим з охорони навколишнього природного середовища або територіальними органами Мінприроди; Державною Азово-Чорноморською екологічною інспекцією; Держгірпромнаглядом; МОЗ; Мінвуглепромом; Мінпаливенерго; Адміністрацією Держприкордонслужби, Мінтрансв'язку, Мінагрополітики; Міноборони. Дозвіл на користування надрами надається протягом 30 днів після надходження заяви та відповідних документів на строк дії дозволу на спеціальне водокористування [2].

Безумовно, аукціони дають можливість поповнити державну скарбницю, але при цьому досить часто відштовхують користувача від легалізації видобутку. І, на наш погляд, дискримінують малий та середній бізнес у цій сфері. Не всі малі фірми можуть дозволити собі заплатити чималі кошти за ділянку. До того ж процедура видачі спеціальних дозволів на користування надрами дуже складна. Як показує практика більшості суб'єктів господарювання, що використовують надра на загальних засадах, процедура аукціону не завжди себе виправдовує. Особливо яскраво це демонструє досвід так званих “копанок” (спосіб кустарного видобування вугілля). Вихід практики вбачають у спрощенні механізму отримання ліцензій. Адже легальна робота таких підприємств дасть можливість державного нагляду за безпечним веденням робіт та охороною надр. На наш погляд, можна підтримати ініціативу голови Держпромгірнагляду щодо складення переліку ділянок, затвердження його в Кабінеті Міністрів України і передачі у відання місцевим органам влади для вирішення питань видачі ліцензій. Реалізація зазначеної пропозиції дозволить скоротити час отримання дозволу на використання надр.

Невід'ємною частиною дозволу на використання надр є угода про умови користування надрами, що укладається між Мінприроди і надрокористувачем. Примірні угоди про умови користування надрами за кожним їх видом затверджує Мінприроди. Дозвіл видається надрокористувачу, а його копія та робочий примірник разом з відповідними документами зберігаються в Мінприроди. Форму дозволу затверджує Мінприроди. Вартість дозволу визначається за результатами аукціону.

Уразі порушення договору про умови використання надр настає відповідальність надрокористувача, яка передбачає адміністративну, дисциплінарну, цивільно-правову та кримінальну відповідальність згідно зі ст. 65 Кодексу України «Про надра».

Відповідальність за порушення законодавства про надра настає при:

- самовільному користуванні надрами; порушенні норм, правил і вимог щодо проведення робіт по геологічному вивченню надр;
- порушенні правил і вимог щодо проведення робіт по геологічному середовищу;
- вибірковому виробленні багатих ділянок родовищ, що призводить до наднормативних втрат корисних копалин;
- наднормативних втратах і погіршенні якості корисних копалин при їх видобуванні;
- пошкодженні родовищ корисних копалин, які виключають повністю або суттєво обмежують можливість їх подальшої експлуатації;
- порушенні встановленого порядку забудови площ залягання корисних копалин;
- невиконанні правил охорони надр та вимог щодо безпеки людей, майна і навколишнього природного середовища від шкідливого впливу робіт, пов'язаного з користуванням надрами;
- знищенні або пошкодженні геологічних об'єктів, що становлять особливу наукову і культурну цінність, спостережних режимних свердловин, а також маркшейдерських і геодезичних знаків;

- незаконному знищенні маркшейдерської або геологічної документації, а також дублікатів проб корисних копалин, необхідних при подальшому геологічному вивченні надр і розробці родовищ;

- невиконанні вимог щодо приведення гірничих виробок свердловин, які ліквідовано або законсервовано, в стан, який гарантує безпеку людей, а також вимог щодо збереження родовищ гірничих виробок і свердловин на час консервації, - несуть дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову і кримінальну відповідальність згідно з законодавством України (ст. 65 Кодекс України про надра) [3].

При дослідженні питання про організацію діяльності щодо видачі ліцензій слід виходити з існування сукупності процедур, які потрібно здійснювати для отримання ліцензій, незалежно від предмета ліцензування (загальні процедури). Крім того, в межах зазначених процедур мають існувати певні особливості, наявність яких визначається специфікою окремого предмета ліцензування.

Дозвільна діяльність на користування корисних копалин регламентується статтею 16 Кодексу України “Про надра”, Законом України “Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності”, постановами Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами”, “Про надання спеціальних дозволів на користування ділянками надр з метою геологічного вивчення та видобування стратегічно важливих корисних копалин” та наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України “Про затвердження Порядку переоформлення та видачі дублікатів спеціальних дозволів на користування надрами у 2008 році” [4].

Підставою для видачі документів дозвільного характеру є результати проведення дозвільними органами обстежень (експертиз), розмір тарифів на які, у тому числі їх граничні розміри затверджуються Кабінетом Міністрів України (ч. 6 ст. 4 Закону України “Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності”).

Статтею 4 названого Закону передбачено, що документи дозвільного характеру можуть видаватись як центральними органами виконавчої влади, так і місцевими дозвільними органами. Центральні органи виконавчої влади видають документи дозвільного характеру за поданням відповідного дозвільного органу, погодженого з уповноваженим органом у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Такий порядок має передбачати, зокрема, вичерпний перелік документів, які необхідно подати суб’єкту господарювання для одержання документа дозвільного характеру, та строк дії документа дозвільного характеру або необмеженість строку його дії.

Для того щоб отримати документ дозвільного характеру, необхідно подати заяву, форма якої затверджується Кабінетом Міністрів України, та документи за переліком: копію свідоцтва про державну реєстрацію суб’єкта господарювання; документи про внесення необхідної плати; додаткові документи, передбачені чинним законодавством. Так, форма заяви на одержання суб’єктом господарювання або вповноваженою ним особою документів дозвільного характеру затверджена постановою Кабінету Міністрів України [5].

Отже, документи, які необхідно надати для отримання документа дозвільного характеру, можна поділити на дві групи за ознакою сфери поширення їхньої дії: 1) типові документи, 2) додаткові документи.

До типових документів належать ті, які за формою та видом застосовуються при отриманні будь-яких документів дозвільного характеру, незалежно від сфери господарської діяльності, яка потребує дозвільного врегулювання: заява, копія свідоцтва про державну реєстрацію суб’єкта господарювання, документи про внесення необхідної плати. Перелік додаткових документів, а також їх зміст і форма відрізняються залежно від сфери господарської діяльності, щодо якої чинним законодавством передбачено дозвільне врегулювання.

Проведене дослідження вказує на те, що законодавче регулювання надрокористування в Україні потребує удосконалення. Насамперед, потребують уточнення визначення основних базових термінів у цій сфері, їх співвідношення, упорядкованість застосування дозвільних документів, що породжують право на спеціальне користування надрами.

Список використаних джерел

1. Завершення ревізії в системі Держгеолслужби. Головне контрольно-ревізійне управління України [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/artide/59114;jsessionid=84162197395582B25FC0C77D5D0969DF>
2. Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 липня 2001 р. № 756. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Кодекс України Про надра (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 36). – 1994.
4. Про затвердження Порядку переоформлення та видачі дублікатів спеціальних дозволів на користування надрами у 2008 році : наказ Мінприроди України від 16 травня 2008 р. № 254 // Офіц. вісн. України. - 2008. - № 53. -С. 183. - Ст. 1793.
5. Про затвердження форми заяви на одержання суб'єктом господарювання або уповноваженою ним особою документів дозвільного характеру : постанова Кабінету Міністрів України від 07 грудня 2005р. № 1176 // Офіц. вісн. України. - 2005. - № 49. - С. 62. - Ст. 3074.

Загородня Н.В.,
Маріупольський державний університет
асистент кафедри господарського,
трудового та цивільного права

СУДОВА ПРАКТИКА ЯК ДЖЕРЕЛО СУЧАСНОГО ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Процеси глобалізації та інтеграції, що відбуваються в світі (особливо в європейських країнах), визначають напрями розвитку права. В даний час можна відзначити взаємопроникнення і зрощування англосаксонського та романо-германського права. Так, в англійській правовій системі поряд із судовою практикою велике значення набуває статутне право. Рішення Конституційного Суду певною мірою починають грати роль, близьку англійському прецеденту. Розглянуті явища вплинули, в тому числі, і на тенденції розвитку джерел господарського процесуального права нашої країни.

В Україні також порівняно з попередніми періодами значно зріс вплив судової практики в правозастосовній діяльності. Це зумовлено різноманітністю господарських відносин та неспроможністю закону, як основного джерела права, завжди швидко реагувати та передбачувати всі ситуації, що відбуваються в сучасних комерційних відносинах. Як наслідок - брак нормативного регулювання в окремих судових спорах. Тенденція щодо впровадження нових джерел простежується в останніх новелах господарського процесуального законодавства, пов'язаних передусім з судовою реформою 2010 року. Будь-яка систематизація законодавства, проведена навіть на найвищому науково-практичному рівні, в умовах динамічної ринкової економіки не може забезпечити, по-перше, необхідний рівень деталізації правового регулювання, а по-друге – здатність правової системи динамічно реагувати на розвиток відповідних соціальних та економічних інститутів. Договірне, банківське, податкове право сучасної континентальної Європи розвинуте саме у вигляді

прецедентів: рішень не тільки вищестоящих, але і регіональних та місцевих судів, що вперше розглядають оригінальний, тобто безпрецедентний спір з визначеного питання. Юристи вчитуються в спеціалізовані бюлетені судових рішень, а студенти зазубрюють конкретні справи, які знаменували собою розвиток тих правових інститутів, що навіть не згадуються в тексті законів.

У зв'язку з цим питання про правову природу, значення судової практики, її місце в національній правовій системі, ролі в структурі джерел окремих галузей, зокрема в галузі господарського процесуального права, стають предметом дискусій. У сучасній юридичній літературі (при тому, як в науковій, так і навчальній) на ці питання немає однозначної відповіді. Про своє право бути хоча й допоміжними, але визнаними джерелами права чітко заявили звичай та судова практика господарського процесуального права. Проблема визнання судової практики як джерела господарського процесуального права не є новою – зараз одночасно існують дві протилежні позиції. Одні дослідники визначають судову практику та судовий прецедент джерелами господарського процесуального права в Україні (Б. Шацька, Н. Гураленко). Інші – не надають їй такого значення (В.В. Резникова). Але недоліки і прогалини у праві були і завжди будуть, як би законодавець не хотів або не вмів приймати необхідні закони. Адже передбачити всі відносини, що вимагають законодавчого регулювання, просто неможливо. Особливо яскраво це проявляється в період кардинального оновлення законодавчого масиву та в ситуаціях, коли роль судової практики в цілому і як джерела права, зокрема, значно підвищується.

Мета цієї роботи – показати важливе значення судової практики в системі джерел господарського процесуального права.

Якщо звернутися до доктринальної радянської теорії права, то список джерел був звужений до законодавчих актів, актів органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Прецедент та судова практика в якості джерела права заперечувались категорично, оскільки це мало велике значення для зміцнення режиму соціалістичної законності. Але в зв'язку із виникненням нових ринкових відносин, з'явилась суспільна потреба в розширенні кола джерел сучасного господарського процесуального права. До того ж, поява нових джерел права зумовлена зміною цілей регулювання господарських відносин. На відміну від тотального державного контролю суспільного виробництва, який був пріоритетним у радянські часи, метою господарського процесуального права сьогодні є забезпечення зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва, а також вирішення господарських спорів на засадах справедливості та розумності. Це зумовлює необхідність виділення додаткових джерел господарського процесуального права.

Частиною 7 статті 4 Господарського процесуального кодексу України встановлено що господарським судам забороняється відмовляти у розгляді справи з мотивів неповноти, неясності, суперечливості чи відсутності законодавства, яка регулює спірні відносини. Тому, за відсутності іншого нормативного регулювання, суд має звернутися до судової практики, а за її відсутності – розпочати таку практику. Обов'язок розглянути справу навіть за відсутності нормативного регулювання примушує суд створювати нову норму, яка в майбутньому має бути запозичена подальшою судовою практикою й отримає статус юридичної норми.

Важливою рисою правової норми є відображення та закріплення типових суспільних відносин. Типовість змісту правових норм зумовлюють такі властивості права як стабільність і рівність. Вирішуючи спірні та неврегульовані правом відносини, господарський суд ухвалює рішення з власної позиції, а подальше використання цієї прецедентної позиції судами призводить до типізації регулювання нових суспільних відносин. Така типізація судової позиції ретранслюється в нову юридичну норму, яка може бути закріплена на законодавчому рівні. Такий процес судової нормотворчості не можна

ігнорувати або навмисно не визнавати з ідеологічних причин, чи посилатися на чистоту континентального права.

Треба відзначити, що останнім часом спостерігається тенденція до посилення ролі судової практики при здійсненні правосуддя, але навряд чи можна стверджувати, що на сьогодні вона має який-небудь вагомий статус. Адже господарські суди в обґрунтуванні своєї позиції в окремих справах часто посилаються на суди вищих інстанцій. На сьогоднішній день в накопиченій судовій практиці господарських судів в Україні багато прикладів. І цей факт, що господарські суди доволі часто та добровільно звертаються до позицій судів вищих інстанцій свідчить про доцільність користування судовою практикою в якості джерела права у багатьох справах.

Існує декілька шляхів посилення ролі судової практики в системі джерел господарського процесуального права України. Зокрема, Б. Шацька пропонує розробку нормативно закріплених процесів систематизації та публікації в спеціалізованому виданні рішень Верховного Суду України (ВСУ), прийнятих за результатами перегляду рішень Вищого Господарського Суду України з мотивів неоднакового застосування судом однакових норм матеріального права (ст. 111-28 ГПК). Такі збірки існують у багатьох державах Європи на офіційному рівні. Існування такого видання, здається, буде корисним в першу чергу для юристів-практиків. Але постає питання, про те, які самі рішення будуть друкуватися в означеній збірці та який наслідок це може мати для судочинства. Після прийняття Закону України „Про доступ до судових рішень”, зміст господарських рішень став загальнодоступним, а позиції суддів у різних категоріях справ – відомими. Ця подія значно підсилила роль авторитету позиції вищих судових інстанцій при розгляді справ у місцевих судах, проте, це не закріпило за судовою практикою статусу джерела права, оскільки за законом жодна позиція або авторитет вищих судових інстанцій не може впливати на прийняття рішення у конкретній справі. Очевидно, те саме чекає й на пропоновану збірку, якщо вона буде нести суто інформаційний характер.

Вважається, що дієвим фактором для становлення судової практики в якості джерела господарського процесуального права має бути законодавче закріплення такого її статусу на рівні саме держави. Тільки тоді, коли судова практика буде визначена допоміжним джерелом права у господарському процесуальному законодавстві, посилення до позицій судів вищих інстанцій будуть мати законний та дієвий характер. Надання судовій практиці форми права зробить судовий процес більш передбачуваним, а господарські відносини – стабільнішими.

Іванченко В.В.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Екологія, охорона навколишнього
середовища та збалансоване природокористування»

РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ВОДНІ ОБ'ЄКТИ

Води як частина навколишнього природного середовища - незамінний компонент Землі, який забезпечує природні умови життя на планеті, існування тваринного і рослинного світу, є основою життєдіяльності людей, економічного, соціального та екологічного благополуччя суспільства. Води являють собою відновлюваний, але обмежений і уразливий природний ресурс, тому екологічне законодавство регулює їх раціональне використання та всебічну охорону. Отримуючи водний об'єкт у власність людина несе відповідальність за нього, зобов'язується дотримуватись певних вимог щодо природокористування, які позначені у Водному Кодексі України.

Предметом водних відносин може бути як водний об'єкт в цілому, так і його частина.

На відміну від цього, предметом права власності, по Водному кодексу України, може виступати тільки водний об'єкт в цілому (річка, водойма територіальне море і т.п.). Приватна і муніципальна власність на водні об'єкти встановлена водним законодавством на відокремлені водні об'єкти, що належать на праві власності юридичним і фізичним особам, міським та сільським поселенням, іншим муніципальним утворенням. У власності громадян і юридичних осіб можуть перебувати відокремлені водні об'єкти (замкнуті водойми) - невеликі за площею і непроточні штучні водойми, які не мають гідравлічної зв'язку з іншими поверхневими водними об'єктами. Водні об'єкти (за винятком відокремлених) перебувають у державній власності, тому їх оборот (продаж, заставу, вчинення інших правочинів, спрямованих на їх відчуження) заборонений. Допускається тільки обмежений обіг прав на водні об'єкти, здійснюваний на підставі ліцензії на користування водними об'єктами. Тим самим водокористувач зобов'язується виконувати обов'язки згідно з Водним Кодексом України. Ліцензія на водокористування є актом спеціально уповноваженого державного органу управління використанням і охороною водного фонду, визнано підставою виникнення права водокористування. Залежно від способів і цілей водокористування в ліцензії зазначаються відомості про водні об'єкти, про водокористувачів, вказівку просторових меж і місць забору або скидання води, відомості про ліміти водокористування та зобов'язання водокористувача стосовно водоспоживачам, вимоги щодо раціонального використання, охорони водних об'єктів і навколишнього середовища. Оскільки право водокористування розглядається і як правовий інститут, водокористувачі володіють певними правами і обов'язками. Перелік прав і обов'язків закріплено як у Водному кодексі України, так і в інших нормативних актах.

Підставами виникнення права водокористування є юридичні факти. Відповідно до водного законодавства до них належать:

- Ліцензії на водокористування ;
- Договори користування водними об'єктами ;
- Рішення органів виконавчої влади про надання водного об'єкта в особливе користування.

Згідно водному законодавству, водні об'єкти надаються в користування на підставі спеціальних дозволів компетентних державних органів - ліцензій на водокористування . Всі види спеціального водокористування здійснюються лише за наявності ліцензії . Ліцензія на водокористування являє собою акт державного органу управління використанням і охороною водного фонду , який містить (залежно від способів та цілей використання водних об'єктів): відомості про водному об'єкті, про водокористувачів, вказівки на способи і цілі використання водного об'єкта, вказівку просторових меж (координат) водного об'єкта або його частини, місць забору (скидання) води, відомості про ліміти водоспоживання, терміни дії ліцензії, вимоги щодо раціонального використання, охорони водних об'єктів і навколишнього природного середовища та ін. Передача права користування водним об'єктом від однієї особи до іншої у випадках, передбачених ВК України, здійснюється на підставі розпорядчої ліцензії. Ліцензування водокористування, тобто оформлення, видача та реєстрація ліцензій, здійснюється Міністерством екології та природних ресурсів України. Порядок видачі та оформлення ліцензій встановлено Правилами надання в користування водних об'єктів, що перебувають у державній власності, встановлення і перегляду лімітів водокористування, видачі ліцензії на водокористування і розпорядчої ліцензії. Ліцензія на водокористування і розпорядча ліцензія набуває чинності тільки після її реєстрації.

Водночас Водний Кодекс України передбачає обов'язкове укладення договорів користування водними об'єктами. Договором користування водним об'єктом визнається угода органу виконавчої влади суб'єкта України з водокористувачем про порядок використання і охорони водного об'єкта або його частини. Договір користування водним об'єктом повинен укладатися на підставі та відповідно до ліцензії. У разі суперечності

договору умовам ліцензії на водокористування зазначений договір визнається недійсним. Після видачі громадянину або юридичній особі ліцензії на водокористування укладення договору користування водним об'єктом є обов'язковим.

Договори користування водними об'єктами можуть полягати в наступних видах:

- Договір короткострокового користування водним об'єктом ;
- Договір довгострокового користування водним об'єктом ;
- Договір встановлення приватного водного сервітуту .

Останній вид договору укладається між водокористувачем і особою, на користь якої обмежується право користування водним об'єктом , тобто встановлюється приватний водний сервітут. До договорів користування водними об'єктами застосовуються норми цивільного законодавства про угоди, договори і оренді, якщо інше не встановлено водним кодексом. Права користування водними об'єктами виникають з моменту реєстрації відповідного договору державним органом управління водним фондом у державному реєстрі договорів. Відмова в реєстрації допускається тільки при невідповідності договору умовам ліцензії або водному законодавству. Право особливого водокористування набувається на підставі рішення Міністерства екології та природних ресурсів або органів виконавчої влади, про надання водних об'єктів в особливе користування, виданої на його основі ліцензії на водокористування та укладеного відповідно з нею договору користування водним об'єктом. Права на відокремлені водні об'єкти (замкнуті водойми) придбаваються у порядку, передбаченому цивільним та земельним законодавством для придбання нерухомості (земельної ділянки), частиною якого є водойма (шляхом укладання угод, договорів, спадкування та ін.) Водний сервітут встановлюється водним законодавством (публічний сервітут) або договором, а в разі спору - на підставі рішення суду (приватний водний сервітут). Для здійснення водних сервітутів не вимагається отримання ліцензії на водокористування. Безпосереднє надання водних об'єктів у користування здійснюється шляхом виділення ділянок акваторії, місць забору і скидання води і іншими способами. Використання окремих водних об'єктів або їх частин може бути обмежене, призупинено або заборонено в цілях забезпечення захисту основ конституційного ладу, оборони країни і безпеки держави, охорони здоров'я населення, прав і законних інтересів інших осіб. Забезпечення, призупинення або заборону використання водних об'єктів встановлюється урядом України або органами виконавчої влади за поданням органу управління водним фондом, погодженим із зацікавленими відомствами та організаціями. Права водокористувачів у передбачених законодавством випадках можуть бути обмежені. Обмеження може виникнути під час аварій або за умови, що призвели чи призведуть до забруднення вод, або в інших випадках (ст. 45 ВК України).

Усі водокористувачі повинні здійснювати свої права згідно з правовими приписами і не виходити за їх межі; обов'язки повинні виконуватися належним чином.

Список використаних джерел:

1. Правове регулювання права власності на водні ресурси. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ebk.net.ua/Book/law/getman_ekopu/part11/.htm
2. Водний Кодекс України. Правове регулювання ресурсів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://meget.kiev.ua/kodeks/vodniy-kodeks/>
3. Правове регулювання права власності на водні ресурси. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/index.php/license>

Іващенко М.В.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Екологія, охорона навколишнього
середовища та збалансоване природокористування»

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВЛАСНОСТІ НА РАДІОЧАСТОТНИЙ РЕСУРС

Зростання масштабів використання суспільством технологій радіозв'язку, технічні досягнення, які дозволили освоїти для використання частина радіочастотного спектра, які внаслідок технічних обмежень для конструювання радіоелектронних засобів раніше були недоступні і величезні можливості розвитку надає широкі можливості для виникнення безлічі інших областей застосування радіочастотного спектра.

Крім того, новітні технічні досягнення дозволили створити нові системи радіозв'язку, що в свою чергу вплинуло на процедури і правила служб радіозв'язку. І цей процес триває постійно не тільки в Україні, а й в усьому світі. Тому, належне освоєння ресурсу радіочастотного спектра стає можливим тільки після створення (або наявності) технічної та технологічної бази для системи радіозв'язку, розвитку системи національного управління і регулювання. Крім того, в Україні сфера телекомунікації та використання радіочастотного спектра з року в рік показує позитивну динаміку доходів, приносячи щорічно і до держбюджету, і бюджет пенсійного фонду мільярдні доходи і тому не може залишатися без уваги держави.

Органом регулювання у сфері використання радіочастотного ресурсу України є Національна комісія з питань регулювання зв'язку України (НКРЗ), яка створюється відповідно до Закону України «Про телекомунікації».

З дня проголошення незалежності Україна пройшла досить серйозний шлях від пострадянської системи управління радіочастотним спектром (Мінзв'язку, ГУРЧ, МЛК, Держкомзв'язку, Держкомзв'язку та інформатизації, Центр «Укрчастотназор») до про європейської система управління і регулювання (ЦОВЗ та НКРЗІ).

Досить значущою і позитивною подією стало прийняття в 2004 році нової редакції Закону України «Про радіочастотний ресурс України» (далі Закон), з реалізації норм якого почалася нова ера в управлінні та використанні радіочастотного спектру [1].

Повноваження НКРЗ щодо регулювання у сфері використання радіочастотного ресурсу України:

1. НКРЗ здійснює свої повноваження у смугах частот загального використання.
2. Повноваження НКРЗ щодо регулювання у сфері користування радіочастотним ресурсом України є:
 - 1) ліцензування у сфері використання радіочастотного ресурсу України відповідно до цього Закону;
 - 2) розроблення та затвердження нормативно – правових актів (правил, положень, норм) щодо регулювання у сфері використання радіочастотного ресурсу України;
 - 3) подача пропозицій центральному органу виконавчої влади в галузі зв'язку (ЦОВЗ) та участь у розробці Національної таблиці розподілу смуг частот України та Плану використання радіочастотного ресурсу України відповідно до вимог цього Закону;
 - 4) погодження проекту Національної таблиці розподілу смуг частот України та Плану використання радіочастотного ресурсу України відповідно до вимог цього Закону;
 - 5) розробка та подача на затвердження Кабінету Міністрів України пропозицій з приводу розмірів щомісячних зборів за використання радіочастотного ресурсу України, розмірів плати за видачу, переоформлення, продовження терміну дії, видачу дубліката ліцензії на використання радіочастотного ресурсу України;

- б) встановлення розмірів плати за видачу дозволів на експлуатацію;
- 7) встановлення тарифів на роботи (послуги) Українського державного центру радіочастот (УДЦР);
- 8) координація та контроль здійснення державного нагляду за використанням радіочастотного ресурсу України;
- 9) контроль здійснення радіочастотного моніторингу;
- 10) встановлення порядку реалізації, експлуатації радіоелектронних засобів, випромінювальних пристроїв на території України та порядку везіння їх за кордону;
- 11) здійснення координації робіт з підтвердження відповідності радіоелектронних засобів, випромінювальних пристроїв, що виробляються в Україні та ввозяться з-за кордону;
- 12) здійснення контролю виконання Плану використання радіочастотного ресурсу України;
- 13) забезпечення за участю ЦОВЗ проведення конверсії радіочастотного ресурсу України в смугах радіочастот загального використання;
- 14) забезпечення разом із ЦОВЗ та Генеральним штабом Збройних Сил України проведення конверсії радіочастотного ресурсу України у смугах радіочастот спеціального використання;
- 15) застосування санкцій, у тому числі штрафних, у порядку, передбаченому законом;
- 16) участь у підготовці проектів законів та інших нормативно – правових актів;
- 17) подача пропозицій до проекту Закону України Про Державний бюджет України в частині фінансування заходів щодо забезпечення міжнародно–правового захисту інтересів України, проведення конверсії радіочастотного ресурсу України, здійснення ефективного розподілу радіочастотного ресурсу України, виділення і присвоєння радіочастот, забезпечення електромагнітної сумісності радіоелектронних засобів, забезпечення функціонування системи радіочастотного моніторингу;
- 18) здійснення аналізу виконання законів, інших нормативних актів і регламентуючих документів, що стосуються використання радіочастотного ресурсу України [2].

Ведення та встановлення перерахованих повноважень ведуть до оптимізації роботи НКРЗ, забезпеченні електромагнітної сумісності радіоелектронних засобів, забезпечення функціонування системи радіочастотного моніторингу, узгодження тематичних планів науково – дослідних і дослідницько-конструкторських робіт з питань розподілу, виділення і присвоєння радіочастот, їх міжнародно-правового захисту, також забезпечення міжнародної координації та міжнародного захисту частотних присвоєнь України, участь у роботі Міжнародного союзу електрозв'язку та інших міжнародних організацій з питань, що належать до компетенції НКРЗ, організація в установленому порядку реалізації їх рішень, участь у розробці проектів відповідних міжнародних договорів України.

Так само, що слід відзначити в вище перерахованих повноваженнях, це ліцензування у сфері використання радіочастотного ресурсу України відповідно до Закону України, Стаття 33 про «Видачі ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України» відзначені 4 основні пункти:

1. Національна комісія, яка здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, повинна видати ліцензію на користування радіочастотним ресурсом України не пізніше ніж через три робочі дні з дня надходження документа, що підтверджує внесення плати за видачу ліцензії.

2. Національна комісія, яка здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, робить відмітку про дату прийняття документів, що підтверджують внесення заявником плати за видачу ліцензії, на копії опису, який було видано заявнику при прийнятті заяви про видачу ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України.

3. Якщо заявник протягом 30 календарних днів з дня направлення йому повідомлення про прийняття рішення про видачу йому ліцензії на користування радіочастотним ресурсом

України не надав документа, що підтверджує внесення плати за її видачу, національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, скасовує рішення про видачу ліцензії або приймає рішення про визнання такої ліцензії недійсною.

4. Ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України видаються на бланках, зразки яких затверджуються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації [3].

Для використання радіочастот у загальному випадку треба мати дві ліцензії – на користування радіочастотним ресурсом і на вид діяльності. Закон містить окремі положення щодо справляння збору за користування радіочастотним ресурсом, встановлені законами України про Державний бюджет на 2003 і 2004 рр. . Ліцензії на користування радіочастотним ресурсом разом з дозволами на експлуатацію анулюються у разі несплати щомісячного збору протягом шести місяців. Адміністративні штрафи для громадян за порушення правил реалізації, експлуатації радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв будь-якого виду та призначення, за користування радіочастотним ресурсом України без належного дозволу чи ліцензії або з порушенням правил, які регулюють користування радіочастотним ресурсом України, збільшені від 15 – 25 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (далі н. м. д. г.) до 20 - 50 н. м. д. г., а для посадових осіб підприємств і організацій від 25 - 35 н. м. д. г. до 50 - 100 н. м. д. г. [4].

Список використаних джерел:

1. Використання радіочастотного спектра – шляхи реформування: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wirelessua.net/517-ispolzovanie-radiochastotnogo-spektra-puti.html>

2. Радіочастотний ресурс: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.nkrz.gov.ua/radioresource/>

3. Законодавство України. Кодекси і закони: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uazakon.ru/zakon/zakon-o-radiochastotnom-resurse-ukraini-3.html>

4. Про внесення змін до Закону України Про радіочастотний ресурс України (витяг) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dtk.com.ua/show/2cid1846.html>

Ізотова Ю. О.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»

ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ: ДОСВІД ЄС ТА УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ

Означення «екологічний менеджмент» вперше введено у науковий обіг на Конференції знавколишнього середовища і розвитку «Порядок денний на ХХІ століття», прийнятому на найвищому рівні в Ріо-де-Жанейро у 1992 році, у якому підкреслено, що «екологічний менеджмент варто віднести до ключової домінанти сталого розвитку й одночасно до вищих пріоритетів промислової діяльності і підприємництва».

Для нашої країни означення екологічного менеджменту є досить новим і дотепер законодавчо практично не закріпленим, а в міжнародних відносинах вже є активні спроби його реалізації в практичних механізмах діяльності зі своєю правовою, нормативною й економіко-регулюючою базою.

Початком хронології розвитку екологічного менеджменту слід вважати розробку в 1992 році стандарту BS 7750 (Specification for Environmental Management Systems), що був підготовлений і випущений Британським Інститутом Стандартизації.

У березні 1992 року Європейським союзом (ЄС) були випущені «Вимоги до екоаудитування», підготовлені відповідно до висновків і рекомендацій доповіді голови

Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку, Прем'єр-Міністра Норвегії Гро Харлем Брундтланд, викладених у книзі «Наше спільне майбутнє» (1987), які надають перевагу превентивним заходам і принципам розподілу відповідальності в охороні навколишнього середовища.

Стандарти ISO серії 14000 є базовими, тобто вони можуть застосовуватись як у виробництві, так і в організаціях, що надають послуги в масовому та індивідуальному виробництві. Вони визначають, що повинна зробити організація для регулювання впливу на навколишнє середовище, але не зобов'язують як це необхідно робити.

Перевага стандартів ISO серії 14000 полягає в тому, що вони створені для всіх сфер діяльності шляхом подання міжнародної системи або методів визначення захищеності навколишнього середовища, контролю інформації та запобіганню торгових бар'єрів.

На сьогодні екологічне законодавство ЄС – це чітко регламентована за структурою та змістом система, що має значний вплив не тільки на держави-члени ЄС, але і на інші європейські держави. На сучасному етапі сфера захисту довкілля регулюється у ЄС більш, як 300 законодавчими актами, які стосуються управління водними, атмосферними, земельними ресурсами, шумовими забрудненнями, відходами тощо.

Найпоширенішими актами ЄС є директиви, які встановлюють основні положення, контрольні цифри, параметри чи нормативи. Директиви обов'язково повинні бути втілені в національні законодавства, але держави – члени можуть обирати найбільш придатні шляхи, форми, процедури їх досягнення. На відміну від директив, регламенти втілюються в національні законодавства повністю, без змін. Як приклад, це може бути прийняття Регламенту з питань екологічного аудиту.

Для країн-кандидатів в ЄС із 300 законодавчих актів обов'язковими є 70 директив і 21 постанова. У цих документах обумовлені правові питання, що стосуються:

- якості атмосферного повітря та води;
- захисту рослинного та тваринного світу;
- способів утилізації промислових і побутових відходів;
- видів контролю за промисловими забрудненнями;
- рівня шуму машин і механізмів;
- умов виробництва хемічних і генетично змінених речовин;
- радіаційного захисту та ядерної безпеки.

Практичний, переважно іноземний досвід свідчить, що впровадження систем екологічного управління дає підприємству ряд переваг, зокрема, сприяє:

- цілеспрямованому зменшенню обсягів матеріальних та енергетичних ресурсів, що споживаються, відходів виробництва і, відповідно, розмірів платежів за них;
- зменшенню захворювань та впливу на генофонд;
- зменшенню ризику відповідальності за забруднення;
- формуванню довіри населення до підприємства;
- врегулюванню відносин з громадськістю, місцевою владою та підвищенню іміджу підприємства;
- залученню інвестицій;
- отриманню переваг над конкурентами під час участі у конкурсах і тендерах;
- підвищенню авторитету серед кредитних організацій.

З 1 січня 1998 р. у зв'язку з рішенням нашої держави приєднатися до Генеральної Угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ), вступити у Всесвітню організацію торгівлі (ВТО) та з метою підготовки українських підприємств до жорстких правил світової торгівлі Держстандарт України першим серед країн СНД підготував для впровадження міжнародні стандарти серії ISO 14000, які в другому півріччі 1997 року надійшли в спеціалізовані магазини і мають статус добровільних.

У своїй політиці в галузі екології та природних ресурсів Україна виходить із необхідності забезпечення загальної екологічної безпеки і розвитку міжнародного природоохоронного співробітництва в інтересах нинішнього і майбутнього поколінь.

Велику увагу Держспоживстандарт приділяє підтримці та стимулюванню підприємств, що розробляють і впроваджують системи управління якістю (СУЯ) та системи екологічного управління (СЕУ). Зокрема, Комітет розробив та забезпечує супроводження у Верховній Раді України проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення систем управління якістю, систем екологічного управління та інших систем управління».

Потужним стимулом запровадження СУЯ та СЕУ може стати практика закупівлі товарів, робіт, послуг підприємств і організацій, які мають сертифіковані в УкрСЕПРО системи управління.

З урахуванням даних Реєстру Системи сертифікації УкрСЕПРО та інформації інших органів з сертифікації (Бюро Верітас, СЖС, ТЮФ та інших) в Україні станом на 01.03.2007 налічується 1873 сертифікованих СУЯ, 77 СЕУ та близько 30 систем управління безпечністю харчових продуктів, при цьому 70% всіх систем сертифіковано в національній системі УкрСЕПРО.

На даний час у світі зареєстровано близько 780 тисяч СУЯ та 170 тисяч СЕУ, у тому числі у Європі майже 380 тисяч СУЯ та 56 тисяч СЕУ [8].

У сфері екологічного управління 68% міжнародних стандартів серії ISO 14000 впроваджено в Україні як національно ідентичні, 6% перебувають на стадії розроблення. Роботу над впровадженням 26% міжнародних стандартів серії ISO 14000 ще не розпочато [4].

Оскільки вимоги ISO 14000 багато в чому перетинаються з ISO 9000 (стандарти у галузі управління та забезпечення якості), можлива полегшена сертифікація підприємств, які мають документ відповідності ISO 9000 стандартний процес отримання якого займає від 12 до 18 місяців. Планується можливість подвійної сертифікації для зменшення загальної вартості, бо сертифікація в рамках ISO 9000 – це 70% роботи з сертифікації в рамках ISO 14000 за твердженням консультаційних фірм.

На жаль, на сьогодні в Україні сертифіковано надто мало СЕУ. Такі скромні результати вимагають створення цільової програми, на засадах підготовленої Міністерством охорони навколишнього природного середовища Концепції державної програми підтримки впровадження СЕУ та екологічної сертифікації продукції. Ця програма має на практиці забезпечити конституційні права громадян України на безпечне для життя і здоров'я довкілля та вільний доступ до інформації про його стан.

Тому існує нагальна потреба у проведенні Держспоживстандартом, за участі інших центральних органів виконавчої влади, широкомасштабної просвітницької кампанії у взаємодії з громадськими організаціями, спілками та об'єднаннями виробників щодо поширення передового досвіду впровадження сучасних систем управління.

Для ефективного впровадження систем екологічного менеджменту необхідно опрацювати методичні рекомендації та деталізовані інструкції щодо порядку їх впровадження, адже викладення вимог до систем екологічного менеджменту в міжнародному стандарті не завжди є зрозумілим для керівника українського підприємства.

Найкращим способом удосконалення законодавства про екологічний менеджмент в Україні, буде прийняття закону «Про екологічний менеджмент», який би встановив загальні вимоги до екологічного менеджменту підприємств (як системного, так і несистемного характеру). Разом з тим, слід привести до єдиної системи й екологічне законодавство України, яке регулює порядок використання підприємствами природних ресурсів, поводження з джерелами екологічної небезпеки та взаємодію з державними екологічними органами.

Ідеальна модель законодавства про екологічний менеджмент повинна складатися з закону, який установлює загальні положення про екологічний менеджмент, а також уніфікованої системи природноресурсного законодавства, законодавства про екологічно небезпечну діяльність і про управління в галузі екології. Добрі опрацьований кожний елемент цієї системи дозволити забезпечити її ефективність. Іншим складником державної політики щодо екологічного менеджменту має стати інформування керівників підприємств про законодавчі моделі екологічного менеджменту, адже багато хто з них просто не знає про можливість впровадження таких систем на своєму підприємстві.

Література

1. ISO 14001: 2004. Environmental management systems – Requirements with guidance for use (Системи екологічного керування – Вимоги та настанови щодо застосування).

2. ISO 14004: 2004. Environmental management systems – General guidelines on principles, systems and support techniques (Системи екологічного керування – Загальні настанови щодо принципів, систем та засобів забезпечування).

3. ISO 9001:2000. Quality management systems – Requirements (Системи керування якістю – Вимоги).

4. Віткін Л., Сухенко А., Польшаков В., Миленко М. Системи управління якістю та системи екологічного управління: впровадження в світі та Україні // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2006. - №6. - С. 43-52.

5. ДСТУ ISO 14001: 2006. Системи екологічного керування. Вимоги та настанови щодо застосування.

6. ДСТУ ISO 14001-97. Системи управління навколишнім середовищем. Склад та опис елементів і настанови щодо застосування.

7. ДСТУ ISO 14004: 2006. Системи екологічного управління. Загальні настанови щодо принципів, систем та засобів забезпечування.

8. Цициаліно О., Заклецький А., Хмель В., Калита О., Козаченко Л. Моніторинг у сфері управління якістю та екологічного управління // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2007. - №2. - С. 52-55.

Кайн Ю.В.,

Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ХАРЧУВАННЯ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Задоволення природних потреб людей у їжі з давнього часу сприяло створенню і розвитку закладів, які надавали послуги не тільки з харчування, а й супутні, в тому числі розважальні.

Серед різноманіття сучасних закладів ресторанного господарства, вважаємо за доцільне зупинитися на особливості діяльності закладів, що надають послуги харчування студентів вищих навчальних закладів. Сучасна молодь досить вибаглива, що обумовлює деякі труднощі й особливості під час організації якісного харчування та застосування спеціальних норм і правил (заборона реалізації алкогольних напоїв неповнолітнім та на території вищих навчальних закладів тощо), які регулюють правовідносини у цій сфері. Натомість харчування студентів це стабільний та досить вигідний бізнес.

Для організації харчування студентів при вищому навчальному закладі обов'язково повинно бути підприємство ресторанного господарства, до складу якого входять їдальня, кафе, буфети тощо. Це соціально-орієнтовані заклади, як правило, закритого типу.

Студентські їдальні – це переважно великі заклади ресторанного господарства, в яких роздавальні лінії та зали мають велику пропускну спроможність, обслуговуючи на протязі 1–2 годин по кілька тисяч відвідувачів. Отже, їдальня призначена для надання студентам основного повноцінного харчування, інші заклади ресторанного господарства виконують допоміжну функцію і створюють умови для організації другого сніданку, полуденку. При ВНЗ створюють також молодіжні кафе з метою організації не тільки харчування, а й відпочинку молоді [1].

На сьогодні в Україні відсутній єдиний законодавчо-нормативний документ, який регламентує організацію харчування у вищих навчальних закладах. Ця діяльність регулюється Законом України "Про освіту" [2] та наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України "Про затвердження методичних рекомендацій з організації роботи закладів ресторанного господарства при вищих навчальних закладах" від 05.03.2004 р., що носить рекомендаційний характер.

Цікавими є результати анкетування, що проводилося з метою виявлення дійсного стану організації харчування студентів у вітчизняних вищих навчальних закладах, в якому прийняли участь 900 студентів.

За результатами опитування встановлено, що 90 % студентів користується послугами закладів ресторанного господарства. Це свідчить про достатньо великий рівень необхідності таких закладів, хоча 10 % респондентів ніколи не користувалися їхніми послугами у ВНЗ, оскільки харчуються вдома або приносять їжу з собою.

Що стосується безпосередньо організації обслуговування в їдальнях вищих навчальних закладів, то заклади ресторанного господарства при ВНЗ реалізують продукцію за меню вільного вибору і денного раціону харчування. Проте в їдальні доцільно використовувати другий вид меню. Про це свідчать і результати опитування: скомплектовані раціони харчування бажать отримувати 3/4 опитаних студентів, причому кожен шостий потребує сніданку, кожен другий – обіду. Кожен п'ятий студент потребує дієтичного харчування, тому в їдальні має бути окремий зал для організації дієтичного харчування [3].

Аналіз результатів анкетування показав, що на сьогоднішній день в Україні є невисокою культура харчування сучасної української молоді, а отже студенти потребують системного, якісного, повноцінного та дієтичного харчування. 39 % респондентів вважають за необхідне організацію дієтичного харчування у ВНЗ – це свідчить про доцільність розширення асортименту дієтичних страв в меню закладів ресторанного господарства. Ідею щодо реалізації скомплектованих раціонів у закладах ресторанного господарства при ВНЗ підтримують 67 % респондентів.

У вечірні години їдальня і кафе можуть використовуватися для проведення бенкетів на комерційній основі, що сприятиме підвищенню ефективності їхньої господарської діяльності і дасть можливість формувати кошти для покращення матеріально-технічної бази підприємства.

Графік роботи закладів ресторанного господарства повністю підпорядковується графіку навчального процесу у вищих навчальних закладах. Інтенсивність попиту на їхні послуги залежить від співпадання чи чергування в різних групах теоретичних занять, практики, сесії, канікул.

Основними споживачами закладів ресторанного господарства при вищих навчальних закладах і студентських гуртожитках є студенти денних відділень і студенти-заочники, які приїжджають на екзаменаційні сесії з інших міст, а також професорсько-викладацький склад і обслуговуючий персонал [4].

Значна частина закладів, які обслуговують студентів, працюють 10 місяців на рік, причому режим їхньої роботи має змінюватися залежно від того, проводяться заняття в одну, дві або три зміни. При цьому час роботи закладів ресторанного господарства відповідно

збільшується. Графік навчального процесу є основним документом для розробки режиму їхньої роботи.

Режим роботи підприємств ресторанного господарства встановлюється адміністрацією за погодженням з адміністрацією і профспілковою організацією вищого навчального закладу.

Таким чином, на основі проведеного аналізу щодо організації харчування у вищих навчальних закладах України, можна зробити висновок про доцільне збільшення кількості закладів ресторанного господарства у ВНЗ України, оптимізацію режиму їхньої роботи з урахуванням навчального процесу вдругу зміну; проведення організаційних заходів щодо зменшення черг за рахунок встановлення додаткових ліній роздачі та збільшення обслуговуючого персоналу. Бажано також підвищувати якість та розширювати асортимент рибних та овочевих страв, кулінарної продукції та напоїв (соки-фреш, фруктові салати, вітамінні "горки"); на столах, де харчуються студенти, розміщувати примірники меню та звернути увагу на впровадження дієтичного харчування.

Список використаних джерел

1. Пересічна С., Кравченко І. Організація харчування студентів / Пересічна С., Кравченко І. // Товари і ринки 2010. - №2
2. Закон України «Про освіту»: 3 внес. змінами і допов. від 23 берез. 1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. - 1996. - № 21. - Ст. 84.
3. Кириленко Н. П. Вопросы питания студентов: материалы VIII Всероссийского конгр. ["Оптимальное питание – здоровье нации"] / Н. П. Кириленко. — (Москва, 26—28 окт. 2005 г.). — М.: НИИП РАМН. — С. 117—118.
4. Новоселов В. Г. Оценка знаний студентов по гигиене питания: российский и зарубежный опыт: материалы VIII Всероссийского конгр. ["Оптимальное питание – здоровье нации"] / В. Г. Новоселов, А. Я. Перевалов. (Москва, 26—28 окт. 2005 г.). — М.: НИИП РАМН. — С. 190—191.

Кайдаловський М.О.,

Маріупольський державний університет,
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»

ЩОДО ПИТАННЯ ОЗНАК ФІНАНСОВО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Одним із найважливіших видів національної безпеки є фінансова безпека, так як її механізм безпосередньо впливає на фінансове забезпечення усіх сфер діяльності держави, органів місцевого самоврядування та виконання ними визначених законодавством завдань і функцій. Слід зазначити, що фінансова безпека держави як стан захищеності і забезпечення життєво важливих фінансових інтересів особи, суспільства, держави, її адміністративно-територіальних утворень правовими, економічними, політичними, кадровими, інформаційними, науковими, оперативно-розшуковими та іншими заходами в державі і за її межами [3, с. 17] має власну систему забезпечення. У результаті критичного аналізу підходів науковців щодо визначення системи забезпечення фінансової безпеки, зокрема О.І. Барановського [1, с. 38,41], М. М. Єрмошенка [4, с. 35,216], В. А. Ліпкана, О. С. Ліпкан, О. О. Яковенка [9, с. 208], вважаємо, що у зазначеній системі її складовими елементами є такі: правове забезпечення; економічне забезпечення; політичне забезпечення; кадрове забезпечення; наукове забезпечення; оперативно-розшукове забезпечення; інформаційне забезпечення. Проаналізувавши наявні наукові джерела [13, с. 64] та нормативні акти із проблематики, що розглядається, можна констатувати, що стан фінансової безпеки багато в чому визначається рівнем правового регулювання відносин у сфері фінансової діяльності держави, органів місцевого самоврядування (далі – фінансової діяльності), а причиною

вчинення фінансових правопорушень, є, зазвичай, недоліки та прогалини фінансового та іншого законодавства. На основі викладеного приходимо до висновку, що правове забезпечення є одним із найважливіших елементів системи забезпечення фінансової безпеки є держави. У результаті аналізу наукових джерел виявили, що дослідниками фінансово-правова відповідальність визначається як застосування до порушника фінансово-правових норм заходів державного примусу уповноваженими на те державними органами [6, с. 183]. За іншого підходу, така відповідальність розглядається як нормативний, формально визначений у фінансовому праві, гарантований і забезпечений фінансово-правовим примусом юридичний обов'язок зазнавати правопорушником заходів державного примусу у вигляді фінансових санкцій за вчинене ним правопорушення у сфері фінансової діяльності [5, с. 12; 11, с. 194]. Однак зазначені визначення, на наш погляд, є неповними, так як не охоплюють усю систему ознак цього виду відповідальності, на яких має ґрунтуватися її визначення. У фінансово-правових джерелах йдеться про такі ознаки: виникає у зв'язку зі вчиненням правопорушення у сфері фінансової діяльності [10, с. 78-79; 12, с. 4]; виражається у застосуванні до правопорушника фінансово-правових норм уповноваженими на те державними органами заходів державного примусу [6, с. 183; 14, с. 39]; встановлюється державою у фінансово-правових нормах, які є охоронними і містять у своїй структурі фінансово-правові санкції; реалізується у специфічній процесуальній формі [6, с. 182-183]. Науковці до ознак фінансово-правової відповідальності також відносять наступні: рішення про накладання фінансових санкцій може бути прийнято як державним органом, так і (у визначених законом випадках) власне правопорушником [10, с. 78]; полягає в обов'язку суб'єктів правопорушення зазнати певних позбавлень майнового характеру, пов'язаних із застосуванням до правопорушника фінансових санкцій [10, с. 78-79; 14, с. 38]. Проведений аналіз свідчить, що розглянуті ознаки доцільно уточнити, вказавши, що йдеться про фінансово-правову відповідальність у ретроспективному аспекті, яка є системою правовідносин, а також визначивши їх суб'єктів, зміст і мету такої відповідальності. Із урахуванням цих уточнень пропонуємо до ознак фінансово-правової відповідальності (у ретроспективному аспекті) віднести й такі: є системою правовідносин між державою в особі уповноважених органів та порушником приписів фінансово-правових норм; її змістом є спричинення для правопорушника певних негативних наслідків за фінансове правопорушення, а метою – покарання правопорушника у притаманній сфері фінансово-правового регулювання формі, охорона фінансових правовідносин, припинення правопорушення та відшкодування завданої шкоди. Наведене вище дає підстави запропонувати таке визначення: фінансово-правова відповідальність (у ретроспективному аспекті) – це система правовідносин між державою в особі уповноважених органів та порушником приписів фінансово-правових норм, змістом яких є спричинення для правопорушника певних негативних наслідків за фінансове правопорушення з метою покарання правопорушника у притаманній сфері фінансово-правового регулювання формі, охорони фінансових правовідносин, припинення правопорушення та відшкодування завданої шкоди. На основі викладеного можна зробити висновок, що фінансово-правова відповідальність є основним засобом дотримання законності й порядку у сфері фінансової діяльності, а отже – і забезпечення фінансової безпеки держави. Її механізм може сприяти забезпеченню фінансової безпеки через його спрямування на охорону фінансових правовідносин, на дотримання їх учасниками правових приписів у сфері фінансової діяльності та засудження тих, хто їх порушує, а також на попередження вчинення фінансових правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Дмитренко Е.С. Юридична відповідальність суб'єктів фінансового права у механізмі правового забезпечення фінансової безпеки України : монографія / Е.С. Дмитренко. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 580 с.

2. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення : монографія / М.М. Єрмошенко. – К. : Київ.нац. торг.-екон. ун-т., 2001. – 399 с.

3. Іванський А. Й. Фінансово-правова відповідальність в сучасній Україні: теоретичне дослідження : автореф. дис. ...докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 “Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право”/ А.Й. Іванський . – О, 2009. – 42 с.

4. Карасева М. В. Финансовое право. Общая часть : учеб. / М. В. Карасева. – М. : Юристъ, 2000. – 256 с.

Каманец С.В.,
Мариупольский государственный университет,
студентка ОКУ «Магистр»,
специальность «Язык и литература(английский)»

ОТЛИЧИЯ КОРПОРАТИВНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ И PR-ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Внедрение политики корпоративной социальной ответственности признано фактором, увеличивающим прибыльность компаний, в связи с чем бизнес начал реагировать на призывы инвесторов, правительств и общества прояснить степень воздействия своего основного производства на окружающий мир.

Появившись в 1970-х годах в связи с ростом опасений по поводу загрязнения окружающей среды, сегодня концепция КСО серьезно расширилась.

Корпоративная социальная ответственность (КСО, также называемая корпоративная ответственность, ответственный бизнес и корпоративные социальные возможности) — это концепция, в соответствии с которой организации учитывают интересы общества, беря на себя ответственность за влияние их деятельности на заказчиков, поставщиков, работников, акционеров, местные сообщества и прочие заинтересованные стороны, а также на окружающую среду. Это обязательство выходит за рамки установленного законом обязательства соблюдать законодательство и предполагает, что организации добровольно принимают дополнительные меры для повышения качества жизни работников и их семей, а также местного сообщества и общества в целом.

Точное и исчерпывающее определение PR дать крайне сложно из-за широты целей и действий, охватываемых этим понятием. Поэтому до сих пор нет четкой общепринятой формулировки.

Например, в Новом международном словаре Уэбстера PR определяется как «содействие установлению взаимопонимания и доброжелательности между личностью, организацией и другими людьми, группами людей или обществом в целом посредством распространения разъяснительного материала, развития обмена информацией и оценки общественной реакции».

Основным назначением пиара является достижение высокой общественной репутации фирмы (или иной организации либо частного лица, нуждающегося в PR-услугах).

Существует определенная путаница, касающаяся того, что называть корпоративной социальной ответственностью, а что – маркетинговой или PR-акцией. Такая путаница ведет к существенным сложностям у целевых аудиторий, обесцениванию действительно полезных инициатив и, напротив, превознесению в качестве социально ответственного поведения акций-пустышек.

Можно встретить абсолютно противоположные точки зрения по этим вопросам. Кто-то считает КСО чуть ли не частью PR-стратегии компании, другие, напротив, не связывают эти сферы деятельности между собой.

Прежде всего, стоит отметить, что КСО – это не маркетинговая программа или кампания. КСО – это часть общей стратегии деятельности, роль и обязанности компании, в том числе, перед а) сотрудниками и их семьями б) обществом. КСО может включать благотворительную деятельность, но не ограничивается ей.

КСО – это неотъемлемая часть деятельности компании, ее долгосрочная стратегия и обязательства, которые требуют постоянного внимания.

Соотношение КСО и PR – очень тонкий вопрос. Очень грустно, когда одно приравнивается к другому – это абсолютное заблуждение, связанное, возможно, с тем, что часто функции менеджера по корпоративной социальной ответственности и/или корпоративной благотворительности приходится выполнять PR-менеджеру или PR-агентству. Тем не менее, знак равенства ставить ни в коем случае нельзя. Это не значит, что PR менеджеры или агентства не смогут внести значимый вклад в программы КСО. Функция PR имеет решающую роль в том, как рассказать о проблемах, стоящих перед обществом и организацией, а также рассказать о деятельности в области корпоративной социальной ответственности заинтересованным сторонам, привлечь людей к участию в решении проблем. Но это не одно и то же и если вся КСО реализуется исключительно ради PR-эффекта, это не КСО.

Ассоциация менеджеров России считает, что «социальная ответственность бизнеса – это добровольный вклад бизнеса в развитие общества в социальной, экономической и экологической сферах, связанный напрямую с основной деятельностью компании и выходящий за рамки определенного законом минимума».

Основными принципами КСО являются добровольность, направленность внепроизводственных мероприятий на решение проблем в различных сферах жизнедеятельности общества, сопряженность мероприятий КСО с основной деятельностью компании и больший по сравнению с действующим законодательством спектр социально ответственной деятельности.

В прежние годы, когда речь заходила о КСО, имелись в виду только группы лиц, непосредственно связанные с компанией (служащие, акционеры, клиенты). Хотя дискуссия о характере и степени социальной ответственности корпораций продолжается по сей день, уже совершенно ясно, что именно корпоративные службы Паблик Рилейшнз должны играть решающую роль в формировании политики и программ, направленных на обеспечение и реализацию социальной ответственности организации.

С помощью служб PR корпорации осуществляют целевое финансирование благотворительных программ, повышают уровень экологической ответственности, осуществляют программы информирования населения, проживающего на территориях вблизи предприятий, а также взаимодействуют с местными общественными организациями и властями с целью поддержки образования, культуры, здравоохранения и др.

Список использованных источников:

4. <http://www.csr.kg/practice/analytics/2012/08/15/corporate-social/>
5. <http://pr.web-3.ru/direction/social/>
6. <http://panor.ru/journals/pr/index.php> Журнал «Служба PR» № 6, 2012 г.

Киндюк Б. В.,
д. ю. н., д. г. н., завідувач кафедри
раціонального природокористування
та охорони навколишнього середовища

ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ РОЗШИРЕННЯ ПЛОЩІ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ В АКТАХ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Розширення мережі об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ), як свідчить світова практика, є одним з визначальних чинників розвитку заповідної справи. Території та об'єкти ПЗФ виконують функції унікальних і типових природних комплексів, а збереження сприятливих екологічних умов сприяє відтворенню природних ресурсів та їх збагаченню. При цьому традиційними для заповідної справи залишаються проблеми державного фінансування утримання установ природно-заповідного фонду та здійснення природоохоронних заходів; неузгодженості й недосконалості земельного, лісового, природоохоронного та інших галузей законодавства. Тому дедалі більшої актуальності набувають питання реалізації актів центральних органів виконавчої влади та Президента України на місцях.

Правове регулювання процесу збільшення площі ПЗФ має охоплювати такі важливі питання, як: а) охорона видової різноманітності рослин, екосистем, ландшафтів; б) забезпечення можливостей розвитку рослин шляхом їх захисту від надмірного антропогенного впливу; в) проведення наукових досліджень та організація моніторингу.

Питанням забезпечення ефективної охорони та розширення площі об'єктів природно-заповідного фонду України присвячені декілька Указів Президента останніх років, а саме: 1) Указ від 27 серпня 2008 р. № 774 «Про невідкладні заходи щодо розширення мережі національних природних парків»; 2) Указ від 1 грудня 2008 р. № 1129 «Про розширення мережі і територій національних парків та наших природно-заповідних об'єктів»; 3) Указ від 14 серпня 2009 р. № 611 «Про додаткові заходи щодо розвитку природно-заповідної справи в Україні». Однак прийняття зазначених актів істотно не вплинуло на процес заповідування територій у 2011 р., позаяк усього лише 0,2 % території України, або 106,9 тис. га (157 об'єктів) отримали статус охоронюваних державою.

На виконання Указу 2009 р. та положень ЗУ «Про основні засади державної екологічної політики України на період до 2020 р.» Адміністрація Президента України видала відповідне доручення від 5.06.2012 р. № 03/01/1573 Раді Міністрів АР Крим, обласним, Київській та Севастопольській державним адміністраціям, яким було поставлено завдання у найближчі роки збільшити площу природно-заповідного фонду до 10-15 % від площі країни. Таким чином, передбачалось створення нових та розширення площі існуючих об'єктів ПЗФ як загальнодержавного, так і місцевого значення. У додатку до доручення АПУ також наводилась таблиця індикативних показників збільшення площі ПЗФ на період до 2015 р. по кожній області України. Найбільше розширення площі територій ПЗФ заплановано у Житомирській – до 285,5 тис. га, у Чернігівській – 165,3 тис. га, у Сумській – 134,3 тис. га, та Львівській – 137 тис. га – областях.

Доручення АПУ готувалося на підставі листа Міністра екології та природних ресурсів України № 5935/09/10 від 23.03.2012 р. «Щодо створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду», в якому, зокрема, передбачалось збільшення відсотку територій об'єктів ПЗФ по Україні у 2015 р. до 10%, а у 2020 р. – до 15%. У листі було також відзначено, що значних успіхів у природно-заповідній справі досягнуто у Кіровоградській області, де площа ПЗФ збільшилася в 2011 р. на 61 тис. га, або на 2,5%. Натомість, у Донецькій, Одеській, Херсонській, Хмельницькій, Чернівецькій областях у 2011 р. не було створено жодного об'єкту ПЗФ. При цьому у Волинській, Запорізькій, Івано-Франківській,

Львівській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Чернігівській областях та м. Києві заповідано лише по 70–250 га земель.

Складність виконання поставленого завдання полягає у тому, що на сьогодні площа, зайнята об'єктами ПЗФ України, становить лише 5,9%, а збільшення цього показника майже у два рази потребує вирішення на нормативному рівні низки організаційно-технічних питань. Та попри це, місцеві державні адміністрації лише за рік розпочали реалізацію президентського Указу. Так, наприклад, в Донецькій області тільки 24.10.2013 р. вийшло розпорядження ОДА № 851 «Про збільшення площі природно-заповідного фонду в Донецькій області у період до 2015 р.», яким передбачалось збільшення територій, зайнятих ПЗФ, з 92 433 га, або 3,49%, до 148 тис. га, або 5,6%, а по місту Маріуполю – на 125 га. Зауважимо, що механізм практичної реалізації цього акта до цього часу не розроблений.

Відповідно до сучасних наукових підходів, створений об'єкт ПЗФ має включати в себе три елементи. По-перше, заповідні ядра – їх може бути декілька, з правовим режимом, що відповідає особливо охоронюваним територіям. По-друге, чітко позначена буферна зона, що оточує заповідні ядра, в якій дозволяється рекреація, екотуризм та інші види діяльності, які не порушують екологічного балансу, а також здійснення заходів щодо відтворення природного стану екосистем. Третій елемент включає перехідну або транзитну зону, в якій дозволяються окремі види діяльності, вирощування та збір сільськогосподарської, лісгосподарської та іншої продукції.

З урахуванням вище наведеного, видається доцільними запропонувати трирівневу схему реалізації виконання завдання щодо розширення площі ПЗФ.

На першому – загальнодержавному – рівні передбачається вирішення у законодавчому порядку таких питань, як спрощення порядку відведення земельних ділянок для природних та біосферних заповідників та інших категорій об'єктів ПЗФ; складання реєстру територій по кожній з областей України, які можуть бути в подальшому переведені у категорію земель ПЗФ; уведення заборони приватизації, відчуження, передачі в оренду, зміни цільового призначення земельних ділянок, які зарезервовані для подальшого заповідування.

На другому – регіональному – рівні пропонується підготовка пропозицій щодо створення нових і розширення територій існуючих природних парків і об'єктів ПЗФ. Створення нових об'єктів має відбити фізико-географічні та інші особливості регіонів України. З цією метою місцеві органи влади мають підготувати регіональні програми створення нових та розширення наявних площ об'єктів ПЗФ, а також мають бути створені спеціальні адміністрації або органи управління такими територіями.

На третьому – місцевому – рівні має бути вирішене завдання щодо збереження локальних об'єктів ПЗФ й створення нових. Органи місцевого самоврядування мають відігравати важливу роль не лише у процесі розвитку територій ПЗФ, але й передбачати схеми їх використання з метою забезпечення зайнятості населення.

Водночас має вирішуватися питання фінансування заходів, які забезпечують виконання указів Президента України щодо об'єктів ПЗФ. Нагальною залишається також необхідність більш широкого залучення учених для наукового обґрунтування законопроектів, громадських ініціатив, а також на стадії розробки та реалізації заходів щодо створення нових та розширення площ існуючих об'єктів ПЗФ. Завдання наукових установ на чолі з Національною академією наук полягатиме у всебічному дослідженні природних територій, виявленні перспективних об'єктів, цінних природних комплексів з метою їх подальшого заповідування та потенційних можливостей збереження природних ресурсів у складі об'єктів ПЗФ.

Отже, запорукою розв'язання проблем у сфері природно-заповідного фонду повинна бути, насамперед, активна взаємодія між законодавчою, виконавчою гілками влади, науковими колами і громадськістю.

Кислицина Я.,
Маріупольський державний університет,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Мова та література (англійська)»

ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ ТА ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Соціальна відповідальність бізнесу (далі - СВБ) - відповідальне ставлення будь-якої компанії до свого продукту або послуги, до споживачів, працівників, партнерів; активна соціальна позиція компанії, що полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем.

- сприяє сталому розвитку, у тому числі здоров'ю і добробуту суспільства;
- зважає на очікування зацікавлених сторін;
- відповідає чинному законодавству і міжнародним нормам поведінки;
- інтегрована у діяльність організації та практикується в її відносинах.

Корпоративна соціальна відповідальність (далі - КСВ) — це відповідальність тих, хто приймає бізнес-рішення, за тих, на кого безпосередньо чи опосередковано ці рішення впливають. Соціальна відповідальність — це концепція, що заохочує компанії враховувати інтереси суспільства, беручи на себе відповідальність за вплив діяльності компанії на споживачів, стейкхолдерів, працівників, громади та навколишнє середовище в усіх аспектах своєї діяльності.

СВБ є добровільною діяльністю компаній приватного і державного секторів, спрямованою на дотримання високих стандартів операційної та виробничої діяльності, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом, мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє середовище тощо, з метою вирівнювання наявних економічних і соціальних диспропорцій; створення довірливих взаємовідносин між бізнесом, суспільством і державою; покращання результативності бізнесу та показників прибутковості у довгостроковому періоді.

У сучасному світі соціально відповідальна діяльність бізнесу є загальноприйнятим правилом, якого дотримується значна кількість великих, середніх і навіть малих компаній по всьому світу. З огляду на надзвичайну суспільну та економічну користь, що містить у собі соціальна відповідальність бізнесу, питання її розвитку належать до сфери особливої уваги органів державної влади багатьох країн світу та провідних міжнародних організацій.

Проявом цієї уваги є розроблення стандартів СВБ і заходів зі стимулювання бізнесу до соціально відповідальної діяльності.

Соціальна відповідальність бізнесу — відповідальне ставлення будь-якої компанії до свого продукту або послуги, до споживачів, працівників, партнерів; активна соціальна позиція компанії, що полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем.

У широкому розумінні СВБ може бути представлена як система цінностей, заходів і процесів, що мають на меті поширення позитивного впливу діяльності компанії в економічній, екологічній, соціальній сферах як усередині організації, так і в навколишньому середовищі. Реалізація соціально відповідальних стратегій має орієнтуватися не лише на зменшення та запобігання негативним наслідкам діяльності, а й на досягнення економічного, екологічного та соціального ефектів, що може розглядатися як основа підвищення конкурентоспроможності окремих компаній і національної економіки загалом.

За визначенням Європейської Комісії («Зелена книга з корпоративної соціальної відповідальності», 2001 р.), корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – це «концепція, згідно з якою компанії інтегрують соціальні та екологічні питання у свою комерційну діяльність та взаємодію із заінтересованими сторонами на добровільній основі».

Надзвичайно важливе значення у сфері СВБ має концепція «потрійного критерію», що містить у собі розширення меж звітності організацій та додання соціальних і екологічних аспектів до фінансових показників діяльності.

Соціальна відповідальність бізнесу в Україні перебуває в стадії становлення. Найактивнішими у цій сфері є, насамперед, представництва іноземних компаній, які переносять на українське підгрунтя сучасні світові практики, принципи і стандарти, а також великі та малі вітчизняні підприємства й організації, які удосконалюють свою діяльність на засадах концепцій Загального управління якістю.

Однак зазначений процес потребує певної координації та стимулювання, а відтак активної участі в ньому держави, яка повинна визначити СВБ як бажану поведінку для бізнесу і розробити комплекс відповідних стимулів (до цього вже дійшли державні органи країн-членів ЄС).

Водночас необхідно усвідомлювати, що СВБ безпосередньо пов'язана з рівнем ділової досконалості підприємств, організацій і установ. Адже, якщо вони не є досконалими, то навряд чи зможуть системно і протягом тривалого часу задовольняти потреби всіх заінтересованих сторін. На це вкрай важливо зважати в Україні, де рівень ділової досконалості більшої кількості організацій суттєво нижчий за відповідний рівень у розвинених країнах.

Саме тому в Україні підтримка держави необхідна як для підкреслення важливості етичної і соціально відповідальної поведінки компаній, просування кращих практик вітчизняних компаній із соціальної відповідальності в Україні та за кордоном, так і для підвищення престижності досконалих організацій і процесів безперервного системного вдосконалення. Це дозволить більшості компаній посилити довгострокову конкурентоспроможність і репутацію через практики відповідального ставлення до своїх співробітників, споживачів та інших заінтересованих сторін.

Список використаних джерел:

1. Аналіз розвитку систем управління соціальною відповідальністю підприємства та проблеми їх упровадження в Україні / Л. Корчевна [та ін.] // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2009. – № 3. – 50-53 с.
2. Воробей В. “Соціальна відповідальність бізнесу. Українські реалії та перспективи” / В. Воробей, І. Журовська // 24-43 с.
3. Соціальна відповідальність бізнесу: розуміння і впровадження. – К., 2005. – 41 с.

Ковалёва Е.А.,

кандидат юридических наук, доцент

Гомельский государственный университет им. Франциска Скорины

доцент кафедры гражданско-правовых дисциплин

ПРЕПОДАВАНИЕ РАБОЧЕГО ПРАВА В БЕЛАРУСИ

Преподавание рабочего права (прообраза трудового) в Беларуси связано с образованием Белорусского государственного университета, где и начали изучаться юридические науки. Решение о создании Белорусского государственного университета было принято 25.02.1919 Президиумом Центрального Исполнительного Комитета БССР. Однако иностранная интервенция и гражданская война не позволили быстро реализовать данное решение. После этого были образованы Минская и Московская комиссии для решения вопросов создания БГУ. Первую возглавлял академик Е.Ф. Карский, а вторую – ректор Московского государственного университета, академик В.П. Волгин. Из-за временной

оккупации Минска польскими войсками первые занятия в новом университете состоялись 30 октября 1921. Эта дата и считается днем рождения БГУ [1, с. 5-6].

В составе Московской комиссии 25–31 декабря 1920 г. в Минске работал и известный дореволюционный российский ученый-трудовик Л.С. Таль. Факт его участия в содействии организации университета в Минске отмечают со ссылкой на Летопись Московского университета (в 3 т. Т. 1. 1755–1952. М., 2004. С. 285) и А.М. и М.В. Лушниковы [2, с. 222–223]. Вышеуказанные авторы называют Л.С. Талья ученым с мировым именем. Им 21 ноября 1913 г. в Харьковском университете была защищена магистерская диссертация на тему «Трудовой договор. Общее учение», изданное в виде монографии в этом же году в Ярославле. 26 мая 1918 г. в Петрограде защитил докторскую диссертацию на тему «Трудовой договор», которая также была издана в Ярославле в этом же году [2, с. 222].

Университет создавался практически на пустом месте, в год освобождения Минска от поляков, когда хозяйство республики было полностью разрушено войной. У молодого университета не было ни своих зданий, ни материальной базы, ни собственных кадров. Многие из белорусов, которые работали в других научных организациях, отказывались работать в университете, не веря, что он сможет долго просуществовать. Это побуждало правительство искать специалистов за пределами Беларуси. В подборе педагогических кадров для этого вуза принимала большое участие комиссия содействия организации БГУ и всемирно известный ученый К.А. Тимирязев. Профессорско-преподавательский состав в основном был укомплектован кадрами Московского, Казанского и Киевского университетов [3]. Необходимо уточнить, что относительно подготовки юридических кадров ведущими были специалисты из Ярославского и Саратовского университетов.

Перед университетом была поставлена задача создания кадров специалистов по различным отраслям практической деятельности, подготовки работников для обслуживания научных, научно-технических и производственных учреждений республики. В университете в 1921 г. были созданы факультеты: рабочий, общественных наук, медицинский, сельскохозяйственный, физико-математический. Факультет общественных наук просуществовал до 1924, а в 1925/1926 учебном году на базе его открывается факультет права и хозяйства, который в 1931 г. был реорганизован в 2 факультета: советского строительства и права и факультет народного хозяйства [4].

Уже в первые годы существования факультета общественных наук уделялось внимание изучению правовых дисциплин. Согласно Учебным планам факультета на 1921-1925 [5] преподавалось гражданское, административное, уголовное, рабочее, земельное, международное право и другие курсы. Рабочее право читалось со 2 курса уже в 1922/1923 академическом году профессором Александром Владимировичем Горбуновым.

Согласно материалам личного дела профессора А.В. Горбунова о работе в Белгосуниверситете, [6] сохранившимся в Национальном архиве Республики Беларусь, он родился 26 июля 1867 г. в селе Нижний Шкафт Городищенского уезда Пензенской губернии. По происхождению дворянин. Получил образование на юридическом факультете Московского университета. После окончания университета в 1889 г. был принят на службу в Московский окружной суд на должность судебного следователя. В 1893 г. оставил службу и решил заняться научной деятельностью. Владел немецким и французским языками, читал на английском, польском и латинском языках (л.д. 1-10б).

Преподавал Александр Владимирович во многих учебных заведениях, причем, самое продолжительное время – в Варшавском университете с 1896 по 1905 г., который до революции был самым близким к белорусским территориям. В Варшаве работал на кафедре административного права приват-доцентом. В 1905 он возвращается из Варшавы в Московский университет на ту же должность. В 1906 защитил магистерскую диссертацию по административному праву в Московском университете на тему «Методические основы дисциплин, изучающих деятельность государства» (М., 1906). В 1913 профессор получил

приглашение занять кафедру государственного права в Томском университете. В 1919 избирается профессором Ярославского госуниверситета, а в 1920 возглавляет кафедру рабочего права и социальной политики. С 1917 по 1920 был деканом и профессором Саратовского государственного университета [2, с. 468-469].

О периоде работы в Белгосуниверситете свидетельствует удостоверение № 2678 от 24.09.1924, выданное в том, что профессор А.В. Горбунов 27.10.1922 был утвержден ГУСом в должности профессора факультета общественных наук БГУ по кафедре административного права, в какой состоял по 01.10.1924, ввиду ликвидации ФОНа освобожден от занимаемой им должности (л.д. 4).

Однако и далее его трудовые отношения с БГУ сохранялись. В личном деле А.В. Горбунова сохранилась копия удостоверения, которое выдавалось профессору в том, что он направляется в г. Минск для производства зачетов у студентов ФОН БГУ (л.д. 3). Нами также обнаружена лекционная книжка студента экономического отделения ФОН Левина Григория Абрамовича, [7, с. 6] выданная 23.05.1924. В ней сделана запись о приеме экзамена по рабочему праву профессором А.В. Горбуновым 30.01.1925, имеется оценка и подпись преподавателя. А у студента правового отделения ФОН Кельмана Исаака Вульфовича экзамен по рабочему праву был принят профессором 28.05.1924 [8, с. 4].

Список основных трудов А.В. Горбунова насчитывает 23 издания и множество «более мелких статей». Его работы по регулированию труда в большей степени относятся к социальному праву, которые рассматривались в то время как институты рабочего права:

Отголоски немецкой литературы о голоде (Москва, 1892);

О влиянии общего начального образования на производительность труда (Русская Мысль, 1896);

Общественное призрение и экономическая политика (Мир Божий, 1898);

Общественное призрение и государственное страхование рабочих (Народная энциклопедия, т. 11, 13, Москва, 1911);

Борьба с нищенством и бродяжничеством (Москва, 1911);

Причины пауперизма (Москва, 1911).

Особо обратим внимание, что профессор А.В. Горбунов приехал в Беларусь уже с опытом преподавания рабочего права. Об этом свидетельствуют А.М. и М.В. Лушниковы, указывая, что «курс рабочего права еще в дореволюционный период он (А.В. Горбунов) начал читать одним из первых в стране», «им в 1920-1921 учебном году в Ярославском госуниверситете были проведены занятия по предметам «Рабочий вопрос» (История и формы рабочего движения и политика труда) и «Рабочее право» [2, с. 468-469].

Кроме того названные исследователи утверждают, что в Ярославском госуниверситете была разработана программа по рабочему праву для студентов-юристов заведующим кафедрой промышленного права профессором Анатолием Васильевичем Венедиктовым, специалистом по гражданскому праву, избранным в действительные члены Академии наук СССР, а затем и Российской академии наук. А.В. Венедиктов проработал в университете один год с ноября 1918 соответственно по 1919 год, т.е. до преподавания профессора А.В. Горбунова [2, 476-477].

Таким образом, в Белгосуниверситете преподавание рабочего права осуществлялось подготовленным специалистом, имеющим программу курса, апробированную на практике.

Нам удалось обнаружить программу курса «Административное право», читаемого профессором А.В. Горбуновым в БГУ в 1923/1924 учебном году и отчет о его работе [9, с. 4-6]. Программа имеет структуру:

общая и особенная части;

задачи государства, вызываемые развитием пауперизма;

законодательная охрана труда;

пособия.

В частности, второй и третий разделы включали вопросы рабочего права и предусматривали изучение:

1. Понятие, размеры, значение и причины пауперизма.

2. Отношение государства к жертвам пауперизма. Уголовно-исправительные меры по отношению к профессиональным нищим и бродягам. Оценка этих мер.

3. Призрение государством бедных или так называемое «общественное призрение». Понятие и юридическая конструкция этой задачи управления. Система призрения бедных. Историческое развитие и организация призрения бедных в Западной Европе. История и организация общественного призрения в дореволюционной России. Оценка государственного призрения бедных. Попытки реформировать эту отрасль управления, предпринимаемая в Западной Европе в 20 веке.

Новейшие формы помощи нуждающимся – мероприятия так называемой «социальной политики». Различия социальной политики от общественного призрения и благотворительности. Государственное страхование трудящихся классов. Понятие страхования, его виды и формы. Государственное страхование рабочих в Германии, Англии и других странах Западной Европы. Страхование рабочих в дореволюционной России. Сравнение государственного страхования с другими формами помощи нуждающимся.

Государственная пенсия престарелым в Дании, Австралии и Англии. Помощь безработным: организация рабочего рынка, доставка работы (рабочие колонии, дома трудолюбия, общественные работы), страхование от безработицы.

Оценка мероприятий социальной политики.

Социальное обеспечение и социальное страхование в Советской России.

Раздел 3: Законодательная охрана труда предусматривал:

Понятие, история и содержание законодательной охраны труда. Обеспечение свободы профессиональных союзов в Советской России.

Регулирование формы и содержания рабочего договора.

Охрана труда малолетних, подростков и женщин.

Нормировка рабочего времени. 8-часовой рабочий день.

Нормировка заработной платы.

Организация управления, надзора и суда.

В качестве пособий для изучения основных вопросов рабочего права А.В. Горбунов рекомендует источники:

Каплун Охрана труда и ее органы;

Горбунов Общественное призрение и государственное страхование рабочих (Народная энциклопедия, т. 11, 13, 14. Изд. Сытина. – М., 1911).

В отчете за 1923/1924 учебный год профессор А.В. Горбунов отмечает, что «в истекшем академическом году я преподавал административное право и рабочее право. Помимо лекций я устраивал беседы со слушателями и вел семинарские занятия. Эти последние заключались в обсуждении представленных участниками семинария письменных докладов. От рефератов требовалась самостоятельная разработка соответствующего законодательного материала. В виде примера укажу на доклады, посвященные истории и современному положению рабочего-крестьянской инспекции, жилищному законодательству, социальному страхованию и т.п. Из числа представленных докладов некоторые отличались крупными достоинствами. А. Горбунов» [10, с. 4].

В результате исследования архивных данных и других источников мы пришли к следующим основным выводам:

1) в Беларуси прообразом трудового права являлось рабочее право, включающее основные институты: рабочий (трудовой) договор, рабочее время, заработная плата, страхование, безработица, коллективное трудовое право, разрешение споров и инспекция труда;

2) первым ученым, который начал преподавание рабочего права, является профессор А.В. Горбунов в 1922/1923 учебном году на факультете общественных наук Белорусского государственного университета. Ученым оно рассматривалось как особая отрасль управления, имеющая свою специфику.

Список использованных источников:

1. Максимова Л.П. *Almamater ЮРИСТОВ БЕЛАРУСИ: История и современность юридического факультета Белорусского государственного университета* / Л.П. Максимова. Мн.: Из-во право и экономика, 2001. – 171 с.
2. Лушников А.М. *Российская школа трудового права и права социального обеспечения: портреты на фоне времени (сравнительно-правовое исследование): моногр.: в 2 т.* / А. М. Лушников, М. В. Лушникова; Яросл. гос. ун-т им. П.Г. Демидова. Ярославль, 2010. Т. 1. 563 с.
3. Минск старый новый [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.minsk-old-new.com/minsk-2880.htm>. Дата доступа 12.03.2013.
4. Национальный архив Республики Беларусь. Ф. 205, оп. 1, Предисловие.
5. Национальный архив Республики Беларусь. Ф. 205, оп. 1, е.х. 1116, л.д. 3, 6, 8; ф. 205, оп. 1, е.х. 1135, л.д. 2.
6. Национальный архив Республики Беларусь. Ф. 205, оп. 3, е.х. 2019, 10 л.
7. Национальный архив Республики Беларусь. Ф. 205, оп. 2, е.х. 1381, л.д. 6.
8. Национальный архив Республики Беларусь. Ф. 205, оп. 2, е.х. 1120, л.д. 4.
9. Национальный архив Республики Беларусь. Ф. 205, оп. 1, е.х. 1141, л.д. 4-6
10. Национальный архив Республики Беларусь. Ф. 205, оп. 1, е.х. 1141, л.д. 4

Корець О.Г.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ

В умовах економічної кризи, загострення фінансових проблем бюджетна політика у світі в цілому та в Україні зокрема, потребує переосмислення та зазнає чималих змін. Суттєвої актуальності набуває питання формування напрямків бюджетної політики, адже бюджет є основною ланкою в фінансовій системі будь-якої держави і саме від нього залежить виконання завдань і функцій, що стоять перед державою.

Дану проблему досліджували такі науковці як: С. Буковинський, І. Сало, І. Д'яконова Л. Лисяк, С. Мочерний, Ц. Огонь, І. Чугунов, С. Юрій, Ф. Ярошенко та інші.

Метою дослідження є аналіз сутності бюджетної політики України в умовах економічних перебудов.

Бюджетна політика має будуватися на основі науково обґрунтованої концепції розвитку бюджетних відносин у складі фінансової політики, спрямованої на створення умов для підвищення якості державних послуг, соціально-економічного розвитку країни та територій. Бюджетна система – вагома складова державного регулювання соціально-економічного розвитку суспільства. Становлення фінансових відносин відбувається в умовах трансформації економіки, яка є передумовою і одночасно об'єктом їх впливу [1, ст.5].

Бюджетна політика є складним феноменом, що охоплює всі напрями діяльності держави. Саме через бюджет держава впливає на соціально-економічний розвиток регіонів та фінансову стабільність держави в цілому. Бюджетна політика як інструмент державного регулювання економіки забезпечує виконання частини функцій, покладених суспільством на державу

С. Юрій вважає, що основа бюджетної політики – розроблення напрямів використання бюджету відповідно до засад соціально-економічного розвитку суспільства. У процесі такого розроблення держава визначає конкретні форми, методи і види організації бюджетних відносин. Практична реалізація бюджетної політики полягає у сукупності заходів довгострокового (стратегічного) та короткострокового (тактичного) характеру, які здійснює держава через бюджетну систему [2, ст.347].

На думку І. О. Плужніка бюджетна політика є сукупністю пріоритетів (національних інтересів), наукових підходів і конкретних заходів щодо цілеспрямованої діяльності держави з регулювання бюджетного процесу та використання бюджетної системи для вирішення економічних і соціальних завдань країни [3, с. 177].

Як зауважує А. Сизов, що основними проблемами при формуванні бюджетної політики є:

- максимально точне визначення обсягу ВВП, із врахуванням інших макроекономічних показників: рівня інфляції, обсягу виробництва, споживання та нагромадження;
- впровадження науково обґрунтованих розрахунків дохідної бази бюджету (останнім часом вона постійно завищувалась за рахунок необґрунтованих прогнозних обсягів промислового виробництва, коштів від приватизації, платежів від ренти, які фактично не досягалися) [4, ст. 48]

На погляд деяких провідних вчених, причиною переважної більшості недоліків бюджетної системи України є недостатньо ефективне планування бюджетного процесу. За даними Рахункової палати Верховної Ради України, обсяги неефективно використаних коштів державного бюджету щороку зростають. Наприклад, якщо у 2006 р. виявлено фактів неефективного використання бюджетних коштів на суму 3,8 млрд грн, то у 2007 р. цей показник становив 5,6 млрд грн, тобто зріс на 32,1 %, а у 2008 р. досяг 7,8 млрд грн, збільшившись порівняно з попереднім роком на 28,2 %. У 2009 р. цей показник становив 11,5 млрд грн, тобто у 1,5 раза більше, ніж у 2008 р., та втричі більше, ніж у 2006 р. Така динаміка свідчить про значні недоліки функціонування бюджетної системи, її низьку ефективність і результативність. Обравши курс на євроінтеграцію, Україна зобов'язана дотримуватися світових стандартів, забезпечення фінансової стабільності, високого рівня економічної активності та збалансованого розвитку відповідно до цивілізованих правил [5, с. 47].

О. В. Величко зазначає, що нині для України одним із надзвичайно важливих завдань у галузі бюджетної політики є недопущення подальшого зниження рівня життя найменш забезпечених і найуразливіших верств населення. Держава має гарантувати, що життєвий рівень населення не впаде нижче від прожиткового мінімуму. В умовах дефіциту коштів для забезпечення потреб у соціальній сфері необхідне жорстке нормування розподілу наявних у державі фінансових ресурсів, що має ґрунтуватися на об'єктивній системі показників державних соціальних стандартів і соціальних норм, розрахованих з огляду на мінімальні потреби та можливості суспільства на конкретному етапі розвитку [6, ст., 83]

До інноваційних механізмів удосконалення бюджетних систем можна віднести програмно-цільовий метод формування бюджетів, який у світі відомий під назвою «бюджетування, орієнтоване на результат». Відповідно до цієї концепції, у бюджетному процесі України бюджетні витрати формуються в розрізі бюджетних програм. Для визначення бюджетного забезпечення країни може бути ефективно використано метод аналізу ієрархій. Він передбачає побудову якісної моделі бюджетної політики, яка охоплює мету, альтернативні варіанти її досягнення, критерії оцінки якості альтернатив і глобальні пріоритети [7, ст.159]

Однією з головних проблем бюджетної політики є ефективне та результативне використання бюджетних коштів, виконання бюджету в умовах обмежених бюджетних

ресурсів, важливим кроком щодо вирішення цього питання є удосконалення системи управління видатками бюджету в частині підвищення результативності їх використання.

Таким чином, бюджетна політика є важелем впливу на розвиток економіки і соціальної сфери. З її допомогою держава, розподіляючи і перерозподіляючи валовий внутрішній продукт, здійснює вплив на формування структури виробництва, результати господарювання, проведення соціальних перетворень. В умовах трансформаційної економіки роль бюджетної політики економічного зростання значно підвищується, вона стає основним інструментом регулювання соціально-економічних процесів.

Список використаних джерел:

1. М'яковський А., Чугунов І. Бюджетна політика як складова соціально-економічного розвитку країни / А. М'яковський, І. Чугунов // Вісник КНТЕУ. – № 5. – 2010. – С. 5-15.
2. Юрій С. І. Фінанси: підручник / За ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с.
3. Засади формування бюджетної політики держави : наук. монографія / М. М. Єрмошенко, С. А. Єрохін, І. О. Плужніков, Л. М. Бабич, А. М. Соколовська, Ю. В. Чередниченко; за наук. ред. д.е.н., проф. М. М. Єрмошенка. – К. : НАУ, 2003. – 284 с.
4. Сизов А.І., Остапенко О.П. Бюджетна політика та її вплив на фінансову безпеку держави / А.І. Сизов О.П., Остапенко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – № 29. – 2012. – С. 47-50
5. Радіонов Ю.Д. Проблема ефективності використання бюджетних коштів / Ю.Д. Радіонов // Фінанси України: журнал. – 2011. – № 5 (186). – С. 47-55
6. О. В. Величко Бюджетна політика та особливості її формування в умовах нестабільності соціально-економічного розвитку / Величко О. В. // Економічний вісник Донбасу. – № 1(19) . – 2010. – С.83-87
7. Садеков А.А. Сталий розвиток і бюджетна політика в умовах реформування економіки / А.А. Садеков, Ю.М. Соловйова // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.19. – С. 156-162.

Кулага Г.С.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІТРОЕНЕРГЕТИКИ

Вітроенергетика є способом отримання електричної енергії за допомогою вітру. Засоби отримання енергії вітру — вітротурбіни (вітрогенератори, вітрові установки), які об'єднують у так звані вітроелектростанції (ВЕС). Вітроенергетика — галузь відновної енергетики, яка спеціалізується на використанні кінетичної енергії вітру. Це один з тих способів використання енергії навколишнього середовища, що був відомий з давніх часів [1].

За даними «Всесвітньої вітроенергетичної організації», енергія вітру використовується більш ніж в 70 країнах світу. Провідними країнами в освоєнні енергії вітру є США, Німеччина, Данія, Іспанія, Китай. На сьогодні доля вітроенергетики у світовому виробництві електроенергії складає близько 1%. Ринок вітроенергетики розвивається досить динамічно, лише за період з 1998 по 2007 рік потужність вітроенергетики виросла майже в 10 разів. Слід зазначити, що коефіцієнт використання встановленої потужності вітрогенераторів останнього покоління сягає 42%, це майже стільки, як на турбінах поширених нині теплових електростанцій, що впритул наближає вітрову електроенергетику до традиційних галузей енергетики [2].

Вітроенергетика є однією з найбільш розвинених і перспективних галузей альтернативної енергетики. В даний час, в умовах енергетичної кризи на Україну, вітроенергетика займає одне з провідних місць у використанні НВДЕ.

До основних переваг розвитку енергетики відносяться:

- 1) Зменшення викидів парникових газів
 - Поліпшення екологічної ситуації;
 - Можливість продажу квот викидів парникових газів.
- 2) Розвиток і стабільність енергетичної галузі
 - Зменшення споживання викопних ресурсів ;
 - Зменшення імпорту природного газу;
 - Розвиток технологій .
- 3) Можливості для бізнесу
 - Нові робочі місця;
 - Привабливі умови для залучення інвестицій;
 - Формування нової енергетичної підгалузі.

Іншим найважливішим аспектом є те, що поновлювані джерела енергії являються додатковим енергетичним потенціалом держави. І освоєння їх на сучасному етапі неможливе без державної підтримки. Тому основні показники розвитку нетрадиційної енергетики включені в найважливіші програмні документи, які визначають розвиток енергетики держави, зокрема України.

Україна визначила пріоритетною системою підтримки на основі «підйомного» пільгового тарифу. Це є оптимальним підходом у більшості країн ЄС і вимагає існування зрілого конкурентного ринку електроенергії. Гарантовані «підйомні» тарифи є ефективними, гнучкими, що не складними у впровадженні і не вимагають високих адміністративних витрат. Вони забезпечують інвесторам високий ступінь визначеності, утримуючи, в той же час, інвестиційні прибутки на розумних рівнях. Слід зазначити, що до такого розуміння Україна прийшла не відразу. У 1994года було видано ряд документів Президентом, Парламентом та Кабінетом Міністрів щодо організації будівництва вітроелектростанцій (ВЕС).

Постановою від 15 червня 1994 року № 415 «Про будівництво вітрових електростанцій» було передбачено фінансування шляхом введення цільового збору в розмірі 0,5 %, від загального обсягу коштів, отриманих в якості оплати за весь обсяг відпущеної електроенергії, акумуляція цих коштів на окремому рахунку Міністерства енергетики та електрифікації та спрямування їх на будівництво вітроелектростанцій, на розширення потужностей для виробництва вітроенергетичного обладнання з використанням виробничих потужностей підприємств машинобудування та ВПК.

Закон України «Про енергозбереження» від 1 липня 1994 року (№ 74/94—ВР) вперше дав визначення терміну « нетрадиційні та відновлювальні джерела енергії». Це енергія, яка постійно існує або періодично виникає в навколишньому середовищі в якості потоків енергії сонця, вітру, геотермальної енергії, морів, океанів і біомаси. Закон визначив правове регулювання, що застосовується до юридичних і фізичних осіб, які проводять роботу з будівництва та реконструкції об'єктів відновлюваної енергетики.

Сьогодні Закон України " Про енергозбереження " передбачає надання податкових пільг підприємствам — виробникам енергозберігаючого обладнання, техніки і матеріалів, засобів вимірювання, систем контролю і управління енергоспоживанням і підприємствам , які використовують устаткування, що працює на нетрадиційних та поновлюваних джерелах енергії.

Відповідно до Указу Президента України від 2 березня 1996 року № 159 «Про будівництво вітрових електростанцій», розмір цільового збору був збільшений з 0,5 до 0,75% від загального виробництва електроенергії. Цим Указом також доручалось Кабінету

Міністрів України затвердити державну комплексну програму будівництва вітрових електростанцій. Комплексна програма будівництва вітрових електростанцій була затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 3 лютого 1997 частки № 137 і був створений міжгалузевої координаційна рада з питань будівництва вітрових електростанцій.

Пріоритетність розвитку вітроенергетичної галузі також знайшла підтвердження на рівні Закону України від 8 червня 2000 року № 1812 — III «Про внесення змін і доповнень до деяких законів України про сприяння розвитку вітроенергетики України», яким на період до 1 січня 2011 роки вносять зміни, зокрема, до Закону України «Про електроенергетику» :

— Обов'язковість покупки Оптовим ринком електроенергії України всього обсягу електричної енергії, виробленої на ВЕС;

— Встановлення цільової надбавки в розмірі 0,75 % до існуючого тарифу на електроенергію для фінансування будівництва ВЕС згідно з Комплексною програмою.

Правова база цієї надбавки (0,75 %) дещо змінилася після внесення змін до податкового та бюджетного законодавства. Законом України «Про Державний бюджет України на 2003 рік» було встановлено, що одним із джерел надходжень до спеціального фонду буде надбавка в 70,75 % до тарифу на електроенергію. Змінами до Закону «Про Державний бюджет України на 2003 рік» зазначений збір прирівняне до одного з видів обов'язкових бюджетних зборів, механізм зміни якого встановлюється Кабінетом Міністрів України спільно з Національною комісією регулювання електроенергетики України (НКРЕ). Надання субсидій здійснювалося безпосередньо в сферу виробництва обладнання та будівництва вітроелектростанцій.[3]

Після того, як було напрацьовано законодавство загального характеру про розвиток альтернативної енергетики, були зосереджені зусилля на розробці спеціального законопроекту, який би містив конкретний механізм державної підтримки, зокрема, величину і порядок застосування «зеленого» тарифу.

25 вересня 2008 був прийнятий і набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про встановлення «зеленого тарифу» (№ 601 — VI). Закон визначив «зелений» тариф як спеціальний тариф, за яким закуповується електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії.

Прийнятий у 2008 році Закон не став привабливим для інвесторів насамперед у частині величини «зеленого» тарифу. Тому був розроблений і 1 квітня 2009 прийнятий Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» щодо стимулювання використання альтернативних джерел енергії» (№1220-VI) [4].

Закон передбачає сприяння розвитку альтернативної енергетики як екологічно чистої і без паливної під галузі енергетики шляхом встановлення «зеленого» тарифу та умов оплати електростанціям, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії [3].

Таким чином, розвиток відновлюваних джерел енергії на сучасному етапі неможливе без державної підтримки, ці джерела є додатковим енергетичним потенціалом держави і можуть розвиватися тільки з урахуванням особливостей енергетичного комплексу кожної держави. А в свою чергу держава на рівні Закону має гарантувати реалізацію електроенергії, виробленої з використанням альтернативних джерел енергії (гарантію підключення до електромереж). Також необхідно визначитися з типом підтримки (встановленням пільгового тарифу, системи квот, зелених сертифікатів і т.д.), величиною ціни на електроенергію, виробленої з використанням альтернативних джерел енергії, яка повинна бути привабливою для інвестора, а також «підйомної» для споживача. Цей механізм повинен включати в себе систему фінансового «розосередження» електроенергії від альтернативних джерел енергії в загальному обсязі виробленої електроенергії (наприклад, покриття різниці в тарифах з традиційною енергією за рахунок незначного збільшення тарифу на передачу електроенергії, виплати з оптового, балансуєного ринків електроенергії у разі їх існування).

Список використаних джерел:

18. Вітроенергетика. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/1754080137971/ekologiya/vitroenergetika>
19. Альтернативні джерела енергоресурсів в Українському Причорномор'ї. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://od.niss.gov.ua/articles/438/>
20. Развитие ветроэнергетики в Украине (нормативно-правовая база и государственная регуляторная политика). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.windenergy.kz/files/1264649633_file.pdf
21. Стимулювання відновлюваної енергетики в Україні за допомогою «зеленого» тарифу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/a8094c004f047e0cb9f0fb3eac88a2f8/GT_Guide_1903_2013_UKR.pdf?MOD=AJPERES

Максенко Ю.Д.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

РОЛЬ КОЛЕКТИВНОГО ДОГОВОРУ У РЕГУЛЮВАННІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Колективні договори є стрижнем всієї системи колективно-договірних відносин. Вони регулюють соціально-трудова відносини між найманими працівниками і роботодавцями з урахуванням норм трудового законодавства, інших нормативно-правових актів та фінансового стану підприємства.

Міжнародною правовою основою практики ведення колективних переговорів і укладення колективних переговорів є міжнародні норми, що опрацьовані і затвердженні Міжнародною організацією праці (МОП). У Декларації про цілі і завдання МОП, яка прийнята в Філадельфії (США) 10 травня 1944 р., зазначається, що МОП урочисто зобов'язується сприяти прийняттю усіма країнами світу програм, які мають на меті дійсне визнання права на колективні договори. Провідною нормою у цій галузі є Конвенція МОП № 98 (1949 р.), в якій зафіксовані права трудящих на організацію і ведення переговорів та укладення колективних договорів. Ця Конвенція доповнюється рядом інших міжнародних трудових норм.

Україна ратифікувала Конвенцію МОП № 98 (1949 р.), як і цілий ряд інших, що мають пряме відношення до налагодження соціального партнерства, включила їх положення у національне законодавство, створивши тим самим гарантії найманим працівникам на ведення переговорів і укладення колективних договорів.

Відповідно до Рекомендації МОП № 91 про колективні договори (1951р.) під колективним договором слід розуміти усяку письмову угоду щодо умов праці та найму, яка укладається з одного боку, між роботодавцем, групою роботодавців або однією чи кількома організаціями роботодавців та, з другого боку, однією чи кількома представницькими організаціями працівників або, за відсутності таких організацій, — представниками самих працівників, належним чином обраними і уповноваженими згідно з законодавством країни.

Колективні договори, як відомо, є одним із найважливіших інструментів трудового права, ефективним правовим засобом розвитку та вдосконалення демократії у сфері соціально-трудова відносин.

В даний час роль колективного договору має велике значення. Колективний договір може заповнювати своїми локальними нормами прогалини трудового законодавства, підвищувати гарантії трудових прав працівників, покращувати охорону праці та соціально-

побутові умови, може також націлювати на повагу та розвиток трудових традицій даного підприємства, заохочувати працюючих та покращувати медичне обслуговування працівників.

Відповідно до ст. 4 Конвенції МОП № 98 "Про застосування принципів права на організацію і на ведення колективних переговорів", ратифікованою Україною, де це необхідно, вживаються заходи, що відповідають умовам країн, з метою сприяння повному розвитку і використанню процедури ведення переговорів на добровільній основі між підприємцями та організаціями підприємців, з однієї сторони, і організаціями трудящих, з іншої сторони, з метою регулювання умов праці шляхом укладення колективних договорів. Пунктом 1 Рекомендації МОП № 91 щодо колективних договорів передбачено, що шляхом погодження або через законодавство залежно від умов країни повинні встановлюватися системи, що відповідають місцевим умовам, для опрацювання, укладення, перегляду та поновлення колективних договорів чи для надання сприяння сторонам у опрацюванні, укладенні, перегляді та поновленні колективних договорів.

Правові засади розробки, укладення та виконання колективних договорів і угод з метою сприяння регулюванню трудових відносин та соціально-економічних інтересів працівників і власників в Україні визначені Законом України "Про колективні договори і угоди" від 01.07.1993 р. (далі – Закон). Відповідно до частини 1 статті 2 цього Закону колективний договір укладається на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності та господарювання, які використовують найману працю і мають право юридичної особи.

Якщо звернутися до положень Кодексу України про адміністративні правопорушення, можна побачити, що відповідальність настає не у зв'язку із відсутністю колективного договору, а у зв'язку із ухиленням від участі в переговорах при його укладенні, зміні або доповненні. Більшість практикуючих юристів під цією нормою розуміють, що відповідальність настає винятково в тому випадку, якщо трудовий колектив наполягав, а роботодавець ухилявся від участі в переговорах при укладенні, зміні або доповненні колективного договору. Порядок ведення таких переговорів визначений ст. 10 Закону. Він передбачає обов'язок сторони, що одержала письмове повідомлення про початок переговорів з укладення колективного договору, у семиденний термін почати роботу з їх ведення. При цьому, у випадку, коли сторона, що одержала письмове повідомлення, ухиляється від участі в переговорах, ініціююча сторона має право звернутися до державного інспектора праці із заявою про притягнення сторони, що ухиляється, до адміністративної відповідальності.

Таким чином, складається враження, нібито у випадку, коли на укладанні колективного договору профспілковий або інший уповноважений на представництво трудовим колективом орган (представник трудящих, обраний і уповноважений трудовим колективом) не наполягає, то відповідно роботодавець не несе ніякої відповідальності.

Макмак П.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»

ОСОБЛИВОСТІ ПРАЦІМОЛОДІ В УКРАЇНІ

Актуальність теми обумовлена тим, що молодь – головна рушійна сила сучасного світу. Вона перебуває в центрі міжнародних, соціальних, економічних і політичних подій. Завдяки високому інтелектуальному потенціалу, мобільності та гнучкості молоді люди мають можливість впливати на суспільний прогрес, визначаючи майбутнє суспільства,

держави та світового співтовариства. Одним з перспективних напрямків залучення молоді в суспільні процеси країни є забезпечення молоді робочими місцями.

Покликанням молоді є формування майбутнього української держави, її розбудови, зміцнення, виведення на передові економічні, наукові, культурні рубежі. Але зараз молоді люди потребують допомоги і підтримки, аби отримати професію і освіту, влаштуватися на роботу, створити міцну забезпечену сім'ю. І це повинні зрозуміти у владних структурах. Важливо, щоб молоді громадяни брали активну участь у підготовці законодавчих проєктів, які безпосередньо стосуються їхнього життя. Сучасна молодь вже довела, що має активну життєву позицію, вона не байдужа до долі держави, у якій їй жити, працювати, творити. Однак, актуальність проблеми характеризують, зокрема, такі цифри, що на сьогодні приблизно половина безробітних - молоді люди віком до 30 років, а рівень безробіття серед молоді є значно вищий, ніж серед інших вікових категорій. Соціальне значення працевлаштування молоді ставить проблему молодіжного безробіття на одне з перших місць у державній молодіжній політиці. Безробіття це неминучий атрибут ринкової економіки.

В даний час все більше усвідомлюється актуальність проведення заходів в області зайнятості молоді. Труднощі, з якими стикається суспільство в своїх зусиллях по соціалізації і інтеграції молоді, виникають з невідповідності між потребами і устремліннями молодих людей, з одного боку, і тим, що суспільство пропонує і вимагає від них - з іншого боку. Щоб вирішити це протиріччя, слід створити умови для самореалізації молодих фахівців - дати можливість вносити свій внесок до розвитку суспільства. Метою регулювання зайнятості молоді є приведення її у відповідність з суспільними потребами у фахівцях і потребою молодих людей в працевлаштуванні і реалізації свого творчого потенціалу.

Питання забезпечення зайнятості молоді є важливим для суспільства і держави, тому визначає особливі завдання для правового регулювання в цій сфері. Ігнорування вказаної проблеми може призвести до відсутності кваліфікаційного кадрового потенціалу в країні, підвищення рівня незайнятості, злочинності серед молоді.

Метою дослідження є виявлення правового регулювання працевлаштування молоді в Україні та виявлення проблем у реалізації молоддю права на працю у площині забезпечення трудової зайнятості молоді.

Відповідно до поставленої мети визначені основні завдання дослідження:

- а) дослідити правове регулювання праці молодих спеціалістів та молоді
- б) дослідити проблематику працевлаштування молоді в Україні
- в) проаналізувати проблеми професійної підготовки та навчання молоді

Визначення поняття «молодь» важливе не тільки для вироблення єдиного підходу до встановлення вікових меж молоді, а й для з'ясування питання про сутність молоді, її місце у соціальній структурі суспільства, соціальних показників, в яких відображається специфіка соціального статусу молоді.

Існує декілька підходів до визначення поняття «молодь». Найпростішим з них є використання вікових ознак як найголовнішого параметра, що характеризує молодь як певну соціально-демографічну групу. Поширеним є підхід, який розглядає молодь як перехідну фазу від соціальної ролі дитини до соціальної ролі дорослого. Інколи молодь розглядають як соціально-демографічну групу, головною характеристикою якої є процес соціалізації. Ця позиція передбачає, що найважливішими показниками, які дають змогу розкрити сутність молоді, є не стільки вікові параметри, скільки соціальні показники процесу соціалізації. За цим підходом до молоді відносять тих молодих людей, які ще не почали самостійне трудове життя (тобто учнів), а також працюючих, які ще не мають сім'ї.

Молодь як соціальна спільнота - це сукупність людей молодого віку в усіх сферах їх діяльності і виявах їх духовного життя.[1]

Більш коректним є поділ молоді на внутрішні групи за соціально-професійними та віковими ознаками у взаємодії з їх духовним світом і поведінкою. Такий підхід дає змогу

адекватніше аналізувати окремі контингенти молоді під час емпіричних соціологічних досліджень.[2]

Українські дослідники Г. Ф. Труханов, С. М. Романюк, А. І. Клименко, О. С. Цибін визначають молодь як соціальну спільноту, що посідає певне місце в соціальній структурі суспільства й набуває соціального статусу в різноманітних соціальних структурах (соціально-класові, професійно-трудова, соціально-політичні тощо), має спільні проблеми, соціальні потреби та інтереси, особливості життєдіяльності тощо.[3]

Як відомо, молодь - це специфічна соціально-демографічна група населення країни. Так, Г.І. Шебанова вказувала, що молодь є певною групою радянського суспільства, яка відрізняється від інших робітників та службовців, як віком, так і особливостями свого положення в сфері трудових відносин, обумовлених початком трудової діяльності, а також зв'язком праці з навчанням. За точкою зору О.О. Коваленко, молодь як соціально-демографічна група характеризується не лише віковими ознаками, але й специфікою соціального становлення й розвитку, особливим місцем у структурі суспільства. Ця специфіка і це особливе місце дозволяють стверджувати, що молодь як суб'єкт правових відносин взагалі, і трудових правовідносин зокрема, наділена державою особливим правовим статусом [5]

Питання працевлаштування молоді регулюються статтею 7 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді», відповідно до якої держава гарантує працездатній молоді рівне з іншими громадянами право на працю.

Процес працевлаштування починається з того, що особа, яка бажає працювати звертається до органів, які займаються працевлаштуванням з метою сприяння в підшукуванні роботи або починає самостійно підшукувати собі роботу.

Молода людина, яка отримала спеціальність, може скористатися гарантією надання їй роботи за фахом на період не менше трьох років. Це стосується випускників державних середніх професійно-технічних та вищих навчальних закладів, потреба в яких була визначена державним замовленням.

Працевлаштування випускників професійних навчально-виховних закладів та випускників вищих навчальних закладів здійснюється на підставі окремих нормативних актів.

Слід зазначити, що і на сьогодні відсутній нормативно-правовий акт щодо порядку відшкодування вартості навчання за державним замовленням у разі відмови випускника відпрацювати у державному секторі народного господарства.

На випускників навчальних закладів різних форм власності сьогодні поширюється лише одна державна гарантія – гарантія працевлаштування шляхом надання роботодавцю дотації на створення додаткових робочих місць, передбачена наказом Міністерства праці та соціальної політики України „Про затвердження Порядку надання роботодавцю дотації на створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних”. Дію нового спеціального Закону України „Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю” на 2006 р. було зупинено у зв'язку з невиконанням Кабінетом Міністрів України вимоги забезпечити прийняття нормативно-правових актів, необхідних для реалізації цього Закону.

Звільнення молодого фахівця з ініціативи замовника до закінчення терміну угоди дозволяється у випадках, передбачених статтею 40 Кодексу законів про працю України, а саме:

змін в організації виробництва і праці, в тому числі ліквідації, реорганізації, банкрутства або перепрофілювання підприємства, установи, організації, скорочення чисельності або штату працівників;

виявленої невідповідності працівника займаній посаді або виконуваній роботі внаслідок недостатньої кваліфікації або стану здоров'я, які перешкоджають продовженню

даної роботи, а так само в разі скасування допуску до державної таємниці, якщо виконання покладених на нього обов'язків вимагає доступу до державної таємниці;

систематичного невиконання працівником без поважних причин обов'язків, покладених на нього трудовим договором або правилами внутрішнього трудового розпорядку, якщо до працівника раніше застосовувалися заходи дисциплінарного чи громадського стягнення;

прогулу (в тому числі відсутності на роботі більше трьох годин протягом робочого дня) без поважних причин;

нез'явлення на роботу протягом більш як чотирьох місяців підряд внаслідок тимчасової непрацездатності, не рахуючи відпустки по вагітності і родах, якщо законодавством не встановлений триваліший строк збереження місця роботи (посади) при певному захворюванні. За працівниками, які втратили працездатність у зв'язку з трудовим каліцтвом або професійним захворюванням, місце роботи (посада) зберігається до відновлення працездатності або встановлення інвалідності;

поновлення на роботі працівника, який раніше виконував цю роботу;

появи на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння;

вчинення за місцем роботи розкрадання (в тому числі дрібного) майна власника, встановленого вироком суду, що набрав законної сили, чи постановою органу, до компетенції якого входить накладення адміністративного стягнення або застосування заходів громадського впливу.[1]

У разі неможливості надати підходящу роботу державна служба зайнятості за бажанням молодих фахівців направляє їх на перепідготовку з метою подальшого працевлаштування за набутою новою спеціальністю чи професією.

У разі ліквідації підприємства, установи, організації право на позачергове одержання житла забезпечується згідно із законодавством.

За випускниками, які одержали направлення на роботу до іншої місцевості, житло за попереднім місцем проживання зберігається згідно із законодавством.

Демократизація суспільства і нові реалії ринкової економіки розширили можливості молоді у виборі сфер та видів економічної діяльності, територіальної та професійної мобільності, значно скоригували її вимоги до робочого місця та загалом трудову ментальність. Разом з тим, внаслідок відмови від напівпримусових форм зайнятості, послаблення державного контролю за працевлаштуванням, зокрема, розподілом молодих спеціалістів, скорочення соціальних програм, підвищилась незахищеність молоді на ринку праці, суттєво ускладнилась її соціальна інтеграція, загострилися проблеми молодіжного безробіття.

Таким чином, значної актуальності набуває вивчення проблем соціального характеру, які пов'язані з працевлаштуванням молоді; з'ясування передумов і чинників, що сприяють або перешкоджають інтеграції молоді у ринок праці, її адаптації до нового статусу - працівника; питання соціальних гарантій та необхідності підтримки з боку держави; потреб та мотивів, що зумовлюють міграційні орієнтації. Глибинний якісний аналіз цих питань дає змогу розробити рекомендації, спрямовані на оптимізацію державного регулювання зайнятості молоді, реалізацію нею свого трудового потенціалу та сприяння працевлаштуванню, запобігання безробіттю та масовій трудовій міграції.

Покликанням молоді є формування майбутнього української держави, її розбудови, зміцнення, виведення на передові економічні, наукові, культурні рубежі. Але зараз молоді люди потребують допомоги і підтримки, аби отримати професію і освіту, влаштуватися на роботу, створити міцну забезпечену сім'ю. І це повинні зрозуміти у владних структурах. Важливо, щоб молоді громадяни брали активну участь у підготовці законодавчих проєктів, які безпосередньо стосуються їхнього життя. Сучасна молодь вже довела, що має активну життєву позицію, вона не байдужа до долі держави, у якій їй жити, працювати, творити.

Однак, актуальність проблеми характеризують, зокрема, такі цифри, що на сьогодні приблизно половина безробітних - молоді люди віком до 30 років, а рівень безробіття серед молоді є значно вищий, ніж серед інших вікових категорій. Соціальне значення працевлаштування молоді ставить проблему молодіжного безробіття на одне з перших місць у державній молодіжній політиці. Безробіття це неминучий атрибут ринкової економіки. Вихід молоді на ринок праці, відбувається, переважно, після закінчення навчання. Саме на цьому етапі виникає багато проблем щодо реалізації їх трудового потенціалу. Окремі проблеми тим чи іншим шляхом долаються самою молоддю, але деякі проблеми можуть бути вирішені лише за умови державного сприяння. Існують наявні недоліки в сучасному механізмі державного впливу на процеси працевлаштування молоді, які призводять до високого рівня безробіття серед молодого населення.

Економічні негаразди суттєво вплинули на соціальне становище молоді та рівень її життя. Безробіття серед молоді у два-три рази вище, ніж безробіття дорослого населення. Аналіз зайнятості молодих людей засвідчив, що ситуація на молодіжному ринку є доволі нестабільною внаслідок високого рівня економічної неактивності молоді. Зберігається проблема невідповідності потреб ринку праці та системі фахової освіти.

Манько Ю.В.,
Маріупольський державний університет
Студент ОКР «Бакалавр»
Спеціальність «Правознавство»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Місцеві бюджети є однією з найважливіших елементів бюджетної системи України в якому зосереджується значна частина державних фінансових ресурсів. Як фінансова база органів місцевого самоврядування місцеві бюджети забезпечують фінансування заходів економічного і соціального спрямування на відповідній території.

У зв'язку з цим, дуже важливе значення має забезпечення дохідної бази місцевих бюджетів яка залежить від діючого законодавства. Тому дослідження правового регулювання місцевих бюджетів є актуальним і до цього питання зверталися такі вчені як Н. В. Воротіна, І. І. Єфремова, Г.А. Сенюк.

Правове регулювання здійснюється згідно нового Бюджетного кодексу України, який був прийнятий 8 липня 2010 року та набрав чинності з 1 січня 2011 року. Вагому роль у правовому регулюванні місцевих бюджетів має також Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Згідно ст. 5 Бюджетного кодексу бюджетна система України складається з державного бюджету та місцевих бюджетів. Місцевими бюджетами визнаються бюджет АРК, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування. Бюджетами місцевого самоврядування є бюджети територіальних громад сіл, селищ, міст (у тому числі районів у містах) та їх об'єднань.

У Бюджетному кодексі немає визначення термінів «місцевий бюджет» та «бюджет місцевого самоврядування», а наведено, як вже зазначалося, лише їх перелік. Щодо Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», то в ст.1 дається таке визначення – «бюджет місцевого самоврядування (місцевий бюджет) – план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування». Таким чином, можна сказати, що в тексті закону дані поняття прирівнюються, що можна вважати помилковим. Також у цій статті окремо визначено поняття «районного бюджету» та «обласного бюджету».

Таким чином, Бюджетний кодекс України у складі місцевих бюджетів виділяє окрему групу – бюджети місцевого самоврядування, але крім бюджетів місцевого самоврядування, місцевими бюджетами є бюджети АРК, обласні та районні бюджети. Тобто законодавство чітко визначає бюджети місцевого самоврядування як складову місцевих бюджетів. І якщо бюджети місцевого самоврядування можна вважати місцевими бюджетами, як частину цілого, то інші бюджети (АРК, обласні, районні) у жодному разі не можна віднести до бюджетів місцевого самоврядування [4].

Ст. 63 Бюджетного кодексу визначена структура місцевих бюджетів: вони містять надходження і витрати на виконання повноважень органів влади які становлять єдиний баланс відповідного бюджету.

Загальні засади формування доходів та здійснення видатків місцевих бюджетів врегульовані Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні». Ст. 63 закону встановлює, що доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок власних та закріплених джерел. Склад доходів місцевих бюджетів визначається ст. 64 Бюджетного кодексу, а також щорічним законом про Державний бюджет України. Доходи місцевих бюджетів зараховуються до загального або спеціального фондів відповідно до вимог ст. 69 Бюджетного кодексу та щорічного закону про Державний бюджет України. У складі надходжень спеціального фонду виділяють надходження бюджету розвитку відповідно до ст. 71 Бюджетного кодексу.

Видатки місцевого бюджету формуються відповідно до розмежування видатків між бюджетами, визначеного ст. 88-91 Бюджетного кодексу, для виконання повноважень органів місцевого самоврядування. Видатки здійснюються із загального та спеціального фондів місцевих бюджетів. До видатків спеціального фонду відносять видатки бюджетів розвитку, кошти якого спрямовуються на реалізацію програм соціально-економічного розвитку відповідної території.

Місцеві бюджети повинні бути збалансованими. Повноваження на здійснення витрат місцевого бюджету мають відповідати обсягу надходжень місцевого бюджету. У разі незабезпечення покриття видатків, необхідних для здійснення органами місцевого самоврядування своїх повноважень та забезпечення населення послугами, держава забезпечує збалансування місцевих бюджетів шляхом передачі необхідних коштів у вигляді міжбюджетних трансфертів [3].

Таким чином, можна сказати, що стан правового регулювання місцевих бюджетів потребує подальшого удосконалення. Необхідним є, з одного боку, досягнення узгодженості термінології, усунення протиріч в нормативно-правових актах, з іншого – удосконалення законодавства щодо посилення власної дохідної бази місцевих бюджетів з метою забезпечення інтересів населення, в зв'язку з чим необхідно використовувати досвід розвинених країн.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР (з наст. змінами) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
3. Воротіна Н.В. Місцеві бюджети в Україні: деякі проблеми правового регулювання в умовах реформи / Н. В. Воротіна // Часопис Київського ун-ту права. – 2010. – № 4. – С. 117-121
4. Єфремова І.І. Місцеві бюджети та бюджети місцевого самоврядування: проблеми правового визначення / І.І. Єфремова // Форум права. – 2009. – № 1. – С. 157-161
5. Сенюк Г.А. Забезпеченість місцевих бюджетів фінансовими ресурсами в умовах нового бюджетного законодавства / Г.А. Сенюк // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2010. – №1(2). – С. 105-111

Маросіна Є.М.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДСТОРОНЕННЯ ВІД РОБОТИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Сучасне трудове право прагне розробити правові механізми, здатні збалансувати інтереси працівників і роботодавців. Багато в чому це завдання було досягнуто із внесенням численних змін і доповнень до чинного Кодексу законів про працю України та прийняттям низки нових нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання трудових і пов'язаних з ними відносин. Проте деякі з проблем, як і раніше, потребують ретельного дослідження, оскільки вони дуже значимі як для науки трудового права, так і для правозастосовної практики. Одним з таких питань є відсторонення працівника від роботи.

Необґрунтоване відсторонення не тільки порушує конституційне право на працю, а й створює умови для плинності кадрів, погіршення соціально-психологічного клімату на підприємствах, в установах та організаціях, виникнення трудових спорів. У той же час правове забезпечення реалізації громадянами конституційного права на працю, його захист - найважливіші завдання трудового права, що потребують чіткого й несуперечливого правового регламентування [1, с. 257].

Кодекс законів про працю України та інші законодавчі акти передбачають у певних випадках право, а інколи й обов'язок роботодавця відсторонити працівника від роботи. Прилипка С.М. й Ярошенко О.М. визначають цю дію як тимчасове недопущення останнього до виконуваної роботи у випадках, передбачених законодавством, зі збереженням місця роботи і, як правило, без збереження заробітної плати. В.І. Щербина основними ознаками відсторонення працівника від роботи називає такі [2, с. 728]:

1. Працівник у примусовому порядку усувається від виконання своєї трудової функції;
2. Відсторонення від виконання роботи зумовлено його протиправною діяльністю або причинами об'єктивного характеру;
3. Трудові правовідносини роботодавця з працівником не припиняються, але останній, як правило, неотримує заробітної плати;
4. Це явище є тимчасовим, обмежується часом усунення перешкод для нормальної трудової діяльності;
5. Основна мета цих примусових заходів - зупинення протиправної поведінки працівника або забезпечення безпеки працівників чи інших громадян, запобігання можливим шкідливим наслідкам або зменшення їх негативного впливу [3, с. 680].

Що стосується оплати часу відсторонення, то Ротань В.Г., Зуб І.В. і Сонін О.Є. роблять висновок, що законодавець прямо чи побічно встановив такі варіанти норм:

- заробітна плата за період відсторонення не зберігається;
- заробітна плата за період усунення від виконання трудової функції не зберігається, але відшкодовується на підставі спеціального закону;
- заробітна плата за період відсторонення зберігається повністю;
- заробітна плата зберігається в розмірі двох третин тарифної ставки;
- за період усунення від роботи працівникові виплачується допомога по соціальному страхуванню [4, с. 384].

Відсторонення працівника від виконання трудових функцій варто відрізнити від звільнення. При відстороненні трудові відносини з працівником не припиняються; останній тимчасово недопускається до виконання своїх трудових обов'язків за трудовою функцією (посадою, професією, спеціальністю, кваліфікацією), визначеною при укладенні з ним трудового договору. Відсторонення не є дисциплінарним стягненням, оскільки така міра

незазначена в ст. 147 КЗпП України, яка передбачає види дисциплінарних стягнень. Не визнають цей захід впливу дисциплінарним стягненням і спеціальні законодавчі акти, що регулюють трудові й пов'язані з ними відносини окремих категорій працівників.

Можливість усунення працюючого від роботи передбачена ст. 46 КЗпП України, згідно з якою відсторонення працівників від роботи власником або уповноваженим ним органом допускається в разі:

1. Появи на роботі нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння;
2. Відмови або ухилення від проходження обов'язкових медичних оглядів, навчання, інструктажів перевірки знань зохорони праці та протипожежної охорони;
3. В інших випадках, передбачених законодавством [5, с. 256].

Проведений аналіз свідчить, що відсторонення працівників від виконуваної роботи пов'язано з надзвичайно серйозними обмеженнями в їх правовому становищі. Беручи це до уваги, слід визнати не відповідаючою статтям 22, 64 і 92 Конституції, нормам ст. 46 КЗпП України, згідно з якою усунення роботодавцем працівників від роботи допускається у випадках, передбачених законодавством. Визнаючи важливість права на працю як основи життєдіяльності людини, Основний Закон України (п. 6 ч. 1 ст. 92) не тільки закріплює й гарантує основні трудові права громадян, а й установлює, що засади соціального захисту, регулювання праці й зайнятості, форми й види пенсійного забезпечення, визначаються виключно законами. Відсторонення з підстав, передбачених підзаконними нормативно-правовими актами, є неконституційним, оскільки звужує права та свободи громадян і підвищує можливість роботодавця зловжити своїм правом. Шляхом укладення трудового договору з роботодавцями громадяни реалізують своє конституційне право на працю, добровільно вступають у трудові правовідносини, набуваючи конкретних трудових прав та обов'язків. Трудовий договір є основним юридичним фактом, з яким пов'язано виникнення, зміна чи припинення трудових правовідносин. Саме тому основні елементи інституту трудового договору, зокрема, випадки відсторонення роботодавцем працівника від роботи, як такі, що мають засадничий характер, повинні врегульовуватись лише законами [6, с. 160].

Список використаних джерел:

1. Нащиц А. Правотворчество: Теория и законодательная техника / А. Нащиц. – М.: Прогресс, 1974. – 257 с.
2. Прилипко С.М., Ярошенко О.М. Трудове право України: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х.: Вид-во ФІНН, 2009. – 728 с.
3. Ротань В.Г., Зуб І.В., Сонін О.Є. Науково-практичний коментар Законодавства України про працю. – К.: Атіка, 2008. – 680 с.
4. Щербина В.І. Трудове право України: Підручник. – К.: Істина, 2008. – 384 с.
5. Проблемы правового регулирования труда в развитом социалистическом обществе / под ред. А.С. Пашкова. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1984. – 256 с.
6. Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці: В 2-х т. – Т. I, Т. II. – Женева: Міжнар. Бюро праці, 1999. – 160 с.

Масляк Н.В.,
Маріупольський державний університет
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»

ПРОФСПІЛКИ, ЯК СТОРОНА СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В УКРАЇНІ

В Україні становлення соціального діалогу пов'язується з початком 90-х рр. минулого століття. Проте тривалий час нормативна база соціального діалогу не була повністю сформована через відсутність на законодавчому рівні спеціальних норм, які б закріплювали правові основи соціального діалогу у сфері праці. З прийняттям рамкового Закону України «Про соціальний діалог в Україні» від 23 грудня 2010 року ці прогалини було усунуто. Законом визначено правові засади організації та порядку ведення соціального діалогу в Україні з метою вироблення та реалізації державної соціальної і економічної політики, регулювання трудових, соціальних, економічних відносин та забезпечення підвищення рівня і якості життя громадян, соціальної стабільності в суспільстві.

Законодавство України про соціальний діалог базується на Конституції України і складається із законів України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», «Про організації роботодавців», «Про колективні договори і угоди», «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)», «Про соціальний діалог в Україні», трудового законодавства, інших нормативно-правових актів.

Працівники виступають у механізмі соціального партнерства через своїх представників, якими, згідно із Кодексом законів про працю України, законами України «Про колективні договори і угоди», «Про організації роботодавців» є професійні спілки чи інші уповноважені трудовим колективом органи.

Правове становище професійних спілок в Україні врегульоване Законом України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», відповідно до якого ст. 1 зазначено, що професійна спілка (профспілка) – добровільна неприбуткова громадська організація, що об'єднує громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної (трудової) діяльності (навчання) [1].

Як відзначають Р. З. Лівшиць, Ю. П. Орловський, профспілки – неодмінний та найважливіший учасник механізму соціального партнерства [2; с. 42]. Важливо зазначити, що закон наділяє профспілки та їх об'єднання можливістю брати участь у колективно-договірних відносинах різного рівня, тобто бути суб'єктом соціального партнерства різного рівня на стороні працівників. На сучасному етапі профспілки є ефективним соціальним інститутом в умовах ринкових відносин і здатні впливати на соціально-економічну політику держави.

На думку В. Г. Сумцова, В. Д. Гордієнко, О. М. Уманського, професійні спілки - це не тільки економічний, але й соціально-політичний інститут, оскільки метою їх діяльності є реалізація як економічних, так і політичних інтересів [3; с. 142].

Погоджуючись з вищесказаним, важливо відзначити, що профспілки є, насамперед, суб'єктами трудового права. Їх основне призначення - виступати суб'єктом представництва працівників при реалізації та захисті їх колективних інтересів, тобто бути суб'єктом соціального партнерства на стороні працівників. Це зумовлює необхідність переосмислення й чіткого врегулювання правового статусу профспілок у сучасних ринкових умовах розвитку українського суспільства.

Особливість правового становища профспілок, на думку П. Пилипенка, зумовлена метою їх створення та діяльності [4; с. 81-83] якою є представництво і захист трудових, соціально-економічних прав та інтересів. Основне в Законі – закріплення за професійними спілками представницьких і захисних повноважень. Закон визначає сферу прав та інтересів, у якій профспілки володіють представницькими повноваженнями, та коло осіб, в інтересах

яких вони діють. З питань індивідуальних прав та інтересів профспілки представляють і захищають членів своєї організації, а у сфері колективних інтересів працівників профспілки здійснюють представництво і захист інтересів працівників, незалежно від членства у профспілках.

Гарантії прав профспілок, закріплені розділом IV Закону, передбачені для забезпечення представницької та захисної функцій. У літературі з трудового права висловлювалися різні думки щодо співвідношення ролі представницької та захисної функцій. Ф. Цесарський вважає, що основною функцією профспілок є захисна, а представницька функція є допоміжною у захисті прав найманих працівників, вона створює належні передумови для реалізації захисної функції [5; с. 6]. Така позиція певною мірою є зрозумілою. Якщо згадати, що інтереси роботодавця і працівника не збігаються, більше того – часто є діаметрально протилежними, стає зрозумілим, що працівник як сторона трудового правовідношення потребує захисту. Такими організаціями, покликаними захищати інтереси працівників, у силу історичних обставин, є профспілки.

Разом з тим важко погодитися з применшенням ролі представницької функції профспілок. Представництво та захист – це дві різні, проте рівноцінні функції, тісно пов'язані між собою. На нашу думку, представницька функція – це діяльність професійних спілок, спрямована на забезпечення інтересів працівників шляхом участі в соціально-трудових відносинах та, як результат, набуття ними відповідних прав та обов'язків. Захисна функція профспілок – діяльність, спрямована на попередження порушення прав та інтересів працівників, а також на відновлення їх порушених прав. Представництво здійснюється для захисту прав та інтересів працівників, а захист без представництва існувати не може, оскільки останнє забезпечує зв'язок профспілки з працівником. Як справедливо зазначає Р. Лівшиць, саме представництво профспілок від імені працівників є основою їх трудової правосуб'єктності [6; с. 44]. Забезпечення належного механізму соціального партнерства можливе у випадку гармонійного поєднання в діяльності профспілок цих двох функцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" від 15.09.1999 № 1045-XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 1999. - № 45. - Ст. 397.
2. Трудовое право России. Учебник для вузов / Отв. ред. д. ю. н., проф. Р. З. Лившиц, д. ю. н., проф. Ю. П. Орловский. - М.: Издательская группа НОРМА - ИНФРА-М, 1999. - 480 с.
3. Уманський О. М., Сумцов В. Г., Гордієнко В. Д. Соціально-трудові відносини: Навч. посібн. / О. М. Уманський, В. Г. Сумцов, В. Д. Гордієнко. - Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2003. - 472 с.
4. Пилипенко П. Про участь профспілок у трудових правовідносинах у світлі Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» // Право України. – 2000. - №9. – С. 81-83.
5. Цесарський Ф. А. Захисна функція профспілок, форми її реалізації: автореф. Дис.. ... канд. юрид. наук. – Х., 2004. – 21с.
6. Трудовое право России / В.В. Глазырин, А.Ф. Нуртдинова, Ю.П. Хохрякова и др. – М., 1998. – 480с.

к.е.н., доцент
Маріупольський державний університет

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

На початку 70-х років ХХ ст. почалася критика масового туризму, що привело до появи альтернативних його форм. А питання, пов'язане з охороною природи в туризмі, стало загальним предметом обговорення лише на початку 80-х. З'являється таке поняття як екологічний туризм.

У найбільш загальному розумінні екологічний туризм є формою активного відпочинку з екологічно значущим наповненням - особливий інтегруючий напрямок рекреаційної діяльності людей, що будують свої взаємовідносини з природою та іншими людьми на основі взаємної вигоди, взаємоповаги та взаєморозуміння [1, с.8].

Основну роль на національному рівні відіграє держава, а саме виконавча і законодавча влада. Її завдання полягає у створенні відповідних законодавчих положень для туризму, пов'язаного з екологією. Тобто прийняття законів, які б регулювали вплив на природне середовище транспорту, закладів громадського харчування і розміщення; створення установ, які б здійснювали екологічний контроль. Важливим елементом є створення природоохоронних об'єктів з відповідними правилами в них, які б обмежували господарську діяльність. Потрібно створити пільгові умови діяльності для тих підприємств, установ, організацій, які займаються екотуризмом [2, с.53-54].

Важливим є поліпшення екологічної свідомості населення. Для цього потрібно запровадити деякі нововведення в галузі освіти. Це може бути внесення до шкільної програми уроків на тему екології чи охорони природи; шкільні екскурсії в національні парки або інші заповідні території, де б проводилося екологічне виховання одночасно із безпосереднім контактом з природою.

Для ефективної роботи різних проєкологічних установ, організацій і підприємств у галузі туризму необхідні кваліфіковані працівники. Для цього держава повинна сприяти створенню екологічних спеціальностей в різних училищах, технікумах, інститутах, університетах.

Сучасним способом підтримання екологічного розвитку туризму є організація конкурсів і надання екологічних знаків. Метою такого виду діяльності є спонукання туристичної діяльності до її екологізації. Екознаки можуть бути надані організаціям чи туристичним місцевостям у галузі рекреації, розміщення, транспорту чи спорту. Існує три головні вимоги, які гарантують, що такі знаки виконуватимуть свої основні функції:

- мають бути відомі критерії оцінювання з огляду на найвищі екологічні норми;
- засади надання екознаків повинні бути чіткі й прозорі;
- необхідний високий ступінь розпізнавання екознаків серед тих, хто пропонує послуги споживачам.

Також можуть засновуватися різноманітні спілки та об'єднання, які б всіляко сприяли впровадженню і розвитку екотуризму. Наприклад, в Україні діє Спілка сільського і зеленого туризму [2, с.54].

Звичайно, згадані заходи повинні мати досконалу законодавчу базу.

Серед чинників, що стримують розвиток екотуризму в Україні за наявного потужного екотуристичного потенціалу, переважають також економічні й організаційні. До економічних стримуючих чинників відносяться:

- відсутність необхідного початкового капіталу для фінансування робіт із створення науково-природознавчих центрів, з розробки комплексу питань формування цільових програм екологічного туризму;
- слабкі інвестиції в інфраструктуру туризму, що позначається на стані готельного, транспортного обслуговування, рівні надання послуг тощо;

– відсутність засобів з менеджменту та маркетингу екотуризму для залучення потенційних туристів до відвідування хоча б тих територій, що вже мають у своєму розпорядженні певну інфраструктуру для прийому, розміщення та обслуговування гостей;

– відсутність цілеспрямованих наукових досліджень та підготовки необхідних кадрів.

Серед організаційних стримуючих чинників можна назвати такі:

– обмеженість туристських маршрутів у місцях екологічного туризму та їх слабка облаштованість;

– відсутність спеціалізованих турорганізацій у сфері екотуризму;

– бюрократичні заборони й обмеження на відвідування еко туристами привабливих у природному відношенні місць в основному внаслідок нерозробленості механізму взаємодії адміністрації природогосподарських та природоохоронних організацій з організаторами еко туристських подорожей та екскурсій;

– обмежений набір туристсько-рекреаційних послуг для туристів;

– відсутність суспільно орієнтованого інформаційного менеджменту та PR еко туризму, моди на еко туризм;

– нестача кваліфікованих фахівців у галузі еко туризму, спроможних узяти на себе розробку, організацію і проведення екологічних турів;

– відсутність серед керівників відповідних державних установ, міністерств та відомств фахівців-екологів;

– відсутність необхідної законодавчої бази еко туризму.

До цього варто додати і фактор психологічної невідповідності до участі в організації та здійсненні еко туризму адміністрацій природогосподарських та природоохоронних організацій і місцевого населення. У цьому напрямку необхідно провести значну за обсягом роботу. Її результатом має стати визнання екологічного туризму повноправним суспільно, економічно та юридично правочинним учасником природоохоронної діяльності [1, с.53].

Як видно, причини, що стримують розвиток екологічного туризму в Україні, достатньо серйозні. У сучасних умовах політичної та економічної нестабільності їх усунення може затягнутися на тривалий час. Особливо на тлі споживацького ставлення до природи, що насаджувалося в нашій країні в минулому і ще довго даватиметься взнаки в масовій свідомості. Це означає, по-перше, прогаяну економічну вигоду, а по-друге, продовження екологічної та природоохоронної стагнації, що можна не тільки стримати, а й успішно подолати, сприяючи розвитку екологічного туризму в першу чергу як форми урбокомпенсаційного природокористування в містах та приміських смугах.

Отже, для того, щоб екологічний туризм міг справляти сталий позитивний вплив на економічну та соціально-культурну сфери країни, а також бути реальним пріоритетним напрямком національного туризму, його діяльність має опиратися на такі основні пріоритети:

– орієнтувати туристів на споживання екологічних ресурсів та послуг;

– зберігати та відтворювати природне середовище;

– відновлювати і зберігати етнокультурне середовище.

Основою для цього має бути розробка спеціальної державної та регіональних програм з розвитку екологічного туризму.

Список використаних джерел:

1. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: Сучасні концепції менеджменту і маркетингу. Навчальний посібник/ О.Ю. Дмитрук. – К.: «Альтерпрес», 2004. – 192 с.

2. Мальська М.П. Туристичний бізнес: теорія та практика. Навчальний посібник / М.П. Мальська, В.В. Худо. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 424 с.

3. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія / Т.І. Ткаченко. – К.: Київський нац. торговельно-економічний ун-т, 2006. – 537 с.
4. Холловой Дж.К. Туристический бизнес/ Холловой Дж.К., Тейлор Н.; пер. с 7-го англ. изд. – К.: Знання, 2007. – 798 с.
5. Eber S. Beyond the Green Horizon: Principles of Sustainable Tourism, Tourism Concern/ Eber S.; WWF, 1992.

Маштакова А.О.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ У ЗЕД

Правова регламентація валютних операцій відіграє важливу роль у здійсненні фінансової діяльності незалежної суверенної України, а також установлює її позиції у зовнішньоекономічній діяльності. На сьогоднішній день валютні операції проникають у всі сфери економічного життя країни, нерозривно переплітаючись з усією сукупністю економічних відносин і впливаючи на всі економічні процеси в суспільстві.

Актуальність правової регламентації валютних операцій виникає при суспільних відносинах пов'язаних з порядком здійснення угод з валютними цінностями в межах країни та у відносинах з іноземними державами і громадянами (резидентами і нерезидентами), а також порядок ввезення, вивезення, переказування і пересилання з-за кордону і за кордон національної та іноземної валюти й інших валютних цінностей. Саме регламентація валютних операцій та валютний контроль впливають на подальший розвиток і активізацію зовнішньоекономічної діяльності країни.

Основним елементом національної системи валютного регулювання є валютні обмеження – це система державних заходів, спрямованих на встановлення порядку проведення валютних операцій. Розрізняють дві основні групи інструментів валютного регулювання: адміністративні та економічні. Валютний контроль – це діяльність уповноважених органів державної влади та банків, спрямована на перевірку дотримання суб'єктами валютних операцій валютного законодавства, виявлення правопорушень та застосування санкцій до правопорушників. Чинне законодавство передбачає такі види юридичної відповідальності за порушення правил валютних операцій: кримінальну, адміністративну і цивільно-правову.

Валютні відносини складні й регулюються не тільки нормами фінансового, а й конституційного, адміністративного, цивільного і кримінального права. Валютні правовідносини – це врегульовані правовими нормами суспільні відносини, які виникають у процесі здійснення валютних операцій, проведення валютного контролю і валютного регламентування.

Валютне законодавство України як інструмент державного регулювання постійно розвивається, вдосконалюється, тобто перебуває в постійній динаміці, але валютне законодавство України становить багаторівневий масив підзаконних нормативних актів, які не систематизовані і не мають узагальнюючого фундаментального закону, що обумовлює деякі труднощі при здійсненні ЗЕД.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 №15-93 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №17. – Ст.184 – [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/1993/15-93>

2. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності: підручник / О.П. Гребельник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 432 с.
3. Зінь Е.А. Основи зовнішньоекономічної діяльності: підручник / Е.А. Зінь. – К.: Кондор, 2009. – 432 с.
4. Костенко Ю.О. Фінансове право України: навчальний посібник / Ю.О. Костенко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 240 с.
5. Фінансове право України: навчальний посібник / під ред. М.П. Кучерявенко. – К.: Правова єдність, 2010. – 395 с.

Міндила В.В.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

РЕГУЛЮВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

З переходом до ринкових відносин принципово змінюється сутність такої найважливішої економічної та юридичної категорії та процесу як оплата праці та формування доходів. перехід до ринкових методів господарювання потребує адекватних змін у структурі розподільчих відносин, приборкання стихії неконтрольованого сектора "тіньової" економіки та відновлення визначальної ролі заробітної плати у формуванні грошових прибутків працездатного населення. Обґрунтування адекватного існуючим реаліям механізму регулювання заробітної плати є ключовим питанням розподілу доходів. Водночас питання реформування системи оплати праці є вельми складним і відповідальним завданням, у рамках якого фокусується чимало окремих, але пов'язаних між собою проблем, що потребують негайного вирішення.

Теоретичною базою цього дослідження стали роботи Лоботюк В., Колот А., Радомського С., Лібанової Є., Завіновської Г.

Метою цього дослідження є насамперед освітлення проблеми державного регулювання заробітної плати в Україні, які існують на сьогоднішній день та визначення шляхів їх вирішення.

Оплата праці – це обов'язок роботодавця щодо виплати найманому працівникові зароблених ним коштів за виконану ним роботу (або надані послуги) відповідно до умов трудового договору. Слід відзначити, що в реальній практиці заробітна плата – це не тільки виплати за виконану роботу. До складу заробітної плати згідно зі статтею 2 Закону України "Про оплату праці" включаються виплати за виконану роботу, а також гарантії та компенсації за невідпрацьований час (наприклад, за час виконання державних обов'язків, за час простою не з вини робітника та ін.). Законодавством передбачено два методи регулювання оплати праці. Першим методом є державне регулювання оплати праці, а другим – локальний. Регулювання і організація заробітної плати під впливом змін в економіці та виробництві піддаються безперервним змінам та уточненням. На сьогодні, у відповідності із законодавством, правове регулювання оплати праці здійснюється державним (як правило, імперативним) і договірним методами. [1]

Держава здійснює регулювання зарплати працівників підприємств усіх форм власності і господарювання шляхом установлення розміру мінімальної заробітної плати, інших державних норм і гарантій, умов і розмірів оплати праці працівників установ і організацій, що фінансуються з бюджету, керівників державних підприємств, а також через оподаткування доходів працівників. Держава також має забезпечувати науково-методичне обґрунтування заробітної плати, тарифних умов, розроблення нормативів трудових затрат на

масові технологічні процеси, дослідження і вивчення зарубіжного і вітчизняного досвіду з проблеми організації заробітної плати тощо. Державне регулювання оплати праці полягає передусім у визначенні і перегляді розміру мінімальної заробітної плати й умов, які впливають на її величину. Мінімальна заробітна плата встановлюється у розмірі, не нижчому за вартісну величину межі малозабезпеченості в розрахунку на працездатну особу. [1]

Проте в сучасних умовах розвитку ринкових відносин в Україні заробітна плата не завжди виконує в повному обсязі всі функції, вказані законодавством.

Причинами загострення проблеми державного регулювання оплати праці є:

- відсутність дієвого контролю з боку держави за політикою оплати праці;
- недосконалість науково-методичного забезпечення процесу регулювання оплати праці;

- невиконання чинного законодавства. [2]

Домінуючим завданням у сфері оплати праці є захист працюючих від нерегулярності і неадекватності винагород за працю. Якщо розглянути досвід розвинутих країн, то можна помітити позитивні напрями щодо регулювання заробітної плати. Впровадження економічних реформ у країнах Східної Європи супроводжувалось, як правило, здійсненням численних і різнобічних заходів щодо державного регулювання реального рівня життя населення, забезпечення відповідних соціальних пропорцій. У Польщі на основі прогнозу зростання цін на наступний місяць, який складається міністерством фінансів, розраховується норматив, що визначає припустиму межу приросту зарплати на державних підприємствах. Аналогічні нормативи застосовуються у Болгарії та Румунії. Мінімальна заробітна плата визначається у Польщі щоквартально після консультацій з профспілками, виходячи з результатів обстеження сімейних бюджетів. У бюджетних організаціях та установах Польщі динаміка заробітної плати визначається за допомогою спеціального нормативу по відношенню до динаміки середньої зарплати у матеріальному виробництві. На жаль, ці важливі моменти мало у чому знайшли втілення в механізмі політики доходів, що діє зараз в Україні. [3]

Отже, держава має достатньо сильні позиції у визначенні політики заробітної плати, а важливим завданням держави і надалі має бути сприяння проведенню переговорів між основними соціальними силами суспільства з метою врегулювання соціально-трудова відносин, запобігання масовим трудовим конфліктам.

Водночас залишається і ряд проблем, що потребують термінового вирішення: ліквідація порушень законодавства про оплату праці, подальше підвищення основних соціальних гарантій і наближення їхнього рівня до прожиткового мінімуму, "детінізація" заробітної плати населення тощо. Рівень оплати праці є показником добробуту суспільства. Тому головним завданням держави як представника інтересів суспільства є не перманентна боротьба з труднощами, створюваними соціально-економічною політикою самої ж держави, а професійно грамотна розробка концепції соціально-економічної політики і послідовне впровадження ефективного механізму забезпечення своєчасної виплати заробітної плати та її відповідний рівень в умовах формування ринкової економіки України.

Література:

1. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95
2. Сняєва Л.П. Проблеми регулювання оплати праці та шляхи їх вирішення в Україні // Регіональна економіка. – № 1. – 2009. – с. 171-177.
3. Гриневич С.С, Кузьменко Н.В. Державне регулювання заробітної плати. // Науковий вісник. Економіка, планування і управління в лісовиробничому комплексі. – № 16.3. – 2006. – с. 125-128.

Меркулова Я.О.,
Маріупольський державний університет

студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

ПРАВОВИЙ СТАТУС МОП ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В РЕГУЛЮВАННІ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

Актуальність: Питання щодо МОП завжди цікавили багатьох науковців і не тільки, та залишаються актуальними і сьогодні. Не буде зайвим з'ясувати що з себе являє МОП взагалі, та зокрема, визначити її правовий статус, чим він регламентується, Який вплив вона справляє на сучасні трудові правовідносини, яким чином вона це робить, та на підставі цього дійти до висновку на скільки впливовою вона є на даному етапі свого існування. Адже сучасні трудові правовідносини все частіше виходять за рамки національних правових систем. Після досягнення певного віку, майже кожна людина, яка живе у тій чи іншій сучасній країні влаштовується на роботу, і таким чином вступає в трудові правовідносини. Останнім часом такі відносини регулюються, крім норм національного трудового законодавства, що створюються парламентом цієї держави, також нормами, які розробляються міжнародними організаціями та іншими утвореннями, серед яких найвідомішою, найвпливовішою є Міжнародна Організація Праці.

МОП є міжнародною організацією, яка почала своє існування у 1919 році у якості структурного підрозділу Ліги Націй, та з 1946 року діє як спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй. Учасниками Міжнародної Організації праці є більше 180 країн світу, серед яких є й Україна – член МОП з 1954 року.

Діяльність МОП будується на трьохсторонньому представництві. Це полягає в тому, що в обговоренні питань, вирішення яких відноситься до компетенції МОП, та в здійсненні інших заходів, пов'язаних з цими питаннями, беруть участь представники урядів, працівників та роботодавців. Це забезпечує врахування інтересів всіх цих сторін, під час прийняття МОП нормативно-правових актів.

Відповідно до ст.. 2 Статуту Міжнародної Організації Праці, постійно діючими органами, що утворюють структуру МОП є: Генеральна конференція праці; Адміністративна рада; Міжнародне бюро праці. Серед них, вищим органом МОП є Міжнародна конференція. Саме на ній ведуться переговори між представниками робітників, роботодавців та урядів різних країн, за результатами яких Міжнародною Організацією Праці приймаються всі акти з врегулювання трудових відносин. Відповідно до ст..2 Конституції МОП та ч.1 ст.3 Статуту МОП, генеральна конференція скликається кожного року. Функції виконавчого органу виконає Адміністративна рада, до воановажень якої відносяться, зокрема: визначення порядку денного Генеральної конференції, спрямування діяльності Генеральної конференції, Міжнародного Бюро Праці та інших органів, що утворюються і діють у складі МОП. Міжнародне Бюро Праці діє у складі МОП як секретаріат, дослідний центр, а також як інформаційно-довідковий центр МОП. Відповідно до ст. 10 Статуту МОП, до кола функцій, виконання яких покладено на Міжнародне Бюро Праці, відносяться: підготовка документації з різноманітних питань порядку денного; збір та розповсюдження інформації за всіма питаннями, що відносяться до міжнародного регулювання трудових правовідносин; проведення різного роду досліджень з питань, доручених Міжнародному Бюро Праці Генеральною конференцією або Адміністративною Радою.

Питання щодо правового статусу МОП регламентуються, перш за все, Статутом МОП та Конституцією МОП. Так, у ст.. 39 Статуту МОП сказано таке: «Міжнародна Організація Праці має всі права юридичної особи ...». Положення схожого змісту міститься й у Конституції МОП: «Міжнародна Організація праці має повну правосуб'єктність ...». Адже наявність правосуб'єктності є однією з головних умов для того, щоб організація вважалася повноцінною юридичною особою, в іншому випадку її слід розглядати як представництво, філію або як інший структурний підрозділ юридичної особи, які, зазвичай не можуть

самостійно, від свого імені здобувати собі права та нести відповідальність за своїми обов'язками. Крім цього, ст. 39 Статуту МОП та ст. 39 Конституції МОП містять в собі положення, згідно з якими, МОП має право: по-перше, укладати угоди; по-друге, набувати рухоме і нерухоме майно та розпоряджатися ним; по-третє, звертатися до суду з метою порушення судової справи. Не дивлячись на те, що крім цих прав, Ні Статут, ні Конституція МОП прямо не деталізують більше ні яких прав цієї організації, але водночас, якщо урахувати ствердження про те, що МОП є юридичною особою, то можна виділити й інші права та обов'язки, які притаманні й іншим юридичним особам, і таким чином стверджувати що вони складають правовий статус Міжнародної Організації Праці.

Крім Статуту та Конституції правовий статус Міжнародної організації праці регулюється ще Філадельфійською Декларацією від 10 травня 1944 року. Даний документ покладає на МОП зобов'язання сприяти прийняттю країнами світу програм, які мають на меті: повну зайнятість та підвищення рівню життя; розширення соціального забезпечення для того, щоб забезпечити основних прибуток для усіх, хто потребує його та повне медичне обслуговування; необхідний захист життя та здоров'я працюючих на будь-якій роботі; забезпечення необхідного харчування, житла та можливостей для відпочинку і культури; забезпечення рівних можливостей в галузі загальної і професійної освіти; захист добробуту дітей і матерій; та ін.

До функцій, які виконує МОП відносяться дослідницька, видавнича, міжнародне технічне співробітництво щодо питань, які торкаються трудової та соціальної сфер суспільного життя. Але головним напрямом в діяльності МОП є нормотворча робота. Нормативно-правові акти, що приймаються МОП за результатами переговорів оформлюються у вигляді рекомендацій або конвенцій. Відповідно до ст. 19 Конституції МОП, питання щодо надання прийнятому рішенню форми конвенції чи рекомендації також вирішується на Генеральній конференції її учасниками. Для того, щоб виконувати Конвенцію МОП, держава має спочатку її ратифікувати. Після здійснення країною такої процедури, на неї покладається зобов'язання з виконання положень ратифікованої конвенції. Водночас державі надається право самостійно вирішувати чи слід їй включати конвенцію до свого національного законодавства. Тому, кількість конвенцій, ратифікованих країнами-членами МОП різниться, Україна, наприклад, ратифікувала 54 конвенції МОП. Рекомендації приймаються Міжнародною Організацією Праці з метою деталізації положень конвенцій. Та на відміну від конвенції, рекомендації не мають обов'язкового характеру і не підлягають ратифікації, з цього випливає, що користування їх положеннями зовсім не є обов'язком країни, а лише її правом. Однак, не дивлячись на це, дуже багато країн добровільно керуються рекомендаціями МОП під час здійснення ними законодавчої діяльності.

Якщо говорити про значення МОП в регулюванні трудових правовідносин, то з вищевикладеного можна зробити певні висновки: по-перше, крім трудових, МОП приділяє увагу ще й правовідносинам, що складаються в соціальній сфері та дуже тісно переплітаються з трудовими, та навіть справляють на них певний вплив; по-друге, під час прийняття конвенцій та рекомендацій, МОП намагається враховувати інтереси всіх учасників трудових правовідносин за рахунок участі у їх прийнятті представників робітників, роботодавців та урядів, крім цього, під час розробки та видання цих нормативно-правових актів МОП керується ще й результатами своїх досліджень за різними питаннями соціально-трудової сфери життя, з метою зробити ці акти як можна більш універсальними. Та можна стверджувати, що Міжнародній Організації праці це вдається. Адже не даремно протягом такого тривалого часу більше половини держав сучасного світу перебувають у тісному співробітництві з МОП, ратифікують нормативно-правові акти, які приймає ця організація та на їх основі створюють норми свого національного законодавства. Отже, можна вважати, що вплив Міжнародної Організації Праці на сучасні трудові правовідносини розповсюджується досить широко.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Международная организация труда / [электронный ресурс]. – режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/> ;
2. Грішнова О.А. / Економіка та соціально-трудові відносини: Підручник. – К.: Знання, 2004. – 535с. – (Вища освіта) ;
3. ILOConstitution/ [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.internationaldemocracywatch.org/index.php/international-labour-organization-treaties-and-protocols/274-ilo-constitution> ;
4. Устав от 28 июня 1919 г. / «Устав Международной организации труда». – с изменениями и дополнениями по состоянию на 5 декабря 2007 года.
5. Декларация от 10 мая 1944 года / «Декларация относительно целей и задач Международной Организации Труда». – принята в г. Филадельфия 10 мая 1944 года на 26-ой сессии Генеральной конференции МОТ.

Миргородська О.О.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»

РЕГУЛЮВАННЯ ПОХОВАННЯ ВІДХОДІВ ПІД ЗЕМЛЮ

Вирішення проблеми знешкодження й утилізації відходів є однією з центральних у забезпеченні охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів. Відходи забруднюють ґрунт, води, повітря, займають під звалищами, відвалами значні площі. Їх утворення є наслідком переробки природної сировини у процесі матеріального виробництва, та споживання продуктів цього виробництва населенням.

Щороку на підприємствах України утворюється близько 100 мільйонів тонн токсичних відходів. З них до найбільш небезпечних за європейськими стандартами (I–III класи небезпеки) належить 2, 5–3,5 мільйона тонн. Кількість підприємств, на яких фіксуються токсичні відходи, перевищує 2500. Загальний обсяг накопичення токсичних відходів становить 4,4 мільярда тонн. У цілому розрив між: прогресуючим накопиченням токсичних відходів і заходами з їх утилізації та знешкодження загрожує поглибленням екологічної кризи та загостренням соціально-економічної ситуації в Україні.

З метою забезпечення утилізації, знешкодження, переробки й безпечного зберігання відходів в Україні здійснюються заходи організаційного, технологічного, економічного та правового характеру. Сучасне законодавство про відходи складається з Постанови Верховної Ради України від 5 березня 1998 року «Про основні напрями державної політики України в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки», Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991 р.), «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» (1994 р.), «Про поводження з радіоактивними відходами» (1995 р.), «Про металобрухт» (1999 р.), «Про відходи» (1998 р.), «Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання» (2000 р.), «Про охорону атмосферного повітря» (1992 р.), «Про пестициди і агрохімікати» (1995 р.), «Водного кодексу України» (1995 р.), «Кодексу України про надра» (1994 р.) та інших нормативно-правових актів.

З метою забезпечення утилізації відходів законодавство покладає на суб'єкти господарської діяльності певні обов'язки. Вони, зокрема, зобов'язані:

– забезпечувати приймання й утилізацію використаних пакувальних матеріалів і тари, у яких знаходилася продукція цих підприємств, установ та організацій-суб'єктів

господарської діяльності, або укласти угоди з відповідними організаціями на їх збирання й утилізацію;

- на основі матеріально-сировинних балансів виробництва виявляти та вести первинний поточний облік кількості, типу й складу відходів, що утилізуються, і подавати щодо них статистичну звітність у встановленому порядку;

- забезпечувати повне збирання, належне зберігання та недопущення знищення й псування відходів, для утилізації яких в Україні існує відповідна технологія, що відповідає вимогам екологічної безпеки;

- здійснювати організаційні, науково-технічні та технологічні заходи для максимальної утилізації відходів, реалізації чи передачі їх іншим споживачам або підприємствам, установам та організаціям, що займаються збиранням, обробленням та утилізацією відходів;

- мати ліцензії на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами або на право провадження діяльності, пов'язаної із збиранням і заготівлею окремих видів відходів як вторинної сировини, дозвіл на транскордонне перевезення небезпечних відходів;

- передбачати при укладанні угод на поставку в Україну товарної продукції утилізацію чи вивезення з України використаних пакувальних матеріалів і тари;

- виконувати обов'язки, передбачені законодавством, щодо запобігання забрудненню навколишнього природного середовища відходами[1].

Поховання відходів у геологічних сховищах є більш економічно і екологічно доцільними, і тому пріоритети державної політики в галузі поводження з радіоактивними відходами переорієнтовуються саме в цьому напрямку. Найперспективнішим районом для розміщення геологічного сховища для радіоактивних відходів є Чорнобильська зона відчуження.

Тип сховища для поховання (поверхневе чи геологічне) радіоактивних відходів визначається їх властивостями. Відходи з тривалим періодом існування підлягають захороненню тільки в стабільних геологічних формаціях, в твердому стані та переведенням їх у вибухову, ядерно-небезпечну форму, що гарантує локалізацію відходів у межах гірничого відведення надр. Геологічні сховища створюються в соляних та осадових відкладах, кристалічних породах, у глинистій товщі. Радіаційна безпека сховища залежить від сукупності природних та інженерних бар'єрів.

Поховання небезпечних відходів може викликати викид в атмосферу парів і запахів від специфічних відходів під час розвантаження, перевантаження в місце поховання, якщо тільки операції процедури не будуть сплановані таким чином, щоб мінімізувати утворення парів і запаху. Зазвичай це може потребувати герметично закритих систем для розвантаження або впорскування матеріалу в закриті канали відсіки.

Газ, що утворюється при похованні відходів, є побічним продуктом розкладання органічних відходів у похованні, переважно, це метан (64%) разом з двоокисом вуглецю (34%). Практично у всіх похованнях відходів протягом тривалого часу будуть утворюватися газоподібні викиди, які представлятимуть собою потенційне джерело ризику відповідальності, якщо газ залишений без контролю. Потенційні проблеми, які можуть виникнути у зв'язку з газом, що утворюється при похованні відходів, включають в себе: вибухи або пожежі, там де газ збирається в обмежених з усіх боків просторах в місці поховання або навколо нього; асфіксія людей, що потрапили в таке обмежене з усіх боків простір; загоряння газу, що утворюється в похованні відходів, на поверхні, що викликає пожежі; негативний вплив на посіви, рослинність, на ділянці поховання відходів і навколо нього; ризик для людського здоров'я; а також проблеми, пов'язані з незручностями, особливо запахом [2].

Дуже важливий вибір ділянки, в ньому повинні бути враховані геологічні, гідрогеологічні, гідрологічні та транспортні аспекти. У деяких країнах існують заходи щодо захисту водних ресурсів, які виключають створення поховань відходів у деяких районах. Наприклад, в США існує багато районів, де підземні води непридатні для використання внаслідок високого фонового рівня природних хімічних компонентів. Такі ділянки, як ці, являють собою ділянки краще, ніж ті, де водоносні горизонти підземних вод є високоякісними.

Поховання відходів є потенційними забруднювачами підземних вод, в тому числі ділянки, приймаючи небезпечні відходи. Забруднення підземних вод, особливо запасів питної води, і забруднення наземних водойм стає можливим в результаті міграції забруднюючих речовин з ділянки або в результаті витоків продуктів вилуговування. Забруднення підземних вод може відбуватися протягом досить тривалого періоду і може призвести до значних зобов'язань з очищення.

Продукти вилуговування на ділянках поховання відходів є високо токсичними для риби і водяних форм життя. Критичним є належний контроль та утилізація будь-яких продуктів вилуговування, що утворилися на ділянці, для того, щоб уникнути серйозних екологічних наслідків. Управління продуктами вилуговування зазвичай здійснюється за допомогою збору і обробки їх таким чином, щоб знизити їх забруднюючий потенціал до того, як вони знову будуть скинуті в навколишнє середовище через каналізаційний колектор, водойма, ґрунт, море або океан. Обробка може бути проведена за допомогою використання ряду фізико-хімічних і біологічних технологій.

Стічні води за фізичним станом забруднення поділяються на : мінеральні (в них містяться пісок, глина, розчини мінеральних кислот і лугів), органічні (рослинного і тваринного походження), бактеріальні і біологічні (складаються з різноманітних мікроорганізмів – дріжджових і цвілевих грибків, дрібних водоростей, сапрофітних і патогенних бактерій). До рослинних забруднень відносять залишки рослин, плодів, овочів, злаків; до тваринних залишків – фізіологічні виділення тварин, залишки тканин тощо.

Для знешкодження стічних вод застосовують загальні і локальні очисні споруди.

Локальні очисні споруди очищають стічні води визначеного виду від певних забруднюючих речовин і розміщуються на конкретному підприємстві. Наприклад, на пункті мийки машин, лакофарбовому або нафтопереробному заводах, у морському порту, на м'ясокомбінаті.

Загальні очисні споруди забезпечують очищення усіх видів стічних вод, що утворюються.

Безконтрольне поховання небезпечних відходів може поставити під загрозу майбутнє використання ділянки і зажадає значних заходів з очищення на ділянці поховання відходів і навколо нього. Осадка (просадка) відходів протягом часу є перешкодою до будівництва будівель на ділянці поховання відходів і навколо нього. Хоча приблизно 90% опади відбувається протягом першого року, осаду може тривати протягом 25 або більше років [3].

Список використаних джерел:

1. Регулювання поховання відходів під землю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://textbooks.net.ua/content/view/1962/26/>
2. Регулювання поховання відходів під землю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua-referat.com/Проблеми_поховання_радіоактивних_відходів_у_геологічних_формаціях
3. Регулювання поховання відходів під землю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bukvar.su/jekologija/197096-Pravovoe-regulirovanie-obrasheniya-s-opasnymi-othodami.html>

Михальченко А.В.,
Маріупольський державний університет,

студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ «ПРОЦЕСУ» В БЮДЖЕТНОМУ ПРАВІ

Проблема прийняття державного бюджету є однією з найскладніших серед тих, які доводиться розв'язувати органам державної влади в Україні. Її складність збільшується щорічною необхідністю прийняття закону про державний бюджет, тобто щорічним проходженням законодавчої процедури. На жаль, як свідчить практика останніх років, парламент нашої країни не додержується процесуальних вимог щодо прийняття та затвердження зазначеного закону, що створює значні перешкоди як для проведення фінансової політики держави, так і стабільного функціонування бюджетної системи України.

Важливе значення та особливості здійснення бюджетного процесу в Україні викликає інтерес як серед економістів, так і юристів. Її дослідженню були присвячені праці О. В. Болтінової, О. Д. Василика, Л. К. Воронової, А. Монаєнка, О. А. Музики-Стефанчук, А. А. Нечай, В. М. Опаріна, А. Г. Пауля, М. І. Піскотіна, Ю. А. Ровінського, Н. В. Сидорової, М. В. Скуляк, Н. І. Хімічевої.

Термін «процес» (лат. *processus* – проходження, просування) – послідовна зміна станів, тісний зв'язок закономірно пов'язаних одна за одною стадій розвитку, що представляють безперервний єдиний рух.

Широке розуміння бюджетного процесу полягає в тому, що вся діяльність, яка базується на владних повноваженнях тих чи інших органів, має бути підпорядкована суворим процедурним формам, що забезпечують законність, доцільність та обґрунтованість цієї діяльності. Тому чіткий порядок, ретельно продуманий і розроблений у всіх своїх складових потрібен не лише для організації й узгодження роботи всієї системи державних органів з формування та виконання бюджету, а й для правильного розв'язання численних питань, що при цьому виникають.

Однозначно, що загально визнані ознаки юридичного процесу характеризують і бюджетний процес в Україні: наявність декількох стадій, обов'язкова наявність державно-владного суб'єкта, динамічний характер, тобто це завжди розгорнута в часі діяльність.

Бюджетний процес починає активно розвиватися в умовах буржуазної держави і розвитку парламентаризму. Починаючи з 1803 р. щорічні державні бюджети у вигляді розпису доходів і витрат міністерств складаються щорічно.

У наш час наявність процесуальних норм доведено в багатьох галузях права – конституційному, фінансовому, земельному, господарському, трудовому. Особливості процесуальних норм полягають у тому, що вони є формою, в якій реалізуються матеріальні норми бюджетного права, а також носять службовий характер.

Процесуальні бюджетні правовідносини не існують ізольовано, вони нерозривно пов'язані з матеріальними бюджетними правовідносинами. Тому правовідносини зі складання проекту бюджету, розгляду та затвердження бюджету, його виконання, а також здійсненню фінансового контролю на всіх стадіях бюджетного процесу є складовою частиною бюджетної діяльності.

Процес у сфері бюджету є необхідним порядком реалізації матеріально-правових бюджетних норм, так само як у конституційному, цивільному та кримінальному праві, де реалізація матеріально-правових норм може відбуватися через певний порядок. Характер взаємозв'язку матеріальних і процесуальних норм бюджетного права істотно відрізняється від характеру зв'язку, наприклад, цивільного матеріального і цивільно-процесуального права, які існують як самостійні галузі права. Бюджетний процес і матеріальні норми, хоч і є окремими правовими інститутами, але об'єднані в інститут бюджетного права.

Ще одним дискусійним питанням у бюджетних правовідносинах є співвідношення таких понять як «процес» і «процедура». З позицій науки фінансового права поняття «процес» значно ширше, ніж поняття «процедура». Бюджетний процес можна розглядати як врегульовану нормами права діяльність по реалізації матеріальних норм бюджетного права.

Бюджетний процес забезпечує прийняття закону про бюджет на наступний бюджетний період, його подальше виконання і завершується затвердженням звіту про виконання бюджету.

Процедура – це внутрішній зміст бюджетного процесу, оскільки процедура передбачає порядок застосування процесуальних норм на кожній стадії бюджетного процесу, тобто процедура регламентує склад учасників бюджетного процесу, їх повноваження, права та обов'язки, об'єкти бюджетного процесу, терміни проходження бюджету на кожній стадії бюджетного процесу.

В юридичній літературі до цього часу немає єдиної думки щодо змісту поняття бюджетного процесу і його стадій.

Не всі вчені погоджуються з традиційним визначенням бюджетного процесу. Зокрема, професор А. І. Худяков пропонує сукупність правових норм, що регулюють відносини, які виникають в ході діяльності державних органів з планування доходів та видатків бюджету, визначити як «бюджетне планування»[1]. Він посилається на той факт, що цей термін вживається в основному в економічній літературі і є зрозумілішим для тих, хто не є спеціалістом у галузі бюджетного права. При вживанні терміна «бюджетний процес», на його думку, виникає асоціація з цивільним чи кримінальним процесом.

Більшість юристів-фінансистів вважає, що формування, затвердження та виконання бюджету становить поняття бюджетного процесу, в якому закладається стратегія економічної і соціальної політики, інструмент стабілізації економіки, засіб контролю державних видатків.

Вчені не раз висловлювали думку, що будь-яка матеріальна галузь права вимагає процедурних форм реалізації її норм, і всі норми, що регулюють організаційну діяльність державних органів, мають процесуальний характер. Особливо це стосується діяльності у галузі застосування бюджетно-правових норм, адже з бюджетом пов'язані всі державні органи, підприємства, організації, установи, які безпосередньо чи опосередковано беруть участь у формуванні бюджету. Отже, сутність даного процесу складна та багатогранна.

Болгарські вчені юристи-фінансисти, наслідуючи відомого професора С. Ангелова, вважають, що бюджетний процес – це процес прийняття закону про державний бюджет, тобто поняття бюджетного процесу тотожне поняттю законодавчого процесу[4]. Але формування бюджету не зводиться лише до складання проекту закону про бюджет.

Прийняття закону про державний бюджет – це тільки створення юридичних можливостей для здійснення волі законодавчого органу. Прийняттям закону закінчується формування бюджету, коли органи законодавчої й виконавчої влади використовують свої права та обов'язки щодо складання й затвердження бюджету та застосовують правові норми, які регулюють ці стадії.

На основі аналізу повноважень органів державної влади у сфері бюджетних відносин можна зробити висновок, що не доцільно звужувати поняття бюджетного процесу до стадій складання проекту закону про бюджет і затвердження його органом законодавчої влади. Прийняття закону про Державний бюджет – це тільки створення юридичних можливостей для здійснення волі законодавчого органу. Прийняттям закону закінчується формування бюджету, коли органи законодавчої і виконавчої влади використовують свої права та обов'язки щодо складання і затвердження бюджету.

Суть бюджетного процесу зосереджується на безпосередньому виконанні акта про бюджет, яке повинно постійно контролюватися з боку органів державної влади для досягнення відповідності між запланованими і реальними показниками.

Список використаних джерел:

1. Худяков А. И. Содержание категории «бюджет субъекта Российской Федерации» // Ученые записки юридического факультета. – 2008. – № 11. – С. 22–29.
2. Воронова Л. К. Бюджетно-правове регулювання в СРСР / Л. К. Воронова. – К.: Радянська школа, 1975. – С. 84;
3. Сидорова Н. В. Теоретичні основи бюджетного права / Наталя Валеріївна Сидорова. – Х. : Бізнес Інформ, 1998. – С. 136; Химичева Н. И. Субъекты советского бюджетного права / Под ред. Манюхина. / Н. И. Химичева. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1979. – С. 22.
4. Ангелов С. Финансовое право Народной Республики Болгария. – София, 1995. – 305 с.
5. Воронова Л. К. Фінансове право України: Підручник / Л. К. Воронова. – К. : Прецедент; Моя книга, 2006. – 248 с.

Михальченко А.В.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Дисциплінарна відповідальність згідно з чинним законодавством України настає за порушення трудової дисципліни й службових обов'язків. Такі порушення можуть бути виражені як у діях, так і в бездіяльності, допускатися як свідомо, так і з необережності. Деякі категорії державних службовців у зв'язку з виконанням своїх повноважень відповідають у дисциплінарному порядку і за проступки, які порочать їх як державних службовців або дискредитують органи, в яких вони працюють.

Законодавством закріплено такі види дисциплінарної відповідальності: 1) у порядку, встановленому законами України; 2) у порядку, встановленому Кодексом законів про працю України (далі — КЗпП); 3) відповідно до правил внутрішнього трудового розпорядку для робітників і службовців; 4) на підставі дисциплінарних статутів та положень, чинних у різних галузях чи сферах державного управління.

Підставою дисциплінарної відповідальності є дисциплінарний проступок, сутність якого полягає в невиконанні або в неналежному виконанні працівником покладених на нього трудових чи службових обов'язків.

Нормами адміністративного права встановлюються дисциплінарна відповідальність і порядок її реалізації, коло суб'єктів і повноваження органів управління (посадових осіб), що наділено «дисциплінарною владою», категорії службовців, відповідальність яких регулює адміністративне право. Стосовно більшості працівників дисциплінарну відповідальність передбачено нормами трудового й адміністративного права, а щодо деяких категорій осіб — повністю нормами адміністративного права, що пояснюється необхідністю поряд із загальними правилами дисциплінарної відповідальності враховувати особливі вимоги дисципліни до них, встановлення специфіки їх дисциплінарної відповідальності.

Разом з тим, незалежно від того, на підставі якого нормативно-правового акта настає дисциплінарна відповідальність, їй притаманні певні загальні ознаки:

- 1) її підставою є дисциплінарний проступок;
- 2) за такий проступок передбачено накладення дисциплінарного стягнення;

3) стягнення застосовує уповноважений на те орган (посадова особа) в порядку підлеглості;

4) межі «дисциплінарної влади» цього органу (посадової особи) чітко встановлено правовими нормами;

5) службовець, на якого накладено дисциплінарне стягнення, може його оскаржити у вищий орган (вищій посадовій особі) або в суд;

б) за один дисциплінарний проступок може бути накладено лише одне дисциплінарне стягнення.

Більшість службовців за порушення правил дисципліни несуть відповідальність згідно з приписами трудового законодавства, а дисциплінарна відповідальність службовців, що реалізують свої повноваження поза межами трудового договору чи правил внутрішнього трудового розпорядку, регулюється законами, статутами та положеннями, затвердженими повноважними органами.

Значна кількість державних службовців несе дисциплінарну відповідальність не тільки за дисциплінарні проступки, пов'язані з невиконанням чи неналежним виконанням покладених на них обов'язків, а й за перевищення своїх повноважень, недотримання обмежень щодо державної служби, вчинення діянь, що порочать орган, де службовець працює, або його звання, присяги, обов'язків, передбачених у контракті, військової честі.

Законом України «Про державну службу» встановлено особливості дисциплінарної відповідальності державних службовців, органів виконавчої влади та їх апарату. Сутність її полягає в тому, що дисциплінарні стягнення застосовують до державного службовця за невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків, перевищення своїх повноважень, порушення обмежень, пов'язаних із проходженням державної служби, а також за проступок, який порочить його як державного службовця або дискредитує державний орган, у якому він працює.

До службовців цих органів, крім дисциплінарних стягнень, передбачених чинним законодавством про працю України, можуть застосовувати такі заходи дисциплінарного впливу, як попередження про неповну службу відповідальність, затримка до одного року в присвоєнні чергового рангу або призначенні на вищу посаду.

Згідно з Типовими правилами внутрішнього розпорядку для працівників державних навчально-виховних закладів України за порушення трудової дисципліни до працівника може бути застосовано догану або звільнення.

Звільнення як дисциплінарне стягнення застосовують відповідно до пунктів 3, 4, 7, 8 ст. 40, ст. 41 КЗпП.

Службовці державних підприємств, установ, організацій, а також державних органів, на яких не поширюються положення Закону України «Про державну службу», відповідних дисциплінарних статутів чи положень про дисципліну, несуть дисциплінарну відповідальність згідно з КЗпП чи Правилами внутрішнього трудового розпорядку.

Дисциплінарне стягнення застосовує орган, якому надано право прийняття на роботу даного працівника. До застосування дисциплінарного стягнення власник або уповноважений ним орган повинен вимагати від порушника трудової дисципліни письмових пояснень. У разі відмови працівника дати письмові пояснення складають відповідний акт. Дисциплінарні стягнення застосовує власник або уповноважений ним орган безпосередньо після виявлення проступку, але без урахування часу хвороби працівника або перебування його у відпустці. Дисциплінарне стягнення не може бути накладено пізніше шести місяців з дня вчинення дисциплінарного проступку. За кожне порушення трудової дисципліни накладають тільки одне дисциплінарне стягнення, яке оголошують у наказі (розпорядженні) й повідомляють працівнику під розписку. Якщо протягом року з дня накладення дисциплінарного стягнення працівника не буде піддано новому дисциплінарному стягненню, то його вважають таким, що не мав дисциплінарного стягнення.

Якщо працівник не допустив нового порушення трудової дисципліни, проявив себе як сумлінний робітник, то стягнення може бути зняте до закінчення одного року. Протягом строку дії дисциплінарного стягнення заходи заохочення до працівника не застосовують.

Власник або уповноважений ним орган має право замість накладення дисциплінарного стягнення передати питання про порушення трудової дисципліни на розгляд трудового колективу або його органу. Працівник може оскаржити накладене стягнення в комісію з трудових спорів, вищій посадовій особі чи у вищий орган, або в суд.

Список використаних джерел:

1. Битяк Ю. П. Адміністративне право України / Ю. П. Битяк. – К: Юрінком Інтер, 2005. – 56 с.

Морозова В.В.,

Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ГІРНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

Згідно статті 1 Гірничого закону України від 6 жовтня 1999 р. гірничя промисловість являє собою комплекс галузей важкої промисловості з розвідування родовищ корисних копалин, їх видобутку з надр землі та збагачення.

Господарський Кодекс України (ГКУ) визначає основні засади господарювання і регулює господарські відносини, що виникають у названих галузях, зокрема встановлює особливості правового режиму використання надр суб'єктами господарювання на праві власності та праві користування.

Правове регулювання господарських відносин здійснюється Господарським Кодексом України (ГКУ), а також з урахуванням специфіки названих галузей Кодексом України про надра, Гірничим законом України, законами «Про нафту і газ» від 12 липня 2001 р., «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» від 18 листопада 1997 р., «Про видобування і переробку уранових руд» від 19 листопада 1997 р., «Про угоди про розподіл продукції», у металургійній промисловості ще й Законом «Про металобрухт» від 5 травня 1999 р., а також нормативно-правовими актами.

Кодекс України про надра регулюючи гірничі відносини має на меті, зокрема, забезпечення раціонального, комплексного використання надр для задоволення потреб у мінеральній сировині та інших потреб суспільного виробництва. З цією метою Кодекс закріплює компетенцію органів держави і місцевого самоврядування у сфері регулювання господарських відносин, пов'язаних з використанням надр, визначає порядок надання надр у користування, загальні права та обов'язки користувачів, підстави і порядок припинення права користування надрами, встановлює відповідальність за порушення законодавства про надра та порядок розгляду спорів з питань користування надрами.

Гірничий закон України визначає правові та організаційні засади проведення гірничих робіт – від проектування і будівництва гірничих підприємств, введення їх в експлуатацію та безпосередньої експлуатації до реконструкції та технічного переоснащення, впродовж до припинення діяльності. Закон закріплює основи державної політики в гірничодобувній промисловості, закладає засади регулювання відносин власності у цій галузі, встановлює відповідальність за порушення гірничого законодавства тощо [1].

В результаті аналізу Гірничого закону України можна виявити досить багато його недоліків, але у рамках цієї доповіді вважається за доцільне зупинитися на деяких з них. Наприклад, із змісту статті 1 Гірничого закону України очевидне неприпустиме ототожнення гірничого підприємства та цілісного майнового комплексу. Низка нормативних

актів, незважаючи на деякі розбіжності у формулюванні, одногосно закріплюють, що цілісний майновий комплекс – це об'єкт, а не суб'єкт правовідносин.

Створення якісного правового підґрунтя для забезпечення раціонального та ефективного використання надр сьогодні повинно бути однією з найголовніших задач держави. Проте діюче гірниче законодавство України, що поєднує у собі норми з регулювання відносин використання і охорони надр, діяльності суб'єктів господарювання з користування надрами, здійснення контролю у цій сфері, нестабільно в своїй еволюції.

З огляду на викладене, серйозної критики заслуговує Гірничий закон України, який за своєю метою та змістом повинен бути основним у сфері регулювання гірничих відносин. Проте вказаний нормативний акт у теперішній час не виконує на належному рівні відведену йому законодавцем роль. Причиною цього є «відставання» законодавчого удосконалення його норм у порівнянні з розвитком інших галузей законодавства господарського, відсутність необхідних змін та доповнень.

Ситуація погіршується тим, що до сьогодні Положення про порядок ліквідації і консервації гірничодобувних об'єктів компетентним органом в Україні не прийняте, хоча посилання на нього містяться в інших нормативних актах. Задля вирішення цієї проблеми можна скористуватися позитивним досвідом правового регулювання зарубіжних країн.

Зокрема, у Республіці Білорусь діє Положення про порядок ліквідації чи консервації гірничих підприємств і підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин 1998р., яким визначені поняття ліквідації і консервації, випадки їх проведення; встановлено, що ліквідація та консервація здійснюються за рахунок користувача надрами, крім випадків виникнення явної загрози життю і здоров'ю людей, надзвичайних ситуацій, необхідності вилучення земельної ділянки надр для державних чи суспільних потреб; розроблений детальний порядок оформлення необхідної документації; визначені органи контролю і надзору та їх компетенція; встановлений порядок обліку ліквідованих у стадії консервації об'єктів.

Зазначене Положення надає можливість розробки галузевих положень у залежності від виду гірничих виробок. Наведений перелік прикладів недосконалості сучасного гірничого законодавства не є повним, проте, на думку автора, виразно свідчить про його загальний незадовільний стан та необхідність суттєвого перегляду з боку законодавчого органу держави, подальшого критичного вивчення та вдосконалення.

Таким чином, визнаючи у Гірничому законі України гірниче підприємство як цілісний технічно і організаційно відокремлений майновий комплекс, законодавець безпідставно прирівнює статус даного суб'єкта господарювання до статусу об'єкта правовідносин, тобто відводить йому роль майна, яке виступає лише засобом для досягнення виробничої мети – видобування та збагачення корисних копалин. Оскільки самі по собі майнові комплекси будь – яких суб'єктів господарювання, у тому числі і гірничих підприємств, не можуть функціонувати без участі їх трудових колективів та органів управління, не має підстав, як це зроблено у Цивільному кодексі України, ототожнювати підприємство з його майном. Для вирішення цього питання законодавець перш за все повинен визначитися з підходом до розуміння поняття гірничого підприємства – цивілістичним чи господарсько-правовим, з подальшим редагуванням цього терміну [2].

Список використаних джерел:

1. Правове становище гірничого підприємства:[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://skaz.com.ua/pravo/5542/index.html>
2. Правове становище гірничого підприємства:[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.hozpravo.com.ua/conferences/arhiv/uchastnik/>

Осипенко К.В.,
Маріупольський державний університет

асистент кафедри менеджменту

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Стабілізація та подальший розвиток туристичної сфери в Україні значною мірою залежать від наявності ефективного механізму управління в ринкових економічних умовах. Разом з тим вітчизняні та зарубіжні дослідники в наукових працях з питань туризму в основному зосереджують увагу на розв'язанні окремих практичних проблем (фінансових, маркетингових, організаційних та ін.) і, як правило, розглядають проблемні питання в окремих сегментах туристичної індустрії. До теперішнього часу недостатньо обґрунтовані методологічні засади формування цілісного механізму управління суб'єктами господарювання у сфері туризму [3, с. 283].

Найбільш повно та ґрунтовно викладено концептуальні засади управлінського механізму та його складових професором М. Кругловим, який розглядає механізм управління як найбільш активну частину системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності керованого об'єкта [2, с. 111]. Основними елементами механізму управління він вважає: цілі управління; критерії управління - кількісний аналог цілей; фактори управління - елементи об'єкта управління та їх зв'язки, на які здійснюється вплив в інтересах досягнення поставлених цілей; методи впливу на фактори управління; ресурси управління - матеріальні та фінансові ресурси, соціальний та організаційний потенціали, при використанні яких реалізується вибраний метод управління і забезпечується досягнення поставленої мети.

Механізм управління може бути реалізований лише за умов використання певного інструментарію, адекватного тому чи іншому методу (або сукупності методів), що взятий за основу і використовується для досягнення поставленої мети (наприклад, інструменти економічного методу управління: фінансові, кредитні, податки, регулювання цін, використання тарифів, амортизаційна чи бюджетна політика тощо). Тому комплекс складових механізму управління повинен бути доповнений таким елементом, як інструменти (важелі) управління об'єктом [3, с. 284].

Розробка механізму управління у сфері туризму ускладнюється наявністю багатьох специфічних особливостей, притаманних йому як об'єкту управління. Туризм має ряд притаманних тільки йому особливостей і відповідно до цього необхідно визначити, як глибоко і в якому напрямі повинен розвиватися управлінський інструмент, щоб правильно вирішити ті специфічні проблеми, які притаманні туристичним організаціям. Професор М. Кабушкін визначає особливості туризму як об'єкта управління, які впливають на менеджмент туристичних організацій: глибина проникнення туризму та складність взаємозв'язків між його складовими елементами; цілі, що складно вимірюються та є незрозумілими; обмежений вплив туризму на регіон; сильний вплив зацікавленої клієнтури; специфіка туристичного продукту, його невідокремленість від джерела формування; зовнішні ефекти туристичного продукту; специфіка туристичного попиту - неможливість зберегти та відчутти туристичний продукт, різноманітність споживачів туристичних послуг, висока значущість суспільних факторів (економічна ситуація в країні, екологія туристському регіону, соціальні фактори), умови життя та праці, рівень освіти, наявність вільного часу; сезонність [1, с 57].

Питання розробки ефективного комплексного механізму розвитку туризму як соціо-еколого-економічної системи та його окремих господарюючих суб'єктів є особливо актуальним для України в нових економічних умовах змін пріоритетів у процесі реструктуризації національної економіки, у тому числі на користь туризму. Прогресивний розвиток при цьому визначається ефективністю управління об'єктами системи, що досліджується.[3, с. 286].

Реальний механізм управління завжди повинен бути конкретним, спрямованим на досягнення конкретних цілей шляхом впливу на конкретні фактори, використання

конкретних ресурсів або потенціалу, застосування відповідних методів та інструментів. Ми в цілому погоджуємося з аналогічною думкою М. Круглова [2, с.113].

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що незважаючи на те, що галузь туризму в Україні є одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки, державна політика щодо формування механізму управління цією галуззю характеризується недостатньою послідовністю. Тому є необхідним встановлення та вивчення причин такого становища та розроблення заходів щодо його вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Інноваційні методи навчання менеджерів: зб. метод, матеріалів. -К.: Вид-во «Логос», 2005 - 160 с
2. Крачило Н.П. Географія туризму / Н.П. Крачило - К.: Вища шк., 1987. - 208 с.
3. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія / Т.І. Ткаченко. - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. - 463 с.

Остапович І.В.,

Маріупольський державний університет,
студентка ОКР «Магістр»

спеціальності «Мова та література (англійська)»

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Зародження ідей соціальної відповідальності припадає ще на XVIII - XIX століття, коли власники окремих підприємств брали на себе відповідальність за своїх працівників, керуючись при цьому власними релігійними чи етичними переконаннями. Невеликий огляд історії, яку пройшов бізнес у своєму розвитку, дає можливість розширити уявлення про цей вид діяльності та краще відобразити суть відносин компанії та суспільства. Актуальність дослідження історичного розвитку корпоративної соціальної відповідальності в Україні посилюється тією обставиною, що вітчизняне господарське середовище не пройшло у своєму історичному розвитку необхідних етапів, які у західному суспільстві призвели до усвідомлення важливості філософії соціальної відповідальності.

Так, одним із найвідоміших прибічників ідеї соціальної відповідальності був англійський промисловець, соціаліст-утопіст Роберт Оуен, який розробив проект покращання умов життя працівників однієї із прядильних фабрик у Шотландії та висловив ідею про необхідність державного регулювання соціально-трудова відносин на виробництві. Погляди Р. Оуена про необхідність державної регламентації соціальної відповідальності підприємців пізніше були розвинені французьким промисловцем Даніелем Леграном. Тобто, меценатство було першим періодом еволюції ідеї корпоративної соціальної відповідальності та, не зважаючи на існування вдалих прикладів подібної діяльності як у Західних країнах, так і на території України, головним недоліком першого етапу розвитку корпоративної соціальної відповідальності було те, що подібна діяльність була нерегулярною та подекуди чітко не спрямованою на цільову аудиторію.

Наступним історичним етапом розвитку концепції соціальної відповідальності є зародження у США на початку XX ст. доктрини капіталістичної благодійності, згідно якої прибуткові організації повинні жертвувати частиною своїх коштів на користь суспільства, тобто фінансувати суспільні потреби. Так, у 1905 році в США зароджується рух «Ротарі», прибічники якого вважали, що матеріально забезпечені люди повинні сприяти покращанню соціальної ситуації не лише у професійній сфері, а й в середині територіальної громади, в якій вони функціонують.

Третім етапом еволюції ідеї корпоративної соціальної відповідальності є орієнтація

соціально-відповідальної діяльності підприємства на загальну стратегію його розвитку. Проблема корпоративної соціальної відповідальності починає розглядатися не з точки зору наявних PR-ресурсів, а з позиції формування репутації підприємства та створення сприятливих умов для його майбутнього розвитку.

Існуючі розбіжності у сприйнятті ідеї корпоративної соціальної відповідальності знайшли своє відображення у великій кількості наукових підходів щодо її суті, ролі та значення. Існують три основні точки зору на концепцію соціальної відповідальності бізнесу:

Теорія «корпоративного егоїзму», якнайповніше розроблена в 1971 р. Мілтоном Фрідманом, стверджує, що єдина відповідальність бізнесу - збільшення прибутків для своїх акціонерів.

Друга точка зору, «теорія корпоративного альтруїзму» прямо протилежна концепції Фрідмана. Цей підхід передбачає, що підприємство зобов'язане враховувати не тільки фактори економічного характеру, а й людські та соціальні аспекти впливу своєї діяльності як на суспільство в цілому, так і на окремі зацікавлені групи.

Третю позицію представляє теорія “розумного егоїзму”, відповідно до якої соціальна відповідальність бізнесу – це просто “гарний бізнес”, оскільки скорочує довгострокові втрати прибутку. Витрачаючи фінансові ресурси на соціальні програми, підприємство скорочує свої поточні прибутки, але в довгостроковій перспективі створює сприятливе соціальне оточення і, отже, стійкі прибутки.

Аналізуючи історичний розвиток соціальної відповідальності підприємств, слід зазначити факт впливу міжнародних організацій на процес формування її основних засад: Організації Об'єднаних Націй (ООН) та її агенції, Європейського Співтовариства з його складовими частинами, Міжнародної Організації Праці, провідних світових бізнес структур та громадських організацій. Виділяючи ООН як одну з головних організацій у процесі формування практичних засад соціальної відповідальності, треба наголосити на Глобальному Договорі, який є добровільною міжнародною ініціативою, що об'єднала компанії з агенціями ООН, робочою силою та громадськістю для підтримки універсальних соціальних принципів. На сьогодні, в Глобальному Договорі задіяні сотні компаній з усіх регіонів світу, які працюють над розширенням десяти універсальних принципів, які в свою чергу розмежовуються у сферах захисту прав людини, навколишнього середовища, охорони праці та антикорупційних заходів.

Підсумовуючи вищезазначене, варто відмітити, що у сучасному світі соціально відповідальна діяльність бізнесу є загальноприйнятим правилом, якого дотримується значна кількість великих, середніх і навіть малих компаній по всьому світу. З огляду на надзвичайну суспільну та економічну користь, що містить у собі соціальна відповідальність бізнесу, питання її розвитку належать до сфери особливої уваги органів державної влади багатьох країн світу та провідних міжнародних організацій. Майбутнє соціальної відповідальності бізнесу залежить від важливості соціальних питань для компаній. Нам потрібно брати до уваги досвід від іноземних компаній, проте не забувати й про власні історичні традиції з метою підвищення ефективності програм і процесів всередині підприємства, саме тоді, коли корпоративна соціальна відповідальність знайде позитивний відгук серед великих підприємств, можна буде говорити про поступовий розвиток концепції соціальної відповідальності у вітчизняних реаліях і розглядати цей процес механізмів, як становлення національної інноваційної моделі економіки, яка б забезпечувала врахування та реалізацію інтересів великих корпоративно - відповідальних структур, держави та споживачів.

Список використаних джерел:

1. Барановський В.Ф., Скворцова Т.Г. «Етика бізнесу» (навчальний посібник) / Барановський В.Ф., Скворцова Т.Г. – К.:Паливода, 2008 – с.9.
2. Котлер Ф. «Корпоративна соціальна відповідальність» / Ф. Котлер, Н. Лі // «Як зробити якомога

більше добра для вашої компанії та суспільства» Пер. з англ. С. Яринич. – К.: Стандарт, 2005 – с.4.

3. Хаєт Г.Л., Єськов О.Л. та ін. «Корпоративна культура» (навчальний посібник для студентів вузів) / Хаєт Г.Л., Єськов О.Л. та ін.– К.: Центр навчальної літератури, 2003 – с.35-38.

4. Корпоративна соціальна відповідальність (Електронний ресурс) / Wikipedia. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/корпоративна_соціальна_відповідальність

Парамонова І.С.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИДОБУТКУ КОШТОВНОГО КАМІННЯ

Видобуток коштовного каміння досить вузький і специфічний вид діяльності, який напряду стосується таких сфер життя як право, економіка, екологія. Актуальність даної проблеми полягає в тому, що розвиток дорогоцінного каміння має загальнодержавне значення. Через підвищену увагу до цих природних благ повинна вдосконалюватися система правового регулювання держави, що буде ефективно зміцнювати стабільність розвитку країни. Створен цілий ряд статей, нормативно-правових актів, які описують відношення у цій галузі.

Так, для урегулювання відносин, пов'язаних з коштовним камінням, Верховною Радою був прийнят у 1998 році закон України "Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними". Цей закон визначає дорогоцінне каміння як природні та штучні (синтетичні) мінерали в сировині, необробленому та обробленому вигляді (виробах): першого порядку - алмаз, рубін, сапфір синій, смарагд, олександрит; другого порядку - демантоїд, евклаз, жадеїт (імперіал), сапфір рожевий та жовтий, опал благородний чорний, шпінель благородна; третього порядку - аквамарин, берил, кордієрит, опал благородний білий та вогняний, танзаніт, топаз рожевий, турмалін, хризоберил, хризоліт, цаворіт, циркон, шпінель; четвертого порядку - адуляр, аксиніт, альмандин, аметист, гесоніт, grosular, данбурит, діоптаз, кварц димчастий, кварц рожевий, кліногуміт, кришталь гірський, кунцит, моріон, піроп, родоліт, скаполіт, спесартин, сподумен, топаз блакитний, винний та безколірний, фенакіт, фєроортоклаз, хризопраз, хромдіопсид, цитрин [1]. В його статтях йде мова про державний фонд дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України, Державний резерв розвіданих родовищ, золотий запас України. Про право власності і порядок експорту та імпорту, про грошові операції з ними та про функціонування органів влади щодо забезпечення порядку у сфері регулювання видобутку, виробництва, використання та зберігання дорогоцінного каміння, заходи щодо нелегального видобутку. Правове регулювання виконується центральним органом виконавчої влади, який розробляє політичні заходи у цій галузі, організує порядок обліку і звітності операцій, розробляє нормативно правові акти, здійснює контроль за якістю дорогоцінного каміння та поповнює державні запаси.

Державний контроль у сфері видобування дорогоцінного каміння покладено на НБУ, Міністерство фінансів, Рахункову палату ВР, органи державної виконавчої ради. Порушення правового порядку передбачає адміністративну, цивільно-правову і кримінальну відповідальність. Діяльність у сфері видобутку, використанні і виробництві коштовного каміння пов'язана також з діяльністю Союзів Ювелірів України та Пробірної служби.

Через свою особливість коштовності впливають на економічні відносини в державі. Тому внаслідок забезпечення стабільної економіки і захисту прав споживачів державою

встановлюється особливий спосіб регулювання відносин шляхом запровадження спеціальних вимог до суб'єктів господарської діяльності. А саме введення ліцензування, яке складається з 4 категорій: правова, майнова, кваліфікаційна, технологічна. Стаття 9 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 р. № 1775-III встановлює види діяльності, що пов'язані з використанням дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, для здійснення яких необхідне обов'язкове отримання ліцензії. До них належать: видобуток дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння (п. 6); виробництво дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння (п. 7); виготовлення виробів з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння, торгівля виробами з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння (п. 8); збирання і первинна обробка відходів та брухту дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння (п. 37) [2]. Ліцензія на видобуток дорогоцінного каміння видається Державною геологічною службою Міністерства природи України.

Але в 2010 році Президентом України Віктором Федоровичем Януковичем була прийнята реформа дерегуляції економіки, про спрощення бізнесу. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження державного регулювання господарської діяльності» сприяє розвитку підприємницької діяльності. Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», передбачається відмінити ліцензування 23 видів, провадження яких не пов'язано із загрозою безпеці держави, життю та здоров'ю людей, погіршенням стану навколишнього природного середовища, а також стосовно яких існують інші засоби державного регулювання. Закон передбачає звільнити від ліцензування такі види господарської діяльності: пошук (розвідка) корисних копалин; видобування корисних копалин із родовищ, що мають загальнодержавне значення та включені до Державного фонду родовищ корисних копалин; виробництво дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння; виготовлення виробів з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння, торгівля виробами з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння [3].

Неоднозначна ситуація сталася через прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань діяльності Національного банку України» від 09.02.2012 № 4395-УІ. На Національний банк України було накладено функції, пов'язані з розвідкою, видобутком, виробництвом та використанням дорогоцінних металів з метою поповнення золотовалютних резервів.

Але встановлений державний режим не заважає розквіту нелегального видобутку та операцій з коштовним камінням. Прикладом цього правопорушення можна вважати і темний бізнес на Україні. Серед Європейських країн в Україні знаходиться найбільші запаси бурштину, або «сльози сонця», як його називають. Він ціниться як прикраса і як лікувальний засіб проти захворювань центральної нервової, серцево-судинної систем, захворювань нирок, печінки, селезінки, при алергії, отруєнні та інфекціях. Найбільші родовища Клесова та Вільного, затверджені державною комісією із запасів України, складають відповідно 107 і 13 тонн. Через скрутне становище у 80-х роках минулого століття почався нелегальний видобуток цього каміння і продаж його у Польщу. Шматки бурштину вагою 50–100 грамів оплачуються з розрахунку 240 доларів за кілограм, а камені від 1 кілограму та вище коштують 1–1,5 долара за грам. Цей промисел набув розмаху за останні роки. Протягом січня–червня 2008 року в ході проведення оперативно-профілактичних заходів

спеціалізованих «Беркут» і «Сокіл» щодо протидії незаконному видобутку бурштину-сирцю та реалізації виробів з нього працівники УМВС у Рівненській області затримали 77 осіб, які займалися незаконним видобутком бурштину [4].

Отже можна підсумувати, що дорогоцінне каміння – найвражаючий шедевр природи, який супроводжує людину протягом усього його життя. Для багатьох людей каміння стало стимулом існування, іноді шукачі тратять десятки років, щоб знайти каміння. З деякими експонатами пов'язані історії життя історичних постатей. Сучасні технології засновані на використанні окремих видів каміння. Людина є одним із суб'єктів володіння цими надрами і саме від людини залежить наскільки раціональним буде його видобуток і наскільки ефективним буде дотримання правових засад стосовно дій з коштовним камінням. На мою думку, метою вивчення правового регулювання видобутку коштовного каміння є ознайомлення з формами державного контролю за діями з коштовним камінням, стимулювання легального та економіко-екологічно правильного видобутку, формування у молодого покоління напряму мислення, який буде направлений на дотримання зобов'язань, дозволів та заборон права. Я вважаю, що інформаційному банку в цій галузі потрібно більше даних про родовища дорогоцінного каміння, способи їх видобутку, реалізацію їх в фінансових операціях, про наслідки ухилення від закону. І все це знання можна буде застосувати при міжнародних відносинах стосовно питань о коштовном камінні.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/637/97-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрану.
2. «Ліцензійні особливості» господарської діяльності, пов'язаної з використанням дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://justinian.com.ua/article.php?id=758>. – Назва з екрану.
3. Реформи Президента України Віктора Януковича [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.
4. Куди течуть «Сльози сонця»? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://www.archive.imzak.org.ua/index.php/N30-08/m1217322510?type=print>. – Назва з екрану.

Пасько О.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ ЗАБРУДНЕННЯ ТА ЗАСМІЧЕННЯ ВОД

Водні ресурси є обмеженими природними об'єктами, а їх роль у забезпеченні існування людей, тваринного та рослинного світу є особливо важливою. Із розвитком суспільного виробництва та промисловості виникає необхідність у проведенні заходів по охороні як навколишнього природного середовища так і водних об'єктів, загалом, оскільки всі природні ресурси знаходяться у тісному взаємозв'язку.

За допомогою водного законодавства регулюються водні відносини в Україні. Дія цього законодавства поширюється на всі види водних об'єктів, що є на території України, на весь її водний фонд, тобто на всі поверхневі й підземні води, джерела, внутрішні морські води. Водне законодавство забезпечує здійснення широкого комплексу заходів щодо охорони вод від забруднення, вичерпання, засмічення, запобігання шкідливій дії вод та ліквідації їх наслідків. [5, с. 2].

У 1995 р. було прийнято Водний кодекс України, згідно з яким усі водні об'єкти на території України становлять її водний фонд, а також вони є національним надбанням народу України, однією з природних основ його економічного розвитку і соціального добробуту. У цьому документі визначено, що всі води (водні об'єкти) — виключно власність народу України, вони надаються тільки у користування. У галузі використання, охорони та відтворення водних ресурсів.

Водним кодексом встановлено такі нормативи[1, с. 2].;

- нормативи екологічної безпеки водокористування;
- екологічний норматив якості води;
- нормативи граничнодопустимого скидання забруднювальних речовин;
- галузеві технологічні нормативи утворення речовин, що скидаються у водні об'єкти;

- технологічні нормативи використання води. Усі водні об'єкти мають охоронятися від забруднення, засмічення, вичерпання та інших дій, вони унаслідок яких можуть погіршитися умови водопостачання, вони завдаватимуть шкоди здоров'ю людей, спричинять зменшення рибних запасів, погіршення умов існування диких тварин, зниження родючості земель та інші несприятливі явища у зв'язку зі зміною фізичних і хімічних властивостей вод, зменшенням їх здатності до природного очищення, порушенням гідрологічного та гідрогеологічного режимів вод.

В Україні діє і продовжує реалізовуватися Національна програма екологічного оздоровлення басейну Дніпра та поліпшення якості питної води, затверджена 27 лютого 1997 р. Основна її мета полягає у відновленні й забезпеченні сталого функціонування екосистеми Дніпра, якісного водопостачання, екологічно безпечних умов життєдіяльності населення і господарської діяльності та захисту водних ресурсів від забруднення та виснаження.

Також в Україні реалізується Загальнодержавна програма охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів (2001—2010 рр.), затверджена 22 березня 2001р. У Програмі визначено такі пріоритетні напрями розв'язання основних проблем екологічного стану Азовського й Чорного морів.

Окрім цього, ухвалено низку законів і постанов. Наприклад, у 2000 р. Верховна Рада України затвердила Постанову "Про концепцію розвитку водного господарства України", "Про питну воду та питне водопостачання" від 10 січня 2002 р., "Про меліорацію земель" від 14 січня 2000 р., "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" від 24 лютого 1994 р. та ін. Діє Загальнодержавна програма розвитку водного господарства, затверджена 17 січня 2002 р.

Очевидно, що проблеми охорони Світового океану набули глобального значення для всіх держав світу у зв'язку з тим, що морське середовище не розділене природними кордонами. Тобто через систему течій, поверхневий стік, взаємозв'язок з атмосферою шкідливі речовини поширюються на величезні площі, простягаючись на дуже значні відстані від конкретного джерела забруднення. Саме тому міжнародне співробітництво у цій галузі має виключне значення для всього світового співтовариства. Отже, охорона та раціональне використання ресурсів природних вод потребують тісного міжнародного співробітництва, що ґрунтується на нормативній базі.

Найважливішу роль у координації міжнародної діяльності з охорони водних ресурсів планети відіграє Програма ООН з навколишнього середовища.

Серед основних джерел забруднення водних об'єктів України переважають промислові підприємства (особливо нафтовидобувної та нафтопереробної промисловостей); відходи водного транспорту; промислові та господарсько-побутові стічні води; сільськогосподарське виробництво. Найстійкіші забруднювачі морських вод — нафта і нафтопродукти [3, с. 2].;

Гігієнічна класифікація водних об'єктів України за ступенем забруднення передбачає оцінювання якості води за органолептичними, токсикологічними, загальносанітарними і бактеріологічними показниками. Органолептичні показники визначаються за запахом, смаком, кольором, мутністю, завислими речовинами, рН, лужністю, загальною жорсткістю, загальною мінералізацією, сухим залишком, вмістом магнію, марганцю, заліза, хлоридів, сульфатів, нафтопродуктів тощо [4, с. 2].

Водні відносини в Україні регулюються за сучасним водним законодавством. Його дія поширюється на всі види водних об'єктів, що існують на території України, її водний фонд, тобто на всі поверхневі, підземні води та джерела, внутрішні морські води. Згідно з водним законодавством забезпечується здійснення широкого комплексу заходів щодо охорони вод від забруднення, вичерпання, засмічення, запобігання шкідливій дії вод та ліквідації їх наслідків.

Список використаної літератури:

1. Водний кодекс України (зі змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 7 грудня 2000 р. №2120-111) // ВВР.— 2001.— №2—3с.
3. Левківський С.С, Падун ММ. Рациональне використання й охорона водних ресурсів: Підручник. — К.: Либідь, 2006. — 280 с.
4. Паламарчук ММ., Закорчевна Н.В. Водний фонд України: Довідковий посіб. — К.: Ніка-Центр, 2001. — 392 с.
5. Яцик А.В. Водогосподарська екологія: У 4т., 7 кн. — К.: Генеза, 2004. — Т. 2, кн. 3—4. — 384 с; Т. 4, кн. 6—7. — 384 с.

Пахомова О.С.,
Маріупольський державний університет,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Мова та література (англійська)»

ГЛОБАЛЬНИЙ ДОГОВІР ООН: ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЗНАЧЕННЯ У РОЗВИТКУ КСВ

У своєму виступі на Всесвітньому Економічному Форумі 31 січня 1999 року Генеральний Секретар ООН Кофі Аннан звернувся до лідерів бізнес кіл з пропозицією приєднатись до міжнародної ініціативи - Глобальному договору - та об'єднати зусилля компаній, агенцій ООН, працівників та громадського суспільства для підтримки дев'яти (зараз десяти) принципів у сфері Прав людини, трудових відносин, охорони навколишнього середовища та боротьби з корупцією.

За останні 5 років Глобальний Договір з експериментальної ідеї перетворився на рух, до якого приєднались 2 400 приватних компаній та сотні інших учасників. На сьогоднішній день існує близько 50 мереж у країнах майже в усіх регіонах світу.

Глобальний Договір є добровільною ініціативою корпоративного громадянства, що має 2 цілі:

-Просування та впровадження десяти принципів Глобального Договору у бізнесдіяльність в усьому світі,

-Налагодження партнерства заради підтримки цілей ООН.

10 принципів Глобального Договору користуються всезагальною підтримкою та походять з наступних документів:

Загальної Декларації прав людини;

Декларації Міжнародної організації праці щодо основних принципів та прав у сфері праці;

Ріо-де-Жанейрської декларації з навколишнього середовища та розвитку;

Конвенції ООН з протидії корупції.

➤ Права людини

Принцип 1: Ділові кола мають поважати та дотримуватись підходу щодо захисту міжнародно-визнаних прав людини;

Принцип 2: Ділові кола не повинні брати участь у порушенні прав людини.

➤ Трудові відносини

Принцип 3: Ділові кола мають підтримувати принцип свободи асоціацій та визнавати право на колективний договір;

Принцип 4: Ділові кола мають підтримувати ліквідацію усіх форм примусової та зобов'язувальної праці;

Принцип 5: Ділові кола мають підтримувати ліквідацію дитячої праці;

Принцип 6: Ділові кола мають підтримувати ліквідацію дискримінації прийому на роботу та в професійній діяльності.

➤ Навколишнє середовище

Принцип 7: Ділові кола мають підтримувати обережний підхід до екологічних завдань;

Принцип 8: Ділові кола мають реалізовувати ініціативи щодо підтримки посилення екологічної відповідальності;

Принцип 9: Ділові кола мають заохочувати розроблення та розповсюдження екологічно безпечних технологій;

➤ Боротьба з корупцією

Принцип 10: Ділові кола мають боротися проти усіх видів корупції, включаючи здирництво та хабарництво.

Участь у Глобальному Договорі має наступні переваги, зокрема:

- Можливість демонстрації позиції лідера у сфері відповідального корпоративного громадянства;

- Є відповіддю на очікування з боку суспільства та побудова довіри, що є необхідною «ліцензією діяльності», та є запорукою успіху бізнес діяльності

- Стратегічна цінність бути більш відповідальним, що призводить до нових можливостей підприємницької діяльності;

- Отримання публічного визнання та покращення репутації

- a. Збільшення можливості наймати, розвивати та навчати працівників

- b. Збільшення продуктивності праці працівників

- c. Зменшення витрат

- Можливості щодо зв'язків з громадськістю

- Конкурентні переваги

Глобальний Договір не є кодексом поведінки. Він надає нового вигляду корпоративному громадянству, створюючи платформу на основі загальновизнаних принципів для сприяння новим ініціативам та співробітництву з громадськими та іншими організаціями.

Глобальний Договір є доповненням інших добровільних ініціатив та регуляторних підходів, що сприяє впровадженню у бізнес практику принципів у сфері прав людини, стандартів праці, охорони навколишнього середовища та боротьби з корупцією.

Список використаних джерел:

1. Українська мережа Глобального Договору ООН. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.globalcompact.org.ua/ua>

2. Організація об'єднаних націй в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org.ua/ua/main/corporate-social-responsibility-and-global-compact/the-ten-principles-of-the-global-compact>

3. Принципи Глобального Договору. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://psy.kpi.ua/index.php/principles-globalcompact>

Попова О.Є.,
Маріупольський державний університет,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Мова та література (англійська)»

ЗНАЧЕННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СУЧАСНОМУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Актуальність пов'язана, перш за все, зі зрослим інтересом компаній до питань корпоративної соціальної відповідальності. Це пов'язано як з процесом глобалізації, так і з зацікавленістю бізнесу знайти спільну мову з владою всіх рівнів і суспільством, підвищивши, таким чином, свою стійкість. Актуальність дослідження пов'язана також з процесами глобалізації, що підсилюють вплив великих компаній на економічний розвиток. Національні держави поступово поступаються тиску транснаціональних корпорацій і в економічній незалежності, і в соціальній політиці. Протистояти такій тенденції можна тільки узгодженими діями, що забезпечують досягнення таких показників соціальної відповідальності, які відповідають міжнародним нормам і принципам у сфері сталого розвитку.

В останні роки питання соціальної відповідальності та професійної етики у світовому бізнес-співтоваристві висунулися на перший план. У дослідженні, проведеному відомою PR-фірмою Varsen (було опитано 1400 топ-менеджерів по всьому світу), було поставлено питання: якими характеристиками повинен володіти топ-менеджер для ефективної роботи? За результатами дослідження на перших місцях опинилися такі якості, як «здатність викликати довіру» і «дотримання вищих етичних норм». Ще п'ять років тому мали пріоритет «турбота про клієнтів» і «приріст дивідендів акціонерів». Тепер на перше місце ставляться формування картини майбутнього (vision), передбачення, формування менеджерської команди і вирішення соціальних проблем.

Не випадково сучасний менеджмент переходить від концепції тотального управління якістю (Total Quality Management, TQM) до соціально-орієнтованої концепції управління (Total Responsibility Management, TRM), яка передбачає збільшення уваги до вимогам різних «зацікавлених сторін», під впливом яких знаходиться компанія, і до питань збереження навколишнього середовища.

Розширення сфери відповідальності компаній так само неминуче, як і розширення сфери впливу. Бізнес діє під тиском, і підходи корпоративного громадянства дають компаніям і всьому бізнес-спільноті можливість не тільки відповідати на тиск влади і суспільства, а й активно впливати на соціально-економічне оточення у своїх цілях. На наших очах народжується нова парадигма соціальної відповідальності. Її основні елементи:

1 . Корпоративне громадянство, що припускає взаємну відповідальність бізнесу і влади перед суспільством, а також врахування інтересів підприємців не тільки в економічній, але і в соціальній сфері. Створення взаємовигідних механізмів соціальних інвестицій бізнесу в суспільство стає важливим елементом переговорної стратегії бізнесу і влади.

2 . Соціальні інвестиції, що розширюють поняття соціальної відповідальності бізнесу. Перехід від благодійності до фокусуванням соціальних інвестицій компаній на національному та регіональному рівнях, спрямованим на вирішення найактуальніших для країни проблем у сфері зайнятості, боротьби з бідністю, освіти, житла, безпеки, охорони здоров'я та середовища проживання.

3 . Соціальне партнерство - перегляд сфер відповідальності бізнесу, влади і суспільства у вирішенні суспільно-значущих питань. Викорінення соціального утримання, створення механізмів громадського контролю за виконанням державою своїх соціальних зобов'язань. В умовах слабого громадянського суспільства функції «соціального лобізму» беруть на себе «корпоративні громадяни». Найбільше значення і поширення мають програми зовнішніх соціальних інвестицій у моно містах. Проводяться вони, відповідно, містоутворюючими підприємствами, в основному на додаткові кошти, крім податкових платежів до місцевих бюджетів. З урахуванням того, що на містоутворюючих підприємствах працює більшість населення територій присутності великих компаній, відбувається фактично змикання внутрішньої і зовнішньої соціальної політики.

У деяких випадках зовнішня соціальна політика фірми сприяє усуненню провалів держави у певних напрямках соціальної сфери; найчастіше муніципальні та регіональні влади погодять і навіть перекладають значну частину соціального навантаження на підприємства.

Важливо розуміти, що соціальна відповідальність бізнесу можлива тільки за низки умов:

- головне - це можливість бізнесу приймати самостійні рішення, відповідальність не може бути обов'язком;
- відповідальність - це і розуміння наслідків самостійно прийнятих рішень - наслідків і результатів як безпосередніх, так і наступних, опосередкованих;
- здатність бачити цілі і сенс розвитку бізнесу в контексті розвитку суспільства;
- бажання приймати рішення, що сприяють розвитку суспільства.

Корпоративна соціальна відповідальність великих компаній формується за двома основним напрямком - внутрішня соціальна політика та зовнішня соціальна політика.

Внутрішня корпоративна соціальна політика - соціальна політика, що проводиться для працівників своєї компанії, а тому обмежена рамками даної компанії.

Зовнішня корпоративна соціальна політика - соціальна політика, що проводиться для місцевого співтовариства на території діяльності компанії або її окремих підприємств⁹.

Компанія Востокгазпром не є винятком і проводить активну соціальну політику по обох напрямках. Компанія щороку реалізує кілька десятків соціальних проектів, спрямованих на різні цільові аудиторії. Все ж таки, пріоритетним напрямом для компанії є внутрішня соціальна відповідальність. Внутрішня корпоративна політика спрямована, як правило, як на розвиток соціального капіталу, шляхом зміцнення зв'язків, у тому числі і неформальних, між працівниками, а також між керівництвом компанії та працівниками, так і на збільшення людського капіталу (здоров'я, освіта) співробітників.

Крім етичних кодексів організацій важливою нормативною базою, яка забезпечувала б реалізацію перспективної корпоративної соціальної відповідальності, є міжнародні документи. В першу чергу, - це документи ООН, які безпосередньо пов'язані з проблемами міжнародного бізнесу, так і документи загального характеру. У 1974 р. з ініціативи так званої "Групи 77" - великої міждержавної організації країн, що розвиваються, була створена Комісія ООН з ТНК зі своїм Секретаріатом - Центром ТНК, яким було доручено підготувати Проект кодексу поведінки ТНК, який містив би норми і правила міжнародно-правового регулювання діяльності ТНК. У 1978 р. підготовлено план Проекту кодексу, в якому містилися юридичні та економічні зобов'язання згідно з нормами міжнародного права та моральні і соціальні вимоги. Так, в цей Кодекс були включені норми поваги до прав людини та фундаментальних свобод, утримання від корупційної практики, захисту навколишнього середовища, захисту прав споживачів, розкриття інформації. Але нажаль, в ініційованих цим Кодексах дебатах не вдалося дійти згоди стосовно статусу цього документа і було вирішено, що він буде мати рекомендований характер у вигляді резолюції Генеральної Асамблеї ООН.

У рамках ООН Економічною та Соціальною Радою (ЕКСОР) в 1974 р. була розроблена Хартія економічних прав і зобов'язань держав, в якій були зазначені такі моральні принципи: рівність держав, мирне співіснування, мирне врегулювання спорів, добросовісне виконання контрактів, повага до прав та свобод, подолання несправедливостей, сприяння міжнародній соціальній справедливості.

Список використаних джерел:

1. Аверін А.В. Соціальна політика і соціальна відповідальність підприємства. - М: Пріор, 2008.
2. Волгін М.О., Єгорова В.К. "Соціальна корпоративна політика: проблеми, досвід, перспективи" (навчальний посібник) - М., 2002.
3. Кричевський Н.А. Корпоративна соціальна відповідальність. - М: Дашков, 2008
4. Соціальна політика в період переходу до ринку: Проблеми і рішення: СБ Ст. / Під ред. А. Ослунда, М Дмитрієва; Московський Центр Карнегі. - М., 1996.

Прилипін Д.О.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

СУДОЧИНСТВО У СПРАВАХ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ПРАЦІВНИКУ КАЛІЦТВОМ, ПРОФЕСІЙНИМ ЗАХВОРЮВАННЯМ АБО ІНШИМ ПОШКОДЖЕННЯМ ЗДОРОВ'Я, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИКОНАННЯМ ТРУДОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ

Проблема відшкодування шкоди заподіяної працівнику каліцтвом, професійним захворюванням або іншим пошкодженням здоров'я, пов'язаних з виконанням трудових обов'язків існує в усіх країнах світу. Вона вирішується по – різному, це залежить від умов, виду заподіяння шкоди.

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.03.1997 № 6 "Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди", говорить що відшкодування шкоди, заподіяної працівникові ушкодженням його здоров'я від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, здійснюється відповідно до законодавства про страхування від нещасного випадку. Дане законодавство складається із Закону України від 23.09. 1999 "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності". Закон України від 14 жовтня 1992р. "Про охорону праці" (в редакції від 21.11.2002 р.), Кодексу законів про працю України. [2]

Дана проблематика піднімалася у наукових дослідженнях таких учених як В.В. Глянец, В.Т. Смірнов, К.Б. Ярошенко, Н.С. Малейн та інші.

Порядок розгляду вимог про відшкодування шкоди заподіяної ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого залежить від умов заподіяння шкоди: при виконанні працівником своїх трудових (службових, посадових) обов'язків або поза зв'язку з ними.

У відмінності від загальних підстав відшкодування шкоди, підстави деліктної відповідальності за даній категорії справ наділені рядом специфічних ознак і тому більш спеціальні, ніж підстави, передбачені ст. 1166 і 1195 ЦК. [5]

Основною особливістю даного делікту є перехід з 01.04.2001 р. цивільної відповідальності з відшкодування шкоди працівнику від заподіювача шкоди (роботодавця) до Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (Фонд).

Також особливістю даного делікту є та обставина, що шкода заподіюється при виконанні трудових обов'язків, тобто на території підприємства, не в території, але при виконанні трудових обов'язків.

Таким чином, підставою настання деліктної відповідальності у справах про відшкодування шкоди від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання є настання страхового випадку, що таке страховий випадок указано в ст.13 Закону України від 23.09. 1999 "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності".[3]

Підсудність досліджуваних спорів визначається правилами ст.109 і 110 КК України. Працівник може на свій розсуд звернутися за місцем знаходження відповідача або за місцем свого проживання або за місцем заподіяння шкоди.

З позовом до суду може звернутися будь-який працівник незалежно від виду трудового договору. По спорах про відшкодування шкоди, заподіяної працівникові ушкодженням здоров'я, до суду можуть звернутися не тільки самі потерпілі, а й інші заінтересовані особи, наприклад непрацездатним громадянам, що перебувають на померлого, дитина зачата і народжена після смерті годувальника, а також один з батьків аутриманні бо чоловік, або інший член сім'ї, якщо він не працює з причини догляду за дітьми, брати сестри та інші.

У разі відшкодування шкоди, заподіяної фізичній особі під час виконання ним трудових обов'язків (ст.1196) в якості відповідача виступає роботодавець . Роботодавцями можуть виступати як фізичні так юридичні особи. [5]

Своєрідність формування предмета доказування у справах даної категорії справ складається в тому, що при його визначенні варто використовувати не тільки ст.1166 ЦК а й 1195 ЦК. Предмет доказування визначається сукупністю наступних фактів, які підлягають встановленню в суді:

- факт укладення трудового (цивільного-правового) договору;
- факт заподіяння шкоди;
- причинний зв'язок між фактом, що послужило підставою для наступу відповідальності у вигляді відшкодування збитків та інші. [5]

Перечень доказів підтверджуючих факт заподіяння шкоди, встановлений в "Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві" затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.08.2001г № 1094.

Ступінь втрати працездатності визначається МСЕК у відсотках до професійної працездатності, яку мав потерпілий до ушкодження здоров'я.

Для визначення розміру підлягає відшкодування шкоди, не обходимо знання розміру середньомісячного заробітку потерпілого, який він мав до ушкодження здоров'я . Відповідно ст.1197 ЦК розмір утраченого фізичною особою внаслідок каліцтва йди іншого ушкодження заробітку (доходу), що підлягає відшкодуванню, визначається у відсотках від середньомісячного заробітку (доходу), який він мав до ушкодження здоров'я.

Якщо за загальним правилом рішення суду виконується після вступу ним законної сили, то рішення про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи в межах суми стягнення за один місяць підлягає негайному виконанню (ст.376 ЦК) .

У сфері трудових та інших соціальних відносин посилюються дві негативні тенденції: ріст порушення трудових та інших соціальних прав громадян і послаблення їх судового захисту . Значно зросла кількість трудових справ у судах. Мають місце не виконання судових рішень через неправильне застосування законодавства, а також не обізнаним суддів про

особливості локального регулювання трудових відносин в організаціях та незнання зміст конвенції МОП.

Вивчаючи цю тему можна зробити висновки що цей делікт має свої особливості такі як :

- перехід з 01.04.2001 р. цивільної відповідальності з відшкодування шкоди працівнику від заподіювача шкоди (роботодавця) до Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (Фонд).

- обставина, що шкода заподіюється при виконанні трудових обов'язків, тобто на території підприємства, не в території, але при виконанні трудових обов'язків.

Існує ряд нормативно правових актів яким регулюються цей делікт, виносяться рішення суду про відшкодування шкоди, розмір і вид залежить від тяжкості та виду пошкоджень. Є ряд не достатків, які сподіваємось надалі будуть уладнані.

Використана література:

1. Міжнародної організації праці року про інспекцію праці у промисловості й торгівлі (укр./рос.) : Конвенція України від 08.09.2004 // Відомості Верховної Ради України.

2. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.03.1997 № 6

3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: Закон України від 23.09. 1999 // Відомості Верховної Ради України. N 46-47, ст.403

4. Про охорону праці: Закон України від 14. 10.1992 // Відомості Верховної Ради України. №50 ст.551

5. Цивільний Кодекс України // Відомості Верховної Ради України. 2003, № 40-44, ст.356

Романюк Р.О.,

Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВОДООХОРОННИХ ЗОН

З розвитком будівельної галузі в Україні почали активно засвоювати нові території і водоохоронні зони (далі – ВЗ) не стали виключенням. Зокрема, наявність водних об'єктів в межах певних населених пунктів, як, наприклад, котеджних містечок, будівництво яких стало поширеним та, на думку фахівців у сфері нерухомості, є перспективним, підвищує статус житла та, відповідно його вартість. Цьому сприяє як естетична функція водного об'єкту (це, зокрема, зовнішня привабливість місцевості, де знаходиться населений пункт), так й екологічна та рекреаційна функції, які виконує водний об'єкт.

ВЗ висвітлюють наступним чином: «В залежності від місцезнаходження та розміру водойму його можна використовувати як зону для відпочинку (пляж, прогулочна берегова територія, риболовля) або для занять водними видами спорту (яхтинг, аквабайк, водні лижі тощо)... Вода є тією безперечною перевагою, яка дозволяє реалізувати у містечку широкі можливості для відпочинку та дозвілля його мешканців. А це, в свою чергу, підвищує статус та привабливість містечка для потенційних покупців» [1]. Таким чином, питання про правовий режим ВЗ є актуальним з практичної точки зору та потребує теоретичної розробки, оскільки у вітчизняній еколого-правовій науці ґрунтовні дослідження, присвячені цій темі, відсутні

Водоохоронна зона є природоохоронною територією регульованої чинним законодавством господарської діяльності, що має певні розміри, внутрішню та зовнішню межу і встановлюється вздовж річок, морів, навколо озер, водосховищ та інших водойм [2]. З огляду на це, екологи-правознавці характеризують ВЗ як територію, встановлення якої сприяє

використанню всіх природних ресурсів у комплексі та яка має правовий режим, визначений чинним законодавством.

Прибережна захисна смуга (ПЗС) є частиною водоохоронної зони встановленої законодавством ширини вздовж річки, моря, навколо водойм, на якій встановлений більш суворий режим, ніж на решті території водоохоронної зони [3]. Землі, зайняті прибережними захисними смугами вздовж морів, річок, навколо водойм, згідно зі ст.4 ВК України, відносяться до земель водного фонду. Таким чином, право власності, користування та розпорядження цими земельними ділянками регулюється Земельним кодексом України від 25 жовтня 2001 року [4].

Смуги відведення (СВ) – це частина водоохоронних зон, що також являють собою землі природоохоронного призначення і встановлюються для потреб експлуатації та захисту від забруднення, пошкодження і руйнування магістральних, міжгосподарських та інших каналів на зрошувальних і осушувальних системах, гідротехнічних та гідрометричних споруд, а також водойм і гребель на річках [5].

Розмір та межі водоохоронних зон, їх встановлення. Досить спірним на практиці є питання про визначення розмірів та меж ВЗ. Так, п.6 Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон № 486 визначив, що межі ВЗ встановлюються з врахуванням:

- рельєфу місцевості, затоплення, підтоплення, інтенсивності берегоруйнування, конструкції інженерного захисту берега;
- цільового призначення земель, що входять до складу ВЗ.

Виключенням з цих положень, згідно з п. 6 Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон № 486, стали ліси, в яких межі ВЗ не встановлюються.

В загальному вигляді п.5 Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон № 486 визначив, що розміри і межі ВЗ визначаються проектом на основі нормативно-технічної документації. Зовнішні межі ВЗ, відповідно до част.5 ст.87 ВК України, визначаються за спеціально розробленими проектами.

З огляду на вищевикладене, стає очевидним, що ВЗ та відповідно ПЗС й СВ мають специфічні правові режими. Проаналізувавши чинне законодавство України, можна прийти до висновку, що вони мають різні правові режими:

- на водоохоронні зони поширюється «режим регульованої господарської діяльності» (част.3 ст.87 ВК України);
- на прибережні захисні смуги – «більш суворий режим господарської діяльності» (ст.1 ВК України) та «режим обмеженої господарської діяльності» (част.1 ст.89 ВК України);
- на смуги відведення – «особливий режим їх використання» (п. 4 Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон № 486).

Враховуючи, що ПЗС та СВ є складовими ВЗ, поняття «режим регульованої господарської діяльності» повинно бути загальним та більш широким, аніж режими, встановлені чинним законодавством у ПЗС та СВ.

Режим регульованої господарської діяльності у ВЗ можна охарактеризувати як сукупність методів та заходів регулювання суспільних відносин, змістом яких є здійснення господарської діяльності у ВЗ, щодо природних об'єктів та ресурсів, що знаходяться в цій зоні, як об'єктів права власності, користування та охорони. Так, част.3 ст. 87 ВК України та п.12 Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон № 486 містять заборони щодо здійснення певних видів господарської діяльності у ВЗ:

1. використання стійких та сильнодіючих пестицидів;
2. влаштування кладовищ, скотомогильників, звалищ, полів фільтрації;
3. скидання неочищених стічних вод, використовуючи рельєф місцевості (балки, пониззя, кар'єри тощо), а також у потічки.

Виключення становить добування піску та гравію, що, згідно з част.4 ВК України та п. 13 Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон № 486, за певних умов дозволено здійснювати у ВЗ за межами земель водного фонду на сухій частині заплави та/або у праруслах річок. Така діяльність здійснюється за погодженням з державними органами охорони навколишнього природного середовища, водного господарства та геології, тобто на підставі дозволів, що видаються у встановленому чинним законодавством України порядку.

Щодо ПЗС в чинному законодавстві України застосовуються терміни «більш суворий режим господарської діяльності» та «режим обмеженої господарської діяльності», які за своїм змістом, на перший погляд, є автентичними. «Більш суворий режим господарської діяльності» є більш широким поняттям, адже він передбачає посилене регулювання господарської діяльності на цій території та підвищені міри юридичної відповідальності в цій сфері. «Режим обмеженої господарської діяльності» вказує на такі аспекти правового режиму ПЗС, як природокористування та охорона екосистеми, залишаючи поза увагою питання юридичної відповідальності в цій сфері.

Відповідно до част.2 п.12 Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон № 486, ПЗС у межах ВЗ можуть використовуватися для провадження господарської діяльності за умови обов'язкового виконання вимог, передбачених статтями 89 та 90 ВК України. Об'єкти, що знаходяться у ПЗС, можуть експлуатуватись, якщо при цьому не порушується її режим. Не придатні для експлуатації споруди, а також ті, що не відповідають встановленим режимам господарювання, згідно з част.3 ст.89 ВК України, підлягають винесенню з ПЗС. ПЗС та СВ, відповідно до ст. 44 ВК України, водокористувачі зобов'язані утримувати в належному стані. Зокрема, част.2 ст. 89 ВК України містить перелік видів господарської діяльності, здійснення яких у ПЗС забороняється:

1. розорювання земель (крім підготовки ґрунту для залуження і залісення), а також садівництво та городництво;
2. зберігання та застосування пестицидів і добрив;
3. влаштування літніх таборів для худоби;
4. будівництво будь-яких споруд (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних), у тому числі баз відпочинку, дач, гаражів та стоянок автомобілів;
5. миття та обслуговування транспортних засобів і техніки;
6. влаштування звалищ сміття, гноєсховищ, накопичувачів рідких і твердих відходів виробництва, кладовищ, скотомогильників, полів фільтрації тощо.

Таким чином, щодо господарської діяльності у ПЗС чинним законодавством України встановлено більше обмежень та правовий режим ПЗС є більш конкретизованим, ніж правовий режим ВЗ. З огляду на це, є доречним зауваження М.М. Бринчука, що на території ВЗ встановлюється спеціальний режим господарської та інших видів діяльності, а на території ПЗС вводяться додаткові обмеження природокористування [6]. Окрім цього, слід зазначити, що у зв'язку з тим, що чинним законодавством України не передбачається спеціальна юридична відповідальність за порушення правового режиму ПЗС, в даному випадку, щодо правового режиму цих смуг більш логічним є застосування терміну «режим обмеженої господарської діяльності».

Список використаних джерел:

1. *Антонина Измайлова*. И дом, и водоем // “Экспертиза недвижимости. Building. www.provereno.com.ua”, июль-август, 2008, №07-08 (19). – С.63.
2. *Докладніше дивись*: ст. 87 Водного кодексу України від 6 червня 1995 року (зі змінами та доповненнями) // ВВР України. – 1995. - № 24. – Ст. 189.
3. *Екологічне право України*. Академічний курс: Підручник / За заг.ред. *Ю.С. Шемшученка*. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. – С. 662.
4. *Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року (зі змінами та доповненнями) // ВВР України від 25.01.2002. – 2002. - № 3. – Ст. 27.*

5. Екологічне право України... - С. 663.

6. *Докладніше дивись: М.М.Бринчук. Экологическое право... - С.510.*

Сергєєва Д. С.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИРІШЕННЯ КОЛЕКТИВНИХ ТРУДОВИХ СПОРІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Період сучасного розвитку трудових відносин триває протягом двох століть і взаємовідносини, які складаються між роботодавцями та найманими робітниками, базуються на загальних засадах національного та міжнародного законодавства.

Деякі вчені пов'язують період боротьби робітників за свої права зі XIX століттям.

Так, Дараганова Н. В. погоджується з істориками і свідчить про те, що прийняття фабричного законодавства у сфері регулювання колективних трудових відносин стало результатом активної боротьби робітників за свої права, спричиненої їх нещадною експлуатацією, адже кожному «фабричному» закону передували масові протести робітників, частковий або загальний страйк [1, с. 135].

Розглядаючи питання законодавчої бази щодо обраних правовідносин, слід зазначити, що коло нормативно-правових актів, які регулюють відносини, пов'язані з вирішення колективних трудових спорів, дуже широке та включає у себе:

- національне законодавство
- міжнародне законодавство
- колективні договори.

Національне законодавство тісно взаємодіє з міжнародним, що акцентує увагу на імплементації, трансформації та іншому втіленні норм міжнародного права у трудове законодавство України.

Виняткову преюдиціальність мають положення Конституції України, що до прав громадянина пов'язаних з працею. До них держава відносить право на працю, яку він обирає вільно або на яку вільно погоджується, на заробітну плату не нижчу ніж прожитковий мінімум згідно із діючим законодавством, а також на участь в профспілках та страйк. Цей перелік трудових прав не є вичерпним, але ж на основі них формуються права, пов'язані з колективними правами працівників та роботодавців.

Базовими в регулюванні колективних трудових спорів прийнято вважати Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 03.03.1998 № 137/98-ВР що прийшов на заміну Закону РСРС «Про Порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 9 жовтня 1989 року та Закон України «Про колективні договори і угоди» від 01.07.1993 № 3356-ХІІ.

Базовими міжнародними актами слід вважати Конвенцію «Про захист прав людини і основоположних свобод» від 04.11.1950 та Європейську соціальну хартію від 18 жовтня 1961 р. Верховна рада України ратифікувала близько 61 конвенції МОП, що розкривають проблеми вирішення колективних трудових конфліктів, а також низку інших трудових проблем на міжнародному та національному рівнях [2].

Законодавство, що регулює порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) є багато численним і базується на принципах захисту честі, гідності, свободи вибору людини і громадянина, а також на таких міжгалузевих як принцип судового захисту, принцип вільного об'єднання у організації, профспілки, принцип гідних умов праці та інші.

Згідно із Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» колективний трудовий спір (конфлікт) - це розбіжності, що виникли між сторонами соціально-трудова відносин, щодо:

а) встановлення нових або зміни існуючих соціально-економічних умов праці та виробничого побуту;

б) укладення чи зміни колективного договору, угоди;

в) виконання колективного договору, угоди або окремих їх положень;

г) невиконання вимог законодавства про працю [3].

Для колективних трудових спорів підставою є правопорушення трудового характеру, яке вчиняється роботодавцем підприємства, установи, організації і при цьому носить колективний характер, тобто правопорушення вчиняється по відношенню до трудового колективу. Це може бути порушення загальних трудових правил, що прямо вказані законодавством або ще це не здійснення з боку роботодавця умов, які чітко прописані в колективному трудовому договорі.

Специфіка таких спорів – одна зі сторін, а саме ініціатор, це завжди є найманий працівник.

Специфічність предмету таких спорів виражається в тому, що дуже часто вимоги працівників стосуються неперозовних інтересів, тобто таких, що пов'язані з організацією умов праці, побуту працюючих та пільг сімей працюючих та інше.

Важливим є те, що момент виникнення колективного трудового спору пов'язують з:

- моментом повідомлення уповноваженого представницького органу найманих працівників або профспілки про повну або часткову відмову роботодавця у задоволенні колективних вимог;

- моментом, що настав після закінчення передбачених законодавством строків розгляду вимог, коли відповідь на колективні вимоги найманих працівників від роботодавця не надійшла [1, с. 144].

Згідно із статтею 8 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 03.03.1998 № 137, примирна комісія - орган, призначений для вироблення рішення, що може задовольнити сторони колективного трудового спору (конфлікту), та який складається із представників сторін. Головна задача примирної комісії – врегулювання колективного трудового конфлікту усіма можливими, не забороненими законодавством, способами, а також вжиття заходів щодо всебічного, повного і об'єктивного з'ясування обставин справи. Особливістю є те, що жодна зі сторін цього спору не може ухилитися від участі у процедурі примирення. Спір, по суті, на даній стадії вирішується в «колі колективу». Це підтверджується тим, що членами примирної комісії є представники сторін колективного трудового договору. Тобто це представники працівників, роботодавців та профспілки.

Трудовий арбітраж умовно є другою стадією вирішення колективного трудового конфлікту. За Положенням про трудовий арбітраж затвердженим Наказом Національної служби посередництва і примирення від 18.11.2008 року за № 135 трудовий арбітраж - орган, який складається із залучених сторонами колективного трудового спору (конфлікту) фахівців, експертів та інших осіб і приймає рішення по суті колективного трудового спору (конфлікту). Він утворюється у випадку, якщо примирною комісією та сторонами не прийнято рішення про вирішення колективного трудового спору або коли виникає інший спір, з питань визначених законодавством з ініціативи однієї із сторін або за ініціативою незалежного посередника. Цей орган приймає рішення, яке є обов'язковим для виконання. Сторони можуть домовитись про результат спору у десятиденний строк з дня утворення трудового арбітражу і у двадцятиденний строк за рішення більшості, якщо потрібне таке продовження.

Роль незалежного посередника у вирішенні колективного спору полягає в тому, що він згідно із ст. 10 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» визначена за спільним вибором сторін особа, яка сприяє встановленню взаємодії між сторонами, проведенню переговорів, бере участь у виробленні примирною комісією взаємоприйняттого рішення [3]. Незалежний посередник має свої виняткові права у процесу спору. Він безпосередньо бере участь у трудовому спорі і має право на участь в роботі примирної комісії.

Діяльність незалежного посередника не може зазнавати втручання будь-якого органу, організації, фізичної особи з метою перешкоджання веденню переговорів, спонукання незалежного посередника до нав'язування сторонам колективного трудового спору (конфлікту) прийняття певного рішення [5].

Національна служба посередництва і примирення була утворена як постійно діючий державний орган, що буде сприяти своєчасному і якісному вирішенню колективних трудових конфліктів. Розгляд матеріалів, що додаються до колективного спору, їх перевірка, залучення різних спеціалістів та експертів до справи – це основна робота служби. Рекомендаційний характер рішень Національної служби посередництва і примирення обов'язково розглядається сторонами та органами державної влади, органами місцевого самоврядування. На основі офіційної інформації Держкомстату у 2012 році було вирішено близько 88 колективних трудових спорів із них за сприянням Національної служби – 52, загалом це майже 60 %. Отже, роль цього державного органу у вирішенні справ дуже вагома.

Тенденції вирішення колективних спорів в іноземних державах близькі до мирних засобів, що втілені у співробітництві різних сфер суспільного життя, а саме шляхом соціального партнерства.

Багато авторів визначають, що соціальне партнерство - це відносини у соціально-трудовій сфері між робітниками і їх роботодавцями, які складаються за участю держави.

Прийнято вважати, що соціальне партнерство існує в двох формах:

- біпатризм;
- трипатризм.

Біпатризм проявляється в тих країнах, де держава не є стороною соціального партнерства. Сторонами виступають об'єднання працівників та роботодавців. Держава лише виступає у якості арбітра чи посередника, якщо виникає колективно-трудовий конфлікт. До таких держав можна віднести Канаду, Великобританію.

Трипатризм є більш розвинутою формою в європейських державах таких, наприклад, як Французька Республіка, Королівство Швеція, Австрійська Республіка та інші. Він проявляється в тому, що існує тристороння співпраця роботодавців, працівників та держави.

Нормативне регулювання спорів в зарубіжних державах здійснюється на основі національного законодавства та норм, які містяться в актах ООН та Міжнародної організації праці. Ці акти є важливими для вирішення спорів. Практика також відіграє свою особливу роль, що відзначається у швидкому та ефективному вирішенні колективно-трудових спорів.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Дараганова Н. В. Трудові спори: навчальний посібник/ Н. В. Дараганова. – К.: Алерта, 2012. – 272 с.
2. Міжнародна організація праці[Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://geneva.mfa.gov.ua/ua/ukraine-io/labour> – Назва з екрану.
3. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 року № 137//98 – ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/137/98-вр> – Назва з екрану.
4. Про трудовий арбітраж: Положення затверджене Наказом Національної служби посередництва і примирення від 18.11.2008 року № 135[Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://www.nspp.gov.ua/index.php?> – Назва з екрану.

5. Про порядок забезпечення гарантій незалежним посередникам, членам примирних комісій і трудових арбітражів (трудоим арбітрам): Положення затверджене Наказом Національної служби посередництва і примирення від 05.09.2005 року № 93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL <http://www.carpathia.gov.ua/ua/publication/content/6299.htm> – Назва з екрану.

Смикавчук М.О.,
Маріупольський державний університет,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Мова та література (англійська)»

ПОНЯТТЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

З кожним роком все більшої актуальності серед бізнесових структур набуває концепція корпоративної соціальної відповідальності. Це стає бізнес-стратегією багатьох міжнародних та вітчизняних компаній. Однією з вагомих складових соціальної відповідальності бізнесу, як перед суспільством в цілому, так і перед громадою, є благодійна діяльність бізнесових компаній, яка спрямована здебільшого на допомогу та підтримку соціально незахищених груп населення чи конкретних осіб, що потребують допомоги. Як великі, так і малі компанії намагаються позиціонувати себе як благодійники, реалізуючи власні благодійні програми. Ця діяльність здійснюється у співпраці з державними структурами, неурядовими громадськими організаціями та фондами.

Поняття «Корпоративної соціальної відповідальності» сформувалося на Заході порівняльного недавно, близько 20 років тому. До цього періоду існували розрізнені стандарти в різних областях корпоративного управління, що стосуються політики взаємин з працівниками, корпоративної етики, підходів до охорони навколишнього середовища. У сфері соціальної політики компаній стандарти і правила не були вироблені взагалі, переважав випадковий підхід: робота по зверненнях, відповідь на прохання місцевих властей або вимоги профспілок.

Проте вже з кінця сімдесятих років провідні компанії США і Великобританії почали приходити до необхідності об'єднати розрізнені елементи корпоративної політики, пов'язані з взаєминами компанії із зовнішнім середовищем і виробити цілісні підходи до взаємодії з суспільством. Така політика, з одного боку, повинна була б бути пов'язана з філософією компанії, її маркетинговою стратегією, з іншого боку, відповідала б очікуванням суспільства.

Існують три основні точки зору на концепцію соціальної відповідальності бізнесу.

Теорія «корпоративного егоїзму», якнайповніше розроблена в 1971 р. Мілтоном Фрідманом, стверджує, що єдина відповідальність бізнесу - збільшення прибутків для своїх акціонерів.

Друга точка зору, «теорія корпоративного альтруїзму» прямо протилежна концепції Фрідмана. Вона виникла як відповідь Комітету з економічного розвитку на, здобувши широкий розголос, статтю Фрідмана, в якій він виклав основи своєї теорії. У рекомендаціях Комітету підкреслювалося, що корпорації зобов'язані вносити значний внесок до поліпшення якості американського життя.

Інша теорія соціально-відповідальної поведінки, заснована на прагненні бізнесу підвищити свій соціальний статус за допомогою здійснення благодійних і соціальних програм. Представник цієї теорії Д. Галаскевич вважає, що основна його мотивація полягає в боротьбі за соціальний статус, який здобувається у процесі дарування. Соціально відповідальна поведінка є відображенням культури підприємства, його цінностей та

принципів. На сьогодні без соціальної відповідальності підприємство не може мати гідної репутації, а отже, й займати варте місце на ринку.

У сучасному суспільстві соціальна відповідальність бізнесу набуває особливого значення, стаючи ефективним інструментом управління власною репутацією. Зростання ролі відповідальності бізнесу в забезпеченні сталого розвитку суспільства вимагає перегляду корпоративних стратегій з точки зору інтегрування КСВ в систему корпоративного управління. Підсумовуючи вище зазначене, корпоративна соціальна відповідальність є необхідною складовою діяльності бізнесових структур та організацій. Практика реалізації її в Україні свідчить про неоднозначне та різне тлумачення змісту та форм її здійснення представниками бізнесу, громадського сектору та науковцями.

Список використаних джерел:

1. Амоша О., Новікова О. Соціальна відповідальність в контекст і розвитк у людського потенціалу // Держава і суспільство, С. 122-27. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pubupr/2011-1/doc/3/01.pdf
2. Іванов О.В. Особливості впровадження концепції корпоративної соціальної відповідальності в бізнес-середовищі України // Стратегія економічного розвитку України. – 2010. - №26-27. – с.85-92.
3. Социальная ответственность бизнеса. Корпоративная отчетность —новый фактор взаимодействия бизнеса и общества.: Сб. ст., лекций и выступлений / Под общ. ред. Л.Г. Лаптева. — М.: ЗАО Финансовый издательский дом «Деловой экспресс», 2004. – 310 с.

Солодягина Я.,
Мариупольский государственный университет,
студентка ОКУ «Магистр»,
специальность «Язык и литература(английский)»

СООТНОШЕНИЕ КОРПОРАТИВНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ И БЛАГОТВОРИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В Украине, люди еще в полной мере не испытывают потенциала корпоративной социальной ответственности для собственного развития. Корпоративная социальная ответственность (КСО) - это важная составляющая бизнеса, ориентированного на дальнейшее развитие, это концепция, в соответствии с которой бизнес учитывает интересы общества, берет на себя ответственность за влияние их деятельности.

Благотворительность - это лишь одно из направлений КСО, но компании, которые занимаются благотворительной деятельностью, является более склонными к разработке масштабной стратегии КСО. В большинстве случаев программы благотворительности перерастают в комплексные программы по КСО. Таким примером может служить акция Святого Николая, которую уже 8 лет подряд организует Мальтийская Служба Помощи во Львове. Сбор пожертвований от граждан для приобретения подарков детям- сиротам постепенно переросла в хорошо организованную кампанию сбора пожертвований, в которой активно присоединились предприятия.

Еще очень интересная мысль о том, как можно построить процесс продажи таким образом, чтобы обучать потребителей, как использовать товар для получения прибыли. К примеру, компания, которая разрабатывает программное обеспечение, может бесплатно учить молодежь программированию. С одной стороны - люди получают специальность, с другой, компания может отобрать самых талантливых программистов. Можно организовать программу стажировок в такой компании для школьников детского дома. То, что этих детей научат компьютерной грамоте во время стажировки, даст им в жизни больше, чем одноразовая финансовая помощь, Кроме прямой помощи по увеличению благосостояния

покупателей , это поможет закрыть " дыру" в учебной системе , когда люди старше 40 - лет имеют проблемы с адаптацией к рыночным условиям , особенно в сфере занятости.

Но просто благотворительность как подход тоже не отвергается, очень много компаний занимаются благотворительной деятельностью и являются более склонными к разработке стратегии КСО , включающая бизнес - процессы внутри компании.

Компания «Киевстар Джи. Эс. Эм.» задействована в этой сфере. В период 2009-2010 гг. «Киевстар» продолжила системную работу над программами в сфере КСО, сконцентрировав усилия на ответственном отношении к продукту и услугам («Безопасность детей в мобильном Интернете»), ответственности по отношению к социальным потребностям общества (благотворительная инициатива «Для людей, для страны!») и экологической ответственности. «Киевстар» выпускает социальный отчет в сети.

А так же компания «НИКО». Одним из элементов социальной активности в «НИКО» является корпоративная благотворительность на развитие общин, осуществляемая через корпоративный благотворительный фонд «Крона».

В 2010 году на развитие сообществ было потрачено 3 млн 640 тыс грн. Всего с начала деятельности корпоративного благотворительного фонда «Крона» (с 2006 года) благотворительный бюджет группы компаний составил практически 14 млн грн.

Древние традиции благотворительности в Украине могут помочь в определении национальных особенностей программ КСО. Украинские индустриальные магнаты конца 19 века (Николай Терещенко, Лев Бродский, Михаил Дегтерев, Богдан Ханенко, Барон Штейнгель и др.)значительным образом приобщились к повышению социального уровня жизни населения Украины . Кроме взносов на развитие церквей, больниц и музеев, они активно помогали возрождению учебных заведений. Евгений Чикаленко, богатый землевладелец и инноватор из Херсона, передал свои знания и разделил земли между своими односельчанами, создав первый в Российской империи земельный банк в Одессе. Кроме развития целого региона, благодаря передаче земли и активном обучению, он помог развить новый сектор экономики - земельное кредитование .

Список использованных источников:

1. Шихвердиев А.П., Серяков А.В. Качественный индекс социальных инвестиций как показатель эффективности корпоративной социальной ответственности // Корпоративное управление и инновационное развитие экономики Севера// Сыктывкарский государственный университет. – Электрон. вестник – Сыктывкар: СыктГУ, 2008. – № 4. – С.121–134.
2. Шibaева Н.А. Методы оценки эффективности социальных инвестиций // Проблемы управления. – 2008. – № 3. – С. 64–68.
3. Результати першого етапу дослідження «Бізнес, керований цінностями», що проведено Львівською бізнес-школою при УКУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://svb.org.ua/sites/default/files/values_research_results.pdf

Сухіна А.В.,
Маріупольський державний університет,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Мова та література (англійська)»

ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ , ЯК ЗАГАЛЬНОГО ВИДУ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Вивчаючи зміст категорії «відповідальність», ми повинні виходити з того, що соціальну відповідальність не можна зводити до одного з її різновидів: моральної, політичної, юридичної, професійної та ін. У процесі вивчення цих різновидів

відповідальності необхідно мати на увазі те, що співвідношення соціальної відповідальності з її різновидами можливо уявити як діалектичний зв'язок загального та особливого.

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – це філософське поняття, що визначає позицію компанії щодо своєї країни, суспільства, співробітників та навколишнього середовища. Сучасна компанія розуміє свою відповідальність і прагне стати компанією з «людяним обличчям».

Термін КСВ став вживатися у 1970-х роках, у міжнародній практиці він використовується для визначення добровільних зобов'язань, взятих на себе компанією щодо підвищення якості життя та роботи не тільки своїх співробітників, а також суспільства і навколишнього середовища.

Цей термін не замінює поняття «добročинності» та «громадської діяльності», які допомагають компаніям заслужити довіру співробітників та клієнтів – КСВ є набагато ємнішим поняттям. Сьогодні деякі західні бізнесмени для визначення добровільних зобов'язань використовують вираз – «сталій розвиток». Лише приділяючи увагу своїй корпоративній відповідальності, можна забезпечити надійні та стабільні умови розвитку бізнесу.

Корпоративна відповідальність настає у випадку порушення корпоративних правил, які прийняті певною соціальною структурою та не мають правового значення.

Соціальна відповідальність є родовим поняттям стосовно її різновидів. Найбільш суттєві риси та ознаки, які притаманні соціальній відповідальності, властиві і її окремим різновидам.

Так, Л. Білецька визначає соціальну відповідальність як обов'язок особи оцінити власні наміри та здійснювати вибір поведінки відповідно до норм, що відображають інтереси суспільного розвитку, а у випадку порушення їх — обов'язок звітувати перед суспільством і нести покарання.

Схоже, але більш ємке визначення соціальної відповідальності знаходимо у Р. Хачатурова та Р. Ягутяна. Під соціальною відповідальністю вони розуміють дотримання суб'єктами суспільних відносин вимог соціальних норм, а у випадках безвідповідальної поведінки, що не відповідає вимогам норм чи порушує суспільний порядок, вони зобов'язані нести доповнюючий обов'язок особистого чи майнового характеру.

О. Плахотний вважає, що поняття відповідальності поєднує дві форми, два різних види відповідальності: 1) відповідальність як реакція суспільства на поведінку індивіда (суспільна відповідальність); 2) відповідальність як система відповідей індивіда на вимоги суспільства (особиста відповідальність). Автор підкреслює, що між суспільством та індивідом існує взаємозв'язок. З одного боку, суспільство покладає на індивіда обов'язок вчиняти соціально корисні вчинки, а з іншого — воно зобов'язано сприяти суб'єкту у здійсненні ним своїх прав та обов'язків та несе за це відповідальність.

Соціальна відповідальність відображає певне співвідношення між особистістю та суспільством інтегрально. Як зазначає О. Ростигаєв, соціальна відповідальність є виразом всієї багатоманітності соціальних відносин та узагальнений вираз всіх форм відповідальності. Специфіка конкретних видів відповідальності обумовлена природою тих суспільних відносин, всередині яких вони виникли та існують у власній якісній визначеності.

З врахуванням викладеного вище ми можемо визначити соціальну відповідальність як діалектичний взаємозв'язок між особою та суспільством, що характеризується взаємними правами та обов'язками з виконання приписів соціальних норм та покладенням різноманітних засобів впливу у разі її порушення.

У науковій літературі відсутня єдність думок про кількість видів соціальної відповідальності. Л. Грядунова до соціальної відповідальності відносить політичну, громадянську, партійну, виробничу, правову, моральну, сімейно-побутову, а О. Плахотний

пропонує класифікацію, що об'єднує всі ці види відповідальності, приєднуючи до них економічну, національну та державну.

Список використаних джерел:

1. Перевалова.. — 2-е изд., изм. и доп.. — Москва: НОРМА, 2002. — С. 433-434.
2. Плахотный А.Ф. Проблемы социальной ответственности. — С. 14
3. Теория государства и права: Учебник для вузов / Под ред. проф. В.М. Корельского, В.Д.
4. Хачатуров Р.Л., Ягутян Р.Г. Юридическая ответственность. — Тольятти: Международная академия бизнеса и банковского дела, 1995. — 200 с. — ISBN ББК Х062.08

Тараман К.Ф.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальність «Правознавство»

ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИН: ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Сучасні технології та розвиток комп'ютерної техніки, «проникнення» мережі Інтернет майже у кожную домівку, обумовили стрімкий розвиток та поширення електронної торгівлі. Найбільш поширеним у цій галузі є створення та діяльність інтернет-магазинів.

З точки зору права, інтернет-магазин є електронним каталогом, за допомогою якого покупець може ознайомитись із товаром, його характеристикою та ціною, зовнішнім виглядом тощо. Також, за допомогою веб-сайту покупець може здійснити замовлення товару. З юридичної точки зору, інтернет-магазин являє собою публічну оферту (тобто публічну пропозицію продавця укласти договір купівлі-продажу на умовах, зазначених на сторінках сайту на момент здійснення замовлення), а покупець, оформлюючи замовлення, здійснює її акцепт (тобто приймає пропозицію укласти договір купівлі-продажу) [1]. Публічна пропозиція укласти договір купівлі-продажу регулюється ст. 699 Цивільного кодексу України (ЦКУ), зокрема ч. 1 вказаної статті передбачає, що «пропозиція товару в рекламі, каталогах, а також інших описах товару, звернених доне визначеного кола осіб, є публічною пропозицією укласти договір, якщо вона містить усі істотні умови договору» [2].

Інтернет-магазин є спеціалізованим сайтом в Інтернеті, на якому розміщується інформація про товари та проводиться замовлення товару. Водночас товари, що пропонуються для продажу на цьому сайті, знаходяться на складі торговельного підприємства, яке здійснює цю торгівлю [3].

Тож процедура торгівлі відбувається наступним чином: відвідувач сайта магазину обирає товар із запропонованого, замовляє та оплачує його, після чого товар доставляється відвідувачу-покупцю. Отже, торгівля в інтернет-магазині має такі основні елементи:

- вибір товару;
- замовлення;
- оплата;
- доставка.

Найпоширенішими розрахунками оплати при торгівлі через інтернет-магазини є безготівковий та готівковий. При безготівковому розрахунку після оформлення замовлення на доставку товару покупець отримує рахунок на оплату. Рахунок роздруковується покупцем прямо з сайта інтернет-магазину чи після отримання на власну електронну адресу. Покупцю залишається оплатити рахунок, перерахувавши кошти за товар з власного банківського рахунку на банківський рахунок продавця. Здебільшого безготівковий розрахунок використовується при передоплаті замовленого товару.

Готівкою покупець розраховується в момент отримання товару від кур'єра продавця у себе вдома (якщо покупець – фізична особа) чи в приміщенні офісу (для юридичних осіб), або в офісі продавця.

Слід зазначити, що спеціального нормативного документа, який би повністю регламентував торгівлю через інтернет-магазин, немає. Отже, інтернет-торгівля по суті регламентується тими самими документами, що й інші види торгівлі.

Насамперед зазначимо, що переважно через інтернет-магазини здійснюються продаж товарів та надання торговельних послуг кінцевому споживачеві. Тому такий вид діяльності належить до роздрібної торгівлі.[4]

З урахуванням зазначених положень, нормативна база функціонування інтернет-магазину включає:

- Цивільний, Цивільний процесуальний, Господарський, Господарський процесуальний, Податковий кодекси України;
- Закон України «Про захист прав споживачів»;
- Закон України «Про захист персональних даних»;
- Правила продажу товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями, затвердженими наказом Мінекономіки України від 19.04.2007 р. № 103;
- Правила роздрібної торгівлі непродовольчими товарами, затвердженими наказом Мінекономіки України від 19.04.2007 р. № 104;
- Правила роздрібної торгівлі продовольчими товарами, затвердженими наказом Мінекономіки України від 11.07.2003 р. № 185;

Отже, відповідно до положень зазначених нормативно-правових актів, власник інтернет-магазину, по-перше, має бути зареєстрований у встановленому законодавством порядку у якості суб'єкта господарської діяльності - як фізична особа-підприємець або юридична особа.

По-друге, така особа має знаходитись на обліку у відповідній податковій інспекції України та у органах Пенсійного фонду України.

По-третє, варто згадати про те, що покупці, реєструючись та здійснюючи замовлення товару на сайті, повідомляють його власникові свої персональні дані. Відповідно до Закону України “Про захист персональних даних”, такими даними є будь-яка інформація, за допомогою якої можна ідентифікувати особу. Отже необхідно дотримуватися вимог законодавства у цій сфері.

По-четверте, на сторінках сайту у відкритому доступі має бути зазначена інформація про суб'єкта господарської діяльності (відомості про його реєстрацію, адресу, телефон для зв'язку, банківські реквізити тощо), а також телефони та адресу управління захисту прав споживачів.

Таким чином, слід узагальнити, що інтенсивний ритм життя значно сприяє подальшому розвитку та збільшенню кількості інтернет-магазинів. Їх існування дозволяє кожному користувачу мережі Інтернет робити покупки не тільки у зручний для себе час, й не виходячи з власної оселі, або знаходячись у будь-якому місці, де є доступ до глобальної мережі. Замовлення (покупка) товару через інтернет-магазин значно економить час покупця, надає йому певні переваги стосовно вибору товару, вивчення думки інших покупців про аналогічний товар, забезпечує більш якісне обслуговування.

Список використаних джерел:

1. Никоненко В. Правові аспекти створення та діяльності інтернет-магазинів / В. Никоненко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.**
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kodeksy.com.ua/tsivil_nij_kodeks_ukraini.htm

3. Золотухін О. Інтернет-магазин: особливості діяльності та обліку //«Вісник податкової служби України», липень 2009 р., № 25 (549), с. 20

4. Бунт В. Особливості правової діяльності інтернет-магазину / В. Бунт. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://blog.liga.net/user/vbunt/article/12906.aspx>

Тодоровська В.,
Маріупольський державний університет,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Мова та література (англійська)»

СОЦІАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

У класичному розумінні соціальні інвестиції – це довготермінові вкладення фінансових ресурсів в об'єкти соціальної сфери з метою покращення якості життя людей. А.П. Шихвердієв та А.В. Серяков під соціальними інвестиціями розуміють вкладення, корисний ефект від яких поширюється як на суспільство, так і на компанію [1, 122]. У цьому трактуванні об'єкт вкладення є невизначеним, а соціальний ефект в результаті соціальних інвестицій не є визначальним.

Для створення та відтворення людського капіталу відповідно до потреб сучасного економічного розвитку здійснюються соціальні інвестиції, які Н.А. Шибасєва поділяє на три види на основі методів їх реалізації та очікуваних результатів [2, 64]:

1. Непрямі, які забезпечують суспільні блага та покращують якість життя громадян.
2. Прямі, які забезпечують поліпшення якості людського капіталу.
3. Змішані, які надають суспільні блага і забезпечують збільшення людського капіталу.

Значення корпоративних соціальних інвестицій зростає з огляду на нові вимоги сталого розвитку суспільства – як щодо підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, так і щодо зменшення екологічної напруги та загрози навколишньому середовищу, дотримання світових стандартів у сфері безпеки праці та якості робочої сили. Це зумовлює актуальність досліджень проблем соціального інвестування підприємств на сучасному етапі розвитку України.

За своїм призначенням соціальні інвестиції підприємств можуть мати внутрішній, зовнішній та універсальний характер. В якості універсальних соціальних інвестицій можна розглядати вкладення підприємств в розвиток та підтримку добросовісної ділової практики та етики ведення бізнесу. Якщо внутрішні соціальні інвестиції спрямовуються на розвиток та поліпшення якості життя співробітників компаній, то зовнішні – на розвиток місцевих громад, в тому числі – підтримку соціально незахищених груп або талановитої молоді, розвиток інститутів культури, мистецтва та спорту, соціальної інфраструктури, освітніх проектів та громадських ініціатив, захист навколишнього середовища тощо. Частина цих програм має виключно благодійницький характер, проте впродовж останнього часу всі більше компаній розглядають проекти та програми в соціальній сфері як інвестиційні. На відміну від спонсорства та меценатства, які мають разовий та спонтанний характер, соціальні інвестиції є регулярними, стратегічними та плануються в бюджеті кампаній заздалегідь.

На сучасному етапі розвитку соціального інвестування вітчизняних підприємств, їх вкладення в більшій мірі спрямовані на реалізацію внутрішніх програм, метою яких є розвиток власного людського капіталу, ресурсозбереження та задоволення потреб співробітників. Левову частку серед них посідають програми «базового» рівня соціального інвестування, які охоплюють сплату внесків за програмами загальнообов'язкового соціального та недержавного медичного страхування, видатки на забезпечення належних умов праці, підвищення кваліфікації та освітні програми для співробітників. Поряд з цим

можна виділити соціальні інвестиції «розширеного» або корпоративного рівня, що охоплюють забезпечення працівників не лише адекватними умовами праці, а й належними умовами життя (профілактичне лікування та сприяння фізичному розвитку, будівництво житла, розвиток соціальної інфраструктури, забезпечення повноцінного відпочинку та дозвілля). Вищий рівень соціального інвестування передбачає реалізацію соціальних програм, що виходять за межі підприємства та спрямовані на вирішення проблем місцевої громади, території, на якій розташовано підприємство, або проблем регіонального та державного значення.

Дослідники погоджуються, що наразі більшість вітчизняних компаній (як великих, так і середніх) не мають визначеної стратегії соціальної відповідальності, перебувають на етапі дотримання законодавства та точкових добродійних проектів. Найбільші українські корпорації здійснюють досить активну благодійницьку діяльність (стратегічне благодійництво) та використовують інструментарій зв'язків з громадськістю. Майже всі великі компанії проводять проекти підвищення ефективності бізнес-процесів із певними соціальними або екологічними перевагами, однак більшість не робить прив'язки таких бізнес-проектів до власної соціальної відповідальності [3].

Можемо зробити такі висновки, що важливою проблемою в Україні залишається відсутність державної політики щодо корпоративної соціальної відповідальності, що часто ототожнюється з такими різними поняттями, як «соціальне партнерство», «благодійництво», «соціальний діалог». Як наслідок, соціальні проекти підприємств отримують слабку підтримку державних органів, не існує ефективних стимулів для подальшого розвитку та вдосконалення практики корпоративної соціальної відповідальності бізнесу. Більш широке впровадження практики ведення соціально відповідального бізнесу вітчизняними компаніями сприятиме розвитку існуючих та створенню нових ринків в країні, вирішенню соціальних та екологічних проблем, розширенню доступу українських компаній до міжнародних ринків та підвищенню їх капіталізації, сприянню сталого розвитку країни в цілому. Отже, політика щодо сприяння корпоративному соціальному інвестуванню повинна стати окремим, самостійним напрямком регулятивної функції держави.

Список використаних джерел:

1. Шихвердиев А.П., Серяков А.В. Качественный индекс социальных инвестиций как показатель эффективности корпоративной социальной ответственности // Корпоративное управление и инновационное развитие экономики Севера// Сыктывкарский государственный университет. – Электрон. вестник – Сыктывкар: СыктГУ, 2008. – № 4. – С.121–134.
2. Шibaева Н.А. Методы оценки эффективности социальных инвестиций // Проблемы управления. – 2008. – № 3. – С. 64–68.
3. Результати першого етапу дослідження «Бізнес, керований цінностями», що проведене Львівською бізнес-школою при УКУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://svb.org.ua/sites/default/files/values_research_results.pdf

Хазова Н.О.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ, ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Посилення антропогенного тиску на природу і деградація навколишнього середовища у всьому світі викликають занепокоєність усіх країн і народів і змушують їх докладати спільні зусилля, щоб збалансувати існування людей на Землі, соціально-економічний розвиток суспільства з можливостями природного середовища. Є багато способів вирішення такого

завдання. Серед них важлива роль належить праву, правовому регулюванню поведінки людини [1].

Охорона навколишнього середовища являє собою форму відносин між суспільством і природою. Вона здійснюється різними засобами: економічними, правовими, науково-технічними, санітарно-гігієнічними, біологічними та іншими.

В загальному випадку проблема охорони навколишнього середовища зводиться до вирішення кількох завдань, одним з яких є організація раціонального природокористування.

При здійсненні різних видів економічної діяльності суб'єкти господарювання використовують різноманітні природні ресурси: землю, воду, корисні копалини тощо. Проте ресурси ці обмежені. Обмеженість природних ресурсів була і залишається головною і дуже жорсткою умовою, що накладається на розвиток економіки і відповідно зростання суспільного добробуту.

Раціональне природокористування означає розробку та здійснення концепції і конкретних заходів щодо раціонального використання і відтворення природних ресурсів, гармонічну взаємодію суспільства і природи, людини і навколишнього природного середовища.

Завдання організації раціонального природокористування вирішується шляхом:

- оптимального розподілу ресурсів між різними господарськими цілями;
- використання технологій, що зберігають ресурси;
- проведення заходів щодо поповнення природних ресурсів.

Завданням держави є розробка на основі наукових досліджень програми заходів у галузі охорони навколишнього середовища і формування достатніх фінансових коштів на екологічні потреби й покриття екологічних витрат. В Україні функції з охорони природи і контролю за дотриманням екологічних нормативів здійснює Міністерство екології, а також Державна екологічна інспекція.

За порушення у сфері охорони природи, незаконне використання природних ресурсів законодавством України передбачена адміністративна (статті 52-92 Кодексу про адміністративні правопорушення) та кримінальна (статті 236-254 Кримінального кодексу) відповідальність[2].

Міжнародне екологічне право – сукупність норм права, які регулюють на основі загально визначених принципів і норм міжнародного права міждержавні суспільні відносини щодо забезпечення, раціонального використання міжнародних екологічних ресурсів і захисту прав людини на сприятливе навколишнє середовище на користь сучасного і майбутніх поколінь.

Мета міжнародного екологічного права – слугувати юридичним інструментом регулювання людської поведінки через встановлення взаємних прав обов'язків держав та інших суб'єктів міжнародних відносин у сфері взаємодії суспільства з навколишнім природним середовищем.

На початковій стадії правове регулювання міжнародних відносин щодо використання і охорони природних ресурсів розвивалось на основі двосторонніх міждержавних договорів.

Дотепер у світі налічується понад 160 багатосторонніх універсальних і регіональних міжнародних конвенцій і понад 3 тисячі двосторонніх договорів повністю або частково присвячених охороні навколишнього середовища і регулюванню використання природних ресурсів.

В законі України « Про охорону навколишнього природного середовища» міжнародна співпраця проголошена одним із принципів охорони навколишнього середовища.

Основні принципи міжнародної співпраці тривалий час вироблялися и формувалися світовою спільнотою. Нині деякі принципи, що направлені на охорону і використання природних ресурсів звучать так:

- Кожна держава має право на використання природних ресурсів і навколишнього середовища для розвитку і збагачення потреб своїх громадян;
- Екологічне благополуччя однієї держави не може забезпечуватись за рахунок інших або без урахування їхніх інтересів(природні ресурси слаборозвинених країн не повинні нестримно експлуатуватися індустріальними державами);
- Має бути встановлений контроль на глобальному, регіональному і національному рівнях за станом і змінами навколишнього середовища і природних ресурсів на основі міжнародно визнаних критеріїв і параметрів
- Недопустимі будь-які види господарської та іншої діяльності, екологічні наслідки якої непередбачувані.

18 грудня 1992 року Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй (ООН) на сімнадцятій сесії прийняла резолюцію «Економічний розвиток і охорона природи», в якій проголосила, що збереження, відновлення, збагачення і раціональне використання природних багатств в процесі економічного розвитку є обов'язком держав. Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй (ООН) рекомендувала державам надати підтримку міжнародним природоохоронним організаціям, дотримуватись міжнародних угод з охорони флори і фауни, вживати суворіших заходів, спрямованих на охорону природи на основі внутрішнього законодавства, розширювати обмін інформацією, посилити пропаганду дбайливого ставлення до природи серед населення [1].

Найбільш логічний шлях подолання екологічної кризи полягає в усвідомленні того, що захист географічного середовища полягає в організації раціонального використання природи. Охороняти їх можливо тільки за умови міжнародного співробітництва.

Безумовними складовими екологічної політики в демократичному суспільстві слід вважати:

належну та ефективну систему державного управління у сфері охорони, сталого використання природних ресурсів;

належний державний і громадський нагляд за дотриманням чинного природоохоронного законодавства та міжнародних природоохоронних зобов'язань країни;

належну інформаційну політику щодо довкілля;

належний рівень екологічної експертизи екологічно небезпечних проектів;

належну систему прийняття державних рішень з питань, що стосуються довкілля, яка б передбачала обов'язкове залучення громадськості;

належну систему відповідальності влади, конкретних посадових осіб і громадян за порушення принципів збалансованого розвитку, норм і положень природоохоронного законодавства;

належну освітню та просвітницьку діяльність [3].

Список використаних джерел:

1. Федоренко О. І. «Основи екології» /О. І. Федоренко, О. І. Бондар, А. В. Кудін.
2. Охорона навколишнього середовища: [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://pidruchniki.ws/13351207/ekonomika/ohorona_navkolishnogo_seredovischa
3. Екологія. Роль і діяльність міжнародних громадських організацій по захисту навколишнього середовища. Правові питання: [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://healthy-society.com.ua/index.php?Itemid=58&catid=36:2011-04-19-08-30-45&id=774:2012-02-09-09-47-48&option=com_content&view=article

Чаленко Ю.М.,
Маріупольський державний університет,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Мова та література (англійська)»

ДІЛОВА ЕТИКА: ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ БІЗНЕСУ

Етика є моральною категорією, що охоплює різноманітні форми діяльності фірми, і не може бути викладена за допомогою певного переліку правил поведінки і спілкування. Етика свою закінчену форму набуває у вигляді ділового етикету, який в цілому можна охарактеризувати як основу кодексу поведінки, прийнятого у бізнес-середовищі.

Бізнес-етикет - поняття досить містке і не обмежується питаннями розв'язання поточних соціальних проблем, які перебувають за межами звичайних сфер їхньої діяльності.

Етика накладає на бізнес систему обмежень, що представляє собою суму морально-етичних правил і традицій, що клялись у даному суспільстві. Етика бізнесу - ділова етика, що базується на чесності, відкритості, вірності даному слову, здатності ефективно функціонувати на ринку у відповідності з діючим законодавством, встановленими правилами і традиціями.

Ділова етика - це система загальних етичних норм і правил поведінки суб'єктів підприємницької діяльності, їх спілкування і взаємодії. Вона виявляється як на мікрорівні - це моральні відносини в організаціях, так і на макрорівні - це моральні відносини між суб'єктами господарської діяльності. Ділова етика регулює відносини бізнесмена, підприємця, менеджера зі своїми партнерами, конкурентами, клієнтами, працівниками тощо. З огляду на неї відбувається:

- регулювання відносин між економічними суб'єктами ринку на підставі виконання договірних зобов'язань та дотримання права;
- виконання норм та правил державного регулювання, що встановлюють заходи контролю з боку держави за додержанням законодавства, стандартів, постанов та розпоряджень з конкретних питань підприємницької діяльності;
- регулювання відносин бізнесу із споживачами;
- відносини бізнесу із суспільством;
- культури ділового партнерства - дотримання партнерських відносин, побудованих на довірі, добропорядності, чесності, почутті обов'язку, вмінні тримати своє слово;

Функціями етики бізнесу є трансформація нормативно-теоретичних конструкцій в реальну господарчу практику, віднаходження кореляції між «ідеально-етико-економічним» та «актуально-етико-економічним».

Таким чином, етика бізнесу – це застосування етичних принципів у ділових ситуаціях, аналізує моральні відносини в бізнесі в контексті загальної етичної теорії, психології, економіки, стратегічного планування, фінансів, обліку, маркетингу тощо. Також представляє собою інструмент аналізу і вирішення проблем, які виникають перед людиною, що займається бізнесом.

Список використаних джерел:

1. Ботавина Р.Н. Этика деловых отношений. / Р. Н. Ботавина — М., 2002.
2. Герчикова И Л. Деловая этика и регулирование международной коммерческой практики. / И. Л. Герчикова — М., 2002.
3. Гусейнов А.А., Апресян Р.Г. Этика: Учебник для вузов. / А. А. Гусейнов, Р. Г.Апресян — М., 1998.

Швидунова Х.Ю.,
Донецький національний університет
Студентка ОКР «Магістр»

РОЗГЛЯД ПИТАНЬ ЩОДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДДІВ В УКРАЇНІ

Розгляд питань щодо дисциплінарної відповідальності суддів є важливим напрямом діяльності Вищої ради юстиції як державного органу, на який відповідно до статті 1 Закону України «Про Вищу раду юстиції» [1] покладено відповідальність за формування високопрофесійного суддівського корпусу, здатного кваліфіковано, сумлінно та неупереджено здійснювати правосуддя на професійній основі. Оскільки при її здійсненні Вища рада юстиції має забезпечити, з одного боку, застосування до суддів заходів дисциплінарного впливу, адекватних тяжкості вчиненого дисциплінарного проступку та його наслідкам, що є однією з гарантій дисципліни суддів та формування їх відповідального ставлення до виконання посадових обов'язків, та, з іншого боку, запобігання безпідставному притягненню суддів до дисциплінарної відповідальності і забезпечення дотримання їх прав при здійсненні дисциплінарного провадження, що сприятиме реалізації встановлених законодавством гарантій незалежності суддів. Відповідно до статті 131 Конституції України [2] та статті 3 Закону України «Про Вищу раду юстиції» на Вищу раду юстиції покладено повноваження щодо: здійснення дисциплінарного провадження стосовно суддів Верховного Суду України і суддів вищих спеціалізованих судів, розгляду скарг на рішення кваліфікаційних комісій про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів апеляційних та місцевих судів.

Згідно з частиною першою статті 31 Закону України «Про статус суддів»[3] суддя притягується до дисциплінарної відповідальності за вчинення дисциплінарного проступку, а саме за порушення: законодавства при розгляді судових справ, вимог, передбачених статтею 5 цього Закону, щодо неможливості для судді належати до політичних партій та профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької та творчої, обов'язків, вказаних у статті 6 цього Закону:

Відповідно до частини першої статті 32 Закону України «Про статус суддів» та частини другої статті 37 Закону України «Про Вищу раду юстиції» до суддів можуть бути застосовані такі види дисциплінарних стягнень:

- догана;
- пониження кваліфікаційного класу.

При цьому частиною третьою статті 37 Закону України «Про Вищу раду юстиції» передбачено, що Вища рада юстиції може прийняти рішення про невідповідність судді Верховного Суду України та судді вищого спеціалізованого суду займаній посаді та надіслати це рішення до органу, який призначив чи обрав суддю. Частина третя статті 32 Закону України «Про статус суддів» також містить норму про те, що за наслідками дисциплінарного провадження відповідна кваліфікаційна комісія суддів може прийняти рішення про направлення рекомендації до Вищої ради юстиції для вирішення питання про внесення подання про звільнення судді з посади. Очевидно, що такі заходи, як направлення Вищою радою юстиції до органу, який призначив або обрав суддю Верховного Суду України або вищого спеціалізованого суду, рішення про його невідповідність займаній посаді, або направлення відповідною кваліфікаційною комісією суддів рекомендації до Вищої ради юстиції для вирішення питання про внесення подання про звільнення судді місцевого або апеляційного суду з посади, які можуть бути вжиті, зокрема, в тому разі, якщо вчинені суддею порушення мають тягти для судді більш тяжкі наслідки, ніж накладення дисциплінарного стягнення, на наш погляд, не є видами дисциплінарних стягнень, а можуть

розглядатися лише як етапи реалізації конституційно-правової відповідальності судді у вигляді звільнення судді з посади з підстав, передбачених статтею 126 Конституції України.

Підставою для відкриття дисциплінарного провадження є подання:

- 1) народного депутата України;
- 2) Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;
- 3) члена Вищої ради юстиції за результатами перевірки повідомлень. Однак згідно з

Дисциплінарне провадження стосовно суддів Верховного Суду України і вищих спеціалізованих судів включає такі стадії:

- 1) перевірка даних про дисциплінарний проступок;
- 2) відкриття дисциплінарного провадження;
- 3) розгляд дисциплінарної справи;
- 4) прийняття рішення.

Відповідно до статті 40 Закону України «Про Вищу раду юстиції» після завершення перевірки даних про дисциплінарний проступок судді складається довідка про її результати, і всі матеріали перевірки передаються на розгляд Вищої ради юстиції, яка вирішує питання про доцільність порушення дисциплінарного провадження.

Законодавство встановлює однакові стадії дисциплінарного провадження як стосовно суддів Верховного Суду України і вищих спеціалізованих судів, так і стосовно суддів місцевих і апеляційних судів.

Разом з тим, на практиці зустрічаються також випадки, коли дисциплінарне провадження на вимогу судді розглядається кваліфікаційною комісією в день порушення дисциплінарного провадження, якщо суддя вважає, що він достатньо підготовлений для участі в розгляді дисциплінарної справи і надання на свій захист необхідних пояснень, що, очевидно, не можна вважати порушенням закону та прав судді.

При цьому слід зазначити, що одним з поширених видів порушень порядку здійснення дисциплінарного провадження стосовно судді, які до останнього часу допускалися кваліфікаційними комісіями, було прийняття одного рішення про порушення дисциплінарного провадження та призначення перевірки відомостей, викладених у поданні про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Іншим досить поширеним порушенням кваліфікаційними комісіями суддів порядку здійснення дисциплінарного провадження було також прийняття рішення про проведення перевірки відомостей щодо наявності підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності за рішенням голови кваліфікаційної комісії суддів, а не колегіального її складу.

З огляду на вищенаведені правові норми прийняття рішення про проведення перевірки даних про дисциплінарний проступок судді, так само і інші рішення в межах дисциплінарного провадження мають відбуватися кваліфікаційними комісіями лише колегіально.

Важливим при вирішенні питання щодо притягнення суддів як місцевих і апеляційних судів, так і суддів Верховного Суду України і вищих спеціалізованих судів до дисциплінарної відповідальності є дотримання строку притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Разом з тим, таке законодавче урегулювання процедури дисциплінарного провадження в частині можливості захисту судді, на наш погляд, не є достатнім. Практика свідчить, що судді оскаржують рішення кваліфікаційних комісій також і з тих підстав, що їм не було відомо ні про порушення дисциплінарних проваджень, ні про проведення стосовно них перевірок кваліфікаційними комісіями. Тому в законодавстві доцільно визначити перелік відомостей, які мають бути повідомлені судді при здійсненні стосовно нього дисциплінарного провадження, та документів, з якими він має бути ознайомлений (подання про порушення дисциплінарного провадження, довідка, складена за результатами

проведення його перевірки, рішення про призначення перевірки та порушення дисциплінарного провадження тощо), а також порядок такого повідомлення.

Дискусійним було питання можливості оскарження особами, які ініціювали питання про дисциплінарну відповідальність судді, рішень кваліфікаційних комісій, відповідно до яких дисциплінарне провадження стосовно судді було закрито через відсутність підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, а також відмовлено у відкритті дисциплінарного провадження через відсутність для цього відповідних підстав. Однак з огляду на те, що як стаття 46 Закону України «Про Вищу раду юстиції», так і стаття 101 Закону України «Про судоустрій України» передбачають можливість для судді чи особи, яка порушила питання про дисциплінарну відповідальність, оскаржити рішення кваліфікаційної комісії суддів про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності (тобто рішення, відповідно до якого суддя був притягнутий до дисциплінарної відповідальності з накладенням дисциплінарного стягнення), скарги осіб, які ініціювали питання про дисциплінарну відповідальність судді, зокрема, народних депутатів України, голів відповідних рад суддів, на такі рішення кваліфікаційних комісій не були прийняті Вищою радою юстиції до розгляду. Натомість скарги суддів на рішення кваліфікаційних комісій про закриття або відмову у відкритті дисциплінарного провадження приймаються Вищою радою юстиції до розгляду, виходячи з наступного. Згідно зі статтею 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Отже, укладені і належним чином ратифіковані Україною міжнародні договори становлять невід'ємну частину національного законодавства України і застосовуються в порядку,

Європейський суд з прав людини визначився, що дисциплінарне провадження має відповідати вимогам, визначеним частиною першою статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а саме: вимогам справедливості, неупередженого розгляду судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Дисциплінарний орган при цьому розглядається як юрисдикційний і процедура оцінюється на предмет відповідності гарантіям, передбаченим статтею 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Тому на дисциплінарні провадження поширюється право особи на оскарження рішення першої дисциплінарної інстанції, причому обмежень щодо виду оскарженого рішення не встановлено. Тобто незалежно від того, чи притягується особа до відповідальності на підставі певного дисциплінарного рішення, чи ні, якщо рішення тією чи іншою мірою негативно впливає на права особи, зокрема право на ділову репутацію, згідно з практикою

Європейського суду з прав людини, за особою має визнаватись право на оскарження такого рішення. Отже, якщо дисциплінарну справу проти судді закрито чи відмовлено у її відкритті не з реабілітуючих підстав і якщо відповідним рішенням кваліфікаційно-дисциплінарної комісії суддів у мотивувальній частині в якості встановлених визначаються факти порушень суддею закону, недобросовісної, нефахової поведінки, то останнє підлягає оскарженню до Вищої ради юстиції суддею, якого стосуються відповідні дисциплінарні звинувачення, за аналогією з правом на оскарження в справі кримінального обвинувачення.

Відповідно до статті 46 Закону України «Про Вищу раду юстиції» після розгляду скарги судді чи особи, що ініціювала питання про дисциплінарну відповідальність судді, Вища рада юстиції за наявності для цього підстав може:

1) задовольнити скаргу судді чи особи, що ініціювала питання про дисциплінарну відповідальність судді, скасувати рішення про притягнення його до дисциплінарної відповідальності і закрити дисциплінарне провадження;

2) задовольнити скаргу повністю чи частково і змінити рішення відповідної кваліфікаційної комісії;

3) залишити скаргу без задоволення, а рішення відповідної кваліфікаційної комісії – без зміни. .

Наприкінці слід зазначити, що практика реалізації Вищою радою юстиції повноважень щодо дисциплінарної відповідальності суддів вказує на те, що процедура дисциплінарного провадження стосовно суддів вимагає більш докладного законодавчого врегулювання: більш чіткого врегулювання стадій дисциплінарного провадження, строків їх здійснення, визначення заходів, спрямованих на забезпечення прав судді у цьому провадженні та можливість їх реалізації.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Вищу раду юстиції» // Відомості Верховної Ради України. – 1998. № 25. – Ст. 146.
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Закон України «Про статус суддів» // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 8 – Ст. 56.
4. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про статус суддів» // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 33. – Ст. 180.
5. Закон України «Про судоустрій України» // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 27–28. – Ст. 180.
6. Рішення Конституційного Суду України від 21 травня 2002 року № 9–рп /2002 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин другої і четвертої статті 1, абзацу другого пункту 8 частини першої статті 18, частини першої статті 25, пунктів 1, 2, 4 частини першої статті 30, частини першої статті 31, частини першої статті 32, пункту 2 частини другої статті 33, пункту 2 частини другої та частини третьої статті 37, статей 38 і 48 Закону України «Про Вищу раду юстиції» (справа про Закон України «Про Вищу раду юстиції») // Офіційний вісник України. – 2002. – № 22. – С. 1070.
7. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про статус суддів» // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 22. – Ст. 142.
8. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо оскарження рішення про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності» // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 35. – Ст. 299.
10. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. //

Щавинська Г. В.,
Маріупольський державний університет
студент ОКР «Бакалавр»

ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ НОРМАТИВІВ ПИТНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ

Водопостачання як один з життєво важливих видів діяльності людей набуло в Україні, як і в усьому світі, великого розмаху і продовжує розвиватися, створюючи антропогенний тиск на довкілля, що потребує удосконалення його правового регулювання [1].

Водопостачання — це комплекс заходів для забезпечення водою різних категорій споживачів. Подача достатньої кількості якісної питної води населенню не тільки дає змогу підвищити загальний рівень благоустрою, а й має санітарно-гігієнічне значення, оскільки забезпечує захист людей від різних епідемічних захворювань, які передаються через воду. Щоб виконувати ці важливі завдання, потрібно ретельно добирати джерела водопостачання, дбати про їх захист від забруднень, зводити водоочисні споруди, використовувати сучасні технології та матеріали [2].

При організації водопостачання населення враховується наявність й характер джерела води, його доступність, можливість одержати достатню кількість води потрібної якості [3].

Вода не повинна викликати ніяких патологічних змін з боку організму, бути причиною розповсюдження заразних захворювань, а також викликати неприємні відчуття своїм виглядом, смаком і запахом [4].

Екологічний норматив якості води в джерелах питного водопостачання встановлюється з урахуванням вимог державних гігієнічних та протиепідемічних правил і норм, гігієнічних нормативів центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів [3].

Правові нормативи питного водопостачання використовуються для визначення обсягів постачання питної води у разі відсутності або тимчасової несправності засобів обліку споживання питної води.

Норматив питного водопостачання - розрахункова кількість питної води, яка необхідна для забезпечення питних, фізіологічних, санітарно-гігієнічних та побутових потреб однієї людини протягом доби у конкретному населеному пункті, на окремому об'єкті або транспортному засобі.

Перегляд нормативів питного водопостачання здійснюється один раз на три роки, а у разі необхідності допускається їх достроковий перегляд.

У разі порушень у функціонуванні систем централізованого питного водопостачання органами місцевого самоврядування за погодженням з місцевими органами з питань охорони здоров'я встановлюються тимчасові аварійні нормативи питного водопостачання.

На період надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру центральним органом виконавчої влади з питань надзвичайних ситуацій за погодженням з центральним органом виконавчої влади з питань охорони здоров'я розробляються і затверджуються нормативи питного водопостачання для забезпечення мінімальних питних, фізіологічних та санітарно-гігієнічних потреб людини.

У сфері питної води та питного водопостачання встановлюються такі правові нормативи:

- нормативи питного водопостачання;
- екологічні нормативи якості води джерел питного водопостачання;
- технологічні нормативи використання питної води;
- технічні умови у сфері питної води та питного водопостачання.

Порядок розроблення та затвердження нормативів питного водопостачання встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Для оцінки екологічного стану джерел питного водопостачання, визначення водоохоронних заходів цих об'єктів встановлюється екологічний норматив якості води джерел питного водопостачання, який містить науково обґрунтовані допустимі значення забруднюючих речовин і показники якості води.

Не знаючи норм і правил проектування, будівництва та експлуатації цих систем, не можливо приймати ефективні інженерні рішення, раціонально використовувати наявні ресурси [4].

Схема водопостачання визначає взаємне, технологічно пов'язане розташування споруд системи водопостачання та порядок подачі води від джерела і споживання. Вибір схеми залежить від джерела водопостачання, вимог до кількості та якості води, надійності і живучості системи водопостачання, рельєфу місцевості і інших особливостей [2].

Крім того, враховуючи важливість води для людини і істотне значення послуг з постачання води і водовідведення, а також для усунення наявних проблем і протиріч, дані відносини повинні бути відрегульовані спеціальним Законом «Про централізоване водопостачання». Зміст Закону має включати наступні розділи: Терміни і визначення; Загальні положення; Постачання питної холодної та гарячої води; Постачання технічною

водою; Відведення води і відновлення її первинних якостей; Контроль за використанням води; Відповідальність; Прикінцеві положення.

Інші підзаконні акти повинні розроблятися і прийматися у відповідності з положеннями Закону та детально регламентувати кожен із запропонованих розділів [5].

Список використаних джерел:

1. Лозанський В. Правове регулювання водокористування / В. Лозанський // Право України – 2005 - №12 – с. 68 – 72.

2. Копитін А. М. Питне водопостачання в Україні / А. М. Копитін, І. П. Слободенюк. – К. Наука, 2011. – 180 с.

3. Стандартизація та нормування у сфері питної води і питного [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.town.lg.ua/page_p_24.html

4. Організація водопостачання населених місць [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.textreferat.com/referat-5483.html>

5. Олефіренко Ю. Практика нагляду за додержанням земельного та водного законодавства / Ю. Олефіренко // Вісник прокуратури. -2007 - №12 – с. 29 – 33.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Алексєєв Д. Е., РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ НЕЙТРАЛІТЕТУ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ	3
Баймуратов М.О., КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ І РОЛІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У МИРНОМУ ВИРІШЕННІ СПОРІВ	6
Бойко Ю.В., МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ У ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ	7
Василькова Є.А., ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ РЕГІОНАЛЬНОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ДЕКЛАРАЦІЇ АСАМБЛЕЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ РЕГІОНІВ ПРО РЕГІОНАЛІЗМ В ЄВРОПІ	11
Веремєєнко О.В., КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ МІЖНАРОДНОГО І ВНУТРІШНЬОГО ПРАВА ДЕРЖАВ	15
Волошин Ю.О., МОДЕЛЬНА ПРАВОТВОРЧІСТЬ ЯК ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ	17
Годованик Є.В., ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	19
Квач С.С., ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	21
Ніколенко Т.І., ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МІЖДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА РЕСПУБЛІКОЮ КІПР	24
Петриченко А.С., ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЄС	26
Савка О.В., ОСНОВНІ МІЖНАРОДНІ ДОКУМЕНТИ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ПРАВА НА БЕЗКОШТОВНУ ЮРИДИЧНУ ДОПОМОГУ	28
Сидоренко О., МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БОРОТЬБИ З ПІРАТСТВОМ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	31
Тихомирова Г. Є., ВЗАЄМОДІЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА З ВНУТРІШНІМ ПРАВОМ ДЕРЖАВ: ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ	33
Хоббі Ю. С., ПРАВО НА ОСВІТУ У КОНСТИТУЦІЯХ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС	37
Шебаніц Д.М., РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ МИРНОГО СПІВІСНУВАННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ ЛІГИ НАЦІЙ	40

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Барегамян С.Х., КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРАЦЮ ТА СПРІЯННЯ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ	43
Бобкова А.С., КОНСТИТУЦІЙНО ПРАВОВИ Й СТАТУС ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ	46
Богуцький І.О., ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	49
Бойченко М.С., КОНСТИТУЦІЙНІ ПРИНЦИПИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПИТАННЯ ВІДПОВІДНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СТАНДАРТАМ ТА ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ	51
Бутенко Д.В., КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА УЧАСТЬ В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНИМИ СПРАВАМИ	55

Великодна К.І., ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА. ЮРИДИЧНИЙ ПРОЦЕС. ЮРИДИЧНІ ПРОЦЕДУРИ	57
Геворкян Н.В., АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ	59
Герасименко Л. О., ЕТАТИЗМ ТА АНАРХІЗМ В ТЕОРІЇ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ	61
Гоша І.О., ІСТОРИЧНІ ТА НОРМАТИВНІ АСПЕКТИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС	62
Демидов О.О., ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА	64
Дереко О.В., МЕХАНІЗМ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ НОРМ У КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ	67
Довголевський О.В., СУДОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ	69
Дубіна А., КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ЗАКОРДОННИХ УКРАЇНЦІВ	71
Єжижанський М.Є., ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ	74
Зенкіна Є.Г., ТЕОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ	75
Зіпенко Р., АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОВАДЖЕННЯ ТА ЇХ ВИДИ	76
Качан О.В., СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН	78
Копыткова Н. В., О ГЕНДЕРНОМ РАВЕНСТВЕ И ЕСТЕСТВЕННЫХ ПРАВАХ ЧЕЛОВЕКА	80
Корнієнко О.Є., ЗАКОН ЯК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АКТ	83
Кудрявцева І.А., ПРОТИДІЯ НЕЛЕГАЛЬНІЙ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ (АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)	84
Ліповицький М.А., ПОХОДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА	87
Мамедова А.І., ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ КОНФЛІКТІВ В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	89
Мельник С.Я., КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА ПРИРОДА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ	90
Мироненко М.І., ПРАВА І СВОБОДИ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ У ПЕРІОД НАДЗВИЧАЙНОГО І ВОЄННОГО СТАНУ	93
Нефьодова Д.І., КОНСТИТУЦІЙНО - ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	96
Остроумова Ю.О., АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС: СУТНІСТЬ, ПРИЗНАЧЕННЯ, ВИДИ	99
Подстєпна А.О., КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ	102
Rashkina A., DESCRIPTION OF THE JUDICIAL SYSTEM OF SWITZERLAND	104
Руденко О.В., ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ДЖЕРЕЛ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНО – ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ	108
Русаневич А. Т., СООТНОШЕНИЕ ПРАВА И МОРАЛИ	110
Скударь Н.О., ОСОБИСТІ ПРАВА І СВОБОДИ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ТА ЇХ ГАРАНТІЇ	113
Травінчева А. О., ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАВА ТА СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ	115
Хатмінська К.Ю., ПРАВОВИЙ СТАТУС ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ	117
Черных Е.Н., КАТЕГОРИЯ ПРАВОВАЯ ЖИЗНЬ: ВОПРОСЫ МЕТОДОЛОГИИ	119

Эсмантович И.И., Эсмантович Е.И., РАЗВИТИЕ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	122
Яскевич О.С., ЗАСОБИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	125

**СЕКЦІЯ
СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ГОСПОДАРСЬКОГО, ЦИВІЛЬНОГО, КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ**

Андрущенко М.В., ПОНЯТТЯ І ВИДИ АКТИВ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА	127
Аркушов Д.М., ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ІНОЗЕМНИХ ПІДПРИЄМСТВ І ПІДПРИЄМСТВ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ	128
Багінський В.В., ПРАВОВІ ОСНОВИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	129
Балацько Л.С., ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИЙ ДОГОВІР (КОНТРАКТ) І ПОРЯДОК ЙОГО ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ	131
Богдан Е.С., НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО ПРОИЗВОДСТВА ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ	133
Бутченко Е.Ю., ОСОБЛИВОСТІ І ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНИХ СОЮЗІВ В УКРАЇНІ	135
Вітенко О.О., ДЕРЖАВНЕ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ЯК ПРАВОВА ПІДСТАВА ЗДІЙСНЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	138
Геворкян Н.А., СУДОЧИНСТВО У СПРАВАХ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ НЕПОВНОЛІТНЬОЮ ОСОБОЮ	140
Геворкян Н.В., СУТНІСТЬ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ ТА ЙОГО РОЗВИТОК В УКРАЇНІ	141
Гераськін В.Г., ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	143
Герашенко О.О., РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ	145
Горбокоть А.Г., ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО ПРАВА ЯК ГАЛУЗІ ПРАВА	148
Городовенко А.В., ДОГОВОРНОЕ ПРАВО КАК РЕГУЛЯТОР ГРАЖДАНСКИХ ОТНОШЕНИЙ	150
Гущин Е.В., ДОГОВОР КУПЛИ-ПРОДАЖИ В ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ	153
Данилова Е.І., ГОСПОДАРСЬКІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ВИДИ	155
Делевер В.В., ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ТРУДНОЩІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕДУРИ ЗАКУПІВЛІ У ОДНОГО УЧАСНИКА ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ЗАКУПІВЛІ ЕНЕРГОНОСІВ	158
Дереко О., СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ НЕДІЙСНОСТІ ПРАВОЧИНІВ	160
Доля Ф.В., ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ВЗАИМНОГО СТРАХОВАНИЯ	162
Доля Ф.В., ОСОБЕННОСТИ РАССМОТРЕНИЯ ДЕЛ ПО ВОЗМЕЩЕНИЮ УЩЕРБА, ПРИЧИНЕННОГО ЛИЦОМ, КОТОРОЕ НЕ ОСОЗНАВАЛО СВОИХ ДЕЙСТВИЙ И НЕ МОГЛО РУКОВОДИТЬ ИМИ	164
Зал Ю.С., УЧАСНИКИ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА	166
Зварич Э.П., ТУРИСТИЧЕСКИЙ ПРОДУКТ КАК РЕЗУЛЬТАТ ДОГОВОРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТУРОПЕРАТОРА	168
Зіманов.А.І., ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	171
Золотарьова А.О., ПОНЯТТЯ І ВИДИ КАПІТАЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА	173

Іванюта Н.В., ПРИНЦИП НЕУПЕРЕДЖЕНОСТІ В ГОСПОДАРЬСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ	175
Калінін С.Ю., КРЕДИТНІ ДОГОВОРИ ТА СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ ВИКОНАННЯ	176
Каракотіна Д.М., ПОСЕРЕДНИЦТВО В ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ОБОРОТІ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ	179
Карцев К.В., КООПЕРАТИВ ЯК СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНИ	181
Каци В.Є., ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ	182
Каци В.Є., ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА	184
Кіркаленко Н.А., ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН	186
Ковалева Н.П., ПОНЯТТЯ СТРАХОВОГО СТАЖА В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ	188
Ковалевська І.В., СУДОЧИНСТВО У СПРАВАХ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ЗАПОДІЯНОЇ НЕЗАКОННИМИ ДІЯМИ ОРГАНІВ ДІЗНАННЯ, ПОПЕРЕДНЬОГО (ДОСУДОВОГО) СЛІДСТВА, ПРОКУРАТУРИ І СУДУ	190
Ковалевська І.В., ДОБРОВІЛЬНЕ МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ	194
Ковалевська І.В., ПРАВОВИЙ СТАТУС УНІТАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	195
Козубець О.В., ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АРЕШТУ МАЙНА ЯК ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ ТА ЙОГО НАЛАДАННЯ ПІД ЧАС ВИКОНАВОГО ПРОВАДЖЕННЯ	198
Колосов Р.В., ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГЕНТСЬКОГО ДОГОВОРУ В ПРАВІ УКРАЇНИ	200
Гусейнова Г.М., ПІДВІДОМЧІСТЬ СПРАВ ГОСПОДАРЬСЬКИМ СУДАМ	202
Корець О.Г., РІШЕННЯ ЄСПЛ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ГОСПОДАРЬСЬКОГО СУДОЧИНСТВА	204
Корницька М.А., ДОГОВІР ПРО СПІЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ	207
Костенко О., РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ В УКРАЇНИ	210
Кохненко Л.Є., ПІДПРИЄМСТВО ЯК СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРЬСЬКОГО ПРАВА: ПРАВОВА ПРИРОДА І ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ	212
Кравченко Ю.О., ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ СУБ'ЄКТИВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	214
Крестьянкіна Є., ПОНЯТТЯ, ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ ТА ПОРЯДОК УКЛАДАННЯ ГОСПОДАРЬСЬКИХ ДОГОВОРІВ В СИСТЕМІ ГОСПОДАРЬСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ	215
Кунда А.М., О ПРИМЕНЕНИИ ПРИНЦИПА ДОБРОСОВЕСТНОСТИ В ОБЯЗАТЕЛЬСТВЕННЫХ ПРАВООТНОШЕНИЯХ	218
Кушнір І.В., ПРАВО ВЛАСНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	220
Лебединська С.В., ПРАВО ВОЛОДІННЯ	222
Левковська С.О., ПРОБЛЕМА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ ВЛАСНИКОМ, ЩОДО РОЗПОРЯДЖЕННЯ ЙОГО МАЙНОМ	224
Лепилова Ю.В., РАЗВИТИЕ КОРПОРАТИВНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ	226
Ловчикової С., ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	228
Логвиненко О.А., ОСОБЕННОСТИ БРАЧНОГО ДОГОВОРА В УКРАИНЕ	229

Лоза І.В., ОСОБЛИВОСТІ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	231
Лук'янов В.О., ПОРЯДОК СТВОРЕННЯ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА	232
Маловічко М., СУБ'ЄКТИ ТА ОБ'ЄКТИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН В УКРАЇНІ	234
Маскоріна Ю.О., ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ЛІЦЕНЗІЙНОГО ДОГОВОРУ	236
Михальченко А.В., СУДОЧИНСТВО У СПРАВАХ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ДЖЕРЕЛОМ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕХПЕКИ	237
Мокрозуб О.С., ЕЛЕКТРОННІ РЕВЕРСИВНІ АУКЦІОНИ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ	240
Мороз Ю.Ф., ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКЛАДАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРІВ	242
Мостова М.Ю., ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	243
Ніколенко Л.М., ВИЗНАЧЕННЯ СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ	246
Ніколенко І.О., ПІДВІДОМЧІСТЬ ТА ПІДСУДНІСТЬ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ	248
Пігарева Г.І., ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ВИДИ БІРЖ	251
Пінчуков Я., КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬСЯ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ ГРУПАМИ	253
Перепада Ф.Л., ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	255
Подлепич Д.О., ФОРМИ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	256
Подстепная А.О., ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВАЯ ЗАЩИТА АВТОРСКИХ ПРАВ В УКРАИНЕ	259
Просвіряк О.М., ЗАКОНОДАВЧА БАЗА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	261
Прудников Е.В., ПРАВОВАЯ ПРИРОДА ДОПОЛНИТЕЛЬНЫХ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫХ ПОСЛЕДСТВИЙ НЕДЕЙСТВИТЕЛЬНЫХ СДЕЛОК ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ И УКРАИНЫ	265
Родак Н.А., ЗАХИСТ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	268
Рябцев М.В., ІСТОТНІ УМОВИ ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРІВ	270
Савінцева А. М., ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИН	272
Сагиров К.К., ДОГОВОРНОЕ (КОНТРАКТНОЕ) ПРАВО В УКРАИНЕ И КАНАДЕ: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ	274
Самодерженкова Т.О., ГОСПОДАРСЬКИЙ ДОГОВІР	276
Саул Т.В., КОНЦЕНТРАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	277
Свірський Б.М., ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ПОВАГИ ДО ЛЮДСЬКОЇ ГІДНОСТІ У КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ НОРМАХ	279
Северінова О.Б., ІСТОРІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ТОРГОВЕЛЬНІ МАРКИ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ	281
Сергєєва В.В., ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	283
Syvolap Yegor Mediation in the economic turnover of Ukraine: concepts and determinants	286
Сівякова Є.О., ГОСПОДАРСЬКІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ,	288

ВИДИ	
Спесивцев В.Б., Основы этической оценки антимонопольного ПРАВА	291
Старковська А.О., ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ АНТИМОНОПОЛЬНО-КОНКУРЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	292
Сухотская Е.В., ИНСТИТУТ ПРИОБРЕТАТЕЛЬНОЙ ДАВНОСТИ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ	294
Татай Е.О., КОНКРЕТИЗОВАНЕ ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ	297
Татар Н.М., СУТНІСТЬ СТРАХУВАННЯ ТА ЙОГО МІСЦЕ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ	300
Тулэйко О.О., ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА	301
Фомичов С.С., ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	303
Хара А. С., ПОНЯТТЯ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	306
Чернявська Л., ГОСПОДАРСЬКІ ДОГОВОРИ НА ВИКОНАННЯ РОБІТ	308
Чертова А., СПЕЦИФИКА ЕСТЕСТВЕННИЙ МОНОПОЛІЙ КАК ОСНОВАНІЕ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	309
Четв'оркіна К., ОРЕНДА ДЕРЖАВНОГО ТА КОМУНАЛЬНОГО МАЙНА	310
Шинкарёва Е.А., ЗАЩИТА ЧЕСТИ, ДОСТОИНСТВА И ДЕЛОВОЙ РЕПУТАЦИИЛИЦА ПО ГРАЖДАНСКОМУ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ	312
Шебаніц Ф.Ф., ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНИТОРИНГУ ЗАКУПІВЕЛЬ ЗА ДЕРЖАВНІ КОШТИ	313
Шкред Н. В., ВИДИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	315
Ящелдова Р.О., ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В УКРАЇНІ	318

СЕКЦІЯ

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЕКОЛОГІЧНОГО, СІМЕЙНОГО, ТРУДОВОГО ТА ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Koutny A., STUDY OF THE BRAZILIAN CONSTITUTION	320
Банах А.В., ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО, ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО И ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО: ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ	326
Баранникова А. П., ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ТВАРИН І РОСЛИН, ЗАНЕСЕНИХ ДО ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ	328
Бараннік Я., ДІЛОВА ЕТИКА: ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ БІЗНЕСУ	330
Батурін І.Л., ВЗАЄМОДІЯ ДЖЕРЕЛ МІЖНАРОДНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА	332
Богачева М., ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В ЄВРОПІ ТА В УКРАЇНІ	334
Бурса В.О., СУЧАСНІ МОДЕЛІ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЄВРОПИ ТА США	336
Вавілонський С.С., ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПЕРЕДАЧІ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ (НЕДЕРЖАВНИХ) ФОРМ ВЛАСНОСТІ НА ЛІС ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ЛІСОВОГО ПРАВА	338
Василенко С.І., ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОТОРГОВИХ ДОМІВ	340
Волошина А., ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ	342

Гаврилюк О.В., ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ	344
Даниленко О.О., РОБОЧИЙ ЧАС, ЙОГО МІСЦЕ В МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЖИТТЯ ТА НА НАЛЕЖНІ, БЕЗПЕЧНІ ТА ЗДОРОВІ УМОВИ ПРАЦІ	346
Дегтярь А., ЩОДО ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ КСВ КОМПАНІЙ	349
Дмитрієва К.І., ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЧАСУ ВІДПОЧИНКУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ	350
Дмитрієва Я.А., ПОРЯДОК ТРАНСКОРДОННОГО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ТВАРИН, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД ЗАГРОЗОЮ ЗНИКНЕННЯ	352
Доля П.В., ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПОНЯТТЯ ПУБЛІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	355
Дорогань Т.П., ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИВАТИЗАЦІЇ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ	359
Єфіменко К.О., ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ ВАРТІСНОЇ ОЦІНКИ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ	362
Жаворонкова Д., ПОНЯТТЯ КОДЕКСІВ ЕТИКИ ДІЛОВИХ ВІДНОСИН	364
Жданюк А. В., ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОШУКУ КОРИСНИХ КОПАЛИН	365
Загородня Н.В., СУДОВА ПРАКТИКА ЯК ДЖЕРЕЛО СУЧАСНОГО ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА	368
Іванченко В.В., РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ВОДНІ ОБ'ЄКТИ	370
Івашенко М.В., ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВЛАСНОСТІ НА РАДІОЧАСТОТНИЙ РЕСУРС	373
Ізотова Ю. О., ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ: ДОСВІД ЄС ТА УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ	375
Кайн Ю.В., ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ХАРЧУВАННЯ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	378
Кайдаловський М.О., ЩОДО ПИТАННЯ ОЗНАК ФІНАНСОВО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	380
Каманец С.В., ОТЛИЧИЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ОТВЕТСТВЕННОСТИ И PR-ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	382
Киндюк Б. В., ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ РОЗШИРЕННЯ ПЛОЩІ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ В АКТАХ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ	384
Кислиця Я., ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ ТА ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ	386
Ковалёва Е.А., ПРЕПОДАВАННЯ РАБОЧЕГО ПРАВА В БЕЛАРУСИ	387
Корець О.Г., БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ	391
Кулага Г.С., ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІТРОЕНЕРГЕТИКИ	393
Макєєнко Ю.Д., РОЛЬ КОЛЕКТИВНОГО ДОГОВОРУ У РЕГУЛЮВАННІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН	396
Макмак П., ОСОБЛИВОСТІ ПРАЦІМОЛОДІ В УКРАЇНІ	397
Манько Ю.В., ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	401
Маросіна Є.М., ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДСТРОНЕННЯ ВІД РОБОТИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	403
Масляк Н.В., ПРОФСПІЛКИ, ЯК СТОРОНА СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В УКРАЇНІ	405
Мацука В.М., РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	407

Маштакова А.О., ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ У ЗЕД	409
Міндила В.В., РЕГУЛЮВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ	410
Меркулова Я.О., ПРАВОВИЙ СТАТУС МОП ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В РЕГУЛЮВАННІ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН	412
Миргородська О.О., РЕГУЛЮВАННЯ ПОХОВАННЯ ВІДХОДІВ ПІД ЗЕМЛЮ	414
Михальченко А.В., ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ «ПРОЦЕСУ» В БЮДЖЕТНОМУ ПРАВІ	417
Михальченко А.В., ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	419
Морозова В.В., ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ГІРНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА	421
Осипенко К.В., РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	423
Остапович І.В., ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	424
Парамонова І.С., ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИДОБУТКУ КОШТОВОГО КАМІННЯ	426
Пасько О., СПІВВІДНОШЕННЯ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ ЗАБРУДНЕННЯ ТА ЗАСМІЧЕННЯ ВОД	428
Пахомова О.С., ГЛОБАЛЬНИЙ ДОГОВІР ООН: ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЗНАЧЕННЯ У РОЗВИТКУ КСВ	430
Попова О.Є., ЗНАЧЕННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СУЧАСНОМУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	432
Прилипіна Д.О., СУДОЧИНСТВО У СПРАВАХ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ПРАЦІВНИКУ КАЛІЦТВОМ, ПРОФЕСІЙНИМ ЗАХВОРЮВАННЯМ АБО ІНШИМ ПОШКОДЖЕННЯМ ЗДОРОВ'Я, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИКОНАННЯМ ТРУДОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ	434
Романюк Р.О., ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВОДООХОРОННИХ ЗОН	436
Сергєєва Д. С., ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИРІШЕННЯ КОЛЕКТИВНИХ ТРУДОВИХ СПОРІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	439
Смикавчук М.О., ПОНЯТТЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	442
Солодягіна Я., СООТНОШЕНИЕ КОРПОРАТИВНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ И БЛАГОТВОРИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	443
Сухіна А.В., ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ, ЯК ЗАГАЛЬНОГО ВИДУ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	444
Тараман К.Ф., ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИН: ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	446
Тодоровська В., СОЦІАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ	448
Хазова Н.О., ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ, ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ	449
Чаленко Ю.М., ДІЛОВА ЕТИКА: ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ БІЗНЕСУ	452
Швидунова Х.Ю., РОЗГЛЯД ПИТАНЬ ЩОДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДДІВ В УКРАЇНІ	453
Щавинська Г. В., ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ НОРМАТИВІВ ПИТНОГО	456

ВОДОПОСТАЧАННЯ	
----------------	--